16 b

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
4

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
19
4
71
6
71.5.E.

AVRELII
COR. CELSI
DE RE MEDI-
CA LIBRI OCTO.

*

Q. SERENI medicinale Poëma.
RHEMNII Poëma de Pond. & menſuris.

Cum Adnotationibus & Correctionibus
R. CONSTANTINI.

IN VIRTVTE, FORTVNA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

LVGDVNI,
APVD GVLIEL. ROVILLIVM,
SVB SCVTO VENETO.
M. D. LXVI.
CVM PRIVILEGIO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Extraict du priuilege du Roy.

PAR grace & priuilege du Roy eſt permis à Guillaume Rouille libraire de Lyon, d'imprimer, ou faire imprimer, vne fois ou pluſieurs, ce preſent liure intitulé CORNELII CELSI *de Re Medica libri* VIII. auec les Adnotations & Corrections de R. CONSTANTIN Medecin de la Royne de NAVARRE: Lequel liure il a recouuré auec grans fraiz, miſes & deſpenſes: & pource eſt faict defenſe de par ledict Seigneur, à tous autres libraires, Imprimeurs & perſonnes quelconques, de non imprimer, vendre, ni diſtribuer en ſes pays, terres & ſeigneuries, ledict liure imprimé par ledict Rouille, ſi ce n'eſt par ſon conſentement, & ce iuſques au temps & terme de neuf ans, à compter du iour & datte que ſera paracheuée la premiere impreſſion, ſur peine d'amende arbitraire & de confiſcation des liures qu'ils auroyent imprimez. Et à fin qu'aucun ne puiſſe pretendre ignorance du preſent priuilege, ledict Seigneur veut & entend, que l'extraict d'iceluy eſtant mis au commencement, ou à la fin dudict liure, ſerue pour toute notification, comme ſi la ſignification eſtoit faicte ſur l'original. Car tel eſt ſon plaiſir, comme plus à plein eſt contenu & declaré par les lettres de priuilege, ſur ce données à Moulins le vingtieſme de Feburier, l'an de grace, mil cinq cens ſoixante ſix, & de ſon regne le ſixieſme.

Par le Roy *en ſon Conſeil,*
Signé De *Vabres.*
Et ſcelé du grand ſeau en cire iaune à ſimple queüe.

R. CONSTANTINUS CLARISS. ATQVE AMPLISSIMO VIRO IO. CAPELLAE Regis Conſiliario & Archiatro doctiſs. S.

OMNIA ſatis in peius ruere, iam & vetus eſt, & ſummi Poetæ querimonia. Nec verò longius abeundum, vt id conſtet exemplis. Tantum de proximo, & è re nata ſumendum, quod controuerſum eſſe non poßit. Veterum ſcriptorũ, illius (aurei ſanè ſeculi) fœlicioris ætatis,

quãta fuit olim ſtyli maieſtas? Qualis ex orationis illorum luminibus ſplendor eluxit? Quis quantúſque decor & gratia, ex illuſtri compoſitionis inimitabilis ornatu & elegantia propemodum ſingulari? Maximo argumento eſſe poſſunt, vt ſumptuoſi ædificij (cuius materiam olim opus ſuperabat) nonnullæ reliquiæ, quæ etiamnum extant paulò integriores, quáſque non poſſumus ſine admiratione maxima contemplari. Nunc per exſcriptos libros, totiéſq; imprimendo interpolatos, quis ſqualor & ſitus? Quanta verò obſcuritas, vt non vmbræ, ſed tenebræ pro luce inductæ ſint? Quot ſordes, quot ineptiæ inuectæ ſunt, aut deſcribentium inſcitia, aut ſemidoctorũ quorundã audacia? Quanta

denique

denique in politiſsima ſcripta obrepſit barbaries? Nullus ferè liber eſt, qui non infinitis erratis, aut certè quàmplurimis ſcateat. Autores ipſi, ſi reuiuiſcant, exceptis pauciſsimis, libros qui circunferuntur, tanquam liberos & ingenij ſui partus, aut nequeant, aut nolint agnoſcere: Vſqueadeo ipſorum monumenta lacera, mutila, deprauata & fœdata ſunt, idque omnium ferméquidem omnia. Sed in his, vt cæteris, ea eſt temporis iniuria, noxáq; ſeneſcentis ætatis. Nihil enim eſt operæ, aut manufactũ, quod quantumuis elegans, ſcitum & exquiſitũ, longa dies paulatim non imminuat, corrumpat & abſumat, tandemq; penitus aboleat annorum quaſi ſenio & carie vetuſtatis. Porrò autem, ſi quis ſcriptor

hanc calamitatē expertus eſt, is ipſe eſt, arbitror, Corn. Celſus, qui & tamen imprimis bonus author (Ideoq; ab aliis primæ notæ ſcriptoribus laudatur, multumq́; approbatur, vt à Columella, verbi cauſa, Plinio, & Quintiliano licet communis artis æmulo) Qui & Hippocratis fidelis interpres Latinus dici meruit: Qui Medicinā in cōpendium contulit: Qui ita caſtigatè, ꝓpriè & elegāter loquitur (verſum enim dicēdi genus & aſtrictū ſecutus eſt, in quo rerum ſententioſa grauitas, verborúmque apta & numeroſa, & quaſi rotunda cōſtructio) vt non modò à Medicis propter artis ſcientiā, verùm etiam ab omnibus eloquentiæ candidatis, propter ſcribendi venuſtatem lectitari mereatur. Nullus enim author

eſt,

eſt, ſi Ciceronē & Plinium excipias, id eſt, duo linguæ Rom. columina, cui plus ipſa Latina lingua debeat. Quod ipſe, in linguæ Latinæ ſupplemento, niſi breui oſtendam (ſi Dei opt. max. munere mihi vita ſuppetet) non recuſo ab omnibus mihi fidē derogari. Sed cùm eius ſcripta, locis q̃plurimis miſerè corrupta ſint, & nonnullis obſcuriora, eò cõtigit, vt à paucis, aut non ita multis medicisq; antea legerentur. Ea quidē cùm nõ ſemel perlegiſſem, & magnoperè placuiſſent, ſubiit animū tãti ſcriptoris indignā ſortē fatúmq; miſerari: cõtinuóq; cœpi velle eius vulnerib. quãtum poſsē opis afferre. Itaq; ſubſidia omnia, quæ potui, mihi ipſi cõparaui. Nã cõquiſitis antiquis exēplaribus (quod in caſtigando primas obtinet,

aut debet obtinere) ad eorum fidem permulta mihi videor emendaſſe. Aliquid autem à lectione recepta ſummutare, niſi vbi manifeſtiſsimus error cõparebat, mihi religio vſquequaq; ſumma fuit. Itaq; ſatis habui manuſcripti Codicis diuerſam ſcripturã, aut propriã cõiecturã in margine adnotaſſe: Et obſcuris pleriſq; expoſitione breuiſsima nõnihil lucis afferre. Præter hæc, amicorũ conſilio atque opera vſus ſum, imprimisq́; vigiliis & laboribus clariſsimi Medicinæ Doctoris IACOBI DALECHAMPII, *viri ſummi iudicij, & in omni bonarum artiũ genere perpoliti, quo iam cõplures annos non amico tantùm fideliſsimo, ſed etiam ſtudiorũ adiutore atq; impulſore acerrimo ſemper vti cõſueui: Cuique*

ſtudioſi maxima ex parte debebũt, quicquid vtilitatis (ſi qua tamẽ, vt ſpero, futura eſt) ingenium, nobis qualecũq; illud eſt, et labor aſsiduus in literis, induſtriáq; extuderit. Cõſului quoq; perſæpe ingenioſiſsimũ virum, nec minus artis experientia, quàm doctrina celebrẽ, LEONARDVM BOTALLVM *Regis item Medicum, quo cùm mihi iam vetus, iámq; arctiſsima neceſsitudo interceſsit. Ex eo autẽ amico (vir ornatiſsime atq; eruditiſsime) cùm intellexiſſem, in tua Bibliotheca quædam Celſi perantiqua exemplaria conſeruari, hominem amãtiſsimum mei orare non deſtiti, vt quoniam apud te gratiâ tantùm poſſet, ab humanitate tua & bonas artes adiuuandi ſtudio (quæ in te ſumma eſſe,*

inter cætera ornamenta virtutis, minimè dubitabã) mihi illorum vſum & fructum ad tempus impetraret. Quid multis? Ille officio, beneuolentia, precibusq́; noſtris adductus, inſtituit mea cauſa, id à te per literas magnoperè poſtulare: Quibus, quãuis occupatiſsimus eſſes, & tunc inter aulicos tumultus verſabâre, mox tamen peramanter, nec minus officiosè elegantérq; reſpondiſti. Liceat mihi, quæſo, cum bona tua venia, ex illa epiſtola tua clauſulam vnam, vel etiam alteram huic noſtræ attexere: Quod cùm mihi non temerè, ſed neceſſariò faciendum ſit, audacius id eò facturus ſum, quò magis vtrique noſtrum non niſi honorificum eſſe poteſt. Ergò BOTALLO *noſtro hunc in modum reſcripſiſti:*

De Celſo quòd ſcribis, memini me „ ſuperioribus annis vnum exemplar „ meũ in quo cõplures loci ex fide ve- „ terum Codicum reſtituti eſſent, vi „ ro doctiſsimo Vincentio Laureo cõ- „ municaſſe, cùm ille viciſsim me ſui „ participem feciſſet: Verùm id ſanè „ exemplar ad manum nõ eſt. Qua- „ re illius copiã eruditiſsimo D. Con- „ ſtantino in præſentiarum facere nõ „ poſſum. Attamen, ſi quos fortè locos „ indicabit, quos corruptos eſſe ſuſpi- „ cetur, ſperauerim me alicubi nonni- „ hil adiumẽti allaturum. Ego enim „ in eo authore cognoſcendo & repur- „ gando, ab hinc biennium aliquan- „ tum operæ poſui. „

Hæc hactenus, quæ vt à te huma niter, amabiliter, honorificeque perſcripta ſunt: ſic à me quoq; fideliter

transcr

trãſcripta, quò mihi nunc apud omnes conſtet fides diligentiæ, quæ excuſationis errorum facilius veniam inueniat et exoret. Nec illa ſimplex noſtri facti ratio. Nam & literis tuis teſtata tam liberalis inuitatio, me ambitionis ſuſpicione in totũ exonerauit: Eademque mihi iuſtiſsimã cauſam attulit, cur ad te Cornelium Celſum frugaliter à me exceptũ, vt mea fert tenuitas, q̃ primùm amãdarem: vt à te pro copia facultatũ, quæ tibi vel maxima ſuppetit, liberaliter, lautè, magnificeq́ tractetur. Nec id ſolùm, verùm vt et ſanus et integer, tuiſque beneficiis ornatus ad nos omnes redeat, & in publicũ prodeat. In quo quidẽ vnius, nõ autem vni gratificatio futura eſt: ſed hæc, & cõgratulatio omniũ, & cõmunis

actio

actio gratiarum. Nos enim aliquot næuos, varos, lentigines, ephelidas, verrucasq́ tãtùm curauimus: Reſtant Chironia, Telephia quoq; vlcera, quæ pro deploratis habeo, niſi à te ſanentur, qui ſummus es Medicus arte & dignitate. Talia ex compoſito à nobis relicta ſunt, ne ſecus tractando exacerbata magis exulcerarem. In ſumma minimum eſt quicquid ipſi contulimus, nec minus tamen quàm præſtare potuimus. Quod &, ſi optima volũtas, vt teſtor, egregiusq́ conatus, vt arbitror, cum difficultate penſentur, maximũ videatur. Quare mihi magna ſpes eſt, fore, vt tecũ, qui Galliæ magnum es decus & ornamẽtum, boni omnes excuſent, nullisque labor impenſus ingratus ſit. Quod mihi iam

pro te ſpondet morum cum grauitate facilitas, tuaq́ humanitas: quam in te prælucere ex tot virtutum numero, idem Botallus noſter (quo nõ alter veracior, aut minus aſſentator) cum equidem tuam, id eſt, hominis grauiſſimi & doctiſſimi cenſurã non parùm formidarem, toties confirmauit, mihíque perſuaſit. Eò factum eſt, vt & opera Theophraſti iam à nobis decẽnio recognita atque emaculata, eademque de Græco in Latinum conuerſa limare occœperim, ac nonnihil perpolire: quò te nominatiſſimus author vt cliens Patronum adoptet, ſub cuius nominis authoritate ſua ſcripta quàm primum in lucem edita, minus vereantur in publicum exire, inter manúſque verſari. Vale.

VITA

VITA CORNELII CELSI.

Ornelius Celſus ſub primis Cæſaribus vixit,quo tempore Latini ſermonis puritas & elegantia effloruit.Ius Ciuile,& Philoſophiā monumentis illuſtrauit:Rei militaris, & Rei ruſticæ libros edidit : qui & dignus (vt ait Fabius) vel ipſo propoſito, vt eū illa omnia tenuiſſe credamus.Columella citat eius libros de Re ruſtica:& libro vndecimo ipſum fuiſſe tradit, non ſolùm Agricolationis, ſed etiam vniuerſæ naturæ prudentem.Fabius Quintilianus in Rhetoricis quamuis artis æmulus Celſum perſtringat, tamen ipſa veritate coáctus, eruditum virum appellat libro nono,& ſequenti ſic tradit: Scripſit non parùm multa Cornelius Celſus Scepticos ſequutus, non ſine cultu ac nitore. Plinius verò ſæpè Celſum inter authores retulit, in Indice librorū qui primus inſcribitur. Apud Marcellum Empiricum autem,quędam Epiſtolę Celſo falsò tribuuntur.

CHIR

CHIRVRGI CELEbres qui citantur à Celſo.

Meges	*Heraclides Tarentinus*
Euelpides	*Philo*
Cleon	*Dionyſius*
Theodotus	*Nileus*
Philes	*Andreas*
Hieron	*Diocles*
Ammonius	*Philoxenus*
Gorgias	*Soſtratus*
Apollonij 2.	*Tryphon pater*
Euelpiſtus	*Crato*
Protarchus	*Myro .*
Hireneus	*Menophilus*
Menemachus	*Hippocratesq́; omnis Medicinæ parens, ut author uocat libro ſeptimo.*

AVRELII CORNELII CELSI, DE MEDICINA LIBER I.

VT Alimenta ſanis corporibus Agricultura, ſic ſanitatẽ ægris Medicina promittit. Hæc nuſquam quidem non eſt. Siquidem etiam imperitiſſimæ gẽtes, herbas, aliáque prompta in auxilium uulnerum, morborúmque nouerunt. Verũtamen apud Græcos[a] aliquanto magis, quàm in cæteris nationibus exculta eſt: ac ne apud hos quidem à prima origine, ſed paucis ante nos ſeculis: utpote cum uetuſtiſſimus autor[b] Aeſculapius celebretur: Qui quoniam adhuc rudem & uulgarem hanc ſcientiam paulo ſubtilius excoluit, in deorũ numerum receptus eſt. Huius deinde duo filij[c] Podalirius & Machaon bello Troiano ducẽ Agamemnonem ſecuti, non mediocrem opem cõmilitonibus ſuis

¶ a Vide Plinium lib. 29. in Proœmio.

¶ b Cicero de Natura Deorum, & Lactatius Inſtit. lib.1.cap.15.

¶ c *Podalirius.*] *Homerus Iliad.* 2.

—Ἀσκληπιοῦ δύο παῖδε

Ἰητῆρ' ἀγαθώ, Ποδαλείριος, ἠδὲ Μαχάων.

¶ d Ob iram Apollinis immiſſa, Iliad. primo.

¶ e Probatas, vet.

¶ f Ab eodẽ quoque authore, nẽpe Homero, vt Iliad. 1. de peſtilentia.

* ex nobis.

Diſciplina cor pori inimica.

¶ g Cum primis quæ medendi.

* ſanorum.

¶ h Hippocra tis Epiſtolæ cõ trarium docẽt.

Hippocrates.

¶ i Vide Pli. lib. 26. cap. 2.

* poſt eod.

attulerunt: Quos tamen Homerus *non in*[d] *peſtilẽtia, neq; in uariis generibus morborum aliquid attuliſſe auxilij, ſed uulneribus tantummodo ferro, & medicamẽtis mederi ſolitos eſſe propoſuit.* Ex quo apparet, *has partes medicinæ ſolas ab his eſſe tentatas,*[e] *eáſq; eſſe uetuſtiſſimas.*[f] Eodemq; *autore diſci poteſt, morbos, tum ad iram deorum immortalium relatos eſſe, & ab iiſdem opem poſci ſolitam.* Veriq; *ſimile eſt, inter nonnulla auxilia aduerſæ ualetudinis, plerunq; tamen eam bonam contigiſſe ob bonos mores, quos neq; deſidia, neq; luxuria uitiarant. Siquidẽ hæc duo, corpora prius in Græcia, deinde apud nos afflixerunt.* Ideoq; *multiplex iſta medicina, neq; olim apud* Græcos, *neq; apud alias gẽtes neceſſaria, uix aliquos* **ex bonis ad ſenectutis principia perducit.* Ergo etiã *poſt eos (de quibus retuli) nonnulli clari uiri medicinam exercuerunt, donec maiore ſtudio literarũ diſciplina agitari cœpit: quæ ut animo præcipuè omnium neceſſaria, ſic corpori inimica eſt.*[g] Primoq; *medendi ſcientia, ſapientiæ pars habebatur, ut & morborum curatio, & rerum naturæ contemplatio ſub iiſdẽ autoribus nata ſit: Scilicet his hanc maxime requirentibus, qui corporum* **ſuorum robora inquieta cogitatione, nocturnaq; uigilia minuerãt.* Ideoq; *multos ex ſapiẽtiæ profeſſoribus, peritos eius fuiſſe accepimus:* Clariſſimos *uerò ex his* Pythagoram, & Empedoclem, & Democritum. *Huius autem (ut quidam*[h] *crediderunt) diſcipulus* Hippocrates[i] *Cous, primus quidem ex omnibus memoria dignis ab ſtudio ſapientiæ diſciplinam hanc ſeparauit, uir & arte & facundia inſignis.* Poſt *quem* Diocles *Caryſtius, deinde* Praxagoras, & Chryſippus, ** tum* Herophilus & Eraſiſtratus

ſtratus, ſic artem hãc exercuerunt, ut etiam in diuerſas curandi uias proceſſerint. Iiſdemq; *temporibus, in tres parteis medicina diducta eſt, ut una eſſet quæ uictu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur.* Primam *διαιτητικὴν, ſecũdã φαρμακευτικὴν, tertiam χειρουργικὴν* Græci *nominauerunt.* Eius *autem, quæ uictu morbos curat, longè*[k] *clariſsimi autores etiam altius quædam agitare*[l] *conati, rerum quoq; naturæ ſibi cognitionem uendicauerunt, tanquam ſine ea trũca & debilis medicina eſſet: poſt quos*[m] Serapion *primus omnium, nihil hanc rationalem diſciplinam pertinere ad medicinam profeſſus, in uſu & experimentis eam poſuit:* Quẽ Apollonius & Glaucias, & *aliquãto poſt* Heraclides Tarentinus, & *aliqui*[n] *non mediocres uiri ſecuti, ex ipſa profeßione, ſe* Empiricos *appellauerũt.* Sic *in duas parteis ea quoq; quæ uictu curat, medicina diuiſa eſt, aliis rationalem artẽ, aliis uſum tantum ſibi uendicantibus: nullo uerò quicquam poſt eos, qui ſuprà comprehenſi ſunt, agitante, niſi quod acceperat: donec* Aſclepiades *medendi rationem ex magna parte*[o] *mutauit:* Ex *cuius ſucceſſoribus*[p] Themiſon *nuper ipſe quoq;*[q] *quædã in ſenectute deflexit.* Et *per hos quidem maximè uiros ſalutaris iſta nobis profeßio increuit.* Quoniam *autem ex tribus medicinæ partibus, ut difficilima, ſic etiam clariſſima eſt ea, quæ morbis*[r] *medetur, ante omnia de hac dicendum eſt.* Et *quia prima in ea diſſenſio eſt, quòd alij ſibi experimentorũ tantummodo notitiam neceſſariam eſſe contendunt, alij niſi corporum*[s] *rerúmque ratione comperta, non ſatis potentem uſum eſſe proponunt, indicandum eſt, quæ maximè ex utraque parte dicantur, quò facilius noſtra quoque opinio*

¶ k *Logici ſiue Dogmatici.*

¶ l *cogitare, vet.*

¶ m *Princeps Empiricorũ, de quo & Cicero in Epiſt.*

¶ n *alij quoque. vet.*

¶ o *Hoc fuſiſſimè docet Plinius lib. 26. cap. 3.*

¶ p *Themiſon τῶν κοινοτήτων inuentor, ut uocatur à Galeno, Laodiceus Syrus fuit, qui ab Aſclepiade Rationali inſtitutus, ad Methodicæ ſectæ inuentionẽ ſe contulit.*

¶ q *Ab iis in quibuſdam.*

¶ r *Medicamentis.*

¶ s *Naturalium.*

interponi poſſit. Igitur hi, qui rationalem medicinam profitentur, hæc neceſſaria eſſe proponunt: Abditarum, & morbos continentium [t] *cauſſarum notitiam: deinde Euidentium: poſt hæc etiam Naturalium actionum: nouiſſimè partium interiorum. Abditas cauſſas uocant, in quibus requiritur, ex quibus principiis noſtra corpora ſint, quid ſecundam, quid aduerſam ualetudinem faciat. Neque enim credunt poſſe eum ſcire, quomodo morbos curare conueniat, qui unde hi ſint, ignoret. Neq; * eſſe dubium, quin alia curatione opus ſit, ſi ex quatuor principiis, uel ſuperans aliquid, uel deficiens aduerſam ualetudinem creat, ut quidam ex ſapientiæ profeſſoribus dixerunt: alia, ſi in humidis omne uitium eſt, ut Herophilo uiſum eſt: alia, ſi in ſpiritu, ut Hippocrati: alia, ſi ſanguis in eas* uenas, quæ ſpiritui accommodatæ ſunt transfunditur, & inflammationem, quam Græci* φλεγμονὴν *nominant, excitat, eaq; inflammatio, talem motum efficit, qualis in febre eſt, ut Eraſiſtrato placuit: alia, ſi manantia* [v] *corpuſcula per inuiſibilia foramina, ſubſiſtendo iter claudunt, ut Aſclepiades contendit. Eum uerò rectè curaturum, quem prima origo cauſſæ non fefellerit. Neq; uerò inficiantur, experimenta quoq; eſſe neceſſaria: Sed * ne ad hæc quidem aditum fieri potuiſſe, niſi ab aliqua ratione contendunt. Non enim quidlibet antiquiores uiros ægris inculcaſſe: ſed cogitaſſe, quid maxime conueniret, & id uſu exploraſſe, quod ante coniectura aliqua* duxiſſent. Neq; intereſſe, an nunc iam pleraq; explorata ſint, ſi à conſilio tamen cœperunt. Et id quidem in multis ita ſe habere. Sæpe uerò etiã noua incidere genera morborum, in quibus nihil adhuc*

[t] τῶν συνεχῶν ſiue προσεχῶν ἢ συνεκτικῶν.

* eſt.

* arterias.

[v] ἄτομοι, inſecabilia corpora, Quintil.

* ne aditum quidẽ ad hæc.

* didiciſſent.

huc uſus oſtenderit. Et ideo *neceſſarium ſit animaduertere unde ea cœperint: ſine quo nemo mortalium reperire poßit, cur hoc, quā illo potius utatur.* Et ob *hæc quidem in obſcuro poſitas cauſſas perſequūtur.*[x] Euidentes uerò *has appellant, in quibus quærunt initium morbi calor attulerit, an frigus: fames, an ſatietas: & quæ ſimilia ſunt.* Occurſurū *enim uitio dicunt eum, qui originem non ignorarit.* Naturales *uerò corporis actiones appellant, per quas ſpiritū trahimus, & emittimus: cibū potionemq́; & aſſumimus, & concoquimus:* Itemq́; *per quas eadem hæc in omnes membrorum partes digeruntur.* Tum *requirunt etiam, quare*[y] *uenæ noſtræ modò ſubmittant ſe, modò attollant: quæ ratio ſomni, quæ uigiliæ ſit.* Sine *quorum notitia neminem putant uel occurrere, uel mederi morbis * inter hæc naſcentibus poſſe.* Ex *quibus * quàmmaxime pertinere ad rem concoctio uidetur: huic potißimum inſiſtūt, & duce alij* Eraſiſtrato, *at- teri cibum in uentre contendunt: alij* Pliſtonico Praxagoræ *diſcipulo*[z]*, putreſcere: alij credūt* Hippocrati, *per calorem cibos concoqui.* Accedūtq́; Aſclepiadis *æmuli, qui omnia iſta uana & ſuperuacua eſſe proponunt.* Nihil *enim concoqui, ſed crudam materiam (ſicut aſſumpta eſt) in corpus omne * diduci.* Et *hæc quidem inter eos parum conſtant.* Illud uerò *conuenit, alium dandū cibum laborātibus, ſi hoc: * aliud, ſi illud uerum eſt.* Nam *ſi teritur intus, eum quærendū eſſe, qui facilimè teri poßit.* Si *putreſcit, eum in quo hoc expeditißimum eſt.* Si *calor concoquit, eum qui maximè calorē * moueat.* At *nihil ex his eſſe quærendum, ſi nihil concoquitur:*[a] Ea *uero ſumenda quæ maxime manent, qualia aſſumpta ſunt.* Eademq́; *ratione*

¶ x Euidens cauſa, i. externa & quæ ſenſibus patet, ἢ προκαταρκτικὴ Galeno, προκατάρχουσα αἰτία etiā πρόφασις dicta, quæ & neceſſaria, & non neceſſaria eſſe poteſt. Interna verò, ſiue abdita & continens cauſa, ἢ προηγουμένη.

¶ y Venæ hic, i. arteriæ, ſic φλέβες in Platonis Timæo à corde, Galen. 6. Meth.

** intra*

** quibus quia quam.*

¶ z Hæc fuit & Empedoclis opinio.

** deduci.*

** alium.*

** foueat.*

¶ a Vt cēſuit Aſclepiades.

cum ſpiritus grauis eſt, cum ſomnus, aut uigilia urgēt, eum mederi poſſe arbitrantur, qui prius illa ipſa qualiter eueniant perceperit. Præter hæc cùm in *interioribus partibus & dolores, & morborum uaria genera naſcantur, neminē putant his adhibere poſſe remedia, quæ ipſe ignoret.* Neceſſarium *ergo eſſe incidere corpora mortuorum, eorumq; uiſcera atq; inteſtina ſcrutari: longeq; optime feciſſe* Herophilum, & Eraſiſtratum, *qui nocentes homines à regibus ex carcere acceptos, uiuos inciderint, conſiderarintq; etiam ſpiritu remanente, ea quæ natura antè clauſiſſet, eorumq; poſituram, colorem, figurā, magnitudinem, ordinem, duriciem, mollicièm, læuorem,* [b] *contactum: proceſſus deinde ſingulorum, & receſſus: & ſiue quid inſeritur alteri, ſiue quid partē alterius in ſe recipit.* Neq; *enim cum dolor intus incidit, ſcire quid doleat, eū, qui qua parte quodq; uiſcus, inteſtinúmue ſit, non cognouerit.* Neq; *curari id quod ægrum eſt poſſe, ab eo, qui quid ſit, ignoret.* Et *cùm per uulnus alicuius uiſcera patefacta ſunt, eum qui* * *ſanè cuiuſquam colorem partis ignoret, neſcire quid integrum, quid corruptum ſit.* * Ita *ne ſuccurrere quidem poſſe corruptis.* Aptiuſq; *extrinſecus imponi remedia, compertis interiorū & ſedibus & figuris, cognitaq; eorum magnitudine: ſimileſq; omnia,* * *quæ poſita ſunt, rationes habere.* Neq; *eſſe crudele (ſicut pleriq; proponunt) hominum nocentium, & horū quoq; paucorum ſuppliciis, remedia populis innocētibus ſeculorum omnium quæri.* Contrà, *hi qui ſe* Empiricos *ab experientia nominăt, euidentes quidem cauſſas, ut neceſſarias amplectūtur: obſcurarū uerò cauſſarū, & naturaliū actionū quæſtionē ideo ſuperuacuā eſſe contendūt, quoniā incomprehenſi*

¶ b Contractū exponūt aſperitatē vel ſcabritiem. Sed quis vnquam ita vſurpauit? in manuſcripto legitur cōtractum: Itaque confractū pro aſpero & confragoſo (quod læuigato opponitur) repono.

** ſanæ.*

** item.*

** quæ intus poſita.*

prehenſibilis natura ſit. Non poſſe uerò cõprehendi, patere ex eorũ, qui de his diſputarũt, diſcordia: cum de iſta re, neq; inter ſapiẽtiæ profeſſores, neq; inter ipſos medicos cõueniat. Cur enim potius aliquis Hippocrati *credat, quàm* Herophilo? *Cur huic potius, q̃* Aſclepiadi? *Si rationes ſequi uelit, omniũ poſſe uideri nõ improbabiles: ſi curationes, ab omnibus his ægros perductos eſſe ad ſanitatẽ. Ita neq; diſputationi, neq; autoritati cuiuſquã fidẽ derogari oportuiſſe. Etiã ſapientiæ ſtudioſos maximos medicos eſſe, ſi ratiocinatio hoc faceret: nũc illis uerba ſupereſſe, deeſſe medẽdi ſcientiã. Differre quoq; pro natura locorũ genera medicinæ, et aliud opus eſſe* Romæ, *aliud in* Aegypto, *aliud in* Gallia. *Quòd ſi morbos eædẽ cauſſæ facerẽt ubiq;, remedia quoq; ubiq; eadẽ eſſe debuiſſẽt.* * *Sæpe etiã cauſas apparere, ut puta lippitudinis, uulneris, neq; ex his patere medicinã. Quòd ſi ſcientiã hãc nõ ſubijciat euidẽs cauſa, multò minus eã poſſe ſubijcere, quæ in dubio eſt. Cũ igitur illa incerta, incõprehẽſibiliſq; ſit, à certis potius, & exploratis petendũ eſſe præſidiũ, id eſt his, que experiẽtia in ipſis curationibus docuerit, ſicut in cæteris omnibus artibus. Nã ne agricolam quidẽ, aut gubernatorẽ diſputatione, ſed uſu fieri. Ac nihil iſtas cogitationes ad medicinã pertinere eò quoque diſci, quòd qui diuerſa de his ſenſerint, ad eandẽ tamen ſanitatem homines perduxerint. Id enim feciſſe, quia non ab obſcuris cauſſis, neque à naturalibus actionibus, quæ apud eos diuerſæ erant, ſed ab experimentis, prout cuique reſponderant, medendi uias traxerint. Ne inter initia quidem ab iſtis quæſtionibus deductam eſſe medicinam, ſed ab experimentis. Aegrorum enim, qui ſine medicis erant,*

* *debuiſſe.*

alios propter auiditatem primis diebus protinus cibum aſſumpſiſſe, alios propter faſtidium abſtinuiſſe: leuatúmque magis eorum morbum eſſe, qui abſtinuerant: itémque alios in ipſa febre aliquid ediſſe, alios paulò ante eam, alios poſt remiſsionẽ eius, optimè deinde his ceſsiſſe, qui poſt finẽ febris id fecerint. Eademq́; ratione, alios inter principia protinus uſos eſſe cibo pleniore, alios exiguo: grauioreſq; eos factos, qui ſe implerẽt. Hæc, ſimiliaq́;, cum quotidie inciderent, diligentes homines notaſſe, quæ plerunque melius reſponderent: deinde ægrotantibus ea præcipere cœpiſſe. Sic medicinam ortam, ſubinde aliorum ſalute, aliorũ interitu pernicioſa diſcernentem à ſalutaribus. Repertis deinde iam medicinæ remediis, homines de rationibus eorũ diſſerere cœpiſſe: nec poſt rationẽ medicinã eſſe inuẽtam, ſed poſt inuentã medicinam, rationẽ eſſe quæſitã.

* *Requiritur*

** Requirere etiã, ſi ratio idem doceat, quod experientia: an aliud. Si idem, ſuperuacuam eſſe: Si aliud, eſſe contrariã. Primò tamen remedia explorãda ſumma cura fuiſſe: nunc uerò iam explorata eſſe: neq; ulla aut noua genera morborũ reperiri, aut nouã deſiderari medicinã. Quòd ſi iam incidat mali genus aliquod ignotum, non ideo tamẽ fore medico de rebus cogitandum obſcuris:[d] ſed eum protinus uiſurum, cui morbo id proximũ ſit, tentaturumq́; remedia ſimilia illis, quæ uicino malo ſæpe ſuccurrerint, & * poſt eius ſimilitudinẽ opem reperturum. Neq; enim ſe dicere conſilio medicũ nõ egère, & irrationale animal hãc artem poſſe præſtare: ſed has latentiũ rerum coniecturas ad rem nõ pertinere: quia nõ interſit, quid morbum faciat, ſed quid tollat.*

¶ *d Empiricorum μετάβασιν τοῦ ὁμοίου ſignificat.*

* *per*

* *pertinere*

*Neque ad rem * pertineat quomodo, ſed quid optimè*

digera

digeratur. Siue hac de cauſa cõcoctio intercidat, ſiue de illa: & ; ſiue cõcoctio ſit illa, ſiue tantum digeſtio. Neq; quærendũ eſſe quomodo ſpiremus: ſed quid grauem tardumq; ſpiritũ expediat. Neq; quid uenas moueat, ſed quid quæque motus genera ſignificent. Hæc autẽ cognoſci experimentis, & in omnibus eiuſmodi cogitationibus in utranq; partem diſſeri poſſe. Itaque ingenium & facundiam uincere, morbos autem non eloquentia, ſed remediis curari. Quæ ſi quis elinguis, uſu diſcreta bene norit, hũc aliquãto maiorẽ medicũ futurũ, quàm ſi ſine uſu linguã ſuã excoluerit. Atq; ea quidem, de quibus eſt dictum, ſuperuacua eſſe tantummodo. Id uerò quod reſtat, etiã crudele, uiuorũ hominũ aluũ atq; præcordia incidi, et ſalutis humanæ præſidem artẽ, nõ ſolùm peſtem alicui, ſed hãc etiã atrociſsimã inferre: cum præſertim ex his, quæ tanta uiolentia quærãtur, alia nõ poſsint omnino cognoſci: alia poſsint etiã ſine ſcelere. Nam colorem, læuorem, mollitiẽ, duritiem, ſimiliaq; omnia, nõ eſſe talia inciſo corpore, qualia integro fuerint: quia cum corporibus inuiolatis, hæc tamen metu, dolore, inedia, cruditate, laſsitudine, * mille aliis mediocribus affectibus ſæpe mutẽtur, multò magis ueriſimile* eſt interiora, quibus maior mollities, lux ipſa noua ſit, ſub grauiſsimis uulneribus, & ipſa trucidatione mutari. Neque quicquã eſſe ſtultius, quàm quale quicquã uiuo homine eſt, tale eſſe exiſtimare moriẽte, imò iam mortuo. * Nã uterũ quidẽ, qui minus ad rem pertineat, ſpirãte homine poſſe diduci. Simul atq; uerò ferrũ ad præcordia acceſsit, & diſciſſum tranſuerſum ſeptũ eſt, quod mẽbrana quadã ſuperiores partes ab inferioribus diducit (διάφραγμα Græci uocant) hominem protinus*

* intercedat, vel incidat.

e Vide pag. 5.

* milleq;

* eſſe, vel

* Nam ne v-terum

*animã amittere. Ita demũ mortui præcordia, & uiſcus omne in conſpectũ latrocinãtis medici dari: quod neceſſe ſit tale eſſe, quale mortui ſit, nõ quale uiui fuit. Itaq; cõſequi medicũ, ut hominẽ crudeliter iugulet: nõ ut ſciat qualia uiui uiſcera habeamus. Si qd tamẽ ſit, quod adhuc ſpirante homine cõſpectui ſubijciatur, id ſæpe caſum offerre curãtibus. Interdũ enim gladiatorem in harena, uel militẽ in acie, uel uiatorẽ à latronibus exceptum, ſic uulnerari, ut eius interior aliqua pars aperiatur, & in alio alia * ſita, ita ſedẽ, poſitũ, ordinem, figuram, ſimiliaq; cognoſcere prudentem medicum, non cædem, ſed ſanitatem molientem: idq; per miſericordiam diſcere, quod alij dira crudelitate cognouerint. Ob* hæc ne mortuorũ quidẽ lacerationem neceſſariã eſſe, quæ etſi nõ crudelis, tamen fœda ſit, cùm aliter pleraq; in mortuis ſe habeãt: Quantum uerò in uiuis cognoſci poteſt, ipſa curatio oſtendat. Cùm hæc per multa uolumina, perq; magnæ cõtentionis diſputationes à medicis ſæpe tractata ſint, atque tractẽtur: ſubijciendum eſt quæ proxima uero uideri poſſint. Ea neq; addicta alterutri opinioni ſunt, neq; ab utraq; nimium abhorrentia, media quodammodo inter diuerſas ſententias: Quod in plurimis cõtentionibus deprehendere licet ſine ambitione uerum ſcrutantibus, ut in hac ipſa re. Nam quæ demũ cauſſæ, uel ſecundam ualetudinem præſtent, uel morbos excitẽt: quomodo ſpiritus, aut cibus, uel* detrahatur, uel digeratur, ne ſapientiæ quidẽ profeſſores ſcientia cõprehendunt, ſed coniectura perſequuntur. Cuius autẽ rei nõ eſt certa notitia, eius opinio certum reperire remedium nõ poteſt. Verumq; eſt, ad ipſam curandi rationem nihil plus conferre, quàm experientiã. Quanquam*

* alia: ita

* hoc, vet.

* deſeratur, cod. Al. diſtrahatur.

*quam igitur multa ſint ad ipſas artes propriè nõ pertinentia, tamen eas adiuuat * excitãdo artificis ingenium.* * adiuuant *Itaque iſta quoq; natura rerum contemplatio, quamuis non faciat medicum: aptiorem tamen medicinæ reddit, atque perfectum. Veriq; ſimile eſt, & Hippocratem, & Eraſiſtratum, & quicunque alij non contenti febres & ulcera agitare, rerum quoq; naturam ex aliqua parte ſcrutati ſunt, non ideo quidem medicos fuiße, uerũ ideo quoq; maiores medicos extitiße. Ratione uerò opus eſt ipſi medicinæ, * etſi nõ inter obſcuras cauſſas, neq; inter naturales actiones tamen ſæpe.* * etſi non ſemper, inter obſcuras cauſſas, atque inter, &c. *Eſt enim hæc ars coniecturalis: neq; reſpondet ei plerunq; nõ ſolùm coniectura, ſed etiam experientia. Et interdum non febris, nõ cibus, nõ ſomnus ſubſequitur ſicut aßueuit. Rarius, ſed aliquãdo tamen morbus quoq; ipſe nouus eſt, * quẽ nõ incidere, manifeſtè falſum eſt: cum ætate noſtra * quidã ex naturalibus partib. carne prolapſa, & * arẽte, intra paucas horas expirauerit: ſic ut nobilißimi medici, neq; genus mali, neq; remediũ inuenerint.* * quod * quædam * hærente Caro ex naturalibus prolapſa. *Quos ego nihil ideo tentaße iudico, quia nemo in ſplendida perſona periclitari coniectura ſua uoluerit: ne occidiße, niſi ſeruaßet, uideretur. Veri tamẽ ſimile eſt, potuiße aliquid cogitare, detracta tali uerecũdia, & fortaße reſponſurum fuiße id, quod aliquis eßet expertus. Ad quod [f] medicinæ genus neq; ſemper ſimilitudo aliquid cõfert: & ſi quãdo confert, tamen idipſum rationale eſt, inter multa ſimilia genera, & morborũ, & remediorũ cogitare, quo potißimũ medicamento ſit utendũ.* f Μετάβασις τοῦ ὁμοίου. Vide ſupra pag. 8. *Cùm igitur talis res incidit, medicus aliquid oportet inueniat, quod nõ utiq; fortaße, ſed ſæpius tamen etiam reſpondeat. Petet autem nouum quoq; cõſilium*

non

non à rebus latentibus (iſtæ enim dubiæ, & incertæ ſunt) ſed ab his, quæ explorari poſſunt, id eſt euidentibus cauſsis. Intereſt *enim fatigatio morbum, an ſitis, an frigus, an calor, an uigilia, an fames fecerit, an cibi, uiniq; abundantia, an intemperantia libidinis.* Neque *ignorare hunc oportet, quæ ſit ægri natura, humidum magis, an magis ſiccum corpus eius ſit: ualidi nerui an infirmi: frequens aduerſa ualetudo, an rara: eaq; cum eſt, uehemens eſſe ſoleat, an leuis: breuis, an longa.* Quod *is uitæ genus ſit ſecutus, laborioſum, an quietum: cum luxu, an cum frugalitate.* Ex *his enim, ſimilibusq; ſæpe curandi noua ratio ducenda eſt.* Quamuis *ne hæc quidem ſic præteriri debent, quaſi nullam controuerſiam recipiant.* Nam & Era*ſiſtratus non ex his fieri morbos dixit, quum & alij, & iidem aliàs poſt iſta non febricitarent: & quidem* [g] *medici ſeculi noſtri, ſub autore (ut ipſi uideri uolunt)* Themiſone *contendunt, nullius cauſſæ notitiam quicquam ad curationes pertinere: ſatiſq; eſſe quædam communia*[h] *morborum intueri.* Siquidem *horum tria genera eſſe, unum adſtrictum, alterum fluens, tertium mixtum.* Nam *modo parũ excernere ægros, modò nimium: modò alia parte parum, alia nimium.* Hæc *autem genera morborum, modò acuta eſſe, modò longa: & modò increſcere, modò conſiſtere, modò minui* * *conſueuerunt.* Cognito *igitur eo quod ex his eſt, ſi corpus adſtrictum eſt, digerendum eſſe: ſi profluuio laborat, continendum: ſi mixtum uitium habet, occurrendum ſubinde uehementiori malo: & aliter acutis morbis medendum, aliter uetuſtis, aliter increſcentibus, aliter ſubſiſtentibus, aliter iam ad ſanitatem inclinantibus.* Horum *obſeruationem medicinam*

[g] *Methodici. Vide pag. 3.*

[h] *à Methodicis vocantur κοινότητες.*

* *conſueuiſſe.*

*cinam eſſe, quam ita finiunt, ut quaſi uiam quandam, quam μέθοδον Græci nominãt, eorumq; quæ in morbis communia ſunt, contemplatricem eſſe * contendunt: ac neque rationalibus ſe, neque experimenta tantũ ſpectantibus annumerari uolunt, cum ab illis eo nomine diſſentiant, quòd in coniectura rerum latentium uolunt eſſe medicinam: Ab his, eò quòd parum artis eſſe in obſeruatione experimentorum credunt. Quod ad Eraſiſtratũ pertinet, primùm ipſa euidentia eius opinioni repugnat: quia rarò, niſi poſt horum aliquid morbus uenit. Deinde non ſequitur, ut quod alium non afficit, aut eundem aliàs, id ne alteri quidem, aut eidem tempore alio noceat. Poſſunt enim quædam ſubeſſe corpori, uel ex infirmitate eius, uel ex aliquo affectu, quæ uel in alio non ſunt, uel in hoc aliàs non fuerunt, eaq; per ſe non tanta * ui concitant morbum, tamen obnoxium magis aliis iniuriis corpus * efficiunt. Quod ſi contemplationem rerum naturæ (quã temere medici ſibi uendicant) ſatis comprehẽdiſſet, etiam illud ſciſſet, nihil omnino ob unam cauſam fieri, ſed id pro cauſa apprehendi, quod contuliſſe plurimum * uidetur. Poteſt autem id dum ſolum eſt non mouere, quod iunctum aliis maxime mouet. Accedit ad hæc, quod ne ipſe quidem Eraſiſtratus, qui transfuſo in arterias ſanguine febrem fieri dicit, idq; nimis repleto corpore incidere reperit, cur ex duobus æquè repletis, alter in morbum inciderit, alter omni periculo uacarit (quod quotidie fieri apparet) non diſcreuerit. Ex quo diſci poteſt, ut uera ſit illa [i] transfuſio, tamen illam non per ſe (cum plenum corpus eſt) fieri: ſed cum horum aliquid acceſſerit. Themiſonis uerò æmuli, ſi perpetua quæ*

prom

* contendant

* tanta vt cōcitent, Cod.

* efficiant.

* videatur.

i παρέμπτωσις.

promittunt habent, magis etiam, quàm ulli rationa-les ſunt. Neque enim ſi quis non omnia[k] *tenet, quæ rationalis alius probat, protinus alio nouo nomine artis indiget: Si modò, quod primum eſt, nõ memoriæ*[l] *ſoli, ſed rationi quoque inſiſtit. Si uerò, quod pro-pius eſt, uix ulla perpetua præcepta medicinalis ars recipit, iidem ſunt quod ij, quos experimẽta ſola ſu-ſtinent. Eo magis, quoniam ſi cõpreſſerit aliquẽ mor-bus,* an ſuderit, quilibet etiam imperitiſſimus uidet. Quid autem cõpreſſum corpus reſoluat, quid ſolutũ teneat, ſi à ratione tractũ eſt, rationalis eſt medicus. Si (ut ei, qui ſe rationalẽ negat, confiteri neceſſe eſt) ab experientia Empiricus eſt. Ita apud eum morbi cognitio extra artem, medicina intra uſum eſt. Neq; adiectum quicquã, Empiricorũ profeßioni, ſed dem-ptum eſt quoniam illi multa circũſpiciunt, hi tantum facilima, & non plus quàm uulgaria. Nam & qui pe-coribus ac iumentis medentur, cùm propria cuiuſque ex multis animalibus noſſe non poßint, communibus tantummodo inſiſtunt. Et exteræ gentes, cùm ſubti-lem medicinæ rationem nõ nouerint, communia tan-tum uident. Et*[m] *qui amplè ualetudinarios nutriunt (quia ſingulis ſumma cura conſulere non ſuſtinent) ad communia iſta confugiunt. Neque Hercules iſtud, & antiqui medici neſcierunt, ſed his contenti non fuerunt. Ergo etiam uetuſtißimus autor Hippocrates dixit, mederi oportere & cõmunia, & propria in-tuentem. Ac ne iſti quidem ipſi intra ſuam profeßio-nem conſiſtere ullo modo poſſunt. Siquidem & com-preſſorum & fluentium morborum genera diuerſa ſunt, faciliusq; id in his quæ fluũt, inſpici poteſt. Aliud eſt enim ſanguinem, aliud bilem, aliud cibum uome-*

re:

¶ k *ſequitur.* ⁖

¶ l *Memoriæ) Vt Empirici, qui obſeruationum ſuarũ congeriẽ ἄθροισμα vocabant, earundem verò memoriam αὐτοψίαν, ſciẽtiamq; talem ἱστορίαν.* * *Infra autem legito, Si (quod vero propius eſt) vix &c.*

* *aut.*

¶ m *Hippoc. ἁδροτέρως dicit & πιοτέρως, cui λεπτῶς opponit.*

*re: aliud deiectionibus, aliud torminibus laborare: aliud ſudore [n] digeri, aliud tabe conſumi. Atque in partes quoque humor erumpit, ut in oculos aureſq́;. Quo periculo nullum humanũ membrum uacat. Nihil autem horum ſic, ut aliud curatur. Ita protinus in his à communi fluentis morbi contemplatione, ad propriam medicina deſcendit. Atq; in hac quoq; rurſus alia proprietatis notitia ſæpe neceſſaria eſt, quia non eadem omnibus, etiam in ſimilibus caſibus opitulantur. Siquidem certæ quædam res ſunt, quæ in pluribus uentrẽ aut aſtringunt, aut reſoluunt, Inueniuntur tamen, in quibus aliter atq; in cæteris, * idem eueniat. In his ergo cõmunium inſpectio contraria eſt, propriorum tantũ ſalutaris. Et cauſſæ quoq; æſtimatio ſæpe morbum ſoluit. Ergo etiam ingenioſiſsimus ſeculi noſtri medicus, quem nuper uidimus, Caßius, febricitanti cuidam, & magna ſiti affecto, cùm poſt ebrietatem eum premi cœpiſſe cognoſceret, aquam frigidã ingeßit. Qua ille epota, cùm uini uim miſcendo fregiſſet, protinus febrẽ ſomno & ſudore diſcußit. Quod auxilium medicus oportune prouidit, non ex eo, ꝙ aut aſtrictũ corpus erat, aut fluebat: ſed ex cauſa, quæ antè præceſſerat. Eſtq́; etiam proprium aliquid & loci & tẽporis, iſtis quoq; autoribus, qui cùm diſputant, quẽadmodum ſanis hominibus agẽdum ſit, præcipiunt, ut grauibus aut locis aut temporibus, magis uitetur frigus, æſtus, ſatietas, labor, libido, magiſq́; ut conquieſcat iiſdem aut locis, aut temporibus, ſi quis grauitatem corporis ſentit, ac neq; uomitu ſtomachum, neq; purgatione aluum ſolicitet. Quæ uera quidem ſunt, à communibus tamen ad quædam propria deſcendunt: niſi perſuadere nobis uolunt,*

¶ n διαφορεῖσθαι.

* id, Cod.

uolunt, ſanis quidem conſiderandum eſſe, quod cœlum, quod tempus anni ſit: ægris uerò nõ eſſe: Quibus tanto magis omnis obſeruatio neceſſaria eſt, quanto magis obnoxia offenſis infirmitas eſt. Quinetiam morborum in iiſdem hominibus aliæ atq; aliæ proprietates ſunt: & qui ſecundis aliquando fruſtra curatus eſt, contrariis ſæpe reſtituitur. Plurimaq; in dando cibo diſcrimina reperiuntur, ex quibus contentus uno ero. Nam famem facilius fert adoleſcens, quàm puer: facilius in * denſo cœlo, quàm in tenui: facilius in hyeme, quàm æſtate: facilius uno cibo, quàm prandio quoq; aſſuetus: facilius inexercitatus, quàm exercitatus homo ſuſtinet. Sæpe autẽ in eo magis neceſſaria cibi feſtinatio eſt, qui minus mediã tolerat. Ob quæ * competit eum, qui propria non nouit, cõmunia * tantum intueri debere: eumq; qui noſſe propria poteſt, illa quidem non oportere negligere, ſed his quoq; inſiſtere. Ideoq; cũ par ſcientia ſit, utiliorẽ tamen medicum eſſe amicum, quàm extraneum. Igitur ut ad propoſitũ meum redeam, rationalem quidẽ puto medicinam eſſe debere: inſtrui uerò ab euidentibus cauſis, obſcuris omnibus non à cogitatione artificis, ſed ab ipſa arte reiectis. Incidere autem uiuorũ corpora, & crudele, & ſuperuacuũ eſt: mortuorum corpora diſcẽtibus neceſſariũ. Nam poſitum, & ordinẽ noſſe debent: quæ cadauera melius, quã uiuus, & uulneratus homo repræſentãt. Sed & cætera quæ modò in uiuis cognoſci poſſunt, in ipſis curationibus uulneratorũ paulo tardius, ſed aliquãto mitius, uſus ipſe monſtrauit. His propoſitis, primũ dicam, quemadmodum ſanos agere conueniat: tum ad ea tranſibo, quæ ad morbos, curationesq; eorum pertinebunt.

* *Quibuſdam videtur hic legendũ potius, in tenui cœlo, quàm in denſo: &, æſtate quàm hyeme: proptereaquòd Hippoc. dicat lib. I. Aphor. Vetres hyeme & vere ſunt calidiſſimi. Quare per ea tempora alimẽta copioſiora ſunt exhibẽda. Et Paulus Aegineta libr. itidem primo, ca. 53. Hyeme quidem & fortiori exercitatione, & pleniore cibo vtẽdũ eſt. Niſi eò referas, quòd in denſo cœlo, & per hyemẽ, corpora ſunt robuſtiora, atque ideo etiã facilius quamuis et moleſtiã ferunt.*

* Co[n]uenit. *vetus coniicio.*

* *Non t[an]tum.*

Qua

Qualiter[a] ſanus ſe agere debeat.

CAPVT I.

*Sanus homo, qui & bene ualet, & ſuæ[b] ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debet: ac neq; medico, neq; [c] iatralipta egere. Hunc oportet uariũ habere uitæ genus: modò ruri eſſe, modò in urbe: ſæpiuſq; in agro, nauigare, uenari, quieſcere interdum, ſed frequentius ſe exercere. Siquidẽ ignauia corpus hebetat, labor firmat: illa maturã ſenectutem, hic longam adoleſcentiam reddit. Prodeſt etiam interdum balneo, interdum aquis frigidis uti: modò ungi, modo idipſum negligere: nullũ cibi genus fugere, quo populus utatur: interdum in conuiuio eſſe, interdũ ab eo ſe retrahere: modò plus iuſto, modò non amplius aſſumere: bis die potius, quàm ſemel cibũ capere: & ſemper quàm plurimum, dummodo hunc cõcoquat. Sed ut huius generis exercitationes, cibiq́; neceſſarij ſunt, ſic athletici ſuperuacui. Nam & intermiſſus propter ciuiles aliquas neceſsitates ordo exercitationis corpus affligit: & ea corpora, quæ more eorum repleta ſunt, celerrime & ſeneſcunt, & ægrotant.[d] Cõcubitus uerò neq; nimis concupiſcendus, neq; nimis pertimeſcendus eſt. Rarus, corpus excitat, frequens * ſoluit. Cùm autem frequens, non numero ſit, ſed natura, ratione ætatis & corporis, ſcire licet eum non inutilem eſſe, quem corporis neq; languor, neq; dolor ſequitur. Idem interdiu peior eſt, noctu tutior: ita tamen, ſi neq; illum cibus, neque hunc cum uigilia labor ſtatim ſequitur. Hæc firmis ſeruanda ſunt,[e] cauendumq́; ne in ſecunda ualetudine, aduerſæ præſidia conſumantur.*

¶ a ὑγιεινὴ 1. pars Medicinæ.

¶ b Suæ ſpontis liber, qui viuit vt libet, neque conditione ſeruus, neque vitæ inſtituto aſtrictus; ὁμοῦ καὶ τῇ τύχῃ, καὶ προαιρέσει ἐλεύθερος.

¶ c ἰατραλείπτης vocatur reunctor. Prodicus inſtituẽs iatralepticen, reunctoribus quoque medicorũ ac mediaſtiriis vectigal inuenit, Plin. lib. 29. cap. 1.

¶ d Paulus Aegineta li. 1. capit. 37. Frequens cõcubitus corpus rarius, frigidius, & imbecillius reddit.

* reſoluit.

¶ e Notabilis ſententia.

Quę ſtomacho imbecillis ſeruāda ſint. Cap. 11.

*ET imbecillis ſtomacho (quo in numero magna pars urbanorum, omneſq; penè cupidi literarum ſunt) obſeruatio maior neceſſaria eſt: ut quod uel corporis, uel loci, uel ſtudij ratio detrahit, cura reſtituat. Ex his igitur qui bene cōcoxit, manè tutò ſurget: qui parum, quieſcere debet: & ſi manè ſurgēdi neceßitas fuerit, redormire. Qui nō cōcoxit, ex toto cōquieſcere, ac neq; labori ſe, neq; exercitationi, neq; negotio credere. Qui crudū ſine præcordiorū dolore ructat, is ex interuallo aquā frigidā bibere, & ſe nihilominus cōtinere. Habitare uerò ædificio lucido, * per flatum æſtiuum hybernum ſolem habente: cauere meridianū ſolem, matutinum & ueſpertinū frigus, itemq; auras fluminum, atq; ſtagnorum: minimeq; nubilo cœlo ſoli[a] aperiēti ſe cōmittere, ne modò frigus, modò calor[b] moueat: Quæ res maximè grauedines, deſtillationeſq; cōcitat. Magis uerò[c] grauibus locis iſta ſeruāda ſunt, in quibus etiā peſtilentiam faciunt. Scire autē licet, integrū corpus eſſe, cùm quotidie mane urina alba, [d] dein ruffa eſt. Illud concoquere, hoc concoxiſſe ſignificat. Vbi experrectus eſt aliquis, paulū intermittere, deinde (niſi hyems eſt) fouere os multa aqua frigida debet: lōgis diebus meridiari potius ante cibū, ſin minus, poſt eum: per hyemem potißimum totis noctibus conquieſcere. Sin lucubrandum eſt, non poſt cibum id facere, ſed poſt concoctionem. Quem interdiu uel domeſtica, uel ciuilia officia tenuerunt, huic tempus aliquod ſeruandum curationi corporis ſui eſt. Prima autem eius curatio exercitatio eſt, quæ ſemper antecedere cibum debet: in eo, qui minus laborauit, & bene cōcoxit, amplior: in eo qui fatigatus eſt, & minus cōcoxit, remiſſior.*

** perflato, æſtiuum, hybernúmque.*

a recte pro apparēti. Alij operienti.

b Sed calorem legi minus probarim.

c Grauibus locis: hic grauis opponitur ſalubri. Vide pag. 20.

d albeſcit, i. pallet. ὠχρὸς color vrinæ, deinde flauus ξανθὸς, poſtremò ruffus, i. πυῤῥὸς.

Exercitatio.

ſior. Commodè uerò exercent, clara lectio, arma, pila, curſus, ambulatio: atq; hæc non utiq; plana commodior eſt. Siquidem melius aſcenſus quoq; & deſcenſus cum quadam uarietate corpus* moueat, niſi tamen id perquàm imbecillum eſt. Melior autem eſt ſub[e] diuo, quàm in porticu: melior (ſi caput patitur) in ſole, quã in umbra: melior in umbra, quàm parietes, aut uiridaria efficiunt, quàm quæ tecto ſubeſt: melior recta, quã flexuoſa. Exercitationis autem plerunq; finis eſſe debet ſudor, aut certè[f] laßitudo, quæ citra fatigationem ſit, idq; ipſum, modo minus, modò magis faciendum eſt. Ac ne his quidem Athletarum exemplo, uel certa eſſe lex, uel immodicus eſſe labor debet. Exercitationem rectè ſequitur, modò unctio, uel in ſole, uel ad ignem, modò balneum, ſed in cõclaui, quàm maxime & alto, & lucido, & ſpatioſo. Ex his uerò neutrũ* ſæpe fieri oportet, ſed ſæpius alterutrũ pro corporis natura. Poſt hæc paulum conquieſcere opus eſt. Vbi ad cibum uentum eſt, nunquam utilis eſt nimia ſatietas. Sæpe etiam inutilis nimia abſtinentia. Sæpe ſi qua intemperantia ſubeſt,* durior eſt in potione, quàm in eſca. Cibus à ſalſamentis, oleribus, ſimilibuſq; rebus melius incipit. Tũ caro aſſumẽda eſt, quæ aſſa optima, aut elixa eſt. Condita omnia duabus de cauſſis inutilia ſunt, quoniã & plus propter dulcedinẽ aſſumitur, &[g] quod modò par eſt, tamen ægrius cõcoquitur. Secũda menſa bono ſtomacho nihil nocet, in imbecillo coaceſcit. Si quis itaq; hoc parum ualet, palmulas pomaq; & ſimilia melius primo cibo aſſumit. Poſt multas potiones, quæ aliquantum ſitim exceſſerunt, nihil edendum eſt: poſt ſatietatẽ, nihil agendũ. Vbi expletus eſt aliquis, facilius concoquit, ſi quicquid aßumpſit potione aquæ

* mouet.

e vel ſub dio, ἐν ὑπαίθρῳ.

f Laßitudo eſt grauitas corporis. Vergil. Laſſóve papauera collo. quæ etiam citra laborem accidit. Fatigationem verò nimietatẽ laboris intelligimus. Idem: Veloces iaculo ceruos, curſúque fatigat. quod mox immodicum laborem appellauit. Verùm de generibus laßitudinis legẽdus eſt liber 3. Galeni de Sanitate tuenda.

* ſemper.

* tutior.

Cibus.

* quod modo paruum eſt.

¶ h Hippo. 2. vict. acut. ¶ i Hippoc. 2. Aphoriſ. 16. ¶ a De ſexu prætermiſſum vel authoris obliuione, vel temporum iniuria. ¶ b Hippoc. 1. Aphoriſ. 1. & 17. lib. 2. Aphor. 51. ¶ c 2. Aph. 4. ¶ d Lib. 2. vict. acut. ¶ e 2. Aphoriſ. 51. ¶ f 2. Aphoriſ. 49. Puer, Senex, Homo. ¶ g Inſueti laborãtis, & aſſueti nimis laborãtis par analogia. Ergò vtrique quies ſomnúſque cõuenit. Vbi enim quis laborare cœperit, quies ſtatim laſsitudinis remedium, 2. Aph. 48.

frigidæ includit, tum pauliſper inuigilat, deinde bene dormit. [h] *Si quis interdiu ſe impleuit, poſt cibum neq; frigori, neq; æſtui, neq; labori ſe debet committere. Neq; enim tam facile hæc inani corpore quàm repleto nocent.* [i] *Si quibus de cauſsis futura inedia eſt, labor omnis uitandus eſt.*

Obſeruationes quædam prout res nouæ accidunt, & prout corporum genera, &[a] ſexus, & ætates, & tempora anni ſunt. Cap. III.

Atq; hæc quidem penè perpetua ſunt. Quaſdam autem obſeruationes deſiderant & nouæ res, & corporum genera, & ſexus, & ætates, & tempora anni. Nam neq; ex[b] *ſalubri loco in grauem, neq; ex graui in ſalubrẽ tranſitus ſatis tutus eſt. Ex ſalubri, in grauem prima hyeme: ex graui, in eum qui ſalubris eſt, prima æſtate tranſire melius eſt.* [c] *Neq; uerò ex multa fame, nimia ſatietas: neq; ex nimia ſatietate, fames idonea eſt.*[d] *Periclitaturq; & qui ſemel, & qui bis die cibum incontinenter, contra cõſuetudinem aſſumit. Item neque ex nimio labore ſubitum ocium, neque ex nimio ocio ſubitus labor ſine graui noxa eſt.* [e] *Ergo cùm quis mutare aliquid uolet, paulatim debebit aſſueſcere.* [f] *Omnem etiam laborem facilius, uel puer, uel ſenex, quàm inſuetus homo ſuſtinet. Atque ideo quoq; nimis ocioſa uita utilis non eſt, quia poteſt incidere laboris neceſsitas. Si quãdo tamen*[g] *inſuetus aliquis laborauit: aut multò plus quàm ſolet, etiam is qui aſſueuit, huic ieiuno dormiendum eſt, multo magis, ſi etiam os*[h] *amarum eſt, uel oculi caligant, aut uenter perturbatur. Tum enim non dormiendum*

¶ h *Os amarum modo bilioſus non ſit. nam* πικρόχολοις *aduerſatur inedia, Hippocr. 2. vict. acut. Gal. 8. Meth. Ergò hic Celſus indiſtinctè.*

tantum

*tantummodo ieiuno eſt, ſed etiam in poſterum diem permanēdum, niſi citò id quies ſuſtulit. Quod ſi factum eſt, ſurgere oportet, & lentè paululum ambulare. At ſi ſomni neceßitas non fuit, quia modicè magis aliquis laborauit, tamen ingredi *aliquid eodem modo debet.* * *aliquantum*
Communia deinde omnibus ſunt poſt fatigationem cibum ſumpturis, ubi paulum ambulauerunt, ſi balneum non eſt, calido loco, uel in ſole, uel ad ignem ungi, atq; ſudare: ſi eſt, ante omnia in tepidario reſidere, deinde ubi paulum conquieuerunt, intrare, & deſcendere in ſolium, tum multo oleo ungi, leniterq́; perfricari, iterum in ſolium deſcendere. Poſt hæc os aqua calida fouere, deinde frigida. [h] *Balneum bis feruens idoneum non eſt.* [i] *Ergo ſi nimiū alicui fatigato penè febris eſt, huic abundè eſt loco tepido demittere ſe inguinibus tenus in aquam calidam, cui paulum olei adiectum ſit: deinde totum quidem corpus, maximè tamen eas partes, quæ in aqua fuerunt, leniter perfricare ex oleo, cui uinum, & paulum contriti ſalis ſit adiectum. Poſt hæc, omnibus fatigatis, aptum eſt cibum ſumere, eoq́; humido uti: aqua * uel certè diluta potione eſſe contentos, maximeq́; ea quæ moueat urinam. Illud quoq; noſſe oportet, quòd ex labore ſudanti, frigida potio pernicioſißima eſt, atq; etiam (cùm ſudor ſe remiſit) itinere fatigatis inutilis. A balneo quoque uenientibus Aſclepiades inutilem eam iudicauit. Quod in his uerum eſt, quibus aluus facilè, nec tutò reſoluitur, quiq́; facilè inhorreſcunt. Perpetuum in omnibus non eſt, cùm potius naturale ſit, potione æſtuantem ſtomachum refrigerari, frigentem calefieri. Quod ita præcipio, ut tamen fatear, ne ex hac quidem cauſſa ſudanti adhuc * frigidum bibendum eſſe. Solet etiam prodeſſe,*

¶ *h Huius ratio apud Galen. 10. Meth. & libro de Symptom. cau.*
¶ *i Vide Galen. 7. Meth.*
* *ſaltem*
* *frigidam bibendam eſſe.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

poſt uarium cibum, frequentéſque dilutas potiones, uomitus, & poſtero die longa quies, deinde modica exercitatio. Si aßidua fatigatio urget, inuicem modò aqua, modò uinum bibendum eſt, raróque balneo utendum. Leuátque [k] laßitudinem etiam laboris mutatio: cúmque quem nouum genus [l] eiuſdem laboris preßit id quod in conſuetudine eſt) reficit.[m] Fatigato quotidianum cubile tutißimum eſt, [o] inſolitum contrà laſſat.[n] Quod enim contra conſuetudinem eſt, nocet, ſeu molle, ſeu durum eſt. Propria quædam ad eum pertinent, qui ambulando fatigatur: hunc reficit in ipſo quoq; itinere frequens frictio. Poſt iter, primùm ſedile, deinde unctio, tum calida aqua in balneo magis ſuperiores[p] partes, quã inferiores foueat. Si quis uerò exuſtus in ſole eſt, huic in balneum protinus eundum eſt, perfundendumq; oleo corpus & caput, deinde in ſolium bene calidum deſcendendum eſt, tum multa aqua per caput infundenda, prius calida, deinde frigida. At * ei qui perfrixit, opus eſt balneo primùm inuoluto ſedere donec inſudet, tum ungi, deinde lauari, cibum modicum, deinde potiones meracas aſſumere. Is uerò qui nauigauit, & nauſea preſſus eſt, ſi multam bilem euomuit, uel abſtinere cibo debet, uel paulum aliquid aſſumere. Si pituitam acidam effudit, utique ſumere cibum, ſed aſſueto leuiorem: ſi ſine uomitu nauſea fuit, uel abſtinere, uel poſt cibum uomere. Qui uerò toto die, uel in uehiculo, uel in ſpectaculis ſedit, huic nihil currendum, ſed lentè ambulãdum eſt. Lenta quoq; in balneo mora, dein cœna exigua prodeſſe conſueuerunt. Si quis in balneo æſtuat, reficit hũc ore exceptum, & in eo retentum acetum. Si id non eſt, eodem modo frigida aqua aſſumpta. Ante omnia*

¶ k que ſuperſ.
¶ l cuiuſdam laboris preſſit, id quod in conſuetudine eſt, refic.
¶ m Hippoc. 2. Acut. uict.
¶ n remedium tutißimum.
¶ o Etenim quod.
¶ p ſuperiores. locus corruptus eſt, & ita reſtituendus, tum calida aqua: tũ balneo magis inferiores partes, quàm ſuperiores foueat.
** ſuper.*
** eum qui perfrixit opus eſt in balneo primum inuolutum.*

omnia autem norit quiſq; naturam ſui corporis: quoniam alij graciles, alij obeſi ſunt, alij calidi, alij frigidiores, alij humidi, alij ſicci, alios adſtricta, alios reſoluta aluus exercet. Rarò quiſquam non aliquã partem corporis imbecillã habet. [q] *Tenuis uerò homo implere ſe debet, plenus extenuare: calidus refrigerare, frigidus calefacere: madens ſiccare, ſiccus madefacere: itemq; aluum firmare is, cui fuſa, ſoluere is, cui aſtricta eſt. Succurrendumq; ſemper parti maximè laboranti eſt. Implet autem corpus modica exercitatio, frequentior quies, unctio: & ſi poſt prandium eſt balneum, contracta aluus, modicum frigus hyeme, ſomnus &* [r] *plenus & non nimis longus, molle cubile, animi ſecuritas, aſſumpta per cibos & potiones maximè dulcia & pinguia, cibus & frequentior, &* [s] *quantus pleniſſimus poteſt concoqui. Extenuat corpus aqua calida, ſi quis in eam deſcendit, magiſq; ſi ſalſa eſt, in ieiunio balneum, inurens ſol, & omnis calor, cura, uigilia, ſomnus nimium uel breuis, uel longus,* [t] *lectus per æſtatem* [v] *terra, hyeme durum cubile, curſus, multa ambulatio, omniſq; uehemens exercitatio, uomitus, deiectio, acidæ res & auſteræ, &* [x] *ſemel die aſſumptæ epulæ, & uini non perfrigidi potio ieiuno in conſuetudinem adducta. Cùm uerò inter extenuantia poſuerim uomitum, & deiectionem, de his quoque propria quædam dicenda ſunt.* * *Eiectum eſſe ab Aſclepiade uomitum in eo uolumine, quod de tuenda ſanitate compoſuit, uideo, neq; reprehendo, ſi offenſus eorum eſt conſuetudine, qui quotidie eiiciendo uorandi* [y] *facultatem moliuntur. Paulò etiam longius proceſſit: Idem purgationes quoque eodem uolumine expulit. Et ſunt hæ pernicioſæ, ſi nimis ua-*

¶ q *Quia cõtraria contrariis curantur, Hippocrat. 2. Aphor. 22. et lib. de Locis.*

¶ r *integer nec abruptus ante iuſtũ dormiendi tempus.*

¶ s *quatũ, cod.*

¶ t *χαμευνίαι.*

¶ v *Al. terræ.*

¶ x *μονοσιτία*

* *Vomitus.*

* *Reiectum*

Vide Plin. lib. 26. cap. 3.

¶ y *facilitatẽ, cod.*

*lentibus medicamentis fiunt. Sed hæc tamen ſubmouenda eſſe non eſt perpetuum, quia corporum temporumq́; ratio poteſt ea facere neceßaria, dum & modo, & non niſi cùm opus eſt adhibeantur. Ergo ille quoq; ipſe, ſi quid iam corruptum eßet, expelli debere confeßus eſt. Ita non ex toto res condemnanda eſt. Sed eſſe eius * etiam plures caußæ poßunt, eſtq́; in ea quædam paulo ſubtilior obſeruatio adhibenda.[z] Vomitus utilior eſt hyeme, quàm æſtate. Nam tum & pituitæ plus, & capitis grauitas maior ſubeſt.[a] Inutilis eſt gracilibus, & imbecillum ſtomachum habentibus. Vtilis eſt plenis & bilioſis omnibus, ſi uel nimium ſe repleuerunt, uel parum concoxerunt. Nam ſiue plus eſt, quàm quod concoqui poßit, periclitari ne corrumpatur, non oportet. Si uerò corruptum eſt, nihil commodius eſt, quàm id, qua uia primum expelli poteſt eiicere. Itaque ubi amari ructus cum dolore & grauitate præcordiorum ſunt, ad hunc protinus confugiendum eſt. *Item prodeſt ei, cui pectus æſtuat, & frequens ſaliua, uel nauſea eſt, aut cui ſonant aures, aut madent oculi, aut os amarum eſt.[b] Similiterq́; ei, qui uel cœlum, uel locum mutat, hiſq́; quibus (ſi per plures dies non uomuerunt) dolor præcordia infeſtat. Neque ignoro inter hæc præcipi quietem, quæ non ſemper contingere poteſt agendi neceßitatem habentibus, nec in omnibus idem facit. Itaque iſtud[c] luxuriæ caußa fieri non oportere confiteor. Interdum ualetudinis caußa rectè fieri, experimentis credo. Commoneo tamen, ne quis, qui ualere, & ſeneſcere uolet, hoc quotidianum habeat.[d] Qui uomere poſt cibum uolet, ſi ex facili facit, aquam tanquam tepidam antè debet aßumere: ſi difficilius, aquæ uel ſalis, uel mellis paulum adiicere.*

** etiam ſeparatè, cod.*

¶ z Ex Polybo de Diæta ſalubri.

¶ a Hæc & ex Polybo, quæ nō cōtraria 8. Aphoriſ. lib. 4. quia Hippocrati graciles, macilenti quidem, ſed lato pectore facilè vomētes, vt bilioſi: Celſo verò graciles vt φθινώδεις, ſicci ac debiles, melāncholi, thoracíſque anguſtioris, ineptiq; ad vomendum.

** Idem, cod,*

¶ b Hippocr. 2. de Diæta.

¶ c Intemperantiæ, voracitatis atq; gulæ.

¶ d Galenus 7. Method. 4. Val. & Poly-

re. At

re. At qui mane uomiturus eſt, antè bibere mulſum, uel hyßopum, aut eſſe radiculam debet: deinde aquam tepidam, ut ſuprà ſcriptum eſt, bibere. [e] *Cætera quæ antiqui medici præceperunt, ſtomachum omnia infeſtant. Poſt uomitum (ſi ſtomachus infirmus eſt) paulum cibi, ſed* [f] *huius idonei, guſtandum, & aquæ frigidæ cyathi tres bibendi ſunt. Si autem uomitus fauces exaſperauit, qui uomuit (ſi mane id fecit) ambulare debet, tum ungi, deinde cœnare. Si poſt cœnam, poſtero die lauari, & in balneo ſudare: hinc proximus cibus, mediocris utilior eſt, iſq́; eſſe debet cum pane heſterno, uino auſtero, meraco, & carne aſſa, cibisq́; omnibus quàm ſicciſsimis.* [g] *Qui uomere bis in menſe uult, melius conſulet, ſi biduo continuarit, quàm ſi poſt quintum decimum diem uomuerit, niſi hæc mora grauitatem pectori faciet. Deiectio autem medicamento quoque petenda eſt, ubi uenter ſuppreßus parum reddit, ex eoq́;* [h] *inflammationes, caligines, capitis dolores, aliaq́; ſuperioris partis mala increſcunt. Quid enim* [i] *inter hæc adiuuare poßunt quies & inedia, que* [k] *per illas maximè eueniunt? Qui* [l] *eiicere uolet, primum cibis, uinisq́; utatur his, quæ hoc præſtant. Dehinc ſi parum illa proficient, aloen ſumat. Sed Purgationes quoque ut interdum neceßariæ ſunt; ſic ubi frequentes ſunt, periculum afferunt. Aßueſcit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit, cum omnibus morbis obnoxia maximè infirmitas ſit. Calefacit autem unctio, aqua ſalſa, magisq́; ſi calida eſt, omnia ſalſa, amara, carnoſa, ſi poſt cibũ eſt balneũ: uinum* [m] *auſterum; refrigerat in ieiunio & balneum, & ſomnus,* * *niſi nimis longus eſt, & omnia acida, aqua quàm frigidiſsima, oleũ ſi aquæ miſceatur. Humi-*

Prouocantia vomitum.

[e] τὰ ἐμετικά. Vt de elleboriſmo, cæterisq́; id genus.

[f] huic nempe affectui. Alij ἀντὶ τούτου.

[g] Hippocr. de Inſomniis, & Polybus. Galeno nõ probatur.

Deiectio.

[h] inflationes.

[i] interdum hæc, nẽpe mala quæ eueniũt ſuppreſſa aluo.

[k] motus & ſaturitas citãt aluum: quies ſiſtit, maximè que inedia per quã ſuppreſſa aluo, illa mala ſuperueniunt.

Purgationes.

[l] deiicere nempe aluum.

[m] nigrum, cod. repoſitum auſterũ ex 2. de Diæta, Hippocr. vnde hæc ſumpſit.

* ſi

*dum autem corpus efficit labor minor quàm ex conſuetudine, frequens balneum, cibus plenior, multa potio, *poſthac ambulatio, & [n] uigilia: per ſe quoq; ambulatio multa, & uehemens, & matutina exercitatio, & non protinus cibus adiectus: ea genera eſcæ quæ ueniunt ex locis frigidis, & pluuiis, & irriguis. Contrà ſiccat immodica exercitatio, fames, unctio ſine aqua, calor, ſol immodicus, frigida aqua, cibus exercitationi ſtatim ſubiectus, & is ipſe ex ſiccis & æſtuoſis locis ueniēs. Aluū aſtringit labor, ſedile, creta [o] figuralis corpori illita, cibus imminutus, et is ipſe ſemel die aſſumptus ab eo, qui bis ſolet: exigua potio, neque adhibita, niſi cum cibi quis quantum aſſumpturus eſt, cepit: poſt cibum quies. Contra ſoluit, aucta ambulatio atq; eſca, poſt motus qui poſt cibum eſt, ſubinde potiones cibo immixtæ. [p] Illud quoq; ſcire oportet, quòd uētrem uomitus ſolutum comprimit, compreſſum ſoluit. Itemq; comprimit is uomitus, qui ſtatim poſt cibū eſt: ſoluit is qui tarde ſuperuenit. Quod ad ætates uerò pertinet, [q] inediam facilimè ſuſtinent mediæ ætates, minus iuuenes: minimè [r] pueri, & ſenectute confecti. Quo minus fert facilè quiſq;, eo ſæpius debet cibū aſſumere, maximeq; eo eget, qui increſcit. Calida lauatio, & pueris & ſenibus apta eſt. [s] Vinū dilutius pueris, ſenibus meracius, neutri ætati quæ inflationes mouent. Iuuenū minus, quæ aſſumant, & quomodo curentur, intereſt. [t] Quibus iuuenibus fluxit aluus, plerunq; in ſenectute contrahitur: quibus in adoleſcentia fuit aſtricta, ſæpe in ſenectute ſoluitur. [v] Melior eſt autem in iuuene fuſior, in ſene aſtrictior. Tempus quoque anni conſiderare oportet. [x] Hyeme plus eſſe conuenit; minus, ſed meracius bibere: multo pane uti, carne po*

** poſt hac*

¶ n nec vigilia, nō ſimpliciter, ſed poſt potionem.

¶ o figularis. Vide adnot. pag. 192. n. 2.

¶ p Ex Hippocratis 2. lib. de Diæt.

¶ q Libro 1. Aphoriſ. 13. 1. μειράκια. 2.

¶ r παιδία.

¶ s Ex Hippocrate lib. de Aere, &c. et ex Polybo.

¶ t 2. Aphoriſ. 20.

¶ v Melior. Vide 2. Aphoriſm. 53.

¶ x Hyeme. Vide 1. Aphoriſm. 15. & 18.

*ne potius * elixa, modicè oleribus: ſemel die cibum capere, niſi ſi nimis uenter aſtrictus eſt. Si prandet aliquis, utilius eſt exiguum aliquid, & ipſum ſiccum ſine[y] carne, ſine potione ſumere. Eo tẽpore anni calidis omnibus potius utendum eſt, uel calorem[z] mouentibus. Venus tum non æquè pernicioſa eſt. At uere paulum cibo demendũ, adiiciendumq; potioni, ſed dilutius tamen bibendum eſt: magis[a] carne utendũ, magis oleribus: tranſeundum paulatim ad[b] aſſa ab elixis. Venus eo tempore anni tutiſsima eſt. Aeſtate uerò[c] potione & cibo corpus ſæpius eget. Ideo prandere quoq; commodũ eſt. Eo tẽpore aptiſsima ſunt & caro, & olus, potio quàm dilutiſsima, ut ſitim tollat, nec corpus incendat: frigida lauatio, caro * aſſa, frigidi cibi, uel qui refrigerent. Vt ſæpius autem cibo utendũ, ſic exiguo eſt.[d] Per autumnũ propter cœli uarietatem periculũ maximum eſt.[e] Itaq; neq; ſine ueſte, neq; ſine calceamentis prodire oportet, præcipueq; diebus frigidioribus: neq; ſub diuo nocte dormire, aut certe bene operiri. Cibo uerò iam paulo pleniore uti licet: minus, ſed meracius bibere. Poma nocere quidam putãt, quæ immodicè toto die plerunq; ſic aſſumuntur, * ne quid ex dẽſiore cibo remittatur. Ita nõ hæc, ſed[f] cõſummatio omniũ nocet: Ex quibus in nullo tamẽ minus, quàm in his noxæ eſt. Sed his uti non ſæpius, quã alio cibo cõuenit. Deniq; aliquid denſiori cibo, cũ * id accedit, neceſſarium eſt demi. Neque æſtate uerò, neq; autumno utilis uenus eſt. Tolerabilior tamen per autumnum: æſtate uerò in * totum, ſi fieri poteſt, abſtinendum.*

* *Aſſa.*
[y] *cũ carne.*
[z] *fouẽtibus. vtrunq; rectè.*
[a] *minus.*
[b] *elixa ab aſsis.*
[c] *potione multa & pau co frequentiq; cibo corpus tunc eget.*
* *elixa.*
[d] *3. Apho. 9. & 10.*
[e] *Aegineta libr. 10. Hippocr. de Diæta lib. 3.*
* *vt ne quid.*
[f] *vna omniũ effecta ſumma vſusq; immodicus.*
* *hic, Vet.*
* *ex toto, Vet. vtrumq; rectè.*

De his qui aliqua parte corporis laborant, & primum de his quibus caput infirmum eſt. Cap. IIII.

Prox

PRoximum eſt ut de his dicam, qui partes aliquas corporis imbecillas habent. Cui caput infirmum eſt, is (ſi bene concoxerit) leniter perfricare id manè manibus debet: nunquam id (ſi fieri poteſt) ueſte uelare, aut ad cutem tonderi: utileq́; lunam uitare, maximeq́; ante ipſum lunæ, ſolisq́; concurſum: ſed nuſquam poſt cibum progredi. Si cui capilli ſunt, eos quotidie pectere: multū ambulare, ſed (ſi licet) neq; ſub tecto, neq; in ſole. Vbique autem uitare ſolis ardorem, maximeq́; poſt cibum & uinum: potius ungi quàm lauari, nunquam ad flammam ungi, interdum ad prunam. Si in balneum uenit, ſub ueſte primùm paulum in tepidario inſudare, ibi ungi, tum tranſire in calidarium: ubi ſudabit, in ſolium non deſcendere, ſed multa calida aqua per caput ſe totum perfundere: tum tepida uti, dein frigida, diutiusq́; ea caput, quàm cæteras partes perfundere: deinde id aliquandiu perfricare: nouiſſime detergere & ungere. Capiti nihil æquè prodeſt, atq; aqua frigida: itaq; is, cui hoc infirmum eſt, per æſtatem id bene largo canali quotidie debet aliquandiu ſubiicere. Semper autem, etiamſi ſine balneo unctus eſt, neq; totum corpus refrigerare ſuſtinet, caput tamen aqua frigida perfundere. Sed cùm cæteras partes attingi nolit demittere id, ne ad ceruices aqua deſcendat, eamq́; ne quid oculis, aliisue partibus noceat, defluentem ſubinde manibus ad os* regerere. Huic modicus cibus neceſſarius eſt, quem facile concoquat: isq́;, ſi ieiunio caput læditur, aſſumendus etiam medio die eſt: ſi non læditur, ſemel potius. Bibere huic aſſiduè uinum dilutum, * leue, quàm aquam magis expedit: ut cùm caput grauius eſſe cœperit, ſit quò confugiat: eiq́; ex toto neq; uinum

ſudauit, Vet.

Aqua frigida capiti prodeſt.

* Hoc, Cod. nempe caput.

* lene.

uinum, neq; aqua ſemper utilia ſunt: medicamentum utrunq; eſt, cùm inuicem aſſumitur. Scribere, legere, uoce contendere huic opus non eſt utiq; poſt cœnam, poſt quam nec cogitatio quidem ei ſatis tuta eſt: maximè tamen uomitus alienus eſt.

De his qui lippitudine, grauedine, deſtillatione, tonſillisque laborant. Cap. v.

NEque uerò his ſolis, quos capitis imbecillitas torquet, uſus aquæ frigidæ prodeſt: ſed iis etiã, quos aßiduæ lippitudines, grauedines, deſtillationes, tonſillæq; malè habent. His autem non caput tantùm quotidie perfundendum eſt, ſed os quoque multa frigida aqua fouendum eſt: præcipueq; omnibus, quibus hoc utile auxilium eſt, eo utendum eſt, ubi grauius cœlum Auſtri reddiderunt. Cumq; omnibus inutilis ſit poſt cibum aut contentio, aut cogitatio animi: tum his præcipuè, qui uel capitis, uel arteriæ dolores habere conſueuerunt, uel quoslibet alios oris affectus. Vitari etiam grauedines, deſtillationesq; poſſunt, ſi quàm minimè cum (qui his oportunus eſt) aerem, uel loca, aquasq; mutet, ſi caput in ſole protegat ne incendatur, neue ſubitum ex repentino nubilo frigus id moueat, ſi poſt concoctionem ieiunus caput radat, ſi poſt cibum neq; legat, neq; ſcribat.

Ad ſolutam aluum remedia. Cap. vi.

QVem uerò frequẽter citata aluus exercet, huic opus eſt pila, ſimilibusq; ſuperiores[a] partes exercere: dũ ieiunus eſt ambulare: uitare ſolis nimiũ ardorem, continua balnea: ungi citra ſudorem: non uti cibis uariis, minimeq; iurulentis, aut leguminibus, ole

[a] ἀντισπάσεως cauſa.

oleribúsue his, quæ celeriter deſcendunt: omnia denique [b] *fugere quæ tarde concoquuntur. Venatio, duriq́; piſces, & ex domeſticis animalibus aſſa caro maximè iuuant. Nunquam uinum ſalſum bibere expedit, ne tenue quidem, aut dulce, ſed auſterum, & plenius, neque idipſum peruetus. Si mulſo uti uolet, id ex decocto melle faciendum eſt. Si frigidæ potiones uētrem eius non turbant, his utendum potiſsimum eſt. Si quid offenſæ in cœna ſenſit, uomere debet, idq́; poſtero quoque die facere: tertio modici ponderis panem ex uino eſſe, adiecta uua, uel olea: uel ex defruto, ſimilibusq́; aliis, deinde ad conſuetudinem redire. Semper autem poſt cibum conquieſcere, ac neque intendere animum, neq; ambulatione, quamuis leui, dimoueri.*

b Alij ingerere.

Plin. libr. 14. cap. 8.
Tenue,
Dulce,
Auſterum,
Plenius.

Remedia ad coli dolorem. Cap. VII.

ET ſi laxius inteſtinum dolere conſueuit (quod κῶλον nominant) cum id nihil niſi genus inflationis ſit, id agendum eſt, ut concoquat aliquis, ut lectione, & aliis generibus exerceatur: utatur balneo calido, cibis quoq; & potionibus calidis: deniq; omnimodo frigus euitet, item dulcia omnia, leguminaq́;, & quicquid inflare conſueuit.

Quæ agenda ſint ſtomacho laborantibus. Cap. VIII.

SI quis uerò ſtomacho laborat, legere clarè debet: poſt lectionem ambulare: tum pila, uel armis, alioue * *quo genere quo ſuperior pars mouetur, exerceri: non aquam, ſed uinum calidum bibere ieiunus: tum cibum bis die aſſumere, ſic tamen ut facilè concoquat: uti uino tenui, & auſtero, & poſt cibum frigidis potionibus potius. Stomachum autem infirmum indicant.*

* *Quodam.*

pallor

*pallor, macies, præcordiorum dolor, nauſea & nolentium uomitus, in * ieiuno dolor capitis: Quæ in quo non ſunt, is firmi ſtomachi eſt. Neq; credendum utique noſtris eſt, qui cùm in aduerſa ualetudine uinum, aut frigidam aquam cõcupierunt, delitiarum patrocinium in * accuſationem non merentis ſtomachi habent. At qui tardè concoquunt, & quorum ideo præcordia inflantur, quiue propter ardorem aliquem noctu ſitire conſueuerunt, antè quàm conquieſcant, duos, trésue cyathos per tenuem ᵃ fiſtulam bibant. Prodeſt etiam aduerſus tardam concoctionẽ clarè legere, deinde ambulare, tum uel ungi, uel lauari aßiduè, uinũ frigidum bibere, & poſt cibum magnam potionẽ ſumere, ſed (ut ſuprà dixi) per ſiphonẽ, deinde omnes potiones aqua frigida intercludere. Cui uerò cibus aceſcit, is ante eũ bibere aquam egelidam debet, & uomere. At is cui ex hoc frequens deiectio incidit, quoties aluus ei conſtiterit, frigida potione potißimum utatur.*

* Ieiunio.

* accuſatione.

ᵃ σιφῶνα, vel ſiphunculum, infra ſiphonẽ vocat.

Quid obſeruandum ſit dolore neruorum laborantibus. Cap. IX.

SI *cui uerò dolere nerui ſolent (quod in podagra, chiragráue eſſe conſueuit) huic quantum fieri poteſt, exercendum id eſt, quod affectum eſt, obiiciendumq; labòri, & frigori, niſi cùm dolor increuit. Sub *dio quies optima eſt. Venus ſemper inimica eſt. Concoctio (ſicut in omnibus corporis affectibus) neceſſaria eſt. Cruditas enim id maximè lædit, & quoties offenſum corpus eſt, uitioſa pars maxime ſentit. Vt concoctio autem omnibus uitiis occurrit, ſic rurſus aliis frigus, aliis calor: Quæ ſequi quiſque pro habitu corporis ſui debet. ᵃ Frigus inimicum eſt ſeni, tenui,*

* Sub quo quies.

ᵃ 5. Apho. 18. & 20. & lib. 5. Aphor 17. & 25.

uulne

uulneri, præcordiis, inteſtinis, ueſicæ, auribus, coxis, ſcapulis, naturalibus, oſſibus, dentibus, neruis, uuluæ, cerebro. Idem *ſummam cutem facit pallidam, aridam, duram, nigram.* Ex *hoc horrores, tremoresq; naſcuntur.* [b] At *prodeſt iuuenibus, & omnibus plenis: rectiorq; mens eſt, & melius cōcoquitur, ubi frigus quidem eſt, ſed cauetur.* Aqua *uerò frigida infuſa præterquàm capiti, etiam ſtomacho prodeſt:*[c] Item *articulis, doloribusq; qui ſunt ſine ulceribus:* Item *rubicundis nimis*[d] *hominibus, ſi dolore uacant.*[e] *Calor autem adiuuat omnia quæ frigus infeſtat:* Item *lippientes, ſi*[f] *nec dolor, nec*[g] *lacrymæ ſunt.* Neruos *quoq; qui contrahuntur, præcipueq; ea ulcera, quæ ex frigore ſunt.* Idem *corporis colorem bonum facit, urinam mouet.* Si [h] *nimius eſt, corpus effœminat, neruos emollit, ſtomachum ſoluit. Minimè uerò aut frigus, aut calor tuta ſunt, ubi ſubita inſuetis ſunt.*[i] Nam *frigus lateris dolores, aliaq; uitia: frigida aqua ſtrumas excitat.*[k] *Calor concoctionem prohibet, ſomnum aufert,*[l] *ſudorem digerit, obnoxium morbis peſtilentibus corpus efficit.*

Obſeruatio in peſtilentia. Cap. x.

E*St etiam obſeruatio neceſſaria, qua quis in peſtilentia utatur adhuc integer, cùm tamen ſecurus eſſe non poſſit.* Tum *igitur oportet peregrinari, nauigare.* V*bi id non licet, geſtari, ambulare ſub diuo ante æſtum leniter, eodemq; modo ungi, & ut ſuprà comprehenſum eſt, uitare fatigationem, * crudelitatem, frigus, calorem, libidinem, multoq; magis ſe continere, ſi qua grauitas in corpore eſt: tum neq; mane ſurgendum, neque pedibus nudis ambulandum eſt, minimeq; poſt cibum, aut balneum, neque ieiuno, neque cœnato*

uomen

¶ b 5. *Apho.* 21. & 3. *valet.*
¶ c. *Articulorū doloribus, qui* 5. *Aphor.* 25. 23.
¶ d *omnib.*
¶ e *De calidi actione* 5. *Aphor.* 22.
¶ f *Vide* 3. *Aphoriſ.* 14. & 16. & *libr. de Liquid. vſu.*
¶ g ξηροφθαλμίαν *intelligit.*
¶ h *Hippocr.* 5. *Aphor.* 16. & *lib. de vſu Liquid.*
¶ i 3. *Aphor.* & 17.
¶ k *Calor immoderatus, nec naturalis: contrarium efficit calor inſitus, Hippocr.* 6. *Epid. Gal.* 10. *Meth.*
¶ l *Sudore, vel lege egerit.*
* *cruditatem.*

uomendum eſt : [a] Neque *mouenda aluus,atq; etiam ſi per ſe mota eſt,comprimẽda eſt. Abſtinẽdum potius,ſi plenius corpus eſt.* Itemq; *uitãdum balneũ, ſudor,meridianus ſomnus utiq; ſi cibus quoq; anteceſsit,qui tamen ſemel die tunc cõmodius aſſumitur : inſuper etiã modicus, ne cruditatem moueat:* Alternis *diebus inuicem modò aqua, modò uinum bibendum eſt:* Quibus *ſeruatis,ex reliqua uictus conſuetudine, quàm minimum mutari debet. Cùm uerò hæc in omni peſtilentia facienda ſint,tum in ea maxime,quam Auſtri excitarint. Atque etiam peregrinantibus eadem neceſſaria ſunt,ubi graui tempore anni diſceſſerunt ex ſuis ſedibus,uel ubi in graues regiones uenerũt. Ac ſi cætera res aliqua prohibebit, utique abſtinere debebit. Atque ita ab uino ad aquam, ab hac ad uinum, eo qui ſuprapoſitus eſt modo,tranſitus ei eſſe.*

[a] *Neque medicamẽtis quæ uires exoluãt. Maximè tum periculoſa* Diarrhœa. *Vide Hippoc.1. Epidem. ideo Celſus lib.3.in peſtilentiali febri miſsione ſanguinis potius utitur.*

LIBER SECVNDVS.

I*Nſtantis autem aduerſæ ualetudinis ſigna complura ſunt:* In *quibus explicandis non dubitabo autoritate antiquorũ uirorũ uti,maximeq;* Hippocratis: *cùm recẽtiores quoq;* Medici,*quamuis quædam in curationibus mutarint, tamen hæc illum optimè præſagiſſe fateantur.* Sed *antequam dico quibus præcedentibus morborum timor ſubſit, non alienum uidetur exponere,quæ tempora anni, quæ tempeſtatum genera,quæ partes ætatis,qualia corpora maximè tuta,uel periculis opportuna ſint,quod genus aduerſæ ualetudinis in quoq; timeri maximè poſsit.* Nõ **quò nõ omni tempore, in omni tempeſtatum genere,omnis ætatis,omnis** *habitus hominum per omnia*

* *quòd.*
* *habitus, homines. Hippo. 3. Aphor.19.*

genera morborum & ægrotent, & moriantur: ſed quòd frequentius tamen quædam eueniant: Ideóque utile eſt ſcire unumquenque, quid, & quando maxime caueat.

Quæ anni tempora, quæ tempeſtatum genera, quæ partes ætatis, qualia corpora vel tuta, vel morbis opportuna ſint: & quod valetudinis genus in quoque timeri poſsit.

CAPVT I.

IGitur ſaluberrimum [a] uer eſt, proxima deinde ab hoc[b] hyems, periculoſior[c] æſtas,[d] autumnus longe periculoſiſſimus. [e] Ex tempeſtatibus verò optimæ æquales ſunt, ſiue frigidæ, ſiue calidæ: peſſimæ,[f] quæ uariant maximè. Quò fit, ut Autumnus plurimos opprimat. Nam ferè meridianis temporibus calor, nocturnis atq; matutinis, ſimulq; etiã ueſpertinis frigus eſt. Corpus ergo & æſtate, & ſubinde meridianis caloribus relaxatum, ſubito frigore excipitur.[g] Sed ut eo tempore id maximè fit, ſic quandocunq; euenit, noxiũ eſt. Vbi æqualitas autem eſt, tamen ſaluberrimi ſunt ſereni dies, meliores pluuij, quàm tantum nebuloſi, aut nubili, [h] optimiq; hyeme qui omni uento uacant: æſtate quibus Fauonij perflant. Si genus aliud uentorum eſt, ſalubriores Septentrionales, quàm Subſolani uel Auſtri ſunt: Sic tamen, ut hæc interdum regionum[i] ſorte mutentur. Nam ferè uentus ubiq; à mediterraneis regionibus ueniens ſalubris, à mari grauis eſt. Neq; ſolum in bono[k] tempeſtatum habitu certior ualetudo eſt, ſed [l] priores morbi quoq; (ſi qui inciderunt) leuiores ſunt, & promptius finiũtur. Peſſimũ[m] ergo cœlum eſt, quod ægrum fecit, adeo ut in id quoque genus quod natura peius eſt, in hoc ſtatu ſalubris mutatio

¶ a 3. Aph. 9.
¶ b 1. Aph. 15.
¶ c 1. Apho. 18.
¶ d 3. Aph. 9.
¶ e 3. Aph. 8.
¶ f 3. Aph. 1.
¶ g 3. Aph. 4.
¶ h Hippo. de Aëre. Pluuij, Nebuloſi, Nubili.
¶ i pro ſorte ſitus & poſituræ regionũ, pro climatis varietate.
¶ k τῆ τῶν ὡρῶν καταστάσει.
¶ l Hippo. de Nat. hum.
¶ m ægro, eod.

mutatio ſit. Aetas media tutiſsima eſt, quæ neque iuuentæ calore, neque ſenectutis frigore infeſtatur.[n] *Longis morbis ſenectus, acutis adoleſcentia magis patet. Corpus autem*[o] *habiliſsimum*[p] *quadratum eſt, neque gracile, neque obeſum. Nam longa ſtatura, ut in iuuenta decora eſt, ſic* [q] *matura ſenectute conficitur. Gracile corpus, infirmum: obeſum, hebes eſt. Vere tamen maximè quæcunq; humoris motu nouantur, in metu eſſe conſuerunt.*[r] *Ergo tum lippitudines, puſtulæ, profuſio ſanguinis, abſceſſus corporis, quæ* ἀποςήματα *Græci nominant, bilis atra, quam* μελαγχολίαν *appellant, inſania, morbus comitialis, angina, grauedines, deſtillationes oriri ſolent. Hi quoque*[s] *morbi qui in articulis neruiſq; modo urgent, modo quieſcunt, tum maximè & inchoantur & repetunt.*[t] *At æſtas non quidē uacat pleriſq; ab his morbis, ſed adiicit febres, uel continuas, uel ardentes, uel tertianas, uomitus, alui deiectiones, auricularum dolores, ulcera oris, cancros, & in cæteris quidem partibus, ſed maxime*[v] *obſcenis, & quicquid*[x] *ſudore hominem reſoluit.*[y] *Vix quicquam ex his in autumnū nō incidit: ſed oriuntur eo quoque tempore* [z] *febres incertæ, lienis dolor, aqua inter cutem, tabes, quam Græci* φθίσιν *nominant: urinæ difficultas, quam* ςραγγουρίαν *appellant: tenuioris inteſtini morbus, quem* εἰλεὸν *nominant. Fit item*[a] *lenitas inteſtinorum, quæ* λειεντερία *uocatur,*[b] *coxæ dolores, morbi comitiales. Idemq; tempus & diutinis malis fatigatos, & ab æſtate* [c] *tantum proxima oppreſſos interimit, &* [d] *alios nouis morbis conficit, & quoſdam longiſsimis implicat, maximeq; quartanis, quæ per hyemem quoq; exerceant.* [e] *Neq;*

¶ n 2. Aph. 39.

Corpus quadratum.

¶ o εὐεκτικώτατον, optimus habitus.

¶ p τὸ σύμμετρον.

¶ q in matura ſenectute officit, δύσχρηστον voluit exprimere, ex Hippoc. 2. Apho. vlt.

¶ r 3. Aphor. 20.

¶ s τὰ ποδαγρικὰ, Hippo. 6. Aph. 55.

¶ t 5. Aph. 21.

¶ v σηπεδόνες αἰδοίων.

¶ x τὰ ὕδρωα

¶ y 3. li. Aph. 22.

¶ z πλανῆτες.

Febres incertæ

¶ a leuitas.

¶ b ἰσχιάδες,

¶ c ante Al. tantum non.

¶ d alios.

¶ e patet: cuiuſcūque ea (tēpeſtas) generis eſt, quāuis (i. *quantumuis*) *variis rationibus nocet. Alij ea ad peſtilentiam referunt.*

aliud magis tempus peſtilentiæ patet, cuiuſcunq; ea generis eſt, quamuis uariis rationibus nocet.[d] Hyems *autẽ capitis dolores, tuſſim, & quicquid in faucibus, in lateribus, in uiſceribus mali contrahitur, irritat.*[e] Ex tempeſtatibus Aquilo *tuſſim mouet, fauces exaſperat, uẽtrem aſtringit, urinam ſupprimit, horrores excitat, item dolores lateris & pectoris.*[f] *Sanum tamen corpus ſpiſſat, & mobilius, atq; expeditius reddit.*[g] Auſter *aures hebetat, ſenſus tardat, capitis dolores mouet, aluum ſoluit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidũ. Cæteri uenti quò uel huic uel illi propiores ſunt, eo magis uicinos his illiſue*[h] *affectus faciunt.*[i] *Deniq; omnis*[k] *calor & iecur, & lienem inflammat: mẽtem hebetat, ut anima deficiat, ut ſanguis prorumpat, efficit.*[l] *Frigus modo neruorum diſtẽtionem, modo rigorẽ infert, illud* σπασμὸς, *hoc* τέτανος *Græcè nominatur:*[m] *nigriciem in ulceribus, horrorẽ in febribus excitat.*[n] *In ſiccitatibus acutæ febres, lippitudines, tormina, urinæ difficultas, articulorum dolores oriuntur. Per hymbres longæ febres, alui deiectiones, angina, cãcri, morbi comitiales, reſolutio neruorum, quam* παράλυσιν *Græci nominant. Neq; ſolũ intereſt, quales dies ſint, ſed etiã quales antè præceſſerint.*[o] *Si hyems ſicca Septemtrionales uentos habuit, uer autem Auſtros & pluuias exhibet, ferè*[p] *ſubeũt lippitudines, tormina, febres, maximeq; in mollioribus corporibus, ideóq; præcipuè in mulieribus. Si uerò*[q] *Auſtri, pluuiæq; hyemẽ occuparũt, uer autẽ frigidum & ſiccum eſt, grauidæ quidem fœminæ, quibus*[r] *dum adeſt partus, abortu periclitantur. Hæ uerò quæ gignunt, imbecillos, uixq; uitales edunt. Cæteros lippitudo arida, & ſi ſeniores ſunt, grauedines,*

¶ d ex 3. Aph. 23. *Hippocr.*

¶ e 3. *Aph.* 5. *Aquilo.*

¶ f 3. Apho. 17.

¶ g 3. *Aph.* 5. *Auſter.*

¶ h *Aliàs effectus.*

¶ i *Hippocr.* 55. *Apho.* 16.

¶ k *Calor omnis & iecur, & lienem inflãmat (c. inflat) denique mentem vbi omnis, videlicet nimius.*

¶ l 5. *Aphor.* 17. & 20.

¶ m *Al. nigrorem.*

¶ n 3. *Apho.* 16. & 7.

¶ o 3. Aph. 11.

¶ p *ferè æſtate Hippocrat.* ἀνάγκη τοῦ θέρεος γίνεσθαι.

¶ q 3. *Apho.* 12.

¶ r *dum legeſum. Nam & Hippoc.* τόκοι πρὸς τὶ κ.

nes, atque deſtillationes malè habent. At ſi à prima hyeme Auſtri ad ultimum uer continuarunt, laterum dolores, & inſania febricitantium, quam φρενῖτιν appellant, quam celerrime[a] rapiunt. Vbi primò calor à primo uere orſus, æſtatem quoque ſimilem exhibet, neceſſe eſt multum ſudorem in febribus ſubſequi.[b] At ſi ſicca æſtas Aquilones habuit, autũno uerò hymbres, Auſtriq; ſunt, tota hyeme quæ proxĩma eſt tuſſis,[c] deſtillatio,[d] raucitas, in quibuſdam etiam tabes, oriuntur. Sin autem autumnus quoque æquè ſiccus, iiſdem Aquilonibus perflatur, omnibus quidem mollioribus corporibus, inter quæ muliebria eſſe propoſui, ſecunda ualetudo contingit. Durioribus uerò inſtare poſſunt & aridæ lippitudines, & febres partim acutæ, partim longæ, & hi morbi, qui ex[e] atra bile naſcuntur.[f] Quòd ad ætates uerò pertinet, pueri, proximiq; his, Vere optime ualent, &[g] æſtate prima tutiſsimi ſunt: Senes æſtate, & autumni prima parte:[h] iuuenes hyeme,[h] quiq; inter iuuentam ſenectutémque ſunt. Inimicior ſenibus hyems, æſtas adoleſcentibus eſt.[i] Tum ſi qua imbecillitas oritur, proximum eſt, ut infantes, teneroſq; adhuc pueros ſerpẽtia ulcera oris (quæ ἄφθας Græci nominant) uomitus, nocturnæ uigiliæ, aurium humor, circa umbilicum inflammationes[k] exerceant.[l] Propriæ etiam[m] dentientium gingiuarum exulcerationes, diſtẽtiones neruorum, febriculæ interdum,[n] alui deiectiones, maximeq; caninis dentibus orientibus malè habent: Quæ pericula[o] pleniſsimi cuiuſq; ſunt, & cui maximè uenter adſtrictus eſt.[p] At ubi ætas paulũ proceſsit,[q] glandulæ, & uertebrarum quæ in[r] ſpina ſunt aliquæ inclinationes: ſtrumæ,

¶ a *Ex Hippoc. 3. Aph. 6, Pro vbi prim legerem vbi vero niſi vetuſtum exemplar reclamaret, tolerabiliſque eſſet ſcriptura.*

¶ b *3. Ap. 13.*

¶ c κόρυζα

¶ d βράγχος.

¶ e μελαγχολίαι *Hippocr.*

¶ f *3. Ap. 18.*

¶ g ἄκρου τοῦ θέρεος.

¶ h οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι.

¶ i *3. Ap. 24.*

¶ k καὶ φθόαι, καὶ βῆχες *omiſit.*

¶ l *3. Ap. 52.*

¶ m ὀδοντοφυέειν *Hippoc.*

¶ n διάῤῥοιαι.

¶ o παχύτατοι, *nẽpe pueri.*

¶ p *3. Ap. 26.*

¶ q *Glãdulæ, nomen eſt hic partis pro eius morbo atque inflãmatione. Hippocr.* παρίσθμια, *i. tonſillæ,* ἀντιάδες *pro parte autem lib. 4. cap. 1.*

¶ r *Hippocr.* σπονδύλων τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον ὤσιες.

uerrucarum quædam genera dolentia (ἀκροχορδόνας *Græci appellant) & plura alia tubercula oriuntur.* [s] Incipiente uerò iam pube, ex iiſdem [t] *multæ & longæ febres, ſanguinis ex naribus curſus.* [v] Maximeq́; *omnis pueritia primum circa quadrageſimum diem, deinde ſeptimo menſe, tum ſeptimo anno, poſtea circa pubertatem periclitatur. Si qua etiam genera morborum in infantem inciderunt, ac neq; pubertate, neque primis coitibus, neque in fœmina primis menſtruis finita ſunt, ferè longa ſunt. Sæpius tamen morbi pueriles, qui diutius manſerunt, terminātur.* [x] Adoleſcentia *morbis acutis, item comitialibus, tabiq́; maximè obiecta eſt, fereq́; iuuenes ſunt qui ſanguinem expuunt.* [y] *Poſt hanc ætatem laterum &* [z] *pulmonis dolores, lethargus, cholera, inſania, ſanguinis per quædam etiam uelut ora uenarū (*αἱμοῤῥοΐδας *Græci appellant) profuſio.* [a] *In ſenectute ſpiritus & urinæ difficultas,* [b] *grauedo, articulorū &* [c] *renum dolores,* [d] *neruorū reſolutiones, malus corporis habitus (*καχεξίαν *Græci appellant) nocturnæ uigiliæ, uitia longiora aurium, oculorum, etiam narium, præcipueq́; ſoluta aluus, & quæ ſequūtur hanc tormina, uel læuitas inteſtinorū, cæteraq́; fuſi uentris mala. Præter hæc graciles, tabes, deiectiones, deſtillationes, item uiſcerum & laterū dolores fatigant.* [e] *Obeſi plerunq; acutis morbis, & difficultate ſpirandi ſtrangulantur, ſubitoq́; ſæpe moriuntur: Quod in corpore tenuiore uix euenit.*

¶ s *Aphor. 26. lib. 3.*
¶ t *multi, nēpe morbi* τὰ πολλὰ τουτέων *hoc eſt multa* νοσήματα *Hippocr.*
¶ v *3. Aphor. 28.*
¶ x *3. Aphoriſm. 29.*
¶ y *3. Aphor. 30.* περιπνευμονίαι.
¶ a *3. Aphoriſm. 31.*
¶ b πόνοι ἄρθρων *Hippoc.*
¶ c νεφρίτιδες.
¶ d ἀποπληξίαι, *legerat* παραπληγίαι.
¶ e *2. Aphoriſm. 44.*

De ſignis aduerſæ valetudinis futuræ.

Cap. II.

ANte aduerſam autē ualetudinē (ut ſuprà dixi) quædā notæ oriuntur, quarum omnium cōmune eſt, aliter ſe corpus habere atq; cōſueuit, neq; in peius tantùm

tantùm, ſed etiam in melius.[a] Ergo ſi plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet: Quæ quia neq; in eodẽ habitu ſubſiſtere, neq; ultrà progredi poſſunt, ferè retro, quaſi ruina quadã, reuoluuntur. Peius tamen ſignum eſt, ubi aliquis contra conſuetudinem[b] emacruit, & colorem decoremq; amiſit, quoniã in his quæ ſuperant, eſt quod morbus demat: in his quæ deſunt, non eſt quod ipſum morbum ferat.[c] Præter hæc protinus timeri debet, ſi [d]grauiora membra ſunt, ſi[e] crebra ulcera oriuntur, ſi [f]corpus ſupra conſuetudinẽ incaluit, ſi[g] grauior ſomnus preſsit, ſi[h] tumultuoſa ſomnia fuerũt, ſi ſæpius expergiſcitur aliquis quàm aſſueuit, deinde iterũ ſoporatur, ſi [i]corpus dormientis circa partes aliquas contra conſuetudinẽ[k] inſudat, maximeq; circa pectus, aut ceruices, aut crura, uel genua, uel coxas. Itẽ ſi marcet animus, ſi loqui & moueri piget, ſi corpus torpet, ſi dolor præcordiorum eſt, aut totius pectoris, aut qui in plurimis euenit, capitis: ſi ſaliuæ plenum eſt os, ſi oculi cum dolore uertũtur, ſi tempora adſtricta ſunt, ſi mẽbra inhorreſcunt, ſi ſpiritus grauior eſt, ſi circa frontem intentæ uenæ mouẽtur, ſi frequẽtes oſcitationes, ſi genua quaſi fatigata ſunt, totúmue corpus laſsitudinem ſentit: Ex quibus ſæpe plura, nunquã nõ aliqua, febrem antecedant. In prmis tamen illud conſiderandum eſt, nũquid ſæpius horũ aliquid eueniat, * ac ideo neq; corporis ulla difficultas ſubſequatur. Sunt enim quædam proprietates hominum, ſine quarum notitia non facilè quicquam in futurum præſagiri poteſt. Facilè itaq; ſecurus eſt in his aliquis, quæ ſæpe ſine periculo euaſit. Ille ſolicitari debet, cui hæc noua ſunt, aut qui iſta nunquam ſine cuſtodia ſui * tuta habuit.

¶ a Ex 1. Aphor. 3.
¶ b emacuit habet vetus.
¶ c Ex Hippocr. partim 3. de ſalubri Diæta, partim 2. Prognoſt.
¶ d 2. Aphoriſm. 5.
¶ e 2. Aphoriſm. 15.
¶ f 4. Aphoriſm. 39.
¶ g 2. Aphoriſm, 3.
¶ h φαντασιώδη ϗ ταραχώδη.
¶ i 4. Aphoriſm. 38. 41.
¶ k ſudat.
* neq; ideo, C.
* tutò, cod.

Quæ bona in ægrotantibus ſigna ſint.
Cap. III.

*VBi[a] uerò febris aliquem occupat, ſcire licet non periclitari, ſi in latus aut dextrũ, aut ſiniſtrum, ut ipſi uiſum eſt, cubat, cruribus paulum reductis: qui ferè ſani quoq; iacentis habitus eſt; ſi facilè conuertitur, ſi noctu dormit, ſi interdiu uigilat, ſi ex facili ſpirat, ſi non[b] conflictatur, ſi circa umbilicum & pubem cutis[c] plana eſt: ſi præcordia eius ſine ullo ſenſu doloris æqualiter mollia in utraque parte ſunt: quòd ſi paulò tumidiora ſunt, ſed tamen digitis cedunt, & non dolẽt, hæc ualetudo, ut ſpatiũ aliquod habebit, ſic tuta erit.[d] Corpus quoq; quod æqualiter molle et calidũ eſt, quodq́; æqualiter totum[e] inſudat, & cuius febricula eo ſudore finitur, ſecuritatem pollicetur,[f] quando iam ad ſanitatem uenit corpus. Sternutamentum etiam inter bona indicia eſt: &[g] cupiditas cibi, uel à primo ſeruata, uel etiam poſt faſtidium orta.[h] Neque terrere debet ea febris, quæ eodem die finita eſt: ac ne[i] ea quidem, quæ quamuis longiore tempore euanuit, tamen ante alteram acceſſionem ex toto quieuit, ſic ut corpus integrum quod εἰλικρινὲς Græci uocant, fieret. Si[k] quis autem incidit uomitus, mixtus eſſe ex bile & pituita debet: & in urina ſubſidere albũ, leue, æquale, ſic ut etiã ſi quæ quaſi nubeculæ innatarint, in imũ deferãtur.[l] At uenter ei qui à periculo tutus eſt, *reddit modò mollia, figurata, eodẽ ferè tẽpore, quo ſecunda ualetudine aſſueuit: modò cõuenientia*

¶ a Hippocr. in Prognoſt. et Prorrhet.
¶ b non conflictatur, οὐκ ἀσώδης ἐστὶν, οὐκ ἀλύει. Hoc enim ἄσα, καὶ ἀλυσμὸς, ἢ ἀλύη καὶ ἀλύκη Hippocr.
¶ c cutis plana. prorſus legendũ, plena. Hoc enim ex Hippocr. 2. Apho. 35. vbi πάχος ἔχειν, etc, & in Prognoſt. vnde & ſequentia deſumpſit.
¶ d Ex Hippocr. in Prognoſt et Pror.
¶ e Al. ſudat
¶ f quoniam, cod.
¶ g 3. Aph. 32. 33.
¶ h 4. Aphoriſ. 45.
¶ i Ex Prognoſt. et Pror.
¶ k Ex Prognoſt. et Pror. et de Vict. rat. * reddit mollia, figurâ atq; eodem .. valetudine aſſueuit, modoq́; con -- vbi modo, τῷ μέτρῳ menſura ſtercus cohærẽs, compactumq́; probatur Hip. liquidius duriusq́; vituperatur. ¶ l debent ſi matud. coacta minus ſũt. Si aũt proced. -- contrahitur, ruffa fiunt, neque fœditate odoris, ſed ſimilia [illegible] ſani hominis, excedunt, ſupple excrementa.

his quæ

his quæ aſſumuntur. Peior cita aluus eſt. Sed ne hæc quidẽ[l] *terrere protinus debet, ſi matutinis tẽporibus coacta magis eſt, aut ſi procedẽte tẽpore paulatim cõtrahitur, & ruffa eſt, neq; fœditate odoris ſimilẽ aluũ ſani hominis excedit. Ac lumbricos quoq; aliquos ſub*[m] *fine morbi deſcẽdiſſe, nihil nocet:*[n] *ſi inflãmatio in ſuperioribus partibus dolorẽ tumorẽq; fecit, bonũ ſignũ eſt: Sonus uentris inde ad inferiores partes euolutus, magiſq; etiam ſine difficultate cum ſtercore exceſſit.*

Mala ſigna ægrotantium. Cap. IIII.

CONtrà grauis morbi periculũ eſt, ubi ſupinus æger iacet, porrectis manibus et cruribus: ubi*[a] *reſidere uult in ipſo acuti morbi*[b] *impetu, præcipueq;*[c] *pulmonibus laborãtibus: Vbi nocturna*[d] *uigilia premitur, etiã ſi interdiu ſomnus accedit: Ex quo tamen peior eſt, qui inter quartã horã & noctem, quàm qui matutino tempore ad quartã.*[e] *Peſſimum tamen eſt, ſi ſomnus neq; noctu, neq; interdiu accedit: id enim ferè ſine continnuo*[f] *dolore eſſe nõ poteſt.*[g] *Aequè uerò ſignum malum eſt, etiam ſomno ultra debitum urgeri, peiuſq; quo magis*[h] *ſe ſopor interdiu, noctuq; continuat.*[i] *Mali etiam morbi teſtimonium eſt, uehementer & crebro ſpirare,*[k] *à ſexto die cœpiſſe inhorreſcere, pus expuere, uix excreare, dolorem habere continuum, difficulter ferre morbum,*[l] *iactare brachia & crura, ſine uoluntate*[m] *lacrymare, habere*[n] *humorem glutinoſum dentibus inhærentem, cutem circa*[o] *umbilicum & pubem macram, præcordia*[p] *inflammata, dolentia, dura, tumida, intenta, magiſq; ſi hæc dextra parte, quàm ſiniſtra ſunt: periculoſiſſimum tamen eſt, ſi*[q] *uenæ quoque ibi uehementer agitantur.*[r] *Mali etiam morbi ſignum eſt, nimis celeriter emacreſcere*[s],

¶ m *ſub finẽ. ſic κρίσιν, i. indicationẽ videtur appellare.*
¶ n *Ex Progno. et Prorrh.*
¶ a *Ex Prog. ſedere, vel erectus ſedere, Hippocr.*
¶ b *ἐν τῷ παροξυσμῷ.*
¶ c *ἐν τῇ περιπνευμονίᾳ,*
¶ d *ἀγρυπνίᾳ.*
¶ e *7. Aphoriſ. 18.*
¶ f *delyrio.*
¶ g *2. Aphoriſ. 3. & lib. 1. Prædict.*
¶ h *expũge ſe.*
¶ i *Prognoſt. & 4. Aphoriſm. 68.*
¶ k *4. Aphoriſm. 47.*
¶ l *in Prog.*
¶ m *4. Aphoriſ. 52. exẽplũ 4. Epidem.*
¶ n *4. Aphoriſ. 53.*
¶ o *2. Aphoriſ. 35.*
¶ p *2. Aphoriſ. 28.*
¶ q *arteriæ.*
¶ r *in Progn.*
¶ s *in Progn.*

caput, & pedes, manuſq; calidas habere, uentre & lateribus frigentibus, [t] aut frigidas extremas partes acuto morbo urgente, [v] aut poſt ſudorem inhorreſcere, [x] aut poſt uomitum ſingultum eſſe, uel rubere oculos, aut poſt [y] cupiditatem cibi, poſtúe longas febres hunc fáſtidire: aut [z] multum ſudare, maximeq; frigido ſudore: aut habere ſudores non per totum corpus æquales, quiq; febrem non finiant, & [a] eas febres quæ quotidie tempore eodem reuertantur, quæúe ſemper pares acceſſiones habeant, neque [b] tertio quoque die leuentur, quæúe continuent, uel per acceſſiones increſcant, per diſceſſiones tantum [c] molliantur, nec unquã integrum corpus dimittant. Peſſimum eſt, ſi ne leuatur quidem febris, ſed æquè concitata cõtinuat. [d] Periculoſum eſt etiã poſt * arquatũ morbũ febrẽ oriri, utiq; ſi præcordia dextra parte dura manſerunt, [e] ac dolentibus his læua. Nulla acuta febris leuiter terrere nos debet: [f] neq; unquam in acuta febre, ut à ſomno, non eſt terribilis neruorũ diſtentio. [g] Timere etiã ex ſomno, mali morbi eſt. Itemq; in prima febre protinus [h] mentem eſſe turbatam, membrumúe aliquod eſſe reſolutũ. Ex quo caſu quamuis uita redditur, tamen id fere membrum debilitatur. [i] Vomitus etiam periculoſius eſt ſynceræ pituitæ, uel bilis, peiorq;, ſi uiridis, aut niger eſt. [k] At mala urina eſt, in qua ſubſidunt ſubrubra, aut liuida: deterior, in qua quaſi fila quædam tenuia, atque alba: peſſima ex his, ſi tanquam ex furfuribus

¶ t 7. Aphoriſm. 1. 27.
¶ v 7. Aphoriſm. 4.
¶ x 7. Aphoriſm. 3.
¶ y 7. Apho. 6. & 2. 32.
¶ z 4. Aphoriſm. 41.
¶ a Si inflatio abſque inflammatione in ſuperioribus partibus dolorem tumoremq; fecit, bonũ ſignũ eſt ſonitus ventris inde ad inferiores partes deuolutus, magiſq; etiã, etc. Sic legendũ ex antiquo codice, cuius verã lectionem confirmat Hippo. in Progn. & Prorrh. atq; in 4. Aphor. 73. vnde hæc Celſus decerpſit.
¶ b 4. Aphoriſ. 30.

¶ c 4. Aphor. 43. ¶ d minuantur. ¶ e Ex 4. Apho. 6. & ex Coacis Prænot. legend. * poſt febrem arquatũ morbũ oriri. ¶ f aut dolentib. ¶ g 4. Aphor. 66. & 67. quos confudit. ¶ h Ratio in 2. Aphor. 1. timor, nota copiæ humoris melancholici, vt ſpaſmus pituitoſi. ¶ i 2. lib. Prædict. Hippoc. lege & 2. Aphor. 33. ¶ k Ex Hippocratis imitatione in Coacis Prænot. ſic diſtinxit. in manuſcr. legitur quaſi folia: πεταλώδη voluit exprimere. rectius dixiſſet laminoſa. πέταλον vtrunq; ſignificat. Conatus eſt etiam πιτυρώδη reddere, dicẽs ex furfurib. factas

factas nubeculas repræſentat.[l] diluta quoque atque alba uitioſa eſt, ſed in phreneticis maxime. Aluus autẽ mala eſt ex toto ſupreſſa.[m] periculoſa etiã quæ inter febres fluẽs, cõquieſcere hominẽ in cubili non patitur: utiq; ſi quoddeſcẽdit eſt perliquidũ, aut albidũ, aut pallidũ, aut ſpumãs. Præter hæc periculũ oſtẽdit id quod excernitur, ſi eſt exiguũ, glutinoſum, læue, albũ: idẽq; ſubpallidũ, uel ſi eſt aut liuidũ, aut bilioſum, aut cruentũ, aut peioris odoris, quã ex conſuetudine. [n] Malum eſt etiã, quod poſt lõgas febres ſyncerũ eſt.

De ſignis longæ[a] valetudinis. Cap. v.

Poſt hæc indicia, notum eſt longum morbum fieri. (Sic enim neceſſe eſt,) niſi occidit. Neq; ulla[b] alia ſpes in malis magnis eſt, quàm ut impetum morbi trahendo aliquis[c] effugiat, porrigaturq; in id tempus, quod curationi locum præſtet. Protinus tamen ſigna quædam ſunt, ex quibus colligere poſſumus morbũ, & ſi non interemerit, longius tamen tempus habiturum. [d] Vbi frigidus ſudor inter febres non acutas circa caput tantum, & ceruices oritur: aut [e] ubi febre non quieſcente corpus inſudat: aut ubi [f] corpus modò frigidum, modò calidũ eſt, & color alius ex alio fit: aut ubi quod inter febres aliqua parte abſceſsit, ad ſanitatem non peruenit: aut ubi [g] æger pro ſpatio parum emacreſcit. [h] Item ſi urina modò liquida & pura eſt, modò habet quædam ſubſidentia ſi læuia, atq; alba, rubráue ſunt, quæ in ea ſubſidũt, aut ſi quaſdam quaſi maculas[i] repræſentat, aut ſi bullulas excitat.

nubeculas: parùm fœliciter. Excuſo nubeculas καταχρηστικῶς dici de hypoſtaſi atq; ſedimento. ¶ l quæ aquea, ὑδατώδης Actuario lib. 1. ca. 2. & cryſtallina Plin. 28. c. 6. οὖρα διαφανέα λευκὰ dixit Hippocrat. 4. Apho. 72. ex quo Celſus. ¶ m Ex prædict. libr. 2. & Prænot. Hip. ¶ n Lege Hippoc. 7. Aphoriſm. 6. ¶ a ægritudinis. ¶ b alia vitæ ſpes. ¶ c Hoc trahẽdo effugium in imperfecta criſi: Perfecta morbo nihil cũ ſtata liberat. ¶ d 4. Apho. 37. & in Prænot. ¶ e 4. Apho. 56. ¶ f 4. Aphor. 40. ¶ g 2. Aphoriſm. 28. ¶ h 7. Aph. 32. ¶ i Lego ab acus eris aculas. Suprà vertit vt potuit οὖρα πεταλώδεα, & πιτυρώδεα: reſtabat κριμνώδεα, quod (cùm vocabulum idoneum deeſſet dixit quaſi aculas, i. propriè ἀχυρώδεα non idem ſanè, ſed adſimile. Sumpſit ex Hipp. in Prænot. & 7. Aph. 32. & 35. vbi κριμνώδεες ὑποστάσιες: & πομφόλυγες. noſter bullulas expoſuit.

De indiciis mortis. Cap. VI.

SEd *inter hæc quidem propoſito metu ſpes tamen ſupereſt:*[a] *Ad ultima uerò iam uentum eſſe teſtantur, nares acutæ, collapſa tempora, oculi concaui, frigidæ languidæq́; aures, & imis partibus leniter uerſæ, cutis circa frontem dura & intenta, color aut niger, aut perpallidus, multoq́; magis ſi ita hæc ſunt, ut neque uigilia præceſſerit, neque uentris reſolutio, neque inedia. Ex quibus cauſis interdum hæc ſpecies oritur, ſed uno die finitur. Itaque diutius durans mortis index eſt. Si uerò in morbo uetere iam triduo talis eſt, in propinquo mors eſt: magiſq́; ſi præter hæc oculi quoque lumen refugiunt,*[b] *& illacrymant, quæq́; in iis alba eſſe debent, rubeſcunt, atq; in hiſdem uenulæ pallent,*[c] *pituitaq́; in iis innatans nouiſſimè angulis inhæreſcit, alterq́; ex his minor eſt, hiq́; aut uehementer ſubſederunt, aut facti tumidiores ſunt, perq́; ſomnum palpebræ non*[d] *committuntur, ſed inter has ex albo oculorum aliquid apparet, neq;*[e] *id fluens aluus expreſſit: eædemq́; palpebræ pallent, & idē pallor labra & nares decolorat:*[f] *Eadēq; labra & nares oculiq́; & palpebræ & ſupercilia, aliquáue ex his peruertūtur, isq́; propter imbecillitatē iam nō audit, aut nō uidet.*[g] *Eadem mors denunciatur, ubi æger ſupinus cubat, eiq́; genua cōtracta ſunt: Vbi deorſum ad pedes ſubinde delabitur: Vbi brachia & crura nudat, & inæquabiliter diſpergit, neq; his calor ſubeſt: Vbi hiat, ubi aſſiduè dormit: ubi is qui mentis ſuæ non eſt, neque id facere ſanus ſolet, dentibus ſtridet: Vbi ulcus quod aut antè, aut in ipſo morbo natum eſt,*

¶ a Hæc omnia maxima ex parte ex Hippocratis Præn. vtriſq;. Lege Trallianum, & Plin. lib. 7. ca. 51. de ſignis mortis.

¶ b 4. Aphoriſm. 52.

¶ c Λήμην hic cōuertit pituitam: has oculi ſordes ex pituita craſſiore et ſemicocta (vt ſcribit Galen. Commen. 3. de Articulis) gramias, vel gramas Latini vocant.

¶ d Si ita ægrotus dormire non aſſueuerit, vt λαγόφθαλμοι.

¶ e Neque aluus fluēs naturali profluuio aut purgatione. 6. Aphoriſm. 52. ¶ f 4. Aphoriſm. 49. ¶ g 4. Aphor. 34. 7. Aphoriſm. 62. & in Coacis Prægnot.

aridum

*aridum, & aut pallidum, aut liuidum factum eſt. Illa quoque mortis indicia ſunt, ungues, digitiq́; pallidi, frigidus ſpiritus, aut ſi manibus quis in * febre & acuto morbo, uel inſania, pulmoniſue dolore, uel capitis, in * ueſte floccos legit, fimbriáſue diducit, uel in adiuncto pariete, ſi qua minuta eminent, carpit. Dolores etiam circa coxas & inferiores partes orti, ſi ad [f] uiſcera tranſierunt, ſubitoq́; deſierunt, mortem ſubeſſe teſtantur, magisq́;, ſi alia quoq; ſigna acceſſerunt.[g] Neque is ſeruari poteſt, qui ſine ullo tremore febricitans, ſubito ſtrangulatur, aut deuorare ſaliuam ſuam non poteſt. [h] Cuiue in eodem febris cor porisq́; habitu ceruix conuertitur, ſic ut deuorare æquè nihil poßit. [i] Aut cui ſimul & continua febris, & ultima corporis infirmitas eſt: [k] aut cui febre nor quieſcente, exterior pars friget, interior ſic calet, ut etiam ſitim faciat: [l] aut qui febre æquè non quieſcēte ſimul & delirio, & ſpirandi difficultate uexatur: aut [m] qui epoto ueratro exceptus diſtentione neruorum eſt: aut [n] qui ebrius obmutuit. Is enim [o] febre, adiecta neruorum diſtentione conſumitur, niſi aut febris acceßit, aut eo tempore, quo ebrietas ſolui debet, loqui cœpit.[p] Mulier quoq; grauida, acuto morbo facilè conſumitur: & is cui ſomnus dolorem auget, & [q] cui protinus in recenti morbo bilis atra uel infra, uel ſupra ſe oſtendit: cuiue [r] alterutrum modò ſe prompſit, cum iam longo morbo corpus eius eſſet extenuatum & affectum. [s] Sputum etiam bilioſum &*

* *In febre acuto morbo, i. in febre acuta, vt apud Hip. & φρενῖτιν, quā impropriè inſaniam tranſtulit, vt περιπνευμονίαν (quod & ſupra obſeruatū) pulmonis dolorem.*

* *Studuit exprimere καρφολογεῖν: etiáq; ſequentibus τὸ κροκιδίζειν.*

¶ *f lumbos & ilia, i. λαγόνας, uel κενεῶνας vt habet Hippo. & pro φρένας vel διάφραγμα, i. præcordia uel ſeptum tranſuerſum, ſubſtituit viſcera nō mē dacio, ſed innouatione.*

¶ *g 4. Apho. 34. 7. Apho. 62. & in Coacis Pregnot.*

¶ *h Ex 4. Aphor. 35. & Coacis Pregnot.* ¶ *i Ex 4. Aph. 48. & 7. Apho. 1. & 2. lib. Prædict.* ¶ *k Ex 4. Aph. 50. & 6. Apho. 54.* ¶ *l Ex 4. Aphor. 50.* ¶ *m Ex 4. Aphor. 16. & 5. Aphor. 1.* ¶ *n Ex 5. Aphor. 5.* ¶ *o ferè legendum* ¶ *p Ex 5. Aphor. 30.* ¶ *q 2. Aphor. 1.* ¶ *r 4. Aphe. 22. & in Coacis Prænot.* ¶ *s 4. Aphor. 23. legendumq́; alterutro.*

puru

purulentum[t], ſiue ſeparatim iſta,' ſiue mixta proueniunt, interitus periculum oſtendit. Ac ſi circa ſeptimum diem tale eſſe cœpit,[v] proximum eſt, ut is circa quartumdecimum diem decedat, niſi alia ſigna[x] meliora, peioráue acceſſerint: quæ quò leuiora, grauioráue ſubſecuta ſunt, eò uel ſeriorem mortem, uel maturiorem denunciant.[y] Sudor quoq; frigidus in acuta febre peſtiferus eſt atq;[z] in omni morbo uomitus, qui uarius, & multorum colorum eſt, præcipueq; ſi malus in hoc odor eſt. Ac[a] ſanguinē quoq; in febre uomuiſſe, peſtiferum eſt.[b] Vrina uerò rubra, & tenuis in magna cruditate eſſe conſueuit, & ſæpe antequā ſpatio[c] matureſcat, hominē rapit. Itaq; ſi talis diutius permanet, periculū mortis oſtendit. Peßima tamē eſt, præcipueq; mortifera, nigra, craſſa, mali odoris. Atq; in uiris quidē & mulieribus talis deterrima eſt. In pueris uerò quæ tenuis & diluta eſt. Aluus[d] quoq; uaria peſtifera eſt, quæ ſtrigmentū, ſanguinē, bilem uiridem, aliquid modò diuerſis tēporibus, modò ſimul & in miſtura quadā, diſcreta tamē repræſentat. Sed hæc quidem poteſt paulo diutius trahere.[e] In præcipiti uerò iam eſſe denunciat quæ liquida, eademq; uel nigra, uel pallida, uel pinguis eſt, utiq; ſi magna fœditas odoris acceßit. Illud interrogari me poſſe ab aliquo ſcio: Si certa futuræ mortis indicia ſunt, quomodo interdum deſerti à medicis conualeſcant, quoſdamq; fama prodiderit in ipſis funeribus[f] reuixiſſe? quinetiā uir iure magni nominis Democritus, ne finitæ quidem uitæ

¶ t In Prænot. vtriſq;.

¶ v in proximo.

¶ x mitiora.

¶ y Aphoriſ. 37. & Prænot. vtriſq;.

¶ z 1. lib. Prædic. & in Prænot. vtriſq;.

¶ a 7. Apho. 37. & 4. Aphor. 25. & in Coacis Prædic.

¶ b Ex Prænot. ſed pro fulua, ſubſtitutū rubra mendoſè.

¶ c Pari audacia dixit de maturatione vel morbi, vel humorum, quā Græci πέπασμὸν, & Ariſtotel. πέπανσιν, immò & interdum πέψιν Galen. cui ὠμότης, i. cruditas opponitur: cùm πέψις propriè ſit coctio.

d Ex Prænot. lege bilem, viride aliquid.

¶ e Hæc ex vltimò citato loco. Sed ita legend. In præcipiti verò iam eſſe denunciat (nempe aluus) quæ liuida (excrementa repræſentat) idémque quæ vel nigra, vel pallida, vel pinguia, & vtique ſi magna, &c.

¶ f De his qui elati reuixerint lege Plin. lib. 7. cap. 52. & Valer. max. lib. 1. c. 8.

ſatis

ſatis certas notas eſſe propoſuit, quibus medici credidiſſent: adeo illud non reliquit, ut certa aliqua ſigna futuræ mortis eſſent. Aduerſus quos ne illud quidem dicam, quòd in uicino ſæpe quædam notæ poſitæ, non bonos, ſed imperitos medicos decipiunt: Quod[g] *Aſclepiades funeri obuius, intellexit eum uiuere, qui efferebatur: Nec[h] protinus crimen artis eſſe, quod profeſſoris ſit. Illa tamen moderatius ſubiiciam: Coniecturalem artem eſſe medicinam, rationemq́; coniecturæ talem eſſe, ut cum ſæpius aliquando reſponderit, interdum tamen fallat nos. Si quid itaq; uix in milleſimo corpore aliquando decipit, id notam non habet, cùm per innumerabiles homines reſpondeat. Idq́; non in his tantum, quæ peſtifera ſunt, dico: ſed his quoque quæ ſalutaria. Siquidem etiam ſpes interdum fruſtratur, & moritur aliquis, de quo medicus ſecurus primò fuit. Quæq́; medendi cauſſa reperta ſunt, nonnunquam in peius aliquid conuertunt. Neque id euitare humana imbecillitas in tanta uarietate corporum poteſt. Sed eſt tamen medicinæ fides, quæ multo ſæpius, perq́; multò plures ægros prodeſt. Neq; *tamen ignorare oportet, in acutis morbis fallaces magis notas eſſe, & ſalutis & mortis.*

[g] Vide Plinium lib. 26. c. 3. Nos verò totam hanc periodum antea corruptam reſtituimus.

[h] Medicinæ pars illa quæ σημειωτικὴ vocatur, præcipuè coniecturalis eſt ſiue στοχαστικὴ qua tamen peritus artifex artificialiter vtitur.

** Ex 2. Aph. 19.*

De notis, quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſsit. Cap. VII.

SEd cùm propoſuerim *ſigna quæ in omni aduerſa ualetudine cõmunia eſſe conſueuerunt, *ea quoq; tranſibo, ut quas aliquis in ſingulis morborum generibus habere poſſit notas, indicem. Quædam autem ſunt, quæ ante febres, quædam quæ inter eas quid aut intus ſit, aut uenturum ſit, oſtendunt. Ante febres, ſi caput graue eſt, aut ex ſomno oculi caligãt, aut frequentia*

** ad ea.*

tia

¶ a κακεξίαν. ¶ b inflatio, Cod. ¶ c Hippocr. lib.2.Prædict. Sed pro ſine morbo regio debuit dicere, non tamen vt in morbo regio. ¶ d 2. Prædict. legendum alio (Sic cætera quæ Hipp. habet complexus eſt) non aluo. ¶ e In Prænot. vtriſq; & 7. Aphor.18. ¶ f 2. Prædic. * profluuium. ¶ g Prænot. vtr. Sed coxas pro lumbis: ilia pro lumborum partibus mollioribus poſuit. ¶ h Ex Prænot. repone tuſſiendi ex puncto τὸ deſidendi. vide & 6. Aphor.35. & 6. Apho. 47.

tia ſternutamenta ſunt, circa caput aliquis pituitæ impetus timeri poteſt. Si ſanguis aut calor abundat, proximum eſt, ut aliqua parte profluuium ſanguinis fiat. Si ſine cauſſa quis emacreſcit, ne in malum [a] habitum corpus eius recidat, metus eſt. Si præcordia dolent, aut [b] inflammatio grauis eſt, aut non toto die cõcocta fertur urina, cruditatem eſſe manifeſtum eſt. [c] Quibus diu color ſine morbo regio malus eſt, hi uel capitis doloribus conflictantur, uel terram edunt. [d] Qui diu habent faciem pallidam, & tumidam, aut capite, aut uiſceribus, aut aluo laborant. [e] Si in continua febre puero uenter nihil reddit, mutaturq; ei color, nec ſomnus accedit, ploratq; is aſſidue, metuenda neruorum diſtentio eſt. [f] Frequens autem deſtillatio in corpore tenui longoq;, tabem timẽdam eſſe teſtatur. Vbi pluribus diebus non deſcendit aluus, docet aut * ſubitam deiectionem, aut febriculam inſtare. [g] Vbi pedes turgent, & longæ deiectiones ſunt, ubi dolor in imo uentre & in coxis eſt, aqua inter cutem inſtat. Sed hoc morbi genus ab ilibus oriri ſolet. [h] Idem propoſitum periculum eſt his, quibus uoluntas deſidendi eſt, uenter nihil reddit, niſi & ægrè & durum, tumor in pedibus eſt, idemq; modò dextra, modo ſiniſtra parte uentris inuicem oritur atque finitur: ſed à iocinere id malum proficiſci uidetur [i] Eiuſdem morbi nota eſt, ubi circa umbilicum inteſtina torquentur (στρόφον Græci nominant) coxæq; * dolores manent, eaq; neq; tempore, neque remediis ſoluuntur. [k] Dolor

¶ i Ex Coacis Prænot. στρόφος, tormina, ipſe δυσεντερίαν per tormina ſolet exponere. * ἰσφύος Hippocr. ¶ k Calor legitur in manuſcripto, non dolor. nihil dũ certi habeo, adhucq; anquiro vnde meſſem fecerit. Non enim puto alluſiſſe ad Aphoriſm. 25. lib.5.

autem

autem articulorum, prout in pedibus, manibus'ue, aut alia qualibet parte ſic eſt, ut eo loco nerui contrahātur, aut ſi id membrum ex leui cauſſa fatigatum æquè frigido calidoq; offenditur, ποδάγραν χειράγραν'ue, uel eius articuli in quo id ſentitur, morbum futurum eſſe denunciat. [l] *Quibus in pueritia ſanguis ex naribus fluxit, dein fluere deſiit, hi uel capitis doloribus conflictentur neceſſe eſt, uel in articulis aliquas*[m] *exulcerationes graues habeant, uel aliquo morbo etiam debilitentur.* [n] *Quibus fœminis menſtrua non proueniunt, neceſſe eſt capitis acerbiſsimi dolores ſint, uel quælibet alia pars morbo infeſtetur.* [o] *Eademq; his pericula ſunt, quibus articulorum uitia dolores, tumoreſq; ſine podagra ſimilibuſq; morbis oriuntur & deſinunt. Vtiq; ſi ſæpe tempora iiſdem dolent, noctuq; corpora inſudant, frõs prurit, lippitudinis metus eſt.* [p] *Si mulier à partu uehemẽtes dolores habet, neq; alia præterea ſigna mala ſunt, circa uigeſimum diem aut ſanguis per nares erumpet, aut in inferioribus partibus aliquid abſcedet.* [q] *Quicunq; etiam dolorem ingentem circa tempora & frontem habebit, is alterutra ratione cum finiet, magisq; ſi iuuenis erit, per ſanguinis profuſionem: ſi ſenior, per ſuppurationem.* [r] *Febris autem quæ ſubito ſine ratione, ſine bonis ſignis finita eſt, ferè reuertitur.* [s] *Cui fauces ſanguine & interdiu & noctu replentur, ſic ut neq; capitis dolores, neque præcordiorum, neque tuſsis, neque uomitus, neque febricula præceſſerit, huius aut in naribus, aut in faucibus ulcus reperietur. Si mulieri ex inguine fe-*

¶ l Ex prædict.

¶ m μελικηρίδα dicit Hippocr. de hoc genere ulceris lib. 5. cap. 28. ubi μελικηρὸς ſcribitur in Celſi codice.

¶ n 5. Apho. 58. uide & 6. Aph. 29. & in Prædict.

¶ o Ex Prædict. ſed in manuſcripto, uitia, ut dolores.

¶ p Sic in manuſcr. alioqui uideri poſsit corruptũ eſſe, legendũmq; uè. Similiter caput ſi uehemẽs quia it. Hipp. in Prædict.

¶ q Ex 2. Prædict. leg. recentem, non ingentem, expungendumq; rò eum.

¶ r 4. Aph. 61. & 2. Aph. 27. itẽ in Prænot. utriſ. & in Prædict.

¶ s Ex 2. Prædict. legend. ulcus, aut hirudo reperietur. Præcordia pro dorſo & pectore poſuit. Ex 2. Prædict. mutato tamen autoris ſenſu, cui ex ulcere uteri febris & tumor inguinum.

bricula orta eſt, neque cauſſa apparet, ulcus in uulua eſt.[t] *Vrina autem craſſa, ex qua quod deſidet album eſt, ſignificat circa articulos, aut circa uiſcera dolorem, metumq́; morbi eſſe.*[v] *Eadem uiridis aut uiſcerũ dolorem tumoremq́; cum aliquo periculo ſubeſſe, aut certè corpus integrum non eſſe teſtatur.*[x] *At ſi ſanguis aut pus in urina eſt, uel ueſica, uel renes exulcerati ſunt.*[y] *Si hæc craſſa carunculas quaſdam exiguas quaſi capillos habet,*[a] *aut ſi bullat, & male*[b] *olet, &*[c] *interdum quaſi harenam, interdum quaſi*[d] *ſanguinem trahit, dolent autem*[e] *coxæ, quæq́; inter has, ſuperq́; pubem ſunt, & accedunt frequentes ructus, interdum uomitus*[f] *bilioſus, extremæq́; partes frigeſcunt, urinæ crebra cupiditas, ſed magna difficultas eſt, & quod inde excretũ eſt aquæ ſimile, uel ruffum, uel pallidum eſt, paulum tamen in eo leuamenti eſt,*[g] *aluus uerò cum multo ſpiritu redditur, utique in renibus uitium eſt.*[h] *Aut ſi paulatim deſtillat, uel ſi ſanguis per hanc editur, & in eo quædam cruenta concreta ſunt, idq́; ipſum cum difficultate redditur, & circa pubem inferiores partes dolent, in eadem ueſica uitium eſt. Calculoſi uerò his indiciis cognoſcuntur: Difficulter urina redditur, paulatimq́; interdum etiam ſine uoluntate deſtillat: Eadem harenoſa eſt, nonnunquam aut ſanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur.*[i] *Eamq́; quidam promptius recti, quidam reſupinati, maximeq́; hi qui grandes calculos habent, quidam etiam inclinati reddunt, colémque extendendo, dolorem le-*

¶ t Ex 2. Prædict. & 4. Aphor. 74.
¶ v Ex 2. Prædict. & Coac. Prænot.
¶ x Ex 4. Aphor. 75.
¶ y Ex 4. Aphor. 76. leg. aut quaſi.
¶ a Ex Aph. 34. vbi πομφόλυγες, lege aut bullas.
¶ b 4. Aph. 81. graueolentia tamen propriè affectæ veſicæ index. Lego & ſi male olet, aut ſi interdum, ſic codex.
¶ c 6. Epid. ſect. 1. Aph. 5.
¶ d 4. Aph. 78. & in Epidem. citato loco.
¶ e Coxæ, Hippocr. verò ὀσφύες.
¶ f bilioſus hic pro æruginoſo. Vide lib. de internis affect. Hippocrat. *¶ g Leuamentum hic, i. ἐνδιάφραγμα ſiue ῥᾳΐσις.*
¶ h 4. Aphor. 80. leg. At ſi paulatim. & interiores, non inferiores. Cod. manuſcr. *¶ i In Coacis Prænot.*

uant.

nant.[k] Grauitatis quoque cuiuſdam in ea parte ſenſus eſt, atque ea curſu omniq; motu augentur. Quidam etiam cum torquentur, pedes inter ſe ſubinde mutatis uicibus implicant.[l] Fœminæ uerò oras naturalium ſuorum manibus admotis[m] ſcabere crebro coguntur. Nonnunquam ſi digitum admouerunt, ubi ueſicæ ceruicem is urget, calculum ſentiunt.[n] At qui ſpumantem ſanguinem excreant, his in pulmone uitium eſt.[o] Mulieri grauidæ ſine modo fuſa aluus elidere partum poteſt.[p] Eidem ſi lac ex mammis profluit, imbecillum eſt quod intus gerit. Duræ mammæ ſanum illud eſſe teſtantur.[q] Frequens ſingultus, & præter conſuetudinem continuus, iecur inflammatum eſſe ſignificat.[r] Si tumores ſuper[s] ulcera ſubitò eſſe deſierunt, idq; à tergo incidit, uel diſtentio neruorum uel[t] rigor timeri poteſt. At ſi à priore parte id euenit, uel lateris acutus dolor, uel inſania expectanda eſt. Interdum etiam huiuſmodi caſum, quæ tutiſsima inter hæc eſt, profuſio alui ſequitur.[v] Si ora uenarum ſanguinẽ ſolita fundere ſubitò[x] ſuppreſſa ſunt, aut aqua inter cutem, aut tabes ſequitur.[y] Eadem tabes ſubit, ſi in lateris dolore orta ſuppuratio, intra quadraginta dies purgari non potuit.[z] At ſi longa triſtitia cum longo timore & uigilia eſt, atræ bilis[a] morbus ſubeſt.[b] Quibus ſæpe ex naribus fluit ſanguis, his aut lien tumet, aut capitis dolores ſunt, quos ſequitur, aut quædam ante oculos tanquam imagines obuerſentur.[c] At quibus magni lienes ſunt, his gingiuæ malæ ſunt, & os olet, aut ſanguis aliqua parte prorumpit: Quorum ſi nihil euenit, neceſſe eſt in cruribus

¶ k 6. Epid. Vbi motus & exercitium probantur. his diſcutitur calculus è renib. in preparatis corporibus victus rat. & medic. Qui in plenis impuriſque verò tráſitu meatus lacerat.
¶ l Vide Hippocra. de locis, aquiſ. &c.
¶ m Pro ſcabere, legitur ſcalpere in antiquis.
¶ n 5. Aph. 13.
¶ o Ex 5. Aph. 34.
¶ p Ex 5. Aph. 35.
¶ q Ex 7. Aph. 17.
¶ r Ex 5. Aph. 65.
ἐφίλασιοι Hippocrat.
¶ t rigor, τέτανος Hippoc.
¶ v Ex 6. Aphor. 11. αἱμοῤῥοΐδες.
¶ x nulla ſernata. ¶ y 5. Aph. 15. ¶ z 6. Aph. 23. & 7. Aph. 18. & in Prænot. ¶ a ἡ μελαγχολία morbus. ¶ b 2. Prædict. reſtituo, quo ſequitur ut quædam. ¶ c 2. Prædic.

¶ d 2. Aph. 6.
¶ e 2. Aphor. 20. vbi κοιλίη, vt hic venter pro omni cauitate.
¶ f In Prænot. vtr.
¶ g Pectus pro ſepto transuerſo poſuit.
¶ h li. de Morbis. & lib. de locis. 2. Aph. 47. & in Prænot. vtriſque.
¶ i Ex Prænot. ſed ex manuſcr. leg. quoque (quæ in homine ſano parum) ſi liquida eſt.
¶ k Hanc totam periodum apertè corruptam reſtituere non dubitaui.
¶ l Ex Coacis Prænot. & In Prænot. vtriſque venas hic σφαγίτας.
¶ m In Prænot.
¶ n In Prænot.

mala ulcera, & ex his nigræ cicatrices fiant. [d] *Quibus cauſſa doloris, neq; ſenſus eius eſt, his mẽs labat.* [e] *Si in uentrem ſanguis confluxit, ibi in pus uertitur.* [f] *Si à coxis, & ab inferioribus partibus dolor in* [g] *pectus tranſit, neque ullum ſignum malum acceßit, ſuppurationis eo loco periculum eſt.* [h] *Quibus ſine febre aliqua ex parte dolor, aut prurigo cum rubore, aut calore eſt, ibi aliquid ſuppurat.* [i] *Vrina quoque quæ in homine ſano parum liquida eſt, circa aures futuram aliquam ſuppurationem eſſe denunciat.* [k] *Hæc cum ſine febre quoque uel latentium, uel futurarum rerum notas habent. Multò uerò certiora ſunt, ubi febris acceßit, atque etiam aliorum morborum tum ſigna noſcuntur.* [l] *Ergo protinus inſania timenda eſt, ubi expeditior alicuius, quàm ſani fuit; ſermo eſt: ſubitáque loquacitas orta eſt, & hæc ipſa ſolito audacior: aut ubi raro quis & uehementer ſpirat, uenáſque concitatas habet; præcordiis duris & tumẽtibus. Oculorum quoque frequens motus, & in capitis dolore offuſæ oculis tenebræ, uel* [m] *nullo dolore ſubſtante ſomnus ereptus, continuatáque nocte & die uigilia, uel* [n] *proſtratum contra conſuetudinem corpus in uentrem; ſic; ut ipſius alui dolor id non coẽgerit: item robuſto adhuc corpore inſolitus dentiũ ſtridor, inſaniæ ſigna ſunt.* [o] *Si quid etiam abſceßit, & antequam ſuppuraret, manente adhuc corpore inſolita febre ſubſedit, periculum affert primum furoris, deinde interitus.* [p] *Auris quoque dolor acutus cum febre continua, uehementique, ſæpe mentem turbat: & ex eo caſu iuniores interdum intra ſeptimum*

¶ o *In Prægnot. legend. & (antequam ſputum prodiret) manente adhuc in corpore ſolita febre.* ¶ p *Ex Prænot. corrig. affectus in pus vertatur.*

diem

diem moriuntur, ſeniores tardius: quoniam neq; æquè magnas febres experiuntur, neque usquè inſaniunt, ita ſuſtinent, dum is affectus intus uerſatur.[q] *Suffuſæ quoque*[r] *ſanguine mulieris mammæ, furorem uenturum eſſe teſtantur.*[s] *Quibus autem longæ febres ſunt, his abſceſſus aliqui, aut articulorum dolores erunt.*[t] *Quorum faucibus in febre*[v] *eliditur ſpiritus, inſtat his neruorū diſtentio.*[x] *Si angina ſubitò finita eſt, in pulmonem id malum tranſit, idq; ſæpe intra ſeptimū diem occidit: Quod niſi incidit, ſequitur, ut aliqua parte*[y] *ſuppuret.*[z] *Deinde poſt alui longam reſolutionem, tormina: Poſt hæc inteſtinorum læuitas oritur.*[a] *Poſt nimias deſtillationes, tabes.*[b] *Poſt lateris*[c] *dolores, uitia*[d] *pulmonū, poſt hæc,*[e] *inſania.*[f] *Poſt magnos feruores corporis, neruorū rigor aut diſtentio.*[g] *Vbi caput uulneratū eſt, delirium.*[h] *Vbi uigilia torſit, neruorum diſtentio.*[i] *Vbi uehementer uenæ ſupra ulcera mouentur, ſanguinis profluuium erit.*[k] *Suppuratio uerò pluribus*[l] *morbis excitatur. Nam ſi longæ febres ſine dolore, & ſine manifeſta cauſa remanent, in aliquam partem id malum incumbit, in iunioribus tantùm: in ſenioribus ex eiuſmodi morbo quartana ferè naſcitur.*[m] *Eadem ſuppuratio fit, ſi præcordia dura & dolentia ante uigeſimum diem hominem non ſuſtulerūt, neque ſanguis ex naribus fluxit, maximéque in adoleſcentibus: utique ſi inter principia aut oculorum caligo, aut capitis dolores fuerunt, ſed cùm in inferioribus partibus aliquid abſcedit. At ſi præcordia tumorem mollem habent, neque habere intra ſexaginta*

¶ q 5. Aphoriſm. 40.
¶ r ſanguine glorioſo & feruido, qui in lac non conuertitur. Hoc rariſsimum, Galeno teſte.
¶ s 4. Aphoriſm. 44. & in Coacis Prænot.
¶ t 4. Aphoriſm. 68.
¶ v eliditur, πρσοκόπτει. vide & 6. Aphor. 54.
¶ x 5. Aphoriſm. 10. legēdum in pulmoneq́; id malū tranſit, id ſæpe.
¶ y ſuppuret, pulmo videlicet. Vide in Prænot. vtriſque.
¶ z 7. Aphoriſ. 23. & 75. In manuſcript. Denique, non Deinde.
¶ a Ex 7. Aphor. 39. et 78. & lib. de Locis.

¶ b E 7. Aphor. 11. & 12. ¶ c πλευρίτις. ¶ d περιπνευμονία. ¶ e φρενίτις. ¶ f 7. Aphor. 13. ¶ g Ex 7. Aphor. 14. ¶ h Ex 7. Aphor. 18. ¶ i Ex 7. Aphor. 21. ¶ k morbis, legitur modis: ¶ l Ex Prænot. vtriſq;. ¶ m In Præn.

*dies deſinunt, hæretq́; per omne id tempus febris, tum in ſuperioribus partibus fit abſceſſus: ac, ſi inter *ipſa ulcera non fluit, circa aures erumpit.*[o] *Cúmque omnis longus tumor ad ſuppurationem ferè ſpectet, magis eò tendit is qui in præcordiis, quàm is, qui infrà eſt.*[p] *Si laßitudinis etiam ſenſus in febre eſt, uel in maxillis, uel in articulis, aliquid abſcedit.*[q] *Interdum quoque urina tenuis & cruda ſic diu fertur, ut alia ſalutaria ſigna ſint, exq́; eo caſu plerunque infra tranſuerſum ſeptum (quod* διάφραγμα *Græci uocant) fit abſceſſus. Dolor autem*[r] *pulmonis, ſi neque per ſputa, neque per cucurbitulas, neque per ſanguinis detractionem, neque per uictus rationem finitus eſt, uomicas aliquas intus*[s] *excitat, aut circa uigeſimum diem, aut circa quadrageſimum, nonnunquam etiam circa ſexageſimum. Numerabimus autem ab eo die, quo primùm febricitauit aliquis, aut inhorruit, aut grauitatem eius partis ſenſit.*[t] *Sed hæ uomicæ modò à pulmone, modò à contraria parte naſcuntur.*[t] *Quod ſuppurat, ab ea parte quam afficit, dolorem, inflammationemq́; concitat, ipſum calidius eſt: & ſi in partem ſanam aliquis decubuit, onerare eam ex pondere aliquo uidetur.*[v] *Omnis etiam ſuppuratio quæ nondum oculis patet, ſic deprehendi poteſt: Si febris non dimittit, eaq́; interdiu leuior eſt, noctu increſcit, multus ſudor oritur, cupiditas tußiendi eſt, & penè nihil in tußi excreatur, oculi caui ſunt, malæ rubent, uenæ ſub lingua inalbeſcunt, in manibus fiunt adunci ungues, digiti, maximeq́; ſummi pallēt, in pedibus tumores ſunt, ſpiritus difficilius trahitur, cibi faſtidium eſt, puſtulæ toto corpore oriuntur. Quòd ſi protinus initio dolor, & tußis fuit, & ſpiritus difficultas*

* ſi inter ip. viſcera. Codex ipſa initia.

¶ o In Prænot. vtr. legitur in ant. præcordiis, quam is qui in vētre eſt: is qui ſupra vmbilicū, quā is qui infra eſt.

¶ p 4. Aph. 31.

¶ q In Prænot.

¶ r Dolor etiā, cod. hoc & ex Prænot.

¶ s Ibid. ſed legunt, modò à coſtarū parte.

¶ t legitur, ipſúmque latus calidius eſt. eā pondere. Ex Prænot.

¶ v. Ibidem.

In Prænot.

cultas, uomica uel ante, uel circa uigeſimum diem erũpet. Si ſerius iſta cœperint, neceſſe eſt quidem increſcant, ſed quò minus citò affecerint, eò tardius ſoluentur. Solẽt etiam in graui morbo pedes cum digitis unguibusq; nigreſcere. Quòd ſi non eſt mors conſecuta, & reliquum corpus inualuit, pedes tamen decidunt.

Quæ notæ in quoque morbi genere vel ſpé, vel pericula oſtendant. Cap. VIII.

SEquitur, ut in quoque morbi genere proprias notas explicem, quæ uel ſpem, uel periculum oſtendãt. * *Ex ueſica dolente, ſi purulenta urina proceſſit, inq; ea læue & album ſubſedit, metũ detrahit. In pulmonis morbo, ſi ſputo ipſe leuatur dolor, quamuis id purulentũ eſt, tamẽ æger facilè ſpirat, facilè excreat, morbum ipſum non difficulter fert, poteſt ei ſecunda ualetudo contingere. Neq; inter initia terreri conuenit, ſi protinus ſputum miſtum eſt ruffo quodam * & ſanguine, dummodo ſtatim * edatur.*[a] *Laterũ dolores ſuppuratione facta, deinde intra quadrageſimum diem purgata, finiuntur.*[b] *Si in iocinore uomica eſt, & ex ea fertur pus purum & album, ſalus ei facilis. Id enim malum in tunica eſt.*[c] *Ex ſuppurationibus uerò, hæ tolerabiles ſunt, quæ in exteriorem partem feruntur & acuuntur. Et ex his quæ intus procedunt, hæ leuiores quæ contra*[d] *ſe cutem non afficiunt, eamq; & ſine dolore eſſe, & eiuſdem coloris, cuius reliquæ partes ſunt, ſinunt eſſe.*[e] *Pus quoq; quacunq; parte erumpit, ſi eſt læue, album & unius coloris, ſine ullo metu eſt, & quo effuſo febris protinus conquieuit, deſieruntque urgere cibi faſtidium, & potionis deſiderium. Si quando etiam ſuppuratio deſcendit in crura, ſputumq; eiuſdem factum pro ruffo purulentum eſt,*

** In Prænot. vtriſque, hæc omnia. Vrina.*

** &, dele.*

** legitur in Cod. ſedetur. Al. reddatur.*

¶ a 5. Aphoriſm. 15.

¶ b 7. Aphoriſm. 45.

¶ c In Prænot. vtriſque.

¶ d legendum contractæ.

¶ e Ex Prænot. vtriſque.

¶ f 2. Prædict. Sputi indicatio.

periculi minus eſt. [f] *At in tabe, eius qui ſaluus futurus eſt ſputum eſſe debet album, æquale totum, eiuſdemq; coloris, ſine pituita, eiq; etiã ſimile eſſe oportet ſi quid in nares à capite deſtillat. Longe optimum eſt febrem*

¶ g tantillam

omnino non eſſe: ſecundum eſt, [g] *tantulum eſſe, ut neq; cibum impediat, neq; crebrã ſitim faciat. Aluus in hac ualetudine ea tuta eſt, quæ quotidie coacta, eaq; conuenientia his quæ aſſumuntur, reddit: Corpus id quod minimè tenue, maximeq; lati pectoris atque ſetoſi eſt,*

Alui indicatio.

cuiuſq; chartilago exigua & carnoſa eſt. Super tabem ſi mulieri quoq; ſuppreſſa menſtrua fuerunt, & circa pectus atq; ſcapulas dolor manſit, ſubitoq; ſanguis erupit, leuari morbus ſolet. Nám & tuſſis minuitur, & ſitis atque febriculæ deſinunt. Sed iiſdem ferè, niſi redit ſanguis, uomica erumpit, quæ quo cruentior,

¶ h De aqua inter cutem.

eo melior eſt. [h] *Aqua autem inter cutem minimè terribilis eſt, quæ nullo antecedente morbo cœpit, deinde quæ longo morbo ſuperuenit. Vtique ſi firma uiſcera ſunt, ſi ſpiritus facilis, ſi nullus dolor, ſi ſine calore cor-*

¶ i molle & gracile Hippo.

pus eſt, æqualiterq; in extremis partibus [i] *macrum eſt, ſi uenter mollis, ſi nulla tuſſis, nulla ſitis, ſi lingua ne per ſomnum quidem inareſcit, ſi cibi cupiditas eſt, ſi uenter medicamentis mouetur, ſi per ſe excernit mollia & figurata, ſi extenuatur, ſi urina & uini mutatione, & epotis aliquibus medicamentis muta-*

* motū, Hippocr. πόνον.

tur, ſi corpus ſine laßitudine eſt, & * *morbum facilè ſuſtinet. Siquidem in quo omnia hæc ſunt, is ex toto*

¶ k 2. Prædict.

tutus eſt: in quo plura ex his ſunt, is in bona ſpe eſt.

¶ l 2. Prædic. & 2. Aphor. 45. & 5. Aphor. 7.

[k] *Articulorum uerò uitia, ut podagræ, chiragræq;, ſi iuuenes tentarunt, neque callum induxerunt, ſolui poſſunt, maximeque torminibus leniuntur, & quocunque modo uenter fluit.* [l] *Item morbus comitialis*

ante

ante pubertatem ortus, non ægrè finitur: & in quo ab una parte corporis uenientis acceßionis ſenſus incipit, optimum eſt à manibus pedibúſue initium fieri, deinde à lateribus, peßimum inter hæc à capite. Atque in his quoque ea maximè proſunt, quæ per [m] deiectiones excernuntur. [n] Ipſa autem deiectio ſine ulla noxa eſt quæ ſine febre eſt, ſi celeriter deſinit, ſi [o] contracto uentre nullus motus eius ſentitur, ſi extremam aluum ſpiritus ſequitur. Acria tormina quidem periculoſa non ſunt, ſi ſanguis & ſtrigmenta deſcendunt, dum febris cæteræq; acceßiones huius morbi abſint, adeò ut etiam grauida mulier non ſolùm [p] reſeruari poßit, ſed etiã partũ reſeruare. Prodeſtq; in hoc morbo, ſi iam ætate aliquis proceßit. Contrà inteſtinorum læuitas facilius à teneris ætatibus depellitur, utique ſi [q] fieri urina, & ali cibo corpus incipit. Eadem ætas prodeſt & in coxæ dolore, & humerorum, & in omni reſolutione neruorum. [r] Ex quibus coxa ſi ſine torpore eſt, ſi leuiter friget, quamuis magnos dolores habet, tamen & facilè & maturè ſanatur: reſolutúmque membrum, [s] ſi nihilominus aliter fieri ſanum [t] poteſt, oris reſolutio etiam, aluo cita finitur: Omniſque deiectio lippienti prodeſt. [v] At uarix ortus, uel [x] per ora uenarũ ſubita profuſio ſanguinis, uel tormina, inſaniam tollunt. [y] Humerorum dolores, qui ad ſcapulas uel manus tendunt, uomitu atræ bilis ſoluuntur. [z] Et quiſquis dolor deorſum tendit, ſanabilior eſt. [a] Singultus ſternutamento finitur. [b] Longas deiectiones ſupprimit uomitus. [c] Mulier ſanguinem uomens profuſis menſtruis libe-

¶ m abſceſſus Hippocr.

¶ n Ex 2. Prædict.

¶ o corrig. pro contracto, contrectato.

¶ p reſeruari, malo ſeruari.

¶ q ferri, non fieri.

¶ r Ex 2. Prædict.

¶ s legend. ſi nihilo minus alitur, fieri ſanum poteſt. Oris -- ubi os pro facie.

¶ t Ex 6. Aphor. 17.

¶ v 6. Aphoriſm. 21. lege, Ac varix.

¶ x αἱμοῤῥοΐδες, Hippocr. Vide & 7. Aphor. 5. & 6. Aphor. 11. tormina, Hipp. Δυσεντερίη. ¶ y Hipp. 3. Prædict. ¶ z In Prænotionib. ¶ a 6. Aphor. 13. ¶ b Ex 6. Apho. 15. ¶ c Ex 5. Aphor. 32.

liberatur. [d] *Quæ menſtruis non purgatur, ſi ſanguinē ex naribus fudit, omni periculo uacat.* [e] *Quæ locis laborat, aut difficulter partum edit, ſternutamento leuatur.* [f] *Aeſtiua quartana ferè breuis eſt.* [g] *Cui calor & tremor eſt, ſaluti delirium eſt.* [h] *Lienoſis bono tormina ſunt. Deniq; ipſa febris (quod maxime mirū uideri poteſt) ſæpe præſidio eſt:* [i] *Nam & præcordiorū dolores, ſi ſine inflammatione ſunt, finit, & in iecinoris dolore ſuccurrit, &* [k] *neruorū diſtentionē rigoremq́; (ſi poſtea cœpit) ex toto tollit, & ex* [l] *difficultate urinæ* [m] *morbum tenuioris inteſtini ortū, ſi urinā per calorem mouet, leuat.* [n] *At dolores capitis, quibus oculorum caligo, & rubor cum quadam frōtis prurigine accedunt, ſanguinis profuſione, uel fortuita, uel etiam* [o] *petita ſummouetur.* [p] *Si capitis ac frontis dolores ex uento, uel frigore, aut æſtu ſunt, grauedine & ſternutamentis finiuntur.* [q] *Febrem autem ardentem (quam Græci καῦσιν uocant) ſubitus* [r] *horror exoluit. Si* [s] *in febre aures obtuſæ ſunt, ſi ſanguis è naribus fluxit, aut uenter reſolutus eſt, illud malum deſinit ex toto.* [t] *Nihil plus aduerſus ſurditatem, quā bilioſa aluus poteſt. Quibus in fiſtula urinæ uti minuti abſceſſus (quos* [v] *φύματα Græci uocant) eſſe cœperunt, iis ubi pus ea parte profluxit, ſanitas redditur. Ex quibus cùm pleraq; per ſe proueniant, ſcire licet inter ea quoq;, quæ ars adhibet, naturam plurimum poſſe. Contrà, ſi caput febre continenti dolet, neque quicquam reddit, malum, atque mortiferum eſt: maximéque id periculum eſt pueris à ſeptimo anno ad* [x] *quartumdecimum.*

¶ d 5. Apho. 33.
¶ e 5. Apho. 35.
¶ f 2. Apho. 25.
¶ g calor hic pro febri ponitur.
¶ h 6. Apho. 48. in Coacisq; Prænot. Vide & 6. Apho. 43.
¶ i 6. Apho. 40.
¶ k 4. Apho. 57. & 2. Apho. 26. in Coacisq;. Præ.
¶ l εἰλεὸς dicitur uel χορδαψός.
¶ m 6. Apho. 44.
¶ n 2. Prædi.
¶ o procurata arte. hoc rectè addidit.
¶ p Ex 2. Prædict.
q 4. Apho. 58.
¶ r ῥῖγος Hippocr. rigor.
¶ s 4. Apho. 60.
¶ t 4. Aphorism. 28. ¶ v Ex 4. Apho. 82. reſtituo φύματα. Hæc & in Coacis. ¶ x Ex Hippo. in Prænot. vtriſq; leg. neq; veſica quicquā reddit-- ad quintumdecimum.

In

[y] In pulmonis morbo ſi ſputum primis diebus non fuit: deinde à ſeptimo die cœpit, & ultra ſeptimum manſit, periculoſum eſt: Quantóque magis miſtos, neque inter ſe diductos colores habet, tanto deterius: Et tamen nihil peius eſt, quàm ſyncerum id edi, ſiue ruffum eſt, ſiue cruentum, ſiue album, ſiue glutinoſum, ſiue pallidum, ſiue ſpumans: nigrum tamen peſſimum eſt. In eodem morbo periculoſa ſunt tuſsis, deſtillatio, etiam (quod aliàs ſalutare habetur) ſternutamentum. [z] Periculoſißimúmque eſt, ſi hæc ſecuta ſubita deiectio eſt. Ferè uerò quæ in pulmonis, eadem in lateris doloribus, & mitiora ſigna, & aſperiora eſſe conſueuerũt.[a] Ex iecinore ſi pus cruentum exit, mortiferũ eſt. [b] At ex ſuppurationibus hæ peßimæ ſunt, quæ intus tendunt, ſic ut exteriorẽ quoq; cutem decolorent: Ex his deinde, quæ in exteriorẽ partem prorumpũt, quæ maximæ, quæq; planißimæ ſunt. Quòd ſi ne rupta quidem uomica, uel pure extrinſecus emiſſo febris quieuerit, aut quamuis quieuerit, tamen repetit: Item ſi ſitis eſt, ſi cibi faſtidium, ſi uenter liquidus, ſi pus eſt liuidum & [c] pallidum, ſi nihil æger excreat niſi pituitã ſpumãtem, periculum certum eſt. Atq; ex his quidem ſuppurationibus, quas pulmonum morbi concitarũt, ferè ſenes moriũtur: ex cæteris iuniores.[d] At in tabe ſputum mixtum purulentum, febris aßidua, quæ & cibi tempora eripit, & affligit, in corpore tenui periculum ſubeſſe teſtantur.[e] Si quis etiam in eo morbo diutius traxit, ubi capilli fluunt, ubi urina quædã araneis ſimilia[f] ſubſidentia oſtendit, [g] atque in his odor fœdus eſt, maximeq; ubi poſt hæc orta[h] deiectio eſt, protinus moritur: [i] Vtiq; ſi tempus autumni eſt, quo ferè, qui cætera parte anni traxerũt, [m]reſoluun-

¶ y Ex Prænot.
¶ z Ex 6. Aphor.16.
¶ a 7. Apho. 45. & in Coacis.
¶ b In Prænot. vtr.
¶ c χλωρὸν Hippocr.
¶ d Ex Prænot. & ex 2. Predict.
¶ e 5. Aphoriſm.12.
¶ f in Coacis Prænot. & 7. Aphor.35.
¶ g Hic ἐφίστασις, ſiue ἐπίστασις Hippo. locum habet, nõ ὑπόστασις: ideo inſidẽtia, non ſubſid. legunt.
¶ h atque in ſputis odor-- ex 5. Apho.11.
¶ i alui profluuium, διάῤῥοια: ex 5. Aphor.14.
¶ k 5. Aphò 10.

[m] reſoluuntur. [n] Item pus expuiſſe in hoc morbo, deinde ex toto ſpuere deſiiſſe, mortiferũ eſt. Solẽt [o] etiã in adoleſcentibus ex eo morbo uomicæ, fiſtulæq; oriri, quæ non facilè ſaneſcunt, niſi ſi multa ſigna bonæ ualetudinis ſubſecuta ſunt. [p] Ex reliquis uerò minime facile ſanantur uirgines, aut hæ mulieres, quibus [q] ſuper tabem menſtrua ſuppreſſa ſunt. [r] Cui uerò ſano ſubitus dolor capitis ortus eſt, dein ſomnus oppreßit, ſic ut ſtertat, neq; expergiſcatur, intra ſeptimũ diem pereundum eſt: [s] magis ſi eum aluus cita non anteceſſerit. Si palpebræ dormientis non coeunt, ſi album oculorũ apparet: Quos tamen ita mors ſequitur, ſi id malum nõ eſt febre diſcuſſum. [t] At aqua inter cutem, ſi ex acuto morbo cœpit, ad ſanitatem raro perducitur, [v] utiq; ſi cõtraria his quæ ſuprà poſita ſunt ſubſequũtur, [x] æquè in ea quoq; tuſsis ſpem tollit: [y] Item ſi ſanguis ſurſum, deorſumq; erupit, & aqua medium corpus impleuit. Quibuſdam etiam in hoc morbo [z] tumores oriuntur, deinde deſinunt, deinde rurſus aſſurgũt. Hi [a] quidem tutiores ſunt, quàm qui ſuprà comprehẽſi ſunt, ſi [b] attenditur, ſed ferè fiducia ſecundæ ualetudinis opprimuntur. Illud iure aliquis mirabitur, quomodo quædã ſimul & affligant noſtra corpora, & parte aliqua tueantur. [c] Nam ſiue aqua inter cutem quẽ impleuit, ſiue in magno abſceſſu multum puris coiit, ſimul id omne effudiſſe æquè mortiferum eſt, ac ſi quis ſani corporis uulnere factus exanguis eſt. [d] Articuli uerò qui ſic dolent, ut ſuper eos ex callo quædã tubercula innata ſint, nunquam liberantur: quæq; eorum uitia uel in ſenectute cœperunt, uel in ſenectutem ab

¶ m intereũt: ex Prædict.
¶ n 7. Apho. 16.
¶ o Ex 2. Prædict. leg. Solet etiã in adoleſcẽtibus is morbus (nempe tabes) ex vomica fiſtuláque oriri.
¶ p Ex 2. Prædict.
¶ q legẽd. quibus ſuperuenit tabes quòd mẽſtrua ſuppreſſa ſint.
¶ r Ex 6. Apho. 51. Cui ſequentem adtexuit.
¶ s Ex 6. Aphor. 52. (quẽ cum præcedente coniunxit. leg. magis ſi cũ aluus cita non anteceſſerit, palpebræ--
¶ t Ex Prænot.
¶ v 2. Prædic.
¶ x 6. Aphoriſ. 35.
¶ y 2. Prædic.
¶ z tumores viſcerum.
¶ a Hi quidem hydropici.
¶ b attendunt.
¶ c 2. Aphoriſm. 27.
¶ d 2. Prædict.

adoleſc

adoleſcentia peruenerunt, ut aliquādo leniri poſſunt, ſic nunquam ex toto finiuntur.[e] *Morbus quoq; comitialis poſt annum quintum & uigeſimum ortus, ægrè curatur:*[f] *multoq; ægrius is, qui poſt quadrageſimum annum cœpit: adeo ut in ea ætate aliquid in natura ſpei, uix quicquam in medicina ſit. In eodem morbo ſi ſimul totum corpus afficitur, neq; antè in partibus aliquis uenientis mali ſenſus eſt, ſed homo ex improuiſo concidit, cuiuſcunq; is ætatis eſt, uix ſaneſcit. Si uerò aut mens læſa eſt, aut*[g] *neruorum facta reſolutio, medicinæ locus non eſt.*[h] *Deiectionibus quoque ſi febris acceſſit, ſi inflammatio iocineris, aut præcordiorum, aut uentris, ſi immodica ſitis, ſi longius tempus, ſi aluus uaria, ſi cū dolore eſt, etiam mortis periculum ſubeſt, maximeq; ſi inter hæc, tormina uetera eſſe cœperunt. Iſq; morbus maximè pueros abſumit uſque ad annum decimum. Cæteræ ætates facilius ſuſtinent. Mulier quoque grauida eiuſmodi caſu rapi poteſt, atq; etiam ſi ipſa conualuit, partum tamen perdit.*[i] *Quinetiam tormina ab atra bile orſa mortifera ſunt,*[k] *aut ſi ſub his extenuato iam corpore ſubito nigra aluus*[l] *profluxit, aut inteſtinorum leuitas. Periculoſior eſt, ſi frequens deiectio eſt. Si uenter omnibus horis & cum ſomno, & ſine hoc profluit: Si ſimiliter noctu & interdiu, Si quod excernitur aut crudum eſt, aut nigrū, & præter id etiam læue, & mali odoris ſit: ſi ſitis urget, ſi poſt potionem urina non redditur, (*[m] *Quod euenit, quia tunc liquor omnis non in ueſicam, ſed in inteſtina deſcendit) ſi os exulceratur; ſi rubet facies; & quaſi*[n] *maculis quibuſdam colorum omnium diſtinguitur: ſi uenter eſt quaſi*[o] *fermentatus,*[p] *pinguis atq; rugoſus, ſi & cibi cupiditas non eſt. Inter quæ cùm*

¶ e 5. Aph. 7.

¶ f 2. Prædic.

¶ g Ibid. ἀπεπληξίη Hippo.

¶ h Ex 2. Prædict. vbi δυσεντερίην quã tormina uertere conſueuit.

¶ i 4. Apho. 24.

¶ k 4. Aph. 23.

¶ l Ex 2. Prædict. leg. profluxit. At inteſtinorum læuitas periculoſior eſt, ſi frequens deiectio eſt: Si uenter omnib. horis & cum ſono, &c.

¶ m Ex 4. Aphoriſ. vlt.

¶ n Hippocr. ἐφηλίδας habet 2. Prædic. vnde hæc petita. Vide Celſum libr. & cap. 5.

¶ o emollitus

¶ p pinguis. legit λιπαρὴν, vbi nunc apud Hippoc. ῥυπαρὴ.

euidens mors ſit, multo euidentior eſt, ſi iam longum quoque id uitium eſt, maximeq́; ſi etiam in corpore ſenili eſt: ſi[q] *uerò in tenuiore inteſtino morbus eſt, uomitus, ſingultus, neruorum diſtentio, delirium, mala ſunt. At*[r] *in morbo arquato durum fieri iecur pernicioſiſsimum eſt.*[s] *Quos lienis male habet, ſi tormina prehenderunt, deinde inuerſa ſunt uel in aquam inter cutem, uel in inteſtinorum læuitatem, nix ulla medicina periculo ſubtrahit.*[t] *Morbus inteſtini tenuioris, niſi reſolutus eſt,*[v] *inter ſeptimum diem occidit.*[v] *Mulier ex partu, ſi cum febre, uehementibus etiam & aſſiduis capitis doloribus premitur, in periculo mortis eſt. Si dolor atq; inflammatio eſt in his partibus, quibus*[y] *uiſcera continentur, frequenter ſpirare ſignum malum eſt.*[z] *Si ſine cauſſa longus dolor capitis eſt, & in ceruices atque ad ſcapulas tranſit, rurſusq́; in caput reuertitur, aut à capite ad ceruices ſcapulásque peruenit, pernicioſus eſt, niſi uomicam aliquam excitauit,*[a] *ſic ut pus extuſsiretur, aut niſi ſanguis ex aliqua parte prorupit, aut niſi in capite*[b] *multa prurigo, totoúe corpore puſtulæ ortæ ſunt.*[c] *Aequè magnũ malum eſt, ubi torpor atq; prurigo peruagantur, modò per totum caput, modò in parte, aut ſenſus alicuius ibi quaſi frigoris eſt, eaq́; ad ſummam quoque linguam perueniunt. Et cum in iiſdem*[d] *abſceſsibus auxilium ſit, eò difficilior ſanitas eſt, quò minus ſæpe ſub his malis illi ſubſequuntur. In coxæ uerò doloribus ſi*[e] *uehemens torpor eſt, frigeſcitque crus & coxa, aluusq́; niſi coacta non reddit, idq́; quod excernitur mucoſum eſt, iamq́; ætas eius hominis quadrageſimum*

annum

¶ q 7. Apho. 10. & in Coacis.

¶ r Ex 6. Aphor. 42. & 4. Apho. 64.

¶ s Ex 6. Aph. 43. vbi tales σπληνώδεις uocantur, leg. deinde cõuerſa ſunt –

¶ t Ex Aph. 43. leg. Morbus inteſtini tenuioris ex vrinæ difficultate, niſi –

¶ v intra

¶ v Ex Prenot. Sed Hippocr. in genere de omnib. pronunciat, quæ Celſus reſtringit.

¶ x Ex Prenot. vtriſq;.

¶ y de pectoris regione, & partibus ſupra ſeptum tranſuerſum Hippocrat.

¶ z 2. Prædict.

¶ a leg. aut pus extuſsiatur. ¶ b multa perrigo. ¶ c 2. Prædict. ¶ d iiſdem, quibus & in longo dolore capitis. ¶ e admodum vehemens Hippocr.

annum exceßit, is morbus erit longißimus. [f] minimeq́; annuus, neq; finiri poterit, niſi aut uere, aut [g] autumno. Difficiùs æquè curatio eſt in eadem ætate, ubi humerorum dolor uel ad manus peruenit uel ad ſcapulas tendit, torporemq́; & dolorem creat, [i] neque bilis uomitu [k] leuatur. Quacunq; uerò parte corporis membrum aliquod reſolutum eſt, ſi neque [l] mouetur, & emacreſcit, in priſtinum habitum non reuertitur, eóq; minus, quò uetuſtius id uitium eſt, & quo magis in corpore ſenili eſt. [m] Omniáq; reſolutioni neruorum ad medicinam non idonea tempora ſunt, hyems, & autumnus: aliquid ſperari poteſt uere & æſtate, [n] Iſq; morbus mediocris uix ſanatur, uehemens ſanari non poteſt. Omnis etiam dolor minus medicinæ * patet, qui ſurſum procedit. [o] Mulieri grauidæ, ſi ſubito mammæ * emacruerunt, abortus periculum eſt. [p] Quæ neq; peperit neq; grauida eſt, ſi lac habet, à menſtruis defecta eſt. [q] Quartana æſtiua breuis, autumnalis ferè lõga eſt, maximeq; quæ cepit hyeme appropinquante. [r] Si ſanguis profluxit, deinde ſecuta eſt demẽtia cũ diſtentione neruorum, periculum mortis eſt. [s] Itemq́; ſi medicamentis purgatum, & adhuc inanem neruorum diſtentio oppreßit; [t] aut ſi in magno dolore [v] extremæ partes frigent. [x] Neq; is ad uitam redit, qui ex ſuſpendio, ſpumante ore detractus eſt. [y] Aluus nigra, ſanguini atro ſimilis, repẽtina [z] ſiue cum febre, ſiue etiam ſine hac, pernicioſa eſt.

¶ f minimũq; annuus.
¶ g aut uere, aut autumno, Hippocr.
¶ i neq; bilis atræ, Hippoc.
¶ k pro leuatur, in manuſcript. leuata eſt, nẽpe ætas.
¶ l moueri poteſt.
¶ m Ex 2. Prædict. & 6. Aphor. 55.
¶ n 2. Apho. 42. de apoplexia.
* patet. in manuſcr. paret.
¶ o 5. Apho. 37.
* emacruerũt, in antiq. emarcuerunt. Hip. ἢν ἰσχναὶ γίνωνται, i. gracileſcant.
¶ p 5. Apho. 37.
¶ q 2. Apho. 25. ἡ πρὸς τὸ χειμῶνα συνάπτοντες, Hippocr. Celſus ergo dicere debuit, maximeq́; quæ hyemem attingit.
¶ r 7. Apho. 9. cum diſtentione neruorum: rectè legendum enim apud Hippo. καὶ (non ἢ, vel ἢ καὶ) σπασμός. Vide cõm. Gal.
¶ s 5. Apho. 4. & 7. Aphoriſm. 25.
¶ t 7. Apho. 26. partium circa ventrem, extrema, Hippoc.
¶ v 2. Aphor. 43.
¶ x Ex 4. Apho. 21. Hic aluus nigra pro deiectionibus alui nigris.
¶ y repentina, ἀπὸ αὐτομάτου, Hippocr. ſponte.
¶ z Vide Hippocr. de Natura hum.

Θεραπευτική.

De morborum curationibus. Cap. IX.

Cognitis indiciis, quæ nos uel ſpe conſolentur, uel metu terreant, ad curationes morborũ transeundum eſt. Ex his quædam communes ſunt, quædam propriæ. Communes, quæ pluribus morbis opitulantur: Propriæ, quæ ſingulis. Antè de communibus dicam. Ex quibus tamen quædã non ægros ſolùm, ſed ſanos quoque ſuſtinent: quædam in aduerſa tantum ualetudine adhibentur. Omne uerò auxilium corporis, aut demit aliquam materiam, aut adiicit, aut euocat, aut reprimit, aut refrigerat, aut calefacit, ſimulq́; aut durat, aut mollit. Quædam nõ uno modo tantùm, ſed etiam duobus inter ſe non contrariis adiuuant. Demitur materia, ſanguinis detractione, cucurbitula, deiectione, uomitu, frictione, geſtatione, omniq́; exercitatione, corporis, abſtinentia, ſudore. De[a] quibus protinus dicam.

¶ a immò & balneo, & medicamẽtis diaphoreticis ſiue diſcutientibus.

De ſanguinis detractione per venas. Cap. X.

Φλεβοτομία.

*Sanguinem inciſa uena mitti, nouum non eſt: ſed nullum penè morbum eſſe, in quo nõ mittatur, nouum eſt. Item mitti iunioribus, & fœminis uterum nõ gerentibus, uetus eſt. In pueris uerò idem experiri, & in ſenioribus, & in grauidis quoq; mulieribus, uetus non eſt: ſiquidem antiqui primam ultimamq; ætatem ſuſtinere nõ poſſe hoc auxilij genus indicabant,[a] perſuaſerantq́; ſibi mulierẽ grauidam, quæ ita curata eſſet, abortum eſſe facturam. Poſtea uerò uſus oſtendit, nihil ex his eſſe perpetuum, aliasq́; * potiores obſeruationes adhibendas eſſe, ad quas dirigi curantis conſilium debeat.[b] Intereſt enim non quæ ætas ſit, neque quid in corpore intus geratur, ſed quæ uires ſint. Ergo ſi iuuenis imbecillus eſt, aut ſi mulier, quæ*

¶ a 2. Apho. 31. Sed antiquorum ſanguinis detractio maxima erat: noſtra parua, ideoque minus pericuLoſa.

** potius in Exempl.*

¶ b Prima indicatio à uiribus ſecunda à morbo.

quæ grauida non eſt, parum ualet, malè ſanguis emittitur. Emoritur *enim uis, ſi** *quæ ſupererat, hoc modo erepta eſt:* At *firmus puer, & robuſtus ſenex, & grauida mulier ualens, tutò curantur.* Maximè *tamen in his medicus imperitus falli poteſt, quia ferè minus roboris illis ætatibus ſubeſt.* Mulieriq; *prægnanti poſt curationem quoq; uiribus opus eſt, non tantum ad ſe, ſed etiam ad** *parum ſuſtinendum.* Non *quicquid aut intentionem animi, aut prudentiam exigit, protinus faciendum eſt, cùm præcipua in hoc ars ſit, quæ nõ annos numeret, neq; conceptionem ſolam uideat, ſed uires æſtimet, & ex eo colligat, poſſit nécne ſupereſſe, quod uel puerũ, uel ſenẽ, uel in* [c] *una muliere duo corpora ſimul ſuſtineat.* Intereſt *enim inter ualens corpus & obeſum, inter tenue & infirmum.* Tenuioribus *magis ſanguis, plenioribus magis caro abundat.* Facilius *itaq;*[d] *illi detractionem eiuſmodi ſuſtinẽt: celeriuſq; ea (ſi nimium eſt pinguis) aliquis affligitur.* Ideoq; *uis corporis melius ex uenis, quàm ex ipſa ſpecie æſtimatur.* Neq;* *enim ſolùm hæc conſideranda ſunt, ſed etiam morbi genus, quod ſit:* Vtrum *ſuperãs, an deficiens materia læſerit:* Corruptum *corpus ſit, an integrũ.* Nam *ſi materia uel deeſt, uel integra eſt,*[e] *iſtud alienum eſt.*[f] At *ſi uel copia ſui male habet, uel corrupta eſt, nullo modo melius ſuccurritur.* Ergo *uehemens febris, ubi rubet corpus, plenæq; uenæ tumẽt) ſanguinis detractionem requirit:* Item *uiſcerum morbi,*[g] *neruorũq; reſolutio, & rigor, & diſtẽtio:* Quicquid *denique fauces difficultate ſpiritus ſtrangulat, quicquid ſubito ſupprimit uocem, quiſquis intolerabilis dolor eſt, & quacunque de cauſſa ruptum aliquid intus atque colliſum eſt.*[h] Item *malus corporis habi-*

* *ſcribitur, ſi quia ſupererat hoc.*

* *partum.*

¶ c *in muliere grauida.*

¶ d *tenues.*

* *autem.*

¶ e *iſtud, venæ ſectio ſanguiniſque detractio.*

¶ f *Viſcerum, thoracis pulmoniſque partiũ. Hócque præcipuè fit in morbis calidis: interdúmque in frigidis reuulſionis cauſa.*

¶ g ἀποπληξία, & τέτανος. *Conuenit, vbi ſanguis in culpa.*

¶ h καχεξία *infra lib. 3. nã* κακοχυμία *potius medicamẽtis (niſi interdum propter nimiã humoris illius copiam)* πληθώρα *ſanguinis miſſione curatur.*

tus,omneſq; acuti morbi,qui modo(ut ſupra dixi)nõ infirmitate, ſed onere nocent. Fieri tamen poteſt, ut morbus quidem id deſideret, corpus autem uix pati poſſe uideatur. Sed ſi nullum tamẽ appareat aliud auxiliũ,periturusq; ſit qui laborat, niſi temeraria quoque uia fuerit adiutus., in hoc ſtatu boni medici eſt oſtendere,quàm nulla ſpes ſine ſanguinis detractione ſit,fateriq; quãtus in hac ipſa re ſit metus: Et tum demum ſi exigatur,ſanguinem mittere, de quo dubitari in eiuſmodi re nõ oportet. Satius eſt enim anceps auxilium experiri,quàm nullum. Idq; maximè fieri debet, ubi[i] nerui reſoluti ſunt: Vbi ſubito aliquis[k] obmutuit: Vbi angina ſtrangulatur: Vbi prioris febris acceßio penè conficit, paremq; ſubſequi uериſimile eſt, neq; eandem uidentur ſuſtinere ægri uires poſſe. Cùm ſit autem minime crudo ſanguis mittendus, tamen ne id quidem perpetuum eſt. Neque enim ſemper concoctionem res expectat. Ergo ſi ex ſuperiore parte aliquis decidit, ſi contuſus eſt,ſi ex aliquo ſubito[l] caſu ſanguinẽ uomit, quamuis paulo antè ſumpſit cibum,tamẽ protinus ei demẽda materia eſt,ne ſi ſubſederit,corpus affligat. Idemq; etiam in aliis caſibus repentinis,qui ſtrangulabunt,dictũ erit. At ſi morbi ratio patiatur,tum demũ nulla cruditatis ſuſpitione remanente id fiet. Ideoq; ei rei uidetur aptißimus aduerſæ ualetudinis dies ſecũdus,aut tertius. Sed ut aliquando etiam primo die ſanguinẽ mittere neceſſe eſt, ſic nunquam utile,poſt diem quartũ eſt, cum iam ſpatio ipſo materia & exhauſta eſt, * & corpus corrumpit, ut detractio imbecillum id facere poßit, non poßit integrũ. Quòd ſi uehemens febris urget,in ipſo impetu[m] eius ſanguinẽ mittere, hominẽ iugulare eſt.*

Expectan

¶ i in apoplexia ſiue paralyſi vniuerſali.

¶ k Obmutuit, vt concuſſo cerebro accidit. 7. Aphor. 58. vel percuſſo 7. Aphor. 14. vel repleto, 6. Aphor. 51.

¶ l caſu externo, vt ictu: aut interno, vt vaſe intus eroſo, abrupto, & quoquo modo aperto.

* Alias vel
* vel corrupit.

¶ m παροξυσμῷ.

Expectanda ergo remiſſio eſt,[n] ſi non decreſcit, ſed creſcere deſiit, neque ſperatur remiſſio, tunc quoque quamuis peior, ſola tamen occaſio non omittenda eſt. Fere etiam iſta medicina ubi neceſſaria eſt, in biduum diuidenda eſt. Satius eſt enim primùm leuare ægrum, deinde perpurgare, quàm ſimul omni ui effuſa fortaſſe præcipitare:[o] quòd ſi in cura quoq; aquæ, quæ inter cutem eſt, iſta reſpondet, quanto magis neceſſe eſt in ſanguine reſpõdeat? Mitti uerò is debet, ſi totius corporis cauſſa ſit, ex brachio: ſi partis alicuius, ex ea ipſa parte, aut certe quàm proxima, quia non ubique mitti poteſt, ſed in temporibus, in brachiis, iuxta talos. Neq; ignoro quoſdam dicere,[p] quàm longiſſime ſanguinem inde ubi lædit, eſſe mittendum: ſic enim auerti materiæ curſum: at illo modo in[q] idipſum quod grauat, euocari. Sed idipſum falſum eſt. Proximum enim locum primo exhaurit:[r] Ex ulterioribus autem eatenus ſanguis ſequitur, quatenus emittitur: ubi is ſuppreſſus eſt, quia non trahitur, ne uenit quidem. Videtur tamen uſus ipſe docuiſſe, ſi caput fractum eſt, ex brachio potius ſanguinem mittendum eſſe. Si quod in humero uitium eſt, ex altero brachio: credo, quia ſi quid parũ ceſſerit, opportuniores hæ partes iniuriæ ſunt, quàm quæ iam malè habẽt. Auertitur quoq; interdum ſanguis, ubi alia parte prorumpens, alia emittitur. Deſinit enim fluere quà*uolumus, inde obiectis quæ prohibeant, alio dato itinere. Mittere autem ſanguinẽ cùm ſit*expeditiſſimum uſum habenti, tum ignaro difficilimũ eſt. Iũcta enim eſt uena arteriis, his nerui. Ita ſi neruũ ſcalpellus attigit, ſequitur neruorũ

¶ n decreſcit: & cum creſcere deſiit, neque ſeparatur intermiſſio, tunc

¶ o 6. Ap. 27. & 2. Aph. 51.

¶ p Id tutius in lentis diuturniſque fluxionibus, vt in podagra ſecatur κατ' ἴξιν vel ἐυθυωρίαν cubiti vena & præcantionis gratia, vbi metus apoplexiæ, comitialis morbi, aut vertiginis, imò in ipſo affectu inciditur uena poplitis, vel malleoli.

¶ q in membrum affectum.

¶ r Poſt diem quartũ. Quia occaſio præterita, in præcipiti morbo & malo, ut in apoplexia cæteriſque peracutis, vel acutis, 1. Aphoriſ. 24.

* volumus deinde. * expeditiſſimum vſum habenti, tamen.

* eáque. *diſtentio,* ea quæ hominem crudeliter conſumit. At arteria inciſa neq; coit,neq; ſaneſcit,interdum etiam ut ſanguis uehementer erumpat, efficit. Ipſius quoq; uenæ,ſi forte præciſa eſt,capita comprimuntur, neq; ſanguinem emittunt. At ſi timide ſcalpellus demittitur,ſummam cutem lacerat,neq; uenam incidit. Nonnunquam etiã ea latet,neq; facile reperitur. Ita multæ res id difficile inſcio faciunt,quod perito facilimũ eſt. Incidenda ad medium uena eſt,ex qua cum ſanguis erumpit,colorem eius, habitumq; oportet attendere. Nam ſi is craſſus & niger eſt,uitioſus eſt. Ideoq; utiliter effunditur. Si rubet,& pellucet,integer eſt. Eaq; miſsio ſanguinis adeo nõ prodeſt, ut etiã noceat,protinuſq; is ſupprimendus eſt. Sed id euenire non poteſt ſub eo medico,qui ſcit ex quali corpore ſanguis mittẽdus ſit. Illud magis fieri ſolet, ut æque niger aſsiduè ac primo die profluat. Quod quamuis ita eſt,tamen ſi iam ſatis fluxit,ſupprimendus eſt: Semperq; antè finis faciendus eſt,quàm anima deficiat: Deligandumq; brachium ſuper impoſito expreſſo ex aqua frigida penicillo,& poſtero die auerſo medio digito uena ferienda,ut recens coitus eius reſoluatur, iterumq; ſanguinem fundat. Siue autẽ primo,ſiue ſecundo die ſanguis, qui craſſus & niger initio fluxerat, & rubere & pellucere cœpit,ſatis materiæ detractũ eſt, atq; quod ſupereſt, ſyncerum eſt. Ideoq; protinus brachium deligandum,habendumq; ita eſt,donec ualens cicatricula ſit,quæ celerrime in uena confirmatur.*

De ſanguinis detractione per cucurbitulas.

CAPVT XI.

CVcurbitularum uerò duo genera ſunt, æneũ & corneũ. Aenea altera parte patet, altera clauſa eſt,

*eſt. Cornea altera parte æquè patens, altera foramen habet exiguum. In æneam linamentum ardens conii- citur, ac ſic os eius corpori aptatur, imprimiturq; do nec inhæreat. Cornea per ſe corpori imponitur: de- inde ubi ea parte qua exiguum foramen eſt, ore ſpiri- tus adductus eſt, ſuperq; cera cauum id clauſum eſt, æ- què inhæreſcit. Vtraq; non ex his tantum materiæ generibus, ſed etiam ex quolibet alio rectè fit. At ſi cætera defecerunt, caliculus quoq;, aut[a] pultarius oris compreßioris, ei rei commodè aptatur. Vbi inhæſit, ſi conciſa antè ſcapello cutis eſt, ſanguinem extrahit: ſi integra eſt, ſpiritum. Ergo ubi materia quæ intus eſt lædit, illo modo: ubi inflatio, hoc imponi ſolet. Vſus autem cucurbitulæ præcipuus eſt, ubi non in to- to corpore, ſed in parte aliqua uitium eſt, quam ex- hauriri ad confirmandam ualetudinem ſatis eſt. Idq; ipſum teſtimonium eſt, etiam ſcalpello ſanguinem, ubi membro ſuccurritur, ab ea potißimum parte quæ iam læſa eſt eſſe mittendum, quòd nemo cucurbitulam di- uerſæ parti imponit[b] (niſi cum profuſionem ſanguinis eò auertit) ſed ei ipſi quæ dolet quæq; liberanda eſt. Opus etiam eſſe cucurbitula poteſt in morbis longis, *quamuis & iis iam ſpatiũ aliquod acceßit, ſiue cor- rupta materia, ſiue ſpiritu male habente: In acutis quoq; quibuſdam, ſi & leuari corpus debet, & ex ue na ſanguinem mitti uires non patiuntur. Idq; auxiliũ ut minus uehemens, ita magis tutum. Neq; unquã pe- riculoſum eſt etiam ſi in medio febris impetu, etiam ſi in cruditate adhibeatur. Ideoq; *ubi ſanguinem mitti opus eſt, ſi inciſa uena præceps periculum eſt, aut ſi in *parte corporis etiã uitium eſt, huc potius confugien dum: Cum eo tamen ut ſciamus, hic ut nullum peri-*

¶ a pultarium vas.

¶ b Vide pag. 66.

* quamuis & in iis iam - interceſſerit.

* ſcribitur vbicunque.

* & ſi in nobili parte.

culum, ita leuius præſidium eſſe:nec poſſe uehementi malo,niſi æquè uehemens auxilium ſuccurrere.

De Deiectione. Cap. XII.

DEiectionem autem antiqui, uariis medicamentis,crebraq; alui ductione,in omnibus ferè morbis moliebantur:dabantq; aut nigrum ueratrum, aut[a] filiculam,aut ſquamā æris,quam λεπίδα χάλκȣ Græci uocant, aut lactucæ[b] marinæ lac,cuius gutta pani adiecta abunde purgat:aut lac uel aſininum,uel bubulum,uel caprinum, eiq; ſalis paulum adiiciebant, decoquebántque id, & ſublatis his quæ coierant, quod quaſi ſerum ſupererat bibere cogebant. Sed medicamenta ſtomachū ferè lædunt:Ideoq; omnibus catharticis aloë miſcenda eſt. Aluus ſi uehementius fluit,aut ſæpius ducitur,hominem infirmat. Ergo nunquam in aduerſa ualetudine, medicamentum eius rei cauſſa rectè datur,[c] niſi ubi is morbus ſine febre eſt. Vt cum ueratrum nigrum,aut atra bile uexatis, aut cum triſtitia inſanientibus, aut iis quorum nerui parte aliqua reſoluti ſunt,datur. At ubi febres ſunt,ſatius eſt eius rei cauſſa cibos,potionéſque aſſumere, qui ſimul & alant,& uentrē molliant. Suntq; ualetudinis genera, quibus ex lacte purgatio cōuenit. Plerūq; uerò aluus potionibus ducēda eſt,quod ab Aſclepiade quoq; ſic* temperatū ut tamē ſeruatū ſit, uideo plerunq; ſeculo noſtro præteriri. Eſt autē ea moderatio,quam is ſecutus uidetur,aptiſſima:ut neq;* ſæpe ea[d] medicina tentetur,& tamen ſemel ſumptum uel bis nō omittatur. Si caput graue eſt,ſi oculi caligant,ſi morbus maioris inteſtini eſt,quod Græci κῶλον nominãt:ſi in imo uentre,aut in coxa dolores ſunt: ſi in ſtomachum quædā علbilioſa concurrunt,uel etiam pituita eò ſe, humórue

aliquis

¶ a polypodium.

¶ b vide cap. 8. lib. 5.

¶ c Hippocr. libello de medicam. purg.

* vituperatū. vide Plin. lib. 26. cap. 3.

* in manuſcr. ſemel ad ſummum.

¶ d Aliàs eadem & ſemel ſumpta, vel bis omittatur.

aliquis aquæ ſimilis confert: ſi ſpiritus difficilius redditur: ſi nihil per ſe uenter excernit, utique ſi iuxtà quoq; ſtercus eſt, & intus remanet: aut ſi ſtercoris odorem, nihil deiiciens æger ex ſpiritu ſuo ſentit: aut ſi corruptum eſt quod excernitur: aut ſi prima inedia febrem non ſuſtulit: aut ſi ſanguinem mitti cùm opus ſit, uires non patiuntur, tempúſue eius rei præteriit: aut ſi multum ante morbũ aliquis potauit: aut ſi is qui ſæpe, uel ſponte, uel caſu purgatus eſt, ſubitò habet aluum ſuppreſſam. [e] Seruanda uerò illa ſunt, ne ante diem tertium ducatur: ne ulla cruditate ſubſtante: ne in corpore infirmo,* diuq; in aduerſa ualetudine exhauſto: néue in eo, cui ſatis aluus reddit quotidie, quíue eam liquidã habebit: ne in ipſo acceßionis impetu. [f] Quia quod tum infuſum eſt aluo continetur, regeſtumq; in caput, multò grauius periculum efficit. Pridie uerò abſtinere debet æger, ut aptus tali curationi ſit: [g] Eodem die ante aliquot horas aquam calidam bibere, ut ſuperiores eius partes madeſcant: tum deiicienda aluus eſt, ſi leui medicina contenti ſumus, pura aqua: ſi paulò ualentiori, mulſa: ſi leni, ex aqua in qua fœnum græcum, uel ptiſana, uel malua decocta ſit: Si reprimendi cauſſa, ex uerbenis. Acris autem eſt marina aqua, uel alia ſale adiecto, atq; utraque decocta cõmodior eſt. Acrior fit adiecto uel oleo, uel nitro, uel melle quoq;. Si acrior eſt, eo plus extrahit, ſed minus facilè ſuſtinetur. Id quod infunditur, neq; frigidũ eſſe oportet, neq; calidum, ne alterutro modo lædat. [h] Cum infuſum eſt, quantum fieri poteſt continere ſe in lectulo debet æger, nec primæ cupiditati deiectionis protinus cedere. Vbi neceſſe eſt, tum demum deſidere.

¶ e Ne ante tertiũ diem. Si materia cruda. Si turget, vel primo die vacuanda eſt. * diuq; aduerſa.

¶ f Sic ſanè in manuſcrip. Alij, qui hæc omnia dicta de infuſione per clyſterẽ malũt interpretari, legendũ contendunt: Quia eo quod tũ infuſum eſt, quod aluo continetur, regeſtũ in caput, etc.

¶ g Hoc fit, vt meatibus patefactis ſequacior effecta materia, facilius decurrat euocata clyſtere. Alij hoc cauent iecori & hypochondriis, ne potione iam æſtuantia inflãmentur.

¶ h Hæc potius de clyſtere, quàm de potione dici videantur.

*Fereq́; eo modo dempta materia ſuperioribus partibus leuatis morbum ipſum * mollit. Cùm uerò quoties res coegit, deſidendo aliquis ſe exhauſit, pauliſper debet conquieſcere, & ne uires deficiant, utique eo die cibum aſſumere: qui plenior, an exiguus ſit dandus, ex ratione eius acceßionis quæ expectabitur, aut in metu non erit, æſtimari oportebit.*

De Vomitu. Cap. XIII.

AT Vomitus, ut in ſecunda quoq; ualetudine ſæpe neceſſarius biliosis eſt, ſic etiam in his morbis, quos bilis concitauit. Ergo omnibus qui ante febres horrore & tremore uexantur, omnibus qui cholera laborant, omnibus etiam cum quadam hilaritate inſanientibus, & comitiali quoque morbo oppreßis, neceſſarius eſt. Sed ſi acutus morbus eſt, ſicut in cholera, ſi febris eſt, ut inter [a] horrores, aſperioribus medicamentis opus non eſt, ſicut in deiectionibus quoque ſuprà dictum eſt, ſatisq́; eſt ea uomitus cauſſa ſumi; quæ ſanis quoque ſumenda eſſe propoſui. At ubi longi, ualenteſq; morbi ſine febre ſunt, ut comitialis aut inſania, ueratro quoque albo utendum eſt. [b] Id neque hyeme, neque æſtate rectè datur, optimè uere, tolerabiliter autumno. [c] Quiſquis daturus erit, id agere antè debet, ut accepturi corpus * humidus ſit. [d] Illud ſcire oportet, omne eiuſmodi medicamentum, quod potui datur, non ſemper ægris prodeſſe, ſemper ſanis nocere.

De Frictione. Cap. XIIII.

DE Frictione uerò & Geſtatione adeò multa Aſclepiades, tanquam inuĕtor eius, poſuit: [a] quod in eo uolumine quod cōmunium auxiliorum ſcripſit, cùm [b] trium tantùm faceret mentionem, huius & equi & geſta

* tollit.

¶ a rigores.

¶ b Hippocr. 4. Aphor. 4. et 5. & 6. rurſusq́; 6. Aphor. 47.

¶ c Ex 4. Aphor. 13. Vide et 2. Aphor. 9.

* humidius.

¶ d Ex 2. Aphor. 36. et 36. Item 4. Aphor. 16.

¶ a vt

¶ b Plin. lib. 26. cap. 3. plura enumerat, et ex eo legĕd. huius & vini, & geſt.

& geſtationis, tamen maximã partem in hoc cõſumpſerit. Oportet autẽ neq; recẽtiores uiros in his fraudare, quæ uel repererunt, uel rectè ſecuti ſunt, & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos poſita ſunt, autoribus ſuis reddere. Neq; dubitari poteſt, quin latius quidem & dilucidius, ubi & quomodo frictione utendum eſſet, Aſclepiades præceperit, nihil tamẽ repererit, quod nõ à uetuſtiſſimo autore Hippocrate paucis uerbis cõprehenſum ſit, qui dixit, Frictione ſi [c] uehemens ſit, durari corpus: ſi lenis, molliri: ſi multa, minui: ſi modica, impleri. Sequitur ergo, ut tum utendum ſit, cùm aut aſtringendum corpus ſit, quod fluens eſt: aut molliendũ, quod induruit: aut digerendum in eo quod copia nocet: aut alendũ id, quod tenue, & infirmũ eſt. Quas tamẽ ſpecies ſi quis curioſius æſtimet, quod iam ad medicũ nõ pertinet, facilè intelliget, omnes ex una cauſſa pendere, [d] quæ demit. Nã & aſtringitur aliquid eo dempto, quod interpoſitum, ut id laxaretur, effecerat: & mollitur eo detracto, quod duritiẽ creabat. & impletur non ipſa frictione, ſed eo cibo, qui poſtea uſque ad cutem [e] digeſtione quadam relaxatam penetrat. Diuerſarum uerò rerum in modo cauſſa eſt. Inter unctionem autem & frictionem, multum intereſt. Vngi enim, leniterq; pertractari corpus etiam in acutis & recentibus morbis oportet, in remiſſione tamen & ante cibum. Longa uerò frictione uti, neque in acutis morbis, neque increſcentibus conuenit, præterquam cum phreneticis ſomnus ea quæritur. Amat autem hoc auxilium ualetudo longa, [f] & iam à primo impetu inclinata. Neque ignoro quoſdam dicere, omne auxilium neceſſarium eſſe increſcentibus morbis, non cùm iam per ſe finiuntur. Quod non ita ſe

¶ c Hippocr. 6. Epidem.

¶ d Demit quidem contrarium cõtrario: non verò harũ qualibet ſpecies demit tollitq; de corpore aliquid. Nihil enim detrahit quæ aſtringit, aut implet.

¶ e cõſumptione materiæ, quæ tranſpirat per cutim frictione relaxatam. Hoc ipſe cenſet. verũ in cauſa eſt partis alimentum frictione euocatum, indeq; aſſimilatum.

¶ f In manuſcrip. etiam. intellige de totius morbi declinatione.

habet. Poteſt enim morbus, etiam qui per ſe finem habiturus eſt, citius tamen adhibito auxilio tolli: quod duabus de cauſſis neceſſarium eſt, ut & quàm primum bona ualetudo contingat: & ne morbus, qui remanet, iterum quãuis leui de cauſſa, exaſperetur. Poteſt enim morbus minus grauis eſſe quàm fuerit, neq; ideo tamen ſolui, ſed reliquiis quibuſdam inhærere, quas admotum aliquod auxilium diſcutit. Sed ut leuata quoque aduerſa ualetudine rectè frictio adhibetur, ſic nunquã adhibenda eſt febre increſcente. Verùm ſi fieri poterit, cùm ex toto corpus ea uacabit,[a] minus certè cum ea remiſerit.[b] Eodem autem modo in totis corporibus eſſe debet, ut cùm infirmus aliquis implendus eſt in partibus, aut quia ipſius membri imbecillitas id requirit, aut quia alterius. Nam & capitis longos dolores, ipſius frictio leuat, non in impetu tamen doloris: & membrum aliquod reſolutum ipſius frictione confirmatur. Longè tamen ſæpius aliud perfricandum eſt, cùm aliquid dolet, maximeq; cùm à ſummis, aut à mediis partibus corporis euocare materiam uolumus, ideoq; extremas partes perfricamus. Neque audiendi ſunt, qui numero finiunt, quoties aliquis perfricandus ſit. Id enim ex uiribus hominis colligendum eſt. Et ſi is perinfirmus eſt, poteſt ſatis eſſe quinquagies: ſi robuſtior, poteſt ducenties eſſe * faciendum. Inter utrunque deinde, prout uires ſunt. Quò fit, ut etiam minus ſæpe in muliere, quàm in uiro: minus ſæpe in puero uel ſene, quàm in iuuene manus dimouendæ ſint. Denique, ſi certa membra perfricantur, multa ualentiq; frictione opus eſt. Nam neque totum corpus infirmari citò per partem poteſt, & opus eſt quàm plurimum materiæ digeri, ſiue idipſum membrum*

¶ a ſin minus.

¶ b Eadẽ autem modo in totis corporib. eſſe debet, vt cùm infirmus aliquis implendus eſt: modò in partibus, aut quia — ,* aut quia alterius neceßitas. Sic legendum ex manuſcripto.

* fricandum.

brum,ſiue per id aliud leuamus. At ubi totius corporis imbecillitas hanc curationem per totum id exigit, breuior eſſe debet & lenior,ut tantummodo ſummam cutem emolliat, quò facilius capax ex recenti cibo nouæ materiæ fiat. In malis iam ægrum eſſe teſtatur, ubi exterior pars corporis friget, interior cum ſiti calet, ut ſuprà poſui. Sed tunc quoque unicum in frictione præſidium eſt, quæ ſi calorem in cutem euocauit,poteſt alicui medicinæ locum facere.

De Geſtatione. Cap. XV.

GEſtatio quoque longis etiam & inclinatis morbis aptiſsima eſt: utilisq; eſt & his corporibus, quæ iam ex toto febre carent,ſed adhuc exerceri per ſe non poſſunt: & his quibus lentæ morborum reliquiæ remanent, neque aliter eliduntur. Aſclepiades etiam in recenti, uehementiq; febre, precipueq; ardente,ad diſcutiendam eam,geſtatione dixit utendum eſſe. Sed id periculoſè fit,meliusq; quiete eiuſmodi impetus ſuſtinetur. Si quis tamen experiri uolet, ſic experiatur,ſi lingua non erit aſpera, ſi nullus tumor, nulla durities, nullus dolor uiſceribus, aut capiti, aut præcordiis ſuberit.[a] Et ex toto,nunquam geſtari corpus dolens debet, ſiue id in toto, ſiue in parte eſt, niſi tamen ſolis neruis dolentibus: neq; unquam in recenti febre, ſed in remiſsione eius. Genera autem geſtationis plura ſunt[b] adhibenda: quæ ſunt & pro uiribus cuiuſque, & pro opibus: ne aut imbecillum hominem nimis digerant,[c] aut humili obſint. Geſtationum leniſsima eſt naui uel in portu, uel in flumine: uehementior in alto mari naui,uel lectica,aut ſcamno: acrior uehiculo. Atque hæc ipſa, & intendi & lentri poſſunt: ſi nihil horum eſt, ſuſpendi lectus debet, & ❡ a At ex ❡ b plura ſunt quæ ſunt adhibenda & pro-- ❡ c homini humilis tenuisq; fortunæ.

moueri

moueri: ſi ne id quidem eſt, at certè uni pedi lecti funiculus ſubiiciendus eſt, atque ita lectus huc & illuc manu impellendus. Et leuia quidem genera exercitationis infirmiſſimis conueniunt. Valentiora uerò his, qui iam pluribus diebus febre liberati ſunt: aut his, qui grauium morborum initia ſic ſentiunt, ut adhuc febre uacent. Quod & in tabe, & in ſtomachi uitiis, & cum aqua cutem ſubiit, & interdum in morbo regio fit. Aut ubi quidam morbi, qualis comitialis, qualis inſania ſine febre, quamuis diu manent. In quibus affectibus ea quoq; genera exercitationum neceſſaria ſunt, quæ cõprehendimus eo loco, quo quẽadmodum ſani, neq; firmi homines ſe gererẽt, præcepimus.

De Abſtinentia Cap. XVI.

[a] Alterum cõuenit in morbis acutis, initiisq; ægritudinis: Alterum morbis longis. Niſi ſint ab ipſa inedia, laboribus atq; vigiliis: niſi corpus bilioſum fuerit aut vehementer extenuatum.

Abſtinentiæ uerò duo genera ſunt: [a] *Alterum ubi nihil aſſumit æger: Alterum, ubi non niſi quod oportet. Initia morborũ, primum famem, ſitimq; deſiderant: ipſi deinde morbi moderationem, ut neque aliud quàm expedit, neque eius ipſius nimium ſumatur. Neque enim conuenit iuxta inediam protinus ſatietatem eſſe. Quòd ſi ſanis quoque corporibus inutile eſt, ubi aliqua neceſſitas tamen fecit, quanto inutilius eſt in corpore etiam ægroto? Neq; ulla res magis adiuuat laborantem, quàm tempeſtiua abſtinẽtia. Intemperantes homines apud nos, ipſi cibi tempora curantibus dant. Rurſus alij tempora medicis pro dono remittunt, ſibiipſis modum uendicant. Liberaliter agere ſe credunt, qui cætera illorum arbitrio relinquunt: In genere cibi liberi ſunt, quaſi quæratur, quid medico liceat, non quid ægro ſalutare ſit: Cui uehementer nocet, quoties in eius quod aſſumitur, uel tempore uel modo, uel genere peccatur.*

De

De Sudore Cap. XVII.

*SVdor etiam duobus modis elicitur: aut ſicco calore, aut balneo. Siccus calor eſt, & harenæ calidæ, & laconici, & clibani, & quarũdam naturalium * ſudatio, ubi è terra profuſus calidus uapor ædificio includitur, ſicut ſuper Baias in[a] Myrtetis habemus. Præter hæc ſole quoq;, & exercitatione is mouetur. Vtiliaq; hæc genera ſunt, quoties humor intus nocet, isq; digerendus eſt. Ac neruorum quoque quædam uitia ſic optimè curantur. Sed cætera infirmis poſſunt conuenire: Sol, & exercitatio tantùm robuſtioribus, qui tamen ſine febre, uel* initio morbi, uel etiam grauibus morbis tenentur. Cauendum autem eſt, ne quid horum uel in febre, uel in cruditate tentetur. At balnei duplex uſus eſt. Nam modò diſcuſſis febribus, initium cibi plenioris, uiniq; * firmioris ualetudini facit: modò febrem ipſam tollit, ferèque adhibetur, ubi ſummam cutem relaxari, euocariq; corruptum humorem, & habitum corporis mutari expedit. Antiqui timidius eo utebantur, [b] Aſclepiades audacius. Neque terrere autem ea res, ſi tempeſtiua eſt, * debet: & ante tempus nocet. Quiſquis febre liberatus eſt, ſimul atq; ea uno die non acceſſit, eo qui proximus eſt, poſt tempus acceſſionis, tutò lauari poteſt. At ſi circuitũ habere ea febris ſolita eſt, ſic ut tertio, quartoúe die reuertatur, quandocunque non acceſſit, balneum tutum eſt. Manentibus uerò adhuc febribus, ſi hæ ſunt lentæ, lienesq; iamdiu male habent, rectè medicina iſta tentatur. Cum eo tamen, ne præcordia dura ſint, néue ea tumeant, néue lingua aſpera ſit, néue aut in medio corpore, aut in capite dolor ullus ſit, néue tum febris increſcat. At in his quidem febribus*

quæ

* ſudationum.

¶ a Vide Horat. Epiſt. lib. 1. ad Vallam de myrtetis. Nunc Tritoli vocantur.

* vel inter initia morbi, vel & iam cũ non amplius grauibus.

* infirmioris, in veteri. Alij firmiori.

¶ b Vide Pli. lib. 26. cap. 3.

* debet, & ſi ante.

*quæ certum circuitum habent, duo balnei tempora ſunt, alterum ante horrorem, alterum febre finita. In his uerò qui lentis febriculis diu detinentur, cùm aut ex toto receßit acceßio, aut ſi id non ſolet * certe lenita eſt, iamq́; corpus tam integrum eſt, quàm maximè eſſe in eo genere ualetudinis ſolet. Imbecillus homo iturus in balneum, uitare debet, ne antè frigus aliquod experiatur. Vbi in balneum uenit, pauliſper reſidere, expeririq́;, num tempora aſtringantur, & an ſudor aliquis oriatur. Illud ſi incidit, hoc ſecutum non eſt, inutile eo die balneum eſt: perungendus eſt is leniter, & referendus eſt, uitandumq́; omnimodo frigus, & abſtinentia utēdum. At ſi temporibus integris, primùm ibi, deinde alibi ſudor incipit, fouendum os aqua calida, tum * in ſolio deſidendum eſt: atque ibi quoque uidendum, num ſub primo contactu aquæ calidæ ſumma cutis inhorreſcat, (quod uix tamen fieri poteſt, ſi priora rectè ceſſerunt.) Certum id autem ſignum inutilis balnei eſt. Antè * uerò, an poſteà quàm in aquam calidam ſe demittat aliquis, perūgi debeat, ex ratione ualetudinis ſuæ cognoſcat. Ferè tamen, (niſi ubi nominatim, ut poſtea fiat id præcipietur) moto ſudore * leuiter corpus perungendum, deinde in aquam calidam demittendum eſt. Atque hic quoque habenda uirium ratio eſt. Neque committendum, ut per æſtum anima deficiat: ſed maturius is auferendus, curioſeq́; ueſtimentis inuoluendus eſt, ut neq; ad eum frigus aſpiret, & ibi quoque antequam aliquid aſſumat, inſudet. Fomenta quoque calida ſunt, milium, ſal, harena, quodlibet eorum calefactum, & in linteū coniectum. Si minore ui opus eſt, etiam ſolum linteū. At ſi maiore, [c] extincti titiones, inuolutiq́; panniculis,*

(margin notes:)
* certè cùm lenita eſt.
* legitur etiā, in ſolium deſcēdendum eſt.
* Antè verò, quàm in aquā calidam ſe demittat, an poſtea.
* leniter.
c Recte: non vt alij, extincti lateres. ſūt fomenta adhibitis teſtis & titionib. Vide pag. 115.

lis, & ſic circundati. Quinetiam calido oleo replentur [d] *utriculi: & in uaſa fictilia, * ad ſimilitudinem, quas* [e] *lenticulas uocant, aqua coniicitur. Et ſal ſicco linteo excipitur, demittiturq; in aquã bene calidam, tum ſuper id membrum, quod fouẽdum eſt, collocatur: * iuxtaq; ignem ferramenta duo ſunt capitulis paulo latioribus, alterumq; ex his demittitur in eundem ſalem, & aqua ſuper leuiter aſpergitur. Vbi frigere cœpit, ad ignem refertur, & idem in altero fit, deinde inuicem in utroque: * inter quæ deſcendit ſalſus & calidus ſuccus, qui contractis aliquo morbo neruis opitulatur. His omnibus cõmune eſt digerere id, quod uel præcordia onerat, uel fauces ſtrangulat, uel in aliquo membro nocet. Quando autem quóque utendum ſit, in ipſis morborum generibus dicetur.*

*¶ d utriculi vocantur ἀσκοὶ ſiue φασκοὶ πυριατοί. ¶ e lenticulæ, φακωτὰ πυριατήρια. * legend. à ſimilitudine quas lenticulas- * intráque. in antiquo Cod. ſcribitur, lixataq; igne. * intereaq; deſcendit. Alij, aſcẽdit fumus.*

Qui cibi potionesue, aut valentis, aut mediæ, aut imbecillæ materiæ ſint.

CAP. XVIII.

CVm de his dictum ſit, quæ detrahendo iuuant, ad ea ueniendum eſt, quæ nos alunt, id eſt cibum & potionem. Hæc autem non omnium tantum morborũ, ſed etiã ſecundæ ualetudinis communia præſidia ſunt. Pertinetq; ad rem, omnium proprietates noſſe: primùm, ut ſani ſciant, quomodo his utantur: deinde ut exequentibus nobis morborum curationem, liceat ſpecies rerum, [a] *quæ aßiduè neceſſariæ erunt, ſubiicere: Neque neceſſe * eſt ſubinde ſingulas illas nominare: Scire igitur oportet quæ ſint omnia legumina, quæq; ex frumentis panificia * ſunt, generis ualentißimi eſſe. (Id ualentißimũ uoco, in quo plurimum alimẽti eſt) Item omne animal quadrupes domi natum, omnẽ*

*¶ a ſcribitur, quæ aſſumẽdæ neceſſariò erũt * ſit. * fiunt.*

gran

grandem feram, quales ſunt capræ, ceruus, aper, onager: omnem grandem auem, quales ſunt anſer, & pauo, & grus: Omnes belluas marinas, ex quibus * κῆτος eſt, quæq; his pares ſunt: Item mel, & caſeum. Quò minus mirum eſt, opus piſtorium, ualentiſsimum eſſe, quod ex frumento, adipe, melle, caſeo conſtat. In media uerò materia, numerari ex oleribus debere ea, quorum radices uel bulbos aſſumimus. Ex quadrupedibus, leporem: [b] Aues omnes à minimis ad Phœnicopterum: item piſces omnes, qui ſalem non patiuntur, ſolidiue ſaliuntur. Imbecilliſsimam uerò materiam eſſe omne olus, & quicquid in cauliculo naſcitur, qualis eſt cucurbita, & cucumis, & capparis. Omnia poma, oleas, [c] cochleas, itémque conchylia: Sed quamuis hæc ita diſcreta ſunt, tamen etiam quæ ſub eadem ſpecie ſunt, magna diſcrimina recipiunt, aliáque res aliâ uel ualentior eſt uel infirmior. Siquidem plus alimenti eſt in * carne, quàm in ullo alio. Firmius eſt triticum, quàm milium, idipſum quàm ordeum, & ex tritico firmiſsima ſiligo, deinde ſimila, deinde cui nihil ademptum eſt (quod ἀυτόπυρον Græci uocant) infirmior eſt, * ex polline infirmiſsimus cibarius panis. Ex leguminibus uerò ualentior faba, uel lenticula, quàm piſum. Ex oleribus ualentior rapa, napiq;, & omnes bulbi (in quibus cepam quoq; & allium numero) quàm paſtinaca, uel quæ ſpecialiter radicula appellatur. Item firmior braſsica, & beta, & porrum, quàm lactuca, uel cucurbita, uel aſparagus. At ex fructibus ſurculorum ualentiores uuæ, ficus, nuces, palmulæ, quàm quæ poma proprie nominantur. Atque ex his ipſis firmiora quæ ſuccoſa, quàm quæ * frigida ſunt. Itemq; ex his [d] auibus, quæ in media

ſpecie

* ſcribit. Cetus.

¶ b Hoc nimis latè, & indiſtinctè.

¶ c Qui hic Celſum reprehendunt immeritò, non eius verba ponderant.

* ſcribitur in pane. nihil mutò.

* exẽpla pollcib- Al. ex ſimilia, deinde cum pol.

* fracida. Al. friabilia.

¶ d Hæc omnia pronũciata de auibus, & feris nimis generaliter & cõfuſe ſcripta, cenſurâ nulla non egent.

ſpecie ſunt,ualentior ea quæ pedibus, quàm quæ uolatu magis nititur: & ex his quæ uolatu fidunt, firmiores ſunt,quæ grandiores aues, quàm quæ minutæ ſunt,ut ficedula & turdus. Atque eæ quoque, quæ in aqua degunt,leuiorem cibum præſtant,quàm quæ natandi ſcientiã non habent. Inter domeſticas uerò quadrupedes,leuiſsima ſuilla eſt,grauiſsima bubula. Itémque ex feris, quo maius quodque animal,eo robuſtior ex eo cibus eſt. Piſciúmque eorum,qui ex media materia ſunt, quibus maxime utimur tamen,grauiſsimi ſunt,ex quibus ſalſamenta quoque fieri poſſunt, qualis Lacertus eſt,deinde qui quamuis teneriores,tamẽ duri ſunt,ut aurata,coruus,*ſcarus, occulata:tũ plani,poſt quos etiam leuiores,lupi,mulliq;,& poſt hos omnes ſaxatiles. Neque uerò in generibus rerũ tantummodo diſcrimen eſt, ſed etiam in ipſis, quod & ætate fit,& membro, & ſolo, & cœlo, & habitu. Nam quadrupes animal omne ſi * lactans eſt, minus alimenti præſtat. Item quò tenerior pullus cohortalis eſt. In piſcibus quoq; media ætas,quæ nondum ſummam magnitudinem impleuit. Deinde ex eodem*ſuæ ungulæ,roſtrum,aures,cerebellum. Ex agno,hedóue, cum petiolis totum caput aliquanto quàm cætera membra leuiora ſunt,adeo ut in media materia poni poſsint. Ex auibus,colla,alæ ue recte*infirmis annumerantur. Quod ad ſolum uerò pertinet,frumentum quoque ualentius eſt collinum,quàm campeſtre. Leuior piſcis inter ſaxa editus,quàm in harena: leuior in harena,quàm in limo. Quò fit, ut ex ſtagno, uel lacu, uel flumine eadem genera grauiora ſint. Leuiórque qui in alto, quàm qui in uado uixit. Omne etiam ferum animal domeſtico leuius: & quodcun-

* Alias ſparus.

* lactens.

* ſue

* legitur infirmiſsimis.

que humido cœlo,quàm quod ſicco natum eſt. Deinde
eadem omnia pinguia , quàm macra , recentia quàm
ſalſa,noua quàm uetuſta, plus alimenti habent. Tum
res eadem magis alit iurulenta,quàm aſſa, magis aſſa,
* elixa. *quàm* frixa.* Ouum durum ualentiſsimæ materiæ eſt,
molle uel ſorbile,imbecillimæ. Cúmque panificia om-
nia firmiſsima ſint , elota tamen quædam genera fru-
menti,ut alica,ὄρυζα,ptiſana,uel ex hiſdē facta ſorbi
tio,uel pulticula , & aqua quoq; madens panis imbe-
cillimis annumerari poteſt. Ex potionibus uerò,quæ-
cunq; ex frumento facta eſt , itémque lac,mulſum,de-
frutum , paſſum , uinum aut dulce,aut uehemens, aut
muſtum,aut magnæ uetuſtatis, ualētiſsimi generis eſt.
* acidum. At* *acetum,& id uinum quod paucorum annorum,*
* legitur pin- *uel auſterum,uel* lene eſt,in media materia eſt.* Ideó-
gue. *que infirmis nunquam generis alterius dari debet.*
Aqua omnium imbecilliſsima eſt:firmiorq́; ex frumen
to potio eſt, quò firmius fuit ipſum frumētũ: firmior
ex eo uino,quod bono ſolo,quàm quod tenui, quodq́;
temperato cœlo,quā quod aut nimis humido , aut ni-
mis ſicco,nimiumq́; aut frigido, aut calido natum eſt.
Mulſum quò plus mellis habet , defrutum quo magis
* excoctum. **incoctum eſt,paſſum quo ex ſicciore uua eſt , eo ua-*
lentius eſt. Aqua *leuiſsima pluuialis eſt , deinde fon-*
tana,tum ex flumine,tum ex puteo,poſt hæc ex niue,
aut glacie , grauior his ex lacu , grauiſsima ex palu-
de. Facilis *etiam & neceſſaria cognitio eſt natu-*
ram eius requirentibus. Nam *leuis pondere apparet:*
& ex his quæ pondere pares ſunt , eo melior quæq;
eſt,quo celerius & calefit & frigeſcit: quóque cele-
rius ex ea legumina percoquuntur. Ferè *uerò ſequi-*
tur , ut quò ualentior quæque materia eſt , eo minus
facilè

facilè concoquatur,ſed ſi concocta eſt,plus alat. Itaq; *utendum eſt materiæ genere pro uiribus: modúſque *omnibus pro genere ſumendus.* Ergo *imbecillis hominibus rebus infirmiſsimis opus eſt.* Mediocriter *firmos media materia optimè ſuſtinet: & robuſtis apta ualidiſsima eſt.* Plus *deinde aliquis aſſumere ex leuioribus poteſt: magis in his, quæ ualentiſsima ſunt, temperare ſibi debet.* * omnium

Quæ natura ac proprietas cuiuſque rei ſit,qua veſcimur. Cap. XIX.

NEque *hæc ſola diſcrimina ſunt,ſed etiã aliæ res boni ſucci, aliæ mali ſunt, quas* εὔχυλα, * *uel* κακόχυλα Græci *uocant. Aliæ lenes:aliæ acres: aliæ craſsiorem pituitam in nobis faciunt:aliæ tenuiorem: aliæ idoneæ ſunt ſtomacho, aliæ alienæ ſunt.* Itemq; *nos aliæ inflant,aliæ ab hoc abſunt: aliæ calefaciunt, aliæ refrigerant, aliæ facile in ſtomacho aceſcunt, aliæ non facile intus corrumpuntur, aliæ mouent aluum,aliæ ſupprimunt: aliæ citant urinam, aliæ tardant.* Quædam *ſomnum mouent,quædam ſenſus excitant.* Quæ *omnia ideo noſcenda ſunt, quoniam aliud aliter uel corpori,uel ualetudini conuenit.* * &

Quæ res boni ſucci ſint. Cap. XX.

BOni *ſucci ſunt,triticũ,ſiligo,alica,oryza, amylum.* Item *& lenes ſunt & ſtomacho aptæ & calefaciunt,tragum,ptiſana,lac,caſeus mollis,omnis uenatio, omnes aues quæ ex media materia ſunt.* Ex *maioribus quoq; hæ, quas ſuprà nominauimus.* Medij *inter teneros duroſq; piſces, ut mullus,& lupus, * uerna,lactuca, urtica, malua, cucumis, cucurbita, ouum ſorbile, portulaca, cochleæ, palmulæ.* Ex *pomis,quodcunque neque acerbũ, neque acidum eſt.* * verna lactuca. Aliàs herba.

Vinum dulce uel lene, paſſum, defrutum, oleæ quæ ex his duobus in alterutro ſeruatæ ſunt, uuluæ, roſtra, trunculiq́;, In ſumma omnis pinguis caro, omniſ glutinoſa, omne iecur.

Quæ res mali ſucci ſint. Cap. XXI.

*MAli uerò ſucci ſunt milium, panicum, ordeum, legumina, caro domeſtica permacra, omnisq; caro ſalſa, omne ſalſamentum, garum, uetus caſeus, cicer, radicula, rapa, napi, bulbi, braßica, magiſque etiam cyma eius, aſparagus, beta, *cucumis, porrum, eruca, naſturtium, thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, ruta, anethum, fœniculum, cuminum, aniſum, lapathum, ſinapi, & allium, cepa, lienes, renes, inteſtina, pomum quodcunq; acidum uel acerbum eſt, acetum, omnia acria, acida, acerba, oleum, piſces quoque *ſaxatiles, omnéſque qui ex tenerrimo genere ſunt, aut hi qui rurſus nimium duri, uiroſiq́; ſunt, ut fere quos ſtagna, lacus, limoſi'ue riui ferunt, quiue in nimiam magnitudinem exceſſerunt.*

** ſupra tamen cucumis in cenſu τῶν ἐυχύλων.*

** hoc falſum eſt.*

Quæ res lenes, quæ've acres ſint. Cap. XXII.

*LEnes autem ſunt, ſorbitiones, pulticula, laganũ, amylum, ptiſana, pinguis caro, & quæcunq; glutinoſa eſt: Quod ferè quidem in omni, quæ domeſtica ſit, præcipuè tamen in ungulis, trunculiſq; ſuum, in petiolis, capituliſque hœdorum & uitulorum, & agnorum, omnibúſque cerebellis. Item qui proprie bulbi nominantur, lac, defrutum, paſſum, nuclei pinei. Acria ſunt omnia nimis auſtera, omnia acida, omnia ſalſa: & mel quidem quo melius eſt, eo magis. Item allium, cepa, eruca, ruta, naſturtium, *cucumis, beta, braßica, aſparagus, ſinapi, radicula, intubus, ocymum, lactuca, maximáque olerum pars.*

Petiolis, id eſt, paruis pedibus: à Catone pedicini, in de Re ruſtic. appellati.

** Cucumis & lactuca & beta potius inter lenia.*

Quæ

Quæ res craſsiorem, quæ'ue tenuiorem pituitam faciant. Cap. XXIII.

Craßiorem autem pituitam faciunt, [a] *oua ſorbilia, alica, oryza,* [b] *amylum, ptiſana, lac, bulbi, omniaq́; ferè glutinoſa.* Extenuant *eandem omnia ſalſa, atque acria, & acida.* ¶ a hoc nego. ¶ b nō vſquequaq; verum.

Quæ res ſtomacho idoneę ſint. Cap. XXIIII.

Stomacho autem aptißima ſunt, quæcunque auſtera ſunt, etiam quæ acida ſunt, quęq́; contacta ſale modico ſunt. Item *panis ſine fermento, & elota alica, uel oryza, uel ptiſana, omnis auis, omnis uenatio, atque utraque uel aſſa, uel elixa.* Ex *domeſticis animalibus bubula.* Si *quid ex cæteris ſumitur, macrũ potius, quàm pingue.* Ex *ſue ungulæ, roſtra, aures, uuluæq́; ſteriles.* Ex *oleribus intubus, lactuca, paſtinaca, cucurbita elixa, ſiſer.* Ex *pomis ceraſum, morum, ſorbum, pirum fragile, quale Cruſtuminũ, uel Meuianum eſt.* Item *pira, quæ reponuntur tarentina atque ſignina: Malum orbiculatum, aut ſcandianum, uel amerinum, uel cotoneum, uel punicum:* V*uæ ex olla, molle ouum, palmulæ, nuclei pinei, oleæ albæ ex dura muria, eædem aceto intinctæ, uel nigræ, quæ in arbore bene permaturuerunt, uel quæ in paſſo, defrutóue ſeruatæ ſunt.* V*inum auſterum, licet iam aſperũ ſit, item reſinatum.* Duri *ex media materia piſces, oſtrea, pectines, murices, purpuræ, cochleæ: cibi, potionesq́; uel frigidæ, uel feruentes, abſinthium.*

Quæ res alienæ ſtomacho ſint. Cap. XXV.

Aliena uerò ſtomacho ſunt omnia tepida, omnia ſalſa, omnia iurulẽta, prædulcia, omnia pinguia, ſorbitio, panis fermentatus, itemq́; uel ex milio, uel ex hordeo, oleum, radices olerum, & quodcunque

olus ex oleo garóue eſtur, mel, mulſum, defrutum, paſſum, lac, omnis caſeus, uua recens, ficus & uiridis & arida, legumina omnia, quæq; inflare conſueuerunt: item thymum, nepeta, ſatureia, hyſſopum, naſturtium, lapathum, lapſana, iuglandes. Ex his autem intelligi poteſt, non quicquid boni ſucci eſt, protinus ſtomacho conuenire: neque quicquid ſtomacho conuenit, protinus boni ſucci eſſe.

Quæ inflent, aut inflationem leuent.

CAPVT XXVI.

INflant autẽ omnia fere legumina; omnia pinguia, omnia dulcia, omnia iurulenta, muſtum, atq; etiam id uinum, cui nihil adhuc ætatis acceßit. Ex oleribus allium, cepa, braßica, omnéſque radices, excepto ſiſere & paſtinaca, bulbi, ficus etiam aridæ, ſed magis uirides, uuæ recentes, nuces omnes, exceptis nucleis pineis, lac, omniſq; caſeus, quicquid deinde ſubcrudum aliquis aſſumpſit. Minima inflatio fit ex uenatione, aucupio, piſcibus, pomis, oleis, conchyliis, ouis uel mollibus, uel ſorbilibus, uino uetere. Feniculum uerò & anethm inflationes etiam leuant.

Quæ res aut calefaciant, aut refrigerent.

CAPVT XXVII.

AT calefaciunt piper, ſal, caro omnis iurulenta, allium, cepa, ficus arida, ſalſamentum, uinum, & quo meracius eſt, eo magis. Refrigerant olera, quorũ crudi caules aſſumuntur, ut intubus, & lactuca. Item coriandrum, cucumis, elixa cucurbita, beta, mora, ceraſa; mala auſtera, pira fragilia, caro elixa, præcipueq; acetum, ſiue cibus ex eo, ſiue potio aſſumitur.

Quæ res intus facile vitientur, vel minime corrumpantur. CAP. XXVIII.

Facile

*F*Acilè autem intus corrumpuntur, panis fermentatus, & quiſquis alius quàm ex tritico eſt, lac, mel, ideoq; lactaria, atq; omne piſtorium opus, teneri piſces, oſtrea, olera, caſeus & recens, & uetus, craſſa uel tenera caro, uinum dulce, mulſum, defrutum, paſſum, quicquid deinde uel iurulentum eſt, uel nimis dulce, uel nimis tenue. At minimè intus uitiantur, panis ſine fermento, aues, & eæ potius duriores, * aurati piſces: neque ſolùm aurata pura, aut ſcarus, ſed etiam lolligo, locuſta, polypus. Item bubula, omnisq; dura caro, eademq; aptior eſt, ſi macra, ſi ſalſa eſt, omniaq; ſalſamenta, cochleæ, murices, purpuræ, uinum auſterum, uel reſinatum. * duri piſces: neque ſolùm aurata puta. Al. tuta, aut

Quæ res aluum moueant. Cap. XXIX.

*A*T aluum mouent, panis fermentatus, magisq; ſi cibarius uel hordeaceus eſt, braſſica ſi ſubcruda eſt, lactuca, anethum, naſturcium, ocymum, urtica, portulaca, radicula, capparis, allium, cepa, malua, lapathum, beta, aſparagus, cucurbita, ceraſa, mora, uua, omnia mitia, ficus etiam arida, ſed magis uiridis, uuæ recentes, pingues minutæ aues, cochleæ, garum, ſalſamēta, oſtrea, pelorides, echini, muſculi, & omnes ferè conchulæ, maximeq; ius earū, ſaxátiles, & omnes teneri piſces, ſepiarum atramentum, ſi qua caro aſſumitur pinguis, eadem uel iurulenta, uel elixa, aues quæ natant, mel crudum, lac, lactaria omnia, mulſum, uinum dulce, uel ſalſum, * aqua tenera, omnia tepida, dulcia, pinguia, elixa, iurulenta, ſalſa, diluta. * aqua, tenera omnia. vel tenera opponitur duræ, vt infrà.

Quæ res aluum aſtringant. Cap. XXX.

*C*Ontrà aſtringunt, panis ex ſiligine, uel ex ſimila, magis ſi ſine fermento eſt, magis etiam* ſi uſtus eſt, intenditurq; uis eius etiam ſi bis coquitur. * ſi toſtus

Pulticula uel ex alica, uel ex panico, uel ex milio, itemq́; ex iiſdem ſorbitio, & magis ſi hæc antè fricta ſunt.[a] Lẽticula, cuĩ uel beta, uel intubus, uel ambubeia, uel plantago adiecta eſt, magisq́; etiam ſi illa antè fricta eſt, per ſe etiam intubus, [b] uel ex plantagine, uel ambubeia fricta, minuta olera, braßica bis decocta, dura oua magisq́; ſi aſſa ſunt, minutæ aues, merula, palũbus, magisq́; ſi in poſca decoctus eſt, *graues omnes aues, quæ magis currunt, quàm uolant: lepus, caprea, iecur ex his quæ ſeuum habent, maximeq́; bubulum, ac ſeuum ipſum, caſeus, qui uehementior uetuſtate fit, uel ea mutatione, quam in caſeo tranſmarino uidemus: aut ſi recens eſt ex melle, mulſoùe decoctus. Item mel coctum, pira immatura, ſorba, magisq́; ea, quæ torminalia uocantur, mala cydonia, & punica, oleæ uel albæ, uel permaturæ, myrta, palmulæ, purpuræ, murices, uinum reſinatum uel aſperum: item meracum, acetum, mulſum quod inferbuit: item defrutum, paſſum, aqua uel tepida, uel [c] præfrigida, dura, id eſt ea quæ tardè putreſcit, ideóque pluuia potißimum: omnia dura, macra, auſtera, aſpera, toſta, & in eadem carne aſſa potius quàm elixa.

¶ a τευτλοφάκη Heraclidi.

¶ b vel plantago.

* graues omnesq́; aues.

¶ c Al. perfrigida dura.

Quæ res vrinam moueent. Cap. XXXI.

VRinam autem mouent, quæcunque in horto naſcentia boni [a] odoris ſunt, ut apium, ruta, anethum, ocymum, menta, hyſſopum, aniſum, coriandrum, naſturtium, eruca, fœniculum. Præter hæc aſparagus, capparis, nepeta, thymum, ſatureia, lapſana, paſtinaca, magisq́; agreſtis: radicula, [b] ſiſer, cœpa. Ex uenatione maximè lepus, uinum tenue, piper & rotundum & longum, ſinapi, abſynthium, nuclei pinei [c].

¶ a lego, odoris ſunt: & apiũ, ruta. hæc viroſa, nõ boni odoris, vt eruca.

¶ b cicer.

¶ c Sequenti capite multa tradũtur breuiter, confuſè, vanè atq; mẽdoſè.

Quæ

Quæ res ſomnum moueant, aut ſenſus excitent. Cap. XXXII.

Somno uerò aptum eſt papauer, lactuca, maximeq́; æſtiua, cuius cauliculus iam lacte repletus eſt, morum, porrum. Senſus excitant nepeta, thymum, ſatureia, hyſſopum, præcipueq́; pulegium, ruta & cepa.

Quæ res corpus aut erodãt, aut reprimant, aut refrigerent, aut calefaciant, aut durẽt, aut emolliant. Cap. XXXIII.

*Evocare uerò materiam multa admodum poſſunt. Sed ea, quæ ex peregrinis medicamentis maximè conſtant, aliiſq́; magis quàm quibus ratione uictus ſuccurritur, opitulantur, in præſentia differam. Ponam ea uerò, quæ prompta, & his morbis (de quibus protinus dicturus ſum) apta corpus erodunt, & ſic ex eo, quod mali eſt, extrahunt. Habent autem hanc facultatem ſemina erucæ, naſturtij, radiculæ, præcipuè tamen omnium ſinapi. Salis quoque & *fici eadem uis eſt. Leniter uerò ſimul & reprimunt, & molliunt lana ſuccida, uel ex aceto, uel uino, cui oleum adiectum eſt, contritæ palmulæ, furfures in ſalſa aqua, uel aceto decocti. At ſimul reprimunt, & refrigerant, herba muralis, parthenium, uel perdicium appellant, ſerpyllum, pulegium, ocymum, herba ſanguinalis, quam Græci πολύγονον uocant, portulaca, papaueris folia, capreoliq́; uitium, coriandri folia, hyoſcyamum, muſcus, * ſiſer, apium, ſolanum, quam ςρύχνον Græci uocant, braßicæ folia, intubus, plantago, fœniculi ſemen, contrita pira uel mala, præcipueq́; cydonia, lenticula, aqua frigida, maximeq́; pluuialis, uinum, acetum, & ex horum aliquo magis madens uel panis, uel farina, uel ſpongia, uel cinis, uel lana*

** viſci*

Herba ſanguinalis, proſerpinata Apuleio, πολυβοτάνη Aetio, vulgoq́; centinodia.

** cicer*

ſuccida, uel etiam linteolum, creta cimolia, gypſum, melinum, myrteum, roſa, acerbum oleum, uerbenarum contuſa cum teneris caulibus folia, cuius generis ſunt olea, cupreſſus, myrtus, lentiſcus, tamaris, liguſtrum, roſa, rubus, laurus, hedera, punicum malum. Sine frigore autem reprimunt cocta mala cydonia, malicorium, aqua calida in qua uerbenæ coctæ ſunt, quas ſuprà propoſui, puluis uel ex fece uini, uel ex myrti folijs, amaræ nuces. Calefacit uerò ex qualibet farina cataplaſma, ſiue ex tritici, ſiue ex farris, ſiue hordei, ſiue erui, uel lolij, uel milij, uel panici, uel lenticulæ, uel fabæ, uel lupini, uel lini, uel fœni græci, ubi ea deferbuit, calidaq́; impoſita eſt. Valentior tamen ad id omnis farina eſt ex mulſo, quàm ex aqua cocta. Præterea cyprinum, irinum, medulla, adeps ex [a] felle iuncta oleo, magisq́; ſi uetus eſt, ſal [b], nitrum, git, piper, quinquefolium, [c] fereq́; uehementer & reprimũt, & refrigerant. Durant quæ calefaciunt, & digerunt, & emolliunt. Præcipueq́; ad emolliendum poteſt cataplaſma ex lini uel fœni græci ſemine. His autem omnibus & ſimplicibus & permixtis uariè medici utuntur, ut magis quid quiſque perſuaſerit ſibi appareat, quàm quid euidenter compererit.

¶ a fele.
¶ b ſal nitrũ.
¶ c fereq́; quæ uehementer refrigerant, & reprimũt, durant. Quæ calfaciunt, digerunt, emolliũt.

LIBER TERTIVS.

De morborum generibus. Cap. I.

* Præuiſis.

PRouiſis * omnibus quæ pertinent ad uniuerſa genera morborum, ad ſingulorum curationes ueniam. Hos autem in duas ſpecies Græci diuiſerunt, aliosq́; ex his acutos, alios longos eſſe

eſſe dixerunt. Ideoq; quoniam non ſemper eodem modo reſpondebant, eoſdem alij inter acutos, alij inter longos retulerunt. Ex quo plura eorum genera eſſe manifeſtum eſt. Quidam enim breues * utiq; ſunt, qui cito uel tollunt hominem, uel ipſi cito finiuntur. Quidam longi, ſub quibus neq; ſanitas in propinquo, neq; exitium eſt. Tertium genus eorũ eſt, qui modò acuti, modò longi ſunt. Idq; non in febribus tantummodo, in quibus frequentiſſimum eſt, ſed in aliis quoq; fit. Atq; etiam præter hos, quartum eſt, quod neq; acutum dici poteſt, quia non perimit: neq; utiq; longum, quia ſi occurritur, facile ſanatur. Ego cum de ſingulis dicam, cuius quiſq; generis ſit, indicabo. Diuidam autem omnes in eos, qui in totis corporibus conſiſtere uidentur, & eos qui oriũtur in partibus. Incipiã à prioribus, pauca de omnibus præfatus. In nullo quidem morbo minus fortuna ſibi uendicare, quã ars poteſt: utpote cùm repugnante natura, nihil medicina proficiat. Magis tamen ignoſcendum medico eſt parum proficienti in acutis morbis, quàm in longis. Hic enim breue ſpatium eſt, intra quod ſi quod auxilium non profuit, æger extinguitur. Ibi & deliberationi & mutationi remediorum tempus patet, adeo ut rarò, ſi inter initia medicus acceſſit obſequens æger ſine illius uitio pereat. Longus tamen morbus cum penitus inſedit, quod ad difficultatẽ pertinet, acuto par eſt. Et acutus quidem, quò uetuſtior eſt: lõgus autem quò recentior, eò facilius curatur. Alterum illud ignorari non oportet, quòd non omnibus ægris eadem auxilia conueniunt. Ex quo incidit, ut alia atque alia ſummi autores, quaſi ſola * uendicauerint, prout cuiq; ceſſerant. Oportet itaq; ubi aliquid non reſpondit, non tanti putare

* acutiq;.

* vindicauerint. Al. indicauerint.

tare autorem, quanti ægrum, & experiri aliud atq; aliud. Sic tamen, ut in acutis morbis citò mutetur, quod nihil prodeſt: in longis, quos tempus ut facit, ſic etiam ſoluit, non ſtatim condemnetur ſi quid non ſtatim profuit. Minus uerò remoueatur ſi quid paulum ſaltem iuuat, quia profectus tempore expletur.

Quomodo morbi cognoſcantur, & an increſcant, an conſiſtant, an minuantur: & qua ratione ab initio, qui languere incipit, curari debeat. Cap. II.

*PRotinus autem inter initia ſcire facile eſt, quis acutus morbus, quis longus ſit: non in his ſolis in quibus ſemper ita ſe habet, ſed in his quoque in quibus uariat. Nam ubi ſine intermiſsionibus * acceſsiones & dolores graues urgēt, acutus morbus eſt. Vbi lenti dolores, lentæue febres ſunt, & ſpatia inter acceſsiones porriguntur, acceduntq; ea ſigna, quæ in priore uolumine expoſita ſunt, longum hunc futurum eſſe manifeſtum eſt. Videndum etiam eſt, morbus an increſcat, an conſiſtat, an minuatur, quia quædam remedia increſcentibus morbis, plura inclinantibus conueniunt. Eaq; quæ * decreſcentibus apta ſunt, ubi acutus increſcens urget, in remiſsionibus potius experienda ſunt. Increſcit autem morbus, dum grauiores dolores acceſsionesq; ueniunt, hæq; & antè quàm proximæ reuertuntur, & poſtea deſinunt. Atque in longis quoq; morbis etiam tales notas nō habentibus, ſcire licet increſcere, ſi ſomnus incertus eſt, ſi deterior concoctio, ſi * fœdiores deiectiones, ſi tardior ſenſus, ſi pigrior mens, ſi percurrit corpus frigus aut calor*

* acceſsionum dolore graui vrgētur, ſic vetus.

* creſcētibus.

* fætidiores.

calor, ſi idem magis pallet. Ea uerò * quàm contraria his ſunt, decedentis eius notæ ſunt. [a] Præter hæc in acutis morbis ſerius æger alendus eſt, nec niſi iam inclinatis, ut primò dempta materia impetum frangat. [b] In longis maturius, ut ſuſtinere ſpatium affecturi mali poſſit. * Ac ſi quando is non in toto corpore, ſed in parte eſt, magis tamē ad rē pertinet totius uim corporis * molliri, quàm propriæ partes ægræ ſanētur. Multum etiam intereſt, ab initio quis rectè curatus ſit, an perperam. Quia curatio minus his prodeſt, in quibus aſſiduè fruſtra fuit. Si quis temere habitus adhuc integris uiribus uiuit, admota curatione momento reſtituitur. Sed cùm ab his cœperim, quæ notas quaſdam futuræ aduerſæ ualetudinis exhibent, curationum quoq; principium ab animaduerſione eiuſdem temporis faciam. Igitur ſi quid ex his quæ propoſita ſunt incidit, omnium optima ſunt, quies, & abſtinentia: Si quid bibendum, aqua: Idq; interdum uno die fieri ſatis eſt. Interdum, ſi terrentia manent, biduo: proximeq; abſtinentiam ſumendus eſt cibus exiguus, bibenda aqua, poſtera die etiam uinum, deinde inuicem alternis diebus, modò aqua, modò uinum, donec omnis cauſſæ metus finiatur. Per hæc enim ſæpe inſtans grauis morbus diſcutitur. Plurimiq; falluntur, dum ſe primo die protinus ſublaturos langorem, aut exercitatione, aut balneo, aut coacta deiectione, aut uomitu, aut ſudationibus, aut uino ſperāt. Non quò nō interdum id incidat, * aut non decipiat, ſed * quò ſæpius fallat, ſolaq; abſtinentia ſine ullo periculo medeatur. Cum præſertim etiā pro modo terroris moderari liceat, & ſi leuiora indicia fuerint, ſatis ſit à uino tantum abſtinere: quod ſubtractum, plus quàm ſi cibo aliquid

* quæ
¶ a Hipp. lib. 1. Aphor. & lib. de uict. rat.
¶ b 1. Apho. 16.
* At
* moliri, per quam
* aut nō deinceps fiat.
* quòd

quid dematur, adiuuat: ſi paulò grauiora, facile ſit, nō aquam tantum bibere, ſed etiam cibo carnem ſubtrahere. Interdum panis quoq; minus quàm pro conſuetudine aſſumere, humidoq; cibo eſſe contentum, & olere potiſsimùm. Satiſq; ſit tum ex toto à cibo, à uino, ab omni motu corporis abſtinere, cum uehementes notæ terruerunt. Neque dubium eſt, quin uix quiſquam qui non diſsimulauit, ſed per hæc maturè morbo occurrit, ægrotet.

De Febrium generibus. Cap. III.

ATque hæc quidem ſanis facienda ſunt, tantum cauſſam metuentibus. Sequitur uerò curatio febrium, quod & in toto corpore, & uulgare maximè morbi genus eſt. Ex his una quotidiana, altera tertiana, altera quartana eſt. Interdum etiam longiore circuitu quædam redeunt, ſed id raró euenit. In prioribus & morbi ſunt, & medicina. At quartanæ quidem ſimpliciores ſunt. Incipiunt fere ab horrore, deinde calor erumpit, finitaq; febre biduum integrum eſt, ita quarto die reuertitur. Tertianarum uerò duo genera ſunt. Alterum eodem modo quo quartana & incipiens & deſinens, illo tātùm interpoſito diſcrimine, quòd unum diem præſtat integrum, tertio redit. Alterum longè pernicioſius, quod tertio quidem die reuertitur, ex octo & quadraginta horis ferè ſex & triginta per acceſsionem occupat, interdū etiam uel minus uel plus: neq; ex toto in remiſsione deſiſtit, ſed tantū leuius eſt. Id genus pleriq; medici [a] hemitritæon appellant. Quotidianæ uerò uariæ ſunt, & multiplices. Aliæ enim protinus à calore incipiūt, aliæ à frigore, aliæ ab horrore. Frigus uoco, ubi extremæ partes mem

a ἡμιτριταῖος πυρετὸς, quem φρικώδεα πυρετὸν nocat Hippocr. eſt febris continua ex quotidiana, & tertiana: quarum vna continua fit, altera intermittens. Cum horrore inuadit. Male autem Celſus cum Agathino (quem Galenus refutat) in eodem genere cum tertiana poſuit. Vide pag. 110.

Frigus.
Horror.

membrorum inalgeſcunt: horrorem, ubi totum corpus intremit. Rurſus aliæ ſic deſinunt, ut ex toto ſequatur integritas: aliæ ſic, ut aliquantum quidē minuatur ex febre, nihilominus tamen quædam reliquiæ remaneāt, donec altera acceßio accedat, ac ſæpe aliæ uix quicquam, aut nihil remittāt, ſed ita ut continuent. Deinde aliæ feruorem ingentem habent, aliæ tolerabilem: aliæ quotidie pares ſunt, aliæ impares, atq; inuicē altero die leniores, altero uehementiores: aliæ tempore eodem poſtridie reuertuntur; aliæ uel ſerius uel celerius: aliæ diem noctemq; acceßione & deceßione implent, aliæ minus, aliæ plus: aliæ cùm decedunt ſudorem mouent, aliæ non mouent: atq; aliâs per ſudorem ad integritatem uenitur, aliâs corpus tantum imbecillius redditur. Acceßiones etiam, modò ſingulæ ſingulis diebus fiunt, modò binæ, pluresue concurrunt. Ex quo ſæpe euenit, ut quotidie plures acceßiones, remißionesque ſint. Sic tamen ut unaquæque alicui priori reſpondeat. Interdum uerò acceßiones quoque confunduntur, ſic ut notari neque tempora earum, neque ſpatia poßint. Neque uerum eſt, quod dicitur à quibuſdam, nullam febrem inordinatam eſſe, niſi aut ex uomica, aut ex inflammatione, aut ex ulcere. Facilior enim ſemper curatio foret, ſi hoc uerum eſſet. Sed quod euidentes cauſſæ faciunt, facere etiam abditæ poſſunt. Neque de re, ſed de uerbo controuerſiam mouent, qui cum aliter aliterq; in eodem morbo febres accedant, non eaſdem inordinatè redire, ſed alias, aliasq; ſubinde oriri dicunt. Quod tamen ad curandi rationem nihil pertineret, etiam ſi uerè diceretur. Tempora quoque remißionum modò * liberalia, modò uix ulla ſunt. * libera

De

De curationum diuerſis generibus.

CAPVT IIII.

ET febrium quidem ratio maxime talis eſt. Curationum uerò diuerſa genera ſunt, prout autores aliquos habent. [a] *Aſclepiades officium eſſe medici dicit, ut tutò, ut celeriter, ut iucundè curet. Id uotũ eſt, ſed ferè periculoſa eſſe * nimium, & feſtinatio & uoluptas ſolet. Qua uerò moderatione utendum ſit, ut quantum fieri poteſt omnia iſta contingant, * prima ſemper habita ſalute, in ipſis partibus curationum conſiderandum erit. Et ante omnia quæritur, primis diebus æger qua ratione continendus ſit. Antiqui medicamentis quibuſdam datis concoctionem moliebantur, eò quòd* [b] *cruditatem maxime horrebant: deinde eam materiam, quæ lædere uidebatur, ducendo ſæpius aluum ſubtrahebant. Aſclepiades medicamenta ſuſtulit: aluum non toties, ſed ferè tamen in omni morbo ſubduxit. * Febre uerò ipſa præcipuè ſe ad eius remedium uti profeſſus eſt.* [c] *Conuellendas enim uires ægri putauit, luce, uigilia, ſiti ingẽti: ſic, ut ne os quidem primis diebus elui ſineret. Quo magis falluntur, qui per omnia iucundam eius diſciplinam eſſe contendunt. * His enim ulterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriæ ſubſcripſit: primis uerò tortoris uicem exhibuit. Ego autem medicamentorum dari potiones, & aluum duci non niſi raro debere, concedo. Et id non ideo tamen agendum, ut ægri uires conuellantur, exiſtimo: quoniam * ex imbecillitate ſummum periculum eſt. Minui ergo * tantam materiam ſuperantem oportet, quæ naturaliter digeritur, ubi nihil noui accedit.* [d] *Itaq; abſtinendus à cibo primis diebus eſt, in luce habẽdus æger, niſi infirmus,*

interd

¶ a vide id explicatũ à Galeno ca. 13. lib. 14. Methodi.
** nimia.*
** primùm ſemper habita ſalutis ratione, in*
¶ b 1. Apho. 22.
** legitur, In febre - ſe eo remedio vti-*
¶ c lege Hippocra. Apho. 30. Sect. 3. lib. 6. Epidem.
** Is enim*
** & ex*
** tãtum*
¶ d lege Gal. 3. Methodi.

*interdiu eſt: quoniam corpus iſta quoque digerit: iſq; cubare quàm maximo conclaui debet. Quod ad ſitim uerò ſomnumq; pertinet, moderãdum eſt, ut interdiu uigilet: noctu, ſi poteſt, conquieſcat: ac neque potet, neq; nimium ſiti crucietur. Os etiam eius elui poteſt, ubi & ſiccum eſt, & ipſi fœtet, quamuis id tempus aptum potioni non eſt. Commodéque Eraſiſtratus dixit, ſæpe inferiore parte humorem non requirente, os & fauces requirere, neq; ad rem male haberi ægrum pertinere. Ac primò quidem ſic tenendus eſt. Optimum uerò medicamentũ eſt, opportunè cibus datus, qui quando primùm dari debeat, quæritur. Plerique ex antiquis tarde dabant, ſæpe quinto die, ſæpe ſexto: & id fortaſſe uel in Aſia, uel in Aegypto cœli ratio patitur. Aſclepiades ubi ægrum triduo per omnia fatigarat, * quarto die cibũ deſtinabat. At Themiſon nuper, non quando cœpiſſet febris, ſed quando deſiiſſet, aut certè leuata eſſet, conſiderabat, & ab illo tempore expectato die tertio, ſi nõ acceſſerat febris, ſtatim: ſi acceſſerat, ubi ea uel deſierat: uel ſi aßidue inhærebat, ſi certè ſe inclinauerat, cibũ dabat. Nihil autem horum utiq; perpetuum eſt. Nam poteſt primo die primus cibus dandus eſſe, poteſt ſecũdo, poteſt tertio, poteſt nõ niſi quarto, aut quinto, poteſt poſt unã acceßionẽ, poteſt poſt duas, poteſt poſt plures. Refert enim qualis morbus ſit, quale corpus, quale cœlũ, quæ ætas, quod tempus anni. Minimeq; in rebus multum inter ſe differentibus (quod intermittendum non eſt) perpetuum præceptum temporis eſſe poteſt. In morbo qui plus uiriũ aufert, celerius cibus dandus eſt, itemq; eo cœlo, * quo magis digerit. Ob quam cauſam in Aphrica, nullo die æger abſtinere recte uidetur.[c] Ma-*

Διάτριτος Empiricorum, cuius author Theſſalus.

** quartum diem cibo.*

** quod.*

¶ c Hippocr. 1. Aphor. 14. & 15.

turius etiam puero, quàm iuueni: æſtate, quàm hyeme dari debet.[f] *Vnũ illud & ſemper & ubiq; ſeruandũ eſt, ut ægri uires ſubinde aßidens medicus inſpiciat, & quãdiu ſupererunt, abſtinẽtia pugnet: ſi imbecilli tatẽ uereri cœperit, cibo ſubueniat. Id enim eius officiũ eſt, ut ægrũ neq; ſuperuacua materia oneret, neq;* **imbecillitatem** *fame perdat. Idq́; apud Eraſiſtratũ quoq; inuenio, qui quamuis parum docuit, quando uẽter, quando corpus ipſum exinaniretur, dicendo tamen hæc eſſe uiſenda, & tum cibum dandũ, cum corpori** *deberetur, ſatis oſtendit, dum uires ſupereſſent, dari non oportere: ne deficerent conſulendũ eſſe. Ex his autẽ intelligi poteſt ab uno medico multos nõ poſ ſe curari, eumq́; (ſi artifex eſt) idoneum eſſe, qui non multũ ab ægro recedit. Sed qui quæſtui ſeruiũt, quoniam is maior ex populo eſt, libenter amplectũtur ea præcepta, quæ ſedulitatem non exigũt, ut in hac ipſa re. Facile eſt enim dies, uel acceßiones numerare his quoq;, qui ægrũ rarò uident. Ille aßideat neceſſe eſt, qui quod ſolũ opus eſt, uiſurus eſt, quando nimis imbe cillus futurus ſit, niſi cibũ acceperit. In pluribus tamẽ ad initium cibi, dies quartus aptißimus eſſe cõſueuit. Eſt autem alia etiam de diebus ipſis dubitatio, quoniã antiqui potißimũ impares ſequebãtur, eoſq;, tanquã tũc de ægris iudicaretur, κρισίμους nominabant.*[g] *Hi erãt dies tertius, quintus, ſeptimus, nonus, undecimus, quartuſdecimus, unus & uigeſimus, ita ut ſumma potẽtia ſeptimo, deinde quartodecimo, deinde uni & uigeſimo daretur. Igitur ſic ægros nutriebãt, ut dierum impariũ acceßiones expectarẽt, deinde poſtea cibum quaſi leuioribus acceßionibus inſtãtibus darẽt, adeo ut*[h] *Hippocrates, ſi alio die febris deſiſſet, recidiuã timere*

¶ f 1. Aph. 9.

* Aliàs imbecillum.
* fami prodat. vel.
* demeretur.

¶ g Carpit Hippocratis experiẽtia comprobatam ſententiam, vt li. 2. Aphor. 23. & 4. Aphor. 36. lege Gale. de diebus criticis.

¶ h 4. Aph. 36.

mere ſit ſolitus. Id Aſclepiades [i] *iure ut uanum repudiauit, neq; in ullo die, quia par, impárue eſſet, his uel maius, uel minus periculum eſſe dixit.* Interdum *enim peiores dies pares fiunt, & opportunius poſt eorum acceßiones cibus datur.* Nonnunquam *etiam in ipſo morbo dierũ ratio mutatur, fitq; grauior, qui remißior eſſe cõſueuerat: atq; ipſe quartuſdecimus par eſt, in quo eſſe magnam uim antiqui fatebantur,* [k] *qui cum octauum primi naturam habere cõtenderent, ut ab eo ſecũdus ſeptenarius numerus inciperet, ipſi ſibi repugnabant, non octauũ, neq; decimum, neq; duodecimum diem* * *ſumendũ quaſi potentiorem.* Plus *enim tribuebant nono & undecimo.* Quod *cùm feciſſent ſine ulla probabili ratione, ab undecimo non ad tertiũdecimũ, ſed ad quartumdecimũ tranſibant. Eſt etiã apud* [l] Hippocratem *ei quem ſeptimus dies liberaturus ſit, quartum eſſe grauißimum.* Ita *illo quoq; autore in die pari & grauior febris eſſe poteſt, & certa futuri nota. Atq; idẽ alio loco quartum quemq; diem, ut in utrũq; efficacißimũ apprehendit, id eſt, quartũ, ſeptimũ, undecimũ, quartumdecimũ, decimũſeptimum, in quo & ab impari ad paris rationem tranſit: & ne hoc quidẽ propoſitũ conſeruauit, cùm à ſeptimo die undecimus, non quartus, ſed quintus ſit: adeo apparet quacunq; ratione ad numerum reſpeximus, nibil rationis ſub illo quidẽ autore reperiri.* Verùm *in his quidẽ antiquos tũc celebres admodũ* Pythagorici *numeri fefellerunt, cùm hic quoq; medicus non numerare dies debeat, ſed ipſas acceßiones intueri, & ex his coniectare, quando dandus cibus ſit.* Illud *autem magis ad rem pertinet ſcire, tũ ne oporteat dari, cũ iam bene uenæ conquieuerunt: aut etiam num manentibus reliquiis*

Margin notes:

¶ i *Galenus id pernegat & cauſam nõ numeru ſed cœlo aſtriſque aßignat.*

¶ k 2. Aph. 24

* *ſumendo.*

¶ l 2. Aphor. 24. & 4. Aphor. 71.

Sed ſi octauus primi naturá habet: vndecimus quartus, non quintus erit.

febris. Antiqui enim quàm integerrimis corporibus alimentum offerebant. Aſclepiades inclinata quidem febre,ſed adhuc tamen inhærente. In quo uanam rationem ſecutus eſt: non quò nõ ſit interdum maturius cibus dandus, ſi maturè timetur altera acceſſio: ſed quò ſcilicet quã ſaniſſimo dari debeat. Minus enim corrumpitur quod integro corpori infertur. Neque tamen uerũ eſt,quod Themiſoni uidebatur, ſi duabus horis integer futurus eſſet æger,ſatius eſſe tunc dare, ut ab integro corpore potiſſimum diduceretur. Nam ſi diduci tam celeriter poſſet, id eſſet optimũ. Sed cũ hoc breue tẽpus nõ præſtet,ſatius eſſe principia cibi à decedente febre, quàm reliquias ab incipiente excipi:ita,ſi longius tempus ſecundũ eſt, quàm integerrimo dãdus eſt:ſi breue,etiam antequã ex toto integer fiat. Quo loco uerò integritas eſt, eodẽ eſt remiſſio, *quæ maxime in febre continua poteſt eſſe. At hic quoq; quæritur,utrum tot horæ expectãdæ ſint,quot febrẽ habuerũt:an ſatis ſit,primã partẽ earũ præteriri,ut ægris iucũdius* inſidat,quibus interdũ non* uacat. Tutiſſimum eſt autem ante totius acceſſionis tempus præterire, quãuis ubi lõga febris fuit,poteſt indulgeri ægro maturius,dum tamen antè* minimè pars dimidia prætereatur: Idq; non in ea ſola febre, de qua proxime dictũ eſt,ſed in omnibus ita ſeruandum eſt.*

* *eſt.*

* *quanta maxima.*

* *accidat, nempe alimentũ & cibum ſumere.*

* *minimùm.*

De febrium ſpeciebus, & ſingularum curationibus: & primò, quando cibus febricitantibus dandus ſit. Cap. V.

HAec magis per omnia genera febrium perpetua ſunt: nunc ad ſingulas earum ſpecies deſcendam. Igitur ſi [a] ſemel tantum acceſſit, deinde deſiit, eaq; uel ex inguine, uel ex laſſitudine, uel ex æſtu, aliáue

¶ a *ἐφήμερα, diaria.*

alia'ue ſimili re fuit, ſic, ut interior nulla cauſſa metum fecerit, poſtero die cum tempus acceßionis ita trāſiit, ut nihil mouerit, cibus dari poteſt. At ſi ex alto calor uenit, & grauitas uel capitis uel præcordiorum ſecuta eſt, neq; apparet quid corpus confuderit, quamuis unam acceßionē ſecuta integritas eſt, tamen quia tertiana timeri poteſt, expectandus eſt dies tertius: & ubi acceßionis tempus præteriit, cibus dandus eſt, ſed exiguus, quia quartana quoq; timeri poteſt. Et die quarto demum, ſi corpus integrum eſt, eo cum fiducia utendum. Si uerò poſtero, tertióue, aut quarto die ſecuta febris eſt, ſcire licet morbum eſſe. Sed tertianarum, quartanarumq;, quarū & certus circuitus eſt, & finis integer, & quia liberaliter quieta tempora ſunt, expeditior ratio eſt: de quibus ſuo loco dicā. Nūc uerò eas explicabo, quæ quotidie urgent. Igitur tertio quoq; die cibus ægro commodißimè datur, ut alter febrem minuat, alter uiribus ſubueniat. Sed his dari debet, ſi quotidiana febris eſt, quæ ex toto deſinat, ſimul atq; corpus integrum factū* eſt, ſi quamuis non acceßiones, febres tamen iunguntur, & quotidie quidem increſcunt, ſed ſine integritate tamen remittūt, cùm corpus ita ſe habet, ut maior remißio nō expectetur. Si altero die grauior, altero leuior acceßio eſt, poſt grauiorem.[b] Ferè uerò grauiorem acceßionem leuior nox ſequitur: quò fit, ut grauiorem acceßionem nox quoq; triſtior antecedat. At ſi continuatur[c] febris, neq; leuior unquam fit, & dari cibū neceſſe eſt, quando dari debeat magna quidē diſſenſio eſt. Quidā, quia ferè remißius matutinum tempus ægris eſt, tunc putant dandum. Quod ſi reſpondet, non quia mane eſt, ſed quia remißio eſt ægro dari debet. Si ue-*

* *iis.*

* *factum eſt: ſin.*

¶ b 2. Apho. 13.

¶ c ut Synochus.

rò ne tunc quidem ulla requies ægris eſt, hoc ipſo peius id tempus eſt, quòd cùm ſua natura melius eſſe debeat, morbi uitio non eſt, ſimulq; inſequitur tempus meridianum, à quo cùm omnis æger fere peior fiat, timeri poteſt, ne ille magis etiam quàm ex conſuetudine urgeatur. Igitur alij ueſpere tali ægro cibum dant. Sed cùm eo tempore ferè peßimi ſint, qui ægrotant, uerẽdum eſt, ne ſi quid tunc mouerimus, fiat aliquid aſperius. Ob hæc ad mediam noctem *decurro, id eſt finito iam grauißimo tempore, eodemq; longißimè diſtãte: ſecuturis uerò antelucanis horis, quibus omnes ferè maximè dormiunt: deinde matutino tempore, quod natura ſua leuißimũ eſt. Si uerò febres uagæ ſunt, quia uerendum eſt, ne cibum ſtatim ſubſequãtur, quandocunque quis ex acceßione leuatus eſt, tunc debet aſſumere. At ſi plures acceßiones eodem die ueniunt, conſiderare oportet, paresne per omnia ſint, (quod uix fieri poteſt) an impares. Si per omnia pares ſunt, poſt eam potius acceßionem cibus dari debet, quæ non inter meridiem & ueſperam deſinit. Si impares ſunt, conſiderandum eſt, quo diſtent. Nam ſi altera grauior, altera leuior eſt, poſt grauiorem dari debet: ſi altera longior, altera breuior, poſt longiorẽ: ſi altera grauior, altera longior eſt, conſiderandũ eſt utra magis affligat, illa ui, an hæc tẽpore, & poſt eam dandus eſt. Sed planè plurimum intereſt, quantæ qualésq; inter eas remißiones ſint. Nam ſi poſt alteram febrem motio manet, poſt alterã integrum corpus eſt, integro corpore cibo tempus aptius eſt. Si ſemper febricula manet, ſed alterũ tamẽ longius tempus remiſſionis eſt, id potius eligendũ eſt: adeò ut ubi acceßiones continuantur, protinus inclinata priore dandus cibus*

* *peßimè*

* *decurſo*

Febres uagæ.

cibus ſit. Etenim perpetuũ eſt, ad quod omne cõſilium dirigi poteſt, cibum quàm [d] *maximè ſemper ab acceſſione futura reducere, & hoc ſaluo, dare quàm integerrimo corpori, quod nõ inter duas tãtùm, ſed etiam inter plures acceßiones ſeruabitur. Sed cùm ſit aptiſſimum tertio quoque die cibum dare, tamen ſi corpus infirmum eſt, quotidie dandus eſt: multoq́; magis ſi cõtinentes febres ſine remißione ſunt, quanto magis corpus affligunt, aut ſi duæ pluréſue acceßiones eodem die ueniũt. Quæ res efficit, ut & à primo die protinus cibus dari quotidie debeat, ſi protinus uenæ conciderunt, & ſæpius eodem die, ſi inter plures acceßiones ſubinde uis corpori deeſt. Illud tamen in his ſeruãdum eſt, ut poſt eas febres minus cibi detur, poſt quas, ſi per corpus liceret, omnino non daretur. Cùm uerò febris inſtet, incipiat, augeatur, conſiſtat, decedat, deinde in deceßione conſiſtat, aut finiatur, ſcire licet, optimum cibo tempus eſſe febre finita: deinde cùm deceßio eius conſiſtit: * tertium ſi neceße eſt, quandocunque decedit: cætera omnia periculoſa eſſe. Si tamen propter infirmitatem neceßitas urget, ſatius eſſe conſiſtente iam incremento febris aliquid offerre, quàm increſcente. Satius eſſe inſtante, quàm incipiente: cum eo tamen ut nullo tempore, is qui deficit, non ſit ſuſtinendus. Neq; Hercule ſatis eſt, ipſas tantùm febres medicum intueri, ſed etiam totius corporis habitum, & ad eum dirigere curationem, ſeu ſuperſunt uires, ſeu deſunt, ſeu quidam mali affectus interueniũt. Cùm uerò ſemper ægros ſecuros agere cõueniat, ut corpore tãtùm, non etiã animo laborẽt, tum præcipuè, ubi cibum ſumpſerunt: * atq; ſi qua ſunt, quæ exaſperatura eorum animos ſunt, optimum eſt ea dum ægrotãt, eorum*

¶ d 1. Aphoriſm. 11.

* tertio

* Itaque

*notitiæ ſubtrahere. Si id fieri non poteſt, ſuſtinere tamen poſt cibum * uſque ſomni tempus, & cùm experrecti ſunt, tum exponere.*

* ad vſque.

Quando potiones febricitantibus dari expediat. Cap. VI.

SEd de cibo facilior quidem cum ægris ratio eſt, quorum ſæpe ſtomachus hunc reſpuit, etiam ſi mens concupiſcit: De potione *uerò ingens pugna eſt, eóq; magis, quo maior febris eſt. Hæc enim ſitim accendit, & tum maximè aquam exigit, cum illa periculoſiſsima eſt. Sed docendus æger eſt, ubi febris conquieuerit, protinus ſitim quoque quieturam, longioremq́; acceſſionem fore, ſi quod ei datum fuerit alimentum. Ita celerius eum deſinere ſitire, qui nõ bibit. Neceſſe eſt tamen quanto facilius etiam ſani famem, quàm ſitim ſuſtinent, tanto magis ægris in potione, quàm in cibo indulgere. Sed primo quidem die nullus humor dari debet, niſi ſubitò ſic uenæ conciderunt, ut cibus quoq; dari debeat: Secũdo uerò, cæteriſq; etiam quibus cibus nõ dabitur, tamen, ſi magna ſitis urgebit, potio dari poteſt.*[a] *Ac ne illud quidẽ ab* Heraclide Ta*rentino dictum ratione caret, ubi aut bilis ægrum, aut cruditas malè habet, expedire quoq; per medicas potiones miſceri nouam materiã corruptæ. Illud uidendum eſt, ut qualia tempora cibo legũtur, talia potioni quoq;, ubi ſine illo datur, * deligantur, aut cùm ægrum dormire cupiemus, quod ferè ſitis prohibet.*[b] *Satis autem cõuenit, cũ omnibus febricitãtibus nimius humor alienus ſit, tum præcipuè eſſe fœminis, quæ ex partu in febres inciderũt. Sed cum tẽpora cibo potioniq; febris & remiſsionis ratio det, non eſt expeditiſsimum ſcire quãdo æger febricitet, quãdo melior ſit, quãdo deficiat*

¶ a *Hoc ἐπικρασις vocatur. Vide lib. 4. cap. 11.*

* *deligantur cùm*

b 1. *Aphor. 16.*

*ciat, ſine quibus diſpenſari illa non poſſunt. Venis enim maximè credimus fallaciſſimæ rei: quia ſæpe iſtæ * leniores, celerioréſue ſunt, & ætate, & ſexu, & corporum natura. Et plerunque ſatis ſano corpore ſi ſtomachus infirmus eſt, nonnunquam etiam incipiente febre ſubeunt & [a] quieſcunt, ut imbecillus is uideri poßit, cui facilè * laturo grauis inſtat acceßio. Contrà ſæpe eas cõcitat, & [b] reſoluit ſol, & balneum, & exercitatio, & metus, & ira, & quilibet alius animi affectus, adeò ut cùm primùm medicus uenit, ſolicitudo ægri dubitantis quomodo * ille ſe habere uideatur, eas moueat. Ob quam cauſſam periti medici eſt, non protinus ut uenit apprehendere manu brachium, ſed primum reſidere hilari uultu, percunctariq; quemadmodũ ſe habeat, et ſi quis eius metus eſt, eum probabili ſermone lenire, tum deinde eius * corpori manum admouere.* Quas uenas autẽ conſpectus medici mouet, quàm facilè mille res turbant. Altera res eſt, cui credimus, calor æquè fallax. Nã hic quoq; excitatur æſtu, labore, ſomno, metu, ſolicitudine. Igitur intueri quidẽ etiam iſta oportet, ſed his non omnia credere: ac protinus quidem ſcire non febricitare eum, cuius uenæ naturaliter ordinatæ ſunt, teporq; talis eſt, qualis eſſe ſanis ſolet. Non protinus autem ſub calore motuq; febrem * ſeſe cõcipere, ſed ita, ſi ſumma quoq; arida inæqualiter cutis eſt: ſi calor & in fronte eſt, & ex imis præcordiis oritur: ſi ſpiritus ex naribus cum feruore prorumpit: ſi color aut rubore, aut pallore nouo mutatus eſt: ſi oculi graues, et aut perſicci, aut ſubhumidi ſunt: ſi ſudor cùm fit, inæqualis eſt: ſi uenæ nõ æquis interuallis mouentur. Ob quam cauſſam medicus neq; in tenebris, neq; à capite ægri debet reſidere, ſed illuſtri*

Venarum pulſus.
* lentiores.
a ut ἀσφυξία videatur.
* nẽpe inediã
b impropriè.
* illi
Officium medici.
* carpo: aut thoraci
* Quàm
* poſſe

loco aduerſus eum, ut omnes notas ex uultu quoq; cubantis* perſpiciat. Vbi uerò febris fuit, atq; decreuit, *expectari oportet, num tempora, parteſue corporis aliæ paulum madeſcant, quæ ſudorem uenturum eſſe teſtentur. Ac ſi qua nota eſt, tunc demũ dare potui calidam aquam, cuius ſalubris effectus eſt, ſi ſudorem per omnia membra diffundit. Huius autẽ rei cauſſa cõtinere æger ſub ueſte ſatis multa manus debet, eadẽq; crura, pedesq; contegere, qua malè pleriq; ægros in ipſo impetu febris, peßimeq; ubi ardens ea eſt, * malè habẽt. Si ſudare corpus cœpit, linteum tepefacere oportet, paulatimq; ſingula membra detergere. At ubi ſudor omnis finitus eſt, aut ſi is non uenit, ubi quàm maximè* potuit, idoneus eſſe cibo æger uidetur: ſub ueſte leniter ungendus eſt, tum detergendus, deinde ei cibus dandus.[d] Cibus autem febricitantibus humidus eſt aptißimus, aut humori certè quàm proximus, utiq; ex materia quàm leuißima, maximeq; ſorbitio, eaq; ſi magnæ febres fuerunt, quàm tenuißima eſſe debet. Mel quoq; deſpumatum huic rectè adiicitur, quo corpus magis nutriatur: ſed id, ſi ſtomachum offendit, ſuperuacuum eſt, ſicut ipſa quoq; ſorbitio. Dari uerò in uicem eius poteſt, uel intrita ex aqua calida, uel alica elota: ſi firmus eſt ſtomachus & compreſſa aluus, ex aqua mulſa: ſi uel ille languet, uel hæc profluit, ex poſca. Et primo quidẽ cibo ita ſatis eſt: ſecundo uerò aliquid adiici poteſt, ex eodẽ tamẽ genere materiæ uel olus, uel cõchylium, uel pomum.* Et dum febres quidem increſcunt, hic ſolus idoneus cibus eſt. Vbi uerò aut deſinunt, aut leuãtur, ſemper quidem incipiendum eſt ab aliquo ex materia leuißima: adiiciendum uerò aliquid ex media, ratione habita ſubinde & uirium hominis

Marginal notes: * percipiat — * expectare — * malè, expũge. — * tepuit — d 1. Aphoriſm. 16. — * Ac

hominis & morbi * Ponendi uerò ægro uarij cibi (ſicut Aſclepiades præcipit) tum demum ſunt, ubi faſtidio urgetur, neq; ſatis uires ſufficiunt, ut paulum ex ſingulis deguſtando famem uitet. At ſi neq; uis, neq; cupiditas deeſt, nulla uarietate ſolicitandus æger eſt, ne plus aſſumat, quàm concoquat. Neq; uerum eſt, quod ab eo dicitur, facilius cõcoqui cibos uarios: * edũtur enim facilius: ad concoctionem autem, materiæ genus, & modus pertinent. Neq;[c] inter magnos dolores, ut neq; increſcente morbo tutũ eſt ægrum cibo impleri, ſed ubi inclinata iam in melius ualetudo eſt. Sunt aliæ quoq; obſeruationes in febribus neceſſariæ, atque id quoq; uidendũ eſt, quod quidam ſolum præcipiunt,[f] an aſtrictũ corpus ſit, an profluat: Quorum alterũ ſtrangulat quod continet, alterum digerit. Nam ſi aſtrictũ eſt, ducenda aluus eſt, mouenda urina, eliciendus omni modo ſudor. In hoc genere morborum ſanguinẽ etiã miſiſſe, cõcuſſiſſe uehementibus geſtationibus corpus, in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim, uigiliam prodeſt. Vtile eſt etiam ducere in balneum, prius demittere in ſolium, tum ungere, iterum ad ſolium redire, multaq; aqua fouere inguina, interdum etiam oleum in ſolio cum aqua calida miſcere, uti cibo rarius & ſerius, tenui, ſimplici, molli, calido, exiguo, maximeq; oleribus, qualia ſunt lapathũ, urtica, malua, uel iure etiam concharum, muſculorúmue, aut locuſtarũ: neq; danda caro, niſi elixa eſt. At potio eſſe debet magis liberalis, & ante cibum, & poſt hunc, & cum hoc ultrà quàm ſitis coget. Poteritque à balneo etiam *pinguius* aut dulcius dari uinum: poterit ſemel, aut bis interponi Græcum ſalſum. Contrà uerò ſi corpus profluit, ſudor coercendus, quies adhibenda erit, tene

* Apponendi

* aliàs, eduntur.

¶ e 1. Aph. 7. & 8

¶ f Methodicorũ ſententia.

* ita pinguius

* in quibuſdã libris deeſt.

tenebris,ſomnoq; quandocunq; uolet utendum, nõ niſi
* leni * *leui geſtatione corpus agitandum, & pro genere mali ſubueniendum. Nam ſi uenter fluit, aut ſi ſtomachus non continet, ubi febris decreuit, liberaliter oportet aquam tepidam potui dare, & uomere cogere, niſi aut fauces, aut præcordia, aut latus dolet, aut uetus morbus eſt. Si uerò ſudor exercet, duranda cutis eſt uel nitro, uel ſale, quæ cum oleo miſcentur. At ſi leuius id uitium eſt, oleo corpus ungendum eſt: ſi uehementius, roſa, uel melino, uel myrteo, cui uinum auſterum ſit adiectum. Quiſquis autem fluore æger eſt, cùm uenit in balneum, prius ungẽdus, deinde in ſolium demittendus eſt. Si in cute uitium eſt, frigida quoque, quàm calida aqua melius utetur. Vbi ad cibum uentum*
* his *eſt, dari debet * is ualens, frigidus, ſiccus, ſimplex, qui quàm minimè corrumpi poßit, panis toſtus, caro aſſa,*
* auſterum *uinum* aſperum, uel certè ſubauſterum. Si uenter profluit, calidũ: ſi ſudores nocent, uomitusq; ſunt, frigidũ.*

Quomodo peſtilentes febres curari debeant. Cap. VII.

DEſiderat etiam propriam animaduerſionem in febribus peſtilentiæ caſus. In hanc minimè utile eſt, aut fame, aut medicamentis uti, aut ducere aluum. Si uires ſinunt, ſanguinem mittere optimum eſt, præcipueq; ſi cum dolore febris eſt. Si id parum tutum eſt, ubi febris aut tenuata eſt, aut leuata, uomitu pectus purgare. Sed in hoc maturius, quàm in aliis morbis, ducere in balneum opus eſt, uinum calidum & meracius dare, & omnia glutinoſa. Inter quæ carnem quoque generis eiuſdem. Nam quo celerius eiuſmodi tempeſtates corripiunt, eo maturius auxilia, etiam cum quadam temeritate rapienda ſunt. Quòd ſi puer eſt

qui

qui laborat, neque tantum robur eius eſt, ut ſanguis mitti poßit, ſiti ei utendum eſt: ducenda aluus, uel aqua, uel ptiſanæ cremore: tum demum is leuibus cibis nutriendus. Et ex toto, *non ſic pueri, ut uiri curari debent.* Ergo, *ut in alio quoq; genere morborum, parcius in his agendum eſt:* Non *facilè ſanguinem mittere, non facilè ducere aluum, non cruciare uigilia, faméue, aut nimia ſiti, non uino curare ſatis cõuenit.* Vo*mitus poſt febrem eliciendus eſt, deinde dandus cibus ex leuißimis: tum is dormiat: poſtero quoq; die ſi febris manet,* * *abſtineatur:* Tertio *ad ſimilem cibum redeat.* Dandaq́; *opera eſt, quãtum fieri poteſt, ut inter opportunam abſtinentiam ciboſq́; opportunos, omißis cæteris nutriatur.* Si *uerò ardẽs febris extorret nulla medicamẽti danda potio eſt, ſed in ipſis acceßionibus, oleo & aqua refrigerãdus eſt: quæ miſcẽda manu ſunt donec albeſcant: & cõclaui tenendus, quò multum & purum aerem trahere poßit: neq; multis ueſtimentis ſtrangulandus, ſed admodum leuibus tantũ uelandus eſt.* Poſſunt *etiam ſuper ſtomachum imponi folia uitis in aqua frigida tincta.* Ac *ne ſiti quidẽ nimia uexandus eſt: alendus maturius eſt, id eſt, à die tertio, & ante cibũ iiſdem perungendus.* Si *pituita in ſtomacho coit, inclinata iã acceßione uomere cogẽdus eſt, & tũc dandũ frigidum olus, aut pomũ ex his quæ ſtomacho cõueniunt.* Si *ſiccus manet ſtomachus, protinus uel ptiſanæ, uel alicæ, uel oryzæ cremor dãdus eſt, cũ quo recẽs* [a] *adeps cocta ſit.* Cùm *uerò in ſummo incremento morbus eſt, utiq; nõ ante diem quartum magna ſiti antecedẽte, frigida aqua copioſe præſtanda eſt, ut bibat etiam ultra ſatietatẽ: & cùm iam uẽter & præcordia ultra modum repleta, ſatiſq; refrigerata ſunt, uomere*

* *abſtineat*

¶a *Adeps tamẽ ob oleoſam ſubſtantiam in nidorem uertitur, & febrem magis accẽdit.*

uomere debet. Quidam ne uomitum quidem exigunt, ſed ipſa aqua frigida tantùm ad ſatietatem data pro medicamento utuntur. Vbi utrumlibet factum eſt, multa ueſte operiendus eſt, & collocandus ut dormiat. Fereq; poſt longam ſitim & uigiliam, poſt [b] multam ſatietatem, poſt infractum calorem plenus ſomnus uenit, per quem ingens ſudor effunditur, idq; præſentiſſimum auxilium eſt: Sed in his tamen, in quibus præter ardorem, nulli dolores, nullus præcordiorum tumor, nihil prohibens, uel in thorace, uel in pulmone, uel in faucibus, non ulcus, non * deiectio, non profluuium alui fuit. Si [c] quis autem in huiuſmodi febre leuiter tuſſit, is neq; uehementi ſiti conflictatur, neq; bibere aquam frigidam debet, ſed eo modo curãdus eſt, quo in cæteris febribus præcipitur.

¶ b aquæ epotæ

* defectio, animi nempe, i. λειποθυμία: ſic codex vetus.

¶ c 4. Apho. 54.

Curatio ſemitertianæ febris, quæ hemitritæos dicitur. Cap. VIII.

AT ubi id genus tertianæ eſt, quod hemitritæon Medici appellant, magna cura opus eſt, ne id fallat. Habet enim plerunque frequentiores acceſſiones deceſſionesq;, ut aliud morbi genus uideri poſſit, * porrigitq; febris inter horas uigintiquatuor & triginta ſex, ut quod idem eſt, non id eſſe uideatur. Et magnopere neceſſarium eſt, neq; dari cibũ, niſi in ea remiſſione, quæ uera eſt, & ubi ea uenit, protinus dari: Plurimiq; ſub alterutro curantis errore ſubitò moriuntur: ac niſi magnopere aliqua res prohibet, inter initia ſanguis mitti debet, tum dari cibus, qui neq; incitet febrem, & tamen longum eius ſpatium ſuſtineat.

* porrigiturq;, febris in horas vide pag. 94.

Curatio lentarum febrium. Cap. IX.

NOnnunquam etiam lentæ febres ſine ulla remiſſione corpus tenent, ac neq; cibo, neq; ulli remedio

dio locus eſt.[a] In hoc caſu medici cura eſſe debet, ut morbum mutet. Fortaſſe enim curationi opportunior fiet. Sæpe igitur ex aqua frigida, cui oleum ſit adiectum, corpus eius pertractãdum eſt, quoniam interdũ ſic euenit, ut horror oriatur, & fiat initium quoddam noui motus, exq́; eo, cùm magis corpus incaluit, ſequatur etiam remiſsio. In his frictio quoque ex oleo & ſale ſalubris uidetur. At ſi diu frigus eſt & torpor, & iactatio corporis, nõ aliènum eſt in ipſa febre dare mulſi tres aut quatuor cyathos, uel cum cibo uinum bene dilutũ. Intenditur enim ſæpe ex eo febris, & maior ortus calor, ſimul & priora mala tollit, & ſpem remiſsionis in ea curatione oſtendit. Neque Hercules iſta curatio noua eſt, qua nunc quidã traditos ſibi ægros (qui ſub cautioribus medicis trahebantur) interdum contrariis remediiis ſanant. Siquidem apud antiquos quoq; ante Herophilum & Eraſiſtratũ, maximéq; poſt Hippoc. fuit* πέτρων quidã qui febricitantem hominẽ ubi acceperat, multis ueſtimentis operiebat, ut ſimul calorẽ ingẽtem, ſitimq́; excitaret. Deinde ubi paulum remitti cœperat febris, aquam frigidã potui dabat: ac ſi mouerat ſudorẽ, explicuiſſe ſe ægrũ iudicabat: ſi non mouerat, plus etiã aquæ frigidæ ingerebat, & tum uomere cogebat. Si alterutro modo febre liberauerat, protinus ſuillã aſſam, & uinum homini dabat. Si nõ liberauerat, decoquebat aquã ſale adiecto, eamq́; bibere cogebat, ut uomẽdo uentrem purgaret. Et intra hæc omnis eius medicina erat: Eaq́; nõ minus grata fuit his, quos Hippocratis ſucceſſores nõ refecerant, quàm nunc eſt his quos Herophili, uel Eraſiſtrati æmuli, diu tractos non expedierunt. Neque ideo tamen non eſt temeraria iſta medicina, quia plures

¶ [a] *Anceps & periculoſa curandi ratio, recteq; Fortaſſe ſubiunxit.*

* *Petro. Al.* πετρώνιος. *Petronius Diodotus* ἀντιλεγόμενα *ſcripſit Plin. libr. 20. cap. 8.*

plures, ſi protinus à principiis excepit, interemit. Sed cùm eadem omnibus conuenire non poßint, ferè quos ratio non reſtituit, temeritas adiuuat. Ideoq; eiuſmodi medici melius alienos ægros, quàm ſuos nutriunt. Sed eſt circumſpecti quoq; hominis, & nouare interdum, & augere morbum, & febres accendere, quia curationem ubi id quod eſt non recipit, poteſt recipere id quod futurum eſt.

Remedia in febribus ad capitis dolorē, & præcordiorum inflammationem, & ariditatem, & ſcabritiem linguæ. Cap. x.

*Conſiderandum etiam eſt febrésne ſolæ ſint, an alia his quoque mala accedant: id eſt, num caput doleat, num lingua aſpera, num præcordia intēta ſint. Si capitis dolores ſunt, * roſam cum aceto miſcere oportet, & in id * ingerere, deinde habere duo pitacia, quæ latitudinem frontis longitudinemq; æquent. Ex his inuicem alterum in aceto & roſa habere, alterum in fronte, aut intinctam iiſdem lanam ſuccidam imponere. Si acetum offendit, pura roſa utendum eſt. Si roſa ipſa lædit, oleo acerbo: ſi iſta parū iuuant, teri poteſt uel iris arida, uel nuces amaræ, uel quælibet herba ex refrigerātibus: Quorum quidlibet ex aceto impoſitū dolorem minuit, ſed magis aliud in alio. Iuuat etiā panis cū papauere iniectus uel cū roſa, ceruſa ſpumáue argenti. Olfacere quoq; uel ſerpyllū, uel anethum non alienū eſt. At ſi in præcordiis inflammatio & dolor eſt, primò ſuperimponēda ſunt cataplaſmata reprimētia, ne ſi calidiora fuerint, plus eò materiæ cōcurrat. Deinde ubi prima inflāmatio ſe remiſit, tunc demū ad calida & humida ueniendū eſt, ut ea quæ remāſerint, diſcutiāt. Notæ uerò inflammationis ſunt*

* roſ. i. roſaceū
* ingerere duo pitacia.

ſunt quatuor, rubor, & tumor, cũ calore, & dolore. Quo magis errauit Eraſiſtratus, *qui febrem nullam ſine hac eſſe dixit.* Ergo *ſi ſine inflammatione dolor eſt, nihil imponendum eſt.* Hũc *enim ſtatim ipſa febris ſoluit.* At *ſi neq; inflammatio, neq; febris, ſed tantum præcordiorum dolor eſt, protinus calidis & ſiccis fomentis uti licet.* Si *uerò lingua ſicca eſt & ſcabra, detergenda primùm penicillo eſt ex aqua calida:* De*inde ungenda miſtis inter ſe roſa & melle.* Mel *purgat, roſa reprimit, ſimulq; ſiceſcere non ſinit.* At *ſi ſcabra non eſt, ſed arida, ubi penicillo deterſa eſt, ungi roſ. debet, cui ceræ ſit paulum adiectum.* *i. roſaceo.*

Remedia cõtra frigus, quod febrem præcedit.

CAPVT XI.

SOlet etiam ante febres eſſe frigus, idq; uel moleſtiſſimũ[a] morbi genus eſt. Vbi id expectatur, omni potione prohibendus æger eſt. Hæc enim paulò antè data multum mali adiicit. Item maturius ueſte multa tegendus eſt: admouẽda partibus his, pro quibus me tuimus, ſicca & calida fomenta, ſic ne ſtatim uehemẽtiſsimi calores incipiant, ſed paulatim increſcãt. Perfricandæ quoque eæ partes manibus unctis ex uetere oleo ſunt, eiq; adiiciẽdum aliquid ex calefacientibus. Contentiq; medici quidam una frictione etiã ex quolibet oleo ſunt. In harum febrium remiſsionibus, nonnulli tres aut quatuor ſorbitionis cyathos, etiamnum ultrà manente febre, dant. Deinde, ea bene finita, reficiunt ſtomachum cibo frigido, & * leni. Ego tum hoc puto tentandum, cum parum cibus ſemel, & poſt febrem datus prodeſt. Sed curioſe perſpiciendum eſt, ne tempus remiſsionis decipiat. Sæpe enim in hoc quoq; genere ualetudinis iam minui febris uidetur, & rur-

*(margin) a Impropriè. * leni.*

ſus intenditur. Itaq; ei remiſsioni credendum eſt, quæ etiam immoratur, & iactationem fœtoremq; quendam oris (quem ὄζην Græci uocant) minuit. Illud ſatis conuenit, ſi quotidie pares acceſsiones ſunt, quotidie paruum cibum dandum: ſi impares, poſt grauiorem, cibum, poſt leuiorem, aquam mulſam.

Curatio horroris in febribus. Cap. XII.

¶ a nempe corporis, quæ Hippocrat. ἀλύκη, ἄλη uel ἀλυσμὸς, & ἄση Galeno: i. hic rigor.

¶ b 4. Aph. 43.

Horror [a] autẽ eas ferè febres antecedit, quæ certum habent circuitum, & ex toto remittũtur. Ideóque [b] tutiſsimæ ſunt, maximeq; curationes admittunt. Nam ubi incerta tempora ſunt, neq; alui ductio, neq; balneũ, neq; uinũ, neq; medicamentũ aliud recte datur. Incertum eſt enim quãdo febris uentura ſit: ita fieri poteſt, ut ſi ſubitò uenerit, ſumma in eo pernicies ſit, quod auxilij cauſſa ſit inuentum. Nihilq; aliud fieri poteſt, quàm ut primis diebus bene abſtineat æger, deinde ſub deceſſu febris eius, quæ grauiſsima eſt, cibũ ſumat. At ubi certus circuitus eſt, facilius omnia illa tentantur, quia facilius proponere nobis & acceſsionum & deceſsionum uices poſſumus. In his autẽ cùm ueterauerũt, utilis fames non eſt. Primis tantummodo diebus ea pugnandũ eſt, deinde diuidenda curatio eſt, & antè horror, tũ febris diſcutiẽda. Igitur cũ primũ aliquis inhorruit, & ex horrore incaluit, dare ei oportet potui tepidã aquã, ſubſalſam, & uomere eũ cogere. Nã ferè talis horror ab his oritur, quæ bilioſa in ſtomacho reſederũt. Itẽ faciendũ eſt, ſi proximo quoq; circuitu æquè ceſsit. Sæpe enim ſic diſcutitur. Iamq; quod genus febris ſit, ſcire licet. Itaq; ſub expectatione proximæ acceſsionis, quæ inſtare tertia poteſt, [c] deducẽdus in balneũ eſt, dãdaq; opera eſt, ut per tẽpus horroris in ſolio ſit. Si ibi quoq; ſenſerit, nihilominus

Vomitus.

¶ c Hoc non ſemper utile, Gal. in Methodo.

*lominus idem ſub expectatione acceßionis quartæ faciat, ſiquidē eo quoq; modo ſæpe*id diſcutitur: ſi nec balneū quidē profuit, ante acceßionem alliū edat, aut bibat calidā aquā cū pipere, ſiquidem ea quoq; aſſumpta calorē mouent, qui horrorē nō admittit. Deinde eo modo, quo in frigore præceptū eſt, antequā inhorreſcere poßit, operiatur. Fomētiſq; protinus ualidioribus totū corpus circūdare cōuenit, maximeq́; inuolutis extinctis teſtis, & titionib. Si nihilominus horror perruperit, multo oleo calefacto inter ipſa ueſtimēta perfundatur, cui æquè ex calefaciētibus aliquid ſit adiectū, adhibeaturq́; frictio, quātā is ſuſtinere poterit, maximeq́; in manib. & * pedib. & ſpiritū ipſe cōtineat: neq; deſiſtēdum eſt, etiam ſi horror eſt. Sæpe enim pertinacia iuuātis, malū corporis uincit. Si quid euomuit, dāda aqua tepida, iterumq́; uomere cogēdus eſt, utēdūq; eiſdē eſt, donec horror finiatur. Sed præter hæc, ducēda aluus eſt (ſi tardius horror quieſcet) ſi quidē id quoq; exonerato* corpori prodeſt. Vltima quoq; poſt hæc auxilia ſunt, geſtatio & * frictio. Cibus autē in eiuſmodi morbis maxime dādus eſt, qui mollē aluū præſtet, caro glutinoſa, uinū cū dabitur auſterū.*

* ita

Vide libro 1. c. 17.

* cruribus

* corpore.

* frictionem iā poſuit. Ergo hic vectatio. Alij itio vel ambulatio.

Curatio quotidianæ febris. Cap. XIII.

HAec ad omnes circuitus febrium pertinent. Diſcernendæ tamen ſingulæ ſunt, ſicut rationem habent dißimilē. Si quotidiana eſt, triduo primo magnopere abſtinere oportet, tum cibis altero quoq; die uti: Si res inueterauerit, poſt febrē experiri[a] balneū, & uinum, magiſq; ſi horrore ſublato hæc ſupereſt.

[a] a cruditate ſublata, & purgato corpore.

Curatio tertianæ febris. Cap. XIIII.

SI tertiana uerò, quæ ex toto intermittit, aut quartana eſt, medijs dieb. & ambulationibus uti opor-

¶ 47. Aphor. 42. tet, aliiſq; exercitationibus & unctionibus. [a] Quidā ex antiquioribus medicis Cleophantus, in hoc genere morborum, multo ante acceßionem caput ægri multa calida aqua perfundebat, deinde uinum dabat: Quod, quamuis pleraq; eius uiri præcepta ſecutus eſt Aſclepiades, recte tamen præteriit. Eſt enim anceps. Ipſe, ſi tertiana febris eſt, tertio die poſt acceßionem dicit aluum duci oportere: quinto poſt horrorem, uomitum elicere: deinde poſt febrem (ſicut illi mos erat) adhuc calidis dare cibum, & uinū: Sexto die in lectulo* detineri. Sic enim fore, ne ſeptimo die febris accedat. Id ſæpe fieri poſſe ueriſimile eſt. Tutius tamen eſt * ut ipſo ordine utamur: Tria remedia, uomitus, alui ductionis, uini potus per triduum, id eſt, die tertio, & quinto, & ſeptimo tentare: nec uinum niſi poſt acceſſionē die ſeptimo bibat. Si uerò primis diebus diſcuſſus morbus non eſt, inciditq; in uetuſtatem, quo die febris expectabitur, in lectulo ſe contineat, poſt febrem perfricetur, tum cibo aſſumpto bibat aquam: poſtero die (*quo cibo uacat, & ab exercitatione, unctioneq;) aqua tantum contentus conquieſcat. Et id quidē optimum eſt. Si uerò imbecillitas urgebit, & poſt febrem uinū, & medio die paulū cibi debebit aſſumere.

* detinere.

* vt hoc ipſo.

* quo à cibo.

Curatio quartanæ febris. Cap. XV.

EAdem in quartana faciēda ſunt. Sed cùm hæc tarde admodum finiatur, niſi primis diebus diſcuſſa eſt, diligētius ab initio præcipiendū eſt, quid in ea debeat fieri. Igitur ſi cui cū horrore febris acceßit, eaq; deſiit, eodem die, & poſtero tertioq; continere ſe debet, & aquā tātummodo calidā primo die poſt febrē ſumere: biduo proximo, quantum fieri poteſt, ne hanc quidem. Si quarto die cum horrore febris reuertitur,

uomere,

*uomere, ſicut ante præceptum eſt: deinde poſt febrem modicum cibum ſumere, uini quadrãtem: Poſtero tertioq; die abſtinere, aqua tantũmodo calida (ſi *ſitiet) aſſumpta: ſeptimo die balneo frigus præuenire, abſtinere, cõtinere ſe debet, & *aqua tantũmodo calida, ſi ſitiet: ac tũ ita *ſeptimo die balneo frigus præuenire: ſi febris redierit, ducere aluũ: ubi ex eo corpus cõquieuerit, *munctione uehemẽter perfricari, eodẽ modo ſumere cibũ, & uinũ, biduo proximo ſe abſtinere, frictione ſeruata: decimo die rurſus balneũ experiri, & ſi poſtea febris acceßit, æquè perfricari, uinum copioſius bibere: *ac ſi proximũ eſt, quies tot dierũ, ut abſtinentia cũ cæteris quæ præcipiũtur, febrẽ tollant. Si uerò nihilominus remanet, aliud ex toto ſequendũ eſt curationis genus. Idq; agendũ, ut quod diu ſuſtinẽdum eſt corpus, facilè ſuſtineat. * Quo minus etiã curatio probari Heraclidis Tarẽtini debet, qui primis diebus ducẽdã aluũ, deinde abſtinẽdũ uſq; in ſeptimum diẽ dixit: Quod ut ſuſtinere aliquis poßit, tamen etiã febre liberatus uix refectioni ualebit. Adeo ſi febris ſæpius acceſſerit, cõcidet. Igitur ſi tertiodecimo die morbus remanebit, balneũ neq; ante febrẽ, neq; poſt eam tẽtãdũ erit, niſi interdũ iã horrore diſcuſſo. Horror ipſe per eadẽ quæ ſuprà præſcripta ſunt, expugnãdus. Deinde poſt febrẽ oportebit ungi, & uehemẽter perfricari, cibum & ualidum & fortiter aſſumere, uino uti quãtum libebit, poſtero die cum ſatis quieuerit, ambulare, exerceri, ungi, perfricari fortiter, cibũ accipere ſine uino: Tertio die abſtinere. Quo die uerò febrem expectabit, antè ſurgere, & exerceri, dareq; operam *non oportet, ut in ipſam exercitationem tempus febris *incurrat. Sic enim ſæpe illa diſcutitur. At ſi in*

** ſi ſitis eſt.*

**abſtinere, & aqua uti*

** octauo.*

** in unctione.*

** Ac ſic proximum eſt, ut quies tot dierum, & abſt.*

** Quo minus.*

** oblitera negationem.*

**non incurrat*

opere occupauit, tum demum ſe recipere. In *eiuſmodi ualetudine medicamenta ſunt, oleum, frictio, exercitatio, cibus, uinum. Si uenter aſtrictus eſt, ſoluendus* * ſin *eſt. Sed hæc facilè ualidiores faciunt:* * *ſi imbecillitas occupauit, pro exercitatione geſtatio eſt. Si ne hanc quidem ſuſtinet, adhibenda tamen frictio eſt: ſi hæc quoque uehemens onerat, intra quietem, & unctionem, & cibum ſiſtendum eſt, dandaq; opera eſt, ne* ¶ a Hippoc. 1. Epidemion, & 6. *qua cruditas in quotidianam id malum uertat.*[a] *Nam quartana neminem iugulat, ſed ſi ex ea facta quotidiana eſt, in malis æger eſt. Quod tamen niſi culpa uel ægri, uel curantis, nunquam fit.*

Curatio duarum quartanarum. Cap. XVI.

AT *ſi duæ quartanæ ſunt, neq; hæ, quas propoſui, exercitationes adhiberi poſſunt, aut ex toto quieſcere opus eſt: aut ſi id difficile eſt, leuiter ambulare,* * hinc conſidere *conſidere diligenter inuolutis pedibus & capite. Quoties febris acceßit & deſiit, cibum modicum ſumere & uinum: reliquo tempore, niſi imbecillitas urget, abſtinere.* * At *Aut ſi duæ febres penè iunguntur, poſt utrãq; cibum ſumere: Deinde uacuo tempore & moueri* * aliquantum *aliquid, & poſt unctionẽ cibo uti.*[a] ¶ a Hipp. de natura humana. *Cum uerò uetus quartana raró, niſi Vere ſoluatur, utique eo tempore attendendum eſt, ne quid fiat, quod ualetudinem impediat. Prodéſtq; in uetere quartana mutare ſubinde uictus genus, à uino ad aquã, ab aqua ad uinũ, à lenibus cibis ad acres, ab acribus ad lenes tranſire, eſſe radicẽ, deinde uomere, iuréue pulli gallinacei uẽtrẽ reſoluere, oleũ ad frictiones adiicere, calfacientia ante acceßionem ſorbere, uel aceti cyathos duos, uel unũ ſynapis cum tribus Græci uini ſalſi, uel miſta paribus portionibus & in aqua diluta, piper, caſto-*

reum,

reum, laſer, myrrham.[b] *Per hæc enim ſimiliaq́; corpus agitandũ eſt, ut moueatur ex eo ſtatu quo detinetur. Si febris quieuit, diu meminiſſe eius diei conuenit, eoq́; uitare frigus, calorem, cruditatem, laßitudinẽ. Facilè enim reuertitur, niſi à ſano quoq; aliquandiu timetur.* ¶ b μετασύγκρισις *Methodicorum.*

Curatio quotidianæ febris, quæ ex quartana facta ſit. Cap. XVII.

AT ſi ex quartana quotidiana facta eſt, cùm id ui tio inciderit, per biduum abſtinere oportet, frictione uti, aquã tantummodò ueſperi potui dare. Tertio die ſæpe fit, ne febris accedat: ſed ſiue fuit, ſiue non fuit, cibus poſt acceßionis tempus eſt dandus: at ſi manet, per biduum abſtinentia, quanta * maximè imperari corpori poteſt, fricatione quotidie utendum eſt.* * *initio.* * *maxima- & fricatione*

De tribus inſaniæ generibus, & primo de eius curatione, quæ à Græcis φρενῖτις dicitur. Cap. XVIII.

ET febrium quidem ratio expoſita eſt. Superſunt uerò alij corporis affectus, qui* huic ſuperueniũt, ex quibus eos qui certis partibus aßignari * non poſſunt, protinus iungam. Incipiam ab inſania, primamq́; huius ipſius partem aggrediar, quæ & acuta, & in febre eſt; Græci φρενῖτιν appellant. Illud ante omnia ſcire oportet, interdũ in*[a] *acceßione ægros deſipere, et loqui aliena. Quod non quidem leue eſt, neq; incidere poteſt, niſi in febre uehemẽti, nõ tamen æquè peſtiferum eſt. Nã plerunq; breue eſſe cõſueuit, leuatoq́; acceßionis impetu, protinus mens redit. Neq; id genus morbi remedium aliud deſiderat, quàm quod in curanda febre præceptum eſt. Phrenitis uerò tum demum eſt, cum continua dementia eſſe incipit: aut cùm æger quamuis adhuc ſapiat, tamen quaſdam uanas* * *curatio* * *his* * *dele* ¶ a παραφροσύνη. *Phrenitis.*

imagines accipit:perfecta eſt, ubi mens illis imaginibus addicta eſt. Eius autem plura genera ſunt. Siquidem ex Phreneticis alij hilares, alij triſtes ſunt, alij facilius continentur, & intra uerba deſipiunt, alij conſurgunt, & uiolenter quædam manu faciunt, atq; ex his ipſis alij nihil niſi impetu peccant: alij etiam artes adhibent, ſummamq́; ſpem ſanitatis in captandis maiorum operum occaſionibus præbent, ſed exitu deprehenduntur. Ex his autē eos qui intra uerba deſipiunt, aut leuiter etiam manu peccant, onerare aſperioribus coercitionibus ſuperuacuum eſt: Eos uerò qui uiolentius ſe gerunt, uincire conuenit, ne uel alteri, uel ſibi noceant. Neq; credendum eſt, ſi uinctus aliquis, dum leuari uinculis cupit, ſanum iam ſe fingat, quamuis prudenter & miſerabiliter loquatur, quoniā is dolus inſanientis eſt. Ferè uerò antiqui tales ægros in tenebris habebant, eò quòd eis contrarium eſſet exterreri, & ad quietem animi tenebras ipſas conferre aliquid iudicabant. At Aſclepiades, tanquam tenebris ipſis terrentibus, in lumine habendos eſſe dixit: neutrum tamē perpetuum eſt. Alium enim lux, alium tenebræ magis turbant, reperiunturq́; in quibus nullum diſcrimen deprehendi uel hoc, uel illo modo poſſit. Optimum itaq; eſt utrunque experiri, & habere eum qui tenebras horret in luce, eum qui lucem, in tenebris. At ubi nullum tale diſcrimē eſt, æger ſi uires habet, loco lucido, ſi non habet, obſcuro continendus eſt. Remedia uerò adhibere, ubi maximè furor urget, ſuperuacuum eſt: ſimul enim febris quoq; increſcit. Itaq; tum nihil niſi cōtinendus æger eſt. Vbi uerò res patitur, feſtinanter ſubueniendum eſt. Aſclepiades perinde eſſe dixit, his ſanguinē mitti, ac ſi trucidentur, rationem hanc ſecu-

tus,

tus, quòd neq; inſania eſſet, niſi febre intenta, neq; ſanguis, niſi in remißione eius rectè mitteretur. Sed ipſe in his ſomnum multa frictione quæſiuit, cùm & intentio febris ſomnum impediat, & frictio non niſi in remißione eius utilis ſit. Itaq; hoc quoq; auxilium debuit præterire. Quid igitur eſt? Multa in præcipiti periculo rectè fiunt, aliâs omittenda. Et continuata quoq; febris habet tempora, quibus etſi non remittit, non tamen creſcit. Eſtq; hoc, ut non optimum, ſic tamen ſecundum remedij tempus. Quod ſi uires ægri patiãtur, ſanguis quoq; mitti debet. Nec minus deliberari poteſt, an aluus ducenda ſit: tum interpoſito die conuenit caput ad cutẽ* tondere: deinde aqua fouere in qua uerbenæ aliquæ decoctæ ſint.* uel ex reprimentibus: aut prius fouere, deinde tondere & iterum fouere, ac nouißimè roſa caput nareſq; implere, offerre etiam naribus rutam ex aceto contritã, mouere ſternutamẽta medicamentis* in id efficacibus. Quæ tamen facienda ſunt in his, quibus uires nõ deſunt. Si uerò imbecillitas eſt, roſa tantùm caput, adiecto ſerpyllo, ſimiliq; aliquo madefaciendũ eſt. Vtiles etiam in quibuſcunq; uiribus herbæ duæ ſunt, Solanum, & Muralis: ſimul ex utraq; ſucco expreſſo caput[b] impleatur. Cùm ſe febris remiſerit, frictione utendum eſt, parcius tamen in his, qui nimis hilares, quàm in his qui nimis triſtes ſunt. Aduerſus omnium autem ſic inſaniẽtium animos, gerere ſe pro cuiuſq; natura neceſſariũ eſt. Quorundã enim uani metus leuandi ſunt, ſicut in homine prædiuite fãmẽ timente accidit, cui ſubinde falſæ hæreditates nunciabantur. Quorundam audacia coercenda eſt, ſicut in his fit, in quibus continendis plagæ quoq; adhibentur. Quorundam etiam intempeſtiuus riſus & obiurga-

* radere

* vel aliud ex

* ad id

¶ b Implere caput, hic pro fouere, rigare, ἐμβρέχειν. Sic etiam vtitur lib. 4. cap. 2.

*tione & minis prohibendus eſt. Quorundã diſcutiendæ triſtes cogitationes, ad quod ſymphoniæ, & cymbala, ſtrepituſq; proficiunt. Sæpius tamen aſſentiendum, quàm repugnandum eſt, paulatimq; & non euidenter ab his quæ ſtultè dicẽtur, ad meliora mens eius abducenda eſt. Interdũ etiam elicienda ipſius intentio, ut fit in hominibus ſtudioſis literarum, quibus liber legitur, aut rectè, ſi delectãtur: aut perperam, ſi idipſum eos offendit. Emendando enim, cõuertere animum incipiunt. Quinetiam recitare, ſi qua meminerunt, cogendi ſunt. Ad cibum quoq; quoſdam non deſiderantes reduxerunt hi, qui inter epulantes eos collocauerunt. Omnibus uerò ſic affectis, ſomnus & difficilis, & præcipuè neceſſarius eſt. Sub hoc enim pleriq; ſaneſcunt. Prodeſt ad id, atq; etiam ad mentem ipſam componendam, crocinum unguentum cum irino in caput datum. Si nihilominus uigilant hi, quidam ſomnum moliuntur, potui dãdo aquam, in qua papauer, aut *hyoſcyamos decocta ſit: alij mandragoræ mala puluino ſubiiciunt, alij uel amomum, uel ſycamini lacrymam fronti inducunt: Hoc nomen apud medicos reperio. Sed cùm Græci morum ſycaminum appellant, mori nulla lacryma eſt: Sic uerò ſignificatur lacryma arboris in Aegypto naſcentis, quam ibi * moroſycon appellant. Plurimi decoctis papaueris corticibus, ex ea aqua ſubinde ſpongia os & caput fouent. Aſclepiades ea ſuperuacua eſſe dixit, quoniam in lethargum ſæpe *cõuerterent. Præcipit autẽ ut primo die à cibo, potione, ſomno abſtineretur, ueſpere ei daretur potui aqua, tunc frictio admoueretur lenis, ita ut ne manũ quidem qui fricaret, uehementer imprimeret: poſtero deinde die iiſdem omnibus factis, ueſperi ei daretur ſorbitio*

* hyoſcyamus decocta ſint.

* ſycomoron

* compellerent ret.

**ex aqua*

*ex aqua, rurſusq́; frictio adhiberetur. Per hāc enim nos cōſecuturos, ut ſomnus accedat. Id interdū fit, & quidem adeò, ut illo conſitente nimia frictio etiam lethargi periculum afferat. Sed ſi ſic ſomnus nō acceßit, tum demum illis medicamentis accerſendus eſt, habita ſcilicet eadem moderatione, quæ hic quoq; neceſſaria eſt, ne quem obdormire uolumus, excitare poſtea non poßimus. Confert etiam aliquid ad ſomnum [b] Silanus iuxtà cadēs, uel geſtatio poſt cibū, et noctu, maximeq́; ſuſpenſi lecti motus. Neq; alienum eſt, ſi neque ſanguis antè miſſus eſt, neq; mens conſtat, neq; ſomnus accedit, occipitio inciſo cucurbitulam admouere. Quæ quia leuat morbum, poteſt etiam ſomnum facere. Moderatio autem in cibo quoq; adhibenda. Nam neq; implendus æger eſt, ne inſaniat, neq; ieiunio utique uexandus eſt, ne imbecillitate in cardiacum incidat. Opus eſt autem cibo infirmo, maximeq́; ſorbitione, potione aquæ mulſæ, cuius ternos cyathos bis hyeme, quater æſtate dediſſe ſatis eſt. * Alterum genus inſaniæ eſt, quod ſpatium longius recipit, quia ferè ſine febre incipit, leues deinde febriculas excitat, & conſiſtit in triſtitia, quam uidetur bilis atra contrahere. In hac utilis detractio ſanguinis eſt. Si quid hanc prohibet, prima eſt abſtinentia, ſecunda per album ueratrum uomitumq́; purgatio, poſt utrumlibet adhibenda bis die frictio eſt. Si magis ualet, frequens etiam exercitatio. In * ieiuno uomitus, cibus ſine uino dandus ex media materia eſt: Quam quoties poſuero, ſcire licet etiam ex infirmißima dari poſſe, dum ne ea ſola quis utatur, *ualentißima tantummodo eſſe remouenda. Præter hæc ſeruanda aluus eſt quàm tenerrima, remouendi terrores, & potius bona ſpes afferenda,

quærenda

* & aqua

¶ b Silanus. legendum ſaliens, vt apud Feſtum Pompeium, Tubulos alij dixerūt eſſe ſalientes, &c. vbi tamē Tullios, & ſilanos.

* μιλαγχελία.

* ieiunio

* valentißimā tant—remouēdam.

*quærenda delectatio ex fabulis ludiſq́;, quibus maximè capi ſanus aſſueuerat: Laudanda ſi qua ſunt ipſius opera, & ante oculos eius ponenda: Leuiter obiurganda uana triſtitia: Subinde admonendus in his ipſis rebus, quæ ſolicitant, cur non potius lætitiæ, quàm ſolicitudinis cauſſa ſit. Si febris quoque acceßit, ſicut aliæ febres curanda eſt. Tertium inſaniæ genus eſt ex his longißimum, adeo ut uitam ipſam non impediat, quod robuſti corporis eſſe conſueuit. Huius autem ipſius ſpecies duæ ſunt.[d] Nam quidam imaginibus, non mente fallũtur, qualem inſanientem Aiacem, uel Oreſtem poetarum fabulæ ferũt: quidam[e] animo deſipiũt. Si imagines fallunt, ante omnia uidendum eſt, triſtes an hilares ſint. In triſtitia nigrũ ueratrum deiectionis cauſſa, in hilaritate album, ad uomitum excitandum dari debet. Idq́; ſi in potione non * accepit, pani adiiciendum eſt, quo facilius fallat. Nam ſi bene ſe purgauerit, ex magna parte morbũ leuabit. Ergo etiam ſi ſemel datum ueratrum parum profecerit, interpoſito tempore iterum dari debet.[f] Neque ignorare oportet, leuiorem eſſe morbum cum riſu, quàm ſerio inſanientium.[g] Illud quoque perpetuum in omnibus morbis, ubi ab inferiore parte purgandus aliquis eſt, uentrem eius antè ſoluendum eſſe: ubi à ſuperiore, cõprimendum. Si uerò conſilium inſanientem fallit, tormentis quibuſdam optime curatur. Vbi perperam aliquid dixit, aut fecit, fame, uinculis, plagis coercendus eſt. Cogendus eſt & attendere, & ediſcere aliquid, & meminiſſe. Sic enim fiet, ut paulatim metu cogatur conſiderare quid faciat. Subitò etiam terreri & expauеſcere, in hoc morbo prodeſt. Et ferè quicquid animum uehementer perturbat. Poteſt enim quædam*

fieri

¶ d παραφροσύνη

¶ e ἄνοια vide Gal. de Sympt.

* accipit

¶ f 6. Apho. 53.

¶ g 7. Apho. 70.

*ſieri mutatio, cum ab eo ſtatu mens in quo fuerat, abducta eſt. Intereſt etiam ſi ipſe ſine cauſſa ſubinde rideat, an mœſtus, * dimiſſusq; ſit. Nam dementis hilaritas terroribus his (de quibus ſuprà dixi) melius curatur. Si nimia triſtitia eſt, prodeſt lenis, ſed multa bis die frictio: Item per caput aqua frigida infuſa, * demiſſumq; corpus in aquam & oleum. Illa communia ſunt, inſanientes uehementer exerceri debere, multa frictione uti, neq; pinguem carnem, neq; uinũ aſſumere, cibis uti poſt purgationẽ ex media materia, quã leuiſsimis, nõ oportere eſſe uel ſolos, uel inter ignotos, uel inter eos, quos aut cõtemnant, aut negligant: mutare debere regiones: & ſi mẽs redit, annua peregrinatione eſſe iactãdos. Raro, ſed aliquando tamen, ex metu deliriũ naſcitur. Quod genus inſanientium * ſpecie ſimiliq; uictus genere curandum eſt, præterquam quòd in hoc inſaniæ genere ſolo rectè uinum datur.*

* demiſſusq;

* demittiq;

*ſpecie ſimile, ſimiliq;

Cardiaci morbi curatio. Cap. XIX.

*HVic morbo præcipuè contrarium eſt id genus, quod Cardiacon à Græcis nominatur, quamuis ſæpe ad eum phrenetici tranſeunt. Siquidem mens in illis labat, in hoc conſtat. Id autem nihil aliud eſt, quã nimia imbecillitas corporis, quod ſtomacho languẽte, immodico ſudore digeritur. Licetq; protinus ſcire id eſſe, ubi uenarum exigui, imbecilliq; pulſus ſunt, ſudor autem ſupra conſuetudinem, & modo & tẽpore, ex toto thorace & ceruicibus, atque etiam capite prorumpit, pedibus tantummodo & cruribus ſiccioribus atque frigentibus. At * ubi id morbi genus eſt, curatio prima eſt, ſupra præcordia imponere quæ reprimant cataplaſmata: ſecunda ſudorem prohibere. Id præſtat acerbum oleum, uel roſa, uel melinum, aut myrteum.*

* Ac

Quor

Quorum aliquo corpus leuiter perungendum, ceratumq́; ex aliquo horum tum imponendum eſt. Si ſudor uincit, delinendus homo eſt, uel gypſo, uel argenti ſpuma, uel cimolia creta, uel etiam ſubinde horum puluere reſpergendus. Idem præſtat puluis ex contritis aridi myrti uel rubi folijs, aut ex auſteri, & boni uini arida fæce. Pluraque ſimilia ſunt, quæ ſi deſunt, ſatis utilis eſt quilibet ex uia puluis iniectus. Super hæc uerò quo minus corpus inſudet, leui ueſte debet eſſe contectus, loco non calido, feneſtris patentibus, ſic ut perflatus quoq; aliquis accedat. Tertium auxiliũ eſt, imbecillitati iacentis, uino ciboq́; ſuccurrere. Cibus nõ multus quidem, ſed ſæpe tamẽ nocte ac die dandus eſt, ut nutriat, neque oneret. Is eſſe debet ex infirmiſsima materia, & ſtomacho aptus. Niſi autem neceſſe eſt, ad uinum feſtinare non oportet. Si uerendum eſt ne deficiat, tum & intrita ex hoc, & hoc ipſum auſterum quidem, ſed tamẽ tenue, meracum, egelidum ſubinde & liberaliter dandum eſt adiecta polenta, ſi modo is æger parum cibi aſſumit. Idq́; uinum eſſe debet neque nullarum uirium, neque ingentium: rectéq́; tota

* duas uel *die ac nocte, * uel tres heminas æger bibet. Si uaſtius*

* uel plus *corpus eſt, * plus etiam. Si cibum non accipit, perunctum antè perfundere aqua frigida conuenit, & tum dare. Quòd ſi ſtomachus reſolutus parum continet, & ante cibum & poſt eum ſponte uomere oportet, rurſusq́; poſt uomitum, cibum ſumere. Si ne id quidem manſerit, ſorbere uini cyathum, interpoſitaq́; hora ſumere alterum: ſi id quoq; ſtomachus reddiderit, totum corpus bulbis contritis ſuperillinendum eſt: Qui ubi inaruerunt, efficiunt, ut uinum in ſtomacho contineatur, exq́; eo toti corpori calor, ueniſq́; uis redeat.*

Vltim

*Vltimum auxilium eſt, in aluum ptiſanæ uel alicæ cremorem ex inferioribus partibus * indere: ſiquidem id quoq; uires tuetur. Neque alienum eſt, naribus quoq; æſtuantis admouere, quod reficiat, * id eſt roſam, & uinum: Et ſi qua in extremis partibus frigent, unctis & calidis manibus ſouere. Per quæ ſi conſequi potuimus, ut & ſudoris impetus minuatur, & uita prorogetur, incipit iam tempus ipſum eſſe præſidio. Vbi in tuto eſſe uidetur, uerẽdum eſt tamen, ne ad eandem imbecillitatem citò recidat. Itaque uino tantum remoto, quotidie ualidiorem cibum debet aſſumere, donec ſatis uirium corpori redeat.*

* iniicere,
* ut eſt roſa.

De Lethargo, & eius curatione. Cap xx.

*ALter quoque morbus eſt, aliter phrenetico contrarius. In illo difficilis ſomnus, prompta ad omnem audaciam mens eſt: at in hoc marcor, & inexpugnabilis penè dormiendi neceſſitas (λήθαργον Græci nominant) atque id quoque genus acutum eſt, & niſi ſuccurritur, celeriter iugulat. * Hos ægros quidam ſubinde excitare nituntur, admotis his, per quæ ſternutamenta euocantur, & his quæ odore fœdo mouent, qualis eſt pix * cruda, lana ſuccida, piper, ueratrum, caſtoreum, acetum, allium, cepa: iuxtà etiam galbanum incendunt, aut pilos, aut cornu ceruinum. Si id non eſt, quodlibet aliud. Hæc enim cùm comburuntur, * odorem fœdum mouent. Tharrias uerò quidam acceſſionis eſſe id malum dixit, leuariq; cùm ea deceſſit: Itaque eos qui ſubinde * excitant ſine uſu male habere. Intereſt autẽ in deceſſione expergiſcatur * æger, an cùm febris non leuetur, aut leuata quoq; ea, ſomnus urgeat. Nam ſi expergiſcitur, adhibere ei ut ſo-*

* Hoc
* uſta & lana
* odore fœdo mouẽt, nempe ſternutamẽta.
* excitantur. Alij legunt agere, non habere.

pito

pito ſuperuacuum eſt. Neque enim uigilando melior fit, ſed per ſe, ſi melior eſt, uigilat. Si uerò continens ei ſomnus eſt, utique excitandus eſt, ſed his temporibus quibus febris leuiſsima eſt, ut & excernat aliquid, & ſumat. Excitat autem ualidiſsimè aqua frigida repente infuſa poſt remſsionem. Itaque perunctum oleo multo corpus, tribus aut quatuor amphoris totũ per caput perfundendum eſt. Sed hoc utemur, ſi æqualis ægro ſpiritus erit, ſi mollia præcordia. Sin aliter hæc erunt, ea potiora, quæ ſuprà comprehenſa ſunt. Et quod ad ſomnum quidem pertinet, commodiſsima hæc ratio eſt. Medendi autem cauſſa caput radendum, deinde poſtea fouendum eſt aqua, in qua laurus, aut ruta decocta ſit. Altero die imponẽdum caſtoreum, aut ruta ex aceto contrita, aut lauri baccæ, aut hedera cum roſa & aceto. Præcipueq́; proficit & ad excitãdum hominem naribus admotum, & ad morbum ipſum depellendum, capiti, frontiue impoſitum ſinapi. Geſtatio etiam in hoc morbo prodeſt, maximeq́; opportunè

* *maxima* *cibus datus, id eſt in remiſsione, quãta*maxime inueniri poterit. Aptiſsima autem ſorbitio eſt, donec morbus decreſcere incipiat: ſic, ut ſi quotidie grauis acceſſio eſt, hæc quotidie detur: Si alternis, poſt grauiorẽ ſorbitio, poſt leuiorem, mulſa aqua. Vinum quoque cum tempeſtiuo cibo datum, non mediocriter adiuuat. Quòd ſi poſt longas febres eiuſmodi torpor corpori acceſsit, cætera eadem ſeruanda ſunt. Ante acceſsionem autem tribus quatuorue horis Caſtoreum (ſi uenter aſtrictus eſt) mixtum cum ſcamonea: ſi non eſt, per*

* *Et ſi* *ſeipſum cum aqua dandum eſt. * Si præcordia mollia ſunt, cibis utendum eſt plenioribus: Si dura, in iiſdem ſorbitionibus ſubſiſtendum, imponendumque eſt præcord*

cordiis, quod ſimul & reprimat & emolliat.

De aqua inter cutem, hoc eſt Hydropico morbo. Cap. XXI.

*SEd hic quidem acutus eſt morbus. Longus uerò fieri poteſt eorum, quos aqua inter cutem male habet, niſi primis diebus diſcuſſus eſt, ὑδρωπα Græci uocant. Atq; eius tres ſpecies ſunt. Nam modò uentre uehementer intento, creber intus ex motu ſpiritus ſonus eſt. Modò corpus inæquale eſt, tumoribus aliter aliterq; per totum id orientibus. Modò intus in *unũ* * *vterum. vetus.* *aqua contrahitur, & moto corpore ita mouetur, ut impetus eius conſpici poßit. Primum τυμπανίτην, Secundum λευκοφλεγματίαν uel ὑπόσαρκα, Tertium ἀσκίτην Græci nominant. Communis tamen omniũ eſt humoris nimia abundantia, ob[a] quam ne ulcera quidẽ* ¶ *a 6. Aph. 8.* *in his ægris facilè ſaneſcunt. Sæpe uerò hoc malũ per ſe incipit. Sæpe alteri uetuſto morbo, maximeq; quartanæ ſuperuenit. Facilius in ſeruis, quã in liberis tollitur: quia cùm deſideret famẽ, ſitim, mille alia tædia, longamq; patientiam, promptius his ſuccurritur, qui facilè coguntur, quàm quibus inutilis libertas eſt. Sed ne hi quidẽ, qui ſub alio ſunt, ſi ex toto ſibi temperare non poſſunt, ad ſalutem perducuntur. Ideoq; non ignobilis medicus, Chryſippi diſcipulus, apud Antigonum regem, amicum quendam eius notæ intemperantiæ, mediocriter eo morbo implicitum negauit poſſe ſanari. Cumq; alter medicus Epirotes Philippus ſe ſanaturũ polliceretur, reſpondit illum ad morbũ ægri reſpicere, ſe ad animum. Neq; eũ res fefellit. Ille enim cùm ſumma diligẽtia non medici tantũmodo, ſed etiã regis cuſtodiretur, tamen malagmata ſua deuorando, bibendoq; ſuam urinam in exitium ſe * præcipitauit.* * *ſeſe*

Inter initia tamen non difficilima curatio eſt, ſi imperata ſunt corpori, quies, ſitis, inedia. At ſi malum inueterauerit, nō ſine magna moleſtia diſcutitur. Metrodorum tamen Epicuri diſcipulum referunt, cùm hoc morbo tentaretur, neq; æquo animo ferret neceſſariā ſitim, ubi diu abſtinuerat, bibere ſolitum, deinde euomere. Quòd ſi redditur quicquid receptum eſt, multū tædio demit: ſi à ſtomacho retētum eſt, morbū auget. Ideoq; in quolibet tentandū non eſt. Sed ſi febris quoque eſt, hæc in primis ſubmouēda eſt per eas rationes, per quas huic ſuccurri poſſe propoſitū eſt. Si ſine febre æger eſt, tum demum ad ea ueniēdum eſt, quæ ipſi morbo mederi ſolēt. Atq; hic quoq; quæcunq; ſpecies eſt, ſi nondū nimis occupauit, iiſdem auxiliis opus eſt. Multum ambulandum, currendum aliquando eſt. Superiores maximè partes ſic perfricandæ, ut ſpiritū ipſe contineat, euocandus eſt ſudor non exercitatione tantummodo, ſed etiā [b] in arena calida, uel laconico, uel clibano, ſimilibúſq; aliis, maximéque utiles naturales & [c] ſiccæ ſudationes ſunt, quales ſuper Baias habemus in [d] Myrtetis: balneū atq; omnis humor alienus eſt. Ieiuno rectè catapotia dātur facta ex abſynthij duabus, myrrhæ tertia parte. Cibus eſſe debet ex media quidē materia, ſed tamen generis durioris. Potio non ultrà danda eſt, quàm ut uitam ſuſtineat, optimáq; eſt, quæ urinam mouet. Sed idipſum tamen moliri cibo, quàm medicamento melius eſt. Si tamen res coget, ex his aliquid, quæ id præſtent, erit decoquēdum, eáq; aqua potui danda. Videntur autem hanc facultatem habere iris, nardum, crocum, cinnamum, amomum, caſia, myrrha, balſamum, galbanum, ladanum, œnanthe, panace, cardamomū, hebenus, cupreſſi ſemen, uua taminia,

¶ b ἀμμοχωσίαν intelligit. *Vide* Oribaſ. lib. 10. cap. 8.

¶ c 6. aſſas uocat cap. ult. huius libri.

d *Vide* lib. 2. cap. 17.

quam

*quam [f] ϛαφίδα ἀγρίαν Græci nominant: abrotanum, roſæ folia, acorum, amaræ nuces, tragoriganum, ſtyrax, *coſtum, iūci quadrati, & rotundi [g] ſemen, illud cyperon σχοῖνον hoc Græci uocant: Quæ quoties poſuero, non quæ hic naſcuntur, ſed quæ inter aromata afferuntur, ſignificabo. Primo tamen quæ* leuiſſima ex his ſunt, id eſt, roſæ folia, uel nardi ſpica, tentanda ſunt. Vinū quoq; utile eſt* & auſterum, ſed quàm tenuiſſimū. Commodum eſt etiā lino quotidie uentrem metiri, & qua comprehēdit aluum, notam imponere: poſtero die uidere, ſi plenius corpus ſit, an extenuetur. Id enim quod tenuatur, medicinam ſentit. Neque alienū eſt metiri & potionem eius & urinam. Nam ſi plus humoris excernitur, quā aſſumitur, ita demum ſecundæ ualetudinis ſpes eſt. Aſclepiades in eo, qui ex quartana in hydropa deciderat, ſe abſtinentia bidui & frictione uſum, tertio die iā & febre & aqua liberato, cibū & uinū dediſſe, memoriæ prodidit. Hactenus cōmuniter de omni ſpecie dici poteſt. Si uehemētius malū eſt, diducenda ratio curādi eſt. Ergo ſi* inflāmatio & ex ea dolor creber eſt, utilis quotidianus, aut* alterno quoq; die poſt cibū uomitus eſt. Fomētis ſiccis, calidiſq; utendum eſt. Si per hæc dolor non finitur, neceſſariæ ſunt ſine ferro cucurbitulæ. Si ne per has quidē tormentum tollitur, incidenda cutis eſt, & tum his utendum. Vltimum auxilium eſt, ſi cucurbitulæ nihil profuerunt, per aluū infundere copioſe aquā calidam, eámque recipere. Quinetiam quotidie ter quater'ue opus eſt, uti frictione uehementi, cum oleo & quibuſdam calefacientibus. Sed in hac frictione à uentre abſtinendum eſt. Imponendum uerò in eum cretrius ſinapi, donec cutem erodat, ferramentiſq; can-*

[f] Hoc refutat Plinius lib. 23. cap. 1.

** coſtus*

[g] Medicis in uſu eſt Cyperi radix, & iunci rotundi flos & palea: Neutrius autem ſemen.

** leniſſima*

** & lene, & auſterum.*

** inflatio*

** altero*

Hoc & Paulus lib. 6. ca. 50

dentibus pluribus locis uenter exulcerandus eſt, & ſeruanda ulcera diutius. Vtiliter etiam ſcilla cocta delinitur cutis,ſed diu poſt has inflammationes abſtinendum eſt ab omnibus inflantibus. At ſi id uitium eſt, cui leucophlegmatias nomen eſt, eas partes quæ tument ſubiicere ſoli oportet,ſed non nimium,ne febricula incīdat:ſi is uehementior eſt,caput uelandum eſt, utendumq; frictione madefactis tātum manibus aqua, cui ſal & nitrum & olei paulum ſit adiectum, ſic ut aut pueriles,aut muliebres manus adhibeantur, quo mollior earū tactus ſit. Idq; ſi uires patiūtur,ante meridiē tota hora,poſt meridiē ſemihora fieri oportet. Vtilia etiā ſunt cataplaſmata,quæ reprimunt, maximeq; ſi corpora teneriora ſunt. Incidendum quoq; eſt ſuper[f] talum quatuor ferè digitis ex parte interiore, quà per aliquot dies frequēs humor feratur,atq; ipſos tumores incidere altis plagis oportet: Concutiendūq; multa geſtatione corpus eſt: atq; ubi inductæ uulneribus cicatrices ſunt,adiiciēdū & exercitationibus eſt, & cibis,donec corpus ad priſtinum habitum reuertatur.[g] Cibus ualēs eſſe debet,& glutinoſus, maximeq; caro: Vinū(ſi per ſtomachū licet) dulcius. Sed ita, ut inuicē biduo triduo'ue,modò aqua, modò id bibatur. Prodeſt etiā lactucæ marinæ(quæ grādis iuxta mare naſcitur)ſemen, cum aqua potui datum. Si ualens eſt qui id accipit,ei ſcilla cocta(ſicut[h] ſuprà dixi) delinitur.[i] Autoreſq; multi ſunt inflatis ueſicis pulſandos tumores eſſe. Si uero id morbi genus eſt, quo in uterum multa aqua contrahitur,ambulare, ſed magis modicè oportet,malagma quod digerat impoſitū habere,idq; ipſum ſuper impoſito triplici panno, faſcia non nimium tamen uehemēter aſtringere: Quod à Tharria profe*

* *inflationes*

¶ f *ſi. maleolū. ex Aſclepiade id tradit Aëtius.*

¶ g *Hoc obſtructionis periculum affert.*

¶ h *pag. lib. 3. cap. 2.*

¶ i *Ex Herodoto & Archigene hoc Aëtius imperat.*

proſectum, ſeruatū eſſe à pluribus uideo. Si iecur, aut lienem affectum eſſe manifeſtum eſt, ficum pinguem contuſam adiecto melle ſuperponere. Si per talia auxilia uēter nō ſiccatur, ſed humor nihilo minus abundat, celeriore uia ſuccurrere, ut is per uentrem ipſum emittatur.[k] Neq; ignoro Eraſiſtrato diſplicuiſſe hāc *curandi uiam.* Morbum *enim hunc iecinoris putauit.* Ideoq;* *ita illum eſſe ſanādum, fruſtraq; aquam emitti, quæ uitiato illo ſubinde enaſcatur. Sed primùm nō huius uiſceris unius, hoc uitium eſt.* Nam *ſplene affecto, & in totius corporis malo habitu fit: deinde, ut inde cœperit, tamen aqua niſi emittitur, quæ contra naturam ibi ſubſiſtit, & iecinori & cæteris interioribus partibus nocet: Conuenitq; corpus nihilo minus eſſe curandum.* Neque *enim ſanat emiſſus humor, ſed medicinæ locum facit, quam intus incluſus impedit.* Ac *ne illud quidem in controuerſiam uenit, quin non omnes hoc morbo ſic curari poſſint, ſed iuuenes robuſti, qui uel ex toto carent febre, uel certè ſatis liberales intermiſſiones habent.* Nam *quorum ſtomachus corruptus eſt, qui'ue ex atra bile huc deciderūt, quiq; malum corporis habitum habent, idonei huic curationi non ſunt. Cibus autem quo die primum humor emiſſus eſt, ſuperuacuus eſt, niſi ſi uires deſunt.* Inſequentibus *diebus & his uinum meracius quidem, ſed non ita multum dari debet, paulatimq; euocandus æger eſt ad exercitationes, frictiones, ſolem, ſudationes,* *nauigationes, & idoneos cibos, donec ex toto conualeſcat.* Balneum *rarum res amat, frequentiorem in ieiunio uomitum. Si æſtas eſt, in mari natare commodum eſt.* V*bi conualuit aliquis, diu tamen alienus ei ueneris uſus eſt.*

¶ k *Hoc præcipit Hippocr. de locis: Polybus de Morbis exter. Aetius lib.* 10. *Aegineta* 3. *ca.* 48. *Eſt de hac re ampla diſceptatio apud Aurelianum Chronicō lib.* 3. *ca.* 8.

* *c. Ideóque antea illud. Alij non ita, repoſuerant.*

* *fatigationes uetus.*

De Tabe,& eius ſpeciebus,& curationibus. Cap. XXII.

DIutius ſæpe & periculoſius, Tabes eos malè habet, quos inuaſit. Atque huius quoq; plures ſpecies ſunt. Vna eſt, qua corpus non alitur, & naturaliter ſemper aliquibus decedentibus, nullis uerò in eorũ locum ſubeuntibus, ſumma macies oritur, & niſi occurritur, tollit: ἀτροφίαν hanc Græci uocant. Ea duabus ferè de cauſis incidere conſueuit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut auiditate nimia plus quàm debet, aſſumit: ita uel quod deeſt, infirmat: uel quod ſuperat, corrumpitur. Altera ſpecies eſt, quam Græci καχεξίαν appellant, ubi malus corporis habitus eſt, ideoq; omnia alimenta corrumpuntur. Quod ferè fit, cùm longo morbo uitiata corpora, etiamſi illo uacãt, refectionem tamen non accipiũt, aut cum malis medicamentis corpus affectum eſt, aut cùm diu neceſſaria defuerunt, aut cùm inuſitatos & inutiles cibos aliquis aſſumpſit, aliquidue ſimile incidit. Huic præter tabem illud quoq; nonnunquã accidere ſolet, ut per aſsiduas puſtulas, aut ulcera ſumma cutis exaſperetur, uel aliquæ corporis partes intumeſcãt. [a] *Tertia eſt, longeq; periculoſiſsima ſpecies, quã Græci φθίσιν nominauerunt. Oritur ferè à capite, inde in pulmonem deſtillat: huic exulceratio accedit, ex hac febricula leuis fit, quæ etiã cùm quieuit, tamẽ & repetit. Frequẽs tuſsis eſt, pus excreatur, interdum cruentũ aliquid.* [b] *Quicquid excreatũ eſt, ſi in ignẽ impoſitũ eſt, mali odoris eſt. Itaq; qui de morbo dubitant, hac nota utũtur. Cùm hæc genera tabis ſint, animaduertere primũ oportet, quid ſit in quo laboratur. Deinde, ſi tantummodo non ali corpus apparet, cauſſam eius attendere, & ſi cibi minus*

¶ a *Galen. 9. Methodi.*

¶ b *5. Aphoriſm. 11.*

minus aliquis quàm debet,aſſumit,adiicere,ſed paulatim,ne ſi corpus inſuetum,ſubita multitudine onerauerit,concoctionem impediat. Si uerò plus iuſto quis aſſumere ſolitus eſt,abſtinere uno die:deinde ab exiguo cibo incipere,quotidie adiicere, donec ad iuſtum modum perueniat. Præter hæc conuenit ambulare locis quàm minimè frigidis, ſole uitato, per manus quoque exerceri. Si infirmior eſt, geſtari,ungi, perfricari,ſi poteſt maximè per ſeipſum,ſæpius eodem die,& ante cibum,& poſt eum ſic,ut interdũ oleo quædã adiiciãtur calefacientia,donec inſudet. Prodeſtq; ieiuno prehendere per multas partes cutem,& attrahere,ut relaxetur,aut impoſita reſina,& abducta ſubinde idem facere. Vtile eſt etiam interdum balneum, ſed poſt cibum exiguum. Atq; in ipſo ſolio rectè cibi aliquid aſſumitur,aut ſi ſine hoc frictio fuit, poſt eam protinus. Cibi uerò eſſe debent ex his, qui facilè concoquuntur, qui maximè alunt. Ergo uini quoq;,ſed auſteri neceſſarius uſus eſt : mouenda urina. At ſi malus corporis habitus eſt,primùm abſtinendũ eſt:deinde aluus ducẽda,tum paulatim cibi dãdi adiectis exercitationibus, unctionibus,frictionibus. Vtilius his frequẽs balneum eſt,ſed ieiunis etiam uſq; ad ſudorem. Cibis uerò opus eſt copioſis,uariis,boni ſucci, quiq; etiam minus facilè corrumpãtur,uino auſtero. Si nihil reliqua proficiũt, ſanguis mittendus eſt, ſed paulatim, quotidieq; pluribus diebus , cum eo,ut cætera quoque eodem modo ſeruentur. Quòd ſi mali plus eſt,& uera phthiſis eſt, inter initia protinus occurrere neceſſarium eſt. Neq; enim facilè is morbus cùm inueterauerit,euincitur. Opus eſt,ſi uires patiũtur,lõga nauigatione,cœli mutatione,ſic ut denſius quàm id eſt ex quo diſcedit æger,

*petatur. Ideoq; aptiſsimè Alexandriam ex Italia itur. Fereq; id poſſe inter principia corpus pati debet, cùm hic morbus ætate firmiſsima maximè oriatur, id eſt ab anno * duodecimo ad annum quintũ & trigeſimum. Si id imbecillitas non ſinit, naue tamen non longè geſtari commodiſsimũ eſt. Si nauigationem aliqua res prohibet, lectica, uel alio modo corpus dimouendũ eſt, tum à negotiis abſtinendum, omnibusq; rebus, quæ ſolicitare animum poſſunt: ſomno indulgendũ, cauendæ deſtillationes, ne ſi quid cura leuaret, exaſperẽt, & ob id uitãda cruditas, ſimulq; ſol & frigus. Os obtegendũ, fauces uelandæ, tuſsicula ſuis remediis finienda, & quàm diu quidẽ febricula incurſat, huic interdũ abſtinẽtia, interdũ etiã tempeſtiuis cibis medendũ. Eoq; tempore bibẽda aqua:[c] Lac quoq;, quod in capitis doloribus, & in acutis febribus, & per eas facta nimia ſiti, ſiue præcordia tumẽt, ſiue birioſa urina eſt, ſiue ſanguis fluxit, pro ueneno eſt: in phthiſi tamen, ſicut in omnibus lõgis difficilibusq; febribus, rectè dari poteſt. Quòd ſi febris aut nondum incurſat, aut iam remiſit, recurrendum eſt ad modicas exercitationes, maximeq; ambulationes, item lenes frictiones. Balneum alienum eſt. Cibus eſſe debet primò acer, ut allium, porrum, idq; ipſum ex aceto, uel ex eodem intubus, ocymum, lactuca:* Dein lenis, ut ſorbitio ex ptiſana, uel ex alica, uel ex amylo lacte adiecto. Idem oryza quoq;, & ſi nihil aliud eſt far præſtat. Tum inuicem, modò his cibis, modò illis utendum eſt: Adiicienda quædam ex media materia, præcipueq; uel ex aprugna cerebellum, uel piſciculus, & his ſimilia. Farina etiam cum ſeuo ouillo, caprinoue miſta, deinde incocta, pro medicamento eſt. Vinum aſſumi debet lene, auſterum. Hactenus non magna*

mole

* *duodeuiceſimo legend. ex veteri cod. & ex Hippo. lib. 5. Aphor. 9. vnde hoc ſumpſit.*

¶ c *Hæc ex Hippocr. 5. Aphor. 65.*

* *Deinde*

mole pugnatur. Si uehementior noxa eſt, ac neq; febricula, neq; tußis quieſcit, tenuariq; corpus apparet, ualidioribus auxiliis opus eſt.[d] *Exulcerãdus eſt ferro candenti, uno loco ſub mento, altero in gutture, duobus ad mammam utranq;, item ſub imis oßibus ſcapularum (quas* ὠμοπλάτας *Græci uocãt) ſic, ne ſaneſcere ulcera ſinamus, niſi tußi finita, cui per ſe quoq; medendũ eſſe, manifeſtũ eſt: Tunc ter quaterq; die uehementer extremæ partes perfricandæ, thorax leui manu pertractandus, poſt cibum intermittenda hora, & perfricanda crura, brachiaq;. Interpoſitis denis diebus demittendus eſt æger in ſolium, in quo ſit aqua calida, & oleũ: cæteris diebus bibenda aqua, tum & uinũ: ſi tußis nõ eſt, potui frigidum dandum: ſi æſtas eſt, egelidum. Vtile eſt etiã cibos in remißionibus quotidie dari, frictiones, geſtationesq; ſimiliter adhiberi: Itemq; acria quarto aut quinto die ſumere: interdum herbã ſanguinalem ex aceto uel plantaginem eſſe. Medicamentũ etiam eſt, uel plãtaginis ſuccus per ſe, uel marrubiũ ex melle concoctũ, ita ut illius cyathus ſorbeatur, huius cochleare plenum paulatim delingatur, uel inter ſe miſta & incocta reſinæ terebinthinæ pars dimidia, butyri & mellis pars altera. Præcipua tamẽ ex his omnibus ſunt, uictus, uehiculum, & nauis, & ſorbitio.*[e] *Aluus cita utiq; uitãda eſt. Vomitus in hoc morbo ſi frequens eſt, pernicioſus eſt, maximeq; ſanguinis. Qui meliuſculus eſſe cœpit, adiicere debet exercitationes, frictiones, cibos: deinde ipſe ſe ſuppreſſo ſpiritu perfricare, diu abſtinere à uino, balneo, uenere.*

¶ d *Has exulcerationes probat Paulus in ſuppuratis lib.6.cap.44. Vide & Hippoc.6. Aphoriſm.27.*

¶ e *7. Aphoriſm.16.*

De Comitialis morbi curationib. Cap. XXIII.

I*Nter notißimos morbos eſt etiam is, qui Comitialis, uel maior nominatur.* Homo ſubitò concidit, ex

¶ a *Comitialis morbus,* ἡ ἐπιληψία, νόσος ἐπιληπτικός, *maior Celſo,* μέγας & ἱερός, *id eſt, magnus, & ſacer Hippoc. caducus, ſonticus Gellio, Herculeus,* σεληνιακός, *id eſt lunaticus Tralliano, infantilis Lucret.* αἰσχρός, *id eſt fœdus Galeno 3. de Locis affect.*

ore ſpumæ mouentur: deinde interpoſito tẽpore ad ſe redit, & per ſeipſum conſurgit. Id genus ſepius uiros quàm fœminas occupat, ac ſolet quidẽ etiã longũ eſſe, uſq; ad mortis diem & uitæ nõ periculoſum. Interdũ tamen cùm recens eſt, hominem cõſumit, & ſæpe eum, ſi remedia nõ ſuſtulerunt, [b] in pueris ueneris, in puellis menſtruorũ initium tollit, * modò cum diſtẽtione * mẽbrorum aut neruorũ prolabitur aliquis, modò ſine illa * quidẽ. Hos quoq; iiſdẽ, quibus lethargicos, excitare conantur, quod admodũ ſuperuacuũ eſt, & quia ne lethargicus quidem his ſanatur, & quia cùm poßit ille nunquam expergiſci atq; ita fame interire, hic ad ſe utiq; reuertitur. Vbi cõcidit aliquis, ſi nulla neruorũ diſtentio acceßit, utiq; ſanguis mitti debet. Si acceßit, nõ utiq; mittendus eſt, niſi alia quoq; hortantur. Neceſſariũ autẽ eſt ducere aluum, uel nigro ueratro purgare, uel utrũq; facere, ſi uires patiũtur: tũc caput tõdere, oleoq; & aceto perungere, cibum poſt diem tertium, ſimul cùm tranſit hora qua concidit, dare. Neq; ſorbitiones autẽ his, aliiq; molles, & faciles cibi, neq; caro, minimeq; ſuilla conuenit, ſed mediæ materiæ. Nã & uiribus opus eſt, & cruditates cauendæ ſunt, cum quibus fugere oportet ſolem, balneum, ignem, omniaq; calefacientia: item, frigus, uinum, uenerẽ, loci præcipitis cõſpectum omniumq; terrentium, uomitum, laßitudinem, ſolicitudines, negotia omnia. * Vbi tertio die cibus datus eſt, intermittere quartũ, & inuicem alterum quemq; eadem hora cibi ſeruata, donec quatuordecim dies tranſeãt. [c] Quos ubi morbus exceßit, acuti uim depoſuit. At ſi manet, curandus iam ut longus eſt. Quòd ſi non quo die primum id incidit, medicus acceſſit, ſed is qui cadere cõſueuit, * ei traditus eſt, protinus

¶ b 2. Apho. 45. & 5. Aphor. 7.

* tollit: ac modo

* ſine illa. Quidam hos

* : Et ubi

¶ c 2. Aphoriſm. 23

* poſt ei

eo genere uictus habito, qui ſuprà comprehenſus eſt, expectandus eſt dies, quo prolabatur, utendumq; tum uel ſanguinis miſsione, uel ductione alui, uel nigro ueratro, ſicut præceptum eſt. Inſequentibus deinde diebus, per eos cibos, quos propoſui, uitatis omnibus, quæ cauenda dixi, nutriendus. Si per hæc morbus finitus non fuerit, confugiendum erit ad album ueratrum, ac ter quoq;, aut quater eo utēdum, nō ita multis interpoſitis diebus: ſic tamen, ne iterum unquam ſumat, niſi conciderit. Mediis autem diebus uires eius erunt nutriendæ, quibuſdam, præter ea quæ * ſcripta ſunt, adiectis. Vbi mane experrectus eſt, corpus eius leuiter ex oleo uetere, cum capite (excepto uentre) permulceatur, tum ambulatione quàm maxime longa & recta utatur: poſt ambulationem, loco tepido uehementer & diu, ac non minus ducenties, niſi infirmus erit, perfricetur: deinde per caput multa aqua frigida perfundatur, paulum cibi aſſumat, conquieſcat, rurſus ante noctem ambulatione utatur, iterum uehementer perfricetur, ſic ut neq; uenter, neque caput contingatur, poſt hæc cœnet, interpoſitisq́; tribus aut quatuor diebus, uno aut altero acria aſſumat. Si ne per hæc quidem fuerit liberatus, caput radatur, ungatur oleo uetere, adiecto aceto & nitro, perfundatur aqua ſalſa, bibat ieiunus ex aqua caſtoreum, nulla aqua niſi decocta potionis cauſa utatur. [d] Quidam iugulati gladiatoris calido ſanguine epoto, tali morbo ſeſe liberarunt: Apud quos miſerum auxilium, tolerabile miſerius malum fecit. Quod ad medicum uerò pertinet, ultimum eſt iuxta talum ex utroq; crure paulum ſanguinis mittere, occipitium incidere, & cucurbitulas admouere, ferro candente in occipitio quoque & infra

* ſupra ſcripta

¶ d Vide Pli. in præfat. lib. 28.

infrà, quà ſumma uertebra cum capite committitur, adurere duobus locis, ut per ea pernicioſus humor euadat. Quibus ſi finitum malum non fuerit, propè eſt, ut perpetuum ſit. Ad leuandum id tantummodo utendum erit exercitatione multa, frictione, cibisq; his, qui ſuprà comprehenſi ſunt, præcipueq; uitanda omnia, quæ ne fierent, excepimus.

De Regij morbi curatione. Cap. XXIIII.

* nominant: Quemque.

¶ a Hæc collegit ex 4. Aphor. 62. & 6. Aphor. 42.

*AEquè notus eſt morbus, quem interdum Arquatum, interdum Regium * nominant. Quem* [a] *Hippocrates ait, ſi poſt ſeptimum diem febricitante ægro ſuperuenit, tutum eſſe, mollibus tantummodo præcordiis ſubſtantibus. Diocles ex toto, ſi poſt febrem oritur etiam prodeſſe: ſi poſt hunc febris, occidere. Color autem eum morbum detegit, maximè oculorum, in quibus quod album eſſe debet, fit luteum. Soletq; accedere & ſitis, & dolor capitis, & frequens ſingultus, & præcordiorum dextra parte durities, & ubi corporis uehemens motus eſt, ſpiritus difficultas, membrorumq; reſolutio, atq; ubi diutius manet morbus, totum corpus cum pallore quodam inalbeſcit. Primo die abſtinere ægrum oportet, ſecũdo ducere aluũ, tum ſi febris eſt, eam * ictus genere diſcutere: Si non eſt, ſcamoneam potui dare, uel cum aqua betam albam contritam, uel cum aqua mulſa nuces amaras, abſynthiũ, aniſum, ſic, ut pars huius minima ſit. Aſclepiades aquã quoq; ſalſam, & quidem per biduũ purgationis cauſſa bibere cogebat, iis quæ urinam mouent reiectis. Quidã ſuperioribus omiſſis, per hæc & per eos cibos qui extenuant, idem ſe conſequi dicunt. Ego ubique ſi ſatis uirium eſt, ualidiora, ſi parum, imbecilia auxilia præfero.*

* uictus

*præſcro. Si purgatio fuit, poſt eam triduo, primo modicè cibum oportet aſſumere ex media materia, & uinum bibere græcum, ſalſum, ut reſolutio uentris maneat: tum altero triduo ualidiores cibos, & carnis quoq; aliquid eſſe, intra aquam manere: deinde ad ſuperius genus uictus reuerti, cum eo, ut magis ſatietur: omiſſo græco uino, bibere integrum auſterum, atq; ita per hæc uariare, ut interdum acres quoq; cibos interponat, interdum ad ſalſum uinũ redeat. Per omne uerò tẽpus utendũ eſt exercitatione, frictione: ſi hyems eſt, balneo: ſi æſtas, frigidis * nationibus, lecto etiam, & conclaui cultiore, clauſo loco, * uti, ludis, laſciuia, per quæ mens exhilaratur: Ob quæ regius morbus dictus uidetur. Malagma quoque quod digerat, ſuper præcordia datum prodeſt, uel arida ibi ficus impoſita, ſi iecur, aut lienis affectus eſt.* *natationibus *ut & ludis

De Elephantiæ curatione. Cap. XXV.

IGnotus autem penè in Italia, frequentiſſimus in quibuſdam regionibus is morbus eſt, quem ἐλεφαντίαν *Græci uocant, isq́; longis annumeratur. Totum corpus afficitur, ita ut oſſa quoq; uitiari dicantur. Summa pars corporis crebras maculas, crebroſq́; tumores habet: Rubor harum paulatim in atrum colorem cõuertitur. Summa cutis inæquabiliter craſſa, tenuis, dura, molliſq́;, quaſi ſquamis quibuſdam exaſperatur, corpus emacreſcit, os, ſuræ, pedes intumeſcunt. Vbi uetus morbus eſt, digiti in manibus pedibuſq́; ſub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facilè tot malis obrutum hominem conſumit. Protinus ergo inter initia ſanguis per biduum * mitti debet, aut nigro ueratro uenter ſolui: adhibenda * tum quanta ſuſtineri poteſt, inedia eſt, paulum deinde uires reficiendæ, &* *tridu im Codex *tamen

ducen

ducenda aluus: poſt hæc, ubi corpus leuatum eſt, utendum eſt exercitatione, præcipueq; curſu: ſudor primū labore ipſius corporis, deinde etiā ſiccis ſudationibus euocandus, frictio adhibēda, moderandūq; inter hæc, ut uires conſeruentur: balneū rarū eſſe debet: Cibus ſine pinguibus, ſine glutinoſis, ſine inflantibus. Vinum præter quàm primis diebus, rectè datur. Corpus contrita plantago, & illita tueri optime uidetur.

De Attonitis, & eorum curatione.

CAPVT XXVI.

ATtonitos quoq; raro uidemus, quorum & corpus & mens ſtupet. Fit interdum ictu fulminis, interdum morbo ἀποπληξίαν *hunc Græci appellant. His ſanguis mittendus eſt: Veratro quoque albo, uel alui ductione utendum. Tum adhibendæ frictiones, & ex media materia minime pingues cibi, quidam etiam acres, & à uino abſtinendum.*

**Hæc ab ignaro ſuppoſita ſunt, nec in manuſcripto.*

De reſolutione neruorum * quæ Apoplexia vel παράλυσις dicitur. Cap. XXVII.

AT reſolutio neruorum, frequens ubiq; morbus eſt. Sed interdum tota corpora, interdū partes infeſtat. Veteres autores illud Ἀποπληξίαν*, hoc Paralyſin nominauerūt. Nunc utrunq; Paralyſin appellari uideo. Solent autem qui per omnia membra uehementer reſoluti ſunt, celeriter rapi, ac ſi * correcti non ſunt, diutius quidem uiuunt, ſed rarò tamen ad ſanitatem perueniunt, & plerunque miſerum ſpiritum trahunt, memoria quoq; amiſſa. In partibus uerò nunquam acutus, ſæpe longus, ferè * ſanabilis morbus eſt. Si omnia membra uehementer reſoluta ſunt, ſanguinis detractio uel occidit, uel liberat. Aliud curationis genus, uix unquam ſanitatem reſtituit, ſæpe mortem tan*

** correpti*

** inſanabilis*

*tantum differt, uitam interim infeſtat. Poſt ſanguinis miſsionem, ſi non redit, & motus & mens, nihil ſpei ſupereſt: Si redit, ſanitas quoq; proſpicitur. At ubi pars reſoluta eſt, * proderit malo corporis, uel ſanguis miſſus, uel aluus ducta. Cætera eadem in utroque caſu facienda ſunt. Siquidem uitare præcipue conuenit frigus paulatimq; ad exercitationes reuertendum eſt, ſic, ut ingrediatur ipſe protinus, ſi poteſt. Si id crurum imbecillitas probibet, uel geſtetur, uel motu lecti concutiatur, tum id membrum quod deficiet, ſi poteſt per ſe, ſi minus per alium moueatur, & ui quadã ad conſuetudinem ſuam redeat. Prodeſt etiam torpentis membri ſummam cutem exaſperaſſe, uel urticis cæſam, uel impoſito ſinapi, ſic ut ubi rubere cœperit corpus, hæc remoueantur: Scilla quoque contrita, bulbiq; contriti cum thure rectè imponuntur. Neq; alienum eſt, reſina cutem tertio quoq; die diutius uellere, pluribus etiam locis, aliquando ſine ferro cucurbitulas admouere. Vnctioni uerò aptiſsimum eſt uetus oleum, uel nitrum aceto & oleo miſtum. Quinetiam fouere aqua calida marina, uel ſi ea non eſt, tamen ſalſa, magnopere neceſſarium eſt. At ſi quo loco uel naturales, uel etiam manu factæ tales natationes ſunt, iis potiſsimum utendum eſt, præcipueq; in his agitanda membra, quæ maxime deficiunt. Si id non eſt, balneum tamen prodeſt. Cibus eſſe debet ex media materia, maximeq; ex uenatione: potio ſine uino aquæ calidæ. Si tamen uetus morbus eſt, interponi quarto uel quinto die purgationis cauſſa, uinũ Græcum ſalſum prodeſt. Poſt cœnam utilis uomitus eſt. Interdum uerò etiam neruorum dolor oriri ſolet. In hoc caſu non oportet uomere, non medicamentis urinam mouere, non * ſine*

*pro vi & malo corporis, uel ſanguis mittendus, vel aluus ducenda.

* dele

exerci

exercitatione ſudores, ut quidam præcipiunt, expedit. Bibenda aqua eſt bis die. In lectulo leniter ſatis diu corpus perfricandum eſt, deinde retento ſpiritu, *ab ipſa exercitatione potius ſuperiores partes mouendæ, balneo raro utendum, mutandum ſubinde peregrinationibus cœlum. Si dolor eſt, ea ipſa pars ſine oleo nitro ex aqua perungenda eſt, deinde inuoluenda, & ſubiicienda pruna lenis, & ſulphur, atque ita id ſuffumigandum, idq; aliquandiu faciendum. Sed ieiuno, cum bene iam concoxerit, cucurbitulæ quoq; ſæpe dolenti parti admouendæ ſunt, pulſandusq; leuiter inflatis ueſicis bubulis is locus eſt. Vtile eſt etiam ſeuum miſcere cum hyoſcyami & urticæ contritis ſeminibus: ſic, ut omnium par modus ſit, idq; imponere: fouere aqua, in qua ſulphur decoctum ſit. Vtriculi quoq; rectè imponuntur aqua calida repleti, aut bitumen cum hordeacea farina mixtum: atq; in ipſo potiſſimum dolore utendum geſtatione uehemẽti eſt, quod in aliis doloribus peßimum eſt. Tremor autem neruorum æquè uomitu, medicamentisq; urinam mouentibus intenditur. Inimica etiam habet balnea, aſſasq; ſudationes. Bibenda aqua eſt, acri ambulatione utendum, item unctionibus, frictionibusq; maxime per ſeipſum, pila ſimilibusq; ſuperiores partes dimouendæ, cibo quolibet utendum, dummodo concoctioni utique ſtudeatur: Secundum cibum curis abſtinendum: Rariſſima uenere utendum eſt. Si quãdo quis in * eam prolapſus eſt, tum oleo * leuiter diuq; in lectulo perfricari manibus puerilibus potius, quàm uirilibus debet. Suppurationes autem, quæ in aliqua interiori parte oriuntur, ubi notæ fuerint, primùm id agere oportet per ea cataplaſmata quæ reprimunt, ne coitus inutilis

mate

Margin notes: * oblitera — Dolor neruorum — Tremor neruorum — * eum — * leniter — Abſceſſus interni

*materiæ fiat: Deinde, ſi hæc uicta ſunt, *per ea malagmata quæ digerunt, diſsipentur. Quod ſi conſecuti non ſumus, ſequitur, ut euocetur, deinde ut matureſcat: omnis tunc uomicæ finis eſt, ut rumpatur. Indiciúmque eſt, pus uel aluo, uel ore redditum: ſed nihil facere oportet, quominus quicquid eſt puris excedat. Vtendum maxime ſorbitionibus eſt, & aqua calida. Vbi pus fieri deſiit, tranſeundum ad faciles quidem, ſed tamen ualidiores & frigidos cibos, frigidámque aquam, ſic ut ab egelidis tamen initium fiat: primóq; cum melle quædam edēda, ut nuclei pinei, uel Græcæ nuces, uel auellanæ: Poſtea ſubmouendum idipſum quo maturius cicatrix induci poſsit. Medicamentum eo tempore ulceri eſt ſuccus aſſumptus, uel marrubij, & omni cibo porrum ipſum adiectū. Oportebit autem uti in his partibus, quæ non afficientur, frictionibus, item ambulationibus lenibus: Vitādumq; erit, ne uel luctando, uel currendo, uel alia ratione ſaneſcentia ulcera exaſperentur. In hoc enim morbo pernicioſus, ideóque omnimodo cauendus ſanguinis uomitus eſt.*

* vt per

LIBER QVARTVS.

De humani corporis interioribus ſedibus.

CAPVT I.

HActenus reperiuntur ea genera morborum, quæ in totis corporibus ita ſunt, ut iis certæ ſedes aſsignari non poſsint. Nunc de his dicam, quæ ſunt in partibus. Facilius autem omnium interiorum morbi curationesq; in notitiam uenient,

ſi prius eorum ſedes breuiter oſtendero. Caput igitur eáq; quæ in ore ſunt, non lingua tantummodo, palatóque terminantur, ſed etiam quatenus oculis noſtris expoſita ſunt. In dextra ſiniſtraq; circa guttur uenæ grādes, quæ [a] σφαγίτιδες nominantur, itemq; arteriæ (quas[b] parotidas uocāt) ſurſum procedētes ultra aures feruntur. Atq; in ipſis ceruicibus glandulæ[c] poſitæ ſunt, quæ interdum cum dolore intumeſcunt. Deinde duo itinera* incipiūt: Alterū aſperam arteriam nominant, alterum ſtomachum. Arteria exterior ad pulmonem: Stomachus interior ad uentriculū fertur. Illa ſpiritum, hic cibum recipit: à quibus cum diuerſæ uiæ ſint, qua coëunt, exigua in arteriā ſub ipſis faucibus[d] lingua eſt, quæ cū ſpiramus attollitur, cum cibum potionemq; aſſumimus, arteriam claudit. Ipſa autem arteria, dura, & chartilaginoſa in gutture aſſurgit, cæteris partibus* reſidet. Conſtat ex circulis quibuſdam compoſitis ad[e] imaginē earū uertebrarum, quæ in ſpina ſunt: ita tamē, ut ex parte exteriore aſpera, ex interiore ſtomachi modo læuis ſit, eaq; deſcendens ad præcordia cum pulmone committitur. Is ſpongioſus, ideoq; ſpiritus capax: & à tergo ſpinæ ipſi iunctus in duas fibras ungulæ bubulæ[f] modo, diuiditur. Huic cor annexum eſt, natura muſculoſum in pectore, ſub ſiniſteriore mamma ſitum, duosq; quaſi uentriculos habet. At ſub corde atque pulmone tranſuerſum ex ualida membrana ſeptum eſt, quod à præcordiis * uterum diducit æquè neruoſum, multis etiam uenis per id diſcurrentibus: à ſuperiore parte nō ſolùm inteſtina,

¶ a i. iugulares.
¶ b Carωtidas legēd. quæ & vocantur arteriæ ἀποπληκτικαὶ, & ληθαργικαί.
c Vide lib. 2. cap. 1.
* Al. excip.
Stomachus hic pro ipſa gula accipitur, vt & infrà lib. 4. ca. 5. quāuis aliquādo & pro ventriculi parte inferiore ſtomachi vocabulo vtatur Celſus, vt cū ait, Stomachus verò inteſtinorū præcipuū eſt.
¶ c hæc ligula ἐπιγλωττὶς vocatur, quæ chartilaginoſa eſt: ſed laryngis reliquæ partes in prouectioris ætatis hominibus etiam oſſeæ ſunt non abſque medulla.

* leg. reſidit, i. depreſſa eſt. ¶ d ad imaginem internæ faciei vertebrarum:
¶ e Pulmo bifidus eſt, lobíſque quatuor diſtinguitur in homine, in brutis quinq;: cordíque & aſperæ arteriæ annectitur. * Aliàs ventrem

ſed

ſed iecur quoq; lienemq́; diſcernit. Hæc uiſcera proxima, ſed infrà tamen poſita dextra ſiniſtráque ſunt. Iecur à dextra parte ſub præcordiis ab ipſo ſepto *ortum, intrinſecus cauum, extrinſecus gibbum, quod prominens leuiter uentriculo inſidet, & in [f] quatuor fibras diuiditur: Ex inferiore uero parte ei fel inhæret. At lienis ſiniſtra nõ eidem ſepto, ſed inteſtino innexus eſt, natura mollis & rarus, longitudinis, craßitudinisq; modicæ, isq; paulum à coſtarum regione* in uterum excedẽs maxima parte ſub his cõditur. Atq; hæc quidem iuncta ſunt: Renes uerò diuerſi, qui lumbis ſub imis coxis inhærent, à parte earum reſimi, ab altera rotundi, qui & uenoſi ſunt, & uentriculos habent, & tunicis ſuper conteguntur. Ac uiſcerum quidem hæ ſedes ſunt. Stomachus uerò, qui inteſtinorum principium eſt, neruoſus, à ſeptima ſpinæ uertebra incipit, ac circa præcordia cum uentriculo committitur. Ventriculus autem, qui receptaculum cibi eſt, [g] conſtat ex duobus tergoribus, isq; inter lienem & iecur poſitus eſt, utroque ex his paulum ſuper eum ingrediente. Suntq; etiam membranulæ tenues, per quas inter ſe tria iſta connectuntur, iunguntúrq; ei ſepto, quod tranſuerſum eſſe ſuprà poſui. Inde ima uentriculi pars paulum in dexteriorem partem conuerſa, in ſummum inteſtinum coarctatur.[h] Hanc iuncturam πύλωρον Græci uocant, quoniam portæ modo in inferiores partes ea quæ excreturi ſumus, emittit. Ab ea ieiunum inteſtinum incipit, non ita implicitum: cui tale uocabulum eſt, quia nunquam quod accipit, continet: ſed protinus in inferiores partes tranſmittit. Inde tenue inteſtinum eſt, in ſinus complectitur. νῆστις Tenue inteſtinum, λεπτὸν, εἰλεόν.

*orſum

¶ f Iecur ſanguinis fons, in brutis in fibras diuiſum eſt, in hominibus autem nequaquã quicquid dicat aut Celſus, aut Galenus 7.

Renes, quorũ in homine dexter propter hepar inferior: ſecus in brutis.

Stomachus.

¶ g Ventriculus (cuius minor pars in hypochõdrio dextro ob hepar) tribus neruoſis tunicis conſtat: prima fibris obliquis contexitur: ſecunda tranſuerſis: tertia nullis, ſed ex peritonæo facta pro inuolucro eſt.

¶ h per πύλωρον, & ἔκφυσιν ſiue δωδεκαδάκτυλον, (Proſectores ſiue Anatomici duodenũ vocant) author

uehemẽter implicitum. Orbes uerò eius per membranulas ſinguli cum inferioribus connectuntur, qui in dexteriorem partem conuerſi, & è regione dexterioris coxæ finiti, ſuperiores tamen partes magis cõplẽt. Deinde id inteſtinũ cum craßiore altero tranſuerſo committitur, quod à dextra parte incipiens, in ſiniſteriorem peruiũ & longum eſt, in dexteriorem non eſt, ideóq; cæcũ nominatur. Ad id quod peruium *eſt, latè fuſum atq; ſinuatum, minúſq; quàm ſuperiora inteſtina neruoſum, ab utraq; parte huc atq; illuc uolutum, magis tamen ſiniſteriores inferioréſq; partes tenens, contingit iecur atq; uentriculum:* Deinde cum *quibuſdã membranulis à ſiniſtro rene ueniẽtibus iungitur, atq; hinc dextra recuruatum in* imò dirigitur quà excernit, ideóq; id ibi rectũ inteſtinum nominatur.* Contegit uerò uniuerſa hæc omẽtum ex inferiore parte læue & *ſtrictum, ex ſuperiore mollius:* Cui *adeps quoq; innaſcitur, quæ ſenſu, ſicut cerebrũ quoque & medulla, caret.* At à renibus ſingulæ uenæ *colore albæ ad ueſicam feruntur,* οὐρητῆρας Græci uocãt, *quòd per eas inde deſcendentem urinã in ueſicam deſtillare concipiunt.* Veſica autem *in ipſo ſinu neruoſa & duplex, ceruice plena atq; carnoſa: iungitur per uenas cum inteſtino, eoq; oſſe, quod pubi ſubeſt.* Ipſa *ſoluta atq; liberior eſt, aliter in uiris atq; in fœminis poſita. Nam in uiris, iuxta rectum inteſtinum eſt potius in ſiniſtram partem inclinata:* In *fœminis ſuper genitale earum poſita eſt, ſuperq; * elapſa ab ipſa uulua ſuſtinetur.* Tum *in maſculis iter urinæ ſpatioſius, & compreßius, à ceruice huius deſcendit ad colem.*[i] In *fœminis breuius & plenius, ſuper uuluæ ceruicem ſe oſtendit.* Vulua *autem in uirginibus quidem admodum*

Cæcum inteſtinũ, τυφλόν.
** At id leg. hócque, κῶλον eſt.*
** ima*
Rectum inteſtinum, ἀπευθυσμένον.
Omẽtum, ἐπίπλοον.
** adſtrictum, cod.*
Veſica.
** illapſa.*
¶ i Vide lib. 7. cap. 27.

dum exigua eſt. In mulieribus uero, niſi ubi grauidæ ſunt, non multo maior, quàm ut manu comprehendatur. Ea recta continuataq́; ceruice (quem canalem uo- Canalis.
cant) cõtra mediam aluum orſa, inde paulum ad dexteriorem coxam conuertitur, deinde ſuper rectum inteſtinum progreſſa iliis fœminæ latera ſua innectit. Ipſa autẽ ilia inter coxas & pubem imo uentre po-* Ilia
ſita ſunt: à quibus, ac pube[k] abdomen ſurſum uerſus ad * imo ventri
præcordia peruenit: ab exteriore parte euidẽti cute, ¶ ἐπιγάστριον
ab interiori læui membrana incluſum, quæ omento Peritonæum.
iungitur, περιτόναιος autem à Græcis nominatur.

De curationibus morborum, qui naſcuntur à capite: & primò de eius dolore, deinde de morbo, qui circa faciem naſcitur, tum de linguæ reſolutione, poſtremò de deſtillatione, ac grauedine. Cap. II.

HIs ueluti in conſpectum quendam (quatenus ſcire curanti neceſſariũ eſt) adductis, remedia ſingularum laborantium partium exequar, orſus à capite: ſub quo nomine nunc ſignifico eam partẽ, quæ ca-* * cod. capillis
pillo tegitur. Nam oculorum, aurium, dentium dolor, & ſi quis ſimilis eſt, aliâs erit explicandus. In capite autem interdum acutus & peſtifer morbus eſt, quem κεφαλαίαν *Græci uocãt. Cuius notæ ſunt horror* ca-* Cephalæa.
lidus, neruorum reſolutio, oculorũ caligo, mẽtis alie- * validus
natio, uomitus, ſic ut uox ſupprimatur, uel ſanguinis ex naribus curſus, ſic ut corpus frigeſcat, anima deficiat. Præter hæc dolor intolerabilis maximè circa tempora, uel occipitiũ. Interdum autẽ in capite lõga imbecillitas, ſed neq́; grauis, neq́; periculoſa, per hominis ætatem eſt. Interdũ grauior dolor, ſed breuis, neq́; tamen mortiferus, qui uel uino, uel cruditate, uel fri-

*gore, uel igne, aut ſole contrahitũr. Hiq; omnes dolores modò *in febre, modò ſine hac ſunt, modò in toto capite, modò in parte, interdum ſic, ut oris quoq; proximã partem excrucient. Præter hæc etiam unũ inuenitur genus, quod poteſt lõgum eſſe, ubi humor cutem inflat, eáq; intumeſcit, & premẽti digito cedit, [a] ὑδροκέφαλον* Græci appellant. *Ex his, id quod ſecundo loco poſitũ eſt, dum leue eſt, qua ſit ratione curandum dixi, cũ perſequerer ea, quæ ſani homines in imbecillitate partis alicuius facere deberent. Quæ uero auxilia ſint capitis, ubi cũ febre dolor eſt, eo loco explicitum eſt, quo febrium curatio expoſita eſt. Nũc de cæteris dicẽdum:* Ex *quibus id quod acutum eſt, & id quod ſupra conſuetudinem intẽditur, idq; quod ex ſubita cauſſa, etſi non peſtiferũ, tamen uehemẽs eſt, primam curationem habet qua ſanguis mittatur.* Sed *id, niſi intolerabilis eſt dolor, ſuperuacuum eſt. Satiuſq; eſt abſtinere à cibo, ſi fieri poteſt etiam à potione.* Si *non poteſt, aquam bibere.* Si *poſtero die dolor remanet, aluũ ducere, ſternutamenta euocare, nihil aſſumere, niſi aquam. Sæpe enim dies unus, aut alter totũ dolorem hac ratione diſcutit, utiq; ſi ex uino uel cruditate origo eſt.* Si *uerò in his auxilij parum eſt, tonderi oportet ad cutem: deinde conſiderandum eſt, quæ cauſſa dolorem excitarit: ſi calor, aqua frigida multa perfundere caput expedit [b], ſpongiam concauam imponere ſubinde in aqua frigida expreſſam, ungere roſa & aceto, uel potius hinc tinctam lanam ſuccidam imponere, aliaq; refrigerãtia cataplaſmata.* At *ſi frigus nocuit, caput oportet perfundere aqua calida maritima, uel certè ſalſa, aut in qua laurus decocta ſit, tum caput uehementer perfricare, deinde calido oleo implere,*

** cum*

¶ a Hydrocephali meminit Paulus, & Aëtius ſpecies quatuor enumerat.

Aqua frigida.

¶ b Spongia concaua, quæ capaci cauitate plus humoris combibit, ut μανὸς ſpongia, fœmina, rarior, maioribus fiſtulis ac perpetuis, non ut tragos, i. ſpõgia mas, ſpiſſior, tenuiore fiſtula. Vide Pli. lib. 31. ca. ult. & lib. 9. cap. 45.

*implere, ueſte uelare. Quidā etiam id deuinciunt. Alij ceruicalibus ueſtimentiſq; onerāt, & ſic leuātur: alios calida cataplaſmata adiuuant. Ergo etiam ubi cauſſa incognita eſt, uidere oportet, refrigerantia magis, an calefacientia leniant, & his uti quæ experimentum approbarit. At ſi parum cauſſa diſcernitur, perfundere caput, primùm aqua calida, ſicut ſuprà præceptum eſt, uel ſalſa, uel ex lauro decocta, tum frigida poſca. Illa in omni uetuſto capitis dolore cōmunia ſunt, ſternutamēta excitare, inferiores partes uehemēter perfricare, gargarizare his quæ ſaliuam mouent, cucurbitulas temporibus & occipitio admouere, ſanguinem ex naribus detrahere, reſina ſubinde tempora peruellere, & impoſito [c] ſinapi exulcerare ea quæ malè habent, antè linteolo ſubiecto, ne uehementer * arrodat: cādentibus ferramētis, ubi dolor eſt, ulcera excitare: cibum * permodicum cum aqua ſumere: ubi leuatus eſt dolor in balneū ire, ibi multa aqua prius calida, deinde frigida per caput perfundi. Si diſcuſſus ex toto dolor eſt, etiam ad uinum reuerti, ſed poſtea ſemper antequam quicquā aliud, aquam bibere. [d] Diſsimile eſt id genus quod humorem in caput contrahit. In hoc tonderi ad cutem neceſſarium eſt: Deinde imponere ſinapi, ſic ut exulceret. Si id parum profuit, ſcalpello utēdum eſt. Illa cum hydropicis communia ſunt, ut exerceatur, inſudet, uehementer perfricetur, cibis potionibuſq; utatur, urinam præcipuè mouentibus.*

De morbo qui circa faciem naſcitur, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν vocant.

Circa faciem uerò morbus innaſcitur, quē Græci [a] κυνικὸν σπασμὸν nominãt. Is cū acuta ferè febre oritur. Os cum motu quodā peruertitur, ideoq; nihil

¶ c Hoc & Galenus τῶν κατὰ τόπους libro 2.

** erodat*

** ſemper modicum*

¶ d Tertia hydrocephali ſpecies, cū humor inter cranium & cerebri mēbranas colligitur: Quarta incurabilis, quando hoc fit inter cerebrum & eius membranas. legēd. verò, Diſsimile id genus quo humor in capite cōtrahitur.

¶ a Κυνικὸς σπασμὸς, id eſt canina cōuulſio, eſt affectio muſculorū maxillarum (qua in obliquū dimidia facies contorquetur) eiuſq; propriè qui μυῶδης πλάτυσμα, id eſt muſculus latus appellatur. Vide Gal.

*aliud eſt, quàm diſtentio oris. Accedit crebra coloris in facie totoq; corpore mutatio: Somnus in promptu eſt. In hoc ſanguinem mittere, optimum eſt. Si finitum eo malum nõ eſt, ducere alum: Si ne ſic quidem diſcuſſum eſt, albo ueratro uomitum mouere: præter hæc neceſſarium eſt uitare ſolem, laßitudinem, uinum. Sed ſi diſcuſſum * his non eſt, utendum eſt curſu, frictione, in eo quod læſum eſt, leni & multa: in reliquis partibus breuiore, ſed uehementi. Prodeſt etiam mouere ſternutamenta, caput radere, idq; perfundere aqua calida, uel marina, uel certè ſalſa, ſic ut ei quoq; ſulphur adiiciatur: Poſt perfuſionem iterum perfricari, ſinapi mãducare, eodemq; tempore affectis oris partibus ceratum, integris * idem ſinapi, donec * arrodat, imponere. Cibus aptißimus ex media materia eſt.*

* id his. cod.
* item
* erodat

De reſolutione linguæ.

Paralyſis linguæ.

AT ſi lingua reſoluta eſt, quod interdum per ſe, interdum ex morbo aliquo fit, ſic ut ſermo hominis non explicetur: oportet gargarizare ex aqua, in qua uel thymum, uel hyſſopum, uel nepeta decocta ſit, aquam bibere, caput, & os, & ea quæ ſub mento ſunt, & ceruicem uehementer perfricare, laſere linguam ipſam linere, manducare quæ ſunt acerrima, id eſt ſinapi, allium, cepam: magna ui luctari, ut uerba exprimantur: exerceri retento ſpiritu, caput ſæpe aqua frigida perfundere, nonnunquam multam eſſe radiculam, deinde uomere.

De Deſtillatione ac Grauedine.

¶ a κόρυζα
¶ b βράγχος
¶ c κατάῤῥους

DEſtillat autem humor ex capite interdũ in [a] nares, quod leue eſt: interdum in [b] fauces, quod peius eſt: interdũ etiam in [c] pulmonem, quod peßimum eſt. Si in nares deſtillat, tenuis per has pituita profluit

fluit, caput leuiter dolet, grauitas eius ſentitur, frequentia ſternutamenta ſunt: Si in fauces, has exaſperat, tußiculam mouet: Si in pulmonem, præter ſternutamenta & tußim, eſt etiã capitis grauitas, laßitudo, ſitis, æſtus, bilioſa urina. Aliud autem (quamuis non multũ diſtãs malum) Grauedo eſt. Hæc nares claudit, uocem obtundit, tußim ſiccam mouet: ſub eadem ſalſa eſt ſaliua, ſonant aures, uenæ mouentur in capite, turbida urina eſt. Hæc omnia κορύζας Hippocrates nominat: Nunc uideo apud Græcos in grauedine hoc nomẽ ſeruari, deſtillationes κατας ἀγμους appellari. Hæc autem & breuia, & ſi neglecta ſunt, longa eſſe conſueuerunt. Nihil peſtiferũ eſt, niſi quod pulmonem exulcerauit. Vbi aliquid eiuſmodi ſenſimus, protinus abſtinere à ſole, balneo, uino, uenere debemus: Inter quæ unctione, & aſſueto cibo nihilominus uti licet. Ambulatione tantùm acri, ſed tecta utendũ eſt, & poſt eam caput atq; os ſupra quinquagies perfricãdum. Raroq; fit, ut ſi biduo, uel certè triduo nobis temperauimus, id uitiũ nõ leuetur: Quo leuato, ſi in deſtillatione craſſa facta pituita eſt, uel in grauedine nares*magis patẽt, balneo utendũ eſt, multaq; aqua prius calida, pòſt egelida fouendum os, caputq;: deinde cum cibo pleniore uinum bibendum. At ſi æquè tenuis die quarto pituita eſt, uel nares æquè clauſæ uidentur, aſſumendum ˙eſt uinum aminæum, auſterum, deinde rurſus biduo aqua: poſt quæ ad balneum & ad conſuetudinem reuertendum eſt. Neque tamen illis ipſis diebus, quibus aliqua omittenda ſunt, expedit tanquam ægros agere, ſed cætera omnia quaſi ſanis facienda ſunt, præterquàm ſi diutius aliquem & uehementius iſta ſolicitare conſueuerunt. Huic enim quædam curioſior obſeruatio*

* delenda particula

* minus

neceſſaria eſt. Igitur huic, ſi in nares, uel in fauces deſtillauit, præter ea quæ ſuprà retuli, protinus primis diebus multum ambulandū eſt, perfricādæ uehementer inferiores partes, leuior frictio adhibēda thoraci erit, leuior capiti, demēda aſſueto cibo pars dimidia, ſumēda oua, amylum, ſimiliaq́; quæ pituitā faciunt craßiorē. Siti quāta * maximè *ſuſtineri poteſt, pugnandū eſt.* Vbi *per hæc idoneus aliquis balneo factus, eoq́; uſus eſt, adiiciendus eſt cibo piſciculus, aut caro, ſic tamē ne protinus iuſtus modus cibi ſumatur.* Vino *meraco copioſius utendum eſt.* At *ſi in pulmonem quoq; deſtillat,* *multoq́; magis & ambulatione, & frictione opus eſt, eademq́; adhibita ratione in cibis:* Si *nō ſatis illi proficiunt, acrioribus utendum eſt, magis ſomno indulgendum, abſtinendumq́; à negotiis omnibus: aliquando, ſed ſerius, & balneum tentandū.* In *grauedine autē primo die quieſcere, neq; eſſe, neq; bibere, caput uelare, fauces lana circundare, poſtero die ſurgere, diu abſtinere à potione, aut ſi res coegerit, non ultra heminā aquæ aſſumere.* Tertio *die panis non ita multum ex parte interiore cum piſciculo, uel* * *leni carne ſumere, aquā bibere.* Si *quis ſibi temperare non potuerit, quominus pleniore uictu utatur, uomere.* Vbi *in balneum uentū eſt, multa aqua calida caput & os fouere uſq; ad ſudorem, tum ad uinum redire:* Poſt *quæ uix fieri poteſt, ut idem incommodum maneat.* Sed *ſi manſerit, utendum erit cibis frigidis, aridis, leuibus, humore quàm minimo, ſeruatis frictionibus, exercitationibúſque, quæ in omni tali genere ualetudinis neceſſariæ ſunt.*

* maxima
Al. quantùm
* multò magis
* leui

De ceruicis morbis, curationibúſq;. Cap. III.

A *Capite tranſitus ad ceruicem eſt, quæ grauibus admodum morbis obnoxia eſt.* Neq; *tamen alius importu*

importunior, acutiorq́; morbus eſt, quàm is qui quodam rigore neruorũ, modò caput ſcapulis, modò mentum pectori annectit, modò rectam & immobilem ceruicem intendit. Priorem Græci ὀπισθότονον, *inſequẽtem* ἐμπροσθότονον, *ultimum* τέτανον *appellant, quamuis minus ſubtiliter quidam indiſcretis his nominibus utuntur.* * *Ea ſæpe intra quartum diem tollunt. Si hũc euaſerunt ſine periculo ſunt. Omnia eadem ratione curantur, idq́; conuenit. Sed Aſclepiades utiq; mittendum ſanguinem credidit: Quod quidam uitandum eſſe dixerunt, eò quòd maximè tum corpus calore egeret, iſq́; eſſet in ſanguine.*[a] *Verùm hoc quidem falſum eſt.* [b] *Neque enim natura ſanguinis eſt, ut utiq; caleat, ſed ex his, quæ in homine ſunt, is celerrimè uel caleſcit, uel refrigeſcit. Mitti uerò necne debeat, ex his intelligi poteſt quæ de ſanguinis mißione præcepta ſunt. Vtique autem rectè datur caſtoreum, & cum hoc piper uel laſer. Deinde opus eſt fomento humido & calido. Itaq; pleriq; aqua calida multa ceruices ſubinde perfundunt. Id in præſentia leuat, ſed opportuniores neruos frigori reddit: Quod utique uitãdum eſt. Vtilius igitur eſt cerato liquido primum ceruicem perungere, deinde admouere ueſicas bubulas, uel utriculos oleo calido repletos, uel ex farina calidum cataplaſma, uel piper rotundum cum fico contuſum. Vtilißimum tamẽ eſt humido ſale fouere. Quod quomodo fieret, iam* [c] *oſtendi. Vbi eorum aliquid factum eſt, admouere ad ignẽ, uel ſi æſtas eſt,* * *in ſole, ægrũ oportet, maximeq́; oleo uetere, ſi id non eſt,* [d] *Syriaco, ſi ne id*

* *leg. Ea tollit, ex Hippo. 5. Aphor. 6. Nã ea ſpecies ſola in peracutis*

¶ a *Hæc incõſequentia rerum: Sanguis per ſe & natura nõ calet, ergo calor nõ eſt in ſanguine. Sic ferrũ candens & ignitũ non caleret.*

¶ b *Celſus hîc veritatem oppugnat. Nam ſanguis & ſpiritus, caloris naturalis (qui cũ illis ex cordis officina velut è fonte profluens per canales venas, et arterias totum corpus fouet) ſunt vehiculum atq; pabulum: & ſanguinis miſſione vnà calor & ſpiritus euaneſcunt.* ¶ c *lib. 2. cap. 17.* ¶ d *Oleum Syriacum, id eſt Elæomeli, de quo Plinius lib. 15. cap. 7. & 23. cap. 4.*

*quidem eſt, adipe quàm uetuſtiſsima ceruicem, & ſcapulas, & * ſpinas perfricare. Frictio cum omnibus in homine uertebris utilis ſit, tum iis præcipuè, quæ in collo ſunt. Ergo die nocteq́;, interpoſitis tamen quibuſdam temporibus, hoc remedio utendum eſt. Dum id intermittitur, imponendum malagma aliquod ex calefacientibus. Cauendum uerò præcipuè frigus. Ideoq́; in eo conclaui, in quo cubabit æger, ignis continuus eſſe debebit, maxmeq́; tẽpore antelucano, quo præcipue frigus intenditur. Neq; inutile erit, caput attonſum habere, idq́; irino uel cyprino calido madefacere, & ſuperimpoſito pileo uelare: nonnunquam etiam in calidum oleum totum deſcendere, uel in aquã calidam, in qua fœnum græcum decoctum ſit, & adiecta olei pars tertia.[c] Aluus quoq; ducta ſæpe ſuperiores [f] partes reſoluit. Si uerò etiam uehementius dolor creuit, admouendæ ceruicibus cucurbitulæ ſunt, ſic, ut cutis incidatur: * cædem aut ferramentis, aut ſinapi * adurendæ. Vbi leuatus eſt dolor, moueriq́; ceruix cœpit, ſcire licet cedere remediis morbũ. Sed diu uitandus cibus, quiſquis mandendus eſt. Sorbitionibus utendum, itemq́; ouis ſorbilibus, aut à * pullis mollibus ius aliquod aſſumendum. Id ſi bene proceſſerit, iamq́; ex toto recte ſe habere ceruices uidebuntur, incipiendum erit à pulticula, uel intrita bene madida. Celerius tamen etiam panis mandendus, quàm uinum guſtandum. Siquidem huius uſus præcipue periculoſus, ideoq́; in longum tempus differendus eſt.*

* *ſpinam*

¶ e 7. Aph. 5.

¶ f partes rigidas

* *eadem*

* *adurenda, aut ſupple ceruices*

* *apalis. i. mollibus, ἀπαλοῖς*

De faucium morbis, ac curationibus, & primum de Angina, deinde de Difficultate ſpirandi, vltimo de Tuſsi. Cap. IIII.

Vt

VT hoc autem morbi genus circa totam ceruicẽ, ſic alterum æquè peſtiferum acutumq́; in faucibus eſſe conſueuit: Noſtri Anginam uocãt, apud Græcos nomen prout ſpecies eſt. Interdum enim neq; rubor, neq; tumor ullus apparet, ſed corpus aridum eſt, uix ſpiritus trahitur, membra ſoluuntur, id συνάγχην uocant. Interdum lingua faucesq́; cum rubore intumeſcunt, uox nihil ſignificat, oculi uertuntur, facies pallet, ſingultusq́; eſt, id ὡς συνάγχην uocatur. Illa cõmunia ſunt, æger non cibum deuorare; non potionem poteſt, ſpiritus eius includitur. Leuius eſt, ubi tumor tantummodo, & rubor eſt, cætera nõ ſequuntur, id παρασυνάγχην appellant. Quicquid eſt, ſi uires patiuntur, ſanguis mittendus eſt, ſi non abundat, ſecundum eſt ducere aluum. Cucurbitula quoque rectè ſub mento, & circa fauces admouetur, ut id quod ſtrangulat, euocet. Opus eſt deinde fomentis humidis. Nam ſicca ſpiritum elidũt. Ergo admouere ſpongias oportet, quæ melius in calidum oleum, quàm in calidam aquam ſubinde demittuntur. Efficaciſſimusq́; eſt hic quoq; [a] ſalis calidi ſuccus. Tum commodum eſt hyſſopum, uel nepetam, uel thymum, uel abſynthium, uel etiam furfures, aut ficus aridas, aut mulſam aquam decoquere, eaq́; gargarizare: Poſt hæc palatum ungere uel felle taurino, uel eo medicamento, quod ex moris eſt, polline etiam piperis id rectè reſpergitur. Si per hæc parum proficitur, ultimum eſt incidere ſatis altis plagis ſub ipſis maxillis ſupra collum, & in palato * citra uuam, uel eas uenas, quæ ſub lingua ſunt, ut per ea uulnera morbus erumpat. Quibus ſi nõ fuerit æger adiutus, ſcire licet malo uictum eſſe. Si uerò his morbus leuatus eſt, iamq́; fauces & cibum

& ſpi

Hippocr. libr. Prænot. & Epid. 6. ſect. 7. & de uictu acut. Gale. 4. de Locis affec. Aegineta lib. 3. cap. 27.

¶ a De quo lib. 2. cap. 17. & lib. 4. ca. 3.

* circa

& ſpiritum capiunt, facilis ad bonam ualetudinem recurſus eſt. ¶ b 6. Apho. 37. [b] *At interdum natura quoq; adiuuat, ſi ex anguſtiore ſede uitium tranſit in latiorem. Itaq; rubore & tumore in præcordiis orto, ſcire licet fauces liberari. Quicquid autem eas leuauit, incipiendum eſt ab humidis, maximeq; aqua mulſa decocta, deinde aſſumendi molles & non acres cibi ſunt, donec fauces ad priſtinum habitum reuertantur. Vulgò audio, ſi quis pullum hirundinis ederit, angina toto anno non periclitari,* ¶ c Vide Pli. libr. 30. cap. 4. [c] *ſeruatumq; cum ex ſale, cum is morbus urget, comburi, carbonemq; eius contritum in* * *aquã* (* aqua mulſa) *mulſam (quæ potui datur) infricari, & prodeſſe. Id cum idoneos autores ex populo habeat, neq; habere quicquam periculi poſsit, quamuis in monumentis medicorum non legerim, tamen inſerendum huic operi meo credidi.*

De difficultate ſpirandi.

Est etiam circa fauces malum, quod apud Græcos aliud atq; aliud nomen habet, prout ſe intendit. Omne in difficultate ſpirandi conſiſtit, Sed hæc dum modica eſt, neq; ex toto ſtrangulat, δύσπνοια *appellatur. Cum uehementior eſt, ut ſpirare æger ſine ſono & anhelatione non poſsit,* ἆσθμα. *Cum acceſsit id quoq;, ne niſi recta ceruice ſpiritus trahatur,* ὀρθόπνοια. *Ex quibus id, quod primum eſt, poteſt diutius trahi. Duo inſequentia acuta eſſe conſuerunt. His cõmunia ſunt, quod propter anguſtias, per quas ſpiritus euadit, ſibilum elidit, dolor in pectore præcordiiſq; eſt, interdum etiam in ſcapulis, iſq; modò* * *decidit,* (* decedit) *modò reuertitur, ad hæc tuſsicula accedit. Auxilium eſt, niſi aliquid prohibet, in ſanguinis detractione. Neq; id ſatis eſt, ſed lacte quoq; uenter ſoluendus eſt.*

Liq

*Liquanda aluus, interdum etiam ducenda, quibus extenuatum corpus incipit ſpiritum trahere cõmodius. Caput autem etiam in lecto ſublime habendum eſt, thorax fomentis, cataplaſmatiſq; calidis, aut ſiccis, aut etiam humidis adiuuandus eſt, & poſtea uel malagma ſuperimponendum, uel certe ceratum ex cyprino, uel irino unguento. Sumenda deinde ieiuno potui mulſa aqua, cum qua uel hyſſopus cocta, uel contrita capparis radix ſit. Datur etiam utiliter, aut nitrum, aut naſturtium * allium frictum, deinde cõtritum & cum melle miſtum, ſimulq; coquantur mel, galbanum, reſina terebinthina: & ubi coierunt, ex his quod fabæ magnitudinem habet, quotidie ſub lingua liquatur: aut ſulphuris ignem non experti * pondo & quadrans, abrotani * pondo in uini cyatho teruntur, idq; tepefactum ſorbetur. Eſt etiam nõ uana opinio[a] uulpinum iecur, ubi ſiccum & aridum factum eſt, contundi oportere, * polentamq; ex eo potioni aſpergi, uel eiuſdem pulmonem quàm recentiſsimum aſſum, ſed ſine ferro coctum, edendum eſſe. Præter hæc ſorbitionibus, & lenibus cibis utendum eſt, interdum uino tenui auſtero, nonnunquam uomitu. Proſunt etiam quæcunque urinã* augent, ſed nihil magis quàm ambulatio lenta penè uſq; ad laſsitudinem, frictio multa, præcipuè inferiorum partium, uel in ſole, uel ad ignem, & per ſeipſum, & per alios, uſq; ad ſudorem. In interiore uerò faucium parte interdum exulceratio eſſe conſueuit. In hac pleriq; extrinſecus cataplaſmatis calidis, fomentiſq; humidis utuntur. Volunt etiam uaporem[b] calidum ore recipi, per quem molliores alij partes eas fieri dicunt, opportunioreſq; uitio iam hærenti. Sed ſi bene * ſic uitari morbus poteſt, tuta illa*

præſi

** aut allium*

** pondo*
** pondo*
¶ a Vide Pli. lib. 28. cap. 13.
** pollinemq;*

** agunt. Al. urgent*

¶ b aquæ feruentis

** dele ſic*

præſidia.ſi metus eius eſt,ſuperuacua ſunt. Vtiq; antè perfricare fauces periculoſum eſt:exulcerat enim,neque utilia ſunt, quæ urinæ mouendæ ſunt apta: quia poſſunt dum tranſeunt,ibi quoq; pituitam extenuare, quam ſupprimi melius eſt. Aſclepiades multarum rerum,quas ipſi quoq; ſecuti ſumus,autor bonus,acetum ait quam acerrimum eſſe ſorbendum: hoc enim ſine ulla noxa comprimi ulcera. Sed id ſupprimere ſanguinem poteſt, ulcera ipſa ſanare non poteſt. Melius huic rei lycium eſt,quod idem quoq; æquè probat,uel porri,uel marrubij ſuccus,uel nuces[c] græcæ cum tragacantho contritæ, & cum paſſo miſtæ,uel lini ſemẽ contritum, & cum dulci uino miſtum. Exercitatio quoq; ambulandi, currendiq́; neceſſaria eſt. Frictio à pectore uehemens toti inferiori parti adhibenda. Cibi uerò eſſe debent, neq; nimium acres, neq; aſperi,mel, lenticula, tragum,lac, ptiſana, pinguis quoque caro, præcipueq́; porrum,& quicquid cum hoc miſtum eſt. Potionis quamminimum eſſe conuenit. Aqua dari poteſt, uel pura, uel in qua malum * cydonium, palmulæue decoctæ ſunt. Gargarizationes quoq; lenes: Sin hæ parum proficiunt, reprimentes utiles ſunt. Hoc genus neq; acutum eſt, & poteſt eſſe non longum, curationem tamen maturam, ne uehementer & diu lædat,deſiderat.

Aſclepiades.

[c] uel Thaſiæ,i. amygdalæ.

* cotoneum

* De Tuſsi.

* De tuſsi,& ſanguinis eſſ.uſio

TVſsis uerò ferè propter faucium exulceratiõẽ moleſta eſt, quæ multis modis contrahitur: Itaq; illis reſtitutis ipſa finitur. Solet tamen interdum per ſe quoque male habere,& uix cùm uetus facta eſt eliditur,ac modò arida eſt,modò pituitam citat * Oportet hyſſopum altero quoque die bibere,ſpiritu retẽto

* Si arida eſt oportet

currere

currere, ſed minime in puluere, ac lectione uti uehementi, quæ primo impeditur à tuſsi, pòſt eam uincit: tum ambulare, deinde per manus quoq; exerceri, & pectus diu perfricare. Poſt hæc quàm pinguiſsimæ ficus uncias tres ſupra prunas incoctas, eſſe. Præter hæc ſi humida eſt, proſunt frictiones ualidæ, cum quibuſdã calefacientibus, ſic, ut caput quoq; ſiccum uehementer perfricetur: Item cucurbitulæ pectori admotæ, ſinapi ex parte exteriore faucibus impoſitum, donec leuiter exulceret, potio ex mẽtha, nucibusq; Græcis & amylo, primoq; aſſumptus panis aridus, deinde aliquis cibus lenis. At ſi ſicca tuſsis eſt, cum ea uehementiſsime* urget, adiuuat uini auſteri cyathus aſſumptus, dum ne amplius id interpoſito tempore aliquo, quàm ter aut quater fiat. Item laſeris quàm optimi paulum deuorare opus eſt, porri uel marrubij ſuccum aſſumere, ſcyllam delingere,[a] acetum ex ea, uel certe acre ſorbere, aut cum ſpica allij contriti duos uini cyathos. Vtilis etiam in omni tuſsi eſt peregrinatio, nauigatio longa, loca maritima, natationes. Cibus interdum mollis, ut malua, ut urtica: interdum acer, ut lac cum allio coctum, ſorbitiones quibus laſer ſit adiectum, aut in quibus porrum incoctum tabuerit, ouum ſorbile ſulphure adiecto, potus primùm aqua calida, deinde inuicem aliis diebus hæc, aliis uinum. Magis terreri poteſt aliquis, cùm ſanguinem expuit. Sed id modò minus, modò plus periculi habet. Exit enim modò ex gingiuis, modò ex ore, & quidem ex hoc interdum etiam copioſe, ſed ſine tuſsi, ſine ulcere, ſine gingiuarum ullo uitio, ita ut nihil excreetur. Verùm ut ex naribus, ſic ex ore aliquando prorumpit. Atque interdum ſanguis profluit: interdum ſimile*

* Ac ſi

[a] hoc tuſsim prouocat acrimonia.

ἁιμοπτύνσις

*aquæ quiddam, in qua caro recens lota eſt. Nonnunquam autem is à ſummis faucibus fertur modò exulcerata ea parte, modò non exulcerata, ſed aut ore uenæ alicuius adaperto, aut tuberculis quibuſdam natis, ex *his ſanguine erumpente. Quod ubi incidit, neq; lædit potio aut cibus, neq; quicquam* aut ex ulcere excreatur. Aliquando gutture & arteriis exulceratis, frequens tuſsis ſanguinem quoq; *extundit. Interdum etiã fieri ſolet, ut aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut[b] iecinore feratur. Sæpe fœminæ, quibus ſanguis per menſtrua non reſpondet, hunc expuunt, *autoreſq; medici fuerunt, uel exeſa parte aliqua ſanguinem exire, uel rupta, uel ore alicuius uenæ patefacto. Primam διάβρωσιν, ſecundam * ῥηγμόχασμον, tertiam ἀναστόμωσιν appellãt. Vltima minimè nocet, prima grauiſsimè: Ac ſæpe quidem euenit, uti ſanguinem pus ſequatur. Interdum autem qui ſanguinem ipſum ſuppreſsit, ſatis ad ualetudinem profuit. Sed ſi ſecuta ulcera ſunt, ſi pus, ſi tuſsis eſt, prout ſedes ipſa eſt, ita uaria & periculoſa genera morborum ſunt. Si uerò ſanguis tantum fluit, expeditius & remedium & finis eſt.[c] Neq; ignorari oportet, eis quibus fluere ſanguis ſolet, aut quibus ſpina dolet, coxæ'ue, aut poſt curſum uehementem uel ambulationem, dum febris abſit, non eſſe inutile ſanguinis mediocre profluuium, idq; per urinam redditum, ipſam quoque laſsitudinem ſoluere: Ac ne in eo quidem terribile eſſe, qui ex ſuperiore loco decidit: ſi tamen in eius urina nihil nouabit: Neque uomitum huius afferre periculum, etiam cùm repetit, ſi antè confirmare & implere corpus licuit: & ex toto nullum nocere, qui in corpore robuſto, neque nimius eſt, neque*

* ex' hiſque

* dele aut

* extrudit

¶ b hic aut aluo, aut uomitu redditur, aut ſputo ſiquidẽ in pulmonem confluxerit.

* leg. ueterẽſque medici ferunt

* ῥῆγμα, aut χάσμα Omiſit ſanguinis fluorem ex rarefacta tunica.

¶ c Ex Hippocr. 7. Aph. 37.

neque tuſsim aut [d] calorem mouet. Hæc pertinent ad uniuerſum. Nunc ad ea loca quæ propoſui ueniam. Si ex gingiuis exit, portulacam manducaſſe ſatis eſt: ſi ex ore, continuiſſe eo merum [e] uinum: ſi id parum proficit, acetum: ſi inter hæc quoque grauiter erumpit (quia conſumere hominem poteſt) commodiſsimum eſt, impetum eius admota occipitio cucurbitula, ſic ut cutis quoque incidatur, auertere. Si id mulieri, cui menſtrua non feruntur, euenit, eandem cucurbitulam inciſis inguinibus eius admouere. At ſi ex faucibus, interioribus ue partibus proceſsit, & metus maior eſt, & cura maior adhibenda: ſanguis mittendus eſt, & ſi nihilo minus ex ore proceſsit, iterum tertióque & quotidie paulum aliquid. Protinus autem debet ſorbere uel acetum, uel etiam cum thure plantaginis aut porri ſuccum: imponendaq; extrinſecus ſupra id quod dolet lana ſuccida ex aceto eſt, & id ſpõgia ſubinde refrigerandum. Eraſiſtratus horum crura quoque & femora, brachiáque pluribus locis deligabat. Id Aſclepiades adeo non prodeſſe, ut etiam inimicum eſſet, propoſuit. Sed id ſæpe commode reſpondere experimenta teſtantur. Neque tamen pluribus locis deligari neceſſe eſt, ſed ſat eſt infra inguina, & ſuper talos ſummosq; humeros, etiam brachia. Tum ſi febris urget, danda eſt ſorbitio, & potui aqua, in qua aliquid ex his quæ aluum aſtringũt, decoctum ſit: *ac ſi abeſt febris, uel elota alica, uel panis ex aqua frigida, & molle quoq; ouũ dari poteſt: potui, uel idẽ quod ſuprà ſcriptum eſt, uel uinum dulce, uel aqua frigida: ſed ſic bibendũ erit, ut ſciamus huic morbo ſitim prodeſſe. Præter hæc neceſſaria ſunt quies, ſecuritas, ſilentium. Caput huius quoq; cubantis ſublime eſſe debet,

[d] febrilem

[e] aſtringens

* At

rectéq; tondetur: *Facies ſæpe aqua frigida ſouenda eſt. At inimica ſunt uinum, balneum, uenus, in cibo oleum, acriora omnia, item calida ſomenta, conclaue calidũ & incluſum, multa ueſtimẽta corpori iniecta, etiam frictiones ubi bene etiam ſanguis conquieuit. Tum uerò incipiendum eſt à brachiis, cruribusq;, à thorace abſtinendum. In hoc caſu per hyemem locis maritimis, per æſtatem mediterraneis opus eſt.*

De ſtomachi morbis, & curationibus. Cap. v.

FAucibus ſubeſt ſtomachus, in quo plura lõga uitia incidere conſuerunt. Nam modò ingens calor, modò inflatio hunc, modò inflammatio, modò exulceratio afficit. Interdum pituita, interdum bilis oritur, frequentiſsimumq; eſt eius malum, quo reſoluitur, neque ulla re magis aut afficitur, aut corpus afficit. Vt diuerſa autem uitia eius, ſic etiam remedia ſunt. Vbi exæſtuat, aceto cum roſa extrinſecus ſubinde ſouẽdus eſt, imponendúſque puluis cum oleo, & ea cataplaſmata, quæ ſimul & reprimunt, & molliũt. Potui (niſi quid obſtat) gelida aqua præſtanda. Si inflatio eſt, proſunt admotæ cucurbitulæ: neq; incidere cutem neceſſe eſt: proſunt ſicca & calida ſomenta, ſed non uehementiſſima. Interponenda abſtinentia eſt. Vtilis in * *ieiuno potio eſt abſynthij, aut hyſſopi, aut rutæ. Exercitatio primò lenis, deinde maior adhibenda eſt, maximéque quæ ſuperiores partes moueat: Quod genus in omnibus ſtomachi uitiis aptiſsimũ eſt. Poſt exercitationem opus eſt unctione, frictione, balneo quoq; nonnunquã, ſed rarius, interdũ alui ductione. Cibis deinde calidis, neq; inflãtibus, eodemq; modo calidis potionibus, primò aquæ, pòſt, ubi reſedit inflatio, uini auſteri. Illud quoq; in omnibus ſtomachi uitiis præcipiendũ eſt, ut*

* *ieiunio, vt & infra*

quo

*quo modo ſe quiſq; æger ſe refecerit, eo ut ſanus utatur. Nam redit huic imbecillitas ſua, niſi iiſdem defendatur bona ualetudo, quibus reddita eſt. At ſi inflammatio aliqua eſt, quam ferè tumor & dolor ſequitur, prima ſunt quies & abſtinentia, lana ſulphurata circundata, in * iciuno abſynthium. Si ardor ſtomachum urget, aceto cum roſa ſubinde ſouendus eſt, deinde cibis quidem utendum eſt modicis. Imponenda uerò extrinſecus quæ ſimul & reprimunt, & molliunt: deinde his detractis, utendum calidis ex farina cataplaſmatis, quæ reliquias digerant. Interdum aluus ducenda. Adhibenda exercitatio, & cibus plenior. At ſi exulceratio ſtomachũ infeſtat, eadem ferè facienda ſunt, quæ in faucibus exulceratis præcepta ſunt. Exercitatio, frictio inferiorum partium adhibenda. Adhibendi leues & glutinoſi cibi, ſed citra ſatietatem. Omnia acria atq; acida remouenda. Vino, ſi febris nõ eſt dulci, aut ſi id inflat, certè leni utendum, ſed neque præfrigido, neque nimis calido. Si uerò pituita ſtomachus impletur, neceſſarius modò in ieiunio, modò poſt cibum uomitus eſt. Vtilis exercitatio, geſtatio, nauigatio, frictio. Nihil edendum, bibendumq;, niſi calidũ, uitatis tantùm his, quæ pituitam contrahere conſueuerunt. Moleſtius eſt, ſi ſtomachus bile uitioſus eſt. Solẽt autem hi, qui ſic tentantur, interpoſitis quibuſdam diebus hanc (& quidem quod peſſimum eſt) atram uomere. His rectè aluus ducitur, potiones ex abſynthio dantur: neceſſaria geſtatio, nauigatio, & (ſi fieri poteſt) ex nauſea uomitus, uitanda cruditas, ſumendi cibi faciles & ſtomacho non alieni, uinum auſterum. Vulgatiſsimum uerò peſsimúmque ſtomachi uitium eſt reſolutio, id eſt cũ cibi nõ tenax eſt, ſoletq; deſine-*

* ieiunio

re ali corpus, ac ſic tabe cõſumi. Huic generi inutiliſſimum balneum eſt. Lectiones, exercitationesq́; ſuperioris partis neceſſariæ. Item unctiones, frictionesq́;, hinc perfundi frigida, atq; in eadem natare, canalibus eiuſdẽ ſubiicere etiam ſtomachũ ipſum, & magis etiã à ſcapulis id quod cõtra ſtomachum eſt: Conſiſtere in frigidis, medicatisq́; fontibus, quales[a] Cutiliarũ, Subcutiliarumq́; ſunt, ſalutare eſt. Cibi quoq; aſſumendi ſunt frigidi, qui potius difficulter coquuntur, quàm facile uitiantur. Ergo pleriq;, qui nihil aliud cõcoquere poſſunt, bubulã concoquũt. Ex quo colligi poteſt, neque auẽ, neq; uenationẽ, neq; piſcem dari debere, niſi generis durioris. Potui quidem aptiſſimum eſt uinum frigidum, uel certè bene calidum meracũ, potiſſimum Rheticũ, uel Allobrogicũ, aliud ue, quod & auſterũ & reſina conditũ eſt: ſi id non eſt, quã aſperrimũ, maximeq́;[b] ſigninum. Si cibus non continetur, dãda aqua, & eliciẽdus plenior uomitus eſt, iterũq; dãdus cibus, & tum admouendæ duobus infra ſtomachũ digitis cucurbitulæ, ibique duabus aut tribus horis continendæ ſunt. Si ſimul & uomitus & dolor eſt, imponẽda ſupra ſtomachũ eſt lana ſuccida, uel ſpongia ex aceto, uel cataplaſma, quod refrigeret. Perfricãda uerò non diu, ſed uehementer brachia, & crura, & calefacienda. Si plus doloris eſt, infra præcordia quatuor digitis cucurbitula utendũ eſt, protinus dãdus panis ex poſca frigida. Si non continuit, poſt uomitũ lene aliquid ex his, quæ nõ aliena ſtomacho ſint. Sine id quidẽ tenuit, ſinguli cyathi uini ſingulis interpoſitis horis, donec ſtomachus conſiſtat. Valens etiam medicamentum eſt radiculæ ſuccus, ualentius acidi punici mali, cum pari modo ſucci, qui ex dulci punico malo eſt, adiecto etiã intubi

¶ *a De aquis Cutiliis, Plin. lib. 2. cap. 95. item lib. 31. cap. 2. & 6. de iiſdem & Vitruuius lib. 8 cap. 3. De ſubcutiliis, Plin. 31. cap. 2.*

¶ *b Signinum uinũ à Signia monte. De eo Plin. lib. 14. cap. 6.*

*intubi ſucco & mētha, ſed huius minima parte, quibus tantundem, quantum in his omnibus eſt, aquæ frigidæ quàm optimè miſcetur. Id enim plus quàm uinum ad comprimendum ſtomachum poteſt. Supprimendus autem uomitus eſt qui per ſe uenit, *ſic, ſi nauſea eſt. Sed ſi coacuit intus cibus, aut computruit (quorum utrumlibet ructus oſtendit) eiiciendus eſt, protinusq́; cibis aſſumptis iiſdem quos proximè poſui, ſtomachus reſtituendus. Vbi ſublatus eſt præſens metus, ad ea redeundum eſt, quæ ſuprà præcepta ſunt.* * ſic, etſi

De laterum doloribus. Cap. VI.

S*Tomachus lateribus cingitur, atque in his quoque uehementes dolores eſſe conſuerunt: & initium uel ex frigore, uel ex ictu, uel ex nimio curſu, uel ex morbo eſt. Sed interdum id malum ¶ intra dolorem eſt, isq́; modò tardè, modò celeriter ſoluitur: interdum ad perniciem quoq́; procedit, oriturq́; acutus morbus, qui pleuriticos à Græcis nominatur. Huic dolori lateris, febris, & tuſsis accedit, & per hanc excreatur, ſi tolerabilis morbus eſt, pituita: ſi grauis, ſanguis. Interdum etiã ſicca tuſsis eſt, quæ nihil * emollitur. Idq́; primo uitio grauius, ſecundo tolerabilius eſt. Remedium uerò eſt magni & recentis doloris, ſanguis miſſus. At ſiue * lenior, ſiue uetuſtior caſus eſt, uel ſuperuacuum, uel ſerum id auxilium eſt, confugiendumq́; ad cucurbitulas eſt, antè ſumma cute inciſa. Rectè etiam ſinapi ex aceto ſuper pectus imponitur, donec ulcera puſtulasq́; excitet, & tum medicamentum, quod humorem illuc citet. Præter hæc circundare primum oportet latus ipſum * lana ſulphurata: deinde cùm paulum inflammatio ſe remiſit, ſiccis & calidis fomentis uti. Ab his tranſitus ad malagmata eſt. Si uetuſtior dolor*

¶ a nihil præter dolorē affert periculi.

* emolitur

* lenior

* bapſo lana ſulphurata, Cod. Vide lib. 7. cap. 26.

remanet, nouiſsimè reſina impoſita diſcutitur. Vtendum cibis, potionibusq; calidis, uitandum frigus. Inter hæc tamen non alienum, & extremas partes oleo & ſulphure perfricare. Si leuata tuſsis eſt, leni lectione uti, iamq; & acres cibos, & uinum meracius aſſumere: Quæ à medicis præcipiuntur, ut tamen ſine his, ruſticos noſtros epota ex aqua herba trixago ſatis adiuuet. Hæc in omni lateris dolore cõmunia ſunt: plus negotij eſt, ſi acutus quoq; morbus is factus eſt. In hoc præter ea quæ ſuprà poſita ſunt, hæc animaduertenda ſunt, ut cibus ſit quàm maximè tenuis & lenis, præcipueq; ſorbitio, eaq; ex ptiſana potiſsimum, aut ius in quo porrus cum pullo gallinaceo coctus ſit: Idq; non niſi tertio quoq; die detur, ſi tamen per uires licebit: potio uerò aqua mulſa, in qua hyſſopum, aut ruta decocta ſit. Quæ quibus temporibus danda ſint, ex ratione uel adiectæ, uel leuatæ febris apparebit, ſic, ut in remiſsione quàm maxima dent, cum eo tamen, ut ſciamus non eſſe eius generis tuſsi aridas fauces committendas. Sæpe enim, ubi nihil eſt quod excreatur, continuatur, & ſtrangulat. Ob quam cauſſam dixi etiam peius id genus eſſe tuſsis, quod nihil, quàm quod pituitam moueret. Sed hic uinum ſorbere, ut ſuprà præcepimus, morbus ipſe non patitur: in uicem eius cremor ptiſanæ ſumendus eſt. Vt his autem in ipſo morbi feruore ſuſtinendus æger eſt, ſic ubi paulum is ſe remiſit, alimenta pleniora, & uini quoq; aliquid dari poteſt, dum nihil detur, quod aut refrigeret corpus, aut fauces aſperet. Si in refectione quoq; manſerit tuſsis, intermittere oportebit uno die, poſteroq; cum cibo uini paulo plus aſſumere. Atque incipiente quoq; tuſsi, tum non erit alienum (ut ſuprà quoque poſitum eſt) uini*

* *excreetur*

cyathos

cyathos ſorbere. Sed in hoc genere ualetudinis dulce, uel certe lene commodius eſt. Si malum inueterauit, athletico uictu corpus firmandum eſt.

De viſcerum morbis, & primò de Pulmone, deinde de Iecinore, tum de Liene, poſtremò de Renibus. Cap. VII.

*A Compagine uerò corporis ad uiſcera tranſeundum eſt, & in primis ad pulmonem ueniendum, ex quo uehemens & acutus morbus oritur, quem *peripneumonicon Græci uocant. Eius hæc conditio eſt: Pulmo totus afficitur, hunc eius caſum ſubſequitur tuſsis, bilem uel pus trahens: præcordiorum, totiusq́; pectoris grauitas, ſpiritus difficultas, magnæ febres, continua uigilia, cibi faſtidium, tabes. [a] Id genus morbi plus periculi, quàm doloris habet. Oportet, ſi ſatis ualidæ uires ſunt, ſanguinem mittere: ſi minores, cucurbitulas ſine ferro præcordiis admouere. Tum ſi ſatis ualet, geſtando ægrum, digerere: ſi parum, intra domum tamen dimouere. Potionem autem hyſſopi dare, cui ficus arida ſit incocta, aut aquam mulſam, in qua uel hyſſopum, uel ruta decocta ſit. Frictione uti diutiſsimè in ſcapulis, proximè ab his in brachiis, & pedibus, & cruribus, * leuiter contra pulmonem, idq́; bis quotidie facere. Quod ad cibum uerò pertinet, huic nec ſalſis opus eſt, neq; acribus, neq; amaris, neq; aluum aſtringentibus, ſed paulo lenioribus. Ergo primis diebus danda eſt ſorbitio ptiſanæ, uel alicæ, uel oryzæ, cum qua recens adeps cocta ſit: Cum hac ſorbile ouum, nuclei pinei ex melle, panis, uel elota alica, ex aqua mulſa: potui deinde non ſolùm pura aqua, ſed etiam mulſa egelida: aut ſi æſtas eſt, etiam frigida, niſi quid obſtat. Hæc autem altero quoq; die*

* περιπνευμονίαν

¶ [a] Vide Hippoc. 7. Aphor. 11. Aeginet. lib. 3. ca. 30.

* leniter

Aqua mulſa

*increſcente morbo dare ſatis eſt. Vbi in incremento conſtitit, quantum res patitur, ab omnibus abſtinendum eſt, præterquam aqua egelida. Si uires deſunt, adiuuandæ ſunt aqua mulſa: proſuntq; aduerſus dolores impoſita calida fomenta, uel quæ ſimul & reprimunt & emolliunt. Prodeſt impoſitus ſuper pectus ſal bene contritus, cum cerato miſtus: quia leuiter cutem erodit, eoq; impetum materiæ, quò pulmo uexatur, euocat. Vtile etiam aliquod malagma eſt, ex his quæ materiam trahunt. Neque alienum eſt dum premit morbus, clauſis feneſtris ægrum continere. Vbi paulum leuatus eſt, ter aut quater die, feneſtris aliquanto apertis, * paruum aerem recipere. Deinde in refectione pluribus diebus à uino abſtinere: geſtatione, frictione uti: ſorbitionibus, & prioribus cibis adiicere, ex oleribus porrum, ex carne ungulas, & ſumma trunculorum, atque piſciculos, ſic, ut diu *nihil molle & lene ſumatur.*

* purum

* nihil niſi

De iecinoris morbo & curatione. Cap. VIII.

*ALterius quoq; uiſceris morbus, id eſt, iecinoris, æquè modò longus, modò acutus eſſe conſueuit, ἡπατικὸν Græci uocant. Dextra parte ſub præcordiis uehemens dolor eſt, idemq; ad latus dextrum, & ad iugulum, humerumque partis eiuſdem peruenit: nonnunquam manus quoq; dextra torquetur, horror *calidus eſt. Vbi malè eſt, bilis euomitur, interdū ſingultus propè ſtrangulat. Et hæc quidem acuti morbi ſigna ſunt: longioris uerò, ubi ſuppuratio in iecinore eſt, dolorq; modò finitur, modò intēditur: dextra parte præcordia dura ſunt, & tument, poſt cibum maior difficultas eſt: accedit maxillarum quædam reſolutio. Vbi inueterauit malū, uenter & crura pedesq; intumeſcunt,*

* ualidus

meſcunt,pectus atque humeri,circaq́; iugulum utrunque extenuatur. Initio ſanguinem mittere optimum eſt, tum uenter ſoluendus eſt:ſi non poteſt aliter,per nigrum ueratrum: imponenda extrinſecus cataplaſmata,primùm quæ reprimant,deinde calida quæ de-ducant, quibus rectè iris uel abſynthium adiicitur, poſt hæc malagma.* Dandæ uerò ſorbitiones ſunt,omneſq́; cibi & calidi,& qui non multum alant,& ferè qui pulmonis quoq; dolori conueniunt, præterq́; eos, qui urinam mouent, potioneſq́; ad id efficaces. Vtilia in hoc morbo ſunt thymum, ſatureia, hyſſopum, nepeta,amylum,ſiſamũ,lauri baccæ,* pini flos,herba ſanguinalis,mentha,ex malo cotoneo medium,columbæ iecur recens & crudum.* Ex quibus quædam per ſe eſſe,quædam adiicere uel ſorbitioni,uel potioni licet,ſic tamen ut parcè aſſumantur. Neq; alienum eſt abſynthium contritum ex melle, & pipere, eiuſq́; catapotium quotidie deuorare: abſtinendum utiq; eſt ab omnibus frigidis: neque enim res ulla magis iecur lædit. *Frictionibus utendum in extremis partibus,uitandus omnis labor,omnis uehementior motus,ne ſpiritus quidem diutius continendus eſt.* Ira, trepidatio, *pondus,* ictus, curſus, inimica ſunt.* Perfuſio *corporis multa prodeſt ex aqua:ſi hyems eſt,calida:ſi æſtas tepida:* Item *liberalis unctio, & in balneo ſudor.* Si *uerò iecur uomica laborat, eadem facienda ſunt, quæ in cæteris interioribus ſuppurationibus.* Quidam *etiã * cõtra id ſcalpello aperiunt, ipſam uomicã adurũt.*

* diducant, i. digerant.

* leg. lini flos. Nã pinus nulla flore exhilaratur. Pli.lib.16.cap.25.

* iactus. Vet.

* vltra id ſcalpello aperiunt ipſam vomicã, vel adurunt, Vet. Cod. Vide Hippocrat. 7. Aphor. 45

De lienis morbo,& curatione. Cap. IX.

AT *lienis ubi affectus eſt,intumeſcit, ſimulq́; cum eo pars ſiniſtra, eaq́; dura eſt, & prementi renititur,uenter intentus eſt,aliquis etiam cruribus eſt*

tumor

tumor. Vlcera aut omnino non ſaneſcunt, aut certe cicatricem uix recipiũt. In intenta ambulatione, curſuq; dolor, & quædam difficultas eſt: Hoc uitiũ quies auget. Itaq; exercitatione & labore opus eſt, habita tamen ratione, ne febre miſta (ſi nimium proceſſerit) excitetur. Vnctiones, frictionesq;, & ſudores neceſſarij ſunt. Dulcia omnia inimica ſunt: Item lac & caſeus. Acida autem maxime conueniunt. Ergo acetum acre per ſe ſorbere, & magis etiam quod ſcylla conditum eſt, expedit. Edenda ſunt ſalſamenta, uel oleæ ex[a] muria dura, tinctæ in aceto lactucæ,* intubiq; & betæ ex eodem, ex ſinapi aſparagus, armoracia, paſtinaca, ungulæ, roſtra, aues macræ, eiuſdem generis uenatio. Potui uerò ieiuno dari debet abſynthiũ incoctum, at poſt cibum aqua à ferrario fabro, in qua candens ferrum ſubinde tinctũ ſit. Hæc enim uel præcipue lienem coercet: quod animaduerſum eſt in his animalibus, quæ apud hos fabros educata, exiguos lienes habent. Poteſt etiam dari uinum tenue, auſterum, omniaq; in cibis & potionibus quibus urinæ mouendæ ſunt, præcipueq; ad id ualet, uel trifolij ſemen uel cuminum, uel apium, uel ſerpyllum, uel cytiſus, uel portulaca, uel nepeta, uel thymum, uel hyſſopum, uel ſatureia. Hæc enim inde commodiſſimè uidentur humorem deducere. [b] Lienis quoque bubulus utiliter eſui datur: præcipueq; eruca & naſturtium lienem extenuant. Imponenda quoque extrinſecus ſunt, quæ leuent. Fit ex unguento[c] & palmulis, quod μυροβάλανον Græci uocãt. Fit ex lini & naſturtij ſemine,* quo uinum & oleum adiicitur. Fit ex cupreſſo uiridi, & arida ficu. Fit ex ſinapi, cui ſeui hircini * à renibus quarta pars ponderis adiicitur, teriturq; in* ſale,

&

¶ a Muria dura, ἅλμη δριμῶς ἁλμυρὰ καὶ ἄκρατος: Muria cruda Columellæ, i. ὠμοτέρα & γλυκεῖα ἅλμη: Cui muria matura, eſt quæ ἅλμη ἔγκρατος Græcis.

* intybiq; ex eadem, & betæ ex ſinapi.

¶ b lien enim lieni medetur, vt & Plin. teſtatur lib. 28. cap. 8. qui etiã hoc remedium tradit lib. citati cap. 13.

¶ c legend. ex vnguentariis glãdibus, quas μυροβαλάνους. Vide præter Dioſcor. Plin. lib 12. cap. 21.

* cum quo, vel cui

* é

* in Sole

& protinus imponitur. Multiſque modis huic rei cappari aptum eſt. Nam & ipſum cum cibo aſſumere, & muriam eius cum aceto ſorbere commodum eſt. Quinetiam extrinſecus radicem contritam, uel corticem eius cum furfuribus, aut ipſum cappari cum melle contritum imponere expedit. Malagmata quoque huic rei aptantur.

De renum morbis, & curationibus.

CAPVT X.

*At renes ubi affecti ſunt, diu male habent. Peius eſt, ſi frequens bilioſus uomitus accedit. Oportet conquieſcere, cubare molliter, ſoluere aluum, ſi aliter non reſpondet, etiam ducere: ſæpe deſidere in aqua calida, neque cibum, neque potionem frigidam aſſumere, abſtinere ab omnibus ſalſis, acribus, acidis * pomis, bibere liberaliter: adiicere modò cibo, modò potioni piper, porrum, ferulam, album papauer: inde quæ maxime urinam mouere conſuerunt. Auxilio quoque his exulceratis ſunt (ſi * adhuc ulcera purganda ſunt) cucumeris ſemina detractis corticibus ſexaginta, nuclei ex pinu ſylueſtri duodecim, aniſi, quod tribus digitis ſumi poßit, croci paulum, contrita, & in duas mulſi potiones diuiſa. Si uero dolor tantum leuandus eſt, eiuſdem cucumeris ſemina triginta, iidem nuclei uiginti, nuces Græcæ quinque, croci paululum, contrita & cum lacte potui data. Ac ſuper quoq; recte quædam malagmata iniiciũtur, maximeq; ea, quæ humori extrahendo ſunt.*

* potius. Al. acidis, pomis,

* adhæc.

De inteſtinorum morbis & primo de Cholera. Cap. XI.

A uiſ

* Primoq;

AVisceribus ad inteſtina ueniendum eſt, quæ ſunt & acutis, & longis morbis obnoxia: * Primò æquè facienda mentio eſt choleræ, quia commune id ſtomachi, atque inteſtinorum uitium uideri poteſt. Nam ſimul & deiectio, & uomitus eſt, præterq; hæc inflatio, inteſtina torquentur, bilis ſuprà infraq; erumpit primùm aquæ ſimilis, deinde ut in ea recens caro lota eſſe uideatur, interdum alba, nonnunquam nigra, uel uaria. Ergo eo nomine morbum hunc χολέραν Græci nominarunt. Præter ea uerò quæ ſuprà comprehenſa ſunt, ſæpe etiam crura manusq; con trahuntur, urget ſitis, anima deficit: quibus concurrentibus non mirum eſt, ſi ſubito [a] quis moritur. Neq; tamen ulli morbo minori momento ſuccurritur. Protinus ergo ubi iſta cœperunt, aquæ tepidæ quàm plurimum bibere oportet, & uomere. Vix unquam ſine uomitu ſequitur, ſed etiam ſi non incidit, [b] miſcuiſſe tamen nouam materiam corruptæ prodeſt, parsq; ſanitatis eſt uomitum eſſe ſuppreſſum: ſi id incidit, protinus ab omni potione abſtinendum eſt. Si uerò tormina ſunt, oportet frigidis, & humidis fomentis ſtomachum fouere: ſed ſi uenter dolet, iiſdem [e]gelidis, ſic ut uenter ipſe mediocriter calentibus iuuetur. Quòd ſi uehementer & uomitus, & deiectio, & ſitis uexant, & adhuc ſubcruda ſunt quæ uomuntur, nondum uino maturum tempus eſt, aqua, neque ea ipſa frigida, ſed potius egelida danda eſt, admonendúmque naribus eſt pulegium ex aceto, uel polenta uino aſperſa, uel mentha, ſi nondum [c] matura eſt. At cùm diſcuſſa cruditas eſt, tum magis uerendum eſt, ne anima deficiat. Ergo tum confugiendum eſt ad uinum. Id eſſe oportet tenue, odoratum: cum aquafrigida

¶ a Inter acutiſſimos morbos recenſetur ab Hippocr.

¶ b Hoc ἀπὸ νεκροῖς. Vide lib. 3. cap. 6.

¶ c nempe materia

gida

gida miſtum uel polenta adiecta, uel melle quoque aſſumere expedit, quotiesq́; aliquid aut ſtomachus, aut uenter effudit, toties per hæc uires reſtituere. Eraſiſtratus *primo tribus uini guttis, aut quinis aſpergendam potionẽ eſſe dixit, deinde paulatim merum adiiciendum.* Is *ſi * & ab initio uinum dedit, & * metum cruditatis ſecutus eſt, non ſine cauſſa fecit:* Si *uehementem infirmitatem adiuuari poſſe tribus guttis putauit, errauit.* At *ſi inanis eſt homo, & crura eius contrahuntur, interponenda potio abſynthij eſt.* Si *extremæ partes corporis frigent, ungendæ ſunt calido oleo, cui ceræ paulum ſit adiectum, calidisque fomentis nutriendæ.* Si *ne ſub his quidem quies facta eſt, extrinſecus contra uentriculum ipſum cucurbitula admouenda eſt, aut ſinapi ſuper imponendum.* Vbi *his conſtitit, dormire oportet, poſtero die utiq́; à potione abſtinere, die tertio in balneum ire, paulatim ſe cibo reficere: * ſomno, quiſquis facile acquieſcit, itemq́; laßitudine, & frigore.* Si *poſt ſuppreſſam choleram febricula manet, aluum duci neceſſarium eſt, tum cibis, uinoq́; utendum eſt.* Sed *hic quidem morbus & acutus eſt, & inter inteſtina, ſtomachúmque uerſatur, ſic ut cuius potißimum partis ſit, non facile dici poßit.*

* *dele &*
* *metus*
* *ſomnoq́;, qui facilis acquieſcit: vitataq́; laſſitud.*

De Cœliaco ventriculi morbo.

CAPVT XII.

IN *ipſius uerò uentriculi porta conſiſtit is, qui & longus eſſe conſueuit,* κοιλιακὸς à Græcis * *nominatur.* Sub *hoc uenter indureſcit, dolorq́; eius eſt:* [a] Aluus *nihil reddit, ac ne ſpiritum quidem tranſmittit:* Extremæ *partes frigeſcunt:* Difficulter *ſpiritus redditur.* Commodißimum *eſt inter initia calida cata-*

* *nominatus*

¶ *a Medici cœliacũ morbum longè aliter accipiunt.*

*plaſmata toto uentri imponere, ut dolorem leniant, poſt cibum uomere, atque ita uẽtrem exinanire. Proximis deinde diebus cucurbitulas ſine ferro uentri, & coxis admouere. Ventrem ipſum liquare dato lacte, & uino ſalſo frigido: Si tempus anni patitur, etiam uiridibus ficis, ſic tamen, ne quis aut cibus aut humor * uniuerſus dettur, ſed paulatim. Ergo per interualla temporis ſat eſt cyathos binos ternosúe ſumere, & cibum pro* portione huius: commodeq́; facit cyatho lactis cyathus aquæ miſtus, & ſic datus. Cibiq́; inflantes, & acres utiliores ſunt, adeo ut lacti quoque rectè contritum allium adiiciatur. Procedente uerò tempore opus eſt geſtari, maximeq́; nauigare, perfricari ter aut quater die, ſic ut nitrum oleo miſceatur, perfundi aqua calida poſt cibum, deinde ſinapi imponere per omnia membra, excepto capite, donec * arrodatur & rubeat, maximeq́; ſi corpus durum & uirile eſt: paulatim deinde faciendus eſt tranſitus ad ea, quæ uentrem comprimũt. Aſſa caro danda, ualens & quæ non facile corrumpatur: potui uerò pluuialis aqua decocta, ſed quæ per binos ternosúe cyathos bibatur. Si uetus uitium eſt, oportet laſer quàm optimum ad piperis magnitudinem deuorare, altero quoque die uinum, uel aquam bibere, interdum interpoſito cibo ſingulos uini cyathos ſorbere: ex inferiori parte infundere pluuialem egelidam aquam, maximeq́; ſi dolor in imis partibus remanet.*

*[margin: * vniuerſim, i. ἀθρόως. * proportione * arrodantur & rubeant,]*

De tenuioris * inteſtini morbo.

*[margin: * deeſt, & plenioris]*

CAPVT XIII.

INter ipſa uerò inteſtina conſiſtunt duo morbi, quorum alter in tenuiore, alter in pleniore inteſtino eſt. Prior acutus eſt: Inſequens eſſe longus poteſt.

Diocles

Diocles Caryſtius tenuioris inteſtini morbum χόρδαψον, *plenioris* εἴλεον *nominauit. A pleriſque uideo nunc illum priorem* εἴλεον, *hūc* κωλικὸν *nominari. Sed prior modò ſupra umbilicum, modò ſub umbilico dolorem mouet.* Fit* *alterutro loco inflammatio, nec aluus, nec ſpiritus infrà trāſmittitur. Si ſuperior pars affecta eſt, cibus: ſi inferior, ſtercus per os redditur: ſi*[a] *utrumlibet uetus eſt, adiicitur periculo uomitus bilioſus, mali odoris, aut uarius, aut niger.* Remedium *eſt ſanguinem mittere, uel cucurbitulas pluribus locis admouere, non ubique cute inciſa.* Id *enim duobus, aut tribus locis ſatis eſt: Ex cæteris ſpiritū euocare, abunde eſt. Tum animaduertere oportet, quo loco malum ſit. Solet enim cōtra id tumere. Et ſi ſupra umbilicum eſt, alui ductio utilis non eſt. Si infrà eſt, aluum ducere (ut Eraſiſtrato placuit) optimum eſt, & ſæpe id auxilij ſatis eſt.* Ducitur *autem percolato ptiſanæ cremore cū oleo & melle, ſic ut præter ea nihil adiiciatur. Si nihil tumet, duas manus imponere oportet ſupra ſummum uentrem, paulatimq; deducere.* Inuenietur *enim mali locus qui neceſſe eſt renitatur, & ex eodē deliberari poterit, ducenda necne aluus ſit.* Illa *communia ſunt, calida cataplaſmata admouere, eaq; imponere à mammis uſque ad inguina, & ſpinam, ac ſæpe mutare: brachia, cruraq; perfricare, demittere totum hominem in calidum oleum. Si dolor non quieſcit, etiam in aluum ex parte inferiore tres, aut quatuor cyathos calidi olei dare. Vbi per hæc conſecuti ſumus, ut iā ex inferiore parte ſpiritus trāſmittatur, offerre potui mulſum tepidū non multum.* Nam *antè magna cura uitandum eſt, ne quid bibat. Si id commodè ceßit, adiicere ſorbitionem.* Vbi *dolor & febrim*

** in*

¶ a ſupple malum, & lege 7. Aphor. 10. Hippocr.

cula quierunt, tum demum uti cibo pleniore, ſed neq; inflante, neque duro, neque ualido, ne inteſtina adhuc imbecilla lædantur: potui uerò nihil præterquàm puram aquam. Nam ſiue quid uinolentum, ſiue acidum eſt, id huic morbo alienum eſt. Ac poſtea quoque uitare oportet balneum, ambulationem, geſtationem, cæteróſque corporis motus. Nam facile id malum redire conſueuit, & ſiue cum frigus ſubit, ſiue aliqua iactatio, niſi bene iam confirmatis inteſtinis, reuertitur.*

* *aquam offerre*

De morbo inteſtini plenioris. Cap. XIIII.

I*S autem morbus, qui in inteſtino pleniore eſt, in ea maxime parte eſt, quam cæcā eſſe propoſui. Vehemens * inflatio, uehementes dolores dextra magis parte: Inteſtinum quod uerti uidetur, propè ſpiritum elidit. In pleriſque poſt frigora, cruditatéſque oritur, deinde quieſcit, & per ætatem ſæpe repetens, ſic cruciat, ut uitæ ſpatio nihil demat. Vbi is dolor cœpit, admouere ſicca & calida fomenta oportet, ſed primo lenta, deinde ualidiora, ſimúlq; frictiones ad extremas partes, id eſt, crura, brachiáque materiam reuocare. Si diſcuſſum non eſt, qua dolet, cucurbitulas ſine ferro defigere. Eſt etiam medicamentum eius rei cauſſa comparatum, quod κωλικὸν nominatur: Id ſe reperiſſe Caßius gloriabatur. Magis prodeſt potui datum, ſed impoſitum quoque extrinſecus, digerendo ſpiritum, dolorem leuat. Niſi finito uerò tormento, recte neque cibus, neq; potio aſſumitur. Quo uictu ſit utendum, * qui hoc genere tentantur, iam mihi dictum eſt. Confectio medicamenti, quod κωλικὸν nominatur, ex his conſtat: Coſti, aniſi, caſtorei, ſingulorum P. denariorum III. * petroſelini P. denariorum III.*

* *fit inflatio*

* *iis qui*

piperis

*piperis longi, & rotundi, ſingulorum P. *. I I. papaueris lacrymæ, iunci rotundi, myrrhæ, nardi ſingulorum P. V I. *. quæ melle excipiuntur. Id autem & deuorari poteſt, & ex aqua calida ſumi.* * 3. * I.

[a] De Torminibus, id eſt, δυσεντερίᾳ. Cap. X V.

¶ a Dyſenteria (quam, vt Plinius tormina vocat, licet alij ità στρόφους interpretētur) ſpecies 4. vna propriè, reliquæ impropriè à ſymptomate dicuntur. Prima eſt δυσεντερία αἱματηρά, id eſt ſanguinolentā: Secunda ἡπατηρά, i. hepatica. Cæteris commune nomen.

PRoxima his inter inteſtinorum mala, tormina eſſe conſueuerūt, δυσεντερία Græce uocatur. Intus inteſtina exulcerantur: Ex his cruor manat. Iſq; modò cum ſtercore aliquo ſemper liquido, modò cum quibuſdam quaſi muccoſis excernitur, interdum ſimul quædam carnoſa deſcendunt. Frequens deiiciendi cupiditas, dolorq; in ano eſt. Cum eodem dolore exiguum aliquid emittitur: Atque eo quoq; tormentum intenditur: Idq; poſt tempus aliquod leuatur, exiguáque requies eſt, ſomnus interpellatur, febricula oritur, longoq; tempore id malum cum inueterauerit, aut tollit hominem, aut etiam (ſi finitur) excruciat. Oportet in primis conquieſcere (Si quidem omnis agitatio exulcerat) deinde ieiunum ſorbere uini cyathum, cui contrita radix quinquefolij ſit adiecta, imponere cataplaſmata ſuper uentrem, quæ reprimunt (quod in ſuperioribus uentris morbis non expedit) quotieſq; deſidit, ſubluere aqua calida, in qua decoctæ uerbenæ ſint, portulacam uel coctam, uel ex dura muria ediſſe, cibos, potionéſque, quæ aſtringunt aluum. Si uetuſtior morbus eſt, inferioribus partibus tepidum infundere, uel ptiſanæ cremorem, uel lac, uel adipem liquatam, uel medullam ceruinam, uel oleum, uel cum roſa butyrum, uel cum eadem album crudum ex ouis, uel aquam in qua lini ſemen decoctum ſit: uel ſi ſomnus non accedit, uitellos cum aqua, in qua roſæ floris folia cocta ſint. Leuant enim dolorem hæc,

& mitiora ulcera efficiũt:maximeq; utilia ſunt,ſi cibi quoq; ſecutum faſtidium eſt. Themiſon muria dura quàm aſperrima ſic utendum memoriæ prodidit. Cibi uerò eſſe debent,qui leniter uentrem diſtringant, & ea quæ urinam moueant,Si ea cõſecuta ſunt,in aliam partem humorem auertendo,proſunt:ſi non ſunt conſecuta,noxam augent. Itaq; niſi in quibus promptè id facere conſuerunt,nõ ſunt adhibenda. Potui ſi febricula eſt,aqua pura calida,uel ea, quæ ipſa quoq; [b] aſtringat,dari debet:ſi non eſt,uinum lene,auſterum. Si pluribus diebus nihil remedia* alia iuuerunt,uetuſq; iam uitium eſt, aquæ bene frigidæ potio aſſumpta ulcera aſtringit, & initium ſecũdæ ualetudinis facit. Sed ubi uenter ſuppreſſus eſt, protinus ad calidam potionem reuertendum eſt. Solet autem interdum etiam putris ſanies peßimiq; odoris deſcendere: ſolet* purus ſanguis profluere. Si ſuperius uitium eſt,aluus aqua multa duci debet, tunc deinde eadem infundi, quæ ſuprà cõprehẽſa ſunt. Valẽsq; eſt etiã aduerſus* ulcera inteſtinorum minij gleba,cum ſalis hemina contrita. [c] Si minus, miſta his aqua in aluum [d] datur. Ac ſi ſanguis profluit,cibi potioneſq; eſſe debent,quæ aſtringant.*

Galen. Methodi lib. 12. cap. 1.

* aſtringant. At ea quæ vrinã mouent, ſi id conſecuta

¶b vt aqua à ferrario fabro.

* illa

* ſolet & purus ſanguis interdum prof.

* cancerem, vetus cod. Alij per minij glebam terrã lemniam intelligunt.

¶c ſin minus.

¶d indatur

De læuitate inteſtinorum. Cap. XVI.

Ex torminibus interdum inteſtinorum læuitas oritur, quæ continere nihil poſſunt, & quicquid aſſumptum eſt,imperfectum protinus reddunt. Id interdum ægros trahit, interdum præcipitat. In hoc utique adhibere oportet comprimentia, quò facilius tenendi aliquid inteſtinis uis ſit. Ergo & ſuper pectus ponetur ſinapi, exulceratáque cute, malagma, quod humorẽ euocet, & ex uerbenis decoctis aqua deſidat, & cibos,potioneſq; aßumat,quæ aluũ aſtringunt,*

* decoctã in aqua vide lib. 4. cap. 21.

Deſidat, ſubaudi æger. ſic infrà cap. prox.

gũt, & frigidis utatur perfuſionibus. Oportet tamen proſpicere, ne ſimul his omnibus admotis uitium contrarium per immodicas inflationes oriatur. Paulatim ergo firmari inteſtina debebunt, aliquibus quotidie adiectis. Et cum in omni fluore uentris, tum in hoc præcipuè neceſſarium eſt, non quoties libet deſidere, ſed quoties neceſſe eſt, ut hæc ipſa mora in conſuetudinem ferendi oneris inteſtina deducat. Alterum quoque quod æquè ad omnes ſimiles affectus pertinet, in hoc maxime ſeruandum eſt, ut cum pleraq; utilia inſuauia ſint, qualis eſt plantago, & rubi, & quicquid malicorio miſtum eſt, ea potiſsimum ex his dentur, quæ maxime æger uolet. Deinde ſi omnia iſta faſtidiet, ad excitandam cibi cupiditatem interponatur aliquid minus utile, ſed magis gratum. Exercitationes, frictiones huic quoque morbo neceſſariæ ſunt, & cum his ſol, ignis, balneum, uomitus (ut Hippocrati uiſum eſt) etiam albo ueratro (ſi cætera parum proficient) euocatus.

De Lumbricis. Cap. XVII.

N*Onnunquam autem Lumbrici quoque occupãt aluum, hiq; modò ex inferioribus partibus, modò fœdius ore redduntur. Atque interdum latos eos, qui peiores ſunt, interdum teretes uidemus. Si lati ſunt, aqua potui dari debet, in qua lupinum, aut cortex mori decoctus ſit, aut cui adiectum ſit contritum hyſſopum, uel piperis acetabulum, uel ſcammoneæ paulum. Vel etiam pridie cum multum allium ederit, uomat. Poſteróque die mali punici tenues radiculas colligat, quantum manu comprehendet, eáſque contuſas in aquæ tribus ſextariis decoquat, donec*

ἕλμινθες στρογγύλαι, lumbrici teretes: πλατεῖαι, ſiue ταινίαι, vel κάϱιαι, i. lati, tæniæ: & ἀσκαρίδες, i. aſcarides, quos præterijt.

tertia pars ſuperſit. * Huc *adiiciat nitri paulum, & ieiunus bibat.* Interpoſitis *deinde tribus horis, duas potiones ſumat, aut * aquæ, uel muriæ duræ * ſic adiectæ: tum deſidat ſubiecta calida aqua in pelue. Si uerò teretes ſunt, qui pueros maximè exercent, & eadem dari poſſunt, & quædam leuiora, ut contritum ſemen urticæ, aut braßicæ, aut cumini cum aqua, uel mentha cum eadem, uel abſynthium decoctũ, uel hyſſopum ex aqua mulſa, uel naſturtij ſemen cum aceto contritum. Ediſſe etiam & lupinum, & allium prodeſt, uel in aluum oleum ſubter dediſſe.*

* *Huic*
* *vt*
* *huic*

De τεινεσμῷ inteſtinorum morbo.

Cap. XVIII.

E*St autem aliud leuius omnibus proximis, de quibus ſuprà dictum eſt, quod* τεινεσμὸν *Græci uocant: id neq; acutis, neq; longis morbis annumerari debet, cùm & facilè tollatur, neq; unquam per ſe iugulet.* In *hoc æquè atq; in torminibus frequens deſidendi cupiditas eſt, æquè dolor ubi aliquid excernitur.* De*ſcendũt autem pituitæ, * nuciſq; ſimilia: interdũ etiam leuiter ſubcruenta: ſed his interponuntur nonnũquam ex cibo quoq; rectè * coacta.* Deſidere *oportet in aqua calida, ſæpiusq; * ipſum manu nutrire, cui plura medicamenta idonea ſunt, butyrũ cum roſa, acacia ex aceto liquata, emplaſtrũ id, quod* τετραφάρμακον Græci *uocant roſa liquatum, alumen lana circundatum, & * ita appoſitum, eademq; ex inferiore parte indita, quæ torminũ auxilia ſunt, * eadem uerbenæ decoctæ, ut inferiores partes foueantur: alternis uerò diebus aqua, alternis * leue, & auſterum uinum bibendum eſt.* Potio *eſſe debet egelida & frigida: proprior ratio uictus talis, qualem in * tormina ſuprà præcepimus.*

Teneſmus.
Vide Hippoc. de Morbis exter. Galen. in 6. Aphor. libri 7. Plin. lib. 32. cap. 6. & 28. cap. 14. Aetium lib. 9. c. 43. Aeginetam lib. 3. cap. 41.
* *mucciſq;*
* *cocta, vel cõcocta,*
* *ipſam anum nutrire, id eſt fouere*
* *intus*
* *eædem*
* *lene*
* *torminibus*

De

De ventris fluxu,& curatione. Cap. xix.

*Leuior etiam,dum recens,deiectio, ubi & liquida aluus, & ſæpius quàm ex conſuetudine fertur:atq; interdum tolerabilis dolor eſt,interdum grauiſſimus, idq; peius eſt: ſed uno die fluere aluum ſæpe pro ualetudine eſt, atque etiam pluribus, dum febris abſit,& intra ſeptimum diem id conquieſcat. Purgatur enim corpus,& quod intus læſurum erat, utiliter effunditur: uerùm ſpatium periculoſum eſt. Interdum enim tormina,ac febriculas excitat,uireſq; conſumit. Primo die quieſcere ſatis eſt, neque impetum uentris prohibere:ſi per ſe deſiit, balneo uti, paulum cibi capere:ſi manſit,abſtinere non ſolùm à cibo, ſed etiam à potione. Poſtero die ſi nihilominus liquida aluus eſt, æquè conquieſcere, paulum aſtringentis cibi ſumere, tertio die in balneum ire, uehementer omnia præter uentrem perfricare, ad ignem lumbos, ſcapuláſque admouere, cibis uti, ſed uentrem contrahentibus, uino non * multum meraco. Si poſtero quoque die fluet, plus ediſſe, ſed uomere ex toto, donec conquieſcat. Contra ſitim, fame, uomitu niti. Vix enim fieri poteſt, ut poſt hanc animaduerſionem aluus non contrahatur. Alia uia eſt ubi uelis ſupprimere, cœnare,deinde uomere, poſtero die in lecto conquieſcere, ueſperi ungi, ſed leniter: deinde panis circa ſelibram, ex uino aminæo mero ſumere, tum aſſum aliquid, maximeq; auem, & poſtea uinum idem bibere aqua pluuiali miſtum, idq; uſque ad quintum diem facere, iterumq; uomere. Frigidam autem aſſiduè potionem eſſe debere, contra priores autores Aſclepiades affirmauit, & quidem quàm frigidiſſimam. Ego experimentis quemq; in ſe credere debere exiſtimo,*

Διάῤῥοια, uentris fluor, ſiue alui profluuiũ.

* multo

calida potius an frigida utatur. Interdum autem eue-*nit, ut id pluribus diebus neglectum, curari difficilius poßit.* A' *uomitu oportet incipere, deinde poſtero die ueſperi tepido oleo ungi, cibum modicum aſſumere, uinum meracum quàm aſperrimum, impoſitam ſuper uentrem habere cum cerato rutam.* In *hoc autem affectu corporis neque ambulatione, neque frictione opus eſt, uehiculo ſediſſe, uel magis etiam equo prodeſt.* Neque *enim ulla res magis inteſtina confirmat.* Si *uerò etiam medicamentis utendum eſt, aptißimum eſt id quod ex pomis fit.* Vindemiæ *tempore in grande uas coniicienda ſunt pyra, atque mala ſylueſtria: ſi ea non ſunt, pyra tarentina uiridia, uel ſignina, mala ſcandiana uel amerina, myrrhapia, hisq; adiicienda ſunt cotonea, & cum ipſis corticibus ſuis punica, ſorba, & quibus magis utimur, etiam torminalia, ſic ut hæc tertiam ollæ partem teneant, tum deinde ea muſto implenda eſt, coquendumq; id, donec omnia quæ indita ſunt, liquata in unitatem quandam coeant.* Id *guſtui non inſuaue eſt, & quandocunque opus eſt, aſſumptum leuiter ſine ulla ſtomachi noxa uentrem tenet: duo aut tria cochlearia uno die ſumpſiſſe, ſat eſt.* Alterum *ualentius genus eſt, myrti baccas legere, ex his uinum exprimere, id decoquere, ut decima pars remaneat, eiúſque cyathum ſorbere.* Tertium *quod *quandoque fieri poteſt, malum punicum excauare, exemptisq; omnibus ſeminibus, membranas quæ inter ea fuerunt, iterum coniicere, tùm infundere cruda oua, rudiculaq; miſcere: deinde malum ipſum ſuper prunam imponere, quod dum humor intus eſt, non aduritur.* Vbi *ſiccum eſſe cœpit, remouere oportet, extractumq; cochleari, quod intus eſt, ediſſe.* Aliquibus *adiectis*

Myrrhapia Plinius ab odore dicta eſſe dicit, lib. 15. cap. 15. Quidã Melappia legunt. Dienſes Allobroges Melappi adhuc dicunt.

* *quãdocunq;*

adiectis maius momentum habet. Itaq; etiam in piperatum conijcitur: miſcetúrque cum ſale & * pipere: eſt quid ex his edendum, eſt pultica etiam, cum qua paulum ex fauo uetere coctum ſit, & lenticula cum * malocorio cocta, rubíque cacumina in aqua decocta, & ex oleo atque aceto aſſumpta, efficacia ſunt, atque ea aqua, in qua uel palmulæ, uel malum cotoneum, uel arida ſorba, uel rubi decocti ſunt, potata. Quod genus ſignifico, quoties potionem dandam eſſe dico, quæ aſtringat. Tritici quoq; hemina in uino aminæo auſtero decoquitur, idq; triticum ieiuno, ac ſitienti datur, ſuperq; id uinum id ſorbetur, quod iure ualentiſsimis medicamentis annumerari poteſt, atque etiam potui datur uinum ſigninum, uel reſinatum auſterum, uel quodlibet auſterum. Contunditurq; cum corticibus, ſeminibusq; ſuis punicum malum, uinoq; tali miſcetur, idq; uel merum ſorbet aliquis, uel bibit miſtum. Sed medicamentis uti, niſi in uehementibus malis ſuperuacuum eſt.

* pipere, quod ab his edēdum eſt: pulticula

* malicorio

Potio quæ aſtringat.

De uuluæ morbo, & curationib. Cap. XX.

EX uulua [a] quoq; fœminis uehemens malum naſcitur, proximeq; ab ſtomacho uel afficitur hæc, uel corpus afficit. Interdum etiam ſic exanimat, ut tanquā comitiali morbo proſternat. Diſtat tamen hic caſus, eò quód neque oculi uertuntur, nec ſpumæ profluunt, nec [b] nerui diſtenduntur, ſopor [c] tantum eſt, idq; quibuſdam fœminis crebro reuertens, perpetuum eſt. Vbi incidit, ſi ſatis uirium eſt, ſanguis miſſus adiuuat. Si parum eſt, cucurbitulæ tamen defigendæ ſunt in inguinibus. Si diutius iacet, aut alioqui iacere conſueuit, admouere oportet naribus extinctum ex lucerna linamentum, uel aliud ex his quæ fœdioris eſſe

¶ a ὑστερικὴ πνὶξ, vuluæ ſtrangulatus, ſuffocatio vteri.

¶ b hoc interdum.

¶ c καταφορὰ non ſemper

*odoris retuli, quod mulierem excitet. Idemq́; aquæ fri gidæ perfuſio efficit, adiuuatq́; ruta cõtrita cum melle, uel ex cyprino ceratum, uel quodlibet calidum, & humidum cataplaſma naturalibus pubetenus impoſitum. Intra hæc etiam perfricare coxas, & poplites oportet. Deinde ubi ad ſe redit, circumcidendum uinum eſt in totum annum, etiam ſi caſus idem non reuertitur. Frictione quotidie utendum totius quidem corporis, præcipuè uerò uentris & poplitum. Cibus ex media materia dandus: Sinapi ſuper imum uentrem, tertio quoque, aut quarto die imponendum, donec corpus rubeat. Si durities manet, mollire commodè uidetur ſolanum in lac demiſſum, deinde contritum, & cæra alba, atque medulla ceruina cum irino, aut ſeuum taurinum, uel caprinum cum roſa miſtum. Dandum potui etiam uel caſtoreum eſt, uel git, uel anethum. Si parum pura eſt, purgatur iunco quadrato: ſi uerò uulua exulcerata eſt, ceratum ex roſa fiet: & recens ſuilla adeps, & ex ouis album miſceatur, idq́; apponatur, uel album ex ouo cum roſa miſtum, adiecto quò facilius conſiſtat, contritæ roſæ puluere. Dolens uerò ea ſulphure ſuffumigari debet. At ſi purgatio nimia mulieri nocet, remedio ſunt cucurbitulæ cute inciſa inguinibus, uel etiam ſub mammis admotæ: ſi maligna purgatio eſt, ſubiicienda ſunt, * coercentia. Id faciunt etiam albæ oliuæ, & nigrum papauer cum melle aſſumptum, & gummi cum trito ſemine apij liquatum, & cum cyatho paßi datum. Præter hæc in omnibus * ueſicæ doloribus idoneæ potiones ſunt, quæ ex[d] odoribus fiunt, id eſt ſpica nardi, croco, cinnamomo, caſia, ſimilibusq́;. Idemque etiam decocta lentiſcus præſtat. Si tamẽ intolerabilis dolor*

* *menſes euocantia*

* *uuluæ*

¶ d *ἀρώματα intellige*

dolor eſt, & ſanguis profluit, etiam ſanguinis detractio apta eſt, aut certè coxis admotæ cucurbitulæ cute inciſa. [e] *At cùm urina ſuper potionum modum etiã ſine dolore profluens, maciem, & periculum facit, ſi tenuis eſt, opus eſt exercitatione & frictione, maximeq́; in ſole uel ad ignem. Balneum rarum eſſe debet, neq; longa in eo mora, cibus comprimens, uinum auſterum meracum, per æſtatem frigidum, per hyemem egelidum, ſed tantum, quantum minimum ſit. Infima aluus quoque uel ducenda, uel lacte purganda eſt. Si craſſa urina eſt, uehementior eſſe debet & exercitatio, & frictio, longior in balneo mora: cibis opus eſt* * *teneris: uinum idem. In utroq; morbo uitanda omnia ſunt, quæ urinam mouere conſuerunt.*

¶ e Diabetes, διαβήτης, uel ὕδερος εἰς ἀμίδα. διάῤῥοια εἰς οὖρα, διψακός.

** tenuibus.*

De nimia profuſione ſeminis ex naturalibus

CAPVT XXI.

Est etiam circa naturalia uitium, nimia profuſio [a] *ſeminis, quod ſine uenere, ſine nocturnis imaginibus ſic fertur, ut interpoſito ſpatio tabe hominem conſumat. In hoc affectu ſalutares ſunt uehementes frictiones, perfuſiones, nationesq́; quàm frigidiſſimæ, neq; cibi, nec potio, niſi frigida aſſumpta. Vitare autẽ oportet cruditates, omnia inflantia, nihil ex his aſſumere, quæ contrahere ſemen uidentur, qualia ſunt, ſiligo, ſimila, oua, alica, amylum, omnis caro glutinoſa, piper, eruca, bulbi, nuclei pinei. Neq; alienum eſt fouere inferiores partes aqua decocta ex uerbenis comprimentibus: ex iiſdem aliqua cataplaſmata imo uentri inguinibusq́; circundare, præcipueq́; ex aceto rutam: uitare etiam ne ſupinus obdormiat.*

¶ a Gonorrhea, γονόῤῥοια profuſio ſeminis.

De coxarum morbis, & curationibus.

CAPVT XXII.

Sup

ἰσχιὰς, iſchia dicus morbus.

Superest ut ad extremas partes corporis ueniam, quæ articulis inter ſe conſerũtur: initium à coxis faciam. Harum ingens dolor eſſe conſueuit: Isq; hominem ſæpe debilitat, & quoſdam non dimittit. Eoq; id genus difficilimè curatur, quòd ferè poſt longos morbos uis peſtifera huc ſe inclinat, quæ ut* illas partes liberat, ſic hanc ipſam quoque affectam prehendit. Fouendum primùm aqua calida eſt, deinde utendum calidis cataplaſmatis. Maximè prodeſſe uidetur aut cum hordeacea farina, aut cum ficu ex aqua decocta miſtus capparis cortex conciſus, uel lolij farina ex uino diluto cocta, & miſta cum acida fæce: quæ, quia refrigeſcunt, imponere noctu malagmata commodius eſt. Inulæ quoque radix contuſa, & ex uino auſtero poſtea cocta, & latè ſuper coxam impoſita, inter ualentiſsima auxilia eſt. Si iſta non ſoluerunt, ſale [a] calido & humido utendum eſt. Si ne ſic quidem finitus dolor eſt, aut tumor ei accedit, inciſa cute admouendæ ſunt cucurbitulæ, mouenda urina. Aluus ſi compreſſa eſt, ducenda. Vltimum eſt, & in ueteribus quoq; morbis efficaciſsimum, [b] tribus aut quatuor locis ſuper coxam, cutem candentibus ferramentis exulcerare. Sed frictione quoque utendum eſt, maximè in ſole, & eodem die ſæpius: quò facilius ea quæ coeundo nocuerunt, *dirigantur: Eaq; ſi nulla exulceratio eſt, etiam ipſis coxis, ſicut & cæteris partibus, adhibenda eſt. Cùm uerò ſæpe aliquid exulcerandum candenti ferramento ſit, ut materia inutilis euocetur, illud perpetuum eſt, non ut primùm fieri poteſt huius generis ulcera ſanare, ſed ea trahere, donec id uitium, cui per hæc *opitulantur, conquieſcat.

* alias

¶ a Parandi modus, lib. 2. cap. 17.

¶ b 6. Aphoriſ. vlt. & lib. de Morbis exter.

* digerantur, vet.

* opitulamur

De

De genuum doloribus, & cura. Cap. XXIII.

COxis proxima genua ſunt, in quibus ipſis nonnunquam dolor eſſe conſueuit. In iiſdem autem cataplaſmatis, cucurbitulisq́; præſidium eſt, ſicut etiã cùm in humeris, aliisue commiſſuris dolor aliquis exortus eſt. Equitare ei cui genua dolent, inimiciſsimum omnium eſt. Omnes autem eiuſmodi dolores, ubi inueterauerunt, uix citra uſtionem finiuntur.

De articulorum doloribus, in manibus, pedibusque. Cap. XXIIII.

IN manibus pedibusq́; articulorum uitia frequentiora, longioraq́; ſunt, quæ in podagris, chiragriſue eſſe conſuerunt. Ea rarò uel[a] caſtratos, uel pueros ante fœminæ coitum, uel mulieres, niſi quibus menſtrua ſuppreſſa ſunt, tentant. Vbi ſentiri cœperunt, ſanguis mittendus eſt. Id enim inter initia ſtatim factum, ſæpe annuam, nonnunquam perpetuam ualetudinem * totam præſtat. Quidam etiam cum aſinino * lotio epoto ſe eluiſſent, in perpetuum hoc malum euaſerunt. Quidam cum toto anno à uino mulſo, uenere ſibi temperaſſent, ſecuritatem totius uitæ conſecuti ſunt. Idq́; utiq; poſt primum dolorem ſeruandum eſt, etiam ſi quieuit. Quòd ſi iam cõſuetudo eius facta eſt, poteſt quidem aliquis eſſe ſecurior his temporibus, quibus dolor ſe remiſit. Maiorem uerò curam adhibere debent hi, quibus id reuertitur.[b] Quod fere uere, autumnoúe fieri ſolet. Cùm uerò dolor non urget, manu geſtari debet, deinde ferri, inambulatione leui ſe dimouere: & ſi podagra eſt, interpoſitis tẽporibus exiguis inuicem modò ſedere, modò ingredi, tum antequam cibum capiat, ſine balneo loco calido leuiter perfricari, ſudare, perfundi aqua egelida, deinde

Podagra, Chiragra.
¶ a 6. Aphor. 24.30.29.
* bonam
* lacte
¶ b Hippo. 6. Aphor. 55.

deinde cibum ſumere ex media materia interpoſitis rebus urinam mouentibus, quotiesq́; plenior eſt euomere. Vbi dolor uehemens urget, intereſt ſine tumore is ſit, an tumor cum calore, an tumor iam etiam occalluerit. Nam ſi tumor nullus eſt, calidis fomentis opus eſt. Aquam marinam, uel muriam duram ferueſcere oportet, deinde in peluem coniicere, & cum iam homo pati poteſt, pedes demittere, ſuperq́; pallam dare, & ueſtimento tegere, paulatim deinde iuxta labrum ipſum ex eadem aqua leuiter infundere, ne calor intus deſtituat, ac deinde noctu cataplaſmata calefacientia imponere, maximeq́; hibiſci radicem ex uino coctam. Sin uerò tumor calorq́; eſt, utiliora ſunt refrigerantia,[c] recteq́; in aqua quàm frigidiſsima articuli continentur: ſed neq; quotidie, neq; diu fit, ne nerui lædantur. Imponendum uerò eſt cataplaſma quod refrigeret. Neque tamen in hoc ipſo permanendum, ſed ad ea tranſeundum, quæ ſic reprimunt, ut emolliant. Si maior eſt dolor, papaueris cortices in uino coquendi, miſcendiq́; cum cerato ſunt, quod ex roſa factum ſit. Vel ceræ, & adipis ſuillæ tantundem unà liquandum, deinde his uinum miſcendum, atq; ubi quod ex eo impoſitum eſt, incaluit, detrahendum, & ſubinde imponendum aliud eſt. Si uerò tumores etiam occalluerunt, & dolent, leuat ſpongia, quæ impoſita ſubinde ex oleo, uel aceto, uel aqua frigida exprimitur, aut pari portione inter ſe miſta, pix, cæra, alumen. Sunt etiam plura idonea manibus, pedibusq́; malagmata. Quod ſi nihil ſuperimponi[d] patitur, id quod ſine tumore eſt fouere oportet ſpongia, quæ in aquam calidam demittatur, in qua uel papaueris cortex, uel cucumeris ſylueſtris radix decocta ſit, tum inducere

articu

[c] Hippo. 5. Aphor. 25.

[d] nempe æger

*articulis crocum cum ſucco papaueris, & ouillo lacte. At ſi tumor eſt, fouere quidem debet aqua calida, in qua lentiſcus, * aliáue uerbena ex reprimentibus decocta ſint: induci uerò medicamentum ex nucibus amaris cum aceto tritis, aut ex ceruſſa, cui contritæ herbæ muralis ſuccus ſit adiectus. Lapis etiam qui carnem exedit, quem σαρκοφάγον Græci uocant, exciſus ſic ut pedes capiat, demiſſos eos cum dolent, retentosq; ibi leuare conſueuit. [c] Ex quo in Aſia lapidi Aſio gratia eſt. Vbi dolor, & inflammatio ſe remiſerunt, quod intra [d] dies quadraginta fit, niſi uitium hominis acceſſit, modicis exercitationibus, abſtinētia, unctionibus lenibus utendum eſt, ſic ut etiā acopo, uel liquido cerato cyprino articuli perfricentur. Equitare podagricis quoq; alienum eſt. Quibus uerò articulorum dolor certis temporibus reuertitur, hos antè & curioſo uictu cauere oportet, ne inutilis materia corpori ſuperſit, & crebriore uomitu, & ſi quis ex corpore metus eſt, uel alui ductione uti, uel lacte purgari: Quod Eraſiſtratus in podagricis expellit, ne in inferiores partes factus curſus, pedes repleret: cùm euidens ſit omni purgatione nō ſuperiora tantummodo, ſed etiam inferiora exinaniri. Ex quocunque autem morbo quis * inualeſcit, ſi tardè confirmatur, uigilare prima luce debet, nihilominus in lecto conquieſcere, circa tertiam horam leuiter unctis manibus corpus permulcere: Deinde delectationis cauſſa (quantum iuuat) ambulare, circumciſa omni negotioſa cogitatione uel actione: tum geſtari diu, multa fricatione uti, loca, cœlum, cibos ſæpe mutare. Vbi triduo, quatriduóue uinum bibit, uno aut etiam altero die interponere aquam. Per hæc enim fiet, ne in uitia tabem inferentia*

rentia

* verbena, aliáue ex repr.

[c] leg. ex veteri Cod. Ex quo in Aſſo ſepulchra faciunt. Et lapidi Aſio gratia eſt ad iuuandum. lege Dioſcorid. & Galen. in Simpl. Plin. lib. 36. cap. 17. Aſius lapis eſt ſarcophagus: Aſius diuerſus quibuſdam.

[d] 6. Apho. 49.

* conualeſcit.

rentia incidat, & ut maturè uires ſuas recipiat. Cum ex toto uerò cõualuerit, periculoſè uitæ genus ſubitò mutabit, & inordinatè aget. Paulatim ergò debebit omiſſis his legibus, eò trãſire, ut arbitrio ſuo uiuat.

LIBER V.

DIXI *de his malis corporis, quibus uictus ratio maxime ſubuenit. Nunc tranſeundum eſt ad* [a] *eam medicinæ partem, quæ magis medicamentis pugnat.* His *multum antiqui autores tribuerunt, &* Eraſiſtratus, *& hi qui ſe empiricos nominauerũt, præcipue tamen* Herophilus, *deductiq; ab illo uiri, adeo ut nullum morbi genus, ſine his curarẽt.* Multaq; *etiam de facultatibus medicamentorum memoriæ prodiderunt, qualia ſunt uel* Zenonis, *uel* Andreæ, *uel* Apollonij, *qui* Mys *cognominatus eſt.* Horũ *autem uſum ex magna parte* Aſclepiades, *non ſine cauſſa ſuſtulit: & cùm omnia ferè medicamenta ſtomachum lædant, maliq; ſucci ſint, ad ipſius uictus rationem potius omnem curam ſuam tranſtulit.* Verùm *ut illud in pleriſq; morbis utilius eſt, ſic multa admodum corporibus noſtris incidere conſueuerunt, quæ ſine medicamentis ad ſanitatem peruenire non poſſunt.* Illud *ante omnia ſcire conuenit, quòd omnes medicinæ partes ita* * *innexæ ſunt, ut ex toto ſeparari nõ poſſint, ſed ab eo nomen trahant, à quo plurimum petũt.* Ergo *ut illa quæ uictu curat, aliquando medicamentum adhibet, & illa quæ præcipuè medicamentis pugnat, adibere etiam rationem uictus debet, quæ multum admodum in omnibus malis corporis proficit.* Sed

[a] φαρμακευτικήν

* connexæ.

A ij annexæ

cùm

cùm omnia medicamenta proprias facultates habeãt, ac ſæpe ſimplicia opitulentur, ſæpe miſta, non alienum uidetur antè proponere & nomina, & uires, & miſturas eorum, quò minor ipſius curationis ex ſequentibus, mora ſit.

De ſimplicibus facultatibus quarũcunque rerũ, ex quibus medicamenta fiunt; & primo de his quæ ſanguiné ſupprimunt. Cap. I.

SAnguinem[a] ſupprimunt, atramentum ſutorium, quod Græci χάλκανθον appellant, chalcitis, acacia, & ex aqua licium, thus, aloë, gummi, plumbum combuſtum, porrum, herba ſanguinalis, creta uel cimolia uel figuralis, miſy, frigida aqua, [b]uinum, acetum, alumen, [c]melinum, ſquama & ferri, & æris, atque huius quoque duæ ſpecies ſunt, alia tantum æris, alia rubri æris.*

¶ a ἴσχαιμα, ut ſunt ἰσχαστυπτικὰ, aſtringētia ubi aperta vaſa, glutinãtia cùm rupta, σαρκωτικὰ cùm exeſa.

* figularis. Alij ſigilaris, quæ anularia & argentaria Plinio. non ſimpliciter figularis, quæ vulgaris eſt, & ἰσχαιμος, quia emplaſtica. de figulari Pli. lib. 14. cap. 26.

¶ b Vinũ. Sanè ſi auſterum.

¶ c Melinum, foſſile coloris albi dictum à Melo inſula ex qua & præſtans alumen.

[a] Quæ vulnus glutinent. Cap. II.

GLutinant uulnus, myrrha, thus, gummi, præcipueq; [b]acanthinum pſilleum, tragacantha, cardamomon, bulbi, lini ſemen, naſturtium, oui album, gluten, ichthyocolla, uitis alba, contuſæ cum teſtis ſuis cochleæ, mel coctum, ſpongia uel ex aqua frigida, uel ex uino, uel ex aceto expreſſa, ex iiſdẽ lana ſuccida: ſi leuis plaga eſt, etiam aranea. reprimunt alumen & ſciſſile (quod σχιςὸν uocatur) & liquidum, melinum, auripigmentum, ærugo, chalcitis, atramentum ſutorium.

¶ a κολλητικὰ etiam συμφυτικὰ dicta & interdum ἔναιμα καὶ τραυματικὰ.

¶ b Scribo diſtinctè, acanthinum, pſyllium: vocat vero arabicum gũmi acanthinum, quia præſtantiſſimum gũmi ex Aegyptia ſpina colligitur, quæ ἄκανθα αἰγυπτία ἢ ἀραβικὴ, & ſimpliciter per antonomaſiam ἄκανθα Theophraſt. ut & latinè gummi, quod Alexandrinum & Thebaïcum vocat Scribonius Largus, κόμμι ἀκάνθινος τὸ λευκὸν Aëtius.

Quæ concoquant, & moueant pus. Cap. III.

πεπτικὰ καὶ διαπυητικὰ

Concoquunt & mouent pus, nardum, myrrha, coſtus, balſamum, galbanum, propolis, ſtyrax, thuris & fuligo & cortex, bitumen, pix, ſulphur, reſina, ſeuum, adeps, oleum.

Quæ aperiant vulnera. Cap. IIII.

** ἀναστομωτικὰ, quib. contr. συγκολλητικὰ. itaque lego quæ ἀναστομωτικὰ Græcè dicuntur.*

Vulnera aperiunt tanquam ora in corporibus, *quod στόμα Græce dicitur, cinnamomum, balſamum, panaces, iuncus quadratus pulegium, flos albæ uiolæ, bdellium, galbanum, reſina terebinthina, & pinea, propolis, oleum uetus, piper, pyrethrum, chamæpitys, uua taminia, ſulphur, alumen, rutæ ſemen.

Quæ purgant. Cap. V.

καθαρτικὰ

** validior eſt ſandarache, ſquama*

** ſed hoc*

** vtique vetus habet, & fel taurinum*

Purgant, ærugo, auripigmentum, quod ἀρσενικὸν à Græcis nominatur. Huic autem & ſandaracæ in omnia eadem uis, ſed* ualidior eſt ſquama æris, pumex, iris, balſamum ſtyrax, thus, thuris cortex, reſina & pinea & terebinthina liquida, œnanthe, lacerti ſtercus, ſanguis columbæ, & palumbi, & hirundinis, ammoniacum, bdellium, quod in omnia idem quod ammoniacum poteſt, *ſed ualentius eſt, abrotanum, ficus arida, coccum gnidium, ſcobis eboris omphacium, radicula, coagulum, ſed maxime leporinum, cui eadem quæ cæteris coagulis facultas, ſed* ubiq; ualidior eſt, fel, uitellus crudus, cornu ceruinum, gluten taurinum, mel crudum, miſy, chalcitis, crocum, uua taminia, abrotanum, ſpuma argenti, galla, ſquama æris, lapis hæmatites, minium, coſtum, ſulphur, pix cruda, ſeuum, adeps, oleum, ruta, porrum, lenticula eruum.

Quæ rodant. Cap. VI.

Δηκτικὰ, vt omnia acria, amara, ſalſa, acerba.

Rodunt, alumen liquidum, ſed magis rotundum, ærugo, chalcitis, miſy, ſquama æris, ſed magis rubri,

*rubri, æs cõbuſtum, ſandaraca, miniũ Synopicum, galla, balſamum, myrrha, thuris cortex, galbanũ, reſina terebinthina[a] humida, piper utrũq;, ſed rotũdum magis, cardamomum, auripigmentũ, calx, nitrũ, & ſpuma eius, apij ſemen, narciſsi radix, omphacium, alcyonium, oleum ex amaris nucibus, alliũ, mel crudũ, uinũ, lentiſcus, ſquama ferri, fel taurinum, ſcamonea, uua taminia, cinnamomum, ſtyrax, cicutæ ſemen, reſina, narciſsi ſemen, *fel, nuces amaræ,[b] oleumq; earum, atramentum ſutorium, chryſocolla, ueratrum, cinis.*

¶ a liquida

* legitur ſal

¶ b bis repetitur itaque legũt, vt oleũq;. Σταλτικὰ quædã & πυκνωτικὰ quæ molem reprimũt, inter ea quæ ἐκταρακτικὰ ſunt impropriè conturbauit.

Quæ exedant corpus. Cap. VII.

Exedunt corpus, acaciæ ſuccus, hebenus, ærugo, ſquama æris, chryſocolla, cinis[a] Cyprius, nitrum, cadmia, ſpuma argenti, hypociſtis, diphryges, ſal, auripigmentum, ſulphur, cicuta, ſandaraca, ſalamandra, alcyonium, æris flos, chalcitis, atramentum ſutorium, ochra, calx, acetũ, galla, allumen, lac caprifici, uel[b] lactucæ marinæ, quæ tithymalos à Græcis nominatur, alcyonium, fel, thuris fuligo, ſpodium, lenticula, mel, oleæ folia, marrubium, lapis hæmatites, & Phrygius, & Aſius, &[c] ſciſsilis, miſy, uinum,[d] acetum.

¶ a Cinis Cyprius, non Cypri arboris, ſed arundinis Cypriæ, quæ donax vocatur.

¶ b Τιθύμαλος, herba lactaria, latinè lactuca caprina Plin. Eſula aliis: cuius ſpecies eſt tithymalus paralius, ſiue tithymalis, i. lactuca marina, quã & Plinius tithymalum marinum vocat.

¶ c lapis ſciſsilis (qui è lapide chalcite) cõcretum alumẽ, στυπτηρία σχιστὴ.

Quæ adurant. Cap. VIII.

Adurunt, auripigmentum, atramentum ſutoriũ, chalcitis, miſy, ærugo, calx, charta combuſta, ſal, ſquama æris, fex combuſta, myrrha, ſtercus & lacerti & columbæ, & palumbi & hirundinis, piper, coccum Gnidium, allium, diphryges, lac utrunq; (quod proximo capite ſuprà comprehenſum eſt) ueratrum & album & nigrũ, cantharides,[a] coralliũ, pyrethrũ,

¶ d Acetũ bis miſcuit, vt ſuperiori cap. bis oleũ.

¶ a Καυστικὰ cõplectitur hoc cẽſu, i. ἐσχαρωτικὰ, καθαιρετικὰ, & σηπτικά. Sed coralliũ nemo (arbitror) vnquam prodidit eius eſſe facultatis, & experientia reclamat.

thus, ſalamădra, eruca, ſandaraca, uua taminia, chryſocolla, ochra, alumen ſciſſile, ouillŭ ſtercus, œnăthe.

Quæ cruſtas vlceribus inducant. Cap. IX.

EAdem fere cruſtas ulceribus tanquam igne aduſtis inducunt, ſed præcipuè chalcitis, utique ſi cocta eſt, flos æris, ærugo, auripigmentum, miſy, & id, *quò magis coctum.

* legitur, & id quoque magis coctum.

Quæ cruſtas vlceribus reſoluant. Cap. X.

CRuſtas uerò has reſoluit farina triticea cum ruta, uel porro, aut lenticula, cui mellis aliquid adiectum eſt.

Quæ diſcutiant ea, quæ in aliqua parte corporis coierunt. Cap. XI.

Διαφορητικὰ καὶ ἀραιωτικά.

AD diſcutienda uerò ea, quæ in corporis parte aliqua coierunt, maxime poſſunt, abrotanum, helenium, amaracus, alba uiola, mel, lilium, ſampſucus, cyperus, lac, ſertula campana, ſerpillum, cupreſſus, cedrus, iris, uiola purpurea, narciſſus, roſa, crocum, paſſum, iuncus quadratus, nardum, cinnamomum, caſia, ammoniacum, cæra, reſina, uua taminia, ſpuma argenti, ſtyrax, ficus arida, tragoriganus, lini & narciſſi ſemen, bitumen, ſordes ex gymnaſio, pyrites lapis, aut molaris, crudus uitellus, amaræ nuces, ſulphur.

Quæ euocent, & educant. Cap. XII.

ἐπισπαστικὰ, ἑλκτικὰ ſiue ἐκσπαστικὰ, quæ agunt calore inſito, aut aſcititio vt ex putredine: vel trahunt à proprietate occulta, id eſt à tota ſubſt.

EVocat & educit, ladanum, alumen rotundum, hebenus, lini ſemen, omphacium, fel, chalcitis, bdellium, reſina terebinthina & pinea, propolis, ficus arida decocta, ſtercus columbæ, pumex, farina lolij, groſſi in aqua cocti, elaterium, lauri baccæ, nitrum, ſal.

Quæ exaſperata* leuent. Cap. XIII.

* leuent.

LEuat* id quod exaſperatum eſt, ſpodium, hebenus, gummi, oui album, lac, tragacanthum.

* Lenat.

Quæ

Quæ carnem nutriant, & vlcus impleant.

CAPVT XIIII.

Carnem alunt, & ulcus implent, reſina pinea, ochra,[a] *actice, mel, aſteriace, cæra, butyrum.*

Quæ molliant.[b] Cap. XV.

Molliunt, æs combuſtum, terra Eretria, nitrum, papaueris lacryma, ammoniacum, bdellium, cæra, ſeuum, adeps, oleum, ficus arida, ſeſamum, ſertula Campana, narciſſi & radix & ſemẽ, roſæ folia, coagulum, uitellus crudus, amaræ nuces, medulla omnis, [c] *ſtibi, pix, cochlea cocta, cicutæ ſemen, plumbi retrimentum, σκωρίαν μολύβδου Græci uocant, panaces, cardamomũ, galbanũ, reſina, uua taminia, ſtyrax, iris, balſamum, ſordes ex gymnaſio, ſulphur, butyrũ, ruta.*

Quæ cutem purgent.[d] Cap. XVI.

Cutem purgat mel, ſed magis ſi eſt cum galla, uel eruo, uel lenticula, uel marrubio, uel iride, uel nitro, uel ærugine.

De miſturis ſimplicium rerum, & de ratione ponderum, & quid Malagma, & Emplaſtrum, & Paſtillus inter ſe differant.

CAPVT XVII.

Expoſitis ſimplicibus facultatibus, dicendum eſt quemadmodum miſceantur,[e] *quæ ex his fiãt. Miſcentur autem uariè, neq; huius* [f] *ullus modus eſt, cùm ex*ſimplicibus alia demãtur, alia adiiciãtur, iiſdémque ſeruatis, ponderum ratio mutetur.* Ita cùm facultatum materia non ita multiplex ſit, innumerabilia miſturarum genera ſunt, quæ comprehendi ſi poſſent, tamen eſſet ſuperuacuum. Nam & iidem effectus inter paucas compoſitiones ſunt, & mutare eas cuilibet (cognitis facultatibus) facile eſt. Itaque contentus his*

Σαρκωτικὰ.

¶ a legend. ochra Attice, vt lib. 5. in malag. Alij, Atticum (vel potius aceton, id ἀκητὸν, vt apud Pliniũ legi debet non acæton) mel, aut ericæum. acanthicæ, & aſterico nullus hic locus, ne quis fruſtrà ſe torqueat in antiquis ſcriptis recta deprauando. Aſteriace, i. Aſterſamiæ terræ ſpecies, Plin.

b Μαλακτικὰ quibus admiſcet πεπτικά.

c ſtimmi, vel ſtibium

d ῥυπτικὰ: vt quæ poros purgãt ἐμφρακτικὰ ſiue ἐκκαθαρτικά.

e quæq;

f vnus

* ſimilibus

* Itaque

*ero,quas accepi uelut nobiliſſimas. In hoc autem uolumine eas explicabo,quæ uel deſiderari in prioribus potuerunt,uel ad eas curationes pertinent, quas protinus hic comprehēdam, ſic ut tamen quæ magis communia ſunt,ſimul iungam. Si qua ſingulis,uel etiā*par* * *paucis.* *uis accommodata ſunt,in ipſorum locum differā. Sed & antea ſciri uolo , in uncia pondus denariorum ſeptem eſſe.* *Vncia.* *Vnius deinde denarij pondus diuidi à me in ſex partes,id eſt ſex uncias , ut idem in uncia denarij* *Denarius.* *habeam,quod Græci habēt in eo,quem* ὀβολὸν *appellant. Id ad noſtra pōdera relatum, pauló plus dimidio ſcrupulo facit.* *Malagma Emplaſtrum Paſtillus.* *Malagmata uerò,atq; Emplaſtra, Paſtilliq; (quos* τροχίσκους *Græci uocant) cum plurima eadem habeant,differunt eo,quòd Malagmata maximè ex floribus,eorumq; etiam ſurculis: Emplaſtra Paſtilliq; magis ex quibuſdam metallicis fiūt: deinde malagmata contuſa abunde molleſcūt: nā ſuper integram cutem iniiciuntur. Laborioſe uerò conteruntur,ea ex quibus emplaſtra paſtilliq; fiūt , ne lædāt uulnera cum impoſita ſunt. Inter Emplaſtrum autem, & Paſtillum hoc intereſt,quòd Emplaſtrū utiq; liquati aliquid accipit: in Paſtillo tantū arida medicamenta aliquo humore iunguntur. Tum Emplaſtrum hoc modo fit: arida medicamenta per ſe teruntur, deinde miſtis his inſtillatur aut acetū,aut ſi quis alius non pinguis humor acceſſurus eſt, & ea rurſus ex eo teruntur: Ea uerò quæ liquari poſſunt,ad ignē ſimul liquātur, & ſi quid olei miſceri debet,tū infunditur. Interdū etiā aridum aliquod ex oleo prius coquitur. Vbi facta ſunt,quæ ſeparatim fieri debuerūt,in unū omnia miſcētur. At Paſtilli hæc ratio eſt: Arida medicamenta cōtrita humore nō pingui,aut uino,uel aceto coquūtur , & rurſus*

decocta,

decocta, inareſcunt. Atq; ubi utendũ eſt, eiuſdẽ generis humore diluuntur. Tum emplaſtrum imponitur: paſtillus illinitur, aut alicui molliori, aut cerato miſcetur.

DE MALAGMATIS. CAP. XVIII.

Malagma aduerſus calidas podagras.

HIs cognitis, primum malagmata ſubiiciam, quæ ferè non ſunt refrigerãdi, ſed calefaciendi cauſſa reperta. Eſt tamen quod refrigerare* poßit, ad ca- * poteſt. vetus
lidas podagras aptum. Habet gallæ & immaturæ & alterius, coriandri ſeminis, cicutæ lacrymæ aridæ, gummi, ſingulorum plenum acetabulum; cerati eloti, quod πεπλυμένον Græci uocant, ſelibram. Reliqua ferè calefaciunt. Sed quædam digerunt materiam, quædam extrahunt, quæ ἐπισπαστικὰ uocantur; pleraque certis magis partibus membrorũ accommodata ſunt.

Malagma ad materiam extrahendam.

SI materia extrahenda eſt, ut in hydropico, in la- ἐπισπαστικὸν
teris dolore, in incipiente abſceſſu, in ſuppuratio- μάλαγμα
ne quoque mediocri, aptum eſt id, quod habet reſinæ aridæ, nitri, ammoniaci, galbani ſingulorum pondo *. ceræ pondo *. Aut in quo hæc ſunt; æruginis raſæ, thuris, ſingulorum P. II. * ammoniaci ſalis P. VI. *. ſquamæ æris, ceræ, ſingulorum P. VIII. *. reſinæ
aridæ P. * XII. *. aceti cyathus. Idem præſtat cu- * VII.
mini farina cum ſtruthio, & melle P. II. *.

Malagma ad iecur dolens.

SI iecur dolet, id in quo eſt balſami lacrymæ P. XII. *. coſti, cinnamomi, caſiæ corticis, myrrhæ, croci, iunci rotũdi, balſami ſeminis, iridis ilyricæ, cardamomi, amomi, nardi, ſingulorũ P. X. VI. *. Quibus adiicitur nardinum unguentum, donec cerati craßitudo ſit: & huius quidem recentis uſus eſt. Si uerò ſer-

* hæc addititia

uandum eſt,reſinæ terebinthinæ.P.x v I.*.ceræ P.*.x.ex uino leni contunduntur,tum * eo miſcentur.

Malagma ad lienem.

* μυροβάλανον. Vide lib. 4. cap.9

AT ſi lienis torquet,glandis(quā *βάλανον Græci uocant)cortex, & nitrum paribus portionibus contunduntur, reſperguntur'q; aceto quàm acerrimo. Vbi cerati craſsitudinem habet, linteo antea in aqua frigida madefacto illinitur, & ſic imponitur, ſupraq; farina ordeacea iniicitur: ſed manere ibi non amplius

* abſumat in manuſcripto

ſex horis debet,ne lienem * conſumat. Satiusq; eſt id bis,aut ter fieri.Cōmune autem iecinori,lieni,abſceſſibus,ſtrumæ, parotidibus, articulis, calcibus quoque ſuppurantibus, aut aliter dolentibus, etiam concoctioni uentris, Lyſias compoſuit ex hyſſopi, panacis, ſtyracis, galbani, reſinæ, ſingulorum P. I I.*.ammoniaci,bdellij,ceræ,ſeui taurini,iridis aridæ P.*I I I I.

* 2.

*.cachryos acetabulo, piperis granis quadraginta: Quæ contrita,irino unguento temperantur.

Malagma ad laterum dolores.

AD laterum autem dolores cōpoſitio eſt Apollophanis,in qua ſunt reſinæ terebinthinæ,thuris fuliginis,ſingulorū P. I I I I.*.bdellij,ammoniaci, iri-

* renibus,viſci

dis,ſeui uitulini,aut caprini à renibus*ſicci,ſingulorū P. I I * Hæc autem eadem omnem dolorem leuāt, dura emolliunt,mediocriter calefaciūt. Ad idem latus Andreæ quoq; malagma eſt,quod etiam reſoluit, educit humorem,pus maturat, ubi id maturum eſt, cutem rumpit,ad cicatricem perducit:prodeſt impoſitum minutis maioribusq; abſceſsibus,item articulis,ideoq; & coxis, & pedibus dolentibus: item ſi quid in corpore colliſum eſt,reficit; præcordia quoq; dura & inflata emollit,oſſa extrahit, ad omnia deniq; ualet, quæ adiuuare

*iuuare calor poteſt. Id habet ceræ P. ✶ XI. ✶. uiſci, ſycamini (quam aliàs ſycomorum uocãt) lacrhymæ, ſingulorum P. ✶ I. ✶. piperis & rotundi, & longi, *ammoniaci, thymiamatis, bdellij, iridis illyricæ, cardamomi, amomi, xylobalſami, thuris maſculi, myrrhæ, reſinæ aridæ, ſingulorum P. X. ✶. pyrethri, cocci Gnidij, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ariſtolochiæ Creticæ, radicis ex cucumere agreſti, reſinæ terebinthinæ liquidæ, ſingulorum P. XX. ✶. Quibus adiicitur unguenti irini, quantum ſatis eſt ad ea molliendа, atque cogenda.*

* coniunge ammoniacum thymiama, id eſt gutta Latinè, gũmi ammoniacum, τὸ ἀμμωνιακὸν θυμίαμα, eius planta ferulacea ἀγάσυλλις Dioſcor. qui ſpecies duas θραῦμα & φύραμα tradit.

Malagma reſoluens, molliens, & digerens.

PRæcipuum uerò eſt ad reſoluenda quæ aſtricta ſunt, mollienda quæ dura ſunt, digerenda quæ coeunt, id quod ad [a] Polyarchum autorem refertur. Habet iunci quadrati, cardamomi, thuris, [b] fuliginis, amomi, ceræ, reſinæ liquidæ, pares portiones.

¶ a Vide Cœliũ Aurelianũ lib. 2. Curat. Acut. ca. 24. vbi malagma Polarchium vocat.

¶ b legito cõiunctim thuris fuliginis.

Malagma ad idem.

ALiud ad eadem Nilei, crocomagmatis (quod quaſi recrementum eius eſt) P. IIII. ✶ ammoniaci thymiamatis, ceræ, ſingulorum P. XX. ✶. ex quibus duo priora ex aceto teruntur, cera cum roſa liquatur, & tum omnia iunguntur.

Moſchi malagma molliens.

PRopriè etiam dura mollit id, quod Moſchi eſſe dicitur. Habet galbani unciam, thuris [a] fuliginis P. ✶. 3. ceræ, ammoniaci, [b] thymiamatis trientes, picis aridæ P. III. ✶. aceti heminas tres.

¶ a pollinis

¶ b lege ſine diſtinctione. vide ſuprà.

Malagma Medi digerens quæ coeunt.

FErtur etiam ad digerenda quæ coeunt ſub autore Medo, quod habet ceræ P. ✶. 3. panacis P. ℥.

ſemis, ſquãmæ æris, aluminis rotundi, item ſciſsilis, ſingulorum P. I. *. *plumbi combuſti* P. I. *. *& ſemis.*

Malagma Panthemi digerens.

AD *eadem Panthemus utebatur, calcis* P. *. *ſemis, ſinapis contriti: item fœni Græci, aluminis, ſingulorum* P. I. *. *ſeui bubuli* P. II. *. *& ſemis.*

Malagma ad ſtrumas.

AD *ſtrumas multa malagmata inuenio. Credo autem quò peius id malum eſt, minusq́; facilè diſcutitur, eò plura eſſe tentata, quæ in perſonis uariè reſponderunt. Andreas autor eſt ut hæc miſceantur, urticæ ſeminis* P.I.*. *piperis rotũdi, bdellij, galbani, ammoniaci thymiamatis, reſinæ aridæ, ſingulorum* P. IIII. *. *reſinæ liquidæ, ceræ, pyrethri, piperis longi,* [a] *lactucæ marinæ ſeminis, ſulphuris ignem non experti (quod ἄπυρον uocatur) fecis* [b] *aridæ, aceti, ſpumæ nitri, ſalis ammoniaci, ſinapis, cardamomi, radicis ex cucumere ſylueſtri, reſinæ, ſingulorum* * P. VIII. *. *Quæ ex leni uino contunduntur.*

¶ a *Vide lib. 5. cap. 7.*
¶ b *aridæ aceti, Vide Plin. lib. 23. cap. 2.*
* *P. v.*

Aliud malagma ad idem valens.

E*Xpeditius ad idem fit, quod habet* [a] *uiſci, felini ſtercoris, reſinæ ſulphuris ignem non experti pares portiones. Et in quo eſt ſulphuris* P. I. *. *lapidis, quem pyriten uocant* P. IIII. * *cumini acetabulum. Item in quo eſt lapidis eiuſdem pars una, ſulphuris duæ partes, reſinæ terebinthinæ partes tres.*

¶ a *Viſci ſeminis, ſtercoris: Sic in meo codice, nihil mutandũ cenſeo.*

Malagma ad ſtrumam, & phymata.

A*Rabis autem cuiuſdam eſt ad ſtrumam, & orientia tubercula, quæ φύματα uocantur, quod hæc digerit. Habet myrrhæ ſalis ammoniaci, thuris, reſinæ & liquidæ, & aridæ, crocomagmatis, ceræ, ſingulorum*

rum P. I. *. *lapidis eius quem* πυρίτην *uocāt*, P. I I I I. *. *quibus quidam adiiciunt, ſulphuris* P. I I. *.

Malagma ad ſtrumã, & tubera, & carcinodas. καρκινιαδη, uel καρκινώδη

E*St etiã proficiens in ſtruma, & in his tuberibus, quæ difficiliter concoquuntur, & in his quæ carcinodæ uocantur, quód ex his conſtat: Sulphuris* P. I I. *. *nitri* P. I I I I. *. *myrrhæ* P. V I. *. *fuliginis thuris* P. *. *ſemis, ſalis ammoniaci* P. *. 3. *cæræ* P. I. *.

Malagma Protarchi ad parotidas, & fauum, & mala vlcera.

P*Rotarchus autem ad parotidas, eaq; tubercula, quæ meliceriæ, id eſt, faui, uel phymata nominantur: item mala ulcera, pumicis, reſinæ pineæ liquidæ, thuris fuliginis, ſpumæ nitri, iridis, ſingulorũ* P. V I I I. *. *cum cæræ* P. I X. *. *miſcebat, hiſq; olei cyathum, & dimidium adiiciebat.*

Malagma aduerſus panum, & phymara.

A*T aduerſus panum tum primum orientem (quod* φύγεθλον *Græci uocant) & omne tuberculum, quod phyma nominatur, miſcetur ochra, quæ*[a] *Attice nominatur, cum duabus partibus ſimilæ, hiſq;*[b] *contunditur, ſubinde mel inſtillatur, donec*[c] *malagmatis craſſitudo ſit.* ¶ a Vide lib. 5. cap. 14. Al. Attica. ¶ b cùm tundantur. ¶ c mellis

Malagma aduerſus phymata.

D*Iſcutit etiam omne tuberculum (quod phyma uocatur) id, quod habet calcis, nitri ſpumæ, piperis rotundi, ſingulorum* P. I. *. *galbani* P. I I *. *ſalis* P. I I I I. *. *quæ excipiuntur cerato ex roſa facto.*

Malagma ad ſupprimendum omne quod abſcedit.

S*Vpprimitq; omne quod abſcedit id, in quo eſt galbani, fabæ freſæ, ſingulorum* P. I. *. *myrrhæ, thuris,*

ris, ex radice capparis corticis, ſingulorũ P. I I I I. * Satisq; omnia abſcedentia digerit murex combuſtus, & bene contritus, aceto ſubinde adiecto.

Malagma ad ſanguinem ſupprimendum, & phymata.

*plus ſatis

AT ſi * ſatis ſanguis ſubit, rectè imponitur quod aduerſus phymata quoq; poteſt. Conſtat ex his, bdellij, ſtyracis, ammoniaci, galbani, reſinæ & aridæ & liquidæ pineæ, item ex lentiſci, thuris, iridis, ſingulorum P. I I. *.

Malagma ad carcinodas, & phymata lenienda.

CArcinodæ uerò & phymata commodè his leniuntur: Galbani, uiſci, ammoniaci, reſinæ terebinthinæ in ſingulis P. I. *. ſeui turini P. *. ſemis, fecis combuſtæ quàm maxima portione, dum id ſiccius non faciat, quàm eſſe malagma oportet.

Malagma ad liuorem faciei contuſæ.

QVod ſi faciei contuſa liuor ſubcruentus eſt, hæc compoſitio nocte & die impoſita tollit: Ariſtolochiæ, tapſiæ, ſingulorum P. I I. *. bdellij, ſtyracis, ammoniaci thymiamatis, galbani, reſinæ aridæ, & ex lentiſco liquidæ, thuris maſculi, iridis illyricæ, ceræ, ſingulorum P. I I I I. *. Item faba quoque impoſita proficit.

Malagmata * ſtomachica ad aperiendum.

*anaſtomotica
* ἀναστομω-τικὰ

SVnt etiam quædam malagmata, quæ * στομαχικὰ Græci uocant, quoniam aperiendi uim habent. Quale eſt quod ex his conſtat, piperis longi, ſpumæ nitri, ſingulorum P. I I. * eryſimi P. I I I I. *. quæ cum melle miſcentur. Idoneaq; etiam ſtrumæ aperiendæ ſunt eius generis; uehementiusq; ex his eſt id, quod habet calcis P. I I I I. *. piperis grana ſex, nitri, ceræ,

ſingu

*ſingulorum P. x. *. mellis P. *. 3. olei heminam.*

Miconis malagma, ad reſoluendum aperiendúmque ac purgandum.

MIconis quoq; eſt quod reſoluit, aperit, purgat. Habet alcyonium, ſulphur, nitrum, pumicem paribus portionibus: quibus tantum picis, & ceræ adiicitur, ut fiat cerati craßitudo.

Malagma ad oſſa, & neruos.

*AD oſſa autem Ariſtogenis, fit ex his, ſulphuris P. I. *. reſinæ terebinthinæ, nitri ſpumæ, & ex ſcilla partis interioris, plumbi eloti, ſingulorum P. I I. * thuris fuliginis P. VIII. *. ficus aridæ quàm pinguißimæ, ſeui taurini, ſingulorum P. VIII. *. ceræ. P. X I. *. iridis Macedonicæ P. VI. *. ſeſami fricti acetabulum: maximeque neruis, & articulis malagma conuenit.*

Malagma Euticlei ad articulos, & ad omnem dolorem.

IGitur Euticlei eſt, & ad articulos, & ad omnem dolorem, & ad ueſicæ, & ad recenti cicatrice contractos articulos, quas ἀγκύλας *Græci nominãt, quod habet fuliginis thuris acetabulum, reſinæ tantundem, galbani* [a] *ſine ſurculis ſeſciunciam, ammoniaci, bdellij, ſingulorum P. *. 3. ceræ. P. *. ſemis. Aliud item fit, quod habet iridis, ammoniaci, galbani, nitri, ſingulorum P. X I I I I. *. reſinæ liquidæ P. V I. *. ceræ P. X V I. *.*

[a] *ἀξύλα dicit Dioſcorid. & Aſclepiades apud Galenum ἐν τοῖς κατὰ τόπους.*

Malagma Soſagoræ ad dolores articulorum.

AD dolores articulorum Soſagoræ: Plumbi combuſti, papaueris lacrymæ, corticis hyoſcyami, ſtyracis, peucedani, ſeui, reſinæ, ceræ pares portiones.

Chryſippi malagma, ad idem valens.

Chry

Chryſippi: reſinæ liquidæ, ſandaracæ, piperis, ſingulorum P. XII. *. *quibus ceræ paulū adiicitur.*

Cteſiphontis malagma ad idem valens, & ad parotidas, & phymata, & ſtrumam.

Teſiphontis: ceræ Creticæ, reſinæ terebinthinæ, nitri quam ruberrimi, ſingulorum P. *. *ſemis, olei cyathi tres. Sed id nitrum antè per triduum inſtillata aqua teritur, & cum ſextario eius incoquitur, donec omnis humor conſumatur. Poteſt verò ea compoſitio etiam ad parotidas, phymata, ſtrumam, omnemq; coitum humoris emolliendum.*

Malagma ad articulos.

Ad articulos quoq; fici aridi partem nepetæ mistam, uel uuam taminiam ſine ſeminibus cum pulegio rectè aliquis imponit.

Malagma Ariſtonis aduerſus podagras, & recentia phymata, & omnes dolores.

Eadem podagræ præſidio ſunt. Sed ad eam fit Ariſtonis quoq;, quod habet nardi, cinnamomi, caſiæ, chamæmeli **chamæleontis, iunci rotundi, ſingulorum* P. VIII. *. *ſeui caprini ex irini liquati* P. XX. *. *iridis* P. I. *. *quæ in aceto quàm acerrimo iacere per XX. dies debet. Idem autem, etiam recentia phymata, doloresq; omnes diſcutit.*

Theoſeni malagma ad pedum dolores.

At Theoſenus ad pedum dolores, ſeui à renibus partē tertiam, ſalis partes duas miſcebat, hisq; membranulam illitam imponebat, tum ſuperiniiciebat ammoniacum thymiama in aceto liquatum.

Numenij malagma ad podagram, cæteróſque articulos induratos.

At

AT *Numenius podagram, cæteroſq; articulos induratos hoc molliebat: abrotani, roſæ aridæ, papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. III. *. *reſinæ terebinthinæ* P. IIII. *. *thuris, ſpumæ nitri, ſingulorũ* P. VIII. *. *iridis, ariſtolochiæ, ſingulorum* P. XII. *. *ceræ* P. III. *. *quibus adiicitur* * *cedri cyathus unus, olei laurini cyathi tres, olei acerbi ſextarius.* * *Cedriæ, i. κεδρελαίου.*

Dexij malagma, ſi quando callus in articulis increuit.

SI *quando autem in articulis callus increuit, Dexius docuit imponere calcis* P. IIII. *. *ceruſæ* P. VIII. *. *reſinæ pineæ* P. XX. *. *piperis grana* P. XX. *ceræ* P. II. *. *Quibus dum contunduntur, hemina uini lenis inſtillatur.*

De emplaſtris. Cap. XIX.

EX *emplaſtris autem nulla maiorem uſum præſtant, quàm quæ cruentis protinus uulneribus iniiciuntur, ἔναιμα Græci uocant. Hæc enim reprimunt inflammationem (niſi magna uis eam cogit) atq; illius quoq; impetum minuunt, tum glutinant uulnera, quæ id patiuntur, cicatricem iiſdem inducunt. Conſtãt autem ex medicamentis non pinguibus, ideoq;* * *alipenæ nominantur.* ἔναιμα * *ἀλίπαινα: Aëtio ἀλίπαντα*

Barbarum emplaſtrum ἔναιμον.

OPtimum *ex his eſt, quod Barbarum uocatur. Habet æruginis raſæ* P. XII. *. *ſpumæ argenti* P. XX. *. *aluminis, picis aridæ, reſinæ pineæ aridæ, ſingulorum* P. I. *. *quibus adiiciuntur olei, & aceti ſingulæ heminæ.*

Coacon emplaſtrum nigrum, ad idem valens.

ALterum *ad idem, quod* * *χῶακον uocant, habet ſpumæ argenti* P. C. *. *reſinæ aridæ tantundem.* * *κωακὸν*

Sed

Sed ſpuma prius ex tribus olei heminis coquitur. His *duobus emplaſtris color niger eſt, qui fere talis fit ex pice atq; reſina. At ex bitumine nigerrimus: ex æru-gine, aut æris ſquama, uiridis: ex minio* **rubet, ex ceruſſa albus.*

* ruber

Baſilicon emplaſtrum nigrum ad idem.

P*Aucæ admodum compoſitiones ſunt, in quibus aliquid miſturæ uarietas nouat.* Ergo id *quoq; nigrum eſt quod* Baſilicon *nominatur.* Habet *panacis* P.I.*.*galbani* P.II.*.*picis, & reſinæ ſingulorum* P.X.*.*olei dimidium cyathum.*

Smaragdinum emplaſtrum ad idem.

A*T quod peruiride eſt ſmaragdinum appellatur, in quo ſunt reſinæ pineæ* P.III.*. *ceræ* P.I.*. *æruginis* P.*. *ſemis, thuris* * *fuliginis* P.II.*. *olei tantundem, & aceti, quo* [a] *fuligo, & ærugo in unum cogantur.*

* *pollinis & hic lego. nam ſi fuliginis, quæro qui peruiride & ſmaragdinum eſſe queat?*

a *Pollen, i. μάννα*

Emplaſtrum rufum ad idem.

E*St etiam coloris fere ruffi, quod celeriter ad cicatricem uulnera perducere uidetur.* Habet *thuris* P.I.*.*reſinæ* P.II.*.*ſquamæ æris* P.IIII.*.*ſpumæ argenti* P.XX.*.*ceræ* P.C. *olei heminam.*

Παρακολλητικὸν emplaſtrum ad idem.

P*Ræterea eſt, quod* παρακολλητικὸν *à glutinando uocant.* Conſtat *ex his,* Bituminis, *aluminis ſciſ-ſilis* P.IIII.*.*ſpumæ argenti* * P.IIII.*. *& olei ueteris hemina.*

* *P.XL.*

Cephalicum emplaſtrum Philotæ capiti conueniens.

P*Ræterea ſunt quædã generis eiuſdem, quæ quia capitibus fractis maxime conueniant,* Cephalica *à* Græcis *nominantur.* Philotæ *compoſitio habet:*

κεφαλικά

Terræ

Terræ eretriæ, chalcitidis, ſingulorum P. I I I I. ∗. *myrrhæ, æris combuſti* P. x. ∗. *ichthyocollæ ſingulorum* P. VI. ∗. *æruginis raſæ, aluminis rotundi, miſyos crudi, ariſtolochiæ, ſingulorum* P. V I I I. ∗. *ſquamæ æris* P. xx. ∗. *thuris maſculi* P II. *ceræ* P. I. ∗. *roſæ,** *& olei acerbi, ternos cyathos, aceti quantum ſatis eſt, dum arida ex eo conteruntur.* roſ. i. roſaceo.

Emplaſtrum viride ad idem valens.

A*Liud ad idem uiride: æris combuſti, ſquamæ æris, myrrhæ, ichthyocollæ, ſingulorum* P. V I. ∗. *miſyos crudi, æruginis raſæ, ariſtolochiæ, aluminis rotundi, ſingulorum* P. VIII. ∗. *ceræ** P. VII. ∗. *olei hemina, aceti quod ſatis ſit.* * P. I.

Tetrapharmacum emplaſtrum, ad pus mouendum.

τετραφάρμακον, Baſilicum vocant.

P*Vri autẽ mouendo non aliud melius, quàm quod expeditiſſimum eſt, Tetrapharmacon à Græcis nominatur. Habet pares portiones ceræ, picis, reſinæ, ſeui taurini, ſi id non eſt, uitulini.*

ἐννεαφάρμακον. Hori Mẽdeſij diuerſum apud Aëtium 15.

Enneapharmacum emplaſtrum ad pus mouendum, & ad purgandum valens.

* *roſ. i. roſaceo.*
* *æſypo.*

A*Lterum ad idem Enneapharmacum nominatur, quod magis purgat. Conſtat ex nouem rebus, cera, melle, ſeuo, reſina, myrrha,** *roſa, medulla uel ceruina, uel uitulina, uel bubula,** *hyſſopo, butyro. Quorum ipſorum quoque pondera paria miſcẽtur. Sunt autem quædam emplaſtra, quibus utriuſque rei facultas eſt,* * *quæ ſi ſingula habenda ſunt, meliora ſunt. Sed in copia reiicienda ſunt, his potius adhibitis, quæ proprie id, quod eo tempore opus eſt, conſequuntur. Exempli cauſſa duo proponam.*

* *cui, ſi ſingula addẽda ſunt meliora ſunt: aliàs deteriora, nec niſi cũ vtraque opus eſt, aut in ſingulis ſingulorũ inopia, vtendũ venit. Sed in copia, &c.*

Attalum emplaſtrum ad vulnera.

* P. VI.
* thuris fuliginis

Est igitur ad uulnera Attalum, *quod habet ſquamæ æris** P.XVI.*. *fuliginis P.XV.*.ammoniaci tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ* P.XXV.*. *ſeui taurini tãtũdem, aceti heminas tres, olei ſextarium.*

Iudæi emplaſtrum, fracto capiti accommodatum.

καταγματικὸν

At inter ea quæ fracto capiti accommodãtur, habent quidam id quod ad autorem Iudæum *refertur.* Conſtat *ex his, ſalis* P.*.IIII. *ſquamæ æris rubri, æris combuſti, ſingulorum* P.XII.*. *ammoniaci thymiamatis, thuris fuliginis, reſinæ aridæ, ſingulorum* P.VI.*. *reſinæ*[a] Colophoniacæ, *ceræ, ſeui uitulini curati, ſingulorum* P.XX.*. *aceti ſeſquicyathum, olei minus cyathum:* τεθεραπευμένα *Græci appellant, quæ curata** *uocant, cum ex ſeuo, puta, omnes membranulæ diligenter exemptæ ſunt, aut ex alio medicamẽto.*

¶ a Colophoniacæ pro Colophoniæ; vt infra rectè.

Curata. * vocamus, vel vocantur.

Dià daphnidôn emplaſtrũ, ad extrahendum.

ἐπισπαστικά.

Svnt etiam quædam emplaſtra nobilia ad extrahẽdum, quæ ipſa quoq; ἐπισπαςικὰ *nominãtur: Quale eſt; quod quia lauri baccas habet, dià diaphnidôn appellatur. In eo eſt, reſinæ terebinthinæ* P.X.*. *nitri, ceræ, picis aridæ, baccarum lauri, ſingulorum* P.XX.*. *olei paulum. Quoties aut baccam, aut nucem, aut ſimile aliquid poſuero, ſcire oportebit, antequàm*[a] *expendatur, ei ſummam pelliculam eſſe demendam.*

¶ a expendere hic, quod vulgò diſpenſare vnguentarij.

Aliud dià daphnidôn ad extrahendum, & pus mouendum.

Aliud eo nomine, quod puri quoq; mouendo eſt: Seui uitulini, ammoniaci thymiamatis, picis, ceræ, nitri, baccarum lauri, reſinæ aridæ, ariſtolochiæ, pyrethri, pares portiones.

Phil

Philocratis emplaſtrum ad extrahendum, & pus mouendum.

PRæter hæc, eſt Philocratis, quod habet ſalis ammoniaci P.VII.*.ariſtolochiæ P. VIII.*.ceræ, reſinæ terebinthinæ, fuliginis thuris, ſingulorum P. XV.*. ſpumæ argenti. * P. LII.*. Quibus ut pus quoque moueant, iridis P. IIII.*. & galbani P. VI.*. adiiciuntur. * P.XXXII.

Rhypodes emplaſtrum ad extrahendum. ῥυπώδεις.

OPtimum tamen ad extrahendum eſt, id quod à ſimilitudine ſordium ῥυπώδεις Græci appellant. Habet myrrhæ, croci, iridis, propolis, bdellij [a], capitulorum punici mali, aluminis & ſciſſilis & rotundi, miſyos, chalcitis, atramenti ſutorij cocti, panacis, ſalis ammoniaci, uiſci, ſingulorum P.IIII.*. ariſtolochiæ P. VIII.*. ſquamæ æris P.XVI. reſinæ terebinthinæ P.LXXV.*. ceræ, & ſeui uel taurini, uel hircini P.C.*.

¶ a Capitula punici mali hæc cytinos uocat, id eſt κυτίνους Dioſcorid.

Emplaſtrum Hecatæi ad extrahendum.

HEcatæo quoque autore emplaſtrũ generis eiuſdem fit ex his, galbani P.II. *. fuliginis thuris P.IIII. *.picis P. VI.*.ceræ, & reſinæ terebinthinæ, ſingulorum P. VIII.*. quibus paulum irini unguenti miſcetur.

Alexandrinum emplaſtrum viride, ad extrahendum.

VAlénſque ad idem emplaſtrum uiride Alexandrinum eſt. Habet aluminis ſciſſilis P. VIII.*. ſalis ammoniaci P.*. VIII.3. ſquamæ æris P. XVI *.myrrhæ, thuris, ſingul. P. XVIII.*.ceræ P.CL *.reſinæ[a] Colophoniacæ, aut pineæ*P.CXC.*.olei heminam, aceti ſextarium.

¶ a Vide præcedenti pag. * P.CC.

De emplaſtris exedentibus.

Σηπτικὰ.

QVædam autem ſunt emplaſtra exedentia, quæ σηπτικὰ Græci uocant, quale eſt id quod habet reſinæ terebinthinæ,* fuliginis thuris, ſingulorum P. ✳.3. ſquamæ æris P.I. ✳ ladani[a] P. II. ✳. aluminis tantundem, ſpumæ argenti P. IIII. ✳.

** pollinis*

¶ a Author ipſe propter ladanum lib. 5. in cura vlceris, vocat emplaſtrum ex ladano.

Emplaſtrum quod exeſt corpus, & oſſa reſoluit, & ſupercreſcentem carnem coërcet.

EXeſt etiam uehementer corpus, atque oſſa quoque reſoluit, & ſupercreſcentem carnem coërcet, id quod habet ſpumæ argenti, ſquamæ æris, uncias ſingulas, nitri ignem non experti, lapidis Aſij, ariſtolochiæ P. ſextãtes, ceræ, reſinæ terebinthinæ, thuris, olei ueteris, atramenti ſutorij, ſalis ammoniaci P. ſemis, æruginis raſæ P. beſſem, aceti* heminam, uini aminæi tantundem.

** ſtillaticij. Alij verò ſcillitici.*

Emplaſtra aduerſus morſus, & alia recentiora vulnera.

SVnt etiam aduerſus morſus quædam accommodata, quale eſt Diogenis nigrum, quod habet bituminis, ceræ, reſinæ pineæ aridæ, ſingulorum P. X X. ✳. ſpumæ argenti P. C. ✳. olei ſextarium. Aut in quo ſunt ſquamæ æris P. IIII. ✳. ceruſſæ, & æruginis raſæ, ſingulorum P. VIII. ✳. ammoniaci P. XII. ✳. ceræ, reſinæ pineæ, ſingulorũ P. X X V. ✳. ſpumæ argenti P. C. ✳. olei ſextariũ. Aut in quo ſunt ſquamæ æris P. XIIII. ✳. galbani P. VI. ✳. ceruſſæ, & æruginis raſæ, ſingulorum P. VIII. ✳. ammoniaci P. XII. ceræ, reſinæ pineæ, ſingulorũ* P. L V. ✳. ex quibus ſpuma argenti concoquitur.

Diogeſi lib. 5. cap. 27.

** P. X L V. in meo cod. P. X X X V.*

Epheſium emplaſtrum rubrum, ad idẽ valẽs.

RVbrum quoq; emplaſtrum quod Epheſiũ uocatur huc aptũ eſt. Habet reſinæ terebinthinæ P. II.

✳. gal

.galbani* P. I I I I. *minij ſinopici* P. V I. *. *thuris fuliginis* P. V I. *.*ceræ* P. V I I I.*.*ſpumæ argentiP. L V I.*.*olei ueteris heminam.*

* X L V I. Alij X X X V I.

Aliud emplaſtrum ad idem valens.

I*Tem id quod ex his conſtat, ſquamæ æris, thuris fuliginis, ſingulorum* P. I I I I. *.*galbani* P. V I. *. *ſalis ammoniaci* P. *. X I I. 3. *ceræ* P. X X V. *.*olei tribus heminis. Hæc autem aliis quoq; recentioribus uulneribus rectè imponuntur.*

λευκὰ emplaſtra non grauibus vulneribus accommodata, & maximè ſenilibus.

S*Vnt enim alba lenia, λευκὰ Græci uocant, ferè nõ grauibus uulneribus accommodata, præcipueq; ſenilibus. Quale eſt quod habet ceruſſæ** P. L I I.*.*ſeu liuitulini curati, & ceræ, ſingulorũ* *P. L V I I I. *.*olei heminas tres, ex quibus ea ceruſſa coquitur.*

Λευκὰ ἔμπλαστροι. * P. X L I I. * X L V I I I. *Eſt apud Aetium compoſitio gemina. Ita vocatur ab eboris candore, ἐλεφάντινον.*

Elephantinum emplaſtrum.

A*Liud quod habet* * *ceruſſæ* P. Z X. *.*ceræ* * P. L V. *. *olei heminam, aquæ ſextarium. Quæ quoties adiiciuntur ceruſſæ, uel ſpumæ argenti, ſcire licet illa ex his coquenda eſſe. Eſt autem ea percandida compoſitio, quæ ſuprà poſita eſt, ideoq; elephantina nominatur.*

* P. X X X. * P. X X X V. cod. X L V.

Lenia emplaſtra.

L*Enia quoque quædam emplaſtra ſunt, quas* [a] λιπαρὰς *ferè Græci nominant, ut id quod habet minij* P. I I I I. *.*ſpumæ argenti* P. X X V. *.*ceræ, & adipis ſuillæ, ſingulorum* P. X X V I I. *uitellos quatuor.*

[a] λιπαρὰς, *intelligitur ἔμπλαστρος. Vide lib. 2. cap. 24. & ſuprà ἀλίπαντα. Plinius liparas etiã vocat lib. 23. c. 9. 33. c. 6.*

[b] *Sic dicũtur à pinguedine, & oleo, quod λίπα Hippocr.*

Emplaſtrum lene.

A*Lia compoſitio generis eiuſdem, ceræ reſinæ terebinthinæ, ſingulorum* P. V I. *. *ceruſſæ**P. V I.

¶ a Vide lib. 5. cap. 19. verā lect.

*. ſpumæ argenti, [a] plumbi recremēti, ſcoriam molybdi Græci uocant, ſingulorum P: x x. cicini olei, & myrti, ſingulorum heminæ.

Archagathi emplaſtrum lene.

TErtia quæ ad autorem Archagathum refertur, Miſyos cocti, æris combuſti, ſing. P. I I I I. *. ceruſſæ coctæ P. V I I I. *. reſinæ terebinth. P. x. *. ſpumæ argenti P. V I. *.

Emplaſtra eiuſdē generis ad leniendum apta.

ETiamnum generis eiuſdem: ſpumæ argenti, ceræ, adipis ſuillæ, ſingulorum P. XX V I I. *. uitelli cocti, *roſæ hemina. Aut cerati ex oleo myrteo facti partes tres, adipis ſuillæ pars quarta, paulū ex plumbi recremento. Aut ſpumæ argenti ſelibra ex olei hemina, & aquæ marinæ altera, cocta donec bullire deſierit: cui paulum ceræ ſit adiectum. Aut pares portiones ceræ, ſeui, ſtibij, ſpumæ argenti, ceruſſæ.

(* roſ. i. roſacei.)

De paſtillis, & primo de his qui ad recentia vulnera glutinanda, ſanādáque apti ſunt.

CAPVT XX.

PAſtilli quoque facultates diuerſas habent. Sunt enim ad recentia uulnera glutinanda, ſanandaq; apti. Qualis eſt qui habet* chalcitis, miſyos, ſpumæ nitri, floris æris, gallæ, aluminis ſciſsilis modice cocti, ſingulorum P. I. *. æris combuſti [a], capitulorum mali punici, ſingulorum P. I I I. *. Hunc oportet diluere aceto, * ſic ubi uulnus glutinandum eſt, illinere. At ſi neruoſus aut muſculoſus is locus eſt, cōmodius eſt cerato miſcere, ſic ut illius octo partes, nona huius ſit.

(* chalciteos) (¶ a Vide pag. 111.) (* ac vbi)

Alius paſtillus ad glutinanda vulnera.

ALius ad idem conſtat ex his: bituminis, aluminis ſciſsilis, ſingulorum P. I. *. æris cōbuſti P. IIII. *. ſpu-

.ſpumæ argenti P.X I..olei ſextario.

De ſphragide paſtillo, quem *Polybus confecit ad glutinandum vulnus. * Polyidas

SEd longè[a] Polybi celeberrimus eſt, Sphragis autē nominatur, qui habet aluminis ſciſſilis P.*.I.3. atramenti ſutorij P.I I.*.myrrhæ P.V.*. aloes tantundem, capitulorum punici mali, fellis taurini, ſingulorum P.V I.*. Quæ contrita uino auſtero excipiuntur. ¶ a Galenus Polyidæ: & thus admiſcet. Vide Paul.7. c.12. & Aet. 9.cap.49.

[b]Paſtillus ad vlcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, & in obſcœnis partibus, inflammationéſque eorum. ¶ b Pag.235. lib. 5. cap. de glut. vuln. vocabit hunc paſtillū σφραγίδα ἐξυγέφσαν, à vi extergendi.

AD ulcera ſordida, & nigritiem in auribus, naribus, obſcœnis partibus, inflammationesq; eorum: Chryſocollæ P.I.*.atramenti ſutorij, aluminis ſciſſilis, ſingulorum P.I I.*. halicacabi corticis P. I I I I.*.minij P. V I.*.ſpumæ argenti P.X I I. ceruſſæ P.X V I.*. Quæ ex aceto & coguntur, & ubi utendum eſt, diluuntur.

Paſtillus Andronis ad vuam inflammatam, ad naturalia ſordida, etiam cancro laborantia. Galenus libro 3.cap.3. Compoſit. pharmacor. κατὰ τόπους. Paulus Aegin.7.

ANdronis uerò eſt ad uuam inflammatā, ad naturalia ſordida etiam cancro laborantia: Gallæ, atramenti ſutorij, myrrhæ, ſingulorum* P.I.*.ariſtolochiæ, aluminis ſciſſilis, ſingulorum P.I I.*.capitulorū punici mali P.X X V.*. ex paſſo coactorum, & (cùm uſus exigit) aceto uel uino dilutorum, prout ualentius aut lenius uitium eſt, cui medendum eſt. * P.I I.

Paſtillus ad fiſſa ani, vel ora venarum fundentia ſanguinem, vel cancrum.

PRopriè autem ad ani fiſſa, uel ora uenarū fundētia ſanguinem, uel cancrum: Aeruginis P.I I.*. myrrhæ P.X I I.*.*ſtibis, lacrymæ papaueris, acaciæ, * ſtibij

ſingulorum P. X V I. Quæ ex uino & teruntur, & in ipſo uſu * deliquantur.

* liquantur.

Paſtillus ad expellendũ calculum cum vrina.

Expellere autẽ ex ueſica cum urina calculum uidetur hæc compoſitio: Caſiæ, croci, myrrhæ, coſti, nardi, cinnamomi, dulcis radicis, balſami, hyperici pares portiones conteruntur, deinde uinum lene inſtillatur, & paſtilli fiunt, qui ſinguli habeant P. *. 3. hiq; ſinguli quotidie mane ieiuno dantur.

De peſsis. Cap. XXI.

Πεσσοί, peßi, vel peſſaria. lege Paulũ lib. 3. et 7. cap. 24.

Hæc tria compoſitionum genera, id eſt, quæ in malagmatis, paſtillis, emplaſtriſq; ſunt, maximum, præcipueq; uarium uſum præſtant. Sed alia quoque utilia ſunt, ut ea quæ fœminis ſubiiciũtur (πεσσοὺς Græci uocant) Eorum hæc proprietas eſt: Medicamenta compoſita molli lana excipiuntur, eaq; lana naturalibus conditur.

Ad ſanguinem euocandum.

* cannis. Alij cuneis duobus, id eſt σφηνίσκοις, linamẽtis cunei inſtar.

Ad ſanguinem autem euocandum, * cauneis duabus adiicitur nitri * P. I. *. aut allij ſemen conteritur, adiicitur myrrhæ paulum, & unguento ſuſino miſcetur, aut cucumeris ſylueſtris pars interior, ex lacte muliebri diluitur.

Ad vuluam molliendam.

* P. II.
* P. V.
* roſ. i. roſaceũ

Ad uuluam molliendam, oui uitellus, & fœnum Græcum, & * roſa, & crocum temperantur. Aut elaterij P. *. 3. ſalis tantundem, uuæ taminiæ P. V I. *. melle excipiuntur.

Alia peſsi compoſitio ad idem valens.

* roſ. i. roſacei

Ut Boetho autore, croci, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum P. *. I I I I. myrrhæ P. *. 3. * roſæ P. I. *. ſeui uitulini P. *. 3. ceræ P. I I. *. miſcentur.

Ad

Ad inflammationes vuluæ Numenij peſſus.

Optima autem aduerſus inflammationes uuluæ, Numenij compoſitio eſt, quæ habet croci P.. 3. ceræ P. I. *. butyri P. V I I I. *. adipis anſerini P. X I I. *. uitellos coctos duos, *roſæ minus cyatho.*

[a] Ad eiiciendum è vulua infantem mortuum.

Si uerò infans intus deceßit, quò facilius eiiciatur, [b] malicorium ex aqua terendum, eoq; utẽdum eſt.

Si mulier vitio locorum concidit, qua curatione vtendum ſit.

*Si concidere uitio locorum mulier ſolet, cochleæ cum teſtis ſuis comburendæ, conterendæq;, deinde his mel adiiciendum eſt. Si non [a] comprehendit, adeps leonina ex * roſa mollienda eſt.*

[b] De medicamentis quibus aridis vtimur. Cap. XXII.

Ad carnem ſupercreſcentem exedendam.

*Quædam autem miſturæ medicamentorum ſunt, quibus aridis neq; coactis utimur, ſic ut inſpergamus, aut cum aliquo liquido miſta illinamus, quale eſt ad carnem ſupercreſcentem exedendã, quod habet ſquamæ, fuliginis thuris, ſingulorum P. I. *. æruginis P. I I. *. Hæc autem eadem cum melle purgãt ulcera, cum cæra implent. Miſy quoq; & galla, ſi paribus portionibus miſceantur, corpus conſumunt, eaq; uel arida inſpergere licet, uel excepta cadmia illinire.*

Ad putrem carnem continendam, ne vltrà ſerpat, eámq; leniter exedendam plures compoſitiones. [a]

Putrem uerò carnem continet, neq; ultrà ſerpere patitur, & leniter exeſt mel, uel cum lenticula, uel cum marrubio, uel cum oleæ foliis, antè ex uino

* roſ. i. roſaceò

¶ a ἐκβόλιον, ſiue φθόριον.

¶ b Vide an conueniat.

¶ a συλλαμβάνεται

* roſ. i. roſaceo.

¶ b Ξηράφια, vel ξηρία Græcis, & καταπάσματα, ſiue καταπαστὰ φάρμακα. Vide Æginetã lib. 7. ca. 13. parum differunt διαπάσματα, quæ et diapaſmata vocat Plinius, quæ odoris gratia inſperguntur: & ἐμπάσματα, quæ coercendis ſudorib. adhibẽtur, aut ſcarificationis gratia, aut ad pruritum excitandum, Oribaſius.

¶ a Hæc ſunt ἐκ τῶν καθαιρετικῶν genere, partim ἐκ τῶν συσταλτικῶν.

decoctis. Item ſertula campana in mulſo cocta, deinde contrita, aut calx cum cerato, aut amaræ nuces cum allio, ſic ut huius pars tertia ſit, paulumq; his croci adiiciatur. Aut quod habet ſpumæ argenti P. V I.*. cornu bubuli combuſti P. X I I. *. olei myrtei, & uini cyathos ternos. Aut quod ex his conſtat: Floris punici mali, atramenti ſutorij, aloes, ſingulorum P. I I.*. aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum P. I I I I.*. & gallæ P. V I I I. *. ariſtolochiæ P. X. *. Vehementius idem facit etiam adurendo auripigmentum cum chalcitide, & nitro, aut calce, aut charta combuſta. Item ſal cum aceto. Vel ea cõpoſitio quæ habet chalcitidis, capitulorum punici mali, aloes, ſingulorum P. I I.* aluminis ſciſſilis, thuris, ſingulorum P. I I I I. *. & gallæ P. V I I I.*. ariſtolochiæ P. X. *. mellis quantum ſatis ſit ad ea cogenda. Vel cantharides P. I.*. ſulphuris P. I. *. lolij P. I I I.*. Quibus adiicitur picis liquidæ quãtum ſatis eſt: adiungendum mel, chalcitis quoq; cum reſina & ruta miſta, aut cum eadem reſina diphryges, aut uua taminia cum pice liquida. Idem uerò poſſunt feces uini combuſtæ, & calcis, & nitri pares

* & 3. portiones, uel aluminis ſciſſilis. P. *. * 33. thuris, ſandarachæ, nitri, ſingulorum P. *. I. gallæ P. V I I I. *. ariſtolochiæ P. X. *. mellis quantum ſatis eſt.

Vide pag. 257.

Hieræ compoſitio.

Est etiam Hieræ compoſitio, quæ habet myrrhæ, chalcitidis, ſing. P. I I.*. aloes, thuris, aluminis ſciſſilis, ſing. P. I I I I. *. ariſtolochiæ, gallæ immatu-

* P. X. ræ, ſingulorũ P. V I I I. *. malicorij cõtriti P. * X X. *.

Iudæi compoſitio.

Est & Iudæi, in qua ſunt calcis partes duæ, nitri quàm ruberrimi pars tertia, qua urina impuberis pueri

pueri coguntur, donec ſtrigmenti craßitudo ſit. Sed ſubinde is locus, cui id illinitur, madefaciendus eſt.

Iollæ compoſitio.

AT Iollas, chartæ combuſtæ ſandaracæ, ſingulorum P.I.*. calcis P.I I. auripigmenti tãtundem miſcebat.

Ad ſanguinis profluuia vel ex membrana cerebri, vel aliis locis, & ad cancrum, & ad inducendum cicatricem; & ad coercendam carnem creſcentem.

SI uerò ex membrana, quæ ſuper cerebrum eſt, profluit ſanguis, uitellus combuſtus & contritus inſpergi debet: ſi alio loco ſanguinis profluuium eſt, auripigmenti, ſquamæ æris, ſingulorum P.I.. ſandaracæ P.I I.*. marmoris cocti * P.IIII.*. inſpergi debet. Eadem cancro quoq; obſiſtunt. Ad inducendam cicatricem, ſquamæ æris, thuris fuliginis, ſingulorum P.I I.*. calcis P.IIII.*. Eadem increſcentem quoque carnem coercent.* * P.p.II. * uſti * P.p.IIII.

Timæi compoſitio ad ignem ſacrum, vel cancrum.

TImeus autem ad ignem ſacrum, uel ad cancrum his utebatur: Myrrhæ P.II.: thuris, atramenti ſutorij, ſingulorum P.III.*. ſandaracæ, auripigmẽti, ſquamæ æris, ſingulorum P.IIII.*. gallæ P.VI.*. ceruſſæ combuſtæ P.VIII. Eadem uel arida inſperſa, uel melle excepta idem præſtant.*

Ad ſternutamenta excitanda.

STernutamẽta uerò uel albo ueratro, uel ſtruthio coniecto in nares excitantur, uel his miſtis, piperis, ueratri albi, ſingulorum P..3. caſtorei põdo *.*. ſpumæ, nitri P.I I.* ſtruthij * P.I I I.*.* πταρμικός * r.

ἀνακογχυλισμοί.
* lauandi
* lauant

Gargarizationes quibus fieri debeant.

*GArgarizationes autẽ aut * leuandi cauſſa fiũt, aut reprimendi, aut euocandi.* Leuant *lac, cremor uel ptiſanæ, uel furfurum.* Reprimit *aqua, in qua uel lenticula, uel roſa, uel rubus, uel cotoneũ malum, uel palmulæ decoctæ ſunt.* Euocant, *ſinapi, piper.*

De antidotis, & quibus malis opitulentur.

CAPVT XXIII.

ἀντίδοτα

ANtidota rarò, ſed præcipue interdam neceſſaria ſunt, quia grauiſſimis caſibus opitulãtur. Ea recte quidem dantur colliſis corporibus uel per ictus, uel ubi ex alto deciderũt, uel in uiſcerũ, laterum, faucium, interiorumq; partium doloribus. Maxime autẽ deſideranda ſunt aduerſus uenena, uel per morſus, uel per cibos, aut potiones noſtris corporibus inſerta.

Compoſitio antidoti.

* 3.P.
* P ꝑ V
¶ a ſeſeleos
¶ b papaueris
¶ c Syriaci
Vide Dioſcor.
¶ d ſchœnãthi
* P ꝑ VI.2.
* P ꝑ VIII.2.

VNum eſt quod habet lacrymæ papaueris P. *.3. *acori, malabatri* P.V.*. *iridis illyricæ, gummi, ſingulorum* P.II.*. *aniſi* P.III.*. *nardi gallici, foliorum roſæ aridorum, cardamomi, ſingulorũ* P.IIII.*. *petroſelini* P.*.IIII.*3. *trifolij* P.* V.*. *caſiæ nigræ, [a]ſilis, bdellij, balſami, feminis[b] piperis albi, ſing.* P.*.3. *ſtyracis* P.*.V.3. *myrrhæ, opopanacis, nardi* ſyri[c], thuris maſculi, hypociſtidis ſucci, ſing.* P.VI.*. *caſtorei* P.VI.*. *coſti, piperis albi, galbani, reſinæ terebinthinæ, croci, floris iunci[d] rotundi, ſing.* P.**.VI.3. *dulcis radicis* P.* VIII.*.3. *Quæ uel melle, uel paſſo excipiuntur.*

Aliud antidotum Ambroſia nominatum, quod Zopyrus Ptolemæo regi compoſuit.

ALterum quod zopyrus regi Ptolemæo dicitur compoſuiſſe, atq; Ambroſiam nominaſſe, ex his

conſtat: Coſti, thuris maſculi, ſingulorum P.* v. piperis albi P.*.3. floris iunci rotundi P.II.*. cinnamomū P.III.* caſiæ nigræ P.IIII.*. croci Ciliciј P.*.IIII.3. myrrhæ quā ſtacten nominat P.V.*. nardi indici P.*. V.3. Quæ ſingula contrita melle cocto excipiuntur. Deinde ubi utendum eſt, id quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem impleat in potione uini diluitur.

* P p v. hic ubiq; cum P. p. deletis his * notis in hoc cap. legitur.

[a] Antidotum Mithridatis.

NObiliſſimum autē eſt Mithridatis, quod quotidie ſumendo rex ille dicitur aduerſus uenenorū pericula tutū corpus ſuū reddidiſſe. In quo hæc ſunt, coſti P* *. s.3. acori P.V.*. hyperici, cumini, ſagapeni, acaciæ ſucci, iridis Illyricæ, cardamomi, ſingulorū P.*II.*. aniſi P.III.*. nardi gallici, gentianæ radicis, aridorū roſæ foliorū, ſing. P. IIII.*. papaueris lacrymæ, petroſelini, ſingul. P.*.IIII.3. caſiæ, ſilis* loliј, piperis longi, ſingulorū P.VI.*. ſtyracis P.* *.V.3. caſtorei, thuris, hypociſtidis ſucci, myrrhæ, opopanacis, ſingulorum P.VI.*. malabatri foliј P.VI.*. floris iūci rotūdi, reſinæ terebinthinæ, galbani, dauci cretici ſeminis, ſingulorum * P.* *.V.3. nardi, opobalſami, ſing. * P.*.VI.3 thlaſpis P.*.V.33.[b] radicis ponticæ P.VII.*. croci, zingiberis, cinnamomi ſingul.* P.*.VIII.3. Hæc contrita melle excipiuntur, & aduerſus uenenū, quod magnitudinem nucis Græcæ impleat, ex uino datur. In cæteris autem affectibus corporis pro modo eorum, uel quod Aegyptiæ fabæ, uel erui quod magnitudinem impleat, ſatis eſt.

¶ a μιθριδάτειον. vide Galen. 2. de Antidotis, & lib. 7. κατὰ τόπους Plin. lib. 23. cap. 8.
* P p.V.2.
* P p II.
* P p IIII. 2.
* Poliј.
* P p.V.2.
* P.*.VI.
* P p VI.2.
* P p VI.2.
¶ b Rhapōtici
* P p VII.

DE ACOPIS.

Acopum neruis utile. Cap. XXIIII.

ἄκοπον

A Copa quoq; utilia neruis ſunt: Quale eſt quod habet floris iunci rotundi P.* *II.33. coſti, iunci

* P p II.22.

quadrati,lauri baccarũ,ammoniaci, cardamõni,ſing. *P.*.IIII.3.*myrrhæ,æris combuſti,ſingulorũ* * P. *. VII.*iridis illyricæ,ceræ,ſingulorum* *P.IIII.*.*alexandrini calami, iunci rotundi, aſpalathi, xylobalſami, ſingulorum* P. XVIII.*.*ſeui* P. I. *. *unguenti irini cyathum.*

* P p III. 2.
* P p VII.
* P p XIIII. aromatici

* ἱλαιῶδες legitur in ueteri exemplari.

Acopum * Euodes neruis vtile.

ALterum quod * εὐώδες *uocant, hoc modo fit, ceræ.*P.*.3.*olei tantundem, reſinæ terebinthinæ ad nucis iuglandis magnitudinẽ ſimul incoquuntur, deinde infuſa in mortario teruntur, inſtillaturq́; ſubinde quàm optimi mellis acetabulum, tum irini unguenti,& roſæ terni cyathi.*

Enchriſta ad vlcera purganda & implenda.

ἔγχριστα

ETχρισα *autem Græci uocant,liquida quæ illinũtur: Quale eſt quod fit ad ulcera purganda, & implenda maxime inter neruos, paribus portionibus inter ſe miſtis, butyri,medullæ uitulinæ, ſeui uitulini, adipis anſerinæ,ceræ,mellis,reſinæ terebinthinæ,*roſæ,olei cicini.Quæ ſeparatim omnia liquantur,deinde liquida miſcentur, & tum ſimul teruntur: Et hoc quidem magis purgat:magis uerò emollit,ſi pro*roſa cyprus infunditur.*

* roſ.i.roſacei.
*roſ.i.roſaceũ, vt hîc cyprus pro oleo cyprino.
¶ a Sacer ignis ἐρυσίπελας, & ζῶνα Scribonio Largo.
¶ b De ſile vide Plin.lib. 33.cap. vlt.hoc pigmẽtum eſt: aliud ſil,i.ſiler in ſtirpium cẽſu, vt infra cap.25.

Ad ſacrum ignem.

AD *ſacrum*[a] *ignem,ſpumæ argenti* P.VI.*.*cornu bubuli combuſti* P.II.* *conteruntur,adiiciturq́; inuicem uinum, & id quod ſpecialiter* [b] *ſil uocatur, & myrteum,donec utriuſq́; terni cyathi conficiãtur.*

De Catapotiis. Cap. XXV.

καταπότιον ἀνώδυνον

Catapotium ad ſomnũ accerſendum,& leuationem doloris, & ſimul ad coquendum.

Catap

CAtapotia quoque multa ſunt, uariiſq; de cauſis fiunt. Anodyna uocant, quæ ſomno dolorē leuāt: quibus uti, niſi nimia neceßitas urget, alienū eſt. Sunt enim ex uehementibus medicamentis, & ſtomacho alienis. Poteſt tamen etiam ad coquendum, quod habet [b] papaueris lacrymæ, galbani, ſingulorum P. I. *. *myrrhæ, caſtorei, piperis* P. II. *. Ex *quibus quod erui magnitudinem habet, ſatis eſt deuoraſſe.*

ἀνώδυνον.

πεπτικόν

¶ a i. ὀπῷ. τὸ ὀπίου.

Catapotium valentius ad ſomnum.

ALterum ſtomacho peius, ad ſomnum ualētius ex his fit, mandragoræ P. *.3. *apij ſeminis, item hyoſcyami ſeminis, ſingulorum* P. IIII. *. *Quæ ex uino teruntur. Vnum autem eiuſdem magnitudinis, quæ ſuprà poſita eſt, abunde eſt ſumpſiſſe.*

Catapotium ad plurimos dolores per ſomnum leniendos.

SIue autē capitis dolores, ſiue ulcera, ſiue lippitudo, ſiue dentes, ſiue ſpiritus difficultas, ſiue inteſtinorum tormenta, ſiue inflammatio uuluæ eſt, ſiue coxa, ſiue iecur, aut lienis, aut latus torquet, ſiue uitio [b] *locorum aliqua prolabitur, & obmuteſcit, occurrit dolori per quietē eiuſmodi catapotium:* [c] *Silis, acori, rutæ ſylueſtris ſeminis, ſingulorū* P. I. *. *caſtorei, cinnamomi ſing.* P. II. *. *papaueris lacrymæ, panacis, radicis mādragoræ, malorū aridorum,* [d] *iunci rotundi floris, ſingulorū* * P. II. *. *piperis grana* LVI. *Hæc per ſe contrita, rurſus inſtillato ſubinde paſſo, ſimul omnia teruntur, donec craßitudo ſordium fiat. Ex eo paulum aut deuoratur, aut aqua diluitur, & potui datur.*

¶ b i. vuluæ.

¶ c vide pag. præced.

* p p. II.

¶ d σχοίνου ἄνθους, ſquinãti vt vocant.

Catapotium aliud ad multa valens.

πολύχρηστον

QVinctiam ſylueſtris papaueris cū iam ad excipiendam lacrymam maturū eſt, manipulus qui

manu

manu cõprehendi poteſt, in uas demittitur, & ſuperin funditur aqua, quæ id contegat, atq; ita coquitur. V*bi iam bene manipulus is coctus eſt, ibidem expreſſus proiicitur, & cum eo humore, paßi pari menſura miſcetur, inferuetq; donec craßitudinem ſordiũ habeat.* * refrixit *Cum * infrixit, catapotia ex eo fiunt, ad noſtræ fabæ magnitudinem, habentq; uſum multiplicem.* Nam *& ſomnum faciunt, uel per ſe aſſumpta, uel ex aqua data, & aurium dolores leuant, adiectis exiguo modo rutæ ſucco, ac paßi:* Et *tormina ſupprimunt ex uino liquata, & inflammationem uuluæ coercent, miſta cerato ex * roſa facto, cum paulum his croci quoq; acceßit: & ex aqua fronti inducta, pituitam in oculos decurrentem tenent.* * roſ.i. roſaceo

Catapotium ad inducendum ſomnum, quod uulua dolens prohibuit

I*Tem ſi uulua dolens ſomnum prohibuit, croci* P.II. **.aniſi, myrrhæ, ſingulorum* P.I.**.papaueris lacrymæ* P.IIII.**.cicutæ ſeminis* P.VIII.**.miſcentur, excipianturq; uino uetere, & quod lupini magnitudinem habet in tribus cyathis aquæ diluitur.* Id *tamen in febre periculosè datur.*

Ad iecur ſanandum.

* p p.2. * p.i. libra mellis

A*D ſanandum iecur nitri** P. **.3.croci, myrrhæ, nardi* Gallici, *ſingul.** P. I. **.melle excipiuntur, daturq; quod* Aegyptiæ *fabæ magnitudinem habeat.*

Ad finiendos dolores lateris.

A*D lateris dolores finiendos, piperis,* Ariſtolochiæ, *nardi, myrrhæ pares portiones.*

Ad thoracis dolores finiendos.

* p p.I. * p p.III.

A*D thoracis, nardi** P.I.**.thuris, caſiæ ſingulorũ* P.*IIII.**.myrrhæ, cinnamomi ſingul.* P.VI.**.*

croc

croci P. VIII. *. *reſinæ terebinthinæ quadrans, mellis heminæ tres.*

Catapotium Athenionis ad tuſsim. Βηχικὸν

AD *tußim* Athenionis,*myrrhæ,piperis,ſingulorum* P.I.*.*caſtorei, papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. I.*. *Quæ ſeparatim cõtuſa, poſtea iunguntur, & ad magnitudinem fabæ noſtræ, bina catapotia mane,bina noctu dormituro dantur.*

Catapotium Heraclidis Tarentini,ad tuſsim,& ſomnum.

SI *tußis ſomnum prohibet,ad utrunque* Heraclidis Tarẽtini,*croci* P.I.*.*cinnamomi,caſtorei,papaueris lacrymæ,ſingulorum** P.I.*. *myrrhæ, piperis* * P ʒ. 2. *longi,coſti,galbani,ſingulorum* P.*.3.

Catapotium ad purganda vlcera in faucibus tuſsientibus.

QVòd *ſi purganda ſunt ulcera in faucibus tußiẽtibus,panacis,myrrhæ, reſinæ terebinthinæ, ſingulorum* P.v.*.*galbani** P.*.3. *hyſſopi* * P. *.3. * P ʒ. 2. *conterenda ſunt, hisq́; hemina mellis adiicienda, &* * P ʒ. 2. *quod digito excipi poteſt,deuorandum eſt.*

[a] Colice Caſsij medici. Κωλικὴ δύναμις ἡ ἀντίλο-

COlice *uerò* Caßij *ex his conſtat,* * *croci, aniſi, caſtorei, ſingulorum* P.III. *. *petroſelini* P. γος. IIII.*.*piperis & longi, & rotundi,ſingulorum* P. v.*.*papaueris lacrymæ,iunci rotundi,myrrhæ, nardi,ſingulorum* P.VI.*.*Quæ melle excipiuntur.Id autem & deuorari poteſt,& ex aqua calida ſumi.*

Ad infantẽ mortuũ, aut ſecundas expellendas.

INfantem *uerò mortuum, aut ſecũdas expellit aquæ potio,cui ſalis ammoniaci* P. I. *. *aut cui dictami* ἐκβόλιον,ἢ φθόριον. *Cretici* P.I.*.*adiectum eſt.*

Laborantibus ex partu quid dari debeat.

* ieiunis *E*X *partu laborantibus,eryſimum,ex uino tepido* ***ieiunæ dari debet.*

Ad adiuuandum vocem.

ἀῤῥηγιακὴ *V*ocem adiuuat thuris *P.I.*. in duobus cyathis uini datum.*

Aduerſus difficultatem vrinæ.

Διουρητικὴ *A*Duerſus urinæ difficultatem,piperis longi, caſtorei,myrrhæ, galbani, papaueris lacrymæ, croci,coſti unciæ ſingulæ,ſtyracis, reſinæ terebinthinæ pondo ſextantes,mel, abſinthij cyathus. Ex quibus ad magnitudinem fabæ Aegyptiæ, & mane, & *cœnato dari debet.*

* incœnato

ἀῤῥηγιακὴ Arteriaces compoſitio quomodo fiat.

* P.p.I. *A*Rteriace uerò hoc modo fit,caſiæ,iridis,cinnamomi,nardi,myrrhæ,thuris ſingulorū* P.I. *.

* P.p.I. **croci* P.I.*. *piperis grana* x x x.*ex paſſi tribus ſextariis decoquuntur, donec mellis craſsitudo his fiat.*

* P.I. *Aut croci,myrrhæ,thuris,ſingulorum** P.I.*. *coniiciuntur in paſſi eundem modum, eodémque modo decoquuntur. Aut eiuſdem paſſi heminæ tres uſque eò coquuntur, donec extracta inde gutta indureſcat,*

* & ei *& * adiicitur tritæ caſiæ* P.I.*.

De quinque generibus noxarum corporis, & primo de vulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Cap. XXVI.

*C*Vm facultates medicamentorum propoſuerim, genera in quibus noxa corpori eſt, proponam. Ea quinq; ſunt: Cum quid extrinſecus læſit,ut in uulneribus: Cum quid intra ſeipſum corruptum eſt, ut in cancro: Cum quid innatum eſt, ut in ueſica calculus: Cum quid increuit,ut uena,quæ intumeſcens,in uaricem*

cem

*cem conuertitur. Cum quid deeſt, ut cum curta pars aliqua eſt. Ex his alia ſunt, in quibus plus medicamenta, alia in quibus plus manus proficit. Ergo dilatis his, quæ præcipue ſcalpellum & manum poſtulant, nunc de his dicam, quæ maxime medicamentis egent. Diuidam autē hanc quoq; curandi partem ſicut priorem: Et antè dicam de his, quæ in quamlibet partem corporis incidunt. Tum de his, quæ certas partes infeſtant. Incipiam à uulneribus: In his autē ante omnia ſcire medicus debet, quæ inſanabilia ſunt, quæ difficilem curationem habeant, quæ promptiorem. Eſt enim prudentis hominis, primum eum qui ſeruari non poteſt, non attingere, nec ſubire *ſpeciem eius, ut occiſi, quem fors ipſius *peremit. Deinde ubi grauis metus, ſine certa tamen deſperatione eſt, indicare neceſſariis periclitantis in difficili *rem eſſe, ne ſi uicta ars malo fuerit, uel ignoraſſe, uel fefelliſſe uideatur. Sed ut hæc prudenti uiro conueniūt, ſic rurſus hiſtrionis eſt, paruam rem attollere, quò plus præſtitiſſe uideatur. Obligariq; æquum eſt, confeſſione[a] promptæ rei, quò curioſius etiam circumſpiciat, ne quod per ſe exiguum eſt malum, maius curantis negligentia fiat.*

* *ſuſpitionem*
* *interemit*
* *ſpem*
[a] *i. facilis ac expeditæ curationis.*

Quæ vulnera inſanabilia ſint.

Lege Hippoc. lib. 6. Aphor. 18. & lib. de vulneribus.

SEruari nō poteſt, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui iecinoris portæ, cui in ſpina medulla percuſſa eſt, cuiq; aut pulmo medius, aut ieiunum, aut tenuius inteſtinum, aut uentriculus, aut renes uulnerati ſunt, cui'ue circa fauces grandes uenæ, uel arteriæ præciſæ ſunt.

Quæ vulnera difficilem curationem habeant.

VIx[a] autem ad ſanitatem perueniunt, quibus ulla parte pulmo, aut iecinoris craſſum, aut mēbrana

[a] *Hippocr. 6. Aphor. 18*

quæ continet cerebrum, aut lienis, aut uulua, aut ueſica, aut ullum inteſtinum, aut ſeptum tranſuerſum uulneratum eſt. Hi quoque in præcipiti ſunt, in quibus uſque ad grandes, intúſque conditas uenas in alis uel poplitibus mucro deſcendit. Periculoſa etiam uulnera ſunt, ubicunque uenæ maiores ſunt: quoniam exhaurire hominem profuſione ſanguinis poſſunt. Idq́; euenit non in alis tantum atq; poplitibus, ſed etiam in his uenis, quæ ad anum, teſticuloſq; perueniunt. Præter hæc malum uulnus eſt, quodcunq; in alis, uel feminibus, uel[b] inanibus locis, uel in articulis, uel inter digitos eſt. Item quodcũq;[c] muſculum, aut neruũ, aut arteriam, aut membranã, aut os, aut chartilaginẽ læſit.

¶ b inania loca, id eſt ilia, κενεῶνες Hippocr. dicuntur & λαγόνες Vide Gal. Cõm. 3. de Articul. 2. Prognoſt.

¶ c Muſculũ, eius caput vel finem. id enim vulnus prauũ. Galen. Com. Aphor. 66. lib. 5.

Quæ vulnera tutiorem curationem habeant.

*TVtiſſimum omnium, quod in carne eſt: & hæc quidem loco uel peiora, uel meliora ſunt. Modo uerò periculum facit, quodcunque magnum eſt. Aliquid etiam in uulneris genere, figuraq́; eſt. Nam peius eſt quod etiam colliſum, quàm quod tantum diſciſſum eſt, adeo ut acuto quoque, quàm retuſo telo uulnerari commodius ſit. Peius etiam uulnus eſt, ex quo aliquid * exciſum eſt, ex quóue caro alia parte abſciſſa, alia dependet. Peßimáque plaga[d] in orbem eſt: tutißima, quæ lineæ modo recta eſt. Quò deinde propius huic, illiue figuræ uulnus eſt, eò uel deterius, uel tolerabilius eſt. Quin etiam confert aliquid & ætas, & corpus, & uitæ propoſitum, & anni tempus: quia facilius ſaneſcit puer, uel adoleſcens, quã ſenior: ualens, quàm infirmus: neque nimis tenuis, neq; nimis plenus, quàm ſi alterum ex his eſt: Integri habitus, quàm corrupti: exercitatus, quàm iners: ſobrius, & temperans, quàm uino, uenerique deditus.*

* abſciſſum

¶ d curua

Oppor

*Opportuniſsimumq́; curationi tempus uernum eſt, aut certè neq; feruẽs, neq; frigidum. Siquidem uulnera & nimius calor, & nimium frigus infeſtant: maximè tamen horũ uarietas, ideoq́; pernicioſiſsimus autumnus eſt. Sed pleraque ex uulneribus oculis ſubiecta ſunt, quorũdã ipſæ ſedes indices ſunt; quas alio loco demõſtrauimus, cũ poſitus interiorũ partiũ oſtẽdimus. Verũtamẽ quia quædã uicina ſunt, intereſt quoq; uulnus in ſumma parte ſit, an*penitus penetrauerit, neceſſariũ eſt notas ſubiicere, per quas qd intus actũ ſit, ſcire poſsimus, & ex quibus uel ſpes, uel deſperatio oritur.*

[a] Signa percuſsi cordis.

*IGitur corde percuſſo, ſanguis multus effertur, [b] uenæ langueſcũt, color pallidiſsimus, ſudores frigidi, maliq́; odoris, tanquam in*rotato corpore oriuntur, extremiſq́; partibus frigidis, matura mors ſequitur.*

Signa pulmonis icti.

PVlmone uerò icto, ſpirandi difficultas eſt, ſanguis ex ore ſpumãs, ex plaga ruber, ſimulq́; etiã ſpiritus cum ſono fertur: in uulnus inclinari iuuat: quidã ſine ratione conſurgunt. Multi ſi in ipſum uulnus inclinati ſunt, loquuntur: ſi in aliam partem, obmuteſcunt.

Signa iecinoris uulnerati.

IEcinoris autẽ uulnerati notæ ſunt, multus ſub dextra parte profuſus ſanguis, ad ſpinam reducta præcordia, in uentrem cubandi dulcedo, punctiones doloréſque uſque ad iugulum, iunctúmque ei latus ſcapularum, os[a] intentum. Quibus nonnunquam etiam bilioſus uomitus accedit.

Signa percuſſorum renum.

REnibus uerò percuſsis, dolor ad inguina, teſticuloſq́; deſcendit, difficulter urina redditur, eaq;

** penitius*

¶ a Corde percuſſo. Paulus Aegineta lib. 6. cap 88. Corde vulnerato iuxta mammam ſiniſteriorem, &c.

¶ b venæ hic veterum more pro arteriis, vt φλέβες apud Hippocrat. ergò venarũ motus, i. arteriarũ pulſus langueſcunt.

** in ægroto, melius irritato, nã in vetuſto cod. irrotato.*

¶ a i. ſublatũ. Quia coguntur elatis ſcoptulis opertis ſpirare, affectis & muſculis reſpirationis, & trãſuerſo ſepto per conſenſum.

aut eſt cruenta, aut cruor fertur.

Signa vulnerati lienis.

AT liene icto, ſanguis niger à ſiniſtra parte prorumpit, præcordia cum uentriculo ab eadē parte indureſcunt, ſitis urgens oritur, dolor ad iugulum, ſicut iecinore uulnerato uenit.

Signa percuſſæ vuluæ.

*AT cùm uulua percuſſa eſt, dolor inguinibus, & coxis, & * femoribus eſt. Sanguinis pars per uulnus, pars per naturale deſcendit, uomitus bilis inſequitur. Quædam * obtumeſcunt, quædam mente labuntur, quædam ſui compotes, neruorum, oculorumq; dolore urgeri ſe confitentur, morienteſq; tandem, eadem quæ corde uulnerato patiuntur.*

Signa percuſsi cerebri, vel membranæ eius.

* *SIn[a] cerebrū, membranáue eius uulnus accepit, ſanguis per nares, quibuſdam etiam per aures exit, fereq; [b] bilis uomitus inſequitur. Quorūdam ſenſus obtunduntur, appellatiq; [c] ignorant. Quorundā trux uultus eſt, quorundam oculi quaſi reſoluti, huc atque illuc [d] mouentur. Fereq; tertio uel quinto die delirium accedit. Multorum etiam nerui diſtenduntur. Ante mortem autem plerique faſcias, quibus caput deligatum eſt, lacerant, ac nudum uulnus frigori obiiciunt.*

Signa percuſsi ſtomachi.

VBi [a] ſtomachus autem percuſſus eſt, ſingultus, & bilis uomitus inſequitur. Si quid cibi uel potionis aſſumptum eſt, id redditur citò. [b] Venarum motus elangueſcunt, ſudores tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigeſcunt.

Signa ieiuni inteſtini, & ventriculi vulnerati, & aliorum inteſtinorum.

Communes

** fœminibus. in cod.*
** obmuteſcūt.*
** Enimuero ſi. cod.*
¶ a Vide Hippocr. lib. 1. de morbis.
¶ b Vomitus inſequit. Paulus lib. 6. cap. 88. et Hippocrates libro 6. Aphoriſ. 50. alia ſigna adiiciūt, vt febrem vehementē, capitis dolorem, oculorum inflammationem cum linguæ rubore.
¶ c non audiunt.
¶ d cod. cōmouētur: nec habet atque
¶ a Paulus lib. 6. cap. 88. Ex ventriculo chylus, ex inteſtinis ſtercus egreditur.
¶ b Hic & pro arteriis. Vide ſuprà de Iecinore.

Communes uerò ieiuni inteſtini, & uẽtriculi uulnerati notæ ſunt. Nã cibus, & potio per uulnus exeunt, præcordia* indureſcunt, nõnunquam bilis per os redditur. Inteſtino tãtùm ſedes inferior eſt. Cætera inteſtina icta uel ſtercus, uel odorem eius exhibẽt. * intumeſcunt

Signa percuſſæ medullæ, quæ in ſpina eſt.

Medulla uerò quæ in ſpina eſt* diſcuſſa, nerui reſoluuntur, aut diſtendũtur, ſenſus intercidit, interpoſito tẽpore aliquo ſine uoluntate inferiores partes uel ſemen, uel urinam, uel etiam ſtercus excernũt. *percuſſa, vet. Al. diſciſſa,

Signa ſepti tranſuerſi percuſsi.

At ſi ſeptum tranſuerſum percuſſum eſt, præcordia ſurſum contrahuntur, ſpina dolet, ſpiritus rarus eſt, ſanguis ſpumans fertur.

Signa veſicæ vulneratæ.

Veſica uerò uulnerata, dolẽt inguina. Quodſuper pubẽ eſt, intẽditur, pro urina ſanguis, aut ex ipſo uulnere urina deſcẽdit, ſtomach⁹ afficitur. Itaq; aut bilẽ uomũt, aut ſingultiũt, frig⁹, et ex eo mors ſequitur. Paulus lib. 3. cap. 45.

De ſanguine, & ſanie, & pure, & eorum ſpeciebus, quandóq; meliora, deterioráue ſint.

His cognitis, etiamnum quædam alia noſcenda ſunt, ad omnia uulnera ulceráq;, de quibus dicturi ſumus, pertinentia. Ex his autem exit ſanguis, ſanies, pus. Sanguis omnibus notus eſt.[a] Sanies eſt tenuior hoc,[b] uariè craſſa, & glutinoſa, & colorata. Pus craßißimũ,[c] albißimumq́;, glutinoſius & ſanguine & ſanie. Exit autem ſanguis ex uulnere recenti, aut iam ſaneſcente. Sanies eſt inter utrunq; tẽpus: Pus ex ulcere iam ad ſanitatẽ ſpectante. Rurſus & ſanies, & pus quaſdã ſpecies Græcis nominibus diſtinctas habẽt. Eſt enim quædam ſanies, quæ uel ἰχὼρ, uel *meliceria,

Sanies. Pus. ¶ a ἰχὼρ ¶ b varia ¶ c albidißimum, cod. * μελίκηρος. cod. melicera.

nominatur. Eſt pus, quod ἐλαιῶδες appellatur. ἰχὼρ
tenuis, ſubalbidus ex malo ulcere exit, maximeq́; ubi
neruo læſo inflammatio ſecuta eſt. Meliceria craſ-
* & glutinoſa, & *ſior, & * glutinoſior, ſubalbida, melliq́; albo ſubſimi-*
lis fertur. Hæc quoque ex malis ulceribus, ubi nerui
circa articulos læſi ſunt, & inter hæc loca, maximè
* vnguinoſum *ex genibus. Ἐλαιῶδες tenue, ſubalbidum, quaſi * un-*
ctum colore atque pinguitudine, oleo albo nõ diſsimi-
le, adparet in magnis ulceribus ſaneſcentibus. Malus
eſt autem ſanguis nimium aut tenuis, aut craſſus, colo-
re uel liuidus, uel niger, aut pituita miſtus, aut uarius.
* ruber *Optimus calidus, * rubens, modicè craſſus, non gluti-*
noſus. Itaq; protinus eius uulneris expedita magis cu-
ratio eſt, ex quo ſanguis bonus fluxit. Itẽq; poſtea ſpes
in his maior eſt, ex quibus melioris generis quæq; pro-
* quoque *ueniunt. Sanies * igitur mala eſt, multa, nimis tenuis, li-*
uida, aut pallida, aut nigra, aut glutinoſa, aut mali odo
ris, aut quæ & ipſum ulcus, & iunctã ei cutem erodit.
Melior eſt nõ multa, modicè craſſa, ſubrubicunda, aut
ſubalbida. ἰχὼρ autẽ peior eſt multus, craſſus, ſubliui-
dus, aut ſubpallidus, glutinoſus, ater, calidus, mali odo-
ris. Tolerabilior eſt ſubalbidus, qui cætera omnia cõ-
traria prioribus habet. Meliceria aũt mala eſt multa,
& percraſſa, melior quæ & tenuior, et minus copioſa
eſt. Pus inter hæc optimum eſt. Sed id quoq; peius eſt
multum, tenue, dilutum, magisq́; ſi ab initio tale eſt.
Itemq́; ſi colore ſero ſimile, ſi pallidum, ſi liuidũ, ſi fe-
culentum eſt. Præter hæc, ſi malè olet, niſi tamen locus
hũc odorẽ excitat. Melius eſt, quo minus eſt, quo craſ-
ſius, quo albidius. Itẽq; ſi læue eſt, ſi nihil olet, ſi æqua-
le eſt: modo tamen cõuenire, & magnitudini uulneris
& tempori debet. Nam plus ex maiore, plus nondum

ſolutis

*ſolutis inflammationibus naturaliter fertur. Elæodes. quoq; peius eſt multum, & parum pingue: quò minus *etiam, quoq; idipſum pinguius, eo melius eſt.* * eius

Curatio aduerſus profuſionem ſanguinis in vulneribus.

Q*Vibus exploratis, ubi aliquis ictus eſt, qui ſeruari poteſt, protinus proſpicienda duo ſunt, ne ſanguinis ſit profuſio, néue inflammatio interimat. Si profuſionem timemus, quod ex ſede uulneris, & ex magnitudine eius, & ex impetu ruentis ſanguinis intelligi poteſt, ſiccis linamentis uulnus implendum eſt, ſupráq; imponenda ſpongia ex aqua frigida expreſſa, ac manu ſuper comprimenda. Si parum ſic ſanguis cõquieſcit, ſæpius linamenta mutanda ſunt: & ſi ſicca parum ualent, aceto madefaciẽnda ſunt. Id uehemens ad ſanguinem ſupprimendum eſt. Ideoq; quidã id uulneri infundunt. Sed alius rurſus metus ſubeſt, ne nimis ualenter ibi retenta materia magnam inflammationem poſtea moueat. Quæ res efficit, ut neq; rodentibus medicamentis, neq; adurentibus, & ob idipſum inducentibus cruſtam, ſit utendum, quamuis pleraq; ex his ſanguinem ſupprimunt: Sed ſi ſemel ad ea decurritur *potius quæ mitius idem efficiũt. Quod ſi illa quoque profluuio uincuntur, uenæ quæ ſanguinem fundunt apprehendendæ, *circáq; id quod ictum eſt, duobus locis deligandæ, intercidendǽq; ſunt, *ut & in ſe ipſæ coeant, & nihilominus ora præcluſa habeant. Vbi ne id quidem res patitur, poſſunt ferro candenti aduri: Sed etiam ſatis multo ſanguine effuſo ex [a] eo loco, quo neque neruus, neque muſculus eſt, ut puta in fronte, uel ſuperiore capitis parte, commodiſſimum tamen eſt, cucurbitulam admouere à * diuerſa parte,*

** his potius*
** intráq;*
** vt in ſe iunctæ coeant*
¶ a In fronte duo muſculi, quorũ obliquæ fibræ: quin & in frontẽ mittitur ramus ex tertio coniugio neruorum.
** ab aduerſa, vel auerſa*

ut illuc ſanguinis curſus reuocetur.

Curationes aduerſus vulnerum inflammationem.

ET *aduerſus profuſionem quidem in his auxilium eſt. Aduerſus inflammationẽ autem in ipſo ſanguinis curſu:* * *ea timeri poſſunt, ubi læſum eſt uel os, uel neruus, uel chartilago, uel muſculus: aut ubi parum ſanguinis pro modo uulneris fluxit.* Ergo *quoties quid tale erit, ſanguinẽ maturè ſupprimere non oportebit, ſed pati fluere, dum tutum erit, adeò ut ſi parũ fluxiſſe uidebitur, mitti quoq; ex brachio debeat, utique ſi corpus iuuenile, & robuſtum, & exercitatum eſt, multóq; magis, ſi id uulnus ebrietas præceßit.* Quòd *ſi* [a] *muſculus læſus uidebitur, præcidendus erit.* Nam *percuſſus mortiferus eſt, præciſus ſanitatem recipit.*

*eaq;

¶ a neruus Galen. cap. 9. lib. 3. Methodi. Si muſculi capite puncto conuulſio accidat, quæ nullis remediis leniatur, idem faciendũ tradit.

* venæ ſectione.

De glutinatione vulnerum.

SAnguine *autem uel ſuppreſſo, ſi nimius erumpit: uel* * *exhauſto, ſi per ſe parum fluxit, longè optimum eſt, uulnus glutinari.* Poteſt *autem id uel quod in cute, uel etiam in carne eſt, ſi nihil ei præterea mali accedit.* Poteſt *caro alia parte dependens, alia inhærens, ſi tamen etiamnum integra eſt, & coniunctione corporis fouetur.* In *his uerò quæ glutinantur duplex curatio eſt.* Nam *ſi plaga in molli parte eſt, ſui debet, maximeq; ſi diſciſſa auris ima eſt, uel imus naſus, uel frons, uel bucca, uel palpebra, uel labrum, uel circa guttur cutis, uel uenter.* Si *uerò in carne uulnus eſt, hiatq;, neq; in unum oræ facilè attrahũtur, ſutura quidem aliena eſt.* Imponendæ *uerò fibulæ ſunt, ἀγκτῆρας* Græci nominant) *quæ oras* (paulum tamen) *contrahunt, quo minus lata poſtea cicatrix ſit.* Ex *his autem colligi poteſt, id quoque quod alia parte dependens,*

alia

alia * inhærebit, ſi alienatum adhuc non eſt, futuram, an fibulam poſtulet. Ex quibus neutra antè debet imponi, quàm intus uulnus purgatum eſt, ne quid ibi concreti ſanguinis relinquatur. Id enim & in pus uertitur, & inflammationem mouet, & glutinari uulnus prohibet. Ne linamentum quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſſa inditum eſt, inibi reliquendũ eſt. Nam id quoq; inflammat. Comprehendi uero ſutura uel fibula non cutẽ tantum, ſed aliquid etiam ex carne, ubi ſuberit hæc, oportebit, quò ualentius hæreat, neq; cutem abrumpat. Vtraq; optima eſt ex * acia molli non nimis torta, quò mitius corpori inſidat. Vtraq; neque nimis rara, neq; nimis crebra iniicienda eſt. Si nims rara eſt, non cõtinet. Si nimis crebra eſt, uehemẽter affi cit: quia quò ſæpius acus corpus* trãſiuit, quoq́; plura loca [b] iniectum uinculũ mordet, eo maiores inflammationes oriuntur, magiſq; æſtate. Neutra etiam uim * illam deſiderat: ſed eatenus utilis eſt, * qua cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequitur. Ferè tamen fibulæ latius uulnus eſſe patiũtur. Sutura oras iungit, quæ ne ipſæ quidẽ inter ſe cõtingere ex toto debẽt, ut ſi quid intus humoris [c] concreuerit, ſit quà emanet. Si quod uulnus neutrum horum recipit, id tamen purgari debet, deinde omni uulneri primo imponẽda eſt ſpongia ex aceto expreſſa: ſi ſuſtinere aliquis aceti uim non poteſt, uino utendum eſt. Leuis plaga iuuatur etiam, ſi ex aqua frigida expreſſa ſpongia imponitur. Sed ea quocunque modo impoſita eſt, dum * manet, prodeſt. Itaque ut inareſcat, non eſt commitendum. Licétque ſine peregrinis, & conquiſitis, & compoſitis medicamentis uulnus curare. Sed ſi quis huic parum confidit, imponere medicamentum debet, quod

* inhæret

* Acia. ῥάμμα, filũ. Titinius, Phrygio ſui primò, beneq; id opus ſciui. Reliqui acus, aciaſq; hero atque heræ noſtræ.

* tranſuit

¶ b iniecta fibula

* vllam

* quatenus, Vet.

¶ c in pus ſcilicet: uel lege coiuerit.

* madet

*debet, quod ſine ſeuo cõpoſitum ſit ex his, quæ cruẽtis uulneribus apta eſſe [d] propoſui. Maximeq; ſi caro eſt, [e] barbarũ: ſi nerui, uel chartilago, uel aliquid ex eminentibus, quales aures, uel labra ſunt, [f] Polybi ſphragidem. [g] Alexandrinũ quoq; uiride neruis idoneũ eſt, eminẽtibusq; partibus ea, quã Græci * ῥύπτουσαν uocãt. Solet etiam colliſo corpore exigua parte findi cutis. Quod ubi incidit, non alienum eſt ſcapello latius aperire, niſi muſculi, neruiq; iuxtà ſint, quos incidi nõ expedit. Vbi ſatis diductum eſt, medicamentum imponendum eſt. At ſi id quod colliſum eſt, quamuis parum diductum eſt, latius tamen aperiri propter neruos, aut muſculos non licet, adhibenda ſunt ea, quæ humorem leniter extrahant, præcipueq; ex his, id quod rhypodes uocari [h] propoſui. Non alienum eſt, etiam ubicunque uulnus graue eſt, * impoſitum, quo id iuuetur, inſuper circundare lanam ſuccidam ex aceto, & oleo. Vel cataplaſma, ſi mollis is locus eſt, quod leniter reprimat: ſi neruoſus aut muſculoſus, quod emolliat.*

Quomodo vulnus ligari conueniat.

*FAſcia uerò ad uulnus deligandũ, [a] lintea aptiſſima eſt, eaq; lata eſſe debet, ut ſemel iniecta non uulnus tantùm, ſed paulum utrinque etiam oras eius cõprehendat. Si ab altera parte caro magis receſſit, ab ea melius attrahitur. Si æquè ab utraque, tranſuerſè comprehẽdere oras debet: aut ſi id uulneris ratio non patitur, media primùm iniicienda eſt, ut tum in utranque partem ducatur. Sic autem deliganda eſt, ut & contineat, neque aſtringat. Quod non continetur, elabitur: Quod nimis aſtrictum eſt, [b] cancro periclitatur. Hyeme ſæpius faſcia circuire debet: æſtate quoties neceſſe eſt: tum extrema pars eius * inferioribus acu*

aſſuenda

¶ d pag. 214.
¶ e deſcribitur pag. 207.
¶ f Vide pag. 215.
¶ g deſcribitur pag. 211.
** ῥύπτουσαν, vel ἐκρ-- nẽpe σφραγῖδα. Deſcribitur pag. 215. hoc titulo, Paſtillus ad vlcera ſordida.*
¶ h pag. 211.
** impoſito, quo adiuuetur.*
¶ a linea quidam leg.
¶ b gãgrena
** inferior*

*aſſuenda eſt. Nã nodus uulnus lædit, niſi tamẽ lõgè eſt. * Illo neminẽ decipi decet, [c] ut propriã uiſcerum curationẽ requirat, * de quibus ſuprà poſui. Nã plaga ipſa curanda extrinſecus uel ſutura, uel alio medicinæ genere eſt. In uiſceribus nihil mouẽdũ eſt, niſi aut ſi quid ex iecinore, aut liene, aut pulmone dũtaxat extremo dependeat, præcidatur. Alioquin uulnus interius ea uictus ratio, eaq; medicamenta ſanabunt, quæ cuiq; uiſceri conuenire ſuperiore libro propoſui.*

* Porrò
¶ c ὡς.i. ὅτι,
* ab iis de quib.

De ratione victus, & notis vulnerum, curationibusque eorum.

*His ita primo die ordinatis, homo in lecto collocãdus eſt, iſq; ſi graue uulnus eſt, abſtinere quãtum uires patiuntur ante inflammationẽ à cibo debet bibere donec ſitim finiat aquã calidam: uel ſi æſtas eſt, neq; febris, neq; dolor eſt, etiam frigidam. Adeo tamen nihil perpetuum eſt (ſed ſemper pro uiribus corporis æſtimandũ) ut imbecillitas etiam cibũ protinus facere neceſſarium poßit, tenuem ſcilicet & exiguũ, qui tantum ſuſtineat: Multiq; etiam ex profluuio ſanguinis intermorientes, ante ullam curationẽ uino reficiendi ſint, quod alioqui inimicißimum uulneri eſt. Nimis uerò intumeſcere uulnus, periculoſum: nihil intumeſcere, periculoſißimum eſt. Illud indicium eſt magnæ inflãmationis, hoc emortui corporis. Protinusq;, ſi mens homini conſiſtit, ſi nulla febris acceßit, ſcire licet, maturè uulnus ſanũ fore. Ac ne febris quidem terrere debet, ſi in magno uulnere, dum inflammatio eſt, permanet. Illa pernicioſa eſt, quæ uel leui uulneri ſuperuenit, uel ultra tempus inflammationis durat, uel delirium mouet, uel ſi neruorum * rigor, aut diſtẽtio, quæ ex uulnere orta eſt, eam non finit. [a] Vomitus quoque*

* rigorem, aut diſtentionem (quæ ex vulnere orta eſt) ea non-- vide Hippocr. Aph. 57. lib. 4. & 25. lib. 2.
¶ a vide Aph. 50. lib. 6.

*bilioſus non uoluntarius, uel protinus ut percuſſus eſt aliquis, uel dum inflammatio manet, malum ſignum eſt, in his duntaxat, quorum uel nerui, uel etiam neruoſi loci uulnerati ſunt. Sponte tamen uomere non alienum eſt, præcipuè his, quibus in conſuetudine fuit: ſed neq; protinus poſt cibum, neq; iam inflammatione orta, neq; cũ in ſuperioribus partibus plaga eſt. Biduo ſic uulnere habito, tertio die aperiendum, detergendaq; ſanies ex aqua [d] frigida eſt, eademq; rurſus iniicienda ſunt: Quinto * iam die quanta inflammatio futura eſt, ſe oſtendit. Quo die rurſus detecto uulnere cõſiderãdus color eſt. Quod ſi liuidus, aut pallidus, aut uarius, aut niger eſt, ſcire licet malũ uulnus eſſe: idq; quandocũq; animaduerſum eſt, terrere nos poteſt. Album, aut rubicundũ eſſe ulcus, cõmodiſſimum eſt. Item cutis dura, craſſa, dolẽs, periculũ oſtendit. Bona ſigna ſunt, ubi hæc ſine dolore tenuis, & mollis eſt. Sed ſi glutinatur uulnus, aut leuiter intumuit, eadem ſunt imponenda, quæ primò fuerũt. Si grauis inflãmatio eſt, neq; glutinandi ſpes eſt, eaq; pus moueat, aquæ quoq; calidæ neceſſarius uſus eſt, ut & materiam digerat & duritiam emolliat, & pus citet. Ea ſic temperanda eſt, ut & manu contingenti iocunda ſit, uſq; eò adhibenda donec aliquid ex tumore minuiſſe, * coloremq; ulceri magis naturalem reddidiſſe uideatur: * maximeq; ſi grande uulnus eſt, tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis chartilaginoſis, rhypodes: Poſt id fomentum, ſi lata plaga non patet, imponi protinus emplaſtrum debet: & ſi latius hiat, illud emplaſtrum liquari ex irino unguento oportet, eoq; illita linamenta diſponi per plagam: deinde emplaſtrum ſuprà dari, & ſuper id ſuccidam lanam, minuſq; etiam,*

¶ [d] *Hoc repugnat Aph. 20. lib. 5.*

* *tamen Cod.*

* *calorẽ Cod.*

* *Poſt id fomentum ſi latè plaga non patet, impone protinus emplaſtrum debet: maximeq; ſi grande vulnus eſt, tetrapharmacum: ſi in articulis, digitis, locis chartilaginoſis, Rhypodes: At ſi latius, &c.*

quàm primò,faſciæ adſtringendæ ſunt.

Curationes propriæ articulorum.

PRopriè *quædam in articulis uiſenda ſunt,in quibus ſi præciſi* [a] *nerui ſunt,qui continebant,debilitas eius partis ſequitur. Si id dubiũ eſt, & ex acuto telo plaga eſt,* ea tranſuerſa, cõmodior eſt. Si retuſo & graui eſt, nullum in figura diſcrimẽ eſt. At uiſendum eſt pus ſupra articulum, an infra naſcatur. Si ſub eo naſcitur, albumq́; & craßum diu fertur, neruum præciſum eſſe credibile eſt.* Magis quoq; maiores dolores inflãmationesq́;, quò maturius excitatæ ſunt. Quamuis autem non abſciſſus neruus eſt, tamẽ ſi circà tumor* [b] *durus diu permanet, neceſſe eſt & diuturnũ ulcus eſſe, & ſano quoq; eo tumorem permanere: futurumq́; eſt,ut tardè membrum id extendatur uel contrahatur.*[c] *Maior tamen in extendendo mora eſt, ubi recuruato articulo curatio adhibita eſt, quàm in recuruando eo, quod rectum continuerimus. Collocari quoq; membrũ quod ictum eſt ratione certa debet. Si glutinandum eſt, ut ſuperius ſit, ſi * in inflammatione eſt,ut in neutram partẽ inclinatum ſit. Si iam pus profluit,ut deuexum ſit. Optimum etiam medicamentum quies eſt: moueri & ambulare, niſi ſanis, alienum eſt. Minus tamen his eſt periculoſum,qui in capite uel brachiis,quã qui in inferioribus partibus uulnerati ſunt. Minimeq́; ambulatio conuenit, femine, aut crure,aut pede laborante. Locus in quo cubabit,tepidus eſſe debebit. Balneum quoq; dum parum uulnus purum eſt, inter res infeſtißimas eſt.nam id & humidum,& ſordidum reddit,ex quibus ad cancrum tranſitus eſſe conſueuit. Lenis frictio rectè adhibetur, ſed his partibus, quæ longius abſunt à uulnere.*

dicenda

¶ a nerui tendines,membranæ,ligamenta.

** & ea*

** magisq; quò maiores. & quò in.*

¶ b durus permanet ex reliquiis inflammationis immodicè resolutæ, aut ſcyrrho, aut grandiore cicatrice.

¶ c Hoc vitiũ ἀγκύλη lib. 5. capit. 18. ſiue ἀγκύλωσις. cui opponitur ὀρθόκωλον.

** ſi in eo inflammatio eſt.*

Vuln

Vulnus quomodo purgandum eſt.

INflammatione finita, uulnus purgandum eſt. Id optime faciunt tincta in melle linamenta: ſupraq; id, emplaſtrum, *uel [a] enneapharmacũ, dandum eſt. Tum demum uerò purũ ulcus eſt, cum rubet, ac nimium neq; ſiccum, neq; humidum eſt. At quodcunque ſenſu caret, quod non naturaliter ſentit, quod nimiũ aut aridum, aut humidum eſt, quod aut pallidum, aut albidum, aut liuidum, aut nigrum eſt, id purum non eſt.

* tetrapharcum, vel ¶a quod pag. 209.

Quomodo vulnus implendum eſt.

PVrgato, ſequitur ut impleatur: iámque calida aqua eatenus neceſſaria eſt, ut ſanies remoueatur. Lanæ ſuccidæ ſuperuacuus uſus eſt: Lota melius circundatur. Ad implendum autem uulnus proficiunt quidem etiam medicamenta aliqua: Itaq; ea adhiberi non alienum eſt, ut butyrum cum * roſa, exigua mellis parte, aut cum eadem parte, aut cum eadem roſa tetrapharmacum, aut ex roſa linamenta. Plus tamen proficit balneum rarum. Cibi boni ſucci, uitatis omnibus acribus, * ſed iam plenioribus. Nam & auis, & uenatio, & ſuilla elixa dari poteſt. Vinum omnibus dum febris, dum inflammatio eſt, alienum eſt: Itemq; uſque ad cicatricem, ſi nerui, muſculiue uulnerati ſunt: etiam ſi alte caro, * aut ſi plaga in ſumma cute generis tutioris eſt, poteſt non peruetus, modicè tamen datum, ad implendum quoq; proficere. Si quid molliendum eſt, quod in neruoſis locis, muſculoſisq; neceſſarium eſt, cerato quoque ſuper uulnus utendum eſt. At ſi caro ſupercreuit, modice reprimit ſiccum linamentum, uehementius ſquama æris. Si * plus eſt, quod tolli opus eſt, adhibenda ſunt etiam num uehementiora, quæ corpus exedant. Cicatricẽ poſt omnia hæc

* roſ. i. roſaceo, vt & infra.

* ſed etiam pleniores

* At ſi

* carnis

hæc commodè inducit, lycium ex paſſo, aut lacte dilutum, uel etiam per ſe impoſitum ſiccum linamentum.

De vlceribus, & quæ extrinſecus per vulnera incidunt, curationibuſque eorum.

Hic ordo fœlicis curationis eſt. Sed quædā tamen periculoſa incidere conſuerunt. Interdum enim *uetuſtas ulcus occupat, induciturq́; ei callus, & circum oræ craſſæ liuent, poſt quæ quicquid medicamētorum ingeritur, parum proficit, quod fere negligenter curato ulceri ſuperuenit.* Interdum *uel ex nimia inflammatione, uel ob æſtus immodicos, uel ob nimia frigore, uel quia nimis uulnus aſtrictum eſt, uel quia corpus aut ſenile, aut mali babitus eſt,* [a] *cancer occupat.* ¶ *a gangrena* Id *genus à Græcis diductum in ſpecies eſt, noſtris uocabulis nō eſt.* Omnis *autem cancer non ſolum id corrumpit, quod occupauit, ſed etiam ſerpit, deinde aliis aliiſq́; ſignis* decernitur.* Nam *modò ſuper inflammationem rubor ulcus ambit, iſq́; cum dolore procedit,* * *diſcernitur* ἐρυσίπελας *Græci nominant.* Modò *ulcus nigrum eſt, quia caro eius corrupta eſt:* Idq́; *uebementius etiam putreſcendo intenditur.** Vbi *humidum eſt, & ex nigro ulcere humor pallidus fertur, maliq́; odoris eſt,* * *Modò vlcus* * *extenditur* *carunculæ corruptæ.*[b] Interdum *etiam nerui ac membranæ reſoluūtur, ſpecillumq́; demiſſum deſcendit aut* *Deſcribitur vera gangræna.* *in latus, aut deorſum, eoq́; uitio nonnunquā os quoq́; afficitur.*[c] Modò *oritur ea, quā Græci* γάγγραιναν *appellant.* ¶ *b Eſt* σφακελός Priores *in qualibet parte corporis fiunt.* ¶ *c Eſt* νόμη καὶ φαγέδαινα. Hæc *in prominētibus membris, id eſt inter ungues, & alas uel inguina, fereq́; in ſenibus, uel his quorum corpus mali habitus eſt.* Caro *in ulcere uel nigra, uel liuida eſt, ſed ſicca & arida, proximaq́; cutis plerunque ſubnigris * puſtulis impletur, deinde ei proxima uel* * *puſulis*

pallida, uel liuida, fereque rugoſa ſine ſenſu eſt. Vlterior in inflammatione eſt, omniáque ea ſimul ſerpunt. Vlcus in locum puſtuloſum: Puſtulæ in eum qui pallet aut liuet: Pallor aut liuor, in id quod inflammatũ eſt: Inflammatio, in id quod integrũ eſt, tranſit. Inter hæc deinde febris acuta oritur, ingénſque ſitis, quibuſdam etiam delirium accedit, alij quamuis mentis ſuæ compotes ſunt, balbutiendo tamen uix ſenſus ſuos ore explicãt. Incipit affici ſtomachus. Fit fœdi ſpiritus ipſe odoris. Atque initium eius quidem mali recipit curationem. Vbi uerò penitus inſedit, inſanabile eſt, plurimiq; ſub frigido ſudore moriuntur.

Curatio vlceris.

*exc- * concidẽdum. cod.*

** caruncula*

** has, vel hoc*

AC pericula quidem uulnerum hæc ſunt. Vetus *autem ulcus ſcalpello* incidendum eſt, excidendæq; eius oræ, & quicquid ſuper eas liuet, æquè incidendum.* Si uaricula intus eſt, quæ* his ſanari prohibet, ea quoq; excidenda. Deinde, ubi ſanguis emiſſus, nouatumq; uulnus eſt, eadem curatio adhibenda, quæ in recentibus uulneribus expoſita eſt. Si ſcalpello aliquis uti* non uult, poteſt ſanare id emplaſtrum, quod ex* [a] *ladano fit: & cum ulcus ſub eo exeſum eſt, id quo cicatrix inducitur.*

** nolit cod.*

¶a Pag. 212. deſcribitur

Curatio Eryſipelatum.

** ceruicem.*

** pluuiatili cod.*

¶a cupreſſo, pro galbulis (ſiue globulis) pilulíſque cupreſſi.

ID *autem quod* Eryſipelas *uocari dixi, non ſolùm uulneri ſuperuenire, ſed ſine hoc quoq; oriri cõſueuit, atq; interdum periculũ maius affert, utiq; ſi circa *ceruices aut caput cõſtitit. Oportet, ſi uires patiuntur, ſanguinem mittere, deinde imponere ſimul reprimẽtia & refrigerãtia, maximeq; ceruſſam ſolani ſucco, aut cimoliã cretam aqua* pluuiali exceptã, aut ex eadẽ aqua ſubactã hordei farinã* [a] *cupreſſo adiecta, aut*

ſi tenerius

ſi tenerius corpus eſt, lenticulã. Quicquid impoſitũ eſt, betæ folio contegendum eſt, & ſuper linteolũ frigida aqua madens imponendum.*[b] *Si per ſe refrigerãtia parũ proderunt, miſcenda erunt hoc modo, ſulphuris* P.I.*. *ceruſſæ & croci, ſingulorum** P.XX.*. *eaq́; cum uino conterẽda ſunt, & id his illinendũ: aut ſi durior locus eſt, ſolani*[c] *folia cõtrita ſuillæ adipi miſcẽda ſunt, & illita linteolo ſuperiniicienda. At ſi nigrities eſt, neq; dum ſerpit, imponẽda ſunt, quæ carnẽ putrem lenius exedãt, repurgatũq; ulcus ſicut cætera nutriẽdũ eſt. Si magis*[d] *putre eſt, iãq; procedit ac ſerpit, opus eſt uehemẽtius erodẽtibus. Si ne hæc quidem euincũt, aduri locus debet, donec ex eo nullus humor feratur: nam quod ſanũ eſt, ſiccũ eſt cùm aduritur. Poſt uſtionem putris ulceris, ſuperponẽda ſunt quæ cruſtas à uiuo reſoluant,* eas* ἐσχάρας *Græci uocant. Vbi exciderunt, purgandum ulcus maxime melle & reſina eſt: Sed aliis quoque purgari poteſt, quibus purulenta curantur,* eodemq; modo ad ſanitatem perducendũ eſt.*

Curatio Gangrænæ.

*GAngrænam uerò ſi nondum planè tenet, ſed adhuc incipit, curare non difficillimum eſt, utiq; in corpore iuuenili, & magis etiam ſi muſculi integri ſunt, ſi nerui uel læſi non ſunt, uel leuiter affecti ſunt, neq; ullus magnus articulus nudatus eſt, aut carnis in eo loco paulum eſt, ideoq; nõ multum, quod putreſceret, fuit, conſiſtitq; eo loco uitium: quod maxime fieri in digito poteſt. In eiuſmodi caſu primum eſt, ſi uires patiuntur, ſanguinem mittere. Deinde quicquid aridum eſt, & * intentione quadam proximum quoq; locum male habet, uſque ad ſanum corpus* concidere. Medicamenta uero, dum malum ſerpit, adhibenda*

* lenticula.

¶ b Remediũ hoc conuenit, cum nimia refrigeratione Eryſipelas liuet, & diaphoretica poſtulat.

* P. XXII*. XXXII.

¶ c Remediũ hoc prodeſt, vbi immodica refrigeratione Eryſipelas ſcyrrhoſum effectum eſt.

¶ d Vide Hippocrat. lib. 7. Aphor. 20.

ἐσχαρωτικὰ

* eóque.

Gangrænæ curatio chirurgica. pag. 385.

* extenſione

* Al. excidere, nõ muto. ſic in cod. pag. præced. vt habet recepta lectio.

nulla ſunt,quæ pus mouere conſuerunt:ideoq́; ne aqua quidem calida. Grauia ª *quoq;,quamuis reprimentia, aliena ſunt. Sed his quàm leuiſsimis opus eſt:ſuperq́; ea quæ inflammata ſunt,utendum eſt refrigerantibus. Si nihilo magis malum conſtitit, uri id,quod eſt inter integrum ac uitiatum locum,debet.Præcipueq́; in hoc caſu petendum, non à medicamentis ſolum, ſed etiam à uictus ratione præſidium eſt. Neq; enim id malum niſi corrupti uitioſiq́; corporis eſt.Ergo,primò, niſi imbecillitas prohibet abſtinentia utendum. Deinde danda quæ per cibum potionémque aluum, ideóque etiam corpus,aſtringant,ſed ea leuia.Poſtea ſi uitium conſtitit, imponi ſuper uulnus eadem debent, quæ in putri ulcere præſcripta ſunt. Ac tum quoq; plenioribus cibis uti licebit ex media materia,ſic* tamen non niſi aluum, corpusq́; ſiccantibus: aqua uerò pluuiali, frigida.Balneum (niſi iam certa fiducia redditæ ſanitatis eſt) alienum eſt. Siquidem emollitum in eo*uulnus,cito rurſus eodẽ malo afficitur. Solent uerò nonnunquam nihil omnia auxilia proficere,ac nihilo minus ſerpere*his cancer.Inter quæ miſerum, ſed unicum, auxilium eſt, ut cætera pars corporis tuta ſit, membrum quod paulatim emoritur, abſcindere. Hæ grauiſsimorum*uulnerum curationes ſunt.Sed ne illa quidem negligẽda,ubi integra cute interior pars colliſa eſt,aut ubi deraſum,attritũ'ue aliquid eſt,ubi ſurculus corpori infixus eſt,aut ubi tenue, ſed altum uulnus inſedit. In primo caſu commodiſsimum eſt malicorium ex uino coquere, interioremq́; eius partem conterere,& cerato miſcere ex roſa facto, idq́;*ſupponere : deinde ubi cutis ipſa exaſperata eſt, inducere lene medicamẽtum,* quale λιπάρα eſt. Deraſo uerò,*

detri

¶ ª grauia hoc loco,βαρῆ,i.χαλεπὰ,moleſta: quia malũ irritant. Itaque quàm leniſsimis (ſic enim legend. putãt) utendum eſt. Reprimentia, i.quæ cohercẽt, aut humoris affluxum,aut putredinis uitiũ: quod quia aſtringẽdo (puta) id faciunt, ideò moleſta ſunt malúmque exacerbãt. Alij aliter grauia de põdere, negántque lenia congruere.

* ſed

* ulcus

* is

* ulcerum

* ſuperponere

* qualis λιπαρὰ. intelligitur ἔμπλαστρος. Vide li.5.c.21.

detritoq́; imponendum eſt emplaſtrum tetrapharmacum, minuenduſq́; cibus, & uinum ſubtrahendū. Neq́; id, quia non habebit altiores ictus, contemnendū erit. Siquidem ex eiuſmodi caſibus ſæpe cācri fiunt. Quòd ſi leuius id erit, & in parte exigua, contenti eſſe poterimus eodem leni medicamento. Surculum uerò (ſi fieri poteſt) oportet uel manu, uel etiā ferramēto eiicere. Si uel præfractus eſt, uel altius deſcendit, quàm ut ita fieri poßit, medicamento euocandus eſt. Optime autem educit ſuperimpoſita arundinis radix, ſi tenera eſt, protinus contrita: ſi iam durior, antè in mulſo decocta: Cui ſemper mel adiiciendum eſt, aut ariſtolochia cum eodem melle. Peßima ex ſurculis arundo eſt, quia aſpera eſt. Eademq́; offenſa, etiam in* filice eſt. Sed uſu cognitum eſt, utranque aduerſus alteram medicamentum eſſe, ſi contrita ſuperimpoſita eſt. Facit autem idem in omnibus ſurculis, quodcunque medicamentum extrahendi uim habet. Idem altis tenuibusq́; uulneribus aptißimum eſt. Priori rei Philocratis, huic Hecatæi emplaſtrum maxime conuenit.*

* *velli. cod.*

* *filicis aſſula eſt. Vide Plinium lib. 18. cap. 6. & lib. 24. cap. 11.*

Quomodo cicatrix vulneri inducenda, purgandáque ſit.

V*Bi uero in quolibet uulnere uētum ad inducendum cicatricem eſt, quod perpurgatis iam repletiſq́; ulceribus neceſſariū eſt: primùm ex aqua frigida linamentū, dum caro alitur: deinde cùm iam continēda eſt, ſiccum imponendū eſt, donec cicatrix inducatur. Tum deligari ſuper album plumbum oportet, quo & reprimitur cicatrix, & colorem maxime ſano corpori ſimilem accipit. Idē radix ſylueſtris cucumeris præſtat. Idē compoſitio, quæ habet elaterij P. I. *. ſpumæ argenti P. I I. *.ᵃ unguenti pondo I I I I. *.*

¶ *a glādis vnguentariæ: Alij ſuſini, quo vtitur Dioſcorides in cicatricibus.*

Quæ excipiuntur reſina terebinthina, donec emplaſtri craßitudo ex omnibus fiat. Ac nigras quoq; cicatrices leniter purgant paribus portionibus miſta, ærugo, plumbum elotum, eademq; roſa cocta, ſiue ungitur cicatrix, quod in facie fieri poteſt: ſiue id ut emplaſtrum imponitur, quod in aliis partibus cõmodius eſt. At ſi uel excreuit cicatrix, uel cõcaua eſt, ſtultum eſt decoris cauſſa, rurſus & dolorem, & medicinam ſuſtinere: Alioqui res utriq; ſuccurri patitur. Siquidẽ utraq; cicatrix exulcerari ſcalpello poteſt. Si medicamentum aliquis mauult, idem efficiunt compoſitiones hæ, quæ corpus exedunt. Cute exulcerata, ſuper eminentem carnem exedẽtia medicamenta coniicienda ſunt: ſuper concauam implentia, donec utrunq; ulcus ſanæ cuti æquetur, & tum cicatrix inducatur.

De vulneribus quæ per morſus inferuntur, eorúmque curationibus. Cap. XXVII.

*DIxi de his uulneribus, quæ maxime per tela inferuntur. Sequitur, ut de his dicam, quæ morſu fiunt, interdum hominis, interdum ſimiæ, ſæpe canis, nonnunquam ferorum animalium, aut ſerpentium. Omnis autem feræ morſus habet quoddam uirus. Itaque ſi uehemens uulnus eſt, cucurbitula admouenda eſt. Si leuius, protinus emplaſtrum iniiciendum, præcipueq; * Diogeſi. Si id non eſt, quodlibet ex his, quæ aduerſus morſus propoſui. Si ea non ſunt, uiride Alexandrinum. Si ne id quidem eſt, quodlibet non pingue ex his quæ recentibus uulneribus accommodantur. Sal quoq; his, præcipuéque ei quod canis fecit, medicamentum eſt, ſi * manus uulneri imponitur, ſuperq; id duobus digitis uerberatur: Exſaniat enim. Ac ſalſamentum quoque rectè ſuper id uulnus deligatur.*

* *Diogenis pag. 212. deſcribitur vbi Diogenis.*

* *Alij poſtponunt voci Digitis.*

Cura

Curatio aduerſus rabioſi canis morſum.

VTiq; autem ſi rabioſus canis fuit, cucurbitula uirus eius extrahendum eſt. Deinde *ſi locus neque neruoſus, neq; muſculoſus eſt, uulnus id adurendum eſt. Si uri non poteſt, ſanguinem homini mitti nõ alienum eſt. Tum uſto quidem uulneri ſuperimponenda, quæ cæteris uſtis, ſunt. Ei uerò quod expertum ignem non eſt, ea medicamenta, quæ uehementer exedunt. Poſtq; nullo nouo magiſterio, ſed iam ſuprapoſito ulcus erit implendum, & ad ſanitatem perducendum. Quidam poſt rabioſi canis morſum protinus in balneum mittunt, ibiq; patiuntur deſudare, dum uires corporis ſinunt, ulcere adaperto, quo magis ex eo quoque uirus diſtillet: deinde multo meracoq; uino excipiunt: Quod omnibus uenenis contrarium eſt. Idq; cùm ita per triduum factum eſt, tutus eſſe homo à periculo uidetur. Solet autem ex eo uulnere, ubi parum occurſum eſt, aquæ timor naſci,* ὑδροφοβίαν Græci *appellãt:* Miſer*rimũ genus morbi, in quo ſimul æger & ſiti, & aquæ metu cruciatur, quo oppreßis in anguſto ſpes eſt: Sed unicum tamen remedium eſt, nec opinantem in piſcinam non antè ei * prouiſam proiicere. Et ſi natandi ſcientiam non habet, modò merſum bibere pati, modò attollere. Si habet, interdũ deprimere, ut inuitus quoque aqua ſatietur. Sic enim ſimul & ſitis, & aquæ metus tollitur. Sed aliud periculũ excipit, ne infirmũ corpus in aqua frigida uexatum, neruorum diſtentio abſumat. Id ne incidat, à piſcina protinus in oleum calidum demittendus eſt. Antidotum autem (præcipuè id quod primo * loco poſui: ubi id non eſt, aliud) ſi nondum æger aquã horret, potui ex aqua dandum eſt: & ſi amaritudine offenditur, mel adiiciendũ eſt.* * Et ſi

Timor aquæ, ὑδροφοβία

** præuiſam*

** Vide ſuprà cap. 24.*

** At ſi*

iam is morbus occupauit, per catapotia ſumi poteſt.

Curationes communes, aduerſus omnes morſus ſerpentium.

*SErpentium quoque morſus non nimium diſtantem curationem deſiderant, quamuis in ea multum antiqui uariarunt, ut in ſingula genera anguium ſingula medendi genera præciperẽt, atq; aliis alia. Sed in omnibus eadem maximè proficiunt. Igitur in primis *ſuper uulnus id membrum deligandum eſt, non tamen nimium uehementer, ne torpeat: Dein uenenum extrahendum eſt. Id cucurbitula optimè facit. Neq; alienum eſt, antè ſcalpello circa uulnus incidere, quo plus uitiati iam ſanguinis extrahatur. Si cucurbitula non eſt, quod tamen uix incidere poteſt, tum quodlibet ſimile uas, quod idem poßit. Si ne id quidẽ eſt, homo adhibẽdus eſt, qui uulnus exugat. Neq; Hercules ſcientiã præcipuam habent hi qui Pſylli nominãtur, ſed audaciam uſu ipſo confirmatam. Nam uenenũ ſerpentis, ut quædam etiam uenatoria uenena, quibus[a] Galli præcipuè utuntur, non guſtu, ſed in uulnere nocent. Ideoq; colubra ipſa tuto eſtur, ictus eius occidit: & ſi ſtupente ea (quod per quædã medicamenta circulatores faciũt) in os digitum quis indidit, neq; percuſſus eſt, nulla in ea ſaliua noxa eſt. Ergo quiſquis exemplũ Pſylli ſecutus id uulnus exuxerit, & ipſe tutus erit, & tutum hominem præſtabit. *Illud, ne intereat, antè debebit attendere, ne quod in gingiuis, palatóue, aliáue parte oris ulcus habeat. Poſt hæc is homo loco calido collocandus eſt, ſic ut id, quod percuſſum erit, in inferiorem partem inclinetur. Si neq; qui exugat, neq; cucurbitula eſt, ſorbere oportet ius anſerinum, uel ouillum, uel uitulinum, & uomere. Viuum autem gallinaceum pullum*

* *ſupra*

Pſylli.

[a] *Hoc toxicũ fiebat ex Limeo herba à Gallis dicta, Plinius libro 27. cap. 11.*

* *Ille*

pullum per medium diuidere, & protinus calidum ſuper uulnus imponere, ſic ut pars interior corpori iungatur. Facit *id etiam hœdus, agnúſue diſciſſus, & calida eius caro ſtatim ſuper uulnus impoſita:* Emplaſtra *quoque, quæ ſuprà comprehenſa ſunt:* Aptiſſimumq́; *eſt, uel* [b] Epheſium, *uel id quod ei ſubiectum eſt.* Præſensq́; *in aliquo antidoto præſidium eſt.* Si *id non eſt, pi neceſſarium eſt exorbere potionem meri uini cum pipere, uel quidlibet aliud, quo calor mouendus eſt, ne humorem intus coire patiatur.* Nam *maxima pars uenenorum frigore interimit.* Omnia *etiam urinam mouentia, quia materiam extenuant, utilia ſunt.*

¶ b *Deſcribitur lib. 5. ca. 19.*

Speciales curationes aduerſus ictus ſerpentium, & primò aduerſus ictum aſpidis.

HAec *aduerſus omnes ictus communia ſunt.* Vſus *tamen ipſe docuit, eum quem aſpis percuſſit, acetum potius bibere debere.* [a] Quod *demonſtraſſe dicitur caſus cuiuſdam pueri, qui cùm ab hac ictus eſſet, & partim ob ipſum uulnus, partim ob immodicos æſtus ſiti premeretur, ac locis ſiccis alium humorem non reperiret, acetum quod fortè ſecum habebat, ebibit, & liberatus eſt.* Credo *quoniam id, quamuis refrigerandi uim habet, tamen habet etiam diſſipandi.* Quò *fit ut terra reſperſa eo,* [b] *ſpumet.* Eadem *ergo ui uerisimile eſt, ſpiſſeſcentem quoque intus humorem hominis ab eo diſcuti, & ſic dari ſanitatem.*

¶ a *Vide ſimilem hiſtoriã apud Plinium lib. 23. cap. 1.*

Aceti vis & natura.

¶ b *Spumare hîc eſt ζυμοῦσθαι, id eſt, fermentari, Gal. de Atra bile.*

Aduerſus ictum ſcorpionis.

IN *quibuſdam etiam aliis ſerpentibus, certa quædam auxilia ſatis nota ſunt.* Nam *ſcorpio ſibi ipſe pulcherrimum medicamentum eſt.* Quidam *contritũ cum uino bibunt, quidam eodem modo contritum ſuper uulnus imponunt, quidam ſuper prunam eo impoſito,*

uulnus ſuffumigant, undique ueſte circundata, ne is fumus dilabatur, tum carbonem eius ſuper uulnus deligant. Bibere autem oportet herbæ ſolaris, quam ἡλιοτρόπιον Græci uocant, ſemen, uel certè folia ex uino. Super uulnus uerò etiam furfures ex aceto, uel ruta ſyluatica rectè imponitur, uel cum melle ſal toſtus. Cognoui tamen medicos, qui ab ſcorpione ictis, nihil aliud quàm ex brachio ſanguinem miſerunt.

σκορπίουρος Heliotropiũ, herba ſolaris.

Aduerſus aranei, & ſcorpionis ictum.

E*T ad ſcorpionis autem, & ad aranei ictum, allium cum ruta rectè miſcetur, ex oleoq́; contritum ſuperimponitur.*

Aduerſus ceraſtis, & dipſadis, & hæmorrhoidis ictum.

A*T ſi ceraſtes, aut dipſas, aut hæmorrhois percuſſit, aſphodeli catapotium, quod Aegyptiæ fabæ magnitudinem æquet, areſactum, in duas *potiones diuidendum eſt, ſic ut ei rutæ paulum adiiciatur. Trifolium quoque, & mentaſtrum, & cum aceto panaces æquè proficiunt. Coſtumq́; & caſia, & cinnamomum rectè per potionem aſſumuntur.*

* portiones

Aduerſus cherſydri ictum, & ceraſtis.

A*Duerſus cherſydri uerò ictũ, panaces, aut laſer, quod ſit ſcrupulorũ* *P. I I. *. *uel porri ſuccus cũ hemina uini ſumendus eſt, & edenda multa ſatureia. Imponendum autem ſuper uulnus ſtercus caprinum ex aceto coctum, aut ex eodem ordeacea farina, aut ruta, uel nepeta, cum ſale contrita melle adiecto. Quod in eo quoque uulnere, quod ceraſtes fecit, æquè ualet.*

* III. S. *. I.

Aduerſus phalangij ictum.

V*Bi uerò phalangium nocuit, præter eam curationem quæ manu * redditur, ſæpe homo demittendus*

* editur

tendus in ſolium eſt, dandusq; ei myrrhæ, & uuæ taminiæ par modus ex paßi hemina, uel radiculæ ſemen, aut lolij radix ex uino, & ſuper uulnus furfures ex aceto cocti, imperandumq; ut is conquieſcat.

Aduerſus ictus Italorum anguium, qui minus terribiles peregrinis ſunt.

VErùm hæc genera ſerpentium & peregrina, & aliquanto magis peſtifera ſunt, maximeq; æſtuoſis locis gignuntur. Italia, frigidioresq; regiones hac quoque parte ſalubritatem habent, quòd minus terribiles angues edunt: Aduerſus quos ſatis proficit herba betonica, uel cãtabrica, uel centaurion, uel * agrimonia, uel trixago, uel * perſonina, uel marinæ paſtinacæ, ſingulæ binæue tritæ, & cum uino potui datæ, & ſuper uulnus impoſitæ. Illud ignorari non oportet, omnis ſerpentis ictum & ieiuni, & ieiuno magis nocere. Ideoq; pernicioſißimi ſunt cum incubant. Vtiliſſimumq; eſt, ubi ex anguibus metus eſt, non antè progredi, quàm quis aliquid aſſumpſit.*

* *argem.*
* *bryonia, cod.*
* *perſonata*

Remedium generale aduerſus omnia venena, vel in cibo, vel in potione aſſumpta.

NOn tam facilè his opitulari eſt, qui uenenum, uel in cibo, uel in potione ſumpſerunt. Primùm, quia non protinus ſentiunt, ut ab angue icti, ita ne ſuccurrere quidem ſtatim ſibi poſſunt. Deinde, quia noxa non à cute, ſed ab interioribus partibus incipit. Commodißimum eſt tamen ubi primùm ſenſit aliquis, protinus oleo multo epoto uomere. Deinde, ubi præcordia exhauſit, bibere antidotum. Si id non eſt, uel merum uinum.

Specialia remedia aduerſus quædam venena, & primò aduerſus cantharidas.

Sunt

SVnt tamen quædam remedia propria aduerſus quædam uenena, maximeq́; leuiora. Nam ſi cantharidas aliquis ebibit, panaces cum lacte contuſa, uel galbano uino adiecto dari, uel lac per ſe debet.

Aduerſus cicutam.

SI cicutam, uinum merum calidum cum ruta quamplurimum ingerendũ eſt, deinde is uomere cogendus: Poſteaq́; laſer ex uino dandũ. Isq́; ſi febre uacat, in calidum balneũ mittendus. Si non uacat, ungendus ex calefaciẽtibus eſt. Poſt quæ quies ei neceſſaria eſt.

Aduerſus hyoſcyamum.

SI hyoſcyamum, feruens mulſum bibendum eſt, aut quodlibet lac, maxime tamen aſininum.

Aduerſus ceruſſam.

* *Al. iuglandis.* *SI ceruſſam, ius maluæ, uel * ius glandis ex uino contritæ, maxime proſunt.*

Aduerſus ſanguiſugam ſi epota eſt, & lac quod intus coiit.

SI ſanguiſuga epota eſt, acetum cum ſale bibendum eſt. Si lac intus coiit, aut paſſum, aut coagulum, aut cum aceto laſer.

Aduerſus fungos inutiles.

*SI fungos inutiles quis aſſumpſerit, radicula aut * epota, aut cum ſale & aceto edenda eſt. Ipſi uerò hi & ſpecie quidem diſcerni poſſunt ab utilibus, & cocturæ genere idonei fieri. Nam ſiue ex oleo inferbuerunt, ſiue piri ſurculus cum his inferbuit, omni noxa uacant.*

* *potanda*

De aduſtis corporis locis, & quomodo curari debeant.

ADuſtis quoq́; locis extrinſecus uis infertur, itaq́; ſequi uidetur, ut de his dicam. Hæc autẽ optime curant

curantur ſoliis aut lilij, aut [a] *linguæ caninæ, aut betæ in uetere uino oleoq; decoctis: Quorũ quodlibet protinus impoſitum, ad ſanitatẽ perducit. Sed diuidi quoque curatio poteſt in ea, quæ mediocriter exedentia reprimẽtiaq;, primo & puſtulas prohibeant, & ſummam pelliculam exaſperent: Deinde ea quæ lenia, ad ſanitatem perducant. Ex prioribus eſt lenticulæ cum melle ſarina, uel myrrha,* * *uel uino: creta cimolia cũ thuris cortice cõtrita & aqua coacta, atq; ubi uſus neceſſitas incidit, aceto diluta: Ex inſequẽtibus quælibet lipara. Sed idonea maxime eſt, quæ uel plumbi recrementum, uel uitellos habet. Eſt etiam illa aduſtorum curatio, dum inflammatio eſt, impoſitam habere cum melle lẽticulam: Vbi ea declinauit,* * *ſarina cum ruta, uel porro uel marrubio, donec cruſtæ cadãt: Tum eruum cum melle, aut irim, aut reſinam terebinthinam, donec ulcus purum ſit: Nouiſſime ſiccum linamentum.*

[a] *Cynogloſſi*

* *myrrha cum uino*

* *ordei ſarina*

De interioribus ulceribus, quæ aliqua corporũ parte corrupta naſcuntur. Cap. XXVIII.

De carbunculo, & eius curatione.

AB *his quæ extrinſecus incidunt, ad ea ueniendũ eſt quæ interius corrupta aliqua corporũ parte, naſcuntur: Ex quibus non aliud carbunculo peius. Eius hæ notæ ſunt: Rubor eſt, ſuperq; eum non nimiũ puſtulæ eminent, maxime nigræ, interdum ſubliuidæ, aut pallidæ: In his ſanies eſſe uidetur, infrà color niger eſt: Ipſum corpus aridum, & durius quàm naturaliter oportet. Circa quem quaſi cruſta eſt, eaq; inflammatione cingitur, neq; in eo loco leuari cutis poteſt, ſed inferiori carni quaſi affixa eſt. Somnus urget, nõnunquam horror, aut ſebris oritur, aut utrunq;. Idq; uitium ſubter actis quaſi quibuſdam radicibus ſerpit,*

interd

*interdum celerius, interdum tardius, ſuprà quoq; procedens inalbeſcit, dein liuidum fit, circumq; exiguæ puſtulæ oriuntur: Et ſi circa ſtomachū fauceſue incidit, ſubito ſpiritū ſæpe elidit. Nihil melius eſt, quàm protinus adurere. Neq; id graue eſt. Nam nō ſentit, quoniam ea caro mortua eſt. Finiſq; adurendi eſt, dum ex omni parte ſenſus doloris eſt. Tum deinde * uulnus, ſicut cætera aduſta, curandum eſt. Sequitur enim ſub medicamentis erodentibus cruſta undiq; à uiua carne diducta, quæ trahit ſecum quicquid corruptū erat, puruſq; iam ſinus curari poteſt ¶ implentibus. At ſi in ſumma cute uitiū eſt, poſſunt ſuccurrere quædam uel exedentia tantum, uel etiam adurentia. Vis pro magnitudine adhibenda eſt. Quodcunq; uerò medicamentum poſitum eſt, ſi ſatis proficiet, protinus à uiua corruptam partem * reſoluit. Certaq; eſſe fiducia poteſt, ferè ut undiq; uitioſa caro * excedat, qua huiuſce rei medicamen exeſt. Si id non fit, medicamentumq; malo uincitur, utiq; ad uſtionem properandum eſt. Sed in eiuſmodi caſu abſtinendum à cibo, à* uino eſt: Aquam liberaliter bibere expedit. Magiſq; ea ſeruanda ſunt, ſi febricula quoq; acceſſit.*

* ulcus
¶ a τοῖς σαρκωτικοῖς.
* reſoluet
* Al. excidat
* vinoq;

De Carcinomate, & eius curatione.

NON idem periculum καρκίνωμα affert, niſi imprudentia curantis agitatū eſt. Id uitiū fit maxime in ſuperioribus partibus, circa faciem, nares, aures, labra, mammas fœminarū. Et* in iecore autē, aut ſplene hoc naſcitur. Circa locū aliqua quaſi pūcta ſentiuntur: iſq; immobilis,* æqualis tumet, interdum etiā torpet. Circa eum inflatæ uenæ quaſi recuruātur, hæq; pallent, aut liuent, nonnunquam etiam in quibuſdam deliteſcunt * tactuſq; is locus aliis dolorem affert, in aliis*

Καρκίνος, i. cancer, & καρκίνωμα à Græcis promiſcuè vſurpātur, niſi quod potius in oculis καρκίνωμα dicūt: καρκίνον tamē de his partibus etiam protulit Aëtius.
* exagitatum, i. irritatum.
* è iecore.
* & inæqualis
* Tactuq;

aliis eum non habet. Et nonnunquam ſine ulcere durior aut mollior eſt, quàm eſſe naturaliter debet, nonnunquam iiſdem omnibus ulcus accedit. Interdúmque nullam habet proprietatem, interdum ſimile his eſt, quæ uocant Græci κονδυλώματα, aſpredine quadam & magnitudine ſua. Colorq́; eius ruber eſt, aut lenticulæ ſimilis, neq; tutò fertur. Nam protinus aut reſo-* * auſertur.
lutio neruorum, aut diſtentio inſequitur. Sæpe homo ictus obtumeſcit, atq; eius anima deficit. Quibuſdam etiam ſi idipſum preſſum eſt, quæ circà ſunt, intenduntur & intumeſcũt. Namq; peßimũ id genus eſt, ferè q́; primũ id fit, quod[a] κακοήθες à Græcis nominatur: De- ¶ a quod καρκίνωμα à Græcis nominatur, & ſine vlcere eſt: Deinde ex eo id quod κακοήθης: Deinde-- Tolli nihil niſi καρκίνωμα poteſt.
inde ex eo id καρκίνωμα, quod ſine ulcere eſt: Deinde ulcus ex eo thæmium. Tolli nihil niſi κακοήθες poteſt: reliqua curationibus irritãtur: Et quo maior uis adhibita eſt, eo magis. Quidã uſi ſunt medicamentis adurentibus: Quidam ferro aduſſerunt: quidam ſcalpello exciderunt, neque ulli unquã medicina proficit, ſed aduſta protinus concitata ſunt, & increuerunt, donec occiderent. Exciſa etiã poſt inductam cicatricẽ tamen* * profecit,
reuerterunt, & cauſſam mortis attulerunt: Cum interim pleriq; nullam uim adhibendo, qua tollere id malũ tentent, ſed imponendo tantũ lenia medicamenta, quæ quaſi blandiantur, quo minus ad ultimã ſenectutẽ peruenjant, non prohibentur. Diſcernere autem cacoe-* Cod. profuit * carcinoma
thes, quod curationem recipit, à carcinomate, quod* * a cacoethe
non recipit, nemo ſcire poteſt, niſi tẽpore & experimento. Ergo ubi primũ id uitium notatum eſt, imponi debent medicamẽta adurẽtia. Si leuatur malũ, minuũturq́; eius indicia, procedere curatio poteſt, & ad ſcalpellum, & ad uſtionẽ. Si protinus irritatũ eſt, ſcire licet iam carcinoma eſſe, remouendaq́; ſunt omnia* * cacoethes
acria

acria,omnia uehementia.Sed ſi ſine ulcere is locus durus eſt,imponi ficum quàmpinguiſsimam,aut[b] rhypodes emplaſtrũ ſatis eſt.Si ulcus æquale eſt,ceratum ex roſa iniiciendum eſt,adiiciendusq́; ei puluis ex cõtrita teſta, ex qua faber ferrarius tingere candens ferrum ſolitus eſt.Sed ſi id nimium ſupercreuit,tentãda ſquama æris eſt,quæ leniſsima ex adurẽtibus eſt,eatenus ne quid eminere patiatur,ſed ita ſi nihil exacerbauit.Sin minus,eodem cerato contenti eſſe* debebamus.*

¶ b Deſcribitur pag.211.

* in qua

* debemus

De Theriomate,& eius curatione.

Est etiam ulcus,quod[a] θηρίωμα Græci uocant.Id & per ſe naſcitur,& interdũ ulceri ex alia cauſa facto ſuperuenit. Color eſt uel liuidus,uel niger,odor fœdus,multus, & mucco ſimilis humor. Idipſum ulcus neq; tactũ,neq; medicamentum ſentit,prurigine tantum mouetur:At circà dolor eſt, & inflammatio: interdum etiam febris oritur.Nonnunquam ex ulcere ſanguis erumpit. Ad id quoq; malũ ſerpit:Quæ omnia ſæpe intenduntur:Fitq́; ex his ulcus, quod ἕρπητα ἐσθιόμενον Græci uocant,quia celeriter ſerpendo penetrandoq́; uſq; oſſa corpus uorat. Id ulcus inæquale eſt,* cœno ſimile, ineſtq́; multus humor glutinoſus,odor intolerabilis, maiorq́; quàm pro modo ulceris inflammatio.Vtrumq; ſicut omnis cancer,fit maxime in ſenibus,uel his,quorum corpora mali habitus ſunt.Curatio utriuſq; eadem eſt,ſed in maiore malo magis neceſſaria.* Ac primum à uictus ratione ordinandus eſt,ut quieſcat in lectulo, ut primis diebus à cibo abſtineat,aquam quàmplurimam aſſumat. Aluus quoq; ei ducatur.Dein * poſt inflammationẽ cibum boni ſucci capiat,uitatis omnibus acribus:potionis quantum uolet, ſic ut interdiu quidem aqua contentus ſit. In cœna*

¶ a νόμη quibuſd. Galeno Comment. 2. in lib.6.Epid. θηρίωμα propriè pulmonis ulcus eſt.

* At

ἕρπης ἐσθιόμενος

* cano Al. ouo Cod.

* neceſſaria:ac primum à uictus ratione: ordinandũ eſt ut quieſcat.

* poſt ſedatam

**cœna etiam uini auſteri aliquid bibat. Non æquè tamen fame in his quos herpes urgebit, atq; in his qui therioma adhuc habebunt, utendū erit. Et uictus quidem talis neceſſarius eſt. Super ulcus uerò inſpergēda eſt arida aloë, œnanthe, & ſi parum proficiet, chalcitis. Ac ſi quis neruus exeſa carne nudatus eſt, cōtegendus antè linteolo eſt, ne ſub eo medicamēto aduratur. Si ualidioribus etiamnum remediis opus eſt, ad eas compoſitiones ueniendum eſt, quæ uehementius adurunt. Quicquid autem inſpergitur, [b] auerſo ſpecillo infundi debet. Superdanda cum melle ſunt uel linamēta, uel oleæ folia ex uino decocta, uel marrubiū, eáq; linteolo contegenda in aqua frigida madefacto, deinde bene expreſſo. Circáq;, quà tumor ex inflammatione eſt, imponenda, quæ reprimant, cataplaſmata. Si ſub his nihil proficitur, ferro locus aduri debet, diligēter neruis, ſi qui adparent, antè contectis. Aduſtum uel medicamētis, uel ferro corpus, primū purgādū, deinde implendū eſſe, adparere cuilibet ex prioribus poteſt.*

* *In Cœna verò, cod.*

¶ b *τῷ δὲ μήλης κυαθίσκῳ Gal. ἀπυρῆνι.*

[a] De ſacro igne, & eius curatione.

SAcer quoq; ignis, malis ulceribus annumerari debet. Eius duæ ſpecies ſunt: [b] Alterum eſt ſubrubicundum, aut miſtum rubore atque pallore, exaſperatumq; per puſtulas continuas, quarum nulla altera maior eſt, ſed plurimæ [c] perexiguæ. In his ſemper ferè pus, & ſæpe rubor cum calore eſt, ſerpitq; id nonnunquam ſaneſcente eo, quod primum uitiatum eſt, nonnunquam etiam exulcerato, ubi ruptis puſtulis ulcus continuatur, humórq; exit, qui eſſe inter ſaniem, & pus uideri poteſt. Fit maxime in pectore, aut lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuéq; in plantis. [d] Alterum autem eſt in ſummæ cutis exulceratione, ſed

¶ a *ἕρπης, cuius ſpecies quæ medium hominem ambit, Zona vocatur Græcéque ζωστήρ. Vide Scribonium Largū cap. 62.*

¶ b *ἕρπης κεγχρίας καὶ φλυκταινώδης cum Eryſipelate.*

¶ c *millio ſimiles.*

¶ d *Eryſipelas cum phagedæna.*

ſine altitudine, latum, ſubliuidum, inæqualiter tamen: mediumq; ſaneſcit, extremis procedentibus: ac ſæpe id, quod iam ſanum uidebitur, iterum exulceratur. At circà proxima cutis quæ uitium receptura eſt, tumidior & durior eſt, coloremq; habet ex rubro ſubnigrum. Atq; hoc quoq; malo ferè corpora ſeniora tentantur, aut quæ mali habitus ſunt, ſed in cruribus maximè. Omnis autem ſacer ignis, ut minimum periculum habet ex his quæ ſerpunt, ſic propè difficilimè tollitur. Medicamentum eius* fortuitum eſt, uno die febris, quæ humorem noxium abſumat: * Cuius, quo craſſius & albidius eſt, eo periculi minus eſt. Prodeſt etiam infrà os ulcerũ* lædi, quo plus puris exeat, & id quod ibi corruptum corpus eſt extrahat: ſed tamen ſi febricula acceſſit, abſtinentia, lectulo, alui ductione opus eſt. In omni uerò ſacro igni neq; lenibus, & glutinoſis cibis, neq; ſalſis & acribus utẽdum eſt, ſed his quæ inter utrunque ſunt, qualis eſt panis ſine fermento, piſcis, hœdus, aues, exceptoq; apro omnis ferè uenatio. Si non eſt febricula, & geſtatio utilis eſt, & ambulatio, & uinum auſterum, & balneum. Atq; in hoc quoque genere potio magis liberalis eſſe, quàm cibus debet. Ipſa autem ulcera ſi mediocriter ſerpunt, aqua calida, ſi uehementius, uino calido fouenda ſunt. Deinde acu puſtulæ quæcunque ſunt aperiendæ. Tum imponenda ea, quæ putrem carnem exedant. Vbi inflammatio ſublata ulcusq; purgatum eſt, imponi lene medicamentum debet. c In altero autem genere poſſunt proficere mala cotonea in uino cocta, atque contrita: Poteſt emplaſtrum uel * Hieræ, uel tetrapharmacum cui quinta pars thuris adiecta ſit: Poteſt nigra hedera ex uino auſtero cocta: Ac ſi celeriter

ter

* fortiſſimum cod.
* Cuius pus, quo.
* cædi
c e in ſecũdo.
* Hecatæi, quod deſcriptũ pag. 211. Alij legunt, vel Hiera, vel emplaſtrũ tetraphar.

ter malum ſerpit, non aliud magis proficit. Purgato ulcere, quod in ſumma cute eſſe propoſui, ſatis ad ſanitatem eadem lenia medicamenta proficient.

De chironio vlcere, & eius curatione.

χειρώνειον ἕλκος

CHironium autem ulcus adpellatur, quod & magnum eſt, & habet oras duas, calloſas, tumẽtes. Exit ſanies non multa, ſed tenuis.ᵃ Odor malus neque in ulcere, neq; in eius tumore eſt. Nulla inflammatio, dolor modicus eſt, nihil ſerpit, ideoq; nullum periculum adfert, ſed non facile ſaneſcit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, ulcusq; renouatur. Fit maxime in pedibus & cruribus. Super id imponi debet, quod & lene aliquid, & uehemens, & reprimens habeat. Quale eius rei cauſſa ſit ex his, Squamæ æris, plumbi eloti combuſti, ſingulorum P. I I I I. *. cadmiæ, ceræ, ſingulorum P. V I I I. *. roſæ quantum ſatis eſt ad ceram ſimul cum eis molliendam.*

* duras

¶ a leg. ex manuſcripto, tenuis, odor malus. Neque in vlcere, neque in eius tumore vlla eſt inflammatio. Dolor.

De vlceribus quæ ex frigore in pedibus, & manibus oriuntur, & eorum urationibus.

FIunt etiam ex frigore hyberno ulcera maxime in pueris, & præcipuè pedibus, digitisq; eorum, nõnunquam etiam in manibus: Rubor cum inflammatione mediocri eſt: Interdum puſtulæ oriuntur, deinde exulceratio: Dolor autem modicus: Prurigo maior eſt: nonnunquã humor exit, ſed non multus, qui referre uel pus, uel ſaniem uidetur. In primis multa calida aqua fouendum eſt, in qua rapa decocta, aut ſi ea non ſunt, aliquæ uerbenæ ex reprimentibus. Si nondũ adapertũ ulcus, æs quàmmaxime calidũ quis pati poteſt, admouendum eſt. Si iam exulceratio eſt, imponi debet alumen, æqua portione cum thure contritũ, cũ uino adiecto, aut malicoriũ in aqua coctũ, deinde contritũ.*

χείμετλον hoc genus vlceris dicitur à Græcis, à Latinis Pernio.

* obliterа cum

Si ſumma detracta pellicula eſt, hic quoque melius lenia medicamenta proficiunt.

χοιράς.

De ſtruma, & eius curatione.

STruma quoq; eſt tumor, in quo ſubter concreta quædam ex pure & ſanguine, quaſi glandulæ oriuntur: Quæ uel præcipuè fatigare medicos ſolent, quoniam & febres mouent, nec unquam facile matureſcunt: & ſiue ferro, ſiue medicamentis curãtur, plerunque iterum iuxta cicatrices ipſas reſurgunt, multóq; pòſt medicamento eſt opus: Quibus id quoq; accedit, quod longo ſpatio detinent. Naſcuntur maxime in ceruice, ſed etiam in alis & inguinibus, & in lateribus: In mammis quoq; fœminarum ſe reperiſſe, Chirurgicus[a] Meges autor eſt. Propter hæc & albũ ueratrum recte datur, atq; etiam ſæpius, donec ea digerantur. Et medicamenta imponuntur, quæ humorem uel educant, uel diſſipent, quorum ſuprà mentio facta eſt. Aduretibus quoq; quidam utuntur, quæ exedunt, cruſtáq; eum locũ aſtringunt: tunc uerò ut ulcus* conterant. Quæcunque autem ratio curandi eſt, corpus puro ulcere exercendum atque alendum eſt, donec ad cicatricem perueniat. Quæ cum medici doceant, quorundam ruſticorum experimento cognitum, quem ſtruma male habet, eum, ſi[b] anguem* edit, liberari.*

¶ a Eius meminit Galenus Methodi li. 6. cap. 7.
* ea, vel concreta intellige.
* curant.
¶ b Aëtius viperam.
* edat
ἀσθιύρ

De Furunculo, & eius curatione.

FVrunculus uerò, eſt tuberculum acutum cum inflammatione, & dolore, maximéq; ubi iam in pus uertitur. Qui ubi adapertus eſt, & exit, ſuper adparet pars carnis in pus uerſa, pars corrupta, ſubalbida ſubrubra, quem uentriculũ quidã furũculi nominãt. In eo nullum periculũ eſt, etiã ſi nulla curatio adhibeatur. Matureſcit enim per ſe, atq; erumpit. Sed dolor efficit,

efficit, ut potior medicina ſit, quæ maturius liberet. Proprium eius medicamentum galbanum eſt. Sed alia quoque ſuprà comprehenſa ſunt. Si cætera deſunt, imponi debet primùm non pingue emplaſtrum, ut id reprimat: deinde ſi non repreſſit, quodlibet puri mouendo accommodatum. Si ne id quidem eſt, uel reſina, uel fermentum. Expreſſo pure, nulla ultra curatio neceſſaria eſt.

δοθιύνα, vel δοθιηνικὸν ἔμπλαστρον apud Aeginetam lib. 7. & 4. c. 23.

De Phymate, & eius curatione.

PHyma uerò nominatur tuberculum furunculo ſimile, ſed rotundius & planius, ſæpe etiam maius. Nam furunculus oui dimidij magnitudinem raro explet, nunquam excedit. Phyma etiam latius patêre conſueuit, ſed inflãmatio dolorq́; ſub eo minores ſunt. Vbi[a] euulſum eſt pus, eodem modo adparet uentriculus, quod in furunculo non inuenitur. Verùm omnis corrupta caro in pus uertitur. Id autem in pueris & ſæpius naſcitur, & facilius tollitur: in iuuenibus rarius oritur, & difficilius curatur. Vbi ætas indurauit, ne naſcitur quidem. Quibus uerò medicamentis diſcuteretur, ſuprà propoſitum eſt.

φῦμα

¶ a Legend. Vbi diuulſum eſt, pus eodem modo adparet: vẽtriculus qui in furũculo, nõ inuenitur: Sic cod. Alij diuiſum. Vide etiã ſuprà de furũculo.

De Phygethlo, & eius curatione.

*PHygethlon autẽ eſt tumor, nõ altus, ſed latus, in quo quiddam puſtulæ ſimile eſt. Dolor diſtẽtioq́; uehemens eſt, & maior quàm pro magnitudine tumoris: interdum etiam febricula, idq́; tardè matureſcit, neq́; magnoperè in pus conuertitur. Fit maximè aut in uertice, aut in alis, aut in inguinibus. *Panem, ad ſimilitudinem figuræ, noſtri uocant: Atque idipſum quo medicamento tolleretur, ſuprà demonſtraui. Sed cùm omnes hi nihil niſi minuti abſceſſus ſint, generale nomen trahit[a] latius uitium *ad ſuppurationem ſpectãs.*

φύγεθλον, pànus, vel panis

** Panum*

¶ a ἀπόστημα

** deeſt totum*

Idq; ferè fit aut poſt febres, aut poſt dolores partis alicuius, maximéq; eos, qui uentrem infeſtarunt. Sæpiúſque oculis expoſitum eſt, ſi quidem latius aliquid intumeſcit ad ſimilitudinem eius, quod phyma uocari propoſui, rubetq; cum calore, & paulò poſt etiã cum duritia, magíſq; innocenter indoleſcit, & ſitim uigiliámq;* exprimit. Interdum tamen nihil horum in cute deprehendi poteſt, maximéq; ubi altius pus[b] mouetur, ſed cum ſiti uigiliáq; ſentiuntur intus aliquæ punctiones. Et quod de ſubito durius non eſt, melius eſt, & * quamuis* non rubet, coloris tamen[c] aliter mutati eſt: Quæ ſigna iam pure oriente naſcuntur: Tumor rubórq; multo antè incipiunt. Sed ſi locus[d] mollis eſt, auertendus is materiæ aditus eſt per cataplaſmata, quæ ſimul & reprimunt, & refrigerant, qualia & alias, & paulò antè in Eryſipelate[e] propoſui. Si iam durior eſt, ad ea ueniendum eſt, quæ digerant, & reſoluant: qualis eſt ficus arida, contuſa: aut fex miſta cum cærato quod ex adipe ſuilla coactum ſit, * aut cucumeris radix, cui ex farina duæ partes adiectæ ſint, antè ex mulſo decoctæ. Licet etiã miſcere æquis portionibus ammoniacum, galbanum, propolim, uiſcum, pondúſque adiicere myrrhæ dimidio minus, quàm in[f] prioribus ſingulis erit. Atq; emplaſtra quoq; & malagmata idem efficiũt, quæ ſuprà explicui. Quod per hæc diſcuſſum non eſt, neceſſe eſt matureſcat. Idq; quo quo celerius fiat, imponenda eſt farina ordeacea, * ex qua cocta rectè miſcetur. Eadem autem hæc in minoribus quoque abſceßibus, quorum nomina proprietatéſque ſuprà reddidi, rectè fiunt. Eadémque omnium curatio, * tantummodo diſtat. Crudum eſt autem, in quo * magis quaſi uenarum motus eſt, & grauitas,*

* noceter adoleſcit
* imprimit
¶ b fit ſuppuratio
* deeſt quod
* dele non
¶ c in album
¶ d vt in principio fluxionis. Itaque repellendus materiæ affluxus per ἀποκρουστικά
¶ e pag. 243.
* deeſt ſylueſtris
¶ f ſic vetus.
* ex aqua cocta, cui & oleum aliquid rectè
* tãtùm modo
* maior

*uitas, & odor, & diſtentio, & dolor, & rubor, & *durities. Et ſi maior abſceſſus eſt, horror, aut etiam febricula permanet, penitusq; condita ſuppuratio.* Si pro his quæ alibi cutis oſtendit, punctiones ſunt,* ubi iſta ſe remiſerunt, iamq; locus prurit, & aut ſubliui dus, aut ſubalbidus eſt, matura ſuppuratio eſt, eaq; ubi uel per ipſa medicamenta, uel etiam ferro aperta eſt, pus debet emitti. Tũ ſi qua in alis, uel inguinibus ſunt, ſine linamento nutrienda ſunt. In cæteris quoq; partibus, ſi * una plaga exigua eſt, ſi mediocris ſuppuratio fuit, ſi non alte penetrauit, ſi febris nõ eſt, ſi ualet corpus, æquè linamenta ſuperuacua ſunt. In reliquis, parcè tamen, nec niſi * plaga eſt, imponi debent. Commodè uerò * uel ſuper linamenta, uel ſine his imponitur lenticula ex melle, aut malicorium ex uino coctum: Quæ & per ſe, & miſta idonea ſunt. Si qua circa duriora ſunt, ad ea mollienda, uel malua cõtrita, uel fœni græci, liniue ſemen ex paſſo coctum ſuperdandum eſt. Quicquid deinde impoſitum eſt, non aſtringi, ſed modicè deligari debet. Illo neminẽ decipi decet, ut in hoc genere cerato utatur. Cætera quæ pertinent ad purgandum ulcus, ad implendum, ad cicatricem inducendam, conueniuntq; * in uulneribus, expoſita ſunt.*

** durities, & (ſi maior abſceſſus eſt) horror.*

** leg. Si pro his, quas alibi (vt ſuprà lin. 7.) ſatis oſtendi. Alij nihil reponũt quàm pro alibi, alioqui.*

** vbi iſtæ*

** codex ima*

** magna plaga*

** mel. cod.*

** in vacat*

De fiſtulis, & earum generibus, & curationibus.

N*onnunquã autẽ ex eiuſmodi abſceſſibus, & ex aliis ulcerum generibus Fiſtulæ oriuntur. Id nomen eſt ulceri alto, anguſto, calloſo. Fit in omni ferè parte corporis, habetq; quædam in ſingulis locis propria. Prius de communibus dicam. Genera igitur fiſtularum plura ſunt: Siquidẽ aliæ breues ſunt, aliæ altius penetrant: aliæ* rectè intus feruntur, aliæ multoq;*

Σύριγξ. Fiſtularum vniuerſalis tractatio, lib. 7. cap. 4.

** rectà*

*plures tranſuerſæ: aliæ ſimplices ſunt, aliæ duplices, triplicéſue * ab uno ore intus orſæ, quæ tres fiunt, aut etiam in plures ſinus diuiduntur: aliæ rectæ, aliæ flexæ, & tortuoſæ ſunt, aliæ intra carnem deſinunt, aliæ ad oſſa, aut chartilaginem penetrant, aut ubi neutrum horum ſubeſt, ad interiora perueniunt:* Aliæ *deinde facilè, aliæ cum difficultate curantur:* Atque *etiam quædam inſanabiles reperiuntur.* Expedita cu*ratio eſt in fiſtula* * ſimplici recẽti intra carnem,* * ad*iuuatq; ipſum corpus, ſi iuuenile, ſi firmum eſt:* Inimi*ca contraria his ſunt.* Itemq; *ſi fiſtula os, uel chartilaginem, uel neruum, uel muſculos læſit, ſi articulum occupauit, ſi uel ad ueſicam, uel ad pulmonem, uel ad uuluam, uel ad grandes uenas arteriáſue, uel ad inania, ut guttur, ſtomachum,* * *thoracem penetrauit:* Ad *inteſtina quoque ea tendere ſemper periculoſum, ſæpe peſtiferum eſt:* Quibus *multum mali accedit, ſi corpus uel ægrum, uel ſenile, uel mali habitus eſt.* Ante *omnia autem demitti ſpecillum in fiſtulam conuenit, ut quò tendat, & quàm altè perueniat, ſcire poßimus: Simul etiam protinus, humida, an ſiccior ſit, quod extracto ſpecillo patet.*[a] *Si uerò os in uicino eſt, id quod diſci poteſt, ſi iam neque eò fiſtula penetrauit, quatenus nocuerit.* Nam *ſi molle eſt quod* * *ultimo ſpecillo contingitur, intra carnem adhuc uitium eſt.* Si *magis id renititur, ad os uentum eſt.* Ibi *deinde ſi elabitur ſpecillum, nondum caries eſt: ſi non* * *labitur, ſed æquali innititur, caries quidem, uerum adhuc leuis eſt.* Si *inæquale quoque & aſperum ſubeſt, uehementius os exeſum eſt.* At *cartilago ubi* * *ſubheſit, ipſa ſedes docet, peruentumq; eſſe ad eam ex renixu* * *poteſt.* Sed *ex his quidem colliguntur fiſtularum ſedes, ſpatia, noxæ.*

Marginal notes:

* *ab uno ore orſæ, quæ intus tres fiunt,*
* *ſimplici, recta, intra*
* *adiuuátque ipſum corpus, ſi iuuenile,*
* *thoracemq; penetrauit, malum.*

¶ a *Si iam in oſſe vitiũ eſt, necne, id quoq; diſci poteſt: & ſi iam eò fiſtula penetrauit, quatenus nocuerit.*

* *malim ultimò*
* *labitur ſed e qua*
* *ſubſit*
* *ſciri poteſt*

*uoxæ. Simplices uerò hæ ſint, an in plures partes diducantur, cognoſci poteſt ex modo puris, cuius ſi plus fertur, quàm quod ſimplici ſpatio conuenit, plures ſinus eſſe manifeſtum eſt. Cumq́; ferè iuxtà ſint caro, & neruus, & aliqua neruoſa, quales ferè tunicæ, membranæq́; ſunt, genus quoque puris docebit, num plures ſinus intus diuerſa corporis genera perroſerint. Siquidem ex carne, pus * leue, album, copioſius fertur. At ex neruoſo loco coloris quidē eiuſdem, ſed tenuius, & minus. Ex * neruo pingue, & oleo non diſsimile. Deniq; etiam corporis inclinatio docet, num in plures partes fiſtulæ penetrarint, quia ſæpe cùm quis aliter decubuit, aliterq́; membrum collocauit, pus ferri, quod iam deſierat, * incipit, teſtaturq́; non ſolùm alium ſinū eſſe ex quo deſcendat, ſed etiā in aliā corporis partem eum tendere. Sed ſi & in carne, & *recēs, & ſimplex eſt, ac neq; rugoſa, neq; caua ſede, neq; in articulo, ſed in eo membro, quod per ſe immobile, non niſi cum toto corpore mouetur, ſatis proficiet emplaſtrum, quod recentibus uulneribus imponitur, dum habeat uel ſalem, uel alumen, uel ſquamam æris, uel æruginem, * ex metallicis aliquid: Exq́; eo [b] collyrium fieri debet altera parte tenuius, altera paulò plenius: Idq́; ea parte qua tenuius eſt, * altera antecedente demitti oportet in fiſtulam, donec ſanguis purus ſe oſtendat: Quæ in omnibus fiſtularum collyriis perpetua ſunt. Idem deinde emplaſtrum in linteolo ſupèr imponendum, ſupráque iniicienda ſpongia, in acetum antè demiſſa: ſolui quinto die ſatis eſt. Genusq́; uictus adhibendum eſt, quo carnem ali docui. At ſi longius à præcordiis fiſtula eſt, ex interuallo ieiunum radiculas ediſſe, deinde uomere, neceſſarium eſt. Vetuſtate cal-*

* leue

* Quidam legunt ex oſſe

* in manuſc. alterū incipit

* recta

* vel ex

¶ b Vide Aetium de collyrio fiſtularum ſolido lib. 14.

* alteram

Callus. loſa ſit fiſtula. Callus autem neminem fallit, quia durus eſt, & aut albus, aut pallidus: Sed tum ualidioribus medicamentis opus eſt, quale eſt, quod habet papaueris lachrymæ P. I. *. gummi P. III. *. cadmiæ P. IIII. *. atramenti ſutorij P. VIII. *. Ex quibus

P. I. aqua coactis collyriũ fit. Aut in quo ſunt gallæ * P. *. æruginis, ſandarachæ, aluminis Aegyptij, ſingulorum P. I. *. atramenti ſutorij combuſti P. II. *. Aut quod conſtat ex chalcitide, & ſaxo calcis, quibus auripigmenti dimidio minus, quàm in ſingulis prioribus eſt, adiicitur: eaq́; melle cocto excipiuntur. Expeditiſſimum autẽ eſt ex præcepto Megetis, æruginis raſæ P.

* II. *II. *. conterere, deinde ammoniaci thymiamatis P.

* ex eóq; infuſo æruginem

II. *. aceto liquare, * coq́; infuſo ex ærugine colligere: Idq́; ex primis medicamẽtis eſt. Sed ut hæc maximi effectus ſunt, ſi cui iſta nõ adſunt, facile tamen eſt, callum

* perdere

quibuslibet adurentibus medicamentis * prodere, aut

* ad hoc maximi effectus ſunt,

quibus * hæc maxime in effectu ſunt erodere. Satiusq́; eſt uel papyrum intortam, uel aliquid ex penicillo in

* eo ſupple medic. uel iis

modum collyrij aſtrictũ, * eò illinere. Scylla quoq; cocta & miſta cum calce, callum exeſt. Si quando uerò longior & tranſuerſa fiſtula eſt, demiſſo ſpecillo contra principium huius incidi commodiſſimũ eſt, & col-

* Alij vtique

lyrium * utrinq; demitti. At ſi duplicem eſſe fiſtulam, aut multiplicem exiſtimamus, ſic tamen ut breuis, intráq; carnem ſit, collyrio uti non debemus, quòd unam partem curet, reliquas omittat: ſed eadem medicamẽta arida in calamum ſcriptorium coniicienda ſunt, iſq́; ori fiſtulæ aptandus, inſpirandumq́;, ut ea medicamenta intus compellãtur. Aut eadem ex uino liquãda ſunt. Vel ſi ſordidior fiſtula eſt, ex mulſo: ſi calloſior, ex

* additum

aceto: atq; intus infundendum, quicquid * inditum eſt.

Super

Superponenda ſunt quæ refrigerent & reprimant. Nam ferè quæ circa fiſtulam ſunt, habent aliquid inflammationis. Neque alienum eſt ubi quis [c] *reſoluerit, antequàm rurſus alia medicamenta coniiciat, per* [d] *oricularium clyſterem fiſtulam eluere: Si plus puris fertur, uino: ſi callus durior eſt, aceto: ſi iam purgatur, mulſo, uel aqua, in qua eruum coctum ſit, ſic ut huic quoq; mellis paulum adiiciatur. Fere uerò fit, ut ea tunica quæ inter foramen & integram carnem eſt,* **uicta medicamentis tota exeat, infraq; ulcus purum ſit. Quod ubi contigit, imponenda glutinantia ſunt, præcipueq; ſpongia melle cocto illita. Neque ignoro multis placuiſſe, linamentum in modum collyrij compoſitum, tinctum melle, demitti. Sed celerius id glutinatur, quàm impletur. Neque uerendum eſt, ne purum corpus puro corpori iunctum, nõ coeat, adiectis quoq; medicamentis ad id efficacibus, cum ſæpe exulceratio digitorum, niſi magna cura proſpeximus, ſaneſcendo in unum eos iungat.*

¶ c faſcias

¶ d auricularium potius, i. ὠτεγχύτην, ὠτικὸν κλυστῆρα.

* in manuſcr. victa tot med.

De Meliceria.

Eſt etiam ulceris genus, quod & à faui ſimilitudine* μελικηρία *à Græcis nominatur, idq; duas ſpecies habet. Alterum ſubalbidum furunculo ſimile eſt, ſed maius, & cum dolore maiore, quod ubi matureſcit, habet foramina per quæ fertur humor glutinoſus, & purulentus, nec tamen ad iuſtam maturitatem peruenit. Si diuiſum eſt, multo plus intus corrupti quàm in furunculo apparet, altiuſq; deſcendit. Raro fit, niſi in*ſcapulis. Alterum*eſt minus ſuper corpus eminẽs, durum, latum, ſubuiride,*ſubpallidum, magis exulceratum. Siquidem ad ſingulorum pilorum radices foramina ſunt, per quæ fertur humor glutinoſus, ſubpallidus*

κήριον Aeginetæ cap. 77. lib.6. De meliceride abſceſſu frigido Celſus lib.7.cap.6.

* dele &

* capillis, vide Aëtium lib.8.cap.15.

* eſt minus, ſuper caput

* ſubalbidum. melius, ſubuiride ſubpallidum, i. ὑπόχλωρον

*lidus, craſsitudinem mellis, aut uiſci referens, interdũ olei. Si inciditur, uiridis intra caro apparet. Dolor autem & inflãmatio ingens eſt, adeo ut acutam quoq; febrem mouere cõſuerit. Super id quod minus crebris foraminibus exaſperatum eſt, rectè imponitur & ficus arida, & lini ſemen quod in mulſo coctum eſt, & emplaſtra ac malagmata materiam educentia, aut quæ propriè huc pertinentia, ſuprà poſui. Super alterum, & ea medicamenta, & * farina ex mulſo cocta, ſic ut ei dimidiũ reſinæ terebinthinæ miſceatur, & ficus in mulſo decocta, cui paulum hyſſopi contriti ſit adiectum, & uuæ taminiæ pars quarta fico adiecta. Quòd ſi parum in utrolibet genere medicamenta proficiũt, totum ulcus uſq; ad ſanam carnem excidi oportet, & ulcere ablato, ſuper plagam medicamenta danda ſunt, primum quæ pus citent, deinde quæ purgent, tum quæ impleant.*

** farina erui ex*

Verruca penſilis ἀκροχορδών.

¶ a immò verrucæ ſunt

¶ b eiuſdem cum cute.

¶ c Infra ad cutem tenue, ſupra latius. Sic in manuſcrip.

¶ d In meo exẽplari, Acrothymion. Alij θύμον vocant: Aliudq; eſt Thymion peſſimum cancri genus deſcriptum pag. 255.

** ad cutem latius, ſupra tenue.*

De Acrochordone, & Thymio, & Myrmeciis, & Clauo, curationibusque eorum.

S*Vnt quædam uerò* [a] *uerrucis ſimilia, quorũm diuerſa nomina, ut uitia ſunt. Acrochordona Græci uocant, ubi ſub cute coit aliquid durius, & interdũ paulo aſperius, coloris* [b] *eiuſdẽ, infra tenue, ad* [c] *cutem latius, idq; modicum eſt, quia raro fabæ magnitudinẽ excedit. Vix unum tantùm eodem tempore naſcitur, ſed ferè plura, maximeq; in pueris, eaq; nonnunquam ſubitò deſinunt, nonnunquam mediocrem inflammationem excitant. Sunt quæ etiam in pus conuertuntur. At* [d] *Thymion nominatur, quod ſuper corpus quaſi uerrucula eminet, ad * cutem tenue, ſuprà latius, ſubdurum, & in ſummo peraſperum: Idq; ſummum colorem floris thymi repræſentat, unde ei nomen eſt,*

ibiq;

ibiq; facile finditur, & cruentatur, nonnunquam ali-
quantum ſanguinis fundit, ſereq; * circa magnitudinem * citra
fabæ Aegyptiæ eſt, raro maius, interdũ perexiguum,
modò unum, modò autem plura naſcuntur, uel in talis,
uel palmis, uel inferioribus pedum partibus. Peßima
tamen in obſcœnis ſunt, maximeq; ibi ſanguinem fun-
dũt. Myrmecia autẽ uocantur, humiliora thymio, du μυρμήκια
rioráq;, quæ radices altius * exigunt, maiorẽq; dolorẽ * adigunt
mouent, infra lata, * ſuper autem tenuia minus ſan- * ſupra
guinis mittunt, magnitudine uix unquam lupini modũ
excedunt. Naſcuntur ea quoque, aut in palmis, aut in
inferioribus partibus pedum. Clauus autem nonnun- Clauus, ἧλος
quam quidem etiam alibi, ſed in pedibus tamen maxi-
me naſcitur, præcipuè tamen ex contuſo, quamuis in-
terdum aliter, doloremq; etiam, ſi non aliàs, tamen in-
gredienti mouet. Ex his Acrochordon, * ſiue Thy- * ſic &
mium ſæpe etiam per ſe finiuntur, & quo * minora * maiora
ſunt, eò magis. Myrmecia & claui ſine curatione uix
unquam deſinunt. Acrochordon ſi exciſa eſt, nullam ra ἀκροχορδών. θύμιον.
diculam relinquit, ideoq; ne renaſcitur quidem. Thy-
mio clauoq; exciſis ſubter rotunda radicula naſcitur,
quæ penitus deſcendit ad carnẽ, eaq; relicta idem rur-
ſus exit. Myrmecia latißimis radicibus inhærent,
ideoq; ne excidi quidem ſine exulceratione magna
poſſunt. Clauum ſubinde deradere cõmodißimum eſt.
Nam ſine ulla ui ſic emolleſcit, ac ſi ſanguinis quoq;
aliquid emiſſum eſt, ſæpe emoritur. Tollitur etiam, ſi
quis eum circumpurgat, deinde imponit reſinam, cui
miſcuit pulueris paulum, quem ex lapide molari con-
trito fecit. Cætera uerò genera medicamẽtis adurẽda
ſunt: aliisq; id quod ex fece uini, myrmeciis id quod
ex alumine & ſandaraca fit, aptißimũ. Sed ea, quæ
circa

circa ſunt, folijs contegi debent, ne ipſa quoq; exulcerentur: Deinde *poſtea lenticula imponi ſolet.* Tollit Thymium *etiam ficus in aqua cocta.*

De puſtularum generibus, & earum curationibus.

AT *puſtulæ maximè uernis temporibus oriũtur.* Earum *plura genera ſunt.* Nam *modò circa totũ corpus partémue *aſpredo quædã fit, ſimilis his puſtulis, quæ ex urtica, uel ex* [a] *ſudore naſcũtur,* ἐξανθήματα Græci *uocãt, eaq; modò rubẽt, modò colorẽ cutis nõ *exedunt.* Nonnũquã *plures ſimiles uaris oriuntur: nonnunquam maiores puſtulæ liuidæ, aut pallidæ, aut nigræ, aut aliter naturali colore mutato, ſubeſtq; humor.* V*bi hæ ruptæ sũt, infràquaſi exulcerata caro adparet,** ἑλκώδης Græcè *nominãtur.* Fiũt *uel ex frigore, uel ex igni, uel ex medicamẽtis.* Pſydracion *autem paulo durior puſtula eſt, ſubalbida, acuta, ex qua ipſa quod exprimitur humidum eſt.* Ex *puſtulis uerò nonnũquã etiam* [b] *ulcuſcula ſunt, aut aridiora, aut humidiora: & modò tantum cum prurigine, modo etiam cum inflammatione * aut dolore:* Exitq; *aut pus, aut ſanies, aut utrumq;.* Maximeq; *id euenit in ætate puerili, rarò in medio corpore, ſæpe in eminentibus partibus.* Peſſima *puſtula eſt, quæ* ἐπινυκτὶς *uocatur.* Ea *colore uel ſubliuida, uel ſubnigra, uel alba eſſe conſueuit.* Circa *hanc autem uehemens inflammatio eſt, & cum adaperta eſt, repetitur intus exulceratio mucoſa.* Color *eſt humori ſuo ſimilis.* Dolor *ex ea ſupra magnitudinẽ eius eſt, neq; enim ea faba maior eſt.* Atq; *hæc quoq; oritur in eminentibus partibus, & ferè noctu:* Vnde *nomen quoq; à* Græcis *ei* Epinyctis *impoſitum eſt.* In *omni uerò puſtularum curatione, primum eſt*

ἐξανθήματα

** aſpritudo in meo Cod.*

a ὑδρῶα Hippocr.

** excedunt*

φλύκταιναι, vel φλυκτίδες, vel φλυζάκια, φλύσεις. Hic adnotandum à quibuſdam legi ἐκζέματα, quia infra de papulis tractat, quæ Græcis ἐξανθήματα, vel ἐνθύματα. puſtulas verò ardentes, etiam ἐκβράσματα nominant.

b ἑλκύδρια ψύδρακες, ψυδράκια, quæ Aegineta inter proprios capitis affectus enumerat.

** ac*

ἐπινυκτὶς, puſtula liuens ac noctibus inquietans, Plin. lib. 20. cap. 6.

*multum ambulare, atq; exerceri: Si quid iſta prohibet, geſtari. Secundum eſt, cibum minuere, abſtinere ab omnibus acribus, & extenuantibus: eademq; nutrices facere oportet, ſi lactens puer ita affectus eſt. Præter hæc, is qui iam robuſtus eſt, ſi puſtulæ minutæ ſunt, deſudare in balneo debet, ſimulq; ſuper eas nitrum inſpergere, oleoq; uinum miſcere, & ſic ungi: Tum deſcendere in ſolium. Si nihil ſic proficitur, *aut ſi maius puſtularum genus occupauit, imponenda lenticula eſt, detractaq; ſumma [b] pellicula ad medicamenta lenia tranſeundum. Epinyctis poſt lẽticulam recte herba quoque ſanguinali, uel uiridi coriandro curatur. Vlcera ex puſtulis facta tollit ſpuma argenti cum ſemine fœni græci miſta, ſic, ut his inuicem roſa, atque intubi ſuccus adiiciatur, donec mellis craßitudo fiat. Propriè ad eas puſtulas quæ infantes male habent, lapidis, quem pyriten uocant P. VIII. *. cum quinquaginta amaris nucibus miſcetur, adiiciunturq; olei cyathi tres. Sed prius ungi ex ceruſſa puſtulæ debent, tum hoc illini.*

* *aut ſi malũ maius, in Cod. manuſcripto.*

[b] *Epidermide.*

De Scabie, & eius curatione.

*Scabies uerò eſt, *durior cutis rubicũdior, ex qua puſtulæ oriuntur, quædã humidiores, quædam ſicciores. Exit ex quibuſdam ſanies, fitq; ex his continuata exulceratio pruriens, ſerpitq; in quibuſdã citò. Atq; in aliis quidem ex toto deſinit, in aliis uerò certo tempore anni reuertitur. Quo aſperior eſt, quoq; prurit magis, eò difficilius tollitur. Itaq; eã, quæ talis eſt, ἀγρίαν (id eſt feram) Græci appellant. In hac quoque uictus ratio eadem quæ ſuprà, neceſſaria eſt. Medicamentum autem ad incipientem hanc idoneum eſt, quod fit ex ſpodij, croci, æruginis, ſingulorum P. I. *. piper*

**tumor durior Alij durities cutis*

ψωρὰ

λέπρα

piperis albi,omphacij,ſingulorum P.I. ∗. *cadmiæ* P. VIII.∗.*aut ubi iam exulceratio eſt,id quod fit ex ſulphuris* P. I. ∗. *ceræ* P.IIII.∗. *picis liquidæ hemina, olei ſextariis duobus: Quæ ſimul incoquuntur, dum craßitudo mellis fiat. Eſt etiam quod ad* Protarchum *autorem refertur.* Habet *hoc farinæ lupinorum ſextarium,nitri cyathos quatuor, picis liquidæ heminã, reſinæ humidæ ſelibram, aceti cyathos tres.* Crocum *quoq;,lycium, ærugo, myrrha, cinis,æquis portionibus rectè miſcentur, & ex paſſo coquuntur:*Idq; *omnem pituitam ubique* [a] *ſuſtinet.* At *ſi nihil aliud eſt, amurca ad tertiam partem decocta, uel ſulphur pice liquida miſtum,ſicut in pecoribus* [b] *propoſui,hominibus quoque ſcabie laborantibus opitulantur.*

¶ a reprimit, compeſcit

¶ b In libris de Agricultura.

De impetiginis ſpeciebus, & curationibus.

Impetigo quidem λειχὴν Græcis,ſed hic potius eſt λέπρα.

I*Mpetiginis uerò ſpecies ſunt quatuor.* Minime *mala eſt, quæ ſimilitudine ſcabiem repræſentat.* Nam *& rubet,& durior eſt,& exulcerata eſt, & ∗roditur.* Diſtat *autem ea,quia magis exulcerata eſt,& uaris ſimiles puſtulas habet, uidenturq; eſſe in ea quaſi bullulæ quædam,ex quibus interpoſito tempore ſquamulæ reſoluuntur, certioribusq; hoc temporibus reuertitur.*Alterum *genus peius eſt, ſimile papulæ ferè, ſed aſperius, rubicundiusq;, figuras uarias habens: ſquamulæ ex ſumma cute diſcedunt, roſio maior eſt, celerius & latius procedit, certioribusq; etiam nonnunquam ∗ prior temporibus & fit, & deſinit,* Rubrica *cognominatur.* Tertia *etiamnum deterior eſt, nã & craßior eſt, & durior,& magis tumet,in ſumma cute finditur, & uehementius rodit.* Ipſa *quoque ſquamoſa,ſed nigra procedit:& latè,& tardè∗eminus ſerpit.* In *temporibus aut oritur, aut deſinit,neq; ex*

∗ erodit

Serpigo.

Rubrica.

Hoc genus in morbo Gallico frequens.

priore

∗ Nigra

∗ tardè,& minus ſerpit:neq; in certis temporibus

ex toto tollitur: Nigræ[b] *cognomen eſt.*[c] *Quartum genus eſt, quod curationem omnino non recipit, diſtans colore:* Nam *ſubalbidum eſt, & recenti cicatrici ſimile, ſquamulaſq; habet pallidas, quaſdam ſubalbidas, quaſdam lenticulæ ſimiles, quibus demptis, nonnunquam profluit ſanguis:* Alioqui *uerò humor eius albidus eſt, cutis dura, atque fiſſa eſt, proceditq; latius. Hæc uerò omnia maximè genera oriuntur in pedibus, & manibus, atque ungues quoque infeſtant.* Medicamentum *non aliud ualentius eſt, quam quod ad ſcabiem quoque pertinere ſub autore* Protarcho[d] *retuli.* Serapion *autem nitri* P. II. ∗. *ſulphuris* P. IIII. *excipiebat reſina copioſa, eoq; utebatur.*

¶ b *Arabum malũ mortuũ*
¶ c *vulgò vocant le mal ſainct Main.*
¶ d *pag. præced.*

[a] De Papulis, & eius curatione.

PApularũ *uerò duo genera ſunt:* Altera *eſt in qua per minimas puſtulas cutis exaſperatur, & rubet, leuiterq; roditur: medium habet*∗ *pauxillo leuius, tarde ſerpit: idq; uitium maximè rotundum incipit, eadémque ratione in orbem procedit.* Altera *autem eſt, quam* ἀγρίαν, *id eſt, feram* Græci *adpellant.* In *qua ſimiliter quidem, ſed magis cutis exaſperatur, exulceraturq;, ac uehementius & eroditur, & rubet, interdum etiam pilos remittit.* Q*uæ minus rotũda eſt, difficilius ſaneſcit: niſi ſublata eſt, in impetiginem uertitur: ſed leuis papula, etiã ſi ieiuna ſaliua quotidie defricatur, ſaneſcit.* Maior *cõmodiſſimè murali herba tollitur, ſi ſub ea detrita eſt.* V*t uerò ad cõpoſita medicamẽta ueniamus, idẽ illud* Protarchi *tãto ualẽtius in his eſt, quãto minus in his*∗ *uitij eſt.* Alterũ *ad idem* Myronis, *nitri*∗ *rubri, thuris, ſingulorũ* P. I. ∗. *canthavidũ purgatarum* P. II. ∗. *ſulphuris ignem non experti tantundem, reſinæ terebinthinæ liquidæ* P. XX. ∗. *fa-*

¶ a *vulgò dartres,* δάρτρα ἀπὸ τοῦ δέρω. *lege adnot. cap. de puſtulis.*
∗ *paulo læuius*
Papula fera, vulgò la male dartre, uel feu ſauuage.
Rubentes papulæ, boæ dicuntur à Plinio, I. vulgò la rougeolle.
∗ *vitium. cod.*
∗ *ruſſi, vt apud Plin. lib. 31. cap. 10.*

* lolij ſext.III. *rinæ* lolij ſemis,gith cyathos tres,picis crudæ* unũ.*

* ſext.

De Vitiliginis ſpeciebus.

ἀλφος,vitiligo. ἄλφος vulgò mor ſeu, Arab. morphea.

Vitiligo quoq;, quamuis per ſe nullum periculum adfert,tamen fœda eſt, & ex malo corporis habitu fit. Eius tres *ſpecies ſunt:* ἄλφος *uocatur, ubi color albus eſt,ferè ſubaſper,& non continuus, ut quædam quaſi guttæ diſperſæ eſſe uideantur.* Interdum *etiam latius,& cum quibuſdam intermißionibus ſerpit.* μέλας *colore ab hoc differt , quia niger eſt , & umbræ ſimilis:Cætera eadem ſunt.*[a] λεύκη *habet quiddam ſimile alpho,ſed magis albida eſt,& altius deſcẽdit,in eaq; albi pili ſunt,& lanugini ſimiles. Omnia hæc ſerpunt , ſed in aliis celerius,in aliis tardius. Alphos & Melas in quibuſdam uariis temporibus & oriuntur,& deſinunt. Leuce quem occupauit,non facilè dimittit. Priora curationem non difficilimam recipiunt,ultimum uix unquam ſaneſcit,ac ſi quid ei uitio demptum eſt,tamen nõ ex toto ſanus color redditur. Vtrũ autem aliquod horum ſanabile ſit,an nõ ſit, experimento facili colligitur.* Incidi enim *cutis debet, aut acu pungi. Si ſanguis exit,quod ferè fit in duobus prioribus,remedio locus eſt:ſi humor albidus , ſanari non poteſt,itaq; ab hoc quidem abſtinendũ eſt. Super id uerò,quod curationem recipit,imponenda lenticula miſta cum ſulphure & thure , ſic ut ea contrita ex aceto ſit.* Aliud ad idem,quod ad Hirenæum autorem *refertur,*Alcyonium,nitrum,cuminum,fici folia arida *paribus portionibus contunduntur,adiecto aceto.* His *in ſole uitiligo perungitur, deinde nõ ita multo pòſt, ne nimis erodatur,eluitur.* Propriè* *quidem* Myrone *autore eos,quos* Alphos *uocari dixi, hoc medicamẽto perungunt ſulphuris** [b]P.II.*.*nitri*[c]P.IIII.*.*myrrhæ*

¶ a Albaras Auicennæ, & lepra Halyabb.

* quidam.
¶ b P p.2.
¶ c P p.22.
* P.*.3. aluminis ſciſſilis P.*.3.nitri P. *.IIII. myrti radice contrita acetab.

rhæ aridæ contritæ acetabulũ miſcent, deinde in balneo ſuper uitiliginem inſpergunt farinam ex faba, tum hæc inducũt. Hi uerò quos Melanas uocari dixi, curantur, *cùm ſimul contrita ſunt alcyonium, thus, hordeum, faba ſine oleo, in balneo ante ſudorem inſperguntur, tum genus id uitiliginis defricatur.

* cum ſimul contrita alcyonium, thus, hordeum, fabæ, ſine oleo in bal. inſperguntur, ac tum:

LIBER SEXTVS.

De vitiis ſingularum corporis partium.

CAPVT I.

De capillis fluentibus.

DIxi de his uitiis, quæ per totum corpus orientia, medicamentorum auxilia deſiderant. Nunc ad ea ueniam, quæ non niſi in ſingulis partibus incidere conſuerunt, orſus à capite. In hoc igitur capillis fluentibus maximè quidem ſæpe radendo ſuccurritur. Adiicit* enim uim quandam ad continendum, ladanum cum oleo miſtum. Nunc de his capillis loquor, qui poſt morbum fere fluunt. Nam quò minus caput quibuſdam ætate nudetur, ſuccurri nullo modo poteſt.

Defluuium capillorum.

* etiam

De Porrigine, & eius curatione. Cap. II.

POrrigo autem eſt, ubi inter pilos quædam quaſi ſquamulæ ſurgunt, eæq; *acutæ reſoluuntur, & interdum madent, multo ſæpius ſiccæ ſunt. Idq; euenit modò ſine ulcere, modò exulcerato loco, huic quoque modò malo odore, modò nullo accidente: fereque id in capillo fit, rarius in barba, aliquando etiam in ſupercilio. Ac neque ſine aliquo corporis uitio naſcitur, neque ex toto inutile eſt. Nam bene integro capite, non exit. Vbi aliquod in eo uitium eſt,

πιτυρίασις.

* à cute

non incommodum eſt, ſummam cutem potius ſubinde corrumpi, quàm id quod nocet, in aliam partem magis neceſſariam uerti. Commodius eſt ergo ſubinde pectendo repurgare, quàm id ex toto prohibere. Si tamen ea res nimium offendit, quod humore ſequente * is *fieri poteſt, magisq; ſi* * *id etiam mali odoris eſt, caput* * dein inſuper adiuuandum. Alij, adlinendum. *ſæpe radendum eſt,* * *dein id ſuper adiuuãdum aliquibus ex leuiter reprimẽtib. quale eſt nitrũ cum aceto, uel ladanũ cũ myrteo uino, uel myrobalanũ cũ uino. Si parũ per hæc proficitur, uehemẽtioribus uti licet, cũ eo, ut ſciamus, utiq; in recenti uitio id inutile eſſe.*

σύκωσις, ficus, mariſca.

De Sycoſi, & eius curatione. Cap. III.

E*St etiam ulcus, quod à fici ſimilitudine σύκωσις à Græcis nominatur. Caro excreſcit, & id quidẽ generale eſt. Sub eo uerò duæ ſpecies ſunt. Alterum ulcus durum, & rotundum eſt, alterum humidum, & inæquale. Ex duro exiguum quiddam, & glutinoſum exit: ex humido plus, & mali odoris. Fit uerò utrunque in his partibus, quæ pilis conteguntur. Sed id quidem quod calloſum, & rotundum eſt, maximè in barba. Id uerò quod humidum eſt, præcipuè in capillo. Super utrunque oportet imponere elaterium, aut lini ſemen contritum, & aqua* * *coactum, aut ficum in aqua decoctam, aut emplaſtrum tetrapharmacum ex aceto ſubactum. Terra quoque Eretria ex aceto liquata rectè illinitur.* * coctum.

De Areis, & earum curationibus.

CAPVT IIII.

ἀλωπεκία. ὀφίασις.

A*Rearum quoque duo genera ſunt. Commune utrique eſt, quòd emortua ſumma pellicula pili primum extenuantur, deinde excidunt: ac ſi ictus is locus eſt, ſanguis exit liquidus, & mali odoris, increſcitq;*

ſcitq́; utrunque in aliis celeriter, in aliis tardè. Peius eſt, quod denſam cutẽ, & ſubpinguem, & ex toto glabrã fecit: ſed ea quæ ἀλωπεκία nominatur, ſub qualibet figura dilatatur: fit & in capillo, & in barba. Id uero quod à ſerpentis ſimilitudine ὀφίασις adpellatur, incipit ab occipitio: duorum digitorum latitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus ſerpit, quibuſdam etiam ad frõtem, donec ſe duo capita in priorem partem committãt. Illud uitium in qualibet ætate eſt: hoc fere infantibus. Illud uix unquam ſine curatione: hoc per ſe ſæpe finitur. Quidã hæc genera arearum[a] ſcalpello exaſperant. ¶ a τῶ σμιλίῳ Quidam illinunt adurentia ex oleo, maximeq́; chartam combuſtam. Quidam reſinam terebinthinam cum thapſia inducunt. Sed nihil melius eſt, quam nouacula quotidie radere, qua cum paulatim ſumma pellicula exciſa eſt, adaperiuntur pilorum radiculæ. Neque antè oportet deſiſtere, quàm frequentem pilũ naſci adparuerit. Id autẽ, quod ſubinde raditur, illini atramento ſcriptorio ſatis eſt.

De Varis, & Lenticulis, & Ephelide, & eorum curationibus. Cap. v.

PEnè ineptiæ ſunt, curare Varos, & Lenticulas, & Ephelidas. Sed eripi tamen fœminis cura cultus ſui non poteſt. Ex his autem quas ſuprâ propoſui, Vari, Lenticulæq́; uulgo notæ ſunt, quamuis rarior ea ſpecies eſt, quam ξένιον Græci uocant, cùm ſit ea Lenticula rubicundior, & inæqualior. Ἐφηλὶς uero à pleriſq; ignoratur, quæ nihil eſt, niſi aſperitas quædã, & durities mali coloris. Cætera non niſi in facie. Lenticulæ etiam in alia parte nonnunquàm naſci ſolent. De qua per ſe ſcribere alio loco, uiſum operæpretium non eſt. Sed Vari commodiſſime tolluntur

ἴονθοι vari. φακοὶ lenticulæ, ἐφηλίδες maculæ quædã colorũ omniũ, vt Author vertit lib. 2. cap. 8. ἐφηλὶς vulgò hale, ab ἅλιος Doricè pro ἥλιος, quia fit ab ardore Solis.

impoſita reſina, cui non minus quàm ipſa eſt, aluminis ſciſsilis, & paulum mellis adiectum eſt. Lenticulam *tollunt galbanum & nitrum, cùm pares portiones habent, contritaq́; ex aceto ſunt, donec ad mellis craſſitudinem uenerint.* His *corpus illinendum, & interpoſitis pluribus horis mane eluendum eſt, oleoq́; leuiter ungendum.* Ephelidem *tollit reſina, cui tertia pars ſalis foßilis, & paulum mellis adiectum eſt.* Ad *omnia uerò iſta, atque etiam ad colorandas cicatrices poteſt ea compoſitio, quæ ad* Tryphonem *patrem authorē refertur.* In *ea pares portiones ſunt myrobalani, * crocomagmatis, cretæ cimoliæ ſubceruleæ, nucum amararum, farinæ hordei, atque erui, ſtruthij albi, ſertulæ campanæ ſeminis.* Quæ *omnia contrita, melle quàm amarißimo coquuntur, illitumq́; à ueſpere uſque ad mane eluitur.*

* *Alij legunt myrobalani magmatis, id eſt retrimētorum expreſſæ glādis vnguētariæ*

De oculorū morbis, curationibúſq; eorum, & primò de his morbis, qui lenibus medicamentis curantur. Cap. VI.

SEd *hæc quidem mediocria ſunt.* Ingentibus *uerò, & uariis caſibus oculi noſtri patent:* Quæ *cùm magnam partem ad uitæ ſimul & uſum, & dulcedinem conferant, ſumma cura tuendi ſunt.* Protinus *autem orta lippitudine quædam notæ ſunt, ex quibus quid euenturum ſit, colligere poßimus.* Nam **ſimul & lachryma, & tumor, & craſſa pituita cœperint, ſi ea pituita lachrymæ miſta eſt, & ea lachryma calida eſt: pituita uerò alba, & mollis, tumor non durus, longæ ualetudinis metus non eſt.* At *ſi lachryma multa, & calida, pituitæ paulum, tumor modicus, idq́; in uno oculo eſt, longum id, ſed ſine periculo futurum eſt.* Idq́; *lippitudinis genus minimè cum dolore eſt, ſed*

* *ſi ſimul*

uix

uix ante uigeſimum diem tollitur, nonnunquam per
duos menſes durat,ſed quandoq; finitur. Si pituita al-
ba & mollis eſſe incipit,lachrymæq; miſcentur, aut ſi
ſimul * hæ utrunq; oculum inuaſerunt,poteſt eſſe bre- * ea
uior,ſed periculum ulcerum eſt. Pituita autẽ ſicca &
arida dolorem quidem mouet,ſed maturius deſinit,niſi
quid exulcerauit. Tumor magnus ſi ſine dolore eſt &
ſiccus, ſine ullo periculo eſt. Si ſiccus quidem, ſed cum
dolore eſt,ferè exulcerat,& nonnunquam ex eo caſu
fit,ut palpebra cum oculo glutinetur. Eiuſdem exul-
cerationis timor in palpebris pupilliſue eſt, ubi ſuper
magnum dolorem lachrymæ ſalſæ, calidæq; eunt, aut
etiam ſi tumore * infinito diu lachryma cum pituita * finito
profluit. Peius etiamnum eſt,ubi pituita * calida,aut * cãdida, vet.
liuida eſt,lachryma calida, aut multa profluit: caput Alij pro num legunt nõ,inepte.
calet,à temporibus ad oculos dolor peruenit,noctur-
na uigilia urget. Siquidem ſub his oculus plerunque
rumpitur, uotumq; eſt, ut tantum exulceretur. Intus
ruptum oculum febricula iuuat. Si foras iam ruptus
procedit, ſine auxilio eſt. Si * de nigro aliquid albi- * ex
dum factum eſt, diu manet. At ſi aſperum & craſſum
eſt, etiam poſt curationem ueſtigium aliquod relin-
quit. Curari uerò oculos ſanguinis detractione,medi-
camento,balneo,uino, uetuſtiſsimus autor Hippocra- lib.6. Aphor. 31. vbi & πυρίη, id eſt fomentum,quod Celſus omiſit.
tes memoriæ prodidit: Sed eorum tempora, & cauſſas
parum explicuit,in quibus Medicinæ ſumma eſt. Neq;
minus in abſtinentia,& alui ductione ſæpe auxilij eſt.
Hos igitur interdũ inflammatio occupat,ubi cũ tumo-
re in his dolor eſt,ſequiturq; pituitæ curſus nõnunquã
copioſior, uel acrior, nonnunquam utraq; parte mo-
deratior. In eiuſmodi caſu prima omnium ſunt, quies
& abſtinentia. Ergo primo die loco obſcuro cubare

debet, ſic ut à ſermone quoque abſtineat: Nullum *cibum aſſumere, ſi fieri poteſt, ne aquam quidem: ſin minus, certè quàm minimum eius.* Quòd *ſi graues dolores ſunt, commodius ſecundo die, ſi tamen res urget, etiam primo ſanguis mittendus eſt, utique ſi in fronte uenæ tument, ſi firmo corpori materia ſupereſt.* Si *uerò minor impetus, minus acrem curationem requirit: aluum, ſed non niſi ſecundo, tertióue die, duci oportet.* At *modica inflammatio neutrum ex his auxilium deſiderat:* Satiſq; *eſt uti quiete, & abſtinentia.* Neq; *tamen in lippientibus longũ ieiunium neceſſarium eſt, ne pituita tenuior atq; acrior fiat.* Sed *ſecundo die dari debet id, quod leuiſsimum uideri poteſt ex his, quæ pituitã faciũt craſsiorẽ, qualia ſunt oua ſorbilia:* Si *minor uis urget, pulticula quoq;, aut panis ex lacte.* Inſequentibuſq; *diebus, quantum inflammationi detrahetur, tantum adiici cibis poterit:* Sed *generis eiuſdem utiq;, ut nihil ſalſum, nihil acre, nihil ex his quæ extenuant, ſumatur, nihil potui præter aquam.* Et *uictus quidẽ ratio talis maximè neceſſaria eſt.* Protinus *autem primo die croci* P. I. ✳. *& farinæ candidæ quàm tenuiſsimæ* P. II. ✳. *excipere oportet oui albo, donec mellis craſsitudinem habeat, idq; in linteolum illinere, & fronti agglutinare, ut compreſsis uenis pituitæ impetum cohibeat.* Si *crocum nõ eſt, thus idem facit.* Linteolo *an lana excipiatur, nihil intereſt.* Supèr *inungi uerò oculi debent, ſic ut croci quantum tribus digitis comprehendi poteſt, ſumatur: myrrhæ ad fabæ, papaueris lachrymæ ad lenticulæ magnitudinem, eaq; cum paſſo conterantur, & ſpecillo ſuper oculum inducantur.* Aliud *idem:* Myrrhæ P. I. ✳. *mãdragoræ ſucci* P. II. ✳. *papaueris lachrymæ* P. II. ✳ *foliorum roſæ, cicutæ*

cutæ ſeminis,ſingulorum P. IIII. ✶. *acatiæ* P. IIII. ✶. *gummi* P. VIII. ✶. *Et hæc quidem interdiu. Noctu uerò, quò commodior quies ueniat, non alienum eſt ſuperimponere candidi panis interiorem partem ex uino ſubactam:* Nam *& pituitam reprimit, & ſi quid lachrymæ proceßit, abſorbet, & oculum glutinari non patitur. Si graue id, & durum propter magnum oculorum dolorem uidetur, oui & album, & uitellus in uas defundendum eſt, adiiciendumq́; eo mulſi paulum, idq́; digito permiſcendum. Vbi facta unitas eſt, demitti debet lana mollis bene carpta, quæ id excipiat, ſuperq́; oculos imponi. Ea res & leuis eſt, & refrigerando pituitam coercet, & non exareſcit, & glutinari oculum non patitur. Farina quoque ordeacea cocta, & cum malo cotoneo cocto miſta, commodè imponitur. Neque ab ratione abhorret etiam penicillo potißimum uti expreſſo: ſi leuior impetus eſt, ex aqua: ſi maior, ex poſca. Priora faſcia deliganda ſunt, ne per ſomnum cadant, & hoc ſuperimponi ſatis eſt, quia & reponi ab*[a] *ipſo commodè poteſt: &* ¶ a ægro
cùm inaruit, iterum madefaciendum eſt. Si tantum mali eſt, ut ſomnum diu prohibeat, eorum aliquid dandum eſt, quæ✶*ἀνώδυνα* Græci *uocant. Satisq́; eſt puero, quod erui, uiro quod fabæ magnitudinem impleat.* ✶ Alij ναρκωτικὰ
In ipſum uerò oculum primo die, niſi modica inflammatio eſt, nihil rectè coniicitur. Sæpe enim potius concitatur eo pituita, quàm minuitur. A ſecundo die, graui quoque lippitudini per indita medicamenta rectè ſuccurritur, ubi uel iam ſanguis miſſus, uel aluus ducta eſt, aut ubi neutrum neceſſarium eſſe manifeſtum eſt.

De diuerſis oculorum collyriis.

*Ego nobiliſ, ſcilicet authorum collyria. Sic in cod.

MVlta autem, multorumq; autorum collyria ad id apta ſunt, nouiſq; etiam nunc miſturis temperari poſſunt, cùm lenia medicamenta, & modicè reprimentia, facilè & uariè miſceantur. * Ergo nobibiliſsima exequar.

Philonis collyrium.

* præſtat

EST igitur Philonis, quod habet ceruſſæ elotæ, ſpodij, gummi, ſingulorum P. I. *. papaueris lachrymæ combuſtæ P. *. Illud ſcire oportet, hîc quoque omnia medicamenta, ſingula primùm per ſe teri: deinde miſta iterum, adiecta paulatim uel aqua, uel alio humore. Gummi cùm quaſdam alias facultates habeat, hoc maximè * præſtare, ut ubi collyria facta inaruerunt, glutinata ſint, neque frientur.

Dionyſij collyrium.

* inareſcat

DIonyſij uerò collyrium eſt, papaueris lachrymæ combuſtæ donec * tenereſcat, P. I. *. thuris cõbuſti, gummi, ſingulorum P. I I. *. ſpodij P. I I I I. *.

Cleonis collyrium.

* ferri, aut chalybis potius

¶ d P. *. I I.

* P. X I.

* ſucci

* liquidũ, hæc verba nõ ſunt in antiquo exẽplari: & miſcueris legitur, & ſeruetur.

* pyxidula, cod.

CLeonis nobile admodum, papaueris lachrymæ frictæ P. I. *. croci P. I. *. gummi P. I. *. quibus cum teruntur, adiicitur roſæ ſuccus. Aliud eiuſdem ualentius: Squamæ * æris quod ςόμωμα appellãt, [d] P. I. *. croci P. I I. *. ſpodij P. I I I I. *. plumbi & eloti, & combuſti P. V I. gummi tantundem. Eius aliud quoq; ad idẽ eſt, maximè ubi multa pituita profluit: Caſtorci P. *. 3. aloes P. L. *. croci * P. L. *. myrrhæ P. I I. *. lycij P. I I I. *. cadmiæ curatæ P. V I I I. *. ſtibis tantundem, acaciæ ſucci P. X I I. *. quod cum gũmi miſcuit, * liquidũ in * pyxidicula ſeruatur. Theodotus uerò huic compoſitioni adiecit papaueris

paueris lacrymæ cõbuſtæ P. ✶.*æris combuſti & eloti* P.II.✶.* *nucleorum palmarum combuſtorum* P. X.✶. *gummi* P.XII. * *nucleos palmarum combuſtos num. xx.*

Theodoti collyrium, Achariſtum appellatum.

AT *ipſius Theodoti, quod à quibuſdã ἀχάριςον nominatur, eiuſmodi eſt. Caſtorei, nardi indici, ſingulorum* P.I.✶.*lycij** P.✶.*papaueris lacrymæ tantundem, myrrhæ* P.II.✶.*croci, ceruſſæ elotæ, aloes, ſingulorum* P.III.✶. *cadmiæ botryodis elotæ, æris combuſti, ſingulorum* P.VIII.✶.*gummi** P.VIII.✶. *acaciæ ſucci* P.XX.✶.**ſtibis tantundem, quibus aqua pluuialis adiicitur.* * P.II. * P. XVIII. * *ſtibij*

Cythion vel Tephrion collyrium.

PRæter *hæc ex frequentiſſimis collyriis eſt id, quod quidam Cythion, quidam à cinereo colore Tephrion appellant, amyli, tragacanthæ, acaciæ ſucci, gummi, ſingulorum* P.I. ✶. *papaueris lacrymæ.* P. II.✶.*ceruſſæ elotæ** P.IIII.✶.**ſpumæ elotæ* P.VIII. *Quæ æque ex aqua pluuiali conteruntur.* * P.VIII. *argenti ſpumæ elotæ* P. XIIII.

Euelpidis collyrium,[a] Trygodes nominatum. ¶a *Ab acacia feculentũ. Deſcribit Gal. li. 3. τῶν κατὰ τό πους, & Aegineta lib. 7. cap. 17.*

EVelpides *aũt qui ætate noſtra maximus fuit ocularius medicus, utebatur eo, quod ipſe compoſuerat, Trygodes nominabat: Caſtorei* P.II.✶.*lycij, nardi, papaueris lacrymæ, ſingul.* P. I. ✶.*croci, myrrhæ, aloes, ſing.* P.IIII.✶.*æris combuſti** P.VIII.✶.*cadmiæ, &** *ſtibis, ſingul.* P.XII.✶.*acaciæ ſucci* P.XXVI.✶. *gummi tantundem. Quo grauior uerò quæque inflammatio eſt, eo magis leniri* * *medicamentũ debet, adiecto uel albo oui, uel muliebri lacte. At ſi neq; medicus neq; medicamentum præſto eſt, ſæpius utrumlibet horum in oculis penicillo ad idipſum facto infuſum,* * P.VIII. * *ſtibij* * *medicamento. Cod.*

id ma

*id malum lenit. Vbi uerò aliquis releuatus eſt, iamq́; curſus pituitæ conſtitit, reliquias fortaſſe leniores futuras diſcutiunt balneum & uinum. Igitur lauari debet leuiter, antè ex oleo perfricatus, diutiuſq́; in cruribus & feminibus, multáque calida aqua fouere oculos: deinde per caput prius calida, tum egelida perfundi: à balneo cauere, ne quo frigore * afflatúue lædatur: poſthæc cibo paulo pleniore, quàm ex eorum dierum conſuetudine, uti: uitatis tamen omnibus pituitam extenuantibus. Vinum bibere lene, ſubauſterum, modicè uetus, neq; effuſe, neq; timidè, ut neq; cruditas ex eo, & tamen ſomnus fiat, leniantur q́; intus latentia acria. Sed ſi quis in balneo ſenſit maiorem oculorum perturbationem quàm attulerat, quod incidere his ſolet, qui manente adhuc pituitæ curſu feſtinarunt, quamprimum diſcedere debet, nihil eo die uini aſſumere, cibi minus etiã quàm pridie. Deinde cùm primùm ſatis pituita ſubſtitit, iterum ad uſum balnei redire. Solet tamen euenire nonnunquam ſiue tempeſtatum uitio, ſiue corporis, ut pluribus diebus neq; dolor, neq; inflammatio, & minimè pituitæ curſus finiatur. Quod ubi incidit, iamq́; ipſa uetuſtate res matura eſt, ab his eiſdem auxilium petendum eſt, id eſt balneo ac uino. (Hæc[b] enim ut in recentibus malis aliena ſunt, quia concitare ea poſſunt, & accendere, ſic in ueteribus quæ nullis aliis auxiliis ceſſerunt, admodum efficacia eſſe conſuerunt.) Videlicet hic quoque ut alibi, cum ſecunda [c] uana fuerint, contrariis adiuuantibus. Sed antè tonderi ad cutem conuenit: Deinde in balneo aqua calida quàm plurima caput atque oculos fouere, tum utrunq; penicillo detergere, & ungere caput irino unguento: continereq́; in lectulo ſe, donec omnis*

** frigore, à flatúue*

¶ b Lege Galenum in 6. libro Aphor. 31.

¶ c apta & idonea præſidia

*omnis calor qui conceptus eſt, finiatur, deſinatq́; ſudor, qui * neceſſario in capite collectus eſt.* Tum ad *idem cibi uiniq́; genus ueniendum eſt, ſic uti potiones meracæ ſint, obtegendumq́; caput, & quieſcendum. Sæpe enim poſt hæc grauis ſomnus, ſæpe ſudor, ſæpe alui deiectio pituitæ curſum finit. Si leuatum malum eſt, quod aliquando ſæpius fit, per plures dies idem fieri oportet, donec ex toto ſanitas reſtituatur. Si diebus eiſdem aluus nihil reddit, ducenda eſt, quo magis ſuperiores partes leuentur.* Nonnunquam autem *ingens inflammatio tanto impetu erumpit, ut oculos ſua ſede propellat.* [c] πρόπτωσιν *id, quoniam oculi procidunt, Græci appellāt. His utique, ſi uires patiūtur, ſanguinem mitti: ſi id fieri non poteſt, aluum duci, longioremq́; inediam indici neceſſarium eſt. Opus autem leniſſimis medicamentis eſt. Ideoq́; Cleonis collyrio quidam quod ex * duobus antè poſitum eſt, utuntur. Sed optimum eſt* Nilei. Neque *de ullo magis inter omnes autores conuenit,*

* neceſſarius in Cod.

¶ c Aegineta verò ἐκπίεσιν.

* quod duob. i. primū, quod nobile eſſe dixit. Tria enim deſcripſit pag. 282.

Nilei collyrium omnium optimum.

ID *habet nardi* Indici, *papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. I. *. *gummi* P. I. *. *croci* P. II. *. * *foliorum roſæ recentium* P. IIII. *. *Quæ uel aqua pluuiatili, uel uino leni ſubauſtero coguntur. Neque alienum eſt malicorium, uel ſertulam campanam ex uino coquere, deinde conterere, aut myrrham nigram cum roſæ folijs miſcere, aut hyoſcyami folia, cū oui cocti uitello, aut farinam cum acaciæ ſucco, uel paſſo, aut mulſo: Quibus ſi folia quoque papaueris adiiciuntur, aliquantò ualentiora ſunt. Horum aliquo præparato, penicillo fouere oculos oportet ex aqua calida expreſſo, in qua antè uel myrti uel roſæ folia decocta ſint:*

* florum: vel foliorum de floribus intellige

Deinde

*Deinde, ex illis aliquid imponi. Præter hæc ab occipitio inciſa cute, cucurbitula admouenda eſt. Quod ſi per hæc reſtitutus oculus in ſedem ſuam non eſt, eodemq; modo prolapſus permanet, ſcire oportet, lumẽ eſſe amiſſum: Deinde futurum, ut * inareſcat is, aut in pus uertatur. Si ſuppuratio ſe oſtendit, ab eo angulo qui propior tempori eſt, incidi oculus debet, ut effuſo pure inflammatio, ac dolor finiatur, & intus tunicæ reſidant, quo minus fœda poſtea facies ſit. Vtendum deinde uel iiſdem collyriis eſt ex lacte, aut ouo, uel croco, cui album oui miſceatur.[b] Ac ſi induruit & ſic emortuus eſt, ne in pus uerteretur, quatenus fœde prominebit, excidendum erit, ſic ut hamo ſumma tunica apprehẽdatur: infra id deinde ſcalpellus incidat: * tantundem medicamenta erunt coniicienda, donec omnis dolor finiatur. Iiſdem medicamentis in eo quoque oculo utendum eſt, qui primum procidit, deinde per plura loca* fixus eſt.*

* induреſcat in Cod. ὑποπύου curatio

¶b *At ſi inaruit (vel induruit) & ſic emortuus eſt, nec in pus uertatur (Alij ne in pus) quatenus fœdè prominebit, excindendus erit.*

* *tandem*

* *fiſſus*

De carbunculis oculorũ, & eorum curatione.

Solent etiam carbunculi ex inflammatione naſci, nonnunquam in ipſis oculis, nonnunquam in palpebris: & in his ipſis oculis modò ab interiore, modo ab exteriore. In hoc caſu aluus ducenda eſt, cibus minuendus, lac potui dandum, ut acria quæ læſerunt, leniantur. Quod ad cataplaſmata & medicamenta pertinet, his utendum, quæ aduerſus inflammationes propoſita ſunt. Atque hic quoque Nilei collyrium optimum eſt: ſi tamen carbunculus in exteriore palpebræ parte eſt, ad cataplaſmata aptiſſimũ eſt lini ſemen, ex mulſo coctum: aut ſi id non eſt, tritici farina eodem modo cocta.

De puſtulis oculorum & curatione earum.

Puſt

PVſtulæ quoque ex inflammationibus interdum oriuntur. Quodſi inter initia protinus incidit, magis etiam ſeruanda ſunt, quæ de ſanguine, & quiete ſuprà poſui. Sin ſerius, quā ut ſanguis mitti poßit, aluus tamen ducenda eſt. Si id quoque aliqua res inhibet, utique uictus ratio ſeruanda eſt. Medicamentis autem hic quoque lenibus opus eſt, quale Nilei, quale Cleonis eſt.

* Philetis collyrium, ad puſtulas oculorum. * φιλαληθοῦς * Philalethos

ID quoque, quod Philetis uocatur, huic aptum eſt, Myrrhæ, papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. I. *. *Plumbi eloti, terræ ſamiæ, quæ ἀςὴρ uocatur, tragacanthæ, ſingulorum* P. IIII. *. * *ſtibis cocti, amyli, ſingulorum* P. XVI. *. *ſpodij eloti, ceruſſæ elotæ, ſingulorum* P. VIII. *. *Quæ aqua pluuiali excipiuntur. Vſus collyrij, uel ex ouo, uel ex lacte eſt.* * *ſtibij*

De vlceribus oculorum, & eorum curatione, & de διά*βαλάνυ collyrio. * λιβάνυ

EX puſtulis ulcera interdum fiunt, eaq; recentia æque lenibus medicamentis nutrienda ſunt, & iiſdem fere quæ ſuprà in puſtulis poſui. Fit quoq; proprie ad hæc quod diabalanu uocatur. Habet æris cōbuſti & eloti, papaueris lacrymæ frictæ, ſingulorum* P. I. *. *ſpodij eloti, thuris, * ſtibis combuſti & eloti, myrrhæ, gummi, ſingulorum* P. II. *. * διὰ λιβάνυ * *ſtibij*

Curatio oculorum aliquo caſu imminutorum.

EVenit etiam, ut oculi uel ambo, uel ſinguli, minores fiant, quàm eſſe naturaliter debeant. Idq; & acer pituitæ curſus in lippitudine efficit, & continuati fletus, & ictus parum bene curati. In his quoq; iiſdem lenibus medicamentis ex muliebri lacte utendum eſt. Cibis uerò his qui maxime corpus alere, & imple

implere conſuerunt. Vitandaq́; omni modo cauſſa, quæ lacrymas excitet, curaq́; domeſticorum, quorum etiam ſi quid tale incidit, eius notitiæ ſubtrahendum: atq; acria quoq; medicamenta, & acres cibi non alio magis nomine his nocent, quã quòd lacrymas mouẽt.

De pediculis palpebrarum.

* quo, vel quùm φθειρίασις pedicularis morbus.

G*Enus quoque uitij eſt qui* inter pilos palpebrarum pediculi naſcuntur.* Id φθειρίασιν *Græci nominant. Quod cum ex malo corporis habitu fiat, rarò non ultrà procedit. Sed fere tempore interpoſito, pituitæ curſus acerrimus ſequitur, exulceratisq́; uehementer oculis, aciem quoque ipſam corrũpit. His aluus ducenda, caput ad cutem tondendum, diuq́; quotidie ieiunis perfricandum. His, ambulationibus, aliisq́; exercitationibus diligenter utendũ, gargarizãdumq́; ex mulſo, in quo nepeta & pinguis ficus decocta ſit: ſæpe in balneo multa calida aqua fouendum caput: Vitandi acres cibi: lacte, uinoq́; pingui utendum, bibendumq́; liberalius quàm edendum eſt. Medicamenta uero intus quidem lenia danda ſunt, * ne acriorem pituitam concitent. Super ipſos uero pediculos alia, quæ necare eos & prohibere ne ſimiles naſcantur, poſſint. Ad idipſum ſpumæ nitri* P.I.*. *ſandaracæ* P.I.*. *uuæ taminiæ* P.*. I. *ſimul teruntur, adiiciturq́; uetus oleum pari portione, atq; acetum, donec ei mellis craſſitudo ſit.*

* Ne quid acrioris pituitæ cõcitent, in manuſcripto Cod.

De oculorum grauioribus morbis, qui ex inflammationibus oriuntur, & validioribus medicamentis curantur, & de Andreæ collyrio, & de * diacerato.

* Διὰ κέρατος

H*Actenus oculorum morbi lenibus medicamentis nutriuntur. Genera deinde alia ſunt, quæ diuerſam*

ſam curationem deſiderant, fereq́; ex inflammationibus nata ſunt, ſed finitis quoq; his manentia. Atq; in primis in quibuſdã perſeuerat[a] *tenuis pituitæ curſus, quibus aluus ab inferiore parte euocanda eſt, demendum aliquid ex cibo. Neq; alienum eſt illini frontem compoſitione* Andreæ, *quæ habet gummi* P.I. *✶ceruſſæ,*[*]*ſtibis, ſingulorum* P.II. *✶. ſpumæ argenti & coctæ, & elotæ* P.IIII. *✶. Sed ea ſpuma ex aqua pluuiali coquitur, & arida hæc medicamenta ex ſucco myrti conterũtur.* His *illita fronte, cataplaſma quoq; ſupèr iniiciendum ex farina, quæ frigida aqua coacta ſit, cuiq́; aut acaciæ ſuccus, aut cupreſſus adiecta ſit.* Cucurbitula *quoque, inciſo uertice, recte accommodatur, aut ex temporibus ſanguis emittitur.* Inungi *uero eo debet quod habet ſquamæ æris, papaueris lacrymæ, ſingulorum* P. *✶. ceruini cornu combuſti & eloti, plumbi eloti, gummi, ſingulorum* P.IIII. *✶.*[b]*thuris* P.XII. *✶.* Hoc *collyrium quia cornu habet,* διὰ κέρατος *nominatur.* Quotieſcunque *non adiicio quod genus humoris adiiciendum ſit, aquam intelligi uolo.*

¶ a ἐπιφορὰ ſimpliciter. Galeno ἐπιφορὰ ῥεύματος λεπτοῦ.

* ſtibij

¶ b 4. drach. Galen. lib. 4. τῶν κατὰ τόπους.

Memigmenon Euelpidis collyrium.

AD idem Euelpidis, *quod* μεμιγμένον *nominabat.* In *eo papaueris lacrymæ, & albi piperis, ſingulæ unciæ ſunt, gummi, æris combuſti* P. I. *✶.* Inter *has autem curationes, poſt intermiſsionem aliquam proſunt balneum & uinum. Cúmque omnibus lippientibus uitandi cibi ſint, qui extenuant, tum præcipuè quibus tenuis humor diu fertur.* Quòd *ſi iam faſtidium eſt eorum, quæ pituitam craſsiorem reddunt, ſicut in hoc genere materiæ maxime promptum eſt, confugiendum eſt ad ea, quæ quia uentrem, corpus quoque aſtringunt.*

De oculorum vlceribus ſupercreſcentibus, ſordidis, cauis, veteribus, & curationibus ſingulorum.

AT *ulcera ſi cum inflammatione finita non ſunt, aut ſupercreſcentia, aut ſordida, aut caua, aut certe uetera eſſe conſuerunt.* Ex *his ſupercreſcentia, collyrio, quod* Memigmenon *uocatur, optime reprimuntur.* Sordida *purgantur & eodem, & eo quod* Smilion *nominatur.*

a Σμίλιον etiã (à ſcalpelli nomine) medicamenti acris genus ad rumpẽda apoſtemata, apud Aeginetã lib. 4. cap. 18. & lib. 7. cap. 17.

[a] Smilion collyrium.

HAbet *æruginis* P. I I I I. ∗. *gummi tantundem, ammoniaci, minij ſinopici, ſingulorum* P. X V I. ∗ *Quæ quidam ex aqua, quidam, quò uehementiora ſint, ex aceto terunt.*

Phynon collyrium Euelpidis.

* Aliàs, Pyrron, vel Pyrrona.

* ſingendum

ID *quoque* Euelpidis, *quod** Phynona *adpellabat, huic utile eſt:* Croci P. I. ∗. *papaueris lacrymæ, gũmi, ſingulorum* P I I. ∗. *æris combuſti & eloti, myrrhæ, ſingulorum* P. IIII. *piperis albi* P. V I. ∗. *Sed ante linitum hoc** *ungendum eſt.*

Sphærion collyrium Euelpidis.

* in eodem

¶ b alias X V.

¶ c P.* ---.

¶ e P.*. I I.

ID *quoque eiuſdẽ, quod* Sphærion *nominabat,* **eodem ualet.* Lapidis *hæmatitis eloti*[b] P. II. ∗. [c] *piperis grana ſex, cadmiæ elotæ, myrrhæ, papaueris lacrymæ, ſingulorum* [e] P. I I I. ∗. *croci* P. I I I I. ∗. *gummi* P. V I I I. ∗. *Quæ cum uino aminæo conteruntur.*

Liquidum Euelpidis collyrium.

¶ f P. *. I.--

¶ g miſy. ſic cod. lego miſyos.

¶ h P.*.-I.

LIquidum *quoque medicamentum ad idem componebat, in quo erant hæc, æruginis* [f] P. ∗. [g] *minij combuſti, atramenti ſutorij, cinnamomi, ſingulorum* P. I I I. ∗. *croci, nardi, papaueris lacrymæ, ſingulorum* [h] P. I. ∗. *myrrhæ* P. II. ∗. *æris combuſti* P. III. ∗.

cine

cineris ex* odoribus P.I I I I.∗. piperis grana* x v. * oleribus, I. braſsicæ * v.
Hæc ex uino teruntur: deinde cum paſsi tribus hemi-
nis decoquuntur, donec corpus unum ſit. Idq́; medi-
camentum uetuſtate efficacius fit.

De cauis oculorum vlceribus,& curationibus.

CAua uero ulcera commodiſsime implent,ex his
quæ ſuprà poſita ſunt,Sphærion, & id quod
*Philetis uocatur.Idem Sphærion,uetuſtis ulceribus, * aliàs, Phila-
& uix ad cicatricem uenientibus optime ſuccurrit. letis, φιλαλλῆς

Hermonis collyrium.

EST etiam collyrium quod cum ad plura ualeat,
plurimum tamen proficere in his ulceribus uide-
tur. Refertur ad Hermonem autorē: habet piperis lō-
gi[a] P.I.3.∗.albi* P.∗.cinnamomi,coſti,ſingulorum P. ¶ a P.I.2.
I.∗.atramenti ſutorij,nardi,caſsiæ,caſtorei ſingulorū * P. v.
P.I I.∗.gallæ P.v.∗.myrrhæ,croci,thuris, lycij, ce-
ruſſæ, ſingulorum P.v I I I.∗. papaueris lacrymæ P.
x I I.∗.aloës, æris combuſti, cadmiæ, ſingulorum P.
x v I.∗.acaciæ,*ſtibis,gummi,ſingulorum P.x x v.∗. * ſtibij

De cicatricibus oculorum, quæ ex vlceribus factæ ſunt, & quomodo curari debeant, & de Aſclepia, & Canopitæ, & Pyxino, collyriis.

FActæ uero ex ulceribus cicatrices, duobus uitiis
periclitantur, ne aut cauæ, aut craſſæ ſint. Si ca-
uæ ſunt,poteſt eas implere, id quod ſphærion uocari
dixi, uel id quod Aſclepias nominatur. Habet pa-
paueris lacrymæ * P. I I. ∗. ſagapeni, opopanacis, * P.*.II.c.
ſingulorum P. I I I. ∗. æruginis P. I I I I.∗.* cumini * gummi, cod.
P.v I I I. ∗. piperis P. x I I. ∗. cadmiæ elotæ, ceruſ-
ſæ,ſingulorum P.x v I.∗. At ſi craſſæ cicatrices ſunt,

extenuat uel Smilion,uel Canopitæ collyrium, quod habet cinamomi,acaciæ,ſingulorũ P.I.*.*cadmiæ elotæ,croci,myrrhæ,papaueris lacrymæ,gummi,ſingulorum* P.II.*.*piperis albi,thuris,ſingulorum* P.III.*.*æris cõbuſti* P.IX.*.*cum aqua pluuiatili.* Vel Euelpidis Pyxinum, *quod ex his conſtat:* Salis *foßilis* P.IIII.*.*ammoniaci thymiamatis* P.VIII.*.*papaueris lacrymæ* P.XII.*.*ceruſſæ* P.XV.*.*piperis albi,croci ſiculi,* * *ſingulorum* P.LII.*. *gummi*[b] P.XIII.*. *cadmiæ elotæ* P.IX.*. Maxime tamen tollere cicatricem uidetur,id quod habet gummi* P.III.*. *æruginis* P.I.*.*crocomagmatis* P.IIII.*.

* *aliàs, ſingulorum* XXXI.
b P.*.IIIȝ.--

De alio genere inflammationis oculorum.

E*St etiam genus inflammationis,in qua ſi cui*[a] *tument ac diſtẽduntur cum dolore oculi ſanguinem ex fronte emitti neceſſariũ,multaq; aqua calida caput atque oculos fouere,* * *gargarizari ex lenticula, uel ex fici cremore,inungi acribus medicamentis,quæ ſuprà comprehenſa ſunt, maximeq; eo quod* Sphærion *nominatur,quod lapidem hæmatiten habet. Atq; alia quoq; utilia ſunt, quæ ad extenuandam aſpritudinem fiunt,de qua protinus dicam.* Hanc autem[b] *inflammatio oculorum fere ſequitur,interdũ maior, interdum leuior, nonnunquam etiam ex aſpritudine lippitudo fit, deinde aſpritudinem ipſam auget, fitq; ea in aliis breuis, in aliis longa,& quæ uix unquam finiatur.* In *hoc genere ualetudinis quidam craſſas duraſq; palpebras,& ficulneo folio,& aſperato ſpecillo,& interdum ſcalpello eradunt, uerſaſq; quotidie medicamentis ſuffricant:* Quæ *neq; niſi in magna uetuſtaq; aſpritudine,neque ſæpe facienda ſunt.* Nam *melius eôdem ratione uictus & idoneis medicamentis peruenitur.*

¶ *a Hoc* κοιλιᾶν *vocant Græci, eſtq; Ruffo* τῶν κοίλων οἴδημα.
* *gargarizare*

¶ *b Quidam legũt inflatio, vt ſit Aëtij* ἐμφύσημα.

Ergo exercitationibus utemur, & balneo frequentiore, multáque oculorum palpebras aqua calida fouebimus. Cibos autem ſumemus acres, & extenuãtes.

Cæſarianum collyrium.

AD* *medicamentum id quod Cæſarianum uocatur, habet atramẽti ſutorij*[a] P. I. ∗. *muſyos*[b] P. ∗. *piperis albi* P. V. ∗. *papaueris lacrymæ, gummi, ſingulorum* P. II. ∗. *cadmiæ lotæ* P. III. ∗. *ſtibis* P. VI. ∗. *Satisq; conſtat, hoc collyrium aduerſus omne genus oculorum ualetudinis idoneum eſſe, exceptis his quæ lenibus*[c] *nutriuntur.*

* At
¶ a P. ∗-
¶ b P. ∗ -.-
* ſtibij
¶ c i curãtur.

Hieracis collyrium.

ID *quoque quod*[a] *Hieracis nominatur, ad aſpritudinem poteſt: Habet myrrhæ* P. I. ∗. *ammoniaci thymiamatis* P. II. ∗. *æruginis raſæ* P. IIII. ∗. *cum aqua pluuiatili. Ad idem idoneum eſt etiam id quod* *Canopite *eſt, & id quod Smilion uocatur, & id quod pixinum, & id quod Sphærion. Si compoſita medicamenta non adſunt, felle caprino, uel quàm optimo melle ſatis commodè aſpritudo curatur.*

¶ a ἱεράκιον Gal li 4. τῶν κατὰ τόπους.
* Canopitæ, vt ſuperiori pag.

De Xerophthalmia, genere aridæ lippitudinis.

ξηροφθαλμία, arida lippitudo.

ESt *etiam genus aridæ lippitudinis,* ξηροφθαλμίαν *Græci appellant: Neq; tument, neq; fluunt oculi, ſed rubent tantũ, & cum dolore*[a] *quodam graueſcũt. & noctu prægraui pituita mareſcũt, quantoq;* *minor *generis huius impetus, tanto finis minus expeditus eſt. In hoc uitio multum ambulare, multum exerceri, lauari ſæpe, ibiq; deſudare, multáq; frictione uti neceſſarium eſt. Cibi neq; qui implet, neq; nimium acres apti ſunt, ſed inter hos medij. Mane ubi concoxiſſe maniſeſtum eſt, non alienum eſt ex ſinapi gargariza-*

¶ a leg. quodã ferè leui, & prurigine graueſcunt, & palpebræ citra duritiem vllã noctu prægraui pituita inhæreſcũt: ex cod. manuſcr. Vide etiã Actuum.
* maior

re, tum deinde caput atque os diutius defricare.

Rhinion collyrium.

¶ d P. *. –

COllyrium uerò aptiſsimũ eſt, quod Rhinion uocatur. Habet myrrhæ[d] *P. I. *. papaueris lacrymæ, acaciæ ſucci, piperis, gummi, ſingulorum P. I. *. lapidis hæmatitis, lapidis phrygij, lycij, lapidis ſciſsilis, ſingulorum P. I I. *. æris combuſti P. I I I I. *. Ac pyxinum quoque eodem accommodatum eſt.*

ψωροφθαλμία

Ad oculos ſcabros, collyria.

¶ a ῥίνιον, & ῥίνημα apud Gal. 4. τῶν κατὰ τόπους, à lima quæ ῥίνη: & ῥινάριον apud Aeginet. lib. 3. cap. 22. & lib. 7. cap. 16. Baſilicon

¶ b Ἀσίου ψωρικοῦ deſcriptio, quæ eadem fere & à Dioſcoride traditur.

* inditum.

* lauant

SI uero ſcabri oculi ſunt (quod maxime in angulis eſſe conſueuit) poteſt prodeſſe[a] *Rhinion id quod ſuprà poſitum eſt: poteſt ſimiliter prodeſſe id quod habet æruginis raſæ, piperis longi, papaueris lacrymæ, ſingulorum P. *. I I. piperis albi, gummi, ſingulorum P. *. I I I I. cadmiæ elotæ, ceruſſæ, ſingulorum P. V I. *. Nullum tamen melius eſt quàm Euelpidis, quod Baſilicon nominabat. Habet papaueris lacrymæ, ceruſſæ, lapidis*[b] *Aſij, ſingulorum P. I I. *. gummi P. X I I I I. *. piperis albi P. I I I I. *. croci P. V I. *. pſorici P. X I I I. *. Nulla autem per ſe materia eſt, quæ Pſoricum nominetur, ſed chalcitidis aliquid, & cadmiæ dimidio plus ex aceto ſimul conteruntur, idq; in uas fictile * additum, & contectum ficulneis folijs ſub terra reponitur, ſublatumq; poſt dies uiginti rurſus teritur, & ſic appellatur. Verum in baſilico quoq; collyrio, conuenit ad omnes affectus oculorum id eſſe idoneum, qui non lenibus medicamentis curantur. Vbi non ſunt autem medicamenta compoſita, ſcabros angulos * leuãt & mel, & uinum: Succurritque & his, & aridæ lippitudini, ſi quis panem ex uino ſubactum ſuper oculum imponit. Nam cum fere ſit humor aliquis, qui modo ipſum oculum*

*modò angulos, aut palpebras * exaſperat, ſic & ſi quid prodit humoris, extrahitur: & ſi quid iuxtà eſt, repellitur.* * exaſperet

Ad Caligationem oculorum, quæ propter lippitudinem oritur, remedia & collyria. ἀμβλυωπία

*Caligare uerò oculi nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam ſine hac propter ſenectutem, imbecillitatémue aliam conſuerunt. Si ex reliquiis lippitudinis id uitium eſt, adiuuat collyrium, quod Aſclepias nominatur. Adiuuat * id quod ex crocomagmate fit.* * & id

Διὰ κρόκου collyrium.

Propriè etiam ad id componitur, quod διὰ κρόκου *uocant: Habet piperis* P. I. ✶. *croci * cilicis, papaueris lachrymæ, ceruſſæ, ſingulorum* P. II. ✶. *pſorici, gummi, ſingulorum* P. IIII. ✶. * ciliciį, aut τὸ lib. 2. cap. 17. ſiculi.

Ad caligationem oculorum, quæ propter ſenectutem, aut aliam imbecillitatem fit.

At ſi ex ſenectute aliáue imbecillitate id eſt, rectè inungi poteſt, & melle quàm optimo, & cyprino, & oleo uetere. Commodiſſimum tamen eſt, balſami partem unam, & olei ueteris, aut cyprini partes duas, mellis quàm acerrimi partes tres miſcere. Vtilia huic quoque medicamenta ſunt, quæ ad caliginem proximè, quæq; ad extenuandas cicatrices ſuprà comprehenſa ſunt. Cuicunque uerò oculi caligabunt, huic opus erit multa ambulatione atq; exercitatione, frequenti balneo, ubi totum quidem corpus perfricandum eſt, præcipuè tamen caput, & quidem irino, donec inſudet, uelandumq; poſtea, nec detegendum antequam ſudor & calor domi conquierint. Tum cibis

utendum acribus, & extenuantibus, interpoſitiſq; aliquibus diebus, ex ſinapi gargarizandum.

De ſuffuſione oculorum.

SVffuſio quoq; (quam Græci ὑπόχυσιν nominant) interdum oculi potentiæ, qua cernit, ſe opponit. Quod ſi inueterauerit, [a] manu curandum eſt. Inter initia nonnunquam etiam certis obſeruationibus diſcutitur. Sanguinem ex fronte uel naribus mittere, in temporibus uenas adurere, gargarizãdo pituitam euocare, ſuffumigare oculos, acribus medicamentis inungere expedit. Victus optimus eſt, qui pituitam extenuat.*

¶ a *Hæc chirurgica ratio lib. 7. cap. 7.*

De reſolutione oculorum, quæ Paralyſis dicitur.

AC *ne reſolutio quidem oculorum, quam παράλυσιν Græci nominant, alio uictus modo, uel aliis medicamentis curanda eſt. Expoſuiſſe tantum genus uitij ſatis eſt. Igitur interdum euenit, modò in altero oculo, modò in utroque, aut ex ictu aliquo, aut ex morbo comitiali, aut ex diſtentione neruorum, qua uehementer oculus ipſe concuſſus eſt, ut * his neque quoquam intendi poßit, nec omnino conſiſtat: ſed huc illúcue ſine ratione moueatur, ideóq; ne conſpectum quidem rerum præſtet.*

* *is*

Μυδρίασις, πλατυκορία

De Mydriaſi oculorum.

NOn *multum ab hoc malo diſtat id, quod μυδρίασιν Græci uocãt. Pupilla effunditur & dilatatur, acieſq; eius* hebeſcit: ac penè difficilimè genus id imbecillitatis eliditur. In utraq; uerò, id eſt & paralyſi & mydriaſi, pugnandũ eſt per eadem omnia, quæ in caligine oculorũ præcepta ſunt, paucis tantùm mutatis: ſiquidẽ ad caput irino interdũ acetum, interdum nitrũ adiiciendũ * eſt, melle inungi ſatis eſt. Quidam*

* *hebeſcit, ac pene caligatur. Difficillimè*

* *eſt: oculos uerò melle*

dam in poſteriore uitio calidis aquis uſi, releuatique. [a] *Quidam ſine ulla manifeſta cauſſa ſubitò obcæcati ſunt:* Ex *quibus nonnulli cùm aliquandiu nihil uidiſſent, repentina profuſione alui lumen receperunt.* Q*uo minus alienũ uidetur* * *ex recenti re, & interpoſito tempore, medicamentis quoq; moliri deiectiones, quæ omnem noxiam materiam in inferiora depellant.*

¶ a ἀμαύρωσις

* & recenti, cod.

De imbecillitate oculorum.

Vitium luſciosorum, νυκτάλωψ, nocturna cæcitas Plin.

P*Ræter hæc imbecillitas oculorum eſt, ex qua quidem interdiu ſatis, noctu nihil cernunt, quod in fœminam bene reſpondentibus menſtruis non cadit.* S*ed ſic laborantes inungi oportet* * *ſanguine iecinoris, maximè hircini, ſi minus, caprini, ubi ad aſſum coquitur, excepto: atque edi quoque ipſum iecur debet.* L*icet tamen etiam iiſdem medicamentis non inutiliter uti, quæ uel cicatrices, uel aſpritudinem extenuãt.* Q*uidam contrito ſemine portulacæ mel adiiciunt, eatenus ne id ex ſpecillo diſtillet, eoq; inungunt.* E*xercitationibus, balneo, frictionibus, gargarizationibus iiſdem, his quoque utendum eſt.*

* *ſanie cod. & ſic Plin. lib. 28. ca. 11. Dioſcor.* ἰχῶρ. *Et pro ad aſſum, lege id aſſum.*

Ad oculos, qui extrinſecus offenduntur, cum ſanguine ſuffuſi ſunt.

ὑποχύματα

E*T hæc quidem in ipſis coporibus oriuntur.* E*xtrinſecus uerò interdum ſi ictus oculum lædit, ut ſanguis in eo ſuffundatur: nihil commodius eſt, quàm ſanguine uel columbæ, uel palumbi, uel hirundinis inungere.* N*eq; id ſine cauſſa fit, cùm* * *horum acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquũ ſtatum redeat,* * *celeberrimeq; hirundinis.* V*nde etiam locus fabulæ factus eſt, aut per parentes, aut id herba chelidonia reſtitui, quod per ſe ſaneſcit.* E*orũ ergo ſanguis noſtros quoq; oculos ab externo caſu commodiſſimè*

* *harum*

* *celerrimeq;*

tuetur, hoc ordine, ut ſit hirūdinis optimus, deinde palumbi, minimè efficax colūbæ & illi ipſi, & nobis. Supra percuſſum uerò oculum ad inflammationē leniendam, nō eſt alienum imponere etiam cataplaſma. Sed ammoniacus, uel quilibet alius quàm optimus teri debet, ſic ut ei paulatim oleum adiiciatur, donec craßitudo ſtrigmenti fiat: Id deinde miſcendū eſt cum hordeacea farina, quæ ex mulſo decocta ſit. Facilè autem recognitis omnibus, quæ medici quoq; prodiderūt, apparere cuilibet poteſt, uix ullum ex his, quæ ſuprà cōprehenſa ſunt, oculi uitium eſſe, quod non ſimplicibus quoque, & promptis remediis * ſubremoueri poßit.*

* Sal ammoniacus

* ſummoueri, uel ſubitò remoueri

De aurium morbis, & curationibus.

Cap. VII.

*HActenus in oculis ea reperiuntur, in quibus medicamenta plurimum * poßint. Ideoq; ad aures tranſeundum eſt, quarum uſum proximum à luminibus natura nobis dedit. Sed in his aliquanto maius periculum eſt: nam uitia oculorum intra[a] ipſos nocent. Aurium inflammationes doloresq;, interdū etiam ad dementiam mortemq; præcipitant. Quo magis inter initia protinus ſuccurrendū eſt, ne maiori periculo locus ſit. Ergo ubi primum dolorem aliquis ſenſit, abſtinere & cōtinere ſe debet. Poſtero die, ſi uehementius malū eſt, caput tondere, idq; irino unguēto calido perungere & operire. At magnus cum febre uigiliaq; dolor exigit, ut ſanguis quoq; mittatur. Si id aliquæ cauſſæ prohibent, aluus ſoluenda eſt. Cataplaſmata quoq; calida ſubinde mutata proficiunt, ſiue fœni græci, ſiue lini, ſiue alia farina ex mulſo decocta eſt. Rectè etiam ſubinde admouentur ſpongiæ ex aqua calida expreſſæ. Tum leuato dolore, ceratum circundari debet ex*

* poſſunt

[a] a ipſis tantummodo

*irino aut cyprino factum. In quibuſdam tamen melius, quod ex roſa factum eſt, proficit. Si uehemens inflammatio ſomnum ex toto prohibet, adiici *cataplaſmata debent papaueris * corticis fricti atque contriti, ſic ut ex his pars dimidia ſit: eaq́; tum ſimul ex paſſo miſto *decoquatur. In aurẽ uerò infundere aliquod medicamentum oportet, quod ſemper antè tepefieri cõuenit: commodiſsimeq́; per* [b] *ſtrigilem inſtillatur. Vbi auris repleta eſt, ſuper lana mollis addenda eſt, quæ humorem intus contineat. Et hæc quidem cõmunia ſunt. Medicamentum uerò eſt & roſæ, & radicum arundinum ſuccus, & olerum in quo lumbrici* [c] *cocti ſunt, & humor ex amaris nucibus, aut ex nucleo mali perſici expreſſus. Compoſita uerò ad inflammationem doloremq́; leniendũ hæc ferè ſunt: Caſtorei, papaueris lachrymæ pares portiones cõteruntur, deinde adiicitur his paſſum. Vel papaueris lachrymæ, croci, myrrhæ par modus, ſic teritur, ut inuicẽ modò roſa, modò paſſum inſtilletur. Vel id quod* [d] *amarum in ægyptia faba eſt, cõteritur, roſa adiecta. Quibus myrrhæ quoq; paulum à quibuſdã miſcetur, uel papaueris lachrymæ, aut thus cum muliebri lacte, uel amararũ nucũ cum* roſæ ſucco. Vel caſtorei, myrrhæ, papaueris lachrymæ pares portiones cũ paſſo. Vel croci P.*[e] *I.*. myrrhæ, aluminis ſciſsilis, ſingulorũ P.*[f] **.3. quibus cùm teruntur, paulatim miſcẽtur paſsi cyathi tres, mellis minus cyatho: Idq́; ex primis medicamẽtis eſt. Vel papaueris lachryma ex aceto. Licet etiã cõpoſitione uti Themiſonis,*[g] *quæ habet caſtorei, opopanacis, papaueris lachrymæ ex aceto, ſingulorũ P. I I.*. *ſpumæ lycij P. I I I I. *. Quæ cõtrita paſſo excipiuntur, donec ceratí craſſitudinem habeant, atque ita reponuntur. Vbi uſus*

requiritur,

* *cataplaſmati*

* *cortices*

* *decoquantur*

¶ b *ὠτεγχύτην, ſiue ὠτικὸν κλυςῆρα, alibi dicit oricularium ſpecillum.*

¶ c *ἔντερα γαίης, id eſt, ἕλμινθες: & amaræ nuces, ſiue Græcæ, id eſt amygdalæ amaræ: & papaueris lachryma, id eſt opij.*

¶ d *Infrà dicet, ex Aegyptia faba partem interiorem*

* *roſa ſuccus*

¶ e *P. *.*

¶ f *P. **

¶ g *Galen. lib. 3. τῶν κατὰ τόπους, cum ſapa.*

* *argenti (Alij nitri) ſpuma, id eſt λιθαργύρου, lycij.*

* piſtillo requiritur, rurſus idem medicamentum adiecto paſſo, *ſpecillo teritur. Illud perpetuum eſt, quotieſcunque craßius medicamentum eſt, quàm ut in aurẽ inſtillari poßit, adiiciendum eum eſſe humorem, ex quo id componi debet, donec ſatis liquidum ſit. Si uerò pus quoque aures habent, recte lycium per ſe infunditur, aut irinum unguentum, aut porri ſuccus cum melle, aut centaureæ ſuccus cum paſſo, aut dulcis punici mali ſuccus in ipſius cortice tepefactus, adiecta myrrhæ exigua parte. Recte etiam miſcentur myrrhæ (quam

* cognominãt

¶ h XXV.

σακτὴν *cognominat) P. I. *. croci tantundem, nuces amaræ [h] XV. mellis ſeſquicyathus. Quæ contrita cum utendum eſt, in cortice punici mali tepefiant. Ea quoque medicamenta quæ oris exulcerati cauſſa componuntur, æque ulcera aurium ſanant. Quæ ſi uetuſtiora ſunt, & multa ſanies fuit, apta compoſitio eſt, quæ ad

¶ i P *..

autorem Eraſiſtratum refertur, piperis P. I. *. croci P. I. ʒ. *. myrrhæ, myſios cocti, ſingulorum [i] P. II. *. æris combuſti P. II. *. Hæc ex uino teruntur. Deinde ubi inaruerunt, adiiciuntur paßi heminæ tres, & ſi-

Al. P *..

mul coquuntur. Cum utẽdum eſt, adiicitur his mel, & uinum. Eſt etiam Ptolomæi chirurgi medicamentum, quod habet lentiſci P. I. *. gallæ P. I. *. omphacij P. I. *. ſuccum punici mali. Eſt Menophili ualidum admodum, quod ex his conſtat, piperis longi P. I. *. caſtorei P. II. *. myrrhæ, croci, papaueris lacrymæ, nardi ſy-

¶ k ſupra dixit, id quod amarum in Aegyptia faba.

riaci, thuris, malicorij, ex [k] Aegyptia faba partis interioris, nucum amararum, mellis quàm optimi, ſingulorum P. IIII. *. quibus cum teruntur, adiicitur acetum quàm acerrimum, donec craßitudo in his paßi fiat. Eſt & Cratonis: cinnamomi, caſiæ, ſingulorum

¶ l P * I..

[l] P. I. *. lycij, nardi, myrrhæ, ſingulorum P. I. *. aloes

P. II.

P.II.. mellis cyathi tres, uini ſextarius. Ex quibus uinum cum lycio decoquitur, deinde his alia miſcentur. At ſi multum puris, malusq́; odor eſt, æruginis raſæ, thuris, ſingulorum P.II.*. mellis cyathi duo, aceti quatuor ſimul incoquuntur. Vbi utendum eſt, dulce uinum miſcetur. Aut aluminis ſciſsilis, papaueris lacrymæ, acaciæ ſucci par pondus miſcetur, hisq́; adiicitur hyoſcyami ſucci dimidio minor quàm unius ex ſuperioribus portio, eaq́; trita ex uino diluuntur. Per ſe quoque hyoſcyami ſuccus ſatis proficit. Commune uero auxilium aduerſus omnes aurium caſus, iámque uſu comprobatum Aſclepiades compoſuit: In eo ſunt cinnamomi, caſiæ, ſingulorum P.I.*.[1] flores iunci rotundi,* caſtorei albi, piperis longi, amomi, myrobalani, ſingulorum ſcrupuli duo, thuris maſculi, nardi ſyriaci, myrrhæ pinguis, croci, ſpumæ nitri, ſingulorum P.II.*. Quæ ſeparatim contrita, rurſus miſta ex aceto conteruntur, atque ita condita, ubi utendum eſt, aceto diluuntur. Eodem modo commune auxilium auribus laborãtibus eſt, Polybij ſphragis ex dulci uino liquata: Quæ compoſitio priore libello continetur. Quòd ſi & ſanies profluit, & tumor eſt, non alienum eſt, miſto uino per oricularium clyſterem eluere, & tum infundere uinum auſterum cum roſa miſtum, cui ſpodij paulum ſit adiectum, aut lycium cum lacte, aut herbæ ſanguinalis ſuccum cum roſa, aut mali punici ſuccum cum exigua parte myrrhæ. Si ſordida quoq; ulcera ſunt, melius mulſo eluuntur, & tum aliquod ex his, quæ ſuprà ſcripta ſunt, quod mel habeat, infunditur. Si magis pus profluit, & caput utique tõdendum eſt, & multa calida aqua perfundendum, & gargarizandum, & uſque ad laſsitudinem ambulandum*

¶ 1 σχοινάνθους.
*caſtorei, albi piperis, & longi

*dum, & cibo modico utendum eſt. Si cruor quoque ex ulceribus apparuit, lycium cum lacte debet infundi, uel aqua, in qua roſa decocta ſit, ſucco aut herbæ ſanguinalis, aut acaciæ adiecto. Quòd ſi ſuper ulcera caro increuit, eaq; mali odoris * ſanguinem fundit, aqua tepida elui debet: * tamen infundi id, quod ex thure & ærugine, & aceto, & melle fit, aut mel cum ærugine incoctum. Squama quoq; æris cum ſandaraca con trita, per fiſtulam recte inſtillatur.*

* ſaniem. Cod.
* tandem

Aduerſus aurium uermes.

V*Bi uero uermes orti ſunt, ſi iuxtà ſunt, protrahendi oriculario ſpecillo ſunt. Si longius, medicamentis enecandi, cauendumq; ne poſtea naſcantur. Ad utrunque proficit album ueratrum cum aceto con tritum. Elui quoque aurem oportet uino, in quo marrubium decoctum ſit. Sic emortui uermes in primam auris partem * prouocabuntur, unde facilime educi poſſunt.*

* prolabuntur Cod.

Ad compreſſa aurium foramina.

S*I foramen auris compreſſum eſt, & intus craſſa ſanies ſubeſt, mel quàm optimum addendum eſt. Si id parum proficit, mellis cyatho & dimidio, æruginis raſæ* P. I I, *. *adiiciendum eſt, incoquendumq;, & eo utendum. Iris quoque cum melle idem proficit. Item mellis & roſæ ſcrupuli duo. Item galbani* P. I I. *. *myrrhæ cum melle, & fellis taurini, ſingulorum* P. I I. *. *uini quantum ſatis eſt ad myrrham diluendam.*

Ad grauem auditum.

βαρυηκοΐα

V*Bi uerò grauius aliquis audire cœpit (quod maxime poſt longos capitis dolores euenire conſueuit.) In primis aurem ipſam conſiderare oportet. Apparebit enim aut cruſta, qualis ſuper ulcera innaſcitur,*

ſcitur,aut ſordium coitus. Si cruſta eſt, infundendum eſt aut oleum calidum,aut cum melle ærugo,uel porri ſuccus, aut cum mulſo nitri paulum. Atque ubi cruſta à corpore iam recedit, eluenda auris aqua tepida eſt, quò facilius ea per ſe diducta,oriculario ſpecillo protrahatur. Si ſordes æque molles ſunt, eodem ſpecillo eximendæ ſunt. At ſi duræ ſunt,acetum & cum eo nitri paululum coniiciendum eſt. Cumq; emollitæ ſunt, eodem modo elui aurem purgariq; oportet. Quod ſi capitis grauitas manet,attondendum idem,& leniter, ſed diu perfricandum eſt:adiecto uel irino uel* laureo oleo,ſic ut utrilibet paulum aceti miſceatur: tum diu ambulandum, leniterque poſt unctionem aqua calida caput fouendum: Cibiſq; utendum ex imbecilliſsima, & media materia, magiſq; aſſumendæ dilutæ potiones, nonnunquam gargarizandum eſt. Infundendum autem in aurem caſtoreum cum aceto, & * laureo oleo,& ſucco radiculæ corticis: Aut cucumeris agreſtis ſuccus, adiectis * contritis roſæ folijs. Immaturæ quoque uuæ ſuccus cum roſa inſtillatus,aduerſus* ſurditatem ſatis proficit.

* laurino Cod.
* laurino
* cōtritæ Cod.
* ſordiditatem

Ad ſonitum aurium intra ſeipſas.

ALiud uitij genus eſt,ubi aures intra* ſeipſas ſonant. Atque hoc quoque fit, ne externum ſonum accipiant. Leuiſsimum eſt,ubi id ex * grauetudine eſt. Peius, ubi ex * morbis, capitiſue longis doloribus incidit. Peſsimum, ubi magnis morbis uenientibus, maximeq; comitiali, prouenit. Si ex grauedine eſt, purgare aurem oportet, & ſpiritum continere, donec inde humor aliquis expumet. Si ex morbo uel capitis dolore, quod ad exercitationem, frictionem, perfuſionem, gargarizationemq; pertinet, eadem facienda

* ſe ipſa Cod.
* grauedine
* morbo Cod.

cienda ſunt. Cibis non utendum niſi extenuantibus. In *aurem dandus radiculæ ſuccus cum roſa, uel cum ſucco radicis ex cucumere agreſti, uel caſtoreum ex aceto, & * laureo oleo. Veratrum quoque cum aceto conteritur, deinde melle cocto excipitur, & inde collyrium factum in aurem demittitur. Si ſine his cœpit, ideoq; nouo metu terret, in aurem dari debet caſtoreum cum aceto, uel irino, * uel laureo oleo, aut huic miſtum caſtoreum cum ſucco nucum amararum, aut myrrha * & nitrum cum roſa & aceto. Plus tamen in hoc quoque proficit uictus ratio. Eademque facienda ſunt, quæ ſuprà comprehendi, cum maiore quoque diligentia: & præterea donec has ſonus finiatur, à uino abſtinendum. Quod ſi ſimul & ſonus & inflammatio, * laureum oleum conieciſſe abunde eſt, aut id quod ex amaris nucibus exprimitur, quibus quidam uel caſtoreum, uel myrrham miſcent.*

** laurino*

** aut laurino Cod.*

** aut Cod.*

** laurinum*

Ad ea quæ in aurem inciderunt extrahenda.

*Solet etiam interdum in aurem aliquid incidere, ut calculus, aliquodue animal. Si pulex intus eſt, compellendum eò lanæ paulum eſt, * quo ipſe is ſubit, & ſimul extrahitur. Si non eſt ſecutus, aliúdue animal eſt, ſpecillum lana inuolutum in reſinam quàmglutinoſiſſimam, maximeq; terebinthinam demittendum, idq; in aurem iniiciendum, ibiq; uertendum eſt. Vtiq; enim comprehendet & eximet. Sin aliquid exanime eſt, ſpecillo oriculario protrahendum eſt, aut hamulo retuſo paulum recuruato. Si iſta nihil proficiunt, poteſt eodem modo reſina protrahi.* [a] *Sternutamenta quoque admota id commode elidunt, aut oriculario clyſtere aqua uehementer intus compulſa.* [b] *Tabula quoque collocatur media inhærens, capitibus utrinq;*

** quam*

¶ a πταρμικὰ, ſternutatoria vocãt. Cælius Aurelianus Chroniôn lib. 1. cap. 1. etiam πταρμικὸν ſternutamentum expoſuit, i. medicamentũ ſternutamẽta mouens.

¶ b Tabula. vide apud Galen. τῶν κατὰ τόπους li. 3. c. 1.

pend

pendentibus, ſuperq; eam homo deligatur in id latus uerſus, cuius auris eo modo laborat, ſic ut extra tabulam emineat. Tum malleo caput tabulæ, quod à pedibus eſt, feritur: atq; ita concuſſa aure, id quod ineſt, excidit.

De Narium morbis, & curationibus.

CAPVT VIII.

NAres uerò exulceratas fouere oportet uapore aquæ calidæ, id eſt ſpongia expreſſa atq; admota. Fit & ſubiecto uaſe oris anguſti, calida aqua repleto. Poſt id fomentum illinenda ulcera ſunt, aut[a] plumbi recremento, aut ceruſſa: aut argenti ſpumam cum quodlibet horum aliquis cōterit, eiq; dum teritur, inuicem uinum & oleum myrteum adiicit, donec mellis craßitudinē[*] fecerit. Sin autē ea ulcera[*] circa nares ſunt, pluresq; cruſtas & odorē fœdū habēt, quod genus Græci ὄζαιναν appellant, ſciri quidē debet, uix ei malo poſſe ſuccurri. Nihilominus tamen hæc tentari poſſunt, ut caput ad cutē tōdeatur, aßidueq; uehemēter perfricetur, multa calida aqua perfundatur, multa ei deambulatio ſit, cibus modicus, neq; acer, neq; ualētißimus. Tum in narē ipſam mel cum exiguo modo reſinæ terebinthinæ cōiiciatur, quod ſpecillo quoq; inuoluto lana fit, attrahaturq; ſpiritu is ſuccus, donec in ore guſtus eius ſentiatur. Sub his enim cruſtæ reſoluūtur, quæ tum per ſternutamēta elidi debēt. Puris ulceribus uapor aquæ calidæ ſubiiciēdus eſt. Deinde adhibendū aut lyciū ex uino dilutum, aut amurca, aut omphaciū, aut menthæ, aut marrubij ſuccus, aut atramentum ſutoriū, quod candens factū, deinde contritum ſit: aut interior ſcyllæ pars contrita, ſic ut horū cuilibet el adiicia tu r: Cuius in cæteris admodū exigua pars

[a] a molybdæna.

[*] faciat. cod.

[*] intra. cod.

Ozæna ex luē venerea frequens.

eſſe debet:in atramento ſutorio tāta, ut ea miſtura liquida fiat:cum ſcylla utiq; pars maior:inuoluēdúmq; lana ſpecillum eſt, & in eo medicamēto intingendum, eoq́; ulcera implenda ſunt. Rurſuſq; linamentum inuolutum & oblongū eodem medicamēto illinendum, *dimittendumq́; in nare eſt, & ab inferiore parte leniter deligandū. Idq́; per hyemem & uer, bis die:per æſtatem & autumnum, ter die fieri debet. Interdū uero etiam in naribus [b] carunculæ quædā ſimiles muliebribus mām̄is naſcuntur, hæq;* imis partibus, quæ carnoſiſſimæ ſunt, inhærent. Has curare oportet medicamentis adurētibus ſub quibus ex toto cōſumūtur. Polypus uerò eſt caruncula, modò alba, modò ſubrubra, quæ nariū oſſi inhæret, & modò ad labra pēdēs, narē implet, modò retro per id forame, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcēdit, adeò increſcit, uti poſt uuā conſpici poſſit ſtrangulatq́; hominem, maxime auſtro aut euro flante, fereq; mollis eſt, rarò dura:eaq́; magis ſpiritum impedit, & nares dilatat,* quæ fere καρκινώδες eſt, itaq; attingi non debet. Illud aliud genus fere quidem ferro curatur, interdum tamen inareſcit, ſi addita in narem per linamentum aut penicillū ea compoſitio eſt, quæ habet minij ſinopici, chalcitidis, calcis, ſandaracæ, ſingulorum P. I. *. atramenti ſutorij P. II. *.*

* ſit. cod.

* demittendū q́; in nares, & cod.

b σαρκώματα apud Aegineta.

* in imis partibus, quæ cartilaginoſæ. cod.

πολύπους.

* feréque

ὀδονταλγία.

De Dentium dolore, & curationibus.

CAPVT IX.

In *dentium autem dolore, qui ipſe quoq; maximis tormentis annumerari poteſt, uinum ex toto circūcidendum eſt. Cibo quoq; primò abſtinendum, deinde eo modico molliq́; utendum, ne mandentis dentes irritet, tum extrinſecus admouendus per ſpongiam uapor aquæ calidæ, imponendúmq; ceratum ex cyprino aut*

irino

*irino factum, lanaq; id comprehendendum, caputq; uelandum eſt. Quod ſi grauior is dolor eſt, utiliter & aluus ducitur, & calida cataplaſmata ſuper*maxillas* * maxillã cod.
iniiciũtur, & ore humor calidus cũ medicamẽtis aliquibus continetur, ſæpiusq; mutatur. Cuius rei cauſſa & quinquefolij radix in uino miſto coquitur, et hyoſcyami radix, uel in poſca, uel in uino[a] miſto coquitur, [a] οἴνῳ κεκραμένῳ, meróque opponitur.
*ſic ut paulũ his ſalis adiiciatur, & papaueris nõ * nimiũ: aridi cortices, & mãdragoræ radix, eodẽ modo.* * minimum: cod. Alij, non nimium aridi cortices.
*Sed in his tribus utiq; uitandũ eſt, ne quod hauſtũ erit deuoretur. Ex populo quoque alba, cortex radicis in hunc uſum in uino miſto rectè coquitur, & in aceto *cornu ceruinum raſum, & nepeta cũ teda pingui, ac* * cornu ceruini ramẽtum. cod.
**ficus itẽ pinguis uel in mulſo, uel in aceto & melle, ex quibus cũ ficus*decocta eſt, is humor percolatur.* * ficu item pingui. * diſcocta cod.
*Specillũ quoq; lana inuolutũ in calidũ oleũ demittitur, eoq; *ipſo dẽs fouetur. quinetiã quædã quaſi cataplaſmata in dẽtẽ ipſum illinũtur:* in quẽ uſum ex malo punico acido atq; arido malicorij pars interior, cũ pari portione & gallæ, & pinei corticis conteritur, miſceturq; his miniũ, eaq; cõtrita aqua pluuiatili coquuntur. Aut panacis, papaueris lacrymæ, peucedani, uuæ taminiæ ſine ſeminib. pares portiones cõterũtur. Aut galbani partes tres, papaueris lacrymæ pars quarta. Quicquid dẽtib. admotũ eſt, nihilominus ſupra maxillã ceratum, quale ſuprà poſui, eſſe debet lana obtectũ. Quidã etiam myrrhæ, cardamomi, ſingulorum P.* * ipſe * ad. cod. Exulceratoriũ ἑλκωτικὸν.
*I. *. croci, pyrethri, *ficorũ partes, ſingulorũ P. IIII. *. ſinapis P. VIII. *. contrita linteolo illinunt, impo nuntq; in humero partis eius qua dens dolet. Si is ſuperior eſt, à ſcapulis: ſi inferior, à pectore. Idq; dolorem leuat, & cum leuauit, protinus ſubmouendum* * caprificorum pulueris, I-cineris. Alij fermẽti putris. in cod. ficorum, piperis.

*eſt. Si uerò exeſus eſt dens, feſtinare ad eximendum eum, niſi res coëgit, non eſt neceſſe. Sed cum omnibus fomentis, quæ ſuprà poſita ſunt, adiiciendæ quædam ualentiores compoſitiones ſunt, quæ dolorem leuant, *quales hæ ſunt.* Habet autem papaueris lacrymæ P. I. ✱. *piperis* P. II.* *pſoreos* P. X. ✱. *quæ contrita galbano excipiuntur: idq; circundatur.* Aut Menemachi *maxime ad maxillares dentes, in qua ſunt croci* P. I. ✱. *cardamomi, thuris fuliginis, ficorum* partes, pyrethri, ſingulorum* P. I I I I.* ✱. *ſinapis* P. V I I I. ✱. *Quidam autem immiſcent pyrethri, piperis, elaterij, ſingulorum* P. I. ✱. *aluminis ſciſſillis, papaueris lacrymæ, uuæ taminiæ, ſulphuris ignem non experti, bituminis, lauri baccarum, ſinapis, ſingulorum* P. I I. ✱. *Quòd ſi dolor eximi eum cogit, & piperis ſemen cortice liberatum, & eodem modo bacca hederæ coniecta in id foramen, dentem findit: iſq; * forte ſtans excidet* Et *plani piſcis, quam paſtinacā noſtri,* τρυγόνα *Græci uocant, aculeus torretur, deinde conteritur, reſinaq; excipitur, quæ denti circundata hunc* [b] *ſoluit.* Et *alumen ſciſſile in id foramen contectum demitti commodius eſt, quia ſic dente ſeruato, dolorem leuat.* Hæc à Medicis accepta ſunt: Sed *agreſtium experimento cognitum, cum dens dolet, herbam menthaſtrum, cum ſuis radicibus uelli debere, & in peluem coniici, ſupraq; aquam infundi, collocariq; iuxta ſedentem hominem undiq; ueſte contectū, tum in peluem candentes ſilices demitti, ſic ut aqua tegantur, hominemq; cum hiante ore uaporem excipere, ut ſuprà dictum eſt, undiq; incluſum.* Nam & *ſudor plurimus ſequitur, & per os continens pituita defluit, idq; ſæpe longiorem, ſæpe annuam ualetudinem bonam præſtat.*

** qualis ferè eſt, quæ habet, papaueris-- P *.---. * ſoreos * piperis, cod.*

** per teſtas cod. vide & cap. 13. infrà.*

Paſtinaca.

¶ b ſoluit: Et alumen ſciſſile in id foramen coniectum: ſed id tum in cāna inuolutum demitti commodius eſt.

De

De Tonſillis,& eorum cura. Cap. x. παρίσθμια

SI uerò tonſillæ ſine exulceratione per inflammationem intumuerunt, caput uelandum eſt extrinſecus, is locus uapore calido fouendus, multa ambulatione utendum, caput in lecto ſublime habendum, gargarizandumq; eſt ex reprimentibus. Radix quoque ea, quam dulcem appellant, contuſa, * & in paſſo, mulſoue decocta idem præſtat. * Leniterq; quibuſdam medicamentis eas illini non alienum eſt, quæ hoc modo fiũt: Ex malo punico dulci ſuccus exprimitur, & eius ſextarius in * leni igne coquitur, donec ei mellis craßitudo ſit, tum croci, myrrhæ, aluminis ſcißilis, ſingulorũ P. I I. ✶. per ſe conteruntur, paulatimq; his adiiciũtur uini lenis cyathi duo, mellis unus, deinde priori ſucco iſta miſcentur, & rurſus leniter incoquuntur. Aut eiuſdem ſucci ſextarius eodem modo coquitur, atque eadem ratione trita ei adiiciuntur hæc: Nardi * P. ✶. omphacij P. I. ✶. cinamomi, myrrhæ, caſiæ, ſingulorum P. I. ✶. Eadem autem hæc & auribus, & naribus purulentis accommodata ſunt. Cibus quoque in hac ualetudine lenis eſſe debet, ne exaſperet. Quòd ſi tanta inflammatio eſt, ut ſpiritum impediat, in lecto conquieſcendum, à cibo abſtinendum, neque adſumendum quicquam præter aquam calidam eſt. Aluus quoque ducenda eſt. Gargarizandum fico & mulſo. Illinendum mel cum omphacio. Intrinſecus admouendus, ſed aliquanto diutius, uapor aquæ calidæ, donec ea ſuppurent, & per ſe aperiantur. Si purè ſubſtante non rumpuntur hi tumores, incidendi ſunt, deinde * ex mulſo calido gargarizandum ex fico. At ſi modicus quidem tumor & exulceratio eſt, furfurum cremori ad * gargarizandum, paulum mellis adiiciendum eſt, illinẽdaq;

Margin notes: Radix dulcis. — * dele & — * Lenibusq; — * in vacat. — * P. v. — * dele ex — * ad garg. ex fico paulum, eod.

ulcera hoc medicamento: Paßi quam dulcißimi tres heminæ ad unam coquuntur, tum adiicitur thuris P.I. *×.croci, myrrhæ, ſing.* P.I. *leniterq́; omnia rurſus ferueſcũt. Vbi plurima ulcera ſunt, eodem furfurum cremore, uel lacte gargarizandum eſt. Atq; hic quoq; cibis lenibus opus eſt, quibus adiici dulce uinum poteſt.*

[margin: * leuitérque]

[margin: ἄφθαι]

De oris vlceribus, & curationibus: & quæ Antheræ ſunt. Cap. XI.

VLcera autem oris ſi cum inflãmatione ſunt, & parum pura ac rubicunda ſunt, optime his medicamentis curantur, quæ ſuprà poſita ex malis punicis fiunt. Continenduſq́; ſæpe ore reprimens cremor eſt, cui paulum mellis ſit adiectum. Vtẽdum ambulationibus, & non acri cibo. Simulatq; uero pura ulcera eſſe cœperũt,[a] lenis humor, interdum etiam quàm optima aqua ore continenda eſt. Prodeſtq́; aſſumptum purum uinum, plenior q́; cibus, dum acribus uacet. Inſpergiq́; ulcera debent alumine ſciſſili, cui dimidio plus gallæ immaturæ ſit adiectum. Si iam cruſtas habent, quales in aduſtis eſſe conſuerunt, adhibendæ ſunt hæ compoſitiones quas Græci ἀνθηρὰς nominant. Iunci quadrati, myrrhæ, ſandarachæ, ſingulorum P.IIII. ×. aluminis, pares portiones. Aut croci, myrrhæ, ſingulorum P.II. ×. iridis, aluminis ſciſſilis, ſandarachæ, ſingulorum P.IIII. ×. iunci quadrati P.VIII. ×. Aut gallæ, myrrhæ, ſingulorum P.II. ×. aluminis ſciſſilis P.II. ×. roſæ foliorum P.IIII. ×. Quidam autem croci P... ×. aluminis ſciſſilis, myrrhæ, ſingulorum P.I. ſandarachæ P.II. ×. iunci quadrati P.IIII. × miſcent. Priora arida inſperguntur: Hoc cum melle illinitur, neque ulceribus tantum, ſed etiam tonſillis. Verum ea longe periculoſiſſima ulcera ſunt, quas ἄφθας Græci appellant,

[margin: [a] vt decocti radicis dulcis, uide li.6.c.10.]

[margin: ἀνθηρὰ, i. ἐξέρυθρα, valdè rubra & florida à ſandarachæ colore. Nã Heſychio ἀνθηρα, ἡ σανδαράχη.]

[margin: ἄφθαι]

lant,ſed in pueris: hos enim ſæpe conſumunt, in uiris & mulieribus idem periculum non eſt. Hæc *ulcera à gingiuis incipiunt, deinde palatum totumq́; os occupant: tum ad uuam fauceſq́; deſcendunt: Quibus obſeſſis, non facile fit, ut puer conualeſcat. Ac miſerius etiã eſt, ſi lactens adhuc infans eſt, quo minus imperari remedium aliquod poteſt. Sed in primis nutrix cogenda eſt exerceri ambulationibus, hiſq́; operibus, quæ ſuperiores partes mouẽt. Mittenda in balneum, iubendaq́; ibi calida aqua mammas perfundere, tum alenda cibis lenibus, & his qui facilè non corrumpuntur. Potiones, ſi febricitat puer, aquæ: ſi ſine febre eſt, uini diluti. Ac ſi aluus nutricis ſubſtitit, ducenda eſt. Si pituita eius in os coit, uomere debet. Tum ipſa ulcera perungenda ſunt melle, cui rhus*[b] *quẽ ſyriacũ uocãt, aut amaræ nuces adiectæ ſunt. Vel miſtis inter ſe roſæ folijs aridis, pineis nucleis, menthæ coliculo, melle. Vel eo medicamento, quod ex moris fit, quorum ſuccus eodem modo quo punici mali ad mellis craßitudinem coquitur, eademq́; ratione ei crocum, myrrha, alumen, uinum, mel, miſcetur. Neq; quicquã dandũ,* ad quod humor euocari poßit. Si uerò iam firmior puer eſt, gargarizare debet his ferè, quæ ſuprà cõprehenſa ſunt. At ſi *lenia medicamẽta in eo parũ proficiunt, adhibẽda ea,*[c] *quæ adurendo cruſtas ulceribus inducant, quale eſt ſcißile alumen, uel chalcitis, uel atramentum ſutoriũ. Prodeſt etiam fames, & abſtinentia quanta * maximè imperari poteſt. Cibus debet eſſe lenis: Ad purganda tamen ulcera, interdum caſeus ex melle rectè datur.*

¶ b *dicẽdum fuit quod, rhũ apud Plin. Sed ad Græcã vocem ῥοῦς reſpexit.*

* *à quo*

* *leniora cod.*

c ἐσχαρωτικὰ

* *Al, maxima*

De linguæ vlceribus. Cap. XII.

L*Inguæ quoq; ulcera nõ aliis medicamentis egent, quàm quæ prima parte ſuperioris capitis ex-*

poſita ſunt: Sed quæ in latére eius naſcuntur, diutiſſimè durant. Videndumq; eſt, num contrà dens aliquis acutior ſit, qui ſaneſcere ſæpe ulcus eo loco non ſinit, ideoq; limandus eſt.

De gingiuarum tuberculis, déque aliis vlceribus gingiuarum Cap. XIII.

¶ a παρουλίδας legendũ. Vide Aeginetam lib. 6.

¶ b lib. 2. ca. 17.

¶ c tuberculum

* eius

* Legẽd. ſiue παρουλὶς fuit, ſiue non fuit, diutius pus ferratur, aut dẽte corrupto - oſſe: max - conſueuit: Quod vbi incidit -

Solent etiam interdũ iuxta dentes in gingiuis tubercula quædã oriri dolẽtia,[a] *παροδόντιδας Græci appellant. Hæc initio leniter ſale cõtrito perfricare oportet, aut inter ſe miſtis ſale foßili, combuſto cupreſſo, nepeta, deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hæc hiare, donec pituitæ ſatis profluat. In maiore uerò inflammatione iiſdem medicamẽtis utendum eſt, quæ ad ulcera oris ſupra poſita ſunt: et mollis linamenti paulum inuoluendum aliqua compoſitione ex his, quas antheras uocari*[b] *dixi, demittendumq; id inter dentem & gingiuam: quod ſi durior erit, & id prohibebit, extrinſecus admouendus erit ſpongiæ uapor calidus, imponendumq; ceratum. Si ſuppuratio ſe oſtendet, diutius eo uapore utendum erit, & cõtinendum ore calidũ mulſum, in quo ficus decocta ſit. Itemq;* [c]*ſubcrudum incidendum, ne ſi diutius ibi pus permanſerit, os lædat. Quòd ſi maior is tumor eſt, commodius totus exciditur, ſic ut ex utraq; parte dens liberetur. Pure excẽpto, ſi leuis plaga eſt, ſatis eſt ore calidã aquã cõtinere, & extrinſecus fouere eodem uapore: Si maior eſt, lenticulæ cremore: uti iiſdem medicamentis, quibus cætera ulcera oris curantur. Alia quoq; ulcera in gingiuis plerunque oriuntur, quibus eadem quæ in reliquo ore ſuccurrunt. Maximè tamen mandere liguſtrum oportet, ſuccumq;* * *eum ore continere. Fit etiam interdum, ut ex gingiuæ ulcere, ſiue** *parotides ſint*

*ſint,ſiue non ſint,diutius pus feratur. Quod aut dente corrupto,aut fracto,uel aliter uitiato oſſe, maximeq; id per fiſtulam uenire conſueuit,ubi incidit,locus aperiendus, dens eximendus: teſta oßis,ſi qua * exceßit, recidenda eſt, ſi quid uitioſi eſt, radendum. Poſt quæ, quid fieri debeat,ſuprà in aliorum ulcerum curatione comprehenſum eſt. Si uerò à dentibus gingiuæ recedunt, eædem antheræ ſuccurrunt. Vtile eſt etiam pyra,aut mala non permatura mandere,& ore eum humorem continere. Idemq; præſtare non acre acetum in ore retentum poteſt.*

*Al.abſceßit

De vuæ morbo,& curatione. Cap. XIIII.

Vua producta chirurgia. Vide libro 7. de Vua.

VVæ uehemẽs inflammatio terrere quoq; debet. Itaq; in hac abſtinẽtia neceſſaria eſt, & ſanguis rectè mittitur,& ſi id aliqua res prohibet, aluus utiliter ducitur,caputq; ſuper hæc uelandũ,& ſublimius habendum eſt:tum aqua gargarizandum,in qua ſimul rubus,& lenticula decocta ſit. Illinenda autẽ ipſa uua uel omphacio,uel galla, uel alumine ſcißili, ſic ut cuilibet eorũ mel adiiciatur.Eſt etiã hoc medicamentum huic aptum,quod Androniũ *adpellatur.Cõſtat ex his, alumine ſcißili,ſquama æris rubri, atramẽto ſutorio, galla,myrrha,miſy.Quæ per ſe cõtrita,miſtaq;,rurſus paulatim adiecto uino auſtero terũtur,donec his mellis craßitudo*[a] *ſit:ubi horum aliquo illita uua eſt,chelidoniæ quoque ſucco per cochlear illita uua maximè prodeſt. Ferè multa pituita decurrit: cumq; ea quieuit,ex uino calido gargarizandum. Quòd ſi minor in ea inflammatio eſt, laſer terere, eiq; adiicere frigidã aquam ſatis eſt, eamq; aquam*[b] *cochleario exceptam ipſi uuæ ſubiicere.Ac mediocriter eam tumentẽ, aqua quoque frigida eodem modo ſubiecta, reprimit. Ex*

Andronium.

¶ a ſit.Chelidoniæ quoque ſuccus, per cochlear illita vua, maximè prodeſt.Vbi horum aliquo illita vua eſt, ferè multa pituita -- cod.

¶ b cochleari

eadem autem aqua gargarizandum quoq; eſt, uel cum laſere, uel ſine [c] eo hac curatione uuæ ſubiecta eſt.

¶ c eo. Ac de curatione uuæ productæ per manum ratio ſubiecta eſt. uepe lib.7.c.12

De Cancro oris. Cap. XV.

SI quando autem ulcera oris cancer inuaſit, primò conſiderandum eſt, num malus corporis habitus ſit, eiq; occurrendum: deinde ipſa ulcera curanda. Quod ſi in ſumma parte id uitiũ eſt, ſatis proficit anthera humido ulceri arida inſperſa, ſicciori cum exigua parte mellis illita: Si paulo altius, chartæ combuſtæ partes duæ, auripigmenti pars una: Si penitus malum deſcendit, chartæ combuſtæ partes tres, auripigmenti pars quarta: Aut pares portiones ſalis fricti, & iridis * frictæ: Aut item pares portiones chalcitidis, calcis, auripigmẽti. Neceſſariũ autem eſt linamẽtum in * roſa tingere, & ſuper adurentia medicamẽta imponere, ne uicinũ & ſanum locum lædãt. Quidam etiam in acris aceti heminam frictum ſalem coniiciũt, donec [a] tabeſcere deſinat: deinde id acetum coquunt, donec exiccetur, cumq; ſalem contritum inſpergunt. Quoties autem medicamentum iniicitur, & antè & pòſt os diluendũ eſt, uel cremore lenticulæ, uel aqua in qua aut eruum, aut * oleæ, aut uerbenæ decoctæ ſint, ſicut cuilibet eorũ paulum mellis miſceatur. Acetũ quoq; ex ſcylla retentũ ore, ſatis aduerſus hæc ulcera * proficit. Ex aceto cocto ſali, ſicut ſuprà demonſtratũ eſt, rurſus miſtum acetum. Sed & diu continere utrumlibet, & id bis aut ter die facere, prout uehemẽs malum eſt, neceſſarium eſt. Quòd ſi puer eſt, cui id incidit, ſpecillum lana inuolutum in medicamentum demittendum eſt, & ſuper ulcus tenendũ, ne per imprudentiam adurentia deuoret. Et ſi dolor in gingiuis eſt, mouenturq; aliqui dentes, * refici eos oportet: nam curationes uehementer

* Al. fractæ

* roſ. i. roſaceo

¶ a Sic etiam loquitur Cato lib. de re ruſt.

* al. oleæ folia

* proficit: Et ex

* refigi

uehementer impediunt. Si nihil medicamenta proficient, ulcera erunt adurenda. Quod tamen in labris ideo non eſt neceſſarium, quoniam excidere commodius eſt. Et id quidem æque aduſtum atque exciſum, ſine ea curatione, quæ corpori manu adhibetur, impleri non poteſt. Gingiuarum uero oſſa, quæ [b] *hebetia ſunt, in perpetuum uſtione nudantur. Neq; enim poſtea caro increſcit. Imponenda tamen aduſtis lenticula eſt, donec ſanitatem, qualis eſſe poteſt, recipiant.*

¶ b ad regignendã carnẽ

De Parotidibus, quæ ſub auribus oriuntur.

παρωτίδες

CAPVT XVI.

HAec in capite fere medicamẽtis egent. Sub ipſis uerò auribus oriri παρωτίδες *ſolent, modo in ſecunda ualetudine ibi inflammatione orta, modo poſt longas febres, illuc impetu morbi conuerſo. Id abſceſſus genus eſt. Itaque nullam nouam curationem deſiderat. Animaduerſionem tantummodo hanc habet neceſſariam, quia ſi ſine morbo id intumuit, primum* * *reprimentium experimentum eſt. Si ex aduerſa ualetudine, illud inimicum eſt, maturariq; & quàm primum aperiri commodius eſt.*

* *Al. reprimentib. experiendũ eſt. Et in parotidibus reprimẽtiũ uſus periculoſius eſt, quia glandes ſub auribus quas ipſe is abſceſſus obſeſſit, ſunt emiſſarium cerebri.*

De Vmbilici [a] prominentis curatione.

CAPVT XVII.

AD Vmbilicos uerò prominentes, ne manu ferroq; utendum ſit, antè tentandum eſt ut abſtineant: aluus his ducatur, imponatur ſuper umbilicum id, quod ex his conſtat: Cicutæ & fuliginis, ſingulorũ P.I.*. *ceruſſæ elotæ* P.IIII.*. *plumbi eloti* P.VIII.*. * *ouis duobus, quibus etiam ſolani ſuccus adiicitur. Hoc dilutius impoſitum eſſe oportet, & interim conquieſcere hominem, cibo modico uti, ſic ut uitentur omnia inflantia.*

¶ a ἐξόμφαλον πάθος, *dicitur ab Aegineta, hæc Vmbilici procidentia. Plin. lib. & c. 20. Prociduũ umbilicum uocat, quem prominẽtẽ hic author.* ἐξόμφαλοι *uerò, hi ſunt quibus hoc uitiũ accidit.*

De

De obſcœnarũ partium vitiis, & curationibus.

CAPVT XVIII.

PRoxima ſunt ea, quæ ad partes obſcœnas pertinent, quarum apud Græcos uocabula & tolerabilius ſe habent, & accepta iam uſu ſunt, cum in omni ferè medicorum uolumine atque ſermone iactentur: apud nos fœdiora uerba, ne conſuetudine quidem aliqua uerecundius loquentium accommodata ſunt: ut difficilis hæc explanatio ſit, ſimul & pudorem, & artis præcepta ſeruantibus. Neque tamen ea res à ſcribendo deterrere me debuit. Primum, ut omnia quæ ſalutaria accepi, comprehenderem, dein quia in uulgus eorum curatio etiam præcipuè cognoſcenda eſt, quæ inuitiſſimus quiſq; alteri oſtendit.

De Colis morbis, & curationibus.

Περιφίμωσις, cui contraria φίμωσις.

* adduci

* Al. reducenti.

a quieſcere

* ſumma

*IGitur ſi ex inflammatione Coles intumuit, reducique ſumma cutis, aut rurſus * induci non poteſt, multa calida aqua fouendus locus eſt. Vbi uerò glans cõtecta eſt, oriculario quoq; clyſtere inter eam, cutemq; aqua calida inſerẽda eſt. Si mollita ſic & extenuata cutis, * ducenti paruit, expeditior reliqua curatio eſt. Si tumor uicit, imponenda eſt uel lenticula, uel marrubium, uel oleæ folia ex uino cocta, ſic ut cuilibet eorum dum teritur, mellis paulum adiiciatur: Surſumq; coles ad uentrẽ deligandus eſt. Quod in omni curatione eius neceſſarium eſt. Iſq; homo [a] continere ſe debet, & abſtinere à cibo, & potione aquæ tantùm à ſiti uindicari. Poſtero die rurſus adhibendũ iiſdem rationibus aquæ fomentum eſt, & cum ui quoque experiundum, an cutis ſequatur. Eaq; ſi non parebit, leuiter * ſummo ſcalpello concidenda erit. Nam cũ ſanies profluxerit, extenuabitur is locus, & facilius*

cutis

cutis ducetur. Siue autem hoc modo uicta erit, ſiue nunquam repugnauerit, ulcera uel in cutis ulteriore parte, uel in glande, ultráue eam in cole reperientur: quæ neceſſe eſt, aut pura ſiccáue ſint, aut humida, & purulenta. Si ſicca ſunt, primùm aqua calida fouenda ſunt: deinde imponendũ lycium ex uino eſt aut amurca cocta cum eodem, aut cum roſa butyrum. Si leuis is humor ineſt, uino eluenda ſunt, tum butyri, & roſæ* mollis paulum, & reſinæ terebinthinæ pars quarta adiicienda eſt, eoq́; utendum.** Aut ſi pus ex *his profluit, ante omnia elui mulſo calido debẽt:* Tum *imponi piperis* P.I. ✳. *myrrhæ* P.II.✳.*croci, miſyos cocti, ſing.*P.II.✳. Quæ *ex uino auſtero coquuntur, donec mellis craßitudinẽ habeant.* Eadẽ *autem compoſitio tonſillis uuæ* madentiori, nariũq́; ulceribus accommodata eſt.* Aliud *ad eã piperis* P.I.✳. *myrrhæ* P.I.*croci* P.II.✳. *miſyos cocti* P.I. ✳. *æris combuſti* P.II.✳.*primum ex uino auſtero conteruntur, deinde ubi inaruerunt, iterum teruntur ex paßi tribus cyathis, & incoquuntur, donec uiſci craßitudinem habeant.* Aerugo *quoque cum cocto melle, & ea quæ ad oris ulcera suprà comprehenſa ſunt, curant.** Aut Eraſiſtrati *compoſitio, aut* Cratonis *recte ſuper purulenta naturalia imponitur.* Folia *quoque oleæ ex nouem cyathis uini coquuntur.* His *adiicitur aluminis ſcißilis* P.IIII.✳. *lycij* P.VIII.✳.*mellis ſeſquicyathus.** Ac ſi *plus puris eſt, id medicamentum ex melle: ſi minus, ex uino diluitur.* Illud *perpetuũ eſt, poſt curationẽ dum inflammatio manet, quale ſuprapoſitum eſt, cataplaſma ſuprà dare, & quotidie ulcera eadem ratione curare.* Quòd *ſi pus & multum, & cum malo odore cœpit profluere, elui cremore lenticulæ debet, ſic, ut ei mellis*

* interiore

* roſæ, & mellis

* At

* madentioris, nariumq́;

* Ac

* At

mellis paulum adiiciatur: aut oleæ, aut lentiſci folia, uel marrubium decoquendum eſt, eoq́; humore eodem modo cum melle utendum, imponendaq́; eadem: aut etiam omphacium cum melle, aut id quod ex ærugine & melle ad aures fit, aut compoſitio Andronis, *aut anthera, ſic, ut ei paulum mellis adiiciatur.* Quidam *ulcera omnia, de quibus adhuc dictum eſt, lycio ex uino curant.* Si *uerò ulcus latius atq; altius ſerpit, eodẽ modo elui debet.* Imponi *uero, aut ærugo, aut omphacium cum melle, aut* Andronis *compoſitio, aut marrubij, myrrhæ, *aut croci, aluminis ſciſsilis cocti, roſæ foliorum aridorum, gallæ, ſingulorum* P.I.✶. *minij ſinopici* P.II.✶. Q*uæ per ſe ſingula primum teruntur, deinde iuncta iterum melle adiecto, donec liquidi cerati craſsitudinem *habeant: tum in æneo uaſe leniter coquuntur, ne ſuperfluant.* Cum *iam guttæ indureſcunt, uas ab igne remouetur, idq́; medicamẽtum, prout opus eſt, aut ex melle, aut ex uino liquatur.* Idem *autem per ſe etiam ad fiſtulas utile eſt.* Solet *etiam interdũ ad*neruos ulcus deſcendere,[b] profluitq́; pituita multa, ſanies tenuis, maliq́; odoris, * non cocta, aut aquæ ſimilis in qua caro recens lota eſt:* Doloresq́; *is locus & punctiones habet.* Id *genus quamuis inter purulenta eſt, tamen lenibus medicamentis curandum eſt, quale eſt emplaſtrum* τετραφάρμακον *ex roſa liquatum, ſic ut thuris quoque paulum ei miſceatur.* Aut *id quod ex butyro, roſa, reſina, melle fit, ſuprà uerò à me poſitum eſt.* Præcipueq́; *id ulcus multa calida aqua fouendum eſt, uelandumq́;, neque frigori committẽdum.* Interdum *autem per ipſa ulcera, coles ſub cute exeſus ſic ut glans excidat.* Sub *quo caſu cutis ipſa circuncidenda eſt.* Perpetuumq́; *eſt, quoties glãs, aut ex cole*

aliquid

** dele aut*

** habeant in æneo*

** Neruos: cremaſteras uocat lib.7.c.18.*

¶ b profluit. morbus hic uulgò chaudepiſſe, id eſt colis fiſtula.

** non cocta, Al. coacta, at aquæ*

aliquid uel excidit, uel abſcinditur, hanc non eſſe ſeruandam, ne conſidat, ulceriq; agglutinetur, ac neque reduci poßit poſtea, & fortaſſe fiſtulam quoque urinæ includat. Tubercula *etiam, quæ* φύματα Græci *uocant, circa glandem oriuntur, quæ uel medicamentis uel ferro aduruntur, & cum cruſtæ exciderunt, ſquama æris inſpergitur, ne quid ibi rurſus increſcat.*

De Cancri, qui in cole naſcitur, curatione.

HAec *citra cancrum ſunt, qui cum in reliquis partibus, tum in his quoque uel præcipue ulcera infeſtat.* Incipit *à nigritie, quæ ſi cutē occupauit, protinus ſpecillum ſubiiciendum, eaq; incidenda eſt, deinde oræ uulſella prehendendæ: tum quicquid corruptum eſt, excidendum, ſic ut ex integro quoq; paulum * demat, idq; adurendum.* Quoties *quid uſtum eſt, id quoq; ſequitur ut imponenda lenticula ſit, deinde ubi cruſtæ exciderunt, ulcera ſic, ut alia, curentur.* At *ſi cancer ipſum colem occupauit, inſpergenda aliqua ſunt ex adurentibus, maximeq; id quod ex calce, chalcitide, auripigmento componitur.* Si *medicamenta uincūtur, hic quoque ſcalpello quicquid corruptum eſt, ſic ut aliquid etiam integri * trahat, præcidi debet.* Illud *quoque æque perpetuum eſt, exciſo cancro uulnus eſſe adurendum.* Sed *ſiue ex medicamentis, ſiue ex ferro cruſtæ occalluerunt, magnum periculum eſt, ne his decidentibus ex colle profuſio ſanguinis inſequatur.* Ergo *longa quiete & immobili penè corpore opus eſt, donec ex ipſo cruſtæ puræ leniter reſoluantur.* At *ſi uel uolens aliquis, uel imprudens, dum ingreditur immaturè cruſtas diduxit, & fluit ſanguis, frigida aqua adhibenda eſt.* Si *hæc parum ualet, decurrendum eſt ad medicamenta, quæ ſanguinem ſupprimunt.* Si *ne hæc*

Gāgræna eſt, cuius curationem vide lib. 8. c. 33.

* *demas*

* *detrahat*

hæc quidem ſuccurrunt, adurî diligenter & timide debet, neque ullo poſtea motu dandus eidem periculo locus eſt.

Φαγέδαινα.

De Phagedænæ in cole naſcentis curatione.

* dele ibi
* ibi oriri

N*Onnunquam etiam id genus * ibi cancri, quod* φαγέδαιναν *à Græcis nominatur, * oriri ſolet, in quo minime differendum, ſed protinus iiſdem medicamentis occurrendum eſt, & ſi parum ualent, ferro aduerendum.* [a] *Quædam etiam nigrities eſt, quæ nō ſentitur, & ſerpit, ac ſi ſuſtinuimus, uſque ad ueſicam tendit, neque ſuccurri poſtea poteſt. Si id in ſumma glande circa fiſtulam urinæ eſt, prius in ea tenue ſpecillum demittēdum eſt, ne claudatur: deinde id ferro adurendum. Si uero alte penetrauit, quicquid occupatum eſt præcidendum eſt. Cæterum eadem, quæ in aliis cancris, facienda ſunt.*

¶ a Σφάκελος ſyderatio.

De Carbunculo, qui in cole naſcitur.

O*Ccalleſcit etiam in cole interdum aliquid, idq́; omni penè ſenſu caret, quod ipſum quoque excidi debet. Carbunculus autem ibi natus, ut primum apparet, oriculario clyſtere eluendus eſt. Deinde ipſe quoque medicamentis urendus, maximeq́; chalcitide cum melle, aut ærugine cum cocto melle. Vbi is excidit, liquidis medicamentis utendum eſt, quæ ad * ora ulceris componuntur.*

* oras Cod.

De Teſticulorum morbis, & eorum curatione.

I*N Teſticulis uerò, ſi qua inflammatio ſine ictu orta eſt, ſanguis ex talo mittendus eſt, à cibo abſtinendum, imponendum * ex faba farina ex mulſo cocta, cum cumino contrito ex melle cocto. Aut contritum cuminum cum cerato ex roſa facto. Aut lini ſemen frictum, contritum, & in mulſo coctum: aut tritici*

* cataplaſma ex faba farina ex mulſo cocta cum cumino contrito & ex melle cocto.

tici

tici farina ex mulſo cocta cũ cupreſſo: aut lilij radix contrita. * Aut ſi iidem induruerunt, imponi debet lini uel fœnigræci ſemen ex mulſo coctum, aut ex cyprino ceratum: aut ſimila ex uino contrita, cui paulum croci ſit adiectum. Si uetuſtior iam durities eſt, maxime proficit cucumeris agreſtis radix ex mulſo cocta, deinde contrita. Si ex ictu tument, ſanguinem mitti neceſſarium eſt, magiſque ſi etiam liuent. Imponendum uerò utrumlibet ex his, quæ cum cumino cõponuntur, ſupráq; propoſita ſunt. Aut ea compoſitio quæ habet nitri cocti P. I. ✱. reſinæ pineæ, gummi, ſingulorum P. II. ✱. uuæ taminiæ ſine ſeminibus P. III. ✱. mellis quantum ſatis ſit ad ea cogenda.[a] Quòd ſi ex ictu teſticulis aliquid deſit, fere quoque increſcit, neque aliter ſuccurri poteſt, quam ſi inciſo ſcroto, & pus emiſſum, & ipſe teſticulus exciſus eſt.*

* Atſi

¶ a Quòd ſi ex ictu teſticulis aliquid hæſit, ferè pus quoque increſcit.

* rhagadibus

De* Rhagadiis, & Condylomate, & Hæmorrhoidibus, aliiſque ani morbis, & curationibus eorum: & primo de Rhagadiis.

*Anus quoq; multa tædiique plena mala recipit, * nec inſe multum * adhorrentes curationes habet.[b] At primum in eo ſæpe, & quidem pluribus locis, cutis exciditur, Ραγάδια Græci uocãt. Id ſi recẽs eſt quieſcere homo debet, & in aqua calida deſidere.[c] Columbina quoq; oua coquenda ſunt, & ubi induruerũt[d] purgãda: deinde alterũ iacere in aqua bene calida debet, altero calido foueri locus, ſic ut inuicẽ utroque aliquis utatur. Tum tetrapharmacum, aut rhypodes roſa diluendum eſt, aut * hyſſopum recens miſcendum cũ cerato liquido ex roſa facto. Aut eidem cerato liquido plumbum elotum adiiciendum: Aut reſinæ terebinthinæ myrrha: aut ſpumæ argenti uetus oleũ.*

* necnon in

* abhorrẽdas

¶ b Ac primùm in eo cutis ſcinditur. ῥαγάδας: ſic leg. Pli. vocat fiſſa ani: dicuntur etiã ῥήξεις. i. ſciſſuræ, vt ipſe vocat infra pag. 325.

¶ c Ex Hippocr. lib. de vlceribus.

¶ d teſtis & putaminibus

* œſypum

** è quolibet. De Rhagade pag. præcedēti*

* Et quolibet ex his id perungendum. Si quicquid læſum eſt, extrà eſt, neq; intus reconditum, eodem medicamento tinctum linamentum ſuperdandum eſt, & quicquid antè adbibuimus cerato cōtegendum. In hoc autem caſu neq; acribus cibis utendum eſt, neq; aſperis, nec aluum comprimentibus: * ne aridum quidem quicquam ſatis utile eſt; niſi admodum paulum. Liquida, lenia, pinguia, glutinoſa meliora ſunt. Vino leni uti nihil prohibet.

** nec*

[a] De condylomate.

¶ a Vide infra, κόνδυλον eſt articulus, à cuius forma cōdyloma vocatur eiuſmodi excreſcentia.

¶ b Verbenæ hic, i. herbarū, ſtirpiúmque frondes. Sic latè vis vocabuli extenditur apud Poëtam, verbenáſque adole pingues, de tædiferis

¶ c melilotus

** vſta*

** æſypo ac roſ. i. roſaceo*

¶ d Vide libro 7. cap. 22. in curatione ramicis.

ſuperiore, cod.

Condyloma autem eſt tuberculum, quod ex quadam inflammatione naſci ſolet: Id ubi ortum eſt, quod ad quietem, cibos, potionesq; pertinet, eadē ſeruari debent, quæ proxime ſcripta ſunt. Iiſdem etiam ouis recte tuberculum id fouetur. Sed deſidere antè homo in aqua debet, in qua[b] uerbenæ decoctæ ſunt ex reprimentibus. Tum recte imponitur & lēticula cum exigua mellis parte, & [c] ſertula campana ex uino cocta, & rubi folia cōtrita cum cerato ex roſ. facto, & cum eodem cerato contritum uel cotoneū malum, uel malicorij ex uino cocti pars interior, & chalcitis * cocta atq; cōtrita, deinde * hyſſopo ac roſa excepta. Et ex ea compoſitione, quæ habet thuris P. I. *. aluminis ſciſſilis P. II. *. ceruſſæ P. III. *. ſpumæ argenti P. V. *. [d] Quibus dum teruntur inuicem roſ. & uinum inſtillatur. Vinculum autē ei loco linteolum, aut panniculus quadratus eſt, qui ad duo capita duas anſas, ab altera uerò parte totidem faſcias habet, cúmque ſubiectus eſt, anſis ad uentrem datis à poſteriore parte in eas adductæ faſciæ coniiciuntur, atq; ubi artatæ ſunt, dexteriori ſiniſtra, ſiniſteriori dextra procedit, circundatæ'que circa aluum inter ſe nouiſſime nodo

de lig

deligantur. Sed ſi uetus condyloma iam induruit, neque ſub his curationibus deſidit, aduri medicamento poteſt, quod ex his conſtat, æruginis P.II.✶. *myrrhæ* P.IIII.✶. *gummi* P.VIII.✶. *thuris* P.XII.✶. ✶*ſtibis, papaueris lacrymæ, acaciæ, ſing.* P.XVI.✶. *quo medicamento quidam etiam*[c] *ulcera, de quibus proxime dixi, renouant.*✶ *Si hoc parũ in cõdylomate proficit, adhiberi poſſunt etiã uehemẽtius adurẽtia. Vbi conſumptus eſt tumor, ad medicamẽta lenia trãſeundũ eſt.* ✶*ſtibij* ¶ c *rhagadas* ✶ *id nondum cod.*

De Hæmorrhoidibus. *αἱμοῤῥοΐδες.*

TErtium autem uitium eſt, ora uenarũ tanquam ✶*ex capitulis quibuſdam ſurgentia, quæ ſæpe ſanguinem fundunt, αἱμοῤῥοΐδας Græci uocant. Idq; etiam in ore uuluæ fœminarum incidere conſueuit.*[a] *Atq; in quibuſdam parum tutò ſupprimitur, qui ſanguinis profluuio imbecilliores non fiũt. Habent enim purgationem hanc, nõ morbum. Ideóq; curati quidam cum*✶*ſanguinis exitũ non haberent, inclinata in præcordia ac uiſcera materia, ſubitis & grauiſsimis morbis correpti ſunt. Si cui uerò id*[b] *nocet, is deſidere in aqua ex uerbenis debet: imponere maxime malicoriũ cum aridis roſæ folijs cõtritum, aut ex his aliqua quæ ſanguinem ſupprimũt. Solet autẽ*✶*oriri inflammatio, maxime ubi dura aluus eũ locũ læſit. Tũ in aqua dulci deſidendum eſt, & id fouendum ouis, imponendi uitelli cũ roſæ folijs ex paſſo ſubacti: idq; ſi intus eſt, digito illinendũ: ſi extrà, ſuper illitum panniculum imponendum eſt. Ea quoq; medicamenta, quæ recentibus*[c] *ſciſſuris poſita ſunt, hic idonea ſunt. Cibis uerò in hoc caſu iiſdem, quibus in prioribus, utendum eſt. Si iſta parum iuuant, ſolent impoſita medicamenta adurentia, ea capitula abſumere. Ac ſi iam uetuſtiora ſunt, ſub*

✶ *ex uidetur expũgendum.* ¶ a *Vide Gal. in Aphor. 12. lib. 6.* ✶ *cum ſanguinis exitum non haberet* ¶ b *ſanguinis fluor* ✶ *ibi oriri, cod. & dura aluus, i. duræ alui excrementum.* ¶ c *rhagadibus*

autore Dionyſio inſpergēda ſandaracha eſt, deinde imponendū, quod ex his conſtat: Squamæ æris, auripigmenti, ſingulorum * P. v. * . *ſaxi calcis* P. v i i i. * . *poſtero die acu*[d] *compungendum. Aduſtis capitulis fit cicatrix, quæ ſanguinem fundi prohibet.*[e] *Sed quoties is ſuppreſſus eſt, ne quid periculi afferat, multa exercitatione digerenda materia eſt. Prætereáq; & uiris, & fœminis quibus menſtrua non proueniunt, interdum ex brachio ſanguis mittendus eſt.*

* P. * . v i.
¶ d capitulum venarum
¶ e vide Aëtium lib. 14. cap. 5.

Procidentia ſedis Plin.

Si anus, vel os vuluæ procidit, qua curatione vtendum ſit.

AT *ſi anus ipſe, uel os uuluæ procidit (nã id quoque interdum fit) conſiderari debet purúmne id ſit, quod prouolutum eſt, an humore muccoſo* *circundatum. Si purum eſt, in aqua homo deſidere debet, aut ſalſa, aut cum uerbenis, uel malicorio incocta. Si humidum, uino auſtero ſublucndum eſt, illinendúmque fæce uini combuſta. Vbi utrolibet modo curatum eſt, intus reponendum eſt, imponendáq; plantago contrita, uel folia ſalicis in aceto cocta, tum linteolum, & ſupèr lana æque deliganda, cruribus inter ſe deuinctis.*

* circundetur. cod.

De vlcere fungo ſimili in ano.

F *Vngo quoque ſimile ulcus in eadem ſede naſci ſolet. Id ſi hyems eſt, egelida: ſi aliud tempus, frigida aqua fouendum eſt: deinde ſquama æris inſpergenda, ſupráq; ceratum ex myrteo factum, cui paulum* *ſquamæ fuliginis, calcis ſit adiectum. Si in hac ratione non tollitur, uel medicamentis uehementioribus, uel ferro adurendum eſt.*

* *æris ſquamæ, thuris fuliginis, & calcis ſit adiectum, ſi hac ratione*

De digitorum vlceribus. Cap. x i x.

D *Igitorum autē uetera ulcera cōmodiſsime curãtur, aut lycio, aut myrrha cocta, cũ utrilibet uinum*

*uinum adiectum eſt. In iiſdem recedere ab ungue carŭcula cum magno dolore cõſueuit, πτερύγιον Græci appellant. Oportet alumen melinum rotŭdum in aqua liquare, donec mellis craßitudinem habeat: tum quantum eius aridi fuit, tantŭdem mellis infundere, & *radiculam miſcere, donec ſimilis croco colore fiat, eóq; illinere. Quidam ad eundem uſum decoquere ſimul *maluam ſolent: cum paria pondera aluminis aridi, & mellis miſcuerint. Si hac ratione ea nõ exciderŭt, excidenda ſunt: deinde digiti fouendi aqua ex uerbenis, imponẽdúmq; ſuper medicamentŭ ita factŭ: Chalcitis, malicorium, ſquama æris, excipiuntur fico pingui leniter cocto ex melle. Aut chartæ combuſtæ, auripigmenti, ſulphuris ignem non experti par modus cerato miſcetur ex myrteo facto. Aut æruginis raſæ* P. I. ✳. **ſquamæ* P. II. ✳. *mellis cyatho coguntur: aut pares portiones miſcentur, ſaxi calcis, chalcitidis, auripigmenti. Quicquid horum impoſitum eſt, tegendum linteolo aqua madefacto eſt, tertio die digitus reſoluendus eſt. Si quid aridi eſt, iterum excidendum, ſimiliſque adhibenda curatio eſt. Si non uincitur, purgandus ſcalpello, tenuibúſque ferramentis adurendus eſt, & ſicut reliqua uſta curandus eſt. At ubi ſcabri ungues ſunt, circùm aperiri debent, quà corpus cõtingunt, tunc ſuper eos ex hac compoſitione * æque imponi: ſandarachæ, ſulphuris, ſingulorum* P. II. ✳. *nitri, auripigmenti, ſingulorum ** P. II. ✳. *reſinæ liquidæ* P. VIII. ✳. *Tertióque id die reſoluendum eſt. Sub quo medicamento uitioſi ungues cadunt, & in eorum locum meliores *renaſcuntur.*

Margin notes: πτερύγιον · * *rudicula* · **malunt, cùm. cod.* · * *ſquamæ æris* · *Scabritia unguium Plin.* · * *aliquid. cod.* · * *aliàs* P IIII. · * *Aliàs naſcuntur.*

LIBER SEPTIMVS.

De Chirurgica, & qui in ea claruerint, & qualis eſſe Chirurgus debeat, & quid in hoc libro deſcribatur.

Chirurgia euidentiſsima.

TErtiam eſſe medicinæ partem, quæ manu curet, & uulgo notum, & à me propoſitum eſt. Ea non quidem medicamēta atq; uictus rationem omittit, ſed manu tamen plurimum præſtat, eſtq; eius effectus inter omnes medicinæ partes euidētiſsimus. Siquidem in morbis cùm multum fortuna cōferat,[a] eademq; ſæpe ſalutaria, ſæpe uana ſint, poteſt dubitari ſecunda ualetudo medicinæ, an corporis beneficio contigerit. In his quoq;, in quibus medicamentis maximè nitimur, quamuis profectus euidentior eſt, tamen ſanitatem & per hæc fruſtra quæri, & ſine his reddi ſæpe manifeſtum eſt. Sicut in oculis quoq; deprehendi poteſt, qui à medicis diu uexati, ſine his interdū ſaneſcunt. At in ea parte, quæ manu curat, euidens eſt, omnem profectum (ut aliquid ab aliis adiuuetur) hinc tamē * plurimum trahere. Hæc autem pars cùm ſit uetuſtiſsima, magis tamē ab illo parente omnis medicinæ Hippocrate, quàm à prioribus exculta eſt. Deinde poſteaquam diducta ab aliis habere profeſſores ſuos cœpit, in Aegypto quoq; increuit, Philoxeno maximè autore, qui pluribus uoluminibus hanc partem diligentiſsimè comprehendit. Gorgias quoq; & Soſtratus, & * Hieron, & Apollonij duo, & Ammonius Alexandrinus, multiq; alij celebres uiri, ſinguli quædam repererunt. Ac Romæ quoq; non mediocres profeſſores, maximeq; nuper Tryphon pater, & * Euelpiſtus

¶ a medicamenta

* vt plurimùm

* Herones, cod.

* Euelpiſtus Phlegetis filius, cod.

& (ut ex ſcriptis eius intelligi poteſt) horum eruditiſſimus Meges, quibuſdam in melius mutatis, aliquantum ei diſciplinæ adiecerunt. Eſſe autem chirurgus debet adoleſcens, aut certè adoleſcentiæ propior, manu ſtrenua, ſtabili, nec unquam intremiſcente, eaq́; non minus ſiniſtra, quàm dextra promptus, acie oculorum acri, claraq́;, animo intrepidus,[b] immiſericors, ſic ut ſanari uelit eum, quem accipit, non ut clamore eius motus, uel magis quàm res deſiderat, properet, uel minus quàm neceſſe eſt, ſecet: ſed perinde faciat omnia, ac ſi nullus ex uagitibus alterius affectus oriatur. Poteſt autem requiri, quid huic parti propriè uendicandum ſit, quia uulnerum quoq; ulcerumq́; multorum curationes, quas alibi executus ſum, chirurgi ſibi uendicant. Ego eundem quidem hominem poſſe omnia iſta præſtare concipio: Atque ubi ſe diuiſerunt, eum laudo, qui quàm plurimum percipit. Ipſe autem huic parti ea reliqui, in quibus uulnus facit medicus, non accipit, & in quibus uulneribus ulceribúſue plus perfici manu, quàm medicamento credo: tum quicquid ad oſſa pertinet, quæ deinceps exequi adgrediar, dilatiſq; in aliud uolumen oſſibus, in hoc cætera explicabo: præpoſitiſq; his, quæ in qualibet parte corporis fiunt, ad ea quæ proprias ſedes habent, tranſibo.

Chirurgus

¶ b ægrorum

De Luxatis. Cap. I.

LVxata[a] igitur, in quacunq; parte corporis ſunt, quàm primùm ſic curari debẽt, ut quà dolor eſt, ea ſcalpello cutis crebro incidatur,* detergaturq́; eodem aduerſò profluens ſanguis. Quòd ſi paulò tardius ſubuenitur, iamq; etiam rubor eſt, qua rubet corpus, ſi tumor quoq; acceſſit, quacunque is eſt,* id optimum auxiliũ eſt. Tum ſuperdanda reprimẽtia ſunt: maxi-

¶ a Luxata: at de luxatis libro ſequenti, & quod hîc tractatur ἐκχύμωσις eſt, id eſt, ſugillatio, quæ cõtuſione fit. Ergo hoc loco mẽdoſè editũ luxata pro ſuggillata. Itaque & cõtuſa ſcriptum inueni: itẽq; vexata, quod planè non diſplicet ſi pro cõtuſis ſumatur, vt apud Gell.

* detergeatur, cod.

* id idem, cod.

meq; lana ſuccida ex aceto & oleo. Quòd ſi leuioris caſus eſt, poſſunt etiam ſine ſcalpello impoſita eadem mederi. Et *ſi nihil aliud eſt, cinis quoque maximè ex ſarmentis.* Si *is non eſt, quilibet alius ex aceto, uel etiam ex aqua coactus.*

De his quæ per ſe intumeſcunt, quomodo excidenda, & curanda ſint. Cap. 11.

Abſceſſus

V*Erum hoc quidem promptũ eſt.* In *his autem negotium maius eſt, quæ per ſe uitio intus orto intumeſcũt, & ad ſuppurationẽ ſpectant.* Ea *omnia genera abſceſſuum eſſe aliàs* [a] *propoſui, medicamẽtaq; eis idonea executus ſum.* Nũc *ſupereſt, ut dicam in iiſdem quæ manu fieri debeãt.* Ergo *priuſquã indureſcãt, cutem incidere, & cucurbitulam accõmodare oportet, quæ quicquid illuc malæ corruptæq; materiæ coiit, extrahat, idq; iterũ tertioq; rectè fit, donec omne indicium inflammationis* excidat.* Neq; *tamen fas nõ eſt, nihil * cucurbitula agere.* Interdum *enim, ſed rarò quicquid abſcedit, uelamẽto ſuo includitur, id antiqui tunicã nominabãt. (Meges, quia tunica omnis neruoſa eſt, dicit nõ naſci ſub eo uitio neruum, quo caro cõſumeretur, ſed ſubiecto iam uetuſtiore pure callũ circũdari: Quod ad curationis rationẽ nullo loco pertinet. Quia quicquid dixi, ſi tunica eſt, idem ſi callus eſt, fieri debet. Neq; ulla res prohibet, etiam ſi callus eſt, tamen quia cingit, tunicã nominari.)* Tum *pure quoq; * maturior hæc interdũ eſſe cõſueuit.* Ideoq; *quod ſub ea eſt, extrahi per cucurbitulã nõ poteſt.* Sed *facilè id intelligitur, ubi nihil admota illa mutauit.* Ergo *ſiue id incidit, ſiue iam durities eſt, in hac auxilij nihil eſt.* Et *ut aliàs ſcripſi, uel auertenda concurrens eò materia, uel digerẽda, uel ad maturitatẽ perducenda eſt.* Si *priora*

contige

¶ *a lib.*

* *excedat*

* *cucurbitulã*

Tunica.

* *maturiore cod.*

*contigerunt, nihil præterea neceſſariũ eſt. Si pus maturuit, in alis quidem & in inguinibus rarò ſecandum eſt: Item ubicunq; mediocris abſceſſus eſt: Item quoties in ſumma cute, uel etiam carne uitium eſt, niſi feſtinare * curantis imbecillitas cogit. Satisq; eſt * cataplaſmata efficere, ut per ſe pus aperiatur. Nam ferè ſine cicatrice poteſt eſſe is locus, qui expertus ferrum non eſt. Si autem altius malum eſt, conſiderari debet, neruoſuſne is locus ſit, an nõ ſit. Nam ſi ſine neruis eſt, candenti ferramento aperiri debet, cuius hæc gratia eſt, quòd exigua plaga diutius ad pus euocandũ patet, paruaq; poſtea cicatrix fit. At ſi nerui iuxtà ſunt, in * his periculum eſt, ne uel diſtendantur hi, uel membrum debilitent. Neceſſaria uerò opera ſcalpelli eſt. Sed cætera etiam ſubcruda aperiri poſſunt. Inter neruos uerò ultima expectanda maturitas eſt, quæ cutem extenuet, eíque pus iungat, quò propius reperiatur.* [b] *Itemq; aliam rectam plagam deſiderãt in carne, quia ferè uehementer cutem extenuat, tota ea ſuper pus excidenda eſt. Semper autem ubi ſcalpellus admouetur, id agendum eſt, ut & quàm minimæ, & quàm pauciſſimæ plagæ ſint: cum eo tamen ut neceſſitati ſuccurramus & in modo, & in numero. Nam maiores ſinus, latius interdũ etiam duabus aut pluribus lineis incidẽdi ſunt. Dandaq; opera, ut imus ſinus * exitũ habeat, ne quis humor intus ſubſidat, qui proxima & adhuc ſana rodendo ſinuet.* [c] *Eſt etiam in rerum natura, ut cutis latius excidenda ſit. Nam ubi poſt longos morbos totus corporis habitus uitiatus eſt, lateq; ſe ſinus * diffundit, & in eo pars cutis pallet, ſcilicet eam iam emortuam eſſe, & inutilem futuram. Ideoq; excidere commodius eſt, maximè ſi circa articulos maiores id eue-*

** cubantis*

** cataplaſmatis*

** hoc*

¶ b Itémque alia rectam ſolùm plagã deſiderant in cute: Alia, quia ferè vehementer cutem extenuant, tota -

** pauciſſimæ*

** ὑπόῤῥυσιν vocant*

¶ c id eſt in rerum naturã cadit Quintil. pro interdum fit.

** ſuffudit, cod.*

* exhauſit nit, cubantémque ægrum fluens aluus * exercuit, neque per alimenta quicquam corpori accedit. Sed excidi ita debet, ut plaga ad ſimilitudinem myrtei folij fiat, quo facilius ſaneſcat. Idq́; perpetuum * eſt. Vbicunque medicus ex quacunque cauſa cutem excidit, pure effuſo in alis uel inguinibus, linamento opus non eſt. Spongia ex uino imponenda eſt. In cæteris partibus, ſi æquè ea linamenta ſuperuacua ſunt, purgationis cauſa paulum mellis infundendum, dein glutinantia ſuper danda. Si illa neceſſaria ſunt, ſuper ea quoque ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex uino expreſſa debet. Quando autem linamentis opus ſit, quando non ſit, aliàs dictum eſt. Cætera eadem, inciſa ſuppuratione, facienda ſunt, quæ ubi per medicamenta rupta eſt, facienda eſſe propoſui.

* eſt, vbicunq; medicus; & quacunque de cauſa cutē excidat. Pure

De bonis maliſúe ſignis exulceratorum. Cap. III.

PRotinus autem quantum curatio efficiat, quantumq́; aut ſperari, aut timeri debeat, ex quibuſdam ſignis intelligi poteſt, fereq́; iiſdem quæ in uulneribus expoſita ſunt. Nam bona ſigna ſunt, ſomnum capere, facilè ſpirare, ſiti non confici, cibum non faſtidire, ſi febricula fuit, ea uacare. Itemq́; habere pus albū, * leue, nō fœdi odoris. Mala ſunt, uigilia, ſpiritus grauitas, ſitis, cibi faſtidiū, febris, pus nigrū, aut fœculentū, & fœdi odoris. Itē procedēte curatione eruptio ſanguinis: aut ſi antequā ſinus carne impleatur oræ * carnoſæ * fiūt. Illa quoq; ipſa carne hebete nec firma; deficere tamen animā, uel ipſa curatione, uel poſtea, peſſimum omniū eſt. Quinetiam morbus ipſe ſiue ſubitò ſolutus eſt, dein ſuppuratio exorta eſt: ſiue effuſo pure permanet, nō iniuſtè terret. Eſtq́; inter cauſas timoris, ſi ſen

* leue

* calloſæ, cod.

* fiunt, illa firma. Deficere, vel in ipſa

ſi ſenſus in uulnere rodentium non eſt. Sed ut hæc ipſa
fortuna huc illúcue* diſcernit, ſic medici partium eſt, * decernit
eniti ad* reperiendam ſanitatem. Ergo quoties ulcus * recuperandæ
*reſiluerit, eluere id (ſi reprimendus humor uidebi- * reſilierit
tur) uino ex aqua pluuiatili miſto, uel aqua in qua len
ticula cocta ſit, debebit: Si purgandum erit, mulſo: rur
ſusq; imponere eadem. Vbi iam repreſſus uidebitur
humor, ulcusq; purum erit, produci carnem cõueniet,
& foueri uulnus pari portione uini ac mellis, ſuperq;
imponi ſpongia ex uino & roſa tincta. Per quæ cum
caro producatur, plus tamen (ut aliàs quoq; dixi) ui-
ctus ratio eo confert, id eſt, ſolutis iam febribus & cibi
cupiditate reddita balneum rarum, quotidiana ſed le- * reficiendo
nis geſtatio, cibi potionesq; corpori* reficiendo. Ap- aptæ. Quæ om
teq; omnia quæ per medicamenta ſuppuratione quoq; nia, per medi-
rupta ſequuntur, ſed quia magno malo uix ſine ferro rupta, ſeq--
mederi licet, in hunc locum reſeruata ſunt.

De Fiſtulis Cap. IIII.

ADuerſus Fiſtulas quoq;, ſi altius penetrãt, ut ad Vide lib.5. vbi de fiſtulis,
ultimas demitti collyrium nõ poſſit, ſi tortuoſæ & de collyriis
ſunt, ſi multiplices, maius in manu quàm in medicamẽ- fiſtularum.
tis præſidium eſt, minusq; operæ eſt, ſi ſub cute tranſ-
uerſæ feruntur, quàm ſi * recte intus tendunt. Igitur * recte Cod.
ſi ſub cute tranſuerſa fiſtula eſt, demitti ſub cutem ſpe-
cillum debet, ſupraq; id ea incidi: ſi flexus reperiũtur,
hi quoq; ſimul ſpecillo & ferro * perſequendi ſunt. * perſecandi. nil muto.
Idemq; faciendum, ſi plures ſe quaſi ramuli oſtendunt.
Vbi ad fines fiſtulæ uentum eſt, excidendus ex toto
callus eſt, ſuperq; [a] fibulæ dandæ, & medicamentum ¶ a vulgò ha-
quo glutinetur. At ſi rectà ſubter tendit, ubi, quo ma- pes, attaches
xime ferat, ſpecillo exploratum eſt, * excidi is ſinus * incidi
debet, dein fibula oris cutis iniicienda eſt, & æque

glutinantia medicamenta ſuperdanda ſunt: Aut ſi corruptius ulcus, quod interdum oſſe uitiato fit, ubi id quoque curatum eſt, pus mouentia. Solent autem inter coſtas fiſtulæ ſubter * exire, quod ubi incidit, eo loco coſta ab utraque parte decidenda & eximenda eſt, ne quid intus corruptum relinquatur: * ſolent ubi coſtas tranſierunt, ſeptum id, quod tranſuerſum à ſuperioribus uiſceribus inteſtina diſcernit, uiolare. Quod intelligi & ex loco, & ex magnitudine doloris poteſt, & quia nonnunquam ſpiritus eo, cum humore quaſi bullante prorumpit, maximeq; ſi[b] hunc ore ille continuit. In eo medicamini locus nullus eſt. In cæteris uerò quæ circa coſtas ſanabilia ſunt, pinguia medicamenta inimica ſunt: cæteris quæ ad uulnera accommodantur, uti licet. Optimè tamẽ ſicca[c] linamẽta, uel ſi purgãdum aliquid uidetur, in melle tincta imponuntur. Ventri nullum os ſubeſt, ſed ibi pernicioſæ admodum fiſtulæ fiunt, adeò ut Soſtratus inſanabiles eſſe crediderit. Id non ex toto ita ſe habere uſus oſtendit. Et quidem (quod maximè mirum uideri poteſt) tutior fiſtula eſt cõtra iecur & lienem, & uẽtriculum, quàm contra inteſtina: non quò pernicioſior res[d] ibi ſit, ſed quò alteri periculo locum faciat. Cuius experimento moti quidã * autores pàrũ modũ rei cognouerunt. Nã uenter ſæpe etiã telo perforatur, prolapſaq; inteſtina cõdũtur, & oras uulneris futuræ cõprehendunt, quod quemadmodum fiat mox indicabo. Itaq; etiam ubi tenuis fiſtula abdomen perrũpit, excidere eam licet, ſuturaq; oras cõiungere. Si uerò ea fiſtula intus patuit, exciſa neceſſe eſt latius foramen relinquat, quod niſi magna ui utiq; ab interiore parte ſui non poteſt, quã quaſi mẽbrana quædã finit abdomen, quam περιτόναιον Græci

* ire

* Solent quoque, nempe fiſtulæ

¶ b ſpiritum ore æger continuit.

¶ c vulgò charpie, plumaceaux.

¶ d in inteſtinis

* autores ſcripſerũt, parum tamen modum

Græci uocăt. Ergo ubi aliquis ingredi ac moueri cœpit, rŭpitur illa ſutura, atq; inteſtina ſoluuntur. Quo fit, ut pereundŭ homini ſit. Sed non omnimodò res deſperationem habet. Ideoq; tenuioribus fiſtulis adhibenda curatio eſt.

De ani fiſtulis.

P*Ropriam etiamnum animaduerſionĕ deſiderant* * *ea, quæ in ano ſunt.* In* *hac demiſſo ſpecillo ad ultimum eius caput, incidi cutis debet, dein nouo foramine ſpecillum educi lino ſequente, quod in aliam eius partem ob idipſum perforatam coniectum ſit.* Ibi *linum prehendendum, uinciendumq; cum altero capite eſt, ut laxè cutem, quæ ſuper fiſtulam eſt, teneat.* Idq; [a] *linum eſſe debet crudum, & duplex triplexue, ſic tortum ut unitas facta ſit.* Interim autem licet nego tia agere, ambulare, lauari, cibum capere perinde atq; ſaniſſimo. Tantummodo *id linum bis die ſaluo nodo ducendum eſt, ſic ut ſubeat fiſtulă pars quæ* * *ſuperior fuerit.* Neq; *committendum eſt, ut id linum putreſcat:* Sed *tertio quoq; die nodus reſoluendus eſt, & ad caput alterum recens linum alligandum, eductoq; uetere, id in fiſtula cum ſimili nodo relinquĕdum.* Sic *enim id paulatim cutem, quæ ſupra fiſtulam eſt incidit, ſimulq; & id ſaneſcit, quod à lino relictum eſt, & id quod ab eo mordetur, inciditur.* Hæc *ratio curationis longa, ſed ſine dolore eſt.* Qui *feſtinat, aſtringere cutem lino debet, quò celerius ſecet: noctuq;* * *penicillo tenuia quædam intus demittere, ut cutis hoc ipſo extenuetur, quo extenditur.* Sed *hæc dolorem mouent.* Adiicitur *celeritati ſicut tormento quoq;, ſi & linum & id quod ex penicillo eſt, aliquo medicamento illinitur ex his, quibus callum exedi poſui.* Poterit *tamĕ*

fieri

* ea
* in hanc nĕpe fiſtulam
* vulgò fil ecru, filum rude ac nouum, nondumq; lixiuio maceratum.
* exterior quidam legunt.
* ex penicillo

fieri ut ad ſcalpelli curationem etiam illo loci ueniẽdum ſit, ſi intus fiſtula fert, ſi multiplex eſt. Igitur in hæc genera demiſſo ſpecillo duabus lineis incidenda cutis eſt, ut media inter eas habena tenuis admodum eiiciatur, ne protinus * ora coeant, ſitq́; locus aliquis linamẽtis, quæ quàm pauciſſima ſuperiniicienda ſunt, omniaq́; eodem modo facienda, qui in abſceſſibus poſitus eſt. Si uero ab uno ore plures ſinus erunt, *recte fiſtula ſcalpello erit incidenda, ab eo cæteræ quæ iam patebunt lino excipiẽdæ: ſi intus aliqua procedet, quò ferrum tuto peruenire non poterit, collyrium demittendum erit. Cibus autem in omnibus eiuſmodi caſibus (ſiue manu, ſiue medicamentis agetur) dari debet humidus, potio liberalis, diuq́; aqua: ubi iam caro increſcit, tum demum & balineis raris utendum erit, & cibis corpus implentibus.

* ora

* recta

De Telis è corpore extrahendis. Cap. V.

TEla quoq; quæ illata corporibus intus hæſerũt, magno negotio ſæpe eiiciuntur. Suntq́; quædam difficultates ex generibus eorum, quædam ex his ſedibus, in quas illa penetrarũt. Omne autem telum extrahitur, aut ab ea parte qua uenit, aut ab ea in quam tetendit. Illic uiam qua redeat, ipſum ſibi fecit: Hic à ſcalpello accipit. Nam contra mucronem caro inciditur. Sed ſi non altè telum inſedit, & in ſumma eſt, aut certe magnas uenas & loca neruoſa nõ tranſiit, nihil melius eſt, quàm quà uenit, id euellere. Si uerò plus eſt per quod telo reuertendum, quàm quod perrumpendum eſt: iamq́; uenas neruoſq́; id * tranſit, commodius eſt aperire quod ſupereſt, * itaq́; extrahere. Nam & propius petitur & tutius euellitur, & in maiore mẽbro ſi medium mucro tranſiit, facilius ſaneſcit quod

* tranſiit

* eaq́;. vel, ac ita

per

*peruium eſt, quia utrinq; medicamento fouetur. Sed ſi retro telum recipiendũ eſt, amplianda ſcalpello plaga eſt, quò facilius id ſequatur, quoq; minor oriatur inflammatio, quæ maior fit, ſi ab illo ipſo telo dum redit, corpus laniatur. Item ſi ex alia parte uulnus aperitur, laxius eſſe debet, quàm ut telo poſtea tranſeunte amplietur. Summa autem utraq; parte * ita habenda cura eſt, ne neruus, ne uena maior, ne arteria incidatur: Quorum ubi aliquid detectum eſt, excipiendũ ª hamo retuſo eſt, abducendumq; ſcalpello. Vbi autem ſatis inciſum eſt, telum eximendum eſt, tum quoq; eodem modo & eadem cura habita, ne * ſub eo quod eximetur, aliquid eorum lædatur, quæ tuenda eſſe propoſui. Hæc communia ſunt. Propria quædam in ſingulis telorum generibus * ſubiicienda ſunt, quæ protinus ſubiiciam. Nihil tam facile in * corpore quàm ſagitta conditur, eademq; altiſſime * inſedit. Hæc autem eueniunt, & quia magna ui fertur illa, & quia ipſa * in anguſto eſt. Sæpius itaq; ab altera parte, quàm ex qua uenit, recipienda eſt, præcipueq; qua fere ſpiculis cingitur, quæ magis laniant, ſi retro, quam ſi contrà trahuntur. Sed inde aperta uia, caro diduci debet ferramento ad ſimilitudinem facto Græcæ literæ ⅄. Deinde ubi apparuit, ſi * mucro, ſi arundo inhæret, propellenda eſt, donec ab altera parte apprehendi & extrahi poſſit. Si iam illa decidit, ſolumq; intus ferrum eſt, mucro uel digitis adprehendi, uel * forſice, atq; ita educi debet. Neq; alia ratio extrahendi eſt, ubi ab ea parte qua uenit, euelli magis placuit. Nam ampliato uulnere, aut arundo, ſi ineſt, euellenda eſt: aut ſi ea nõ eſt, ferrum ipſum. Quodſi ſpicula apparuerunt, eaq; breuia & tenuia ſunt, * forſice ibi comminui debent,*

uacuun-

Marginal notes:
* dele, vel lege iſta
ª ἀ τυφλαγκίστρῳ
* ab eo
* à ſcalpello, ἀπὸ τοῦ σμιλίου, ἢ μήλης ἰσχυρᾶς Hippocr.
* adiicienda
* corpus
* incedit, uel inſidit
* ipſa anguſta eſt
* ſi mucroni arundo inhæret
* forcipe
* forcipe

uacuumq́; ab his telum educi: ſi ea maiora ualentio-
* *fixa* *raq́; ſunt * fiſſis ſcriptoriis calamis contegenda, ac ne*
quid lacerent, ſic euellenda ſunt. Et *in ſagittis quidem*
hæc obſeruatio eſt. Latum *uero telum ſi cõditum eſt,*
ab altera parte educi non expedit, ne ingenti uulneri
ipſi quoq; ingens uulnus adiiciamus. Euellendum *eſt*
* *Διόκλειος γρά-φισκον Græci uocant βελουλκόν. γράφισκος ſic dicitur à forma graphij*
ergo genere quodam ferramenti, quod * Diocleum
graphiſcum Græci uocant, quoniam autorem Dioclẽ
habet, quẽ inter priſcos maximosq́; medicos fuiſſe iã
poſui. La*mina uel ferrea uel ænea etiam ab altero ca-*
pite duos utrinq; deorſum conuerſos uncos habet, ab
¶ *b lateribus extrema leuiterq́; in eam--*
altero duplicata[b] *lateribus, leuiterq́; extrema in eam*
partem inclinata, quæ ſinuata eſt: inſuper ibi etiam
parte inclinata, quæ perforata eſt. Hæc *iuxta telum*
trãſuerſa demittitur. Deinde *ubi ad imum mucronem*
uentum eſt, paulum torquetur, ut telum foramine ſuo
excipiat. Cum in cauo mucro eſt, ilico duo digiti ſub-
iecti partis alterius uncis, ſimul & ferramẽtum id ex-
trahunt & telum. Tertium *genus telorum eſt, quod*
interdum euelli debet plumbea glans, aut lapis, aut ſi-
mile aliquid, quod perrupta cute, integrum intus inſe-
dit. In *omnibus his latius uulnus aperiẽdum, idq́; quod*
* *forcipe* *ineſt, eà quà uenit, * forfice extrahendum eſt.* Accedit
uero aliquid difficultatis ſub omni ictu, ſi telũ uel oſſi
inhæſit, uel in articulo ſe inter duo oſſa demerſit. In
oſſe uſq; eo mouendum eſt, donec is locus laxetur, qui
* *forcipe* *mucronem momordit, & tum uel manũ uel * forfice*
telum extrahendum eſt, quæ ratio in dentibus quoque
eiiciendis eſt: Et *uix unquam ita telum non ſequitur.*
* *ictum* Sed *ſi morabitur, excuti quoq; * ictum aliquo ferra-*
mento poterit. Vltimum *eſt, ubi nõ euellitur, terebra*
iuxtà forare, ab eo quoq; foramine ad ſpeciem literæ

cont

*⸸ contra telum, os excidere, ſicut lineæ quæ * didu-cuntur, ad telum ſpectent: eo facto id neceſſe eſt labet, & facile auferatur. Inter duo uero oſſa ſi per ipſum articulum perruperit, circa uulnus duo membra faſciis habenis ue deliganda, & per has in diuerſas partes diducēda ſunt, ut neruos diſtēdāt. Quibus extētis laxius inter oſſa ſpatium eſt, ut ſine difficultate telum recipiatur. Illud uidendum eſt, ſicut in aliis locis poſui, ne quis neruus tendóue aut uena, aut arteria à telo lædatur, dū id extrahitur, eadē ſcilicet ratione quæ ſuprà poſita eſt. At ſi uenenato quoq; telo quis ictus eſt, iiſdē omnibus (ſi fieri poteſt, etiā feſtinātius) actis, adiicienda curatio eſt, quæ uel epoto ueneno, uel à ſerpente ictis adhibetur. Vulneris autem ipſius extracto telo medicina non alia eſt, quàm quæ eſſet ſi corpore icto nihil inhæſiſſet. De qua ſatis alio loco[c] dictū eſt.*

a
b ⸸ b
a telum.
b terebra.
** deducuntur*
¶ c Vide libro 6.

De Gangliis, & Meliceride, & Atheromate, & Steatomate capitis tuberculis.

CAPVT VI.

*HAec uenire in qualibet parte corporis poſſunt. Reliqua certas ſedes habent, de quibus dicam, orſus à capite. In hoc multa uariáq; tubercula oriuntur, * γαγγλας, μελικηρίδας, & ἀθερώματα nominăt, aliisq; etiamnum uocabulis quædam alij diſcernunt, ego ſτεατώματα quoq; adiiciam: Quæ quamuis & in ceruice, & in alis, & in lateribus oriri ſolent, per ſe tamen non poſui, cùm omnia iſta mediocres differentias habeant, ac neq; periculo terreant, neq; diuerſo genere curētur. Omnia autem iſta & ex paruulo incipiūt, & diu paulatimq; increſcūt, et * tunica ſua includuntur. Quædam ex his dura ac renitentia, quædam mollia cedentiáq; ſunt: quædam ſpatio nudantur,*

* γάγγλια
** Tunica includi ganglia quidam negant. Vide pag. 330*

quædam tecta capillo ſuo permanent,fereq́; ſine dolore ſunt. Quid intus habeant, ut coniectura præſagiri poteſt,ſic ex toto cognoſci,niſi cum* eiecta ſunt, non poteſt. Maxime tamen in his quæ renituntur, aut lapillis quædam ſimilia, aut concreti conſertiq́; pili reperiuntur. In his uero quæ cedunt, aut melli ſimile aliquid,aut tenui pulticulæ, aut quaſi raſæ chartilagini, aut carni hebeti, & cruentæ, quibus* aliqui colores eſſe conſuerunt:fereq́; gãglia renituntur. Atheromati ſubeſt quaſi tenuis pulticula: Meliceridi liquidior humor,ideoq́; preſſus circunfluit: Steatomati pingue quiddã,idq́; latiſſimè patère conſueuit,reſoluitq́; totã cutẽ ſuperpoſitã ſic ut ea labet,cũ in cæteris ſit aſtrictior. Omnia deraſa antè,ſi capillis cõtegũtur,per mediũ oportet incidere:ſed ſteatomatis tunica quoq́; ſecãda eſt,ut effundatur quicquid intus coit,quia nõ facile à cute,*ſubiecta carne,ea ſeparetur:in cæteris ipſa tunica inuiolata ſeruãda eſt. Protinus autẽ alba et intẽta ſe oſtẽdit. Tum ſcalpelli manubriolo diducẽda à cute & carne eſt,eiiciẽdaq́; cũ eo quod intus tenet. Si quãdo tamẽ ab inferiore parte tunicæ muſculus inhæſit,ne is lædatur, ſuperior pars illius decidenda, alia ibidem relinquenda eſt. Vbi tota exempta eſt,cõmittendæ oræ,fibulãq́; his iniiciẽda, & ſupèr medicamẽtum glutinãs dandum eſt. Vbi uel tota tunica, uel aliquid ex ea relictum eſt,pus mouentia adhibenda ſunt.

* execta.dicet tamen infrà, eiiciẽdáque cũ eo quod intus tenet.

* aliique cod.

De meliceria vlceris fiſtuloſi genere. Vide lib.5.

* & ſubiecta carne ea ſepararetur:cod.

De oculorum vitiis quæ ſcalpello & manu cnrantur. Cap. VII.

SEd ut hæc neq́; genere uitij,neq́; ratione curationis inter ſe multum diſtant,ſic in oculis,quæ manũ poſtulant, & ipſa diuerſa ſunt, & aliter aliterq́; curantur. Igitur in ſuperioribus palpebris[a] ueſicæ naſci

¶ a ὑδατίδες Æginetæ.

ſolent pingues graueſq́;, quæ uix attollere oculos ſinunt,[b] leueſq́; pituitæ curſus, ſed aſsiduos in oculis mouent. Fere uero in pueris naſcuntur. *Oportet cõpreſſo digitis duobus oculo, atq; ita cute intenta, ſcalpello *tranſuerſam linea incidere, ſuſpenſa leuiter manu, ne ueſica ipſa uulneretur, * & ut locus ei patefactus eſt, ipſa prorumpat: tum digitis eam apprehendere oportet, & euellere.* Facile autem ſequitur. *Dein ſuperungi collyrio debet ex his aliquo, quo lippientes oculi ſuperinunguntur: pauciſsimiſq́; diebus cicatricula inducitur.* Moleſtius eſt, *ubi inciſa ueſica eſt.* Effundit *enim humorem, neq; poſtea, quia tenuis admodum eſt, poteſt colligi.* Si *forte id incidit, eorũ aliquid imponendum eſt, quæ puri mouendo ſunt.*

¶ b ἐπιφορὰς

* tranſuerſa

* & vt quà locus

De Crithe tuberculo palpebrarum.

IN *eadem palpebra ſuper pilorũ locum tuberculum paruulũ naſcitur, quod à ſimilitudine ordei, à Græcis* κριθὴ *nominatur.* Tunica *quiddam quod difficulter matureſcit, comprehenſum eſt.* Id *uel calido pane, uel cera ſubinde calefacta foueri oportet, ſic ne nimius is calor ſit, ſed facile ea parte ſuſtineatur.* Hac *enim ratione ſæpe diſcutitur, interdum concoquitur.* Si *pus ſe oſtẽdit, ſcalpello diuidi debet, & quicquid intus humoris eſt exprimi:* Eodẽ *deinde uapore poſtea quoq; foueri, & ſuperinungi, donec ad ſanitatem perueniat.*

Κριθὴ vel πο-σθία Galeno li. 4. τ̃ κατὰ τό-πους.

Grãdo, χάλαζα, vel χαλάζιον.

De Chalazio palpebrarum.

ALia *quoq; quædã in palpebris huic non diſsimilia naſcuntur,* ſed neq; utiq; figuræ eiuſdẽ, & mobilia ſimul atque digito huc uel illuc impelluntur.*[a] Ideoq́; *ea* χαλάζια *uocant.* Hæc *incidi debent, ſi ſub cute ſunt, ab exteriore parte: ſi ſub chartilagine, ab interiore.* Dein *ſcalpelli manubriolo* * *diducenda*

* ſed nec vtique

¶ a Grandini ſimilia ſunt, ideoq́; ea χαλάζια Græci vocant.

* deducenda

ab integris partibus ſunt. Ac ſi intus plaga eſt, inungendum primo lenibus, deinde acrioribus. Si extrà, ſuperdandum emplaſtrum, quo id glutinetur.

πτερύγιον, vnguis, vulgò la maille. Vide Aeginetã lib, 3. cap. 22.

De vngue oculorum, quod πτερύγιον Græcis vocatur.

VNguis uero, quod pterygion Græci uocant, eſt membranula neruoſa oriens ab angulo, quæ nõnunquam ad pupillam quoq; peruenit, eiq; officit. Sæpius à narium, interdum etiam à temporum parte naſcitur. Hunc recentem non difficile eſt diſcutere medicamentis, quibus cicatrices in oculis extenuantur. Si inueterauit, iamq; ei craßitudo quoq; acceßit, excidi debet. Poſt abſtinentiam uero unius diei, uel aduerſus in ſedili contra medicum is homo collocandus eſt, uel ſic auerſus, ut in gremium eius caput reſupinus effundat. Quidam ſi in ſiniſtro oculo uitium eſt, aduerſum: ſi in dextro, reſupinum collocari uolũt. Alteram autem palpebram à miniſtro diduci oportet, alteram à medico. Sed ab hoc, ſi ille aduerſus eſt, inferiorem: ſi ſupinus, ſuperiorem. Tum idem medicus hamulũ acutum paulum mucrone intus recuruato ſubiicere extremo ungui debet, eumq; infigere, atq; eam quoq; palpebram tradere alteri, ipſe hamulo apprehenſo leuare unguem, eumq; acu traiicere linum trahente. Deinde acum ponere, lini duo capita apprehendere & per ea erecto ungue, ſi qua parte oculo inhæret, manubriolo ſcalpelli diducere, donec ad angulum ueniat. Deinde, inuicẽ modo remittere, modo attrahere, ut ſic & initiũ eius, & finis anguli reperiatur. Duplex enim periculũ eſt, ne uel ex ungue aliquid relinquatur, quod exulceratũ uix ullã recipiat curationẽ, uel ex angulo quoq; caruncula abſcindatur, quæ, ſi uehementius

unguis

*unguis ducitur, ſequitur. Ideoq; decipit: Ac ſi abſciſſa eſt, *pateſcit foramen, per quod poſtea ſemper humor deſcendit, [a] ῥυάδα Græci uocant. Verus ergo anguli finis utique noſcendus eſt, qui ubi ſatis conſtitit, non nimium adducto ungue ſcalpellus adhibendus eſt, deinde excidenda ea membranula, ne quid ex angulo lædatur. Eo deinde ex melle linamētum ſuperdandum eſt, ſupráque linteolum & aut ſpongia, aut lana ſuccida, proximiſq; diebus diducendus quotidie oculus eſt, ne cicatrice inter ſe palpebræ glutinentur. Siquidem id quoque tertium periculum accedit, eodémq; modo linamentum imponendum, ac nouiſſime inungendum collyrio, quo ulcera ad cicatricem perducuntur. Sed ea curatio uere eſſe debet, aut certe ante hyemem. De qua re ad plura loca pertinente ſemel dixiſſe ſatis erit. Nam duo genera curationum ſunt: Alia in quibus eligere tempus non licet, ſed utendum eſt eo, quod incidit, ſicut in uulneribus, & in fiſtulis. Alia in quibus nullus dies urget, & expectare tutiſſimum & facile eſt, ſicut euenit in iis quæ & tarde increſcunt, & dolore non cruciant, in his uer expectādum eſt. Aut ſi quid magis preſſit, melior tamen autumnus uel æſtas, quā hyems eſt. Atq; is ipſe medius, iam fractis æſtatibus, nondum ortis frigoribus. Quo magis autē neceſſaria pars erit quæ tractabitur, hoc quoq; maiori periculo ſubiecta eſt: & ſæpe quo maior plaga faciēda, eò magis hæc tēporis ratio ſeruabitur.*

* *pateſit*, leg. *patefecit.*
a ἀπὸ τοῦ ῥύειν. vel ῥοιάδα.

De Encanthide tuberculo. ἐγκανθίς

EX *curatione uerò unguis, ut dixi, uitia naſcūtur, quæ ipſa aliis quoq; de cauſſis oriri ſolēt. Interdum enim fit in angulo (parum ungue exciſo, uel aliter) tuberculum, quod palpebras parū diduci patitur:*

ἐγκανθὶς Græce nominatur. * *Excidi hamulo, & circuncidi debet, hic quoq; diligenter temperata manu, ne quid ex ipſo* * *abſcindat. Tum exiguum linamũtum reſpergendum eſt, uel cadmia, uel atramento ſutorio, inq; eum angulum diductis palpebris inſerendum, ſupráque eodem modo deligandum: proximisq; diebus ſimiliter ulcus nutriendum, tantum ut primis aqua egelida, uel etiam frigida foueatur.*

De Ancyloblepharo oculorum vitio.

INterdum inter ſe palpebræ coaleſcunt, aperirique non poteſt oculus. Cui malo ſolet etiam illud accedere, ut palpebræ cum albo oculi cohæreſcant: ſcilicet cum in utroque fuit ulcus negligenter curatum. Saneſcendo enim quod diduci potuit & debuit, * *glutinabit: ἀγκυλοβλέφαρον ſub utroque uitio Græci uocant. Palpebræ tantum inter ſe cohærentes, non difficulter diducuntur, ſed interdum fruſtra, nam rurſus glutinantur. Experiri tamen oportet, quia bene res ſæpius cedit. Igitur* * *auerſum ſpecillũ inſerendũ, diducẽdæq; eo palpebræ ſunt: deinde exigua penicilla interponẽda, donec exulceratio eius loci finiatur.* * *Aut ubi albo ipſius oculi palpebra inhæſit, Heraclides Tarentinus autor eſt, aduerſo ſcalpello ſubſecare ma gna[a] cũ moderatione, ut neq; ex oculo, neq; ex palpebra quicquã abſcindatur: ac ſi neceſſe eſt, ex palpebra potius. Poſt hæc inũgatur oculus[b] medicamẽtis, quibus aſpritudo curatur, quotidieq; palpebra* * *uertatur, nõ ſolũ ut ulceri medicamẽtũ inducatur, ſed etiã ne rurſus inhæreat,* * *ipſiq; etiã præcipiatur, ut ſæpe eã duobus*

** Excipi.*

** ex ipſo abſcindatur nempe angulo*

Aetius lib. 7. cap. 66. πρόσφυσιν τῶ βλεφάρου dixit, Paulus Aegineta lib. 6. cap. 15. σύμφυσιν βλεφάρων

** glutinauit. (alij agglutinatur) ἀγκυλοβλέφαρον ſed vtrunque vitium. ego ſub vtroque retineo. Nam ibi ſub pro in ponitur, vt cap. 5. lib. 7. ſic ὑπὸ vice ἐν interdum.*

** auerſum ſpecillum, eſt μήλης πυρὴν (μηλωτρὶς verò ſiue μηλωτὶς Aeginetæ, ἢ μύλη ἐξωτὶς Hippocr. ſpecillum oricularium ſiue potius auricularium) ſupra dicebat ſpecilli manubriolo. * At ¶ a Tẽperata manu ſupra. ¶ b λεπτύνοντα φάρμακα (niſi potius λεαίνοντα) apud Aeginetã * euertatur * ipsique ægro etiam.*

digitis

digitis attollat. Ego ſic reſtitutum eſſe neminem memini. Meges ſe quoque multa tentaſſe, neque unquam profuiſſe, quia ſemper iterum oculo palpebra inhæſerit, memoriæ prodit.

De Aegilope fiſtula oculorum.

*Etiamnum in angulo, qui naribus propior eſt, ex aliquo uitio quaſi parua fiſtula aperitur, per quã pituita aßiduè diſtillat: αἰγίλωπα Græci uocant: idq́; aßiduè malè habet oculum, nonnunquam etiam exeſo oſſe uſque ad nares penetrat, idq́; interdum naturam carcinomatis habet: ubi intentæ uenæ & * recuruatæ ſunt, * color pallet, cutis dura eſt, & leui tactu irritatur, inflãmationemq́; in eas partes, quæ cõiunctæ ſunt, euocat. Ex his eos qui quaſi carcinoma habẽt, curare periculoſum eſt. Nã mortẽ quoq; ea res maturat. * Ea uerò quibus ad nares tendit, ſuperuacuũ: neq; enim ſaneſcunt. At quibus id in angulo eſt, poteſt adhiberi curatio, cùm * eam non ignotum ſit eſſe difficilem: quantoq́; angulo propius id foramen eſt, tanto difficilior eſt: quoniam peranguſtũ eſt in quo uerſari manus poſſit. Recenti tamen re mederi facilius eſt. Sed hamulo ſummum eius foraminis excipiendum: deinde totum id cauum, ſicut in fiſtulis dixi, uſq; ad os excidendũ, oculoq́; & cæteris iunctis partibus bene obtectis, os ferramẽto adurendũ eſt uehemẽtius. Quod ſi iam carie uexatũ eſt, quo craßior * his ſquama accedat, quidã adurẽtia imponũt, ut atramentũ ſutoriũ, uel chalcitidem, uel æruginẽ raſam, quod & tardius & nõ idem facit. Oſſe aduſto curatio ſequitur eadẽ, quæ in cæteris uſtis.*

αἰγιλώπια, vel αἰγίλωψ (& antequam diſruptum exulceretur, ἀγχίλωψ Aetio) lachrymalem fiſtulã vocant.
* æquatæ
* colore pallẽt
* Eos
* quamuis. Alij cũ eo ne
* huic ſquama abſcedat

De Pilis palpebrarum oculum irritantibus.

Pili uerò qui in palpebris ſunt, duabus de cauſsis oculum irritare conſueuerunt. Nam modò palpe-

a πτῶσις βλεφάρων, καὶ φαλάγγωσις

bræ ſuperioris ſumma cutis relaxatur, & procidit: quo fit, ut eius pili ad ipſum oculum cõuertantur, quia non ſimul chartilago quoq; ſe remiſit.[b] *Modò ſub ordine naturali pilorum alius ordo ſubcreſcit, qui protinus intus ad oculum tẽdit. Curationes uerò hæ ſunt. Si pili nati ſunt, qui non debuerũt,*[c] *tenuis acus ferrea ad ſimilitudinẽ haſtæ lata, in ignem coniiciẽda eſt. Deinde candens, ſublata palpebra ſic, ut eius pernicioſi pili in conſpectum curantis ueniant,* * *ſub ipſis pilorum radicibus ab angulo immittẽda eſt, ut ea tertiam partem palpebræ tranſuat: Deinde iterum tertioq; uſq; ad alterum angulum. Quò fit, ut omnes pilorum radices aduſtæ emoriantur. Tum ſuperimponendum medicamentum eſt, quod inflammationem prohibeat, atq; ubi cruſtæ exciderunt, ad cicatricẽ perducendũ. Facilimè autẽ id genus ſaneſcit. Quidã aiunt*[d] *acu tranſui iuxta pilos in exteriorem partẽ palpebræ oportere, eamq; tranſmitti duplicem capillum muliebrem ducentẽ: atq; ubi acus trãſiit, in ipſius capilli ſinum, quà duplicatur, pilum eſſe iniiciendum, & per eum in ſuperiorem palpebræ partem attrahendum, ibiq; corpori adglutinandum & imponendum medicamentum, quo* * *foramen quoq; glutinetur: ſic enim fore, ut is pilus in exteriorem partem poſtea ſpectet. Id primum fieri non poteſt, niſi in pilo longiore, cùm ferè breues eo loco naſcantur. Deinde ſi plures pili ſunt, neceſſe eſt longum tormentum, cùm quoties acus tranſuet, magnam inflammationem moueat. Nouiſſimè cùm humor aliquis ibi ſubſit, oculo & antè per pilos, & tum per palpebræ foramina affecto, uix fieri poteſt, ut gluten, quo uinctus eſt pilus, non reſoluatur. Eoq; fit, ut is eò unde ui abductus eſt, redeat.*[e] *Ea uerò curatio, quæ*

palp

¶ b Διστιχίασις

¶ c *Hæc curatio Æginetæ lib. 6. ca. 13.* καῦσις.

* *ſuper*

¶ d ἀναβροχισμὸς *dicitur hæc curãdi ratio à Paulo Ægin. lib. 6. cap. 13.*

* *ferrumen in antiquo: infrà vocat gluten, quo vinctus eſt pilus.*

¶ e Ἀναῤῥαφὴ καὶ καταῤῥαφὴ, *Ægin. lib. 6. cap. 8. & 11.*

[f] *palpebræ laxioris ab omnibus frequẽtatur, nihil habet dubij. Siquidem oportet contecto oculo mediam palpebræ cutem, ſiue ea ſuperior, ſiue inferior eſt, apprehẽdere digitis, ac leuare: tũ conſiderare quãtuplo detracto futurũ ſit, ut naturaliter ſe habeat. Siquidem hic quoque duo pericula circunſtant: ſi nimium fuerit exciſum, ne contegi oculus non poſſit: ſi parum, ne nihil actum ſit, & fruſtra ſectus aliquis ſit.* * *Quà deinde incidendum uidebitur per duas lineas atramento notandum eſt, ſic ut de* * *interiore quæ pilos continet, & propiore ei linea aliquid relinquatur, quod apprehendere acus poſtea poſſit. His conſtitutis ſcalpellus adhibendus eſt, & ſi ſuperior palpebra* [g] *eſt, antè, ſi inferior, poſtea propius ipſis pilis incidendum: initiúmque faciendum in ſiniſtro oculo, ab eo angulo qui tempori, in dextro, ab eo qui naribus propior eſt: idque quod inter duas lineas eſt, excidendum. Deinde oræ uulneris inter ſe ſimplici ſutura committendæ, operiendusq́; oculus eſt: & ſi parum palpebra deſcendet, laxanda utique: ſi nimium, aut aſtringenda, aut etiam rurſus tenuis* [h] *habenula ab ulteriore ora excidenda. Vbi ſecta eſt, aliæ ſuturæ adiiciendæ, quæ ſupra* [i] *tres eſſe non debent. Præter hæc in ſuperiore palpebra ſub pilis ipſis incidenda linea eſt, ut ab inferiore parte diducti pili ſurſum ſpectent. Idq́; ſi leuis inclinatio eſt, etiam ſolum ſatis* [k] *tuetur. Inferior palpebra eo non eget. His factis, ſpongia ex aqua frigida expreſſa ſuper deliganda eſt. Poſtero die glutinans emplaſtrum iniiciendum. Quarto ſutura tollenda eſt, & collyrio quod inflammationes reprimit, ſuperinungendum.*

¶ f *Quæ palpebræ laxioris. elegãs relatiui traiectio., quæ rotundiorẽ numeroſioremq́; efficit orationẽ, quàm Palpebræ laxioris, quæ --*

* *Quod*

* *inferiore*

¶ g *eſt laxata*

¶ h *cutis ſegmentum oblõgum*

¶ i *Aegineta tres: vet. quatuor: Aetius quinque dixit.*

¶ k *à pilorũ punctione*

λαγώφθαλμοι

De Lagophthalmo vitio oculorum.

NOnnunquam autem nimium ſub hac curatione exciſa cute, euenit ut oculus non contegatur. Idq; interdum etiam alia [a] de cauſſa: λαγώφθαλμον *Græci appellant. In quo ſi nimium palpebræ deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt. Si exiguum, mederi licet. Paulum infra ſupercilium cutis incidenda eſt lunata figura, cornibus eius deorſum ſpectantibus. Altitudo eſſe plagæ uſque ad chartilaginem debet ipſa illa nihil læſa. Nam ſi ea inciſa eſt, palpebra concidit, neq; attolli poſtea poteſt. * Cute igitur tantum diducta ſit, ut paulũ in imam oculi oram deſcendat, hiante ſcilicet ſuper plaga, in quam linamentum coniiciendum eſt, quod & coniungi diductam cutem prohibeat, & in medio carunculam citet, quæ ubi eum locum impleuit, poſtea rectè oculus operitur.*

[a] fit à natura, vſtione, cicatrice, ſenectute, ſutura latiore & malè facta

** cutis*

ἐκτρόπιον

De Ectropio.

VT ſuperioris autem palpebræ uitium eſt, quòd parum deſcendit, ideoq; oculum non contegit, ſic inferioris, quòd parũ ſurſum attollitur, ſed pendet & hiat, neq; poteſt cum ſuperiore cõmitti. Atq; id quoq; euenit interdum ex ſimili uitio curationis, interdum etiam [a] ſenectute: ἐκτρόπιον *Græci uocant. Si ex mala curatione eſt, eadem ratio medicinæ eſt, quæ ſuprà poſita eſt, [b] plagæ tãtùm cornua ad maxillas, non ad oculum conuertenda ſunt. Si ex ſenectute eſt, tenui ferramento id totum extrinſecus adurendũ eſt, deinde melle inungendũ, & quarto die uapore aquæ calidæ ſouendũ inungẽdumq; medicamentis ad cicatricẽ perducẽtibus.*

[a] Aegineta relaxatione

[b] lunatæ

σταφύλωμα. *Vide Aetiũ lib. 7. cap. 34. Aegin. 3. c. 22.*

De Staphylomate oculi.

HAec ferè circa oculum in angulis, palpebriſq; incidere conſueuerunt. In ipſo autem oculo nonnunquam

nunquam ſumma attollitur [a] *tunica, ſiue ruptis intus membranis aliquibus, ſiue laxatis, & ſimilis figura acino fit: Vnde id* σταφύλωμα *Græci uocant. Curatio duplex eſt: Altera, ad ipſas radices per medium tranſuere acu duo lina ducente: Deinde alterius lini duo capita ex ſuperiore parte, alterius ex* * *interiore aſtringere inter ſe, quæ paulatim ſecando id excidunt. Altera, in ſumma parte eius ad lenticulæ magnitudinem excidere, deinde ſpodium, aut cadmiam infricare. Vtrolibet autem facto, album oui lana excipiendum & imponendum, poſteaq; uapore aquæ calidæ fouendus oculus, & lenibus medicamentis ungendus eſt.*

¶ *a cornea*

* *inferiore*

De Clauis oculorum.

CLaui autem uocantur calloſa in albo oculi tubercula, quibus nomen à figuræ ſimilitudine eſt. Hos ad imam radicem perforare acu commodiſſimum eſt, infráque eam excidere, deinde lenibus medicamentis inungere.

De natura oculorum, & eorum ſuffuſione.

SVffuſionis iam aliàs [a] feci mentionem, quia cùm recens incidit, medicamentis quoque ſæpe diſcutitur. Sed ubi uetuſtior facta eſt, manus curationē deſiderat, quæ inter ſubtiliſſimas haberi poteſt. De qua antequam dico, paucis ipſius oculi natura indicanda eſt: Cuius cognitio, cùm ad plura loca pertineat, tum uel præcipuè ad hūc pertinet. Is igitur ſummas habet duas tunicas, ex quibus ſuperior à Græcis κερατοειδὴς uocatur. [b] Ea qua parte alba eſt, ſatis craſſa, pupillæ loco extenuatur. Huic inferior adiuncta eſt media parte,

¶ a pag. 298. Sex oculorum tunicæ, 1. ἐπιπεφυκὼς, adnata. Oritur ex pericranio. 2. incognita veteribus, ob idq; innominata. fit ex nerueis muſculorum oculi tenuitatibus. 3. κερατοειδὴς, cornea. Oritur à dura membrana cerebri. 4. ῥαγοειδὴς, vuea, vel χοροειδὴς (quia κόρη, pupilla, quæ in eius foramine) Naſcitur ex tenui menynge, neruumq; opticū cōueſtit. 5. ἀμφιβληστροειδὴς, reticularis. Gignitur ex neruo optico. 6. Ἀραχνοειδὴς, telæ aranearum ſimilis. Ipſa ſimiliter vt quarta ex tenui menynge naſcitur.

¶ *b Eáque qua parte alba, eſt ſatis craſſa: pupillæ - cod.*

qua

qua pupilla eſt, modico foramine cõcaua, circa tenuis, ulterioribus partibus ipſa quoq; plenior, quæ ῥαγοειδὴς à Græcis nominatur. Hæ duæ tunicæ cum interiora oculi cingant, rurſus ſub his coeunt, extenuatæq;, & in unum coactæ, per foramen, quod inter oſſa eſt, ad [c] *membranam cerebri perueniũt, eiq; inhæreſcunt, Sub his autem qua parte pupilla eſt, locus uacuus eſt. Deinde infrà rurſus tenuiſsima tunica quam Herophilus ἀραχνοειδῆ* [g] *nominauit. Ea media ſubſidit,* * *eoq; cauo cõtinet quiddã, quod à uitri ſimilitudine ὑαλοειδὲς Græci uocãt. Id neq; liquidũ, neq; aridum eſt, ſed quaſi concretus humor,* [d] *ex cuius colore pupillæ color uel niger eſt, uel cæſius, cum ſumma tunica tota alba ſit. Id autem ſuperueniens ab interiore parte* [e] *membranula includit, ſub his gutta humoris eſt, oui albo ſimilis, à* [f] *qua uidendi facultas proficiſcitur, κρυσταλλοειδὴς* [g] *à Græcis nominatur. Igitur uel ex morbo, uel ex ictu concreſcit humor ſub duabus tunicis, quà locum uacuum eſſe propoſui: isq; paulatim indureſcens interiori* [h] *potentiæ ſe opponit.* * *Vitiiq; eius plures ſpecies ſunt, quædam ſanabiles, quædam quæ curationem non admittũt. Nam ſi exigua ſuffuſio eſt, ſi immobilis, colorem uerò habet marinæ aquæ, uel*

¶ c ad membranas cerebri perueniũt (immò ex eis naſcũtur) eisq;-- vide adnotat.

** eaque*

¶ d Color iridis fit ab vuea tunica. Color pupillæ apparet ex reflexione humoris vitrei, cum è fundo obſcuro exerit ſe ſpecies.

¶ e vuea, & cornea.

¶ f tres humores oculi, i. ὑδατώδης, aqueus, vel ὠοειδὴς, albugineus, qui paucus, ſemicircularis, iacet in parte anteriore: gignitur ex nutritiõe: effuſusq; vulnere reſtauratur interdũ, nec viſus amittitur. 2 κρυσταλλοειδὴς, cryſtallinus, qui ſplendidus, ſphæricus, globi quem reliqui duo cõſtituunt in cẽtro locatus, penè princeps videndi inſtrumentũ. Ex uitreo alitur. 3 ὑαλοειδὴς, vitreus, qui multo copioſior, ſemicircularis, concauus (nam cauitate ſua cryſtallinum excipit) poſteriorem partem præcipuè occupans. Alitur à tunica reticulari. Locus autem corruptiſsimus ita caſtigandus: Id autem, ſuperueniens ab interiore parte membranula includit (ſub his gutta humoris eſt, oui albo ſimilis) à quo videndi facultas proficiſcitur: κρυσταλλοειδὴς à Græcis nominatur. Gutta humoris, intelligit τὸ ὑδατῶδες ſiue ὠοειδὲς, aqueum humorem. Facultas proficiſcitur. Si vt à cauſa falſum: Si ut ab inſtrumẽto fermè præcipuo, verum. ἀραχνοειδὴς membranula vitreũ & cryſtallinum complectitur. *¶ g ἀραχνοειδῆ.* *¶ h videndi.* ** vitij eius.*

ferri

*ferri nitentis, & à latere ſenſum aliquem fulgoris re-
linquit, ſpes ſupereſt. Si magna eſt, ſi nigra pars oculi
amiſſa naturali* figura in aliam uertit, ſi ſuffuſioni co
lor ceruleus eſt, aut auri ſimilis, ſi labat, & hac atque
illac mouetur, uix unquam ſuccurritur. Fere uerò pe-
ior eſt, quò ex grauiore morbo, maioribúsue capitis
doloribus, uel ictu uehementiore orta eſt. Neq; ido-
nea* curatio, ſi ſenilis ætas eſt, quæ ſine nouo uitio ta-
men aciem hebetem habet. At ne puerilis quidem, ſed
inter hæc media ætas. Oculus quoq; curationi neque
exiguus, neq; concauus ſatis oportunus eſt: atq; ipſius
ſuffuſionis quædam maturitas eſt. Expectandum igi-
tur eſt donec iam nõ fluere, ſed* durities quædam con
creuiße uideatur. Ante curationem autem modico ci-
bo uti, bibere aquam triduo debet pridie ab omnibus
abſtinere. Poſt hæc in aduerſo ſedili collocandus eſt
loco lucido, * lumine aduerſo, ſic ut contrà medicus
paulo altius ſedeat. A poſteriore autem parte caput
eius qui curabitur, miniſter contineat, * & immobile
id præſtet. Nam leui motu eripi [h] acies in perpetuum
poteſt. Quin etiam ipſe oculus qui curabitur, immobi-
lior faciendus eſt, ſuper alterum lana impoſita & de-
ligata. Curari uero ſiniſter oculus dextra manu, dex-
ter ſiniſtra debet. Tum acus admouenda eſt, * aut
acuta, aut forte non nimium tenuis, eáq; demittenda,
ſed recta eſt per [i] ſummas duas tunicas, medio loco in-
ter nigrum oculi & angulum tempori propiorem è
regione mediæ ſuffuſionis, ſic ne qua uena lædatur.
Neque tamen timide demittenda eſt, quia inani loco
excipitur: Ad quem cum uentum eſt, ne mediocriter
quidem peritus falli poteſt, quia prementi nihil renit
titur. Vbi eô uentum eſt, inclinanda acus ad ipſam ſuf-
fuſio*

* *figura, in aliam uertitur*

* *curationi*

Negatio cadit in Adiect.

* *duritie quadam*

* *lumini aduerſus, ſic vt contra medicũ*

* *vt*

¶ *h oculi acies videndiq; facultas, læſo humore cryſtallino.*

* *eſt acuta, aut certè non demittẽda, ſed recta eſt, per*

¶ *i adnatam & corneam*

*fuſionem eſt: Leuiterq́; ibi uerti & paulatim eam deducere infra regionem pupillæ debet. Vbi deinde eam tranſit, uehementius imprimi, ut inferiori parti * inſidat. Si hæſit, curatio expleta eſt. Si ſubinde redit, eadem acu magis concidenda, & in plures partes diſſipanda eſt, quæ ſingulæ & facilius conduntur, & minus * late officiunt. Poſt hæc educenda acus rectà eſt, imponendumq́; eſt lana molli exceptum oui album & ſuprà, quod inflammationem coerceat, atq; ita deuinciendum. Poſthæc opus eſt quiete, abſtinentia, lenium medicamentorum inunctionibus, cibo, qui poſtero die ſatis mature datur, primum liquido, ne maxillæ laborent: deinde inflammatione finita, tali, qualis in uulneribus propoſitus eſt. Quibus ut aqua quoq; diutius bibatur, neceſſariò accedit.*

* parte

* latis

De Pituita oculorum.

In hoc capit. Græcorum ὑποσπαδισμὸς, περισκυφισμὸς, & ἀγγειολογία tractatur,

DE *pituitæ quoq; tenuis curſu, qui oculos infeſtat, quatenus medicamentis agendum eſt, iam explicui. Nunc ad ea ueniam, quæ curationē ex manu poſtulant. Animaduertimus autē quibuſdā nūquā ſicceſcere oculos, ſed ſemper humore tenui madere, quæ res aſpritudinem continuat, * ex leuibus momentis inflammationes & lippitudines excitat, totam denique uitam hominis infeſtat. Idq́; in quibuſdam nulla ope adiuuari poteſt, in quibuſdam ſanabile eſt. Quod primum diſcrimen noſſe oportet, ut alteri ſuccurratur, alteri manus non iniiciatur. Ac primum ſuperuacua curatio eſt in his qui ab infantibus id uitium habent, quia neceſſario manſurum eſt uſq; mortis diem. Deinde non * neceſſario etiam in his, quibus non multa, ſed acris pituita eſt. Siquidem manu nihil adiuuantur, medicamentis, & uictus ratione, quæ craſſiorem pitui*

* &

* neceſſaria

tui

*tuitam reddit,ad ſanitatem perueniunt. Lata etiam capita uix medicinæ*patent. Tum intereſt uenæ pituitam emittant,quæ inter caluariam & cutem ſunt, an quæ inter membranam cerebri,& caluariam. Superiores fere per tempora oculos rigant, inferiores per eas membranas, quæ ab oculis ad cerebrum tendunt. Poteſt autem adhiberi remedium his, quæ ſupra os [l] fluunt,non poteſt his,quæ ſub oſſe. Ac ne his quidem ſuccurritur,quibus pituita utrinq; deſcẽdit, quia leuata altera parte,nihilominus altera inſtat. Quid ſit autem,hac ratione cognoſcitur. Raſo capite ea medicamenta,quibus in lippitudine pituita ſuſpenditur à ſuperciliis uſq; ad uerticẽ illini debent. Si ſicci oculi eſſe cœperunt, adparet per eas uenas, quæ ſub cute ſunt, irrigari. Si nihilominus madent, manifeſtum eſt ſub oſſe deſcendere. Si eſt humor, ſed leuior, duplex uitium eſt. Plurimi tamen ex laborantibus reperiuntur, quos ſuperiores uenæ exerceant, ideoq; pluribus etiam opitulari licet: Idq; non in Græcia tantummodo,ſed in aliis quoq; gentibus celebre eſt, adeo ut nulla medicinæ pars magis per nationes * quoque expoſita ſit. [m] Reperti in Græcia ſunt,qui nouem lineis cutem capitis inciderent, duabus in occipitio rectis,una ſuper eas trãſuerſa,dein duabus ſuper aures; una inter eas item tranſuerſa, tribus inter uerticem & frontem rectis. Reperti ſunt, qui à capite *recte eas lineas ad tempora*diducerent, cognitiſq; ex motu maxillarum muſculorum initiis, leuiter ſuper eos cutem inciderẽt, * inductiſq; per retuſos hamos oris, inſererẽt linamẽta,ut neq; inter ſe cutis antiqui fines committerentur, & in medio caro increſceret,quæ uenas ex quibus humor ad oculos tranſiret,aſtringeret.*

** parent*

[l] caluaria

** quaſque*

[m] περισκυφισμὸς, & ὑποσπαθισμὸς

** rectas,uel rectà*

** deducerent*

** diductiſq;, vet.*

*ret. Quidam etiam atramento duas lineas duxerunt à media aure ad mediam alteram aurem deinde à naribus ad uerticem: Tum ubi lineæ committebantur, ſcalpello inciderunt, & pòſt *ſanguine fuſo, os ibidẽ aduſſerunt. Nihilominus autem & in temporibus, & inter frontem atque caluariam eminentibus uenis idem candens ferrum admouerunt. Frequens curatio eſt, uenas in temporibus adurere, quæ fere quidem in eiuſmodi malo tument, ſed tamen ut inflentur magiſq; ſe oſtendant, ceruix antè modice deliganda eſt: tenuibuſq; ferramentis, & retuſis uenæ adurendæ, donec in oculis pituitæ curſus conquieſcat. Id enim ſignum eſt quaſi excæcatorum itinerum, per quæ humor ferebatur. *Valentior tamen medicina eſt, ubi tenues conditæq; uenæ, ideoq; [n] legi non poſſunt. Eodem modo ceruice deligata, retentoq; ab ipſo ſpiritu, quo magis uenæ prodeant, atramento notare eas contra tempora & inter *ceruicem, ac frontem, deinde ceruice reſoluta, quà notæ ſunt uenas incidere, & ſanguinem mittere. Vbi ſatis fluxit, tenuibus ferramentis adurere. Contra tempora quidem, timide, ne ſubiecti muſculi, qui *maxillas tenent, ſentiant: inter frontem uero & uerticem uehementer, ut ſic ſquama ab oſſe recedat. Efficacior tamen etiamnum eſt Afrorum curatio, qui uerticem uſque ad os adurunt, ſic ut ſquamam remittat. Sed nihil melius eſt, quàm quod in Gallia quoque Comata fit, ubi uenas in temporibus & in ſuperiore capitis parte legunt. Aduſta quomodo curanda ſint, iam explicui. Nunc illud adiicio, neque ut cruſtæ decidant, neque ut ulcus impleatur aduſtis uenis eſſe properandum, ne uel ſanguis [o] erumpat, uel cito pus ſupprimatur: cum per [p] hoc ſicceſcere eas partes opus ſit,*

* ſanguinem effuſum

* violentior

¶ n legi, i. ſcligi, nam hîc & infra περὶ ἀγγειολογίας.

* verticem, ac frontem oportet, deinde

* maxillam

¶ o cruſtis decidentibus

¶ p puris diuturnam vacuationem

ſit,per[q] *illud*[r] *exhauriri opus nõ ſit. Si quando tamen ſanguis eruperit,infricanda medicamenta eſſe,quæ ſic ſanguinem ſupprimant, ne adurant. Quemadmodum autem uenæ deligendæ ſint,quidq́; lectis his faciendum ſit,cum uenero ad crurum uarices,dicam.*

¶ q ſanguinis eruptionem.

¶ r alimento priuari, vnde oculi ἀτροφία & φθίσις ſiue tabes.

De aurium morbis, qui manu & ſcalpello curantur. Cap. VIII.

VErum ut oculi multiplicem curationem etiam manus exigunt, ſic in auribus admodum pauca ſunt,quæ in hac medicinæ parte tractentur. Solet tamen euenire uel à prima natali die protinus,uel poſtea facta exulceratione,deinde per[a] *cicatricẽ aure repleta,ut foramen in ea nullum ſit, ideoq́; audiendi uſu careat. Quod ubi incidit, ſpecillo tentãdum eſt altène id repletum,an in ſummo tantum glutinatum ſit. Nam ſi altè eſt, prementi non cedit:ſi in ſummo, ſpecillum protinus recipit. Illud attingi non oportet,ne ſine effectus ſpe diſtentio oriatur neruorũ, & ex ea mortis periculũ ſit. Hoc facile curatur. Nam quà cauum eſſe debet,uel medicamẽtũ aliquod imponendũ eſt ex adurentibus,uel candente ferro aperiẽdum,uel etiam ſcalpello incidendũ. Cumq́; id patefactũ, & iã ulcus purũ eſt, iniicienda eò pinna eſt illita medicamẽto cicatricem inducente:circaq́; idẽ medicamẽtũ dandũ,ut cutis circa pinnã ſaneſcat: quo fit ut ea remota,poſtea facultas audiẽdi ſit. At ubi aures,in uiro puta,** *perforatæ ſunt,& offendũt, traiicere id cauũ celeriter candẽte acu ſatis,ut leuiter eius ora exulcerẽtur:aut etiã adurẽte medicamento idem exulcerare,poſtea deinde imponere id quod purget, tum quod cũ locũ repleat, & ſic cicatricem inducat. Quòd ſi magnũ id foramen eſt(ſicut ſolet eſſe in his, qui maiora pondera auribus*

¶ a in qua caro excreuerit. nam ὑπερσάρκωσιν poſuit Aegineta.

** vt olim in ſeruitiis Thracũ.*

geſſerunt)incidere quod ſupereſt ad extremum oportet:ſuprà deinde oras ſcalpello exulcerare,& poſtea ſuere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium eſt, ſi quid ibi curti eſt, ſarcire,quæ res cum in labris quoque & naribus fieri poßit, eandem etiam rationem habeat, ſimul explicanda eſt.

κολόβωμα.

Curta in auribus, labriſque ac naribus, quomodo ſarciri,& curari poſsint. Cap. IX.

*CVrta igitur in his tribus, ac ſi qua parua paria ſunt,curari poſſunt. Si qua maiora ſunt,aut non recipiunt curationem, aut ita per hanc ipſam deformantur,ut minus indecora antè fuerint. Atq; in aure quidem & naribus deformitas ſola timeri poteſt. In labris uero ſi nimium cõtracta ſunt, uſus quoq; neceſſarij iactura fit,quia minus facile & cibus aſſumitur, & ſermo explicatur. Neq; enim creatur ibi corpus, ſed ex uicino adducitur:quod in leui*mutatione, & nihil eripere,& fallere oculum poteſt: in magna non poteſt. Neq; ſenile autem corpus, neq; quod mali habitus eſt,neq; in quo difficulter ulcera ſaneſcunt, huic medicinæ idoneum eſt, quia nuſquam celerius cancer occupat,aut difficilius tollitur. Ratio curationis eiuſmodi eſt. Id quod*curatum eſt,in quadratum redigere,ab interioribus eius angulis lineas tranſuerſas incidere, quæ citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant:deinde ea quæ ſic*repoſuimus, in unum adducere. Si non ſatis iunguntur,ultra lineas, quas antè fecimus,alias duas lunatas,& ad plagã conuerſas immittere,quibus ſumma tantũ cutis diducatur. Sic enim fit, ut facilius quod adducitur, ſequi poßit:quod non ui cogendũ eſt,ſed ita adducẽdũ ut ex facili ſubſequatur,& dimiſſum non multum recedat. Interdũ*autem*

ab

[Margin notes:]
* mutilatione
* curtum,curtatum repperi: curandũ alij.
* reſoluimus, uetus.
* tamen cod.

ab altera parte cutis haud omnino adducta, deformem quem reliquit locũm, reddit. Huiuſin odi loci *altera pars incidenda, altera intacta habenda eſt.* Ergo *neq; ex imis auribus, neq; ex medio naſo* imis uenarum partibus, neq; ex angulis labrorũ quicquã attrahere tentabimus.* Vtrinq; *autem petemus, ſi quid ſummis auribus, ſi quid imis, ſi*quid aut medio naſo, aut mediis naribus, aut mediis labris deerit.* Quæ *tamẽ interdũ etiã duobus locis* curata eſſe cõſuerunt.* Sed *eadẽ ratio curãdi eſt.* Si *chartilago in eo quod inciſum eſt eminet, excidenda eſt.* Neq; *enim aut glutinatur, aut acu tutò traiicitur.* Neq; *lõge tamẽ excidi debet, ne inter duas oras liberæ cutis, utrinq; coitus puris fieri poßit.* Tũ *iũctæ oræ inter ſe ſuẽdæ ſunt, utrinq; cute apprehẽſa, & quà priores lineæ ſunt, eà quoq; ſuturæ iniiciẽdæ ſunt.* Siccis *locis, ut in naribus,*[a] *illita ſpuma argenti ſatis proficit.* In *ulteriores uerò lunatáſque plagas linamentum dandum eſt, ut caro increſcẽs uulnus impleat: ſummáque cura quod ita ſutum eſt, tuendum eſſe, apparere ex eo poteſt, quod de cancro ſuprà poſui.* Ergo *etiam tertio quoq; die fouendum erit uapore aquæ calidæ, rurſusq; idem medicamentum iniiciẽdum: ferèq; ſeptimo die glutinatũ eſt.* Tum *ſuturæ eximi, & ulcus ad ſanitatem perduci debet.*

* imiſve nariũ. Sic in antiquo. Alij genarum

* ſi quid aut medio naſo: hæc videntur è margine irrepſiſſe

* curta

[a] Sic etiam ſequenti pag.

De polypi curatione per ferrum. Cap. x.

πολύπους

POlypum *uero, qui in naribus naſcitur, præcipue ferro curari iam aliàs*[a] *poſui.* Ergo *etiam hunc ferramẽto acuto in modum ſpathæ facto reſoluere ab oſſe oportet: adhibita diligentia, ne infrà chartilago lædatur, in qua difficilis curatio eſt.* Vbi *abſciſſus eſt, unco ferramento extrahendus eſt.* Tum[b] *implicitum linamentum, uel aliquid*[c] *ex penicillo reſper-*

[a] cap. 8. lib. 6.

[b] στρεπτὸν μοτὸς

[c] ἐλλυχνιωτὸς μοτὸς Aegineta.

gendũ eſt medicamento, quo ſanguis ſupprimitur, eóque nares leniter implendæ. Sanguine ſuppreſſo, linamento uulnus purgandum eſt. Vbi purum eſt, eó pinna eodem modo, quo in aure ſuprà poſitum eſt, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id ſaneſcat.*

* vlcuſculum.

ὄζαινα

De Ozæna. Cap. XI.

ID *autem uitium, quod ὄζαινα à Græcis uocatur, ſi medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum eſſet, apud magnos Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad ſanitatem ſatis proficit, cum aliquod in ipſa curatioue tormentum habeat. Apud quoſdam tamen poſitum eſt uel* ſutilem fiſtulam, uel enodem ſcriptorium calamum in narem eſſe cõiiciendum, donec ſurſum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os, deinde aduſtum locum purgandum eſſe ærugine & melle: Vbi purus eſt, lycio ad ſanitatem perducendum. Vel narem incidendam eſſe ab ima parte ad os, ut & conſpici locus poßit, & facilius candens ferramentum admoueri. Tum ſui narem debere, & aduſtum quidem ulcus eadem ratione curari. Suturam uerò illini uel ſpuma argenti, uel alio glutinante.*

* ſubtilem

De oris vitiis, quæ manu & ferro curantur. Cap. XII.

De Dentibus.

IN *ore quoq; quædam manu curantur. Vbi in primis dentes nonnunquam mouentur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingiuarum *areſcentium uitium. Oportet in utrolibet candens ferramentũ gingiuis admouere, ut leuiter attingat, nõ ut* incidat. Aduſtæ gingiuæ melle illinẽdæ, & mulſo eluen*

* madeſcentiũ. *Alij exponunt vlcere putri corroſarum.*

* inſidat

*eluendæ ſunt. Vt pura ulcera eſſe cœperunt, arida medicamenta infricanda ſunt ex his quæ reprimũt. Si uerò dens dolores mouet, eximiq; eum, quia medicamenta nihil adiuuãt, placuit, circunradi debet, ut gingiua ab eo reſoluatur. Tum is concutiendus eſt: Eaq; facienda, donec bene moueatur. Nam dens hærens cum ſummo periculo euellitur, ac nonnunquam maxilla loco mouetur. Idq; etiam maiore periculo in ſuperioribus dentibus fit, quia poteſt tempora oculóſue concutere. Tum ſi fieri poteſt manu: ſi minus, *forfice dens excipiendus eſt. Ac ſi exeſus eſt, antè id foramen uel linamento, uel bene accommodato plumbo replendũ eſt, ne ſub*forfice cõfringatur. Recta uerò* forfex ducenda eſt, ne inflexis radicibus *os earum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neq; ideo nullũ eius rei periculum eſt, utiq; in dentibus breuibus, qui ferè lõgiores radices habent. Sæpe enim* forfex cùm dentem comprehendere non poßit, aut fruſtra comprehendat, os gingiuæ prehendit & frangit. Protinus autem ubi plus ſanguinis profluit, ſcire licet, aliquid ex oſſe fractum eſſe. Ergo ſpecillo conquirenda eſt teſta, quæ receßit, & uolſella protrahenda eſt. Si non ſequitur, incidi gingiua debet, donec labans oßis teſta recipiatur. Quod ſi *fractũ ſtatim non eſt, indureſcit extrinſecus maxilla, ut is hiare non poßit. Sed imponendum calidũ ex farina & fico cataplaſma eſt, donec ibi pus moueatur. Tum incidi gingiua debet. Pus quoq; multum profluens, oßis fracti nota eſt. Itaq; etiam tum id extrahi conuenit. Nonnunquam etiam eo læſo, fiſtula fit, quæ eradi debet. Dens autem ſcaber, qua parte niger eſt, radendus eſt, illinendusq; roſæ flore contrito, cui gallæ quarta pars, & altera myrrhæ ſit adie-*

* forcipe

* forcipe

* forceps

* os rarũ, cui dens inhæret. Alij earum, nempe maxillarum.

* forceps

* factum. Intumeſcit

cta. Continendumq; ore crebro uinum meracum. Atq; in eo caſu uelandũ caput, ambulatione multa, frictione capitis, cibo non acri utendum eſt. At ſi ex ictu uel alio caſu aliqui labant dentes, auro cum his qui bene hærent uinciendi ſunt. Continendaq; ore reprimẽtia, ut uinum in quo malicoriũ decoctum, aut in quo galla candens conjecta ſit. Si quando etiam in pueris ante alter dens naſcitur quàm prior excidat, is qui cadere debuit circumpurgandus & euellendus eſt: is qui natus eſt in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad iuſtam magnitudinem perueniat. Quotieſcunque dente exempto radix relicta eſt, protinus ea quoq; ad id ficta* forſice, quam rhizan Græci uocãt, eximenda eſt. Tonſillas autem, quæ poſt inflammationes indurruerũt, ἀνθιάδες autem à Græcis appellãtur, cum ſub leui tunica ſint, oportet digito circunradere & euellere: ſi ne ſic quidem reſoluuntur, hamulo excipere, & ſcalpello excidere, tum ulcus aceto eluere, et illinere uulnus medicamẽto, quo ſanguis ſupprimatur.*

* *is autem qui*

* *forcipe, quam ῥιζάγραν*

De Vua.[a]

VVa ſi cum inflammatione deſcendit, doloriq; eſt, & ſubrubicundi coloris, præcidi ſine periculo non poteſt. Solet[b] enim multum ſanguinem effundere. Itaq; melius eſt his uti, quæ aliâs propoſita ſunt. Si uerò inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autẽ ea ultra iuſtum modum à pituita[c] deducta eſt, & eſt tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itemq; ſi ima, liuida & craſſa,[d] ſumma, tenuis eſt. Neq; quicquam commodius eſt,[e] quàm uolſella prehendere, ſub eáque quod uolumus excidere. Neque enim ullum periculum eſt, ne plus minus'ue præcidatur, cum liceat tantum infra uolſellam relinquere, quantum inutile eſſe

a Vide pag. 313. de vuæ morbis.

b Ex Hipp. Prognoſt. lib. 3. cap. 10.

c diducta

d ſumma uerò, tenuis eſt.

e τῷ μαδίῳ, σταφυλάγρᾳ, vel σταφυλιπάρτῳ

mani

manifeſtum eſt, idq; præcidere quo longior uua eſt, quàm eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda ſunt, quæ in tonſillis proximè poſui.

De Lingua.

[a] *Lingua uerò quibuſdã cum ſubiecta parte à primo natali die iuncta eſt, qui ob id ne loqui quidem poſſunt. Horum extrema lingua uolſella prehendenda eſt, ſub eaq; membrana* [b] *incidenda, magna cura habita, ne uenæ quæ iuxtà ſunt, uiolētur, & profuſione ſanguinis noceāt. Reliqua curatio uulneris, in prioribus poſita eſt. Et pleriq; quidem ubi conſanuerunt, loquuntur. Ego autem cognoui, qui ſucciſa lingua cùm abundè ſuper dentes eam* premeret, nō tamen loquendi facultatem conſecutus eſt. Adeò in medicina etiam ubi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt, id quod ſequi conuenit.*

¶ a *Hoc vitium vocatur* ἀγκυλόγλωσσον *(quo qui laborant* μογιλάλοι *vocantur) De eius curatione Aetius lib. 8. cap. 38.*

* *promeret*

¶ b τῷ ἀγκυλοτόμῳ*, id eſt ferramēto, quo* ἀγκύλωσις *lingua tollitur.*

De Abſceſſu ſub lingua.

Sub lingua quoq; interdum aliquid abſcedit, quod ferè [a] *cōſiſtit in tunica, doloreſq; magnos* [b] *mouet: quod ſi exiguū eſt, incidi*[c] *ſemel ſatis eſt: ſi maius, ſumma cutis uſq; ad tunicam excidenda eſt, deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica undique circundata liberanda eſt, magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior uena incidatur.*

¶ a *contegitur velamēto. Vide lib. 7. ca. 2.*

¶ b *non mouet, cod.*

¶ c *ſimplici plaga.*

De Labris.

Labra autem ſæpe [a] *finduntur, eaq; res habet cum dolore etiam hāc moleſtiā, quòd ſermo prohibetur, qui ſubinde eas rimas cum dolore diducēdo ſanguinem citat. Sed has, ſi in ſummo ſunt, medicamentis curare commodius eſt, quæ ad ulcera oris fiunt. Si uerò altius deſcenderunt, neceſſarium eſt tenui ferramento adurere, quod ſpathæ ſimile quaſi tranſcurrere,*

¶ a *Labrorū fiſſuras vocat Plin.*

non imprimi debet. Poſtea facienda eadem ſunt, quæ in auribus aduſtis expoſita ſunt

De Ceruicis vitiis, & curatione. Cap. XIII.

*AT[a] in ceruice inter cutem & aſperam arteriam tumor increſcit, βρογχοκήλην Græci uocãt, quo modò caro hebes, modò humor aliquis melli aquæúe ſimilis includitur, interdum etiam minutis oßibus pili immiſti. Ex quibus quicquid eſt, quod tunica continetur, poteſt adurentibus medicamentis curari, quibus ſumma cutis cum ſuperiecta tunica * exeditur. Quo facto, ſiue humor eſt, profluit: ſiue quid denſius, digitis educitur, tum ulcus ſub linamentis ſaneſcit. Sed ſcalpelli curatio breuior eſt. Medio * tumore una linea inciditur uſq; ad tunicam. Deinde uitioſus ſinus ab integro corpore digito ſeparatur, totuſq; cum [b] uelamẽto ſuo eximitur. Tum aceto cui uel ſalẽ, uel nitrũ aliquis adiecit, eluitur, oræq; * una ſutura iungũtur, cæteraq; eadẽ quæ in aliis ſuturis ſuperiniiciũtur. Leniter deinde, ne fauces urgeat, deligatur: ſi quãdo autẽ tunica eximi nõ potuerit, intus * inſpergẽda adurentia, linamentiſq; id curandum eſt, cæteris pus mouentibus.*

[a] βρογχοκήλη, vulgò le gros goßier, vel le goittre. Plin. lib. 22. cap. vlt. guttura vocat, & lib. 22. cap. 17. dixit guttura incipiẽtia turgeſcere: vnde guttur.

* exuritur.

* tumor vnâ lineâ

[b] tunica

* vnà ſuturâ

* inſpergenda adurẽtia linamẽtis, idq; curãdum eſt cæteris

De Vmbilici vitiis. Cap. XIIII.

SVnt etiam circa Vmbilicum plura uitia, de quibus propter raritatem inter autores parum conſtat. Veriſimile eſt autem id à quoq; prætermiſſum, quod ipſe non cognouerat: à nullo, id quod nõ uiderat, fictum. Cõmune omnibus eſt, umbilicum indecore prominere. Cauſæ requiruntur. Meges tres has poſuit. Modò inteſtinum eo irrumpere, modò omentũ, modò humorẽ. Soſtratus nihil de omẽto dixit. Duobus iiſdẽ adiecit, carnẽ ibi interdũ increſcere, eamq; modò integrã eſſe, modò carcinomati ſimilẽ. Gorgias ipſe quoq; omenti

*omenti mẽtionem omiſit. Sed eadem tria cauſatus, ſpi-
ritum quoque interdum eò dixit irrumpere.* Hieron
*omnibus his quatuor poſitis, & omenti mẽtionem ha-
buit, & eius quod ſimul & omentum, & inteſtinũ ha-
buerit. Quid autem horũ ſit, his indiciis cognoſcitur.
Vbi inteſtinũ prolapſum eſt, tumor neq; durus, neque
mollis eſt, omni frigore* cõminuitur: nõ ſolùm ſub omni* * non imminuitur, cod.
*calore, ſed etiam retento ſpiritu creſcit. Sonat inter-
dum, atq; ubi reſupinatus eſt aliquis delapſo inteſtino
ipſe deſidit. Vbi uerò omẽtum eſt, cætera ſimilia ſunt,
tumor mollior, ab ima parte* latus extenuatũ in uen-* * latus, extenuatus in verticem eſt, vetus exemplar.
*trem eſt: ſi quis apprehendit, elabitur. Vbi utrunq; eſt,
indicia quoq; miſta ſunt, & inter utrunq; mollities. At
caro durior eſt, ſemperq; etiam reſupinato corpore
tumet, prementiq; non cedit, prioribus facilè cedenti-
bus. Si uitioſa eſt, eaſdem notas habet, quas in carci-
nomate expoſui. Humor autem ſi premitur, circun-
fluit. At ſpiritus preſſius cedit, ſed protinus redit, reſu-
pinato quoq; corpore tumorẽ in eadem figura tenet.
Ex his id quod ex ſpiritu uitium eſt, medicinam non
admittit. Caro quoq; carcinomati ſimilis cum periculo
tractatur. Itaq; omittenda eſt. Sana excidi debet, idq;
uulnus linamentis curari. Humorem quidam uel inci-
ſo ſummo tumore effundunt, & uulnus* iiſdem lina-* * iidem Al. ſæpe ita
*mentis curant. In reliquis uariæ ſententiæ ſunt. Ac re-
ſupinandũ quidem corpus eſſe res ipſa teſtatur, ut in
uterũ ſiue inteſtinũ, ſiue omentũ eſt, delabatur. Sinus * ventrẽ Al. ſæpiſſimè ſic.
*uerò umbilici tum uacuus à quibuſdam duabus regulis
exceptus eſt, uehemẽterq; earum capitibus deligatis, * excipitur.
*emoritur. A' quibuſdam ad imum acu traiectatur duo
lina ducente, deinde utriuſq; lini duobus capitibus di-
uerſæ partes aſtringuntur: Quod in una quoque oculi*

* *ſic aſtricta, id quod infra, eod. Vide pag. 365.*

* *vincirent.*

*fit. Nam * ſic id quod ſuprà uinculum eſt, moritur. Adiecerunt quidam, ut antequam uincirent, ſummum una linea inciderent, exciderentq́;, quò facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent, tum deinde * uinxerunt. Sed abundè eſt, iubere ſpiritum continere, ut tumor quantus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat, tum imam baſim eius atramento notare, reſupinatoq́; homine digitis tumorem eum premere, ut ſi quid delapſum non eſt, manu cogatur: Poſthæc umbilicum adtrahere, & quà nota atramenti eſt, lino uehementer aſtringere: Deinde partem ſuperiorem aut medicamentis, aut ferro adurere donec emoriatur: Atque ut cætera uſta ulcus nutrire. Idq́; non ſolùm ubi inteſtinum, uel omentum, uel utrunq; eſt, ſed etiam ubi humor eſt, optimè proficit. Sed antè quædam uiſenda ſunt, ne quod ex uinculo periculum ſit. Nam curationi neq; infans, neq; aut robuſtus annis, aut ſenex aptus eſt, ſed à ſeptimo ferè anno ad quartumdecimū. Deinde ei corpus idoneum eſt id, quod integrum eſt. At quod mali habitus eſt, quodq́; papulas, impetigines, ſimiliaq́; habet, idoneum non eſt. Leuibus quoq; tumoribus facilè ſubuenitur. At in corū, qui nimis magni ſunt curatione, periculum eſt. Tempus autem anni & autumnale, & hybernū uitandum eſt. Ver idoneū maximè eſt. Ac prima æſtas nō aliena eſt. Præter hæc abſtinere pridie debet. Neq; id ſatis eſt: Sed aluus quoq; ei ducenda eſt, quò facilius omnia quæ exceſſerūt, intra aluū cōſidāt.*

Quomodo aqua hydropicis emittatur.

Cap. xv.

¶ *a cap. 21. lib. 3.*

Aquam his qui hydropici ſunt emitti oportere aliás [a] *dixi: Nunc quemadmodū id fiat, dicendū. Quidam autē ſub umbilico ferè quatuor interpoſitis*

digitis

*digitis à ſiniſtra parte: Quidam ipſo umbilico perforato facere conſuerunt: Quidam cute primum aduſta, deinde interiore abdomine inciſo, quia quod per ignẽ diuiſum eſt, minus celeriter coit. Ferramentum autem demittitur, magna cura habita, ne qua uena incidatur. Id tale eſſe debet, ut ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat: Demittẽdumq; ita eſt, ut membranam quoq; tranſeat, qua caro ab interiore parte finitur: Eò tum plumbea, aut ænea fiſtula iniicienda eſt, uel recuruatis in exteriorem partem labris, uel in *media circum ſurgente quodam nodo, ne tota intus delabi poßit. Huius ea pars quæ intrà, paulò longior eſſe debet, quam quæ extrà, ut ultra* ulteriorem mẽbranam procedat: Per hanc effundendus humor eſt. Atq; ubi maior pars eius euocata eſt, cludenda demiſſo linteolo fiſtula eſt, & in uulnere, ſi id uſtum nõ eſt, relinquenda. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum, donec nullum aquæ ueſtigium adpareat. Quidam tamen etiam non uſta cute protinus fiſtulam recipiũt, & ſuper uulnus ſpongiam expreſſam deligant. Deinde, poſtero die rurſus fiſtulam demittunt, quod recens uulnus paulum diductum patitur, ut ſi quid humoris ſupereſt, emittatur. Idq; bis ita feciſſe contenti ſunt.*

* *medio circũ ſurgente quadam mora*

* *interiorem*

De inteſtinorum vulneratorum curationibus Cap. XVI.

Nonnunquam autem uenter ictu aliquo perforatur, ſequiturq; ut inteſtima euoluantur. Quod ubi incidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint: deinde an his color ſuus maneat. Si tenuius inteſtinum perforatum eſt, nihil profici poſſe iam retuli. Latius inteſtinum ſui poteſt, non quòd certa fiducia ſit,

γνώμη *ſit, ſed quòd dubia ſpes certa deſperatione ſit potior.
Interdum enim glutinatur. Tum ſi utrumlibet inteſti-
num liuidum, aut pallidum, aut nigrum eſt, quibus il-
lud quoq; neceſſariò accedit, ut ſenſu careat, medicina
omnis inanis eſt. Si uerò adhuc ea ſui coloris ſunt, cum*
Alterari, ἀλλοιοῦσθαι *magna feſtinatione ſuccurrendum eſt. Momento enim
alienantur externo & inſueto ſpiritu circundata.
Reſupinandus autem homo eſt coxis erectioribus. Et
ſi anguſtius uulnus eſt, quàm ut inteſtina cõmode re-
fundantur, incidendum eſt donec ſatis pateat. Ac ſi iam
ſicciora inteſtina ſunt, perluenda aqua ſunt, cui pau-
lum admodum olei ſit adiectum. Tum miniſter oras
uulneris leuiter diducere manibus ſuis, uel etiam duo-*
¶a *peritonaeo* *bus hamis* [a] *membranæ interiori iniectis debet, medi-
cus priora ſemper inteſtina quæ poſteriora prolapſa
ſunt condere: ſic ut orbium ſingulorum locum ſeruet.
Repoſitis omnibus, leniter homo cõcutiendus eſt. Quo
fit, ut per ſe ſingula inteſtina in ſuas ſedes diducãtur,*
* *conſidant* *& inibi* * *concidant. His conditis omentum quoq; con
ſiderandum eſt, ex quo ſi quid iam nigri & emortui*
¶b *leniter* *eſt, forfice excidi debet: Si quid integrum eſt,* [b] *leuiter*
¶c *deduci* *ſuper inteſtina* [c] *diduci. Sutura autem neq;* [d] *ſummæ*
¶d *Epigaſtrij* *cutis, neq; interioris membranæ per ſe ſatis proficit,*
* *facienda, vel iniicienda* *ſed utriuſque. Et quidem duobus linis* * *uincienda eſt
ſpiſſior, quàm alibi: quia & rumpi facilius motu uen-
tris poteſt, & nõ æquè magnis inflammationibus pars
ea expoſita eſt. Igitur in duabus acubus fila traiicien-
da, eaq; duabus manibus tenenda: & prius interiori
membranæ ſutura iniicienda eſt, ſic ut ſiniſtra manus
in dexteriore ora, dextra in ſiniſteriore à principio
uulneris orſa, ab interiori parte in exteriorem acum
immittat. Quo fit, ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuũ*

longè

*longè * ſit, quæ retuſa eſt. Semel utraq; parte traiecta permutandæ acus inter manus ſunt, ut ea ſit in dextra, quæ fuit in ſiniſtra, ea ueniat in ſiniſtram, quã dextra continuit:* Iterumq́; *eodem modo per oras immittendæ ſunt. Atq; ita tertio & quarto, deincepsq́; permutatis inter manus acubus includenda plaga.* Poſt *hæc eadem fila, eædemq́; acus ad cutem transferendæ: Similiq́; ratione ei quoq; parti utraq; ſutura iniicienda, ſemper ab interiore parte acubus uenietibus, ſemper inter manus*[e] *traiectis.* Dein *glutinantia iniicienda, quibus aut ſpongiam, aut ſuccidam lanam ex aceto* impreſſam accedere debere manifeſtius eſt, quàm ut ſemper dicendum ſit.* Impoſitis *his, leuiter deligari uenter debet*

* ſit quæ acuta, propinqua quæ retuſa eſt. Simul

¶ e quod ſupra dixit permutatis

* expreſſam

De Interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda ſit. Cap. XVII.

INterdum *tamen uel ex ictu aliquo, uel retento diutius ſpiritu, uel ſub graui faſce, interior*[a] *abdominis mẽbrana ſuperiore cute integra,*[b] *rumpitur:* Quod *fœminis quoq; ex utero ſæpe euenire conſueuit, fitq́; præcipuè circa ilia. ſequitur autem cum ſuperior caro mollis ſit, ut non ſatis inteſtina contineat, hisq́; intenta cutis indecorè intumeſcat. Atque id quoque aliter ab aliis curatur.* Quidam *enim per acum duobus linis ad imam baſim immiſsis, ſic utrinque deuinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uua poſitum eſt, ut quicquid* ſuper uinculum eſt, emoriatur: quidam medium tumorem excidunt, ad ſimilitudinem myrtacei folij, quod ſemper eodem modo ſeruandum eſſe iam poſui, & tum oras ſutura iungunt. Commodiſsimum eſt autem reſupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia neceſſe eſt ea parte rupta*

¶ a peritoneũ

¶ b Quid vociferatione? quid ſaltu?

* ſupra

memb

membrana ſit, quaq; integra eſt, ea magis obnitatur: tum qua rupta uidebitur, [a] *immittendæ ſcalpello duæ lineæ ſunt, ut exciſo medio interior membrana utrinque recentem plagam habeat: quia quod uetus eſt, ſutura non coit.* Loco *patefacto ſi qua parte membrana non nouam plagam, ſed ueterem habet, tenuis excidenda habena eſt, quæ tantum ora eius exulceret. Cætera, quæ ad ſuturæ reliquam curationem pertinent, ſuprà comprehenſa ſunt.*

a incidendæ

De Varicibus ventris.

P*Ræter hæc euenit, ut in quorundam uentribus uarices ſint, quarum quia nulla alia curatio eſt, quàm quæ in cruribus eſſe conſueuit, tum eam partem explanaturus, hanc quoq; eò differo.*

De Teſticulorum natura, & morbis eorum

CAPVT XVIII.

V*Enio autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa teſticulos oriri ſolẽt: quæ quò facilius explicem, prius ipſius loci natura paucis proponẽda eſt,* Igitur *teſticuli ſimile quiddam* medulis habent.* Nam *ſanguinem non emittunt, & omni ſenſu carent.* Do*lent autem in ictibus & inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur.* Dependent *uerò ab inguinibus per ſingulos neruos, quos ideò* κρεμαστῆρας Græci no*minant, cum quorũ utroq; binæ deſcendunt & uenæ & arteriæ.* [b] Hæ *autem* [c] *tunica conteguntur tenui, neruoſa, ſine ſanguine, alba quæ* ἐρυθροειδὴς à Græcis *nominatur: ſuper eam ualentior tunica eſt, quæ interiori uehementer ima parte inhæret,* δαρτὸν Græci *uocant.* Multæ *deinde mẽbranulæ uenas & arterias, eosq; neruos comprehendunt.* Atque *inter duas quoq; tunicas ſuperioribus partibus leues, paruulæq; ſunt.*

** glandulis. à Galeno 3. Alimentorũ glandulis teſtes accenſentur.*

b Hij nẽpe teſticuli.

c tunica prima teſticulorũ intimaq; ἐπιδιδυμίς, 2. ἐρυθροειδής. 3. δαρτός, 4. extima que, ὄσχεον, ſcrotum.

Hactenus

*Hactenus propria utriq; teſticulo & uelamenta & auxilia ſunt. Communis deinde utriq; teſti, omnibusq́; interioribus ſinus eſt, qui iam conſpicitur à nobis, (ὄσχεον Græci, ſcrotū noſtri uocant) isq́; ab ima parte mediis tunicis leuiter innexus, à ſuperiore tantum circundatus eſt. Sub hoc igitur plura uitia eſſe conſueuerunt, quæ modò ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere propoſui, modò his integris fiunt. Siquidem interdum uel ex morbo primum inflammatur, deinde poſtea pondere abrumpitur: uel ex ictu aliquo protinus rumpitur [a] tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus inteſtina debuit: tum pondere eò deuoluitur aut omentum, aut etiam inteſtinum: Atque ibi reperta uia, paulatim ab inguinibus in inferiores quoq; partes demiſſum, ſubinde neruoſas[b] tunicas, & ob id eius rei patiētes diducit, ἐντεροκήλην & ἐπιπλοοκήλην Græci uocant: apud nos indecorum, ſed commune his Herniæ nomen eſt. Deinde ſi deſcendit omentum, nunquam in ſcroto tumor tollitur, ſiue inedia fuit, ſiue corpus huc illúcue conuerſum, aut [c] aliquo modo collocatum. Itemq́;, ſi retentus eſt ſpiritus, non magnopere increſcit: tactu uerò inæqualis eſt, & mollis, & lubricus. At ſi inteſtinum quoque deſcendit, tumor is ſine inflammatione modò minuitur, modò increſcit, eſtq́; ferè ſine dolore: & cùm conquieſcit aliquis, aut iacet, interdū ex toto [d] deſidit, interdum ſic diuiditur, ut in ſcroto exiguæ reliquiæ maneant: [e] At ſi clamore & ſatietate, & ſi ſub aliquo pondere is homo nixus eſt, creſcit: frigore omni contrahitur, calore * diffunditur: Eſtq́; tum ſcrotum & rotundum, & tactu leue, idq́; quod ſubeſt, lubricum eſt: ſi preſſum eſt, ad inguen reuertitur, dimiſſumq́; iterum cum quodam quaſi murmure*

Scrotum

¶ a peritonæō

¶ b tunicas, & eius rei patiētes diducit, ob id ἐντεροκήλην

¶ c alio quouis modo collocatum eſt.

¶ d deſinit, interdum ſic diſcutitur,

¶ e At clamore

** diſtenditur.*

geſſerunt) incidere quod ſupereſt ad extremum oportet: ſuprà deinde oras ſcalpello exulcerare, & poſtea ſuere, ac medicamentum, quo id glutinetur, imponere. Tertium eſt, ſi quid ibi curti eſt, ſarcire, quæ res cum in labris quoque & naribus fieri poßit, eandem etiam rationem habeat, ſimul explicanda eſt.

κολόβωμα.

Curta in auribus, labriſque ac naribus, quomodo ſarciri, & curari poſsint. Cap. IX.

CVrta igitur in his tribus, ac ſi qua parua paria ſunt, curari poſſunt. Si qua maiora ſunt, aut non recipiunt curationem, aut ita per hanc ipſam deformantur, ut minus indecora antè fuerint. Atq; in aure quidem & naribus deformitas ſola timeri poteſt. In labris uero ſi nimium cõtracta ſunt, uſus quoq; neceſſarij iactura fit, quia minus facile & cibus aſſumitur, & ſermo explicatur. Neq; enim creatur ibi corpus, ſed ex uicino adducitur: quod in leui mutatione, & nihil eripere, & fallere oculum poteſt: in magna non poteſt. Neq; ſenile autem corpus, neq; quod mali habitus eſt, neq; in quo difficulter ulcera ſaneſcunt, huic medicinæ idoneum eſt, quia nuſquam celerius cancer occupat, aut difficilius tollitur. Ratio curationis eiuſmodi eſt. Id quod* curatum eſt, in quadratum redigere, ab interioribus eius angulis lineas tranſuerſas incidere, quæ citeriorem partem ab ulteriore ex toto diducant: deinde ea quæ ſic* repoſuimus, in unum adducere. Si non ſatis iunguntur, ultra lineas, quas antè fecimus, alias duas lunatas, & ad plagã conuerſas immittere, quibus ſumma tantũ cutis diducatur. Sic enim fit, ut facilius quod adducitur, ſequi poßit: quod non ui cogendũ eſt, ſed ita adducẽdũ ut ex facili ſubſequatur, & dimiſſum non multum recedat. Interdũ* autem*

* *mutilatione*

* *curtum, curtatum reppert: curandũ Alij.*

* *reſoluimus, vetus:*

* *tamen cod.*

ab

*ab altera parte cutis haud omnino adducta, defor-
mem quem reliquit locum, reddit.* Huiuſmodi *loci al-
tera pars incidenda, altera intacta habenda eſt.* Ergo
neq; ex imis auribus, neq; ex medio naſo imis uena-* * imíſve na-
rum partibus, neq; ex angulis labrorũ quicquã attra- riũ. Sic in an-
here tentabimus. V*trinq; autem petemus, ſi quid ſum-* tiquo. Aliȷ ge narum
*mis auribus, ſi quid imis, ſi *quid aut medio naſo, aut* * ſi quid aut
mediis naribus, aut mediis labris deerit. Q*uæ tamẽ in-* medio naſo:
terdũ etiã duobus locis curata eſſe cõſuerunt.* S*ed ea-* hæc videntur è
dẽ ratio curãdi eſt. S*i chartilago in eo quod inciſum* margine irre-
eſt eminet, excidenda eſt. N*eq; enim aut glutinatur,* pſiſſe * curta
aut acu tutò traiicitur. N*eq; lõge tamẽ excidi debet,
ne inter duas oras liberæ cutis, utrinq; coitus puris fie
ri poßit.* T*ũ iũctæ oræ inter ſe ſuẽdæ ſunt, utrinq; cu-
te apprehẽſa, & quà priores lineæ ſunt, eà quoq; ſutu
ræ iniiciẽdæ ſunt.* S*iccis locis, ut in naribus,* [a] *illita ſpu-* ¶ a Sic etiam
ma argenti ſatis proficit. I*n ulteriores uerò lunatáſ-* ſequenti pag.
*que plagas linamentum dandum eſt, ut caro increſcẽs
uulnus impleat: ſummáque cura quod ita ſutum eſt,
tuendum eſſe, apparere ex eo poteſt, quod de cancro
ſuprà poſui.* E*rgo etiam tertio quoq; die fouendum
erit uapore aquæ calidæ, rurſusq; idem medicamen-
tum iniiciẽdum: fereq; ſeptimo die glutinatũ eſt.* T*um
ſuturæ eximi, & ulcus ad ſanitatem perduci debet.*

De polypi curatione per ferrum. Cap. x. πολύπους

P*olypum uero, qui in naribus naſcitur, præcipue
ferro curari iam aliâs* [a] *poſui.* E*rgo etiam hunc* ¶ a cap. 8. lib. 6.
*ferramẽto acuto in modum ſpathæ facto reſoluere ab
oſſe oportet: adhibita diligentia, ne infrà chartila-* ¶ b στρεπτὸς
go lædatur, in qua difficilis curatio eſt. V*bi abſciſſus* μοτός
eſt, unco ferramento extrahendus eſt. T*um* [b] *impli-* ¶ c ἐλλυχνιω-
citum linamentum, uel aliquid [c] *ex penicillo reſper-* τὸς μοτὸς Ae-
gineta.

gendũ eſt medicamento, quo ſanguis ſupprimitur, eóque nares leniter implendæ. Sanguine ſuppreſſo, linamento uulnus purgandum eſt. Vbi purum eſt, eò pinna eodem modo, quo in aure ſuprà poſitum eſt, medicamento illita, quo cicatrix inducitur, intus demittenda, donec ex toto id ſaneſcat.*

* vlcuſculum.

ὄζαινα

De Ozæna. Cap. XI.

ID *autem uitium, quod ὄζαινα à Græcis uocatur, ſi medicamentis non cederet, quemadmodum manu curandum eſſet, apud magnos Chirurgos non reperi. Credo, quia res raro ad ſanitatem ſatis proficit, cum aliquod in ipſa curatioue tormentum habeat. Apud quoſdam tamen poſitum eſt uel* ſutilem fiſtulam, uel enodem ſcriptorium calamum in narem eſſe cõiiciendum, donec ſurſum ad os perueniat: tum per id tenue ferramentum candens dandum eſſe ad ipſum os, deinde aduſtum locum purgandum eſſe ærugine & melle: Vbi purus eſt, lycio ad ſanitatem perducendum. Vel narem incidendam eſſe ab ima parte ad os, ut & conſpici locus poßit, & facilius candens ferramentum admoueri. Tum ſui narem debere, & aduſtum quidem ulcus eadem ratione curari. Suturam uerò illini uel ſpuma argenti, uel alio glutinante.*

* ſubtilem

De oris vitiis, quæ manu & ferro curantur. Cap. XII.

De Dentibus.

IN *ore quoq; quædam manu curantur. Vbi in primis dentes nonnunquam mouentur, modo propter radicum imbecillitatem, modo propter gingiuarum *areſcentium uitium. Oportet in utrolibet candens ferramentũ gingiuis admouere, ut leuiter attingat, nõ ut* incidat. Aduſtæ gingiuæ melle illinẽdæ, & mulſo eluen*

* madeſcentiũ. Alij exponunt vlcere putri corroſarum.

* inſidat

*eluendæ ſunt. Vt pura ulcera eſſe cœperunt, arida medicamenta infricanda ſunt ex his quæ reprimũt. Si uerò dens dolores mouet, eximiq; eum, quia medicamenta nihil adiuuãt, placuit, circunradi debet, ut gingiua ab eo reſoluatur. Tum is concutiendus eſt: Eáq; facienda, donec bene moueatur. Nam dens hærens cum ſummo periculo euellitur, ac nonnunquam maxilla loco mouetur. Idq; etiam maiore periculo in ſuperioribus dentibus fit, quia poteſt tempora oculóſue concutere. Tum ſi fieri poteſt manu: ſi minus, * forſice dens excipiendus eſt. Ac ſi exeſus eſt, antè id foramen uel linamento, uel bene accommodato plumbo replendũ eſt, ne ſub * forſice cõfringatur. Recta uerò * forſex ducenda eſt, ne inflexis radicibus * os earum, cui dens inhæret, parte aliqua frangatur. Neq; ideo nullũ eius rei periculum eſt, utiq; in dentibus breuibus, qui ferè lõgiores radices habent. Sæpe enim * forſex cùm dentem comprehendere non poſsit, aut fruſtra comprehendat, os gingiuæ prehendit & frangit. Protinus autem ubi plus ſanguinis profluit, ſcire licet, aliquid ex oſſe fractum eſſe. Ergo ſpecillo conquirenda eſt teſta, quæ receſsit, & uolſella protrahenda eſt. Si non ſequitur, incidi gingiua debet, donec labans oſsis teſta recipiatur. Quod ſi * fractũ ſtatim non eſt, indureſcit extrinſecus maxilla, ut is hiare non poſsit. Sed imponendum calidũ ex farina & fico cataplaſma eſt, donec ibi pus moueatur. Tum incidi gingiua debet. Pus quoq; multum profluens, oſsis fracti nota eſt. Itaq; etiam tum id extrahi conuenit. Nonnunquam etiam eo læſo, fiſtula fit, quæ eradi debet. Dens autem ſcaber, qua parte niger eſt, radendus eſt, illinendusq; roſæ flore contrito, cui gallæ quarta pars, & altera myrrhæ ſit adiec-*

* forcipe

* forcipe

* forceps

* os rarũ, cui dens inhæret. Alij earum, nempe maxillarum.

* forceps

* factum. intumeſcit

cta. Continendumq; ore crebro uinum meracum. Atq; in eo caſu uelandũ caput, ambulatione multa, frictione capitis, cibo non acri utendum eſt. At ſi ex ictu uel alio caſu aliqui labant dentes, auro cum his qui bene hærent uinciendi ſunt. Continendaq; ore reprimẽtia, ut uinum in quo malicoriũ decoctum, aut in quo galla candens coniecta ſit. Si quando etiam in pueris ante alter dens naſcitur quàm prior excidat, is qui cadere debuit circumpurgandus & euellendus eſt*: is qui natus eſt in locum prioris quotidie digito adurgendus, donec ad iuſtam magnitudinem perueniat. Quotieſcunque dente exempto radix relicta eſt, protinus ea quoq; ad id facta* forfice, quam rhizan Græci uocãt, eximenda eſt. Tonſillas autem, quæ poſt inflammationes induruerũt, ἀντιάδες autem à Græcis appellãtur, cum ſub leui tunica ſint, oportet digito circunradere & euellere: ſi ne ſic quidem reſoluuntur, hamulo excipere, & ſcalpello excidere, tum ulcus aceto eluere, et illinere uulnus medicamẽto, quo ſanguis ſupprimatur.

* is autem qui

* forcipe, quam ῥιζάγραν

De Vua.[a]

Vua ſi cum inflammatione deſcendit, doloriq; eſt, & ſubrubicundi coloris, præcidi ſine periculo non poteſt. Solet[b] enim multum ſanguinem effundere. Itaq; melius eſt his uti, quæ aliàs propoſita ſunt. Si uerò inflammatio quidem nulla eſt, nihilominus autẽ ea ultra iuſtum modum à pituita[c] deducta eſt, & eſt tenuis, acuta, alba, præcidi debet. Itemq; ſi ima, liuida & craſſa,[d] ſumma, tenuis eſt. Neq; quicquam commodius eſt,[e] quàm uolſella prehendere, ſub eáque quod uolumus excidere. Neque enim ullum periculum eſt, ne plus minus'ue præcidatur, cum liceat tantum infra uolſellam relinquere, quantum inutile eſſe mani

¶ a Vide pag. 313. de vuæ morbis.

¶ b Ex Hipp. Prognoſt. lib. 3. cap. 10.

¶ c diducta

¶ d ſumma uerò, tenuis eſt.

¶ e τῷ μαδίῳ, σταφυλάγρᾳ, vel σταφυλεπάγρῳ

manifeſtum eſt, idq́; præcidere quo longior uua eſt, quàm eſſe naturaliter debet. Poſt curationem eadem facienda ſunt, quæ in tonſillis proximè poſui.

De Lingua.

[a] *Lingua uerò quibuſdã cum ſubiecta parte à primo natali die iuncta eſt, qui ob id ne loqui quidem poſſunt. Horum extrema lingua uolſella prehendenda eſt, ſub eaq́; membrana* [b] *incidenda, magna cura habita, ne uenæ quæ iuxtà ſunt, uiolẽtur, & profuſione ſanguinis noceãt. Reliqua curatio uulneris, in prioribus poſita eſt. Et pleriq́; quidem ubi conſanuerunt, loquuntur. Ego autem cognoui, qui ſucciſa lingua cùm abundè ſuper dentes eam* premeret, nõ tamen loquendi facultatem conſecutus eſt. Adeò in medicina etiam ubi perpetuum eſt, quod fieri debet, non tamen perpetuum eſt, id quod ſequi conuenit.*

¶ a *Hoc uitium uocatur* ἀγκυλόγλωσσον *(quo qui laborant* μογιλάλοι *uocantur) De eius curatione Aetius lib. 8. cap. 38.*

* *promeret*

¶ b τῷ ἀγκυλοτόμῳ, *id eſt ferramẽto, quo* ἀγκυλώσεις *lingua tollitur.*

De Abſceſſu ſub lingua.

Sub lingua quoq́; interdum aliquid abſcedit, quod ferè [a] *cõſiſtit in tunica, doloresq́; magnos* [b] *mouet: quod ſi exiguũ eſt, incidi*[c] *ſemel ſatis eſt: ſi maius, ſumma cutis uſq́; ad tunicam excidenda eſt, deinde utrinque oræ hamulis excipiendæ, & tunica undique circundata liberanda eſt, magna diligentia per omnem curationem habita, ne qua maior uena incidatur.*

¶ a *contegitur uelamẽto. Vide lib. 7. ca. 2.*

¶ b *non mouet, cod.*

¶ c *ſimplici plaga.*

De Labris.

Labra autem ſæpe [a] *finduntur, eaq́; res habet cum dolore etiam hãc moleſtiã, quòd ſermo prohibetur, qui ſubinde eas rimas cum dolore diducẽdo ſanguinem citat. Sed has, ſi in ſummo ſunt, medicamentis curare commodius eſt, quæ ad ulcera oris fiunt. Si uerò altius deſcenderunt, neceſſarium eſt tenui ferramento adurere, quod ſpathæ ſimile quaſi tranſcurrere,*

¶ a *Labrorũ fiſſuras uocat Plin.*

*omenti mētionem omiſit. Sed eadem tria cauſatus, ſpiritum quoque interdum eò dixit irrumpere. Hieron omnibus his quatuor poſitis, & omenti mētionem habuit, & eius quod ſimul & omentum, & inteſtinũ habuerit. Quid autem horũ ſit, his indiciis cognoſcitur. Vbi inteſtinũ prolapſum eſt, tumor neq; durus, neque mollis eſt, omni frigore * cōminuitur: nō ſolùm ſub omni calore, ſed etiam retento ſpiritu creſcit. Sonat interdum, atq; ubi reſupinatus eſt aliquis delapſo inteſtino ipſe deſidit. Vbi uerò omētum eſt, cætera ſimilia ſunt, tumor mollior, ab ima parte * latus extenuatũ in uentrem eſt: ſi quis apprehendit, elabitur. Vbi utrunq; eſt, indicia quoq; miſta ſunt, & inter utrunq; mollities. At caro durior eſt, ſemperq́; etiam reſupinato corpore tumet, prementiq́; non cedit, prioribus facilè cedentibus. Si uitioſa eſt, eaſdem notas habet, quas in carcinomate expoſui. Humor autem ſi premitur, circunfluit. At ſpiritus preſſus cedit, ſed protinus redit, reſupinato quoq; corpore tumorē in eadem figura tenet. Ex his id quod ex ſpiritu uitium eſt, medicinam non admittit. Caro quoq; carcinomati ſimilis cum periculo tractatur. Itaq; omittenda eſt. Sana excidi debet, idq́; uulnus linamentis curari. Humorem quidam uel inciſo ſummo tumore effundunt, & uulnus * iiſdem linamentis curant. In reliquis uariæ ſententiæ ſunt. Ac reſupinandũ quidem corpus eſſe res ipſa teſtatur, ut in * uterũ ſiue inteſtinũ, ſiue omentũ eſt, delabatur. Sinus uerò umbilici tum uacuus à quibuſdam duabus regulis * exceptus eſt, uehemēterq́; earum capitibus deligatis, emoritur. A' quibuſdam ad imum acu traiectatur duo lina ducente, deinde utriuſq; lini duobus capitibus diuerſæ partes aſtringuntur: Quod in una quoque oculi*

* non imminuitur, cod.

* latus, extenuatus in verticem eſt, vetus exemplar.

* iidem Al. ſæpe ita

* ventrē Al. ſæpiſsimè ſic.

* excipitur.

* ſic aſtricta, id quod infra, eod. Vide pag. 365. fit. Nam * ſic id quod ſuprà uinculum eſt, moritur. Adiecerunt quidam, ut antequam uincirent, ſummum una linea inciderent, exciderentq́; quò facilius digito demiſſo, quod illuc irrupiſſet, depellerent, tum deinde * uinxerunt. Sed abundè eſt, iubere ſpiritum continere, ut tumor quantus maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat, tum imam baſim eius atramento notare, reſupinatoq́; homine digitis tumorem eum premere, ut ſi quid delapſum non eſt, manu cogatur: Poſthæc umbilicum adtrahere, & quà nota atramenti eſt, lino uehementer aſtringere: Deinde partem ſuperiorem aut medicamentis, aut ferro adurere donec emoriatur: Atque ut cætera uſta ulcus nutrire. Idq́; non ſolùm ubi inteſtinum, uel omentum, uel utrunq; eſt, ſed etiam ubi humor eſt, optimè proficit. Sed antè quædam uiſenda ſunt, ne quod ex uinculo periculum ſit. Nam curationi neq; infans, neq; aut robuſtus annis, aut ſenex aptus eſt, ſed à ſeptimo ferè anno ad quartumdecimũ. Deinde ei corpus idoneum eſt id, quod integrum eſt. At quod mali habitus eſt, quodq́; papulas, impetigines, ſimiliaq́; habet, idoneum non eſt. Leuibus quoq; tumoribus facilè ſubuenitur. At in corũ, qui nimis magni ſunt curatione, periculum eſt. Tempus autem anni & autumnale, & hybernũ uitandum eſt. Ver idoneũ maximè eſt. Ac prima æſtas nõ aliena eſt. Præter hæc abſtinere pridie debet. Neq; id ſatis eſt: Sed aluus quoq; ei ducenda eſt, quò facilius omnia quæ exceſſerũt, intra aluũ cõſidãt.

* vincirent.

Quomodo aqua hydropicis emittatur.

Cap. XV.

¶ a cap. 21. lib. 3.

AQuam his qui hydropici ſunt emitti oportere aliás [a] dixi: Nunc quemadmodũ id fiat, dicendũ. Quidam autẽ ſub umbilico ferè quatuor interpoſitis digitis

*digitis à ſiniſtra parte: Quidam ipſo umbilico perforato facere conſuerunt: Quidam cute primum aduſta, deinde interiore abdomine inciſo, quia quod per ignẽ diuiſum eſt, minus celeriter coit. Ferramentum autem demittitur, magna cura habita ne qua uena incidatur. Id tale eſſe debet, ut ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat: Demittẽdumq; ita eſt, ut membranam quoq; tranſeat, qua caro ab interiore parte finitur: Eò tum plumbea, aut ænea fiſtula iniicienda eſt, uel recuruatis in exteriorem partem labris, uel in *media circum ſurgente quodam nodo, ne tota intus delabi poßit. Huius ea pars quæ intrà, paulò longior eſſe debet, quam quæ extrà, ut ultra *ulteriorem mẽbranam procedat: Per hanc effundendus humor eſt. Atq; ubi maior pars eius euocata eſt, cludenda demiſſo linteolo fiſtula eſt, & in uulnere, ſi id uſtum nõ eſt, relinquenda. Deinde per inſequentes dies circa ſingulas heminas emittendum, donec nullum aquæ ueſtigium adpareat. Quidam tamen etiam non uſta cute protinus fiſtulam recipiũt, & ſuper uulnus ſpongiam expreſſam deligant. Deinde, poſtero die rurſus fiſtulam demittunt, quod recens uulnus paulum diductum patitur, ut ſi quid humoris ſupereſt, emittatur. Idq; bis ita feciſſe contenti ſunt.*

* *medio circũ ſurgente quadam mora*

* *interiorem*

De inteſtinorum vulneratorum curationibus Cap. XVI.

NOnnunquam autem uenter ictu aliquo perforatur, ſequiturq; ut inteſtina euoluantur. Quod ubi incidit, protinus conſiderandum eſt, an integra ea ſint: deinde an his color ſuus maneat. Si tenuius inteſtinum perforatum eſt, nihil profici poſſe iam retuli. Latius inteſtinum ſui poteſt, non quòd certa fiducia

ſit,

γνώμη ſit,ſed quòd dubia ſpes certa deſperatione ſit potior. Interdum enim glutinatur. Tum ſi utrumlibet inteſtinum liuidum, aut pallidum, aut nigrum eſt, quibus illud quoq; neceſſariò accedit,ut ſenſu careat,medicina omnis inanis eſt. Si uerò adhuc ea ſui coloris ſunt,cum

Alterari, ἀλλοιοῦσθαι

magna feſtinatione ſuccurrendum eſt. Momento enim alienantur externo & inſueto ſpiritu circundata. Reſupinandus autem homo eſt coxis erectioribus. Et ſi anguſtius uulnus eſt, quàm ut inteſtina cōmode refundantur,incidendum eſt donec ſatis pateat. Ac ſi iam ſicciora inteſtina ſunt, perluenda aqua ſunt, cui paulum admodum olei ſit adiectum. Tum miniſter oras uulneris leuiter diducere manibus ſuis, uel etiam duobus hamis [a] membranæ interiori iniectis debet, medicus priora ſemper inteſtina quæ poſteriora prolapſa ſunt condere: ſic ut orbium ſingulorum locum ſeruet. Repoſitis omnibus,leniter homo cōcutiendus eſt. Quo fit,ut per ſe ſingula inteſtina in ſuas ſedes diducātur, & imibi* concidant. His conditis omentum quoq; conſiderandum eſt, ex quo ſi quid iam nigri & emortui eſt,forfice excidi debet: Si quid integrum eſt,[b] leuiter ſuper inteſtina [c] diduci. Sutura autem neq; [d] ſummæ cutis, neq; interioris membranæ per ſe ſatis proficit, ſed utriuſque. Et quidem duobus linis * uincienda eſt ſpiſsior, quàm alibi: quia & rumpi facilius motu uentris poteſt,& nō æquè magnis inflammationibus pars ea expoſita eſt. Igitur in duabus acubus fila traiicienda,eaq; duabus manibus tenenda: & prius interiori membranæ ſutura iniicienda eſt,ſic ut ſiniſtra manus in dexteriore ora, dextra in ſiniſteriore à principio uulneris orſa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat. Quo fit,ut ab inteſtinis ea pars ſemper acuū

longè

¶a peritoneo

* conſidant

¶b leniter

¶c deduci

¶d Epigaſtrij

* facienda, vel iniicienda

*longè * ſit, quæ retuſa eſt. Semel utraq; parte traie-ƈta permutandæ acus inter manus ſunt, ut ea ſit in dextra, quæ fuit in ſiniſtra, ea ueniat in ſiniſtram, quã dextra continuit: Iterumq́; eodem modo per oras immittendæ ſunt. Atq; ita tertio & quarto, deincepsq; permutatis inter manus acubus includenda plaga. Poſt hæc eadem fila, eædemq́; acus ad cutem transferendæ: Similiq́; ratione ei quoq; parti utraq; ſutura iniicienda, ſemper ab interiore parte acubus ueniẽtibus, ſemper inter manus[e] traieƈtis. Dein glutinantia iniicienda, quibus aut ſpongiam, aut ſuccidam lanam ex aceto* impreſſam accedere debere manifeſtius eſt, quàm ut ſemper dicendum ſit. Impoſitis his, leuiter deligari uenter debet*

* ſit quæ acuta, propinqua quæ retuſa eſt. Simul

¶ e quod ſupra dixit permutatis

* expreſſam

De Interiore parte abdominis rupta, & qua ratione curanda ſit. Cap. XVII.

INterdum tamen uel ex ictu aliquo, uel retento diutius ſpiritu, uel ſub graui faſce, interior[a] abdominis mẽbrana ſuperiore cute integra,[b] rumpitur: Quod fœminis quoq; ex utero ſæpe euenire conſueuit, fitq́; præcipuè circa ilia. ſequitur autem cum ſuperior caro mollis ſit, ut non ſatis inteſtina contineat, hisq́; intenta cutis indecorè intumeſcat. Atque id quoque aliter ab aliis curatur. Quidam enim per acum duobus linis ad imam baſim immiſsis, ſic utrinque deuinciunt, quemadmodum & in umbilico, & in uua poſitum eſt, ut quicquid ſuper uinculum eſt, emoriatur: quidam medium tumorem excidunt, ad ſimilitudinem myrtacei folij, quod ſemper eodem modo ſeruandum eſſe iam poſui, & tum oras ſutura iungunt. Commodiſsimum eſt autem reſupinato corpore, experiri manu, qua parte is tumor maxime cedat, quia neceſſe eſt ea parte rupta*

¶ a peritonæũ

¶ b Quid uociferatione? quid ſaltu?

* ſupra

membrana ſit, quaq; integra eſt, ea magis obnitatur? tum qua rupta uidebitur, [a] *immittendæ ſcalpello duæ lineæ ſunt, ut exciſo medio interior membrana utrinque recentem plagam habeat: quia quod uetus eſt, ſutura non coit.* Loco *patefacto ſi qua parte membrana non nouam plagam, ſed ueterem habet, tenuis excidenda habena eſt, quæ tantum ora eius exulceret. Cætera, quæ ad ſuturæ reliquam curationem pertinent, ſuprà comprehenſa ſunt.*

¶ a *incidendæ*

De Varicibus ventris.

P*Ræter hæc euenit, ut in quorundam uentribus uarices ſint, quarum quia nulla alia curatio eſt, quàm quæ in cruribus eſſe conſueuit, tum eam partem explanaturus, hanc quoq; eò differo.*

De Teſticulorum natura, & morbis eorum.

CAPVT XVIII.

V*Enio autem ad ea, quæ in naturalibus partibus circa teſticulos oriri ſolēt: quæ quò facilius explicem, prius ipſius loci natura paucis proponēda eſt,* Igitur *teſticuli ſimile quiddam* * *medulis habent.* Nam *ſanguinem non emittunt, & omni ſenſu carent.* Do*lent autem in ictibus & inflammationibus tunicæ, quibus hi continentur.* Dependent *uerò ab inguinibus per ſingulos neruos, quos ideò* κρεμαστῆρας Græci *nominant, cum quorū utroq; bimæ deſcendunt & uenæ & arteriæ.* [b] Hæ *autem* [c] *tunica conteguntur tenui, neruoſa, ſine ſanguine, alba quæ* ἐρυθροειδὴς *à* Græcis *nominatur: ſuper eam ualentior tunica eſt, quæ interiori uehementer ima parte inhæret,* δαρτὸν Græci *uocant. Multæ deinde mēbranulæ uenas & arterias, eosq; neruos comprehendunt. Atque inter duas quoq; tunicas ſuperioribus partibus leues, paruulæq; ſunt.*

* *glandulis. à Galeno 3. Alimentorū glandulis teſtes acc-cenſentur.*

¶ b *Hij nēpe teſticuli.*

¶ c *tunica prima teſticulorū intimaq;* ἐπιδιδυμὶς, 2. ἐρυθροειδὴς. 3. δαρτός, 4. *extimaque,* ὀσχεὸν, *ſcrotum.*

Hactenus

Hactenus propria utriq; teſticulo & uelamenta & auxilia ſunt. Communis deinde utriq; teſti, omnibusq́; interioribus ſinus eſt, qui iam conſpicitur à nobis, (ὄσχεον Græci, ſcrotũ noſtri uocant) isq́; ab ima parte

Scrotum

mediis tunicis leuiter innexus, à ſuperiore tantum circundatus eſt. Sub hoc igitur plura uitia eſſe conſueuerunt, quæ modò ruptis tunicis, quas ab inguinibus incipere propoſui, modò his integris fiunt. Siquidem interdum uel ex morbo primum inflammatur, deinde poſtea pondere abrumpitur: uel ex ictu aliquo protinus rumpitur [a] *tunica, quæ diducere ab inferioribus*

¶ a peritonæo

partibus inteſtina debuit: tum pondere eò deuoluitur aut omentum, aut etiam inteſtinum: Atque ibi reperta uia, paulatim ab inguinibus in inferiores quoq; partes demiſſum, ſubinde neruoſas[b] *tunicas, & ob id eius rei patiẽtes diducit, ἐντεροκήλην & ἐπιπλοοκήλην Græci uocant: apud nos indecorum, ſed commune his Herniæ nomen eſt.*

¶ b tunicas, & eius rei patiẽtes diducit, ob id ἐντεροκήλην

Deinde ſi deſcendit omentum, nunquam in ſcroto tumor tollitur, ſiue inedia fuit, ſiue corpus huc illúcue conuerſum, aut [c] *aliquo modo collocatum.*

¶ c alio quouis modo collocatum eſt.

Itemq́;, ſi retentus eſt ſpiritus, non magnopere increſcit: tactu uerò inæqualis eſt, & mollis, & lubricus. At ſi inteſtinum quoque deſcendit, tumor is ſine inflammatione modò minuitur, modò increſcit, eſtq́; ferè ſine dolore: & cùm conquieſcit aliquis, aut iacet, interdũ ex toto [d] *deſidit, interdum ſic diuiditur, ut in ſcroto exiguæ reliquiæ maneant:* [e] *At ſi clamore & ſatietate, & ſi ſub aliquo pondere is homo nixus eſt, creſcit: frigore omui contrahitur, calore * diffunditur: Eſtq́; tum ſcrotum & rotundum, & tactu leue, idq́; quod ſubeſt, lubricum eſt: ſi preſſum eſt, ad inguen reuertitur, dimiſſumq́; iterum cum quodam quaſi mur-*

¶ d deſinit, interdum ſic diſcutitur,

¶ e At clamore

* diſtenditur.

murc

*mure deuoluitur. Et id quidem in leuioribus malis euenit. Nonnunquam autem ſtercore * accepto uaſtius tumet, retroq; compelli non poteſt: adfert tum dolorem & ſcroto, & inguinibus, & abdomini: nonnunquam ſtomachus quoque affectus, primum ruffam bilem per os reddit, deinde uiridem, quibuſdam etiam nigram. Integris uero membranis interdum eam partem humor*[f] *diſtringit. Atque eius quoque ſpecies duæ ſunt. Nam uel inter tunicas is increſcit, uel in membranis, quæ ibi circa uenas & arterias ſunt, ubi*[g] *hæ grauatæ occaluerunt. Ac ne ei quidem humori, qui inter tunicas eſt, una ſedes eſt. Nam modo inter ſummam & mediam, modo inter mediam & imam conſiſtit. Græci communi nomine quicquid eſt, ὑδροκήλην adpellant: noſtri ut ſcilicet nullis diſcriminibus ſatis cognitis, hoc quoque ſub eodem nomine, quo*[h] *priora habent. Signa autem quædam communia ſunt, quædam propria. Communia, quibus humor deprehenditur. Propria, quibus locis humorem ſubeſſe*[i] *dicimus: ſi tumor eſt nunquam ex toto ſe remittens, ſed interdũ leuior, aut propter famẽ, aut propter febriculam, maximeque in pueris: iſq; mollis eſt, ſi non nimius humor ſubeſt. At ſi is uehementer increuit, renititur ſic ut uter repletus, &*[k] *arte aſtrictus: Venæ quoque in ſcroto inflantur, & ſi digito preſſimus cedit humor, circumfluenſque, id quod non premitur attollit: & tanquam in uitro cornúue per ſcrotum apparet: iſq; (quantum in ipſo eſt) ſine dolore eſt. Sedes autem eius ſic deprehenditur: Si inter ſummam mediamq; tunicam eſt, cum digitis duobus preſſimus, paulatim humor inter eos reuertens ſubit: ſcrotum ipſius albidius eſt: Si ducitur, aut nihil, aut paruulum intenditur: teſticu*

ſticu

* *cõcepto Al.*

¶ *f diſtendit. aut diſtringit intelligitur ex diſtẽtionis ſenſu.*

¶ *g has genitæ (Aetius ἐπιγεννητὸν χιτῶνα vocat) occaluerunt*

¶ *h propiora, Cod.*

¶ *i dicimus: humor ſic deprehenditur: Si. Cod.*

¶ *k arctè*

*ſticulus ea parte neq; *uiſu, neq; tactu ſentitur. At ſi ſub media tunica eſt, intētum ſcrotum magis ſe attollit, adeo, ut ſuperior coles ſub tumore eo deliteſcat. Præter hæc, æque integris tunicis ramex innaſcitur* (κιρσοκήλην Græci appellāt) *cum uenæ intumeſcunt. Hæ quoque intortæ conglomerataéq; ad ſuperiorem partem, uel ipſum ſcrotum implent, uel mediam tunicam, uel imam. Interdum etiam ſub ima tunica circa ipſum teſticulum neruumq; eius increſcunt. Ex his eæ quæ in ipſo ſcroto ſunt, oculis patent: hæ uerò quæ mediæ imæ'ue tunicæ inſident, ut magis conditæ, non æquè quidem cernuntur, ſed tamen etiam uiſui ſubiectæ ſunt, * præterquàm quòd & tumoris aliquid eſt, pro uenarum magnitudine & modo: & id præmenti magis renititur, ac per ipſos uenarum toros inæquale eſt: & qua parte id eſt, teſticulus magis iuſto dependet. Cum uero etiam ſuper ipſum teſticulum neruūq; eius, id malū increuit, aliquāto longius teſticulus ipſe deſcendit, minorq; altero fit, utpote alimento amiſſo. Raro, ſed aliquando caro quoque inter tunicas increſcit,* σαρκοκήλην *Græci uocant. Interdū etiam ex inflammatione tumet ipſe teſticulus, ac febres quoq; adfert, & niſi celeriter ea inflammatio conquieuit, dolor ad inguina atq; ilia peruenit, parteſq; hæ intumeſcunt:[l] neruus ex quo teſticulus dependet, plenior fit, ſimulq; indureſcit. Super hæc, inguen quoque nonnunquam[m] uarices implent,* βουβωνοκήλην *adpellant.*

De teſticulorum curationibus communibus, & primò de inciſione & curatione inguinis, vel ſcroti. Cap. XIX.

His cognitis, de curatione dicendum eſt, in qua quædam communia omniū ſunt, quædā propria

** niſu vel nixu.*

Ramex, κιρσοκήλη.

** præterquàm etiam quòd*

Σαρκοκήλη propriè glanduloſæ teſtium carnis incrementum.

¶ l κρεμαστήρ.

¶ m Ramices planè legend. Nam βουβωνοκήλη, inguinis ramex, vt cap. 24. eſtque prolapſus inteſtini, aut omenti, aut vtriúſque in inguē: fitque rupto, aut extēſo peritonæo. lege Aeginetam lib. 3. cap. 53.

ſingulorũ. Prius de communibus dicã. Loquar autem nunc de his, quæ ſcalpellũ deſiderant. Nam quæ uel ſanari nõ poßint, uel aliter nutriri debeãt dicẽdũ erit,[a] ſimul ad ſpecies ſingulas uenero. Inciditur autem interdum inguen, interdum ſcrotum. In utraq; curatione, homo ante[b] triduum bibere aquã, pridie abſtinere etiam à cibo debet, ipſo autem die collocari ſupinus: deinde ſi inguen incidendum eſt, idq; iam pube contegitur, antè radendum eſt, & tum extento ſcroto, ut cutis inguinis intenta ſit, id incidendum ſub imo uentre, qua cum abdomine tunicæ inferiores committuntur. Aperiendum autem audacter eſt, donec ſumma tunica, quæ ipſius ſcroti eſt, incidatur, perueniaturq;[c] ad eam, qua media eſt plaga facta. Foramen deorſum uerſus ſubeſt. In id demittendus eſt ſiniſtræ manus digitus index, ut diductis interuenientibus mẽbranulis[d] ſimul laxet. Miniſter autem ſiniſtra manu comprehenſo ſcroto, ſurſum uerſus[e] eum debet extendere, & quammaximè ab inguinibus abducere: primum cum ipſo teſticulo (dum medicus omnes membranulas, quæ ſuper mediam tunicam ſunt, ſi digito diducere non poteſt, ſcalpello abſcindat) Deinde ſine eo, ut is[f] delapſus ipſi plagæ iungatur, digitóq; inde promatur, & ſuper uentrem cum duabus ſuis tunicis collocetur. Inde, ſi qua uitioſa ſunt, circuncidenda ſunt. In quibus cum multæ uenæ diſcurrant, tenuiores quidem præcidi protinus poſſunt: Maiores uerò antè longiore lino deligandæ ſunt, ne periculosè ſanguinem fundant. Sin media tunica uexata erit, aut ſub ea malũ increuerit, excidenda erit, ſic ut altè ad ipſum inguen præcidatur. Infrà tamen non tota demenda eſt. Nam quod ad baſim teſticuli uehementer cum ima tunica connexum

[a] ſimulac ad
[b] triduo
[c] ad eam quæ media eſt. Plaga facta, foramen, cod.
[d] ſinum
[e] eam: aut id
[f] elapſus

xum eſt, excidi ſine ſummo periculo non poteſt. Itaq; ibi relinquendum eſt. Idem in ima quoq; tunica, ſi læſa eſt faciendum eſt. Sed non à ſumma inguinis plaga uerum infrà paulum ea abſcindenda, ne læſa abdominis membrana inflammationes moueat. Neq; tamē nimiū ex ea ſurſum relinquendum eſt, ne poſtea ſinuetur, & ſedem eidē malo præſtet. Purgatus ita teſticulus per ipſam plagā, cum uenis & arteriis, & neruo ſuo* leuiter demittendus eſt, uidendumq́;, ne ſanguis in ſcrotum deſcendat, neue concretus aliquo loco maneat. Quæ ita fient, ſi uenis uinciēdo medicus proſpexerit: lina quibus capita earū continebuntur, extra plagam dependere debebunt, quæ pure orto ſine ullo dolore excident. Ipſi autem plagæ iniiciēdæ duæ fibulæ ſunt, & inſupèr medicamentum quo[g] glutinentur. Solet interdum ab altera ora neceſſarium eſſe aliquid excidi, ut cicatrix maior & latior fiat: Quod ubi incidit, linamenta ſupèr non[h] fulcienda, ſed leuiter tantum ponenda ſunt, ſupráq; ea quæ inflammationem repellāt, id eſt, ex aceto uel lana ſuccida uel ſpongia. Cætera eadem quæ ubi pus moueri debet, adhibenda ſunt. At cum[i] infrà incidi oportet, reſupinato homine ſubiicienda ſub ſcroto ſiniſtra manus eſt, deinde id uehementer apprehendendum, & incidendum. Si paruulum eſt quod nocet, modice, ut tertia pars integra ad ſuſtinendum teſticulum infrà relinquatur. Si maius eſt, etiam amplius, ut paulum tantummodo ad imum, cui teſticulus inſidere poſſit, integrum maneat. Sed primo rectus ſcalpellus, quamleuiſſima manu teneri debet, donec ſcrotum ipſum diducat. Tum inclinandus mucro eſt, ut* tranſuerſa membrana ſecet, quæ inter ſummam mediámque tunicam ſunt. At ſi*

* Al. itaque
* leniter
¶ g glutinetur
¶ h farcienda
¶ i inguen
* tranſuerſas membranas

uitium in proximo eſt, mediam tunicam attingi non oportet. Si ſub illa quoq; conditur, etiam illa inciden-da eſt, ſic ut tertia quoq;, ſi illa uitium tegit.[l] Vbicun-que repertum malum eſt, miniſtrum ab inferiore par-te exprimere moderate ſcrotum oportet, medicũ di-gito, manubriolo, uel ſcalpello diductam inferiorem partem tunicæ extrà collocare: deinde eam ferramen-to[m], quod ad ſimilitudinẽ curuum uocant, incidere, ſic ut in[n] eadem intrare duo digiti index & medius poſ-ſint. His deinde[o] cõiectis, excipienda reliqua pars tu-nicæ, & inter digitos ſcalpellus immittendus eſt: exi-mendumq́;, aut effundendum quicquid eſt noxiũ. Quã-cunq; autem tunicam quis uiolauit, illam quoq; debet excidere, ac mediã quidẽ (ut ſuprà dixi) [p] quàm altiſ-ſime ab inguine, imam autem paulo infrà. Cæterũ an-tequam excidantur, hæ quoq; uinciri lino[q] ſummè de-bent, & eius lini capita extra plagã relinquẽda ſunt, ſicut in[r] aliis quoq; uenis, quæ id requiſierint. Eo facto teſticulus intus reponẽdus eſt, oræq́; ſcroti ſuturis in-ter ſe committendæ: neq; paucis, ne parum glutinen-tur & longior fiat curatio: neq; multis, ne inflamma-tionem augeant. Atq; hic quoq; uidendum eſt, ne quid in ſcroto ſanguinis maneat. Tum imponenda glutinan tia ſunt. Si quando autem in ſcrotum ſanguis deflu-xit, aliquid'ue concretum ex eo decidit, incidi ſubter id debet, purgatóque eo, ſpongia acri aceto madens circundari. Deligatur autem uulnus omne, quod ex his cauſsis factum eſt. Si dolor nullus eſt, quinq; primis diebus non eſt reſoluendum, ſed bis die tantum aceto[s] irrorãda lana uel ſpongia. Si dolor eſt, tertia die re-ſoluendum, & ubi[t] fibulæ ſunt, hæ incidendæ, ubi linamentum, id mutandum eſt: roſaq́; & uino made*

facien

¶ l Hæc curationis pars ſpectat ad ὑδροκήλας, abſceſſus ſuppuratos, alióſque id genus affectus ſcroti.

* digitis, manubrioló ve ſcalpelli tunicæ.

¶ m quod à ſimilitudine Coruum

¶ n in eandem. hoc non eſt in antiquo.

¶ o confectis, cod.

¶ p quàm altiſsimè ad inguen, vt ſupra dixit: vt altè ad ipſum inguen præcidatur.

¶ q ſummæ

¶ r in illis

¶ s irrorandum, cod.

¶ t ἀγκτῆρες, nodi fili traiecti.

faciendum id, quod imponitur. Si inflammatio increſcit, adiiciendum prioribus cataplaſma ex lēticula & melle, uel ex malicorio, quod in auſtero uino coctum ſit, uel ex his miſtis. Si ſub his inflāmatio non cōquierit, poſt diem quintum multa calida aqua uulnus fouēdum, donec ſcrotū ipſum & extenuetur, & rugoſius fiat. Tum imponēdum cataplaſma ex triticea farina, cui reſina pinea adiecta ſit. Quæ ipſa ſi robuſtus cura tur, ex aceto: ſi tener, ex melle coquēda ſunt. Neq; dubiū eſt, quodcunq; initium fuit, ſi magna inflammatio* * vitium, cod. *eſt, quin ea, quæ pus mouent, imponenda ſint. Quód ſi pus in ipſo ſcroto ortum eſt paulum id incidi debet, ut exitus detur. Linamentumq; eatenus imponendū eſt, ut foramen tegat. Inflammatione finita, propter neruos* priore cataplaſmate, dein cerato utendum eſt.* * propiore planè legēd. vt & vetus Codex oſtendit. *Hæc proprie ad eiuſmodi uulnera pertinent. Cætera & in curatione, & in uictu ſimilia his eſſe debent, quæ in alio quoque uulnerum genere præcepimus.*

De Inteſtini curatione. Cap. XX. ἐντεροκήλης curatio

H*Is propoſitis ad ſingulas ſpecies ueniendum eſt: ac ſi cui paruulo puero*[a] *inteſtinum deſcendit, ante ſcalpellum experienda*[b] *iunctura eſt. Faſcia eius rei cauſa fit, cui imo loco pila aſſuta eſt ex panniculis facta, quæ ad repellendum inteſtinū ipſi illi ſubiicitur, deinde reliqua faſciæ pars arctè circundatur: ſub quo ſæpe & intus compellitur inteſtinum, & inter ſe tunicæ glutinantur. Rurſus ſi ætas proceſſit, multúmque inteſtini deſcendiſſe ex tumore magno patet, adiiciūturq;*[c] *dolor & uomitus (quæ ex ſtercore, & ex cruditate, eò delapſo ferè accidūt) ſcalpellum adhiberi ſine pernicie non poſſe manifeſtum eſt. Leuandum tantummodo malum, & per alias curationes extrahen-*

¶ a maximè τυφλὸν, i. cæcum.

¶ b peritonæi rupti. laxatum iunctura non eget.

¶ c dolores, cod.

dum eſt. Sanguis mitti ex brachio debet, deinde, ſi uires patiuntur, imperanda tridui abſtinentia eſt: ſi minus, certè pro ui corporis quàm * longiſsimè. Eodem uerò tempore ſupèr habendum cataplaſma ex lini ſemine, quod antè aliquis ex mulſo decoxerit. Poſthæc & farina hordeacea cum reſina iniicienda, & is demittẽdus in ſolium aquæ calidæ, cui oleum quoq; adie[illegible] ſit, dandumq́; aliquid cibi * lenis calidi. Quidam [illegible] aluum ducunt. Id ducere aliquid in ſcrotum pote[illegible]cere ex eo non poteſt. Per ea uerò, quæ ſuprà [illegible]nt, leuato malo, ſi quando aliàs dolor reuer[illegible]m erunt facienda. Sine dolore quoq;, ſi mul[illegible]olapſa ſunt, ſecari ſuperuacuum eſt: non [illegible]on poßint (niſi tamen id inflam[illegible]) ſed quò repulſa inguinibus immorẽtur, ibiq́; tumorem excitent: atq; ita fiat mali non finis, ſed mutatio. At in eo quem ſcalpello curari oportebit, ſimulatq; ad mediam tunicam uulnus in inguine factum peruenerit, duobus hamulis ea iuxta ipſas oras adprehẽdi debebit, dum eductis omnibus membranulis medicus eam liberat. Neq; * enim cũ periculo læditur, quæ * excidenda eſt, cum inteſtinum eſſe niſi ſub ea nõ poßit. Vbi * deducta autẽ erit, ab inguine uſq; ad teſticulum incidi debebit, ſic, ne * ipſe lædatur: tum excidi. Ferè tamẽ hanc curationẽ puerilis ætas, & modicum malum recipit. Si uir robuſtus eſt, maiusq́; id uitiũ eſt, extrahi teſticulus nõ debet, ſed in ſua ſede permanere. Id hoc modo fit: Inguen eadem ratione uſq; ad mediã tunicam ſcalpello aperitur, eaq́; tunica eodem modo duobus hamis excipitur, ſic ut à miniſtro teſticulus eatenus contineatur, ne per uulnus exeat: tum ea tunica deorſum uerſus ſcalpello inciditur, ſub eaq́; index

* longiſſima

* leuis

* enim nõ niſi cum

* incidenda Alij.

* deducta, eod.

* u ipſe

dex

dex digitus ſiniſtræ manus ad imum teſticulum demittitur, eumq́; ad plagam compellit. Deinde *dextræ manus duo digiti, pollex atque index, uenam & arteriam, & neruum, tunicamq́; eorum à ſuperiore tunica diducunt.* Quod *ſi aliquæ membranulæ prohibent, ſcalpello reſoluuntur, donec ante oculos tota iam tunica ſit.* Exciſis *quæ excidenda ſunt, repoſitoq́; teſticulo, ab ora quoque eius uulneris quod in inguine eſt, demenda* [d] *habenula paulò latior eſt, quò maior plaga ſit, & plus creare carnis poſſit.* ¶ d *Vide ſuprà cap. 7.*

De Omenti curatione. Cap. xxi.

A*T ſi omentum deſcendit, eodem quidem modo, quo ſuprà ſcriptum eſt, aperiendum inguen, diducendæq́; tunicæ ſunt. Conſiderandum autem eſt, maiórne is modus, an exiguus ſit.* Nã *quod paruulum eſt, ſuper inguen in aluum uel digito, uel auerſo ſpecillo repellendum eſt. Si plus eſt, ſinere oportet dependere, quantum ex* [a] *utero prolapſum eſt, idq́; adurentibus medicamentis illinere, donec emoriatur & excidat.* Quidam *hic quoq; duo lina acu traiiciunt, biniſq́; ſingulorum capitibus diuerſas partes aſtringunt: Sub quo æquè, ſed tardius emoriatur. Adiicitur tamen hic quoq; celeritati, ſi omentum* * *ſuper uinculum illinitur medicamẽtis quæ ſic exedunt, ne erodãt,* σηπτικὰ Græ*ci uocant.* Fuerunt *etiam qui omentum forfice præciderent, quod in* [b] *paruulo non eſt neceſſarium. Si maius eſt, poteſt profuſionẽ ſanguinis facere. Siquidem omẽtum quoq; uenis quibuſdam etiam maioribus illigatum eſt.* Neq; *uerò ſi* * *diſcuſſo uentre id prolapſum forfice præciditur, cùm & emortuum ſit, & aliter tutius auelli non poſſit, inde huc exemplum transferendum eſt.* Vulnus *autẽ curari, ſi* * *relictum omẽtum eſt,*

Margin notes: ἐπιπλοκήλαι. ¶ a *ventre, aluo* * *ſupra* σηπτικὰ ¶ b *malo* * *diſciſſo* * *reductum* *Alij*

ſutura debet. Si id amplius[e] *fuit & extrà emortuum eſt, exciſis oris, ſicut ſuprà propoſitũ eſt.*[f] *Si uerò humor intus eſt, incidendum eſt in pueris quidem inguen, niſi in his quoq;*[g] *liquoris eius maior modus prohibet: in uiris uerò, & ubicunq; multus humor ſubeſt, ſcrotum. Deinde ſi inguen inciſum eſt,*[h] *eo protractis tunicis humor effundi debet. Si ſcrotum, & ſub hoc*[i] *protinus uitium eſt, nihil aliud quàm humor eſt effundendus, abſcidendæq;*[k] *membranæ ſunt, ſi quæ eum continuerunt: deinde eluendum id ex aqua, quæ uel ſalem adiectum, uel nitrum habeat: ſi ſub media, imâue tunica, totæ hæ extra ſcrotum collocandæ, excidendæq; ſunt.*

De Ramicis curatione. Cap. XXII.

Ramex autem, ſi ſuper ipſum ſcrotum eſt, adurẽdus eſt tenuibus & acutis ferramentis, quæ ipſis uenis infigantur, cum eo ne amplius quàm has urant: maximeq; ubi inter ſe implicatæ glomerantur, eò ferrum id admouendum eſt, tum ſuper farina ex aqua frigida ſubacta iniicienda eſt, utendumq; eo uinculo, quod idoneum eſſe ani curationibus[a] *poſui. Tertio die lenticula cum melle imponenda eſt, pòſt eiectis cruſtis ulcera melle purganda, roſa implenda, ad cicatricem aridis linamentis perducenda ſunt. Quibus uerò ſuper mediam*[b] *tunicam uenæ tument, incidendum inguen eſt, atq; tunica*[c] *promouenda, ab eáq; uenæ digito, uel manubriolo ſcalpelli ſeparandæ. Qua parte uerò inhærebunt, & ab ſuperiore, & ab inferiore parte lino uinciendæ, tum ſub ipſis uinculis præcidendæ, reponendusq; teſticulus eſt. At ubi ſupra tertiam*[d] *tunicam ramex inſedit, mediam excidi neceſſe eſt: Deinde, ſi duæ treſue uenæ tument, & ita pars*[e] *aliqua obſidetur,*

¶ e *fluit*, cod.
¶ f Curatio ὑδροκήλης
¶ g *id liquoris*, cod.
¶ h *eà*
¶ i i. *protenus*
¶ k ἐπιγεννητοὺς χιτῶνας intelligit.
κιρσοκήλη
¶ a Lib. 6. cap. 18. de Cõdylomate
¶ b ἐρυθροειδῆ
¶ c *producenda & proferenda*
¶ d δαρτὸν
¶ e *aliqua eius tunicæ*

ſidetur, ut [f] *maiore uitio uacet, idem faciendum quod ſuprà ſcriptum eſt, ut ab inguine & à teſticulo deligatæ uenæ præcidantur, iſq; condatur. Sin* [g] *totum id ramex obſederit, per plagam demittendus digitus index erit, ſubiiciendusq́; uenis, ſic ut paulatim protrahat æquè adducẽdo, donec is teſticulus par alteri fiat. Tum fibulæ oris ſic* [h] *uinciendæ, ut ſimul eas quoq; uenas comprehendant. Id hoc modo fit: Acus ab exteriore parte oram uulneris perforat. Tum non per ipſam uenam, ſed per membranam eius immittitur, per eamq́; in alteram oram compellitur. Venæ uulnerari non debent, ne ſanguinem fundant. Membrana ſemper inter has uenas eſt, ac neque periculum affert, &* [i] *filo comprehenſas illas abundè tenet. Itaq; etiam ſatis eſt, duas fibulas eſſe: tũ uenæ quæcunq; protractæ ſunt in ipſum inguen,* [k] *aduerſo ſpecillo comprehendi debẽt. Soluẽdi fibulas tempus inflammatione finita, & purgato uulnere eſt, ut* [l] *unà ſimul & oras & uenas cicatrix deuinciat. Vbi uerò inter imam* [m] *tunicã & ipſum teſticulum, neruumq́; eius ramex ortus eſt, una curatio eſt, quæ totũ teſticulum abſcindit. Nam neq; ad generationem quicquam is confert, & omnibus indecore, quibuſdam etiam cum dolore dependet. Sed tum quoq; inguen incidendum, media tunica promenda, atq; excidenda eſt: idem in ima faciendum,* [n] *neruusq; ex quo teſticulus dependet, præcidendus. Poſt id uenæ & arteriæ ad inguen lino deligandæ, & infra uinculum abſcindendæ ſunt.*

¶ f maiore ſui parte. Al. maior
¶ g totam tunicam
¶ h iniiciendæ, cod.
¶ i filum
¶ k auerſo ſpecillo compelli, cod.
¶ l ima, cod.
¶ m quæ ἐπιδιδυμίς.
¶ n κρεμαστῆρ

De Carne quæ inter tunicas teſticulorũ concreuit, & de neruo indurato. Cap. XXIII.

Σαρκοκήλης curatio

CAro quoq; ſi quando inter tunicas concreuit, nihil dubij eſt quin eximenda ſit: ſed id ipſo ſcroto

inciſo fieri, commodius eſt. At ſi neruus induruit, curari res neq; manu, neque medicamento poteſt. [a] *Vrgent enim febres ardentes, & aut uirides, aut nigri uomitus: præter hæc ingens ſitis, & linguæ aſpritudo, fereq́; à die tertio ſpumans bilis aluo cum roſione redditur. Atq; neq; aſſumi facilè cibus, neque contineri poteſt, neque multo pòſt extremæ partes frigeſcunt, tremor oritur, manus ſine* [b] *ratione extendũtur, deinde in fronte frigidus ſudor, eumq́; mors ſequitur.*

¶ a *Si manu curando vulneretur.*

¶ b *ἀλόγως Hipp.*

βουβωνοκήλης curatio

De Ramice inguinis. Cap. XXIIII.

VBi uerò in ipſo inguine ramex eſt, ſi tumor modicus eſt, ſemel incidi: ſi maior, duabus lineis debet, ut medium excidatur: deinde non extracto teſticulo, ſicut inteſtinis quoque prolapſis interdum fieri docui, colligendæ uenæ uinciendæq; ubi tunicis inhærebunt, & ſub his nodis præcidendæ ſunt. Neque quicquam noui curatio uulneris eius requirit.

Ad tegendam glandem colis, ſi nuda eſt. Cap. XXV.

Hoc vitium περιφίμωσις, Vide lib.6.ca. 18.

*AB his ad ea tranſeundum eſt, quæ in cole ipſo fiunt, in quo ſi glans nuda eſt, uultq; aliquis eam decoris cauſſa tegere, fieri poteſt: ſed expeditius in puero quàm in uiro: In eo cui id naturale eſt, quàm in eo, qui quarundam gentium more circunciſus eſt: In eo cui glans parua iuxtaq; eam cutis, ſpatioſior uerò ipſe coles eſt, quàm in quo contraria his ſunt. Curatio autem eorum, quibus id naturale eſt, eiuſmodi eſt: Cutis circa glandem * apprehenditur, & extenditur, donec illam ipſam condat, ibiq; deligatur: Deinde iuxta pubem in orbẽ* [a] *tergus inciditur, donec coles nudetur: magnaq; cura cauetur ne uel urinæ iter, uel uenæ, quæ ibi ſunt, incidantur. Eo facto cutis ad uin*

* *prehenditur, cod.*

¶ a *cutis penis*

ad uinculum inclinatur, nudaturq́; circa pubem uelut circulus, * *eoq́; linamenta dantur, ut caro increſcat & id impleat, ſatisq́; uelamenti ſuprà latitudo plagæ* * *præſtat. Sed donec cicatrix ſit, uinctum eſſe id debet, in medio tantum relicto exiguo urinæ itinere. At in eo qui circunciſus eſt, ſub circulo glandis ſcalpello diducenda cutis ab interiore cole eſt.*[b] *Non ita dolet, quia ſummo ſoluto, deduci deorſum uſque ad pubem manu poteſt: Neque ideo ſanguis profluit. Reſoluta autē cutis rurſus extēditur ultra glandē: Tum multa frigida aqua fouetur,*[c] *emplaſtrūq́; circū datur, quod ualentem inflammationem reprimat, Proximiſque diebus ut propè à fame uictus eſt, (ne forte*[d] *eam partem ſatietas excitet) ubi iam ſine inflammatione eſt, deligari debet à pube uſque circulum: Super glandem autē aduerſo emplaſtro impoſito induci. Sic enim fit, ut inferior pars glutinetur, ſuperior ita ſaneſcat ne inhæreat.*

* *ſuper eoq́;*
* *præſtet*
¶ b *Non ita verò dolet: nēpe cum glans detegitur.*
¶ c *emplaſtróque circundatur, quod valenter, Cod.*
¶ d *eam (nēpe inflammationem) parti*

Quomodo glans penis contecta aperiri poſsit.

φίμωσις

Contrà ſi glans ita contecta eſt, ut nudari nō poſſit, quod uitium Græci φίμωσιν *adpellant, aperienda eſt. Quod hoc modo fit: Subter à ſumma ora cutis inciditur recta linea uſque ad*[a] *frænum, atque ita ſuperius tergus relaxatum cedere retro poteſt. Quòd ſi parum ſic profectum eſt, aut propter anguſtias, aut propter duritiem tergoris, protinus triangula forma cutis ab inferiore parte excidenda eſt, ſic ut uertex eius ad frænum, baſis in tergo extremo ſit. Tum ſuperdanda linamenta ſunt, aliaq́; medicamenta quæ ad ſanitatem perducant. Neceſſarium autem eſt, donec cicatrix ſit conquieſcere. Nam ambulatio atterendo ulcus ſordidum reddit.*

¶ a *δισμὸν Galen.*

Infibu

Infibulandi ratio.

INſibulare quoq; adoleſcentulos interdum uocis, in-
ἀγκτηριασμὸς *terdum ualetudinis cauſſa quidam conſuerũt.* Eiuſq; *hæc ratio eſt : Cutis quæ ſuper glandem eſt, extendi-*
* perforetur *tur, notaturq́; utrinq; à lateribus atramẽto quà *per-*
foratur, deinde remittitur. Si ſuper glandem notæ re-
* infrà, cod. *uertuntur, nimis adprehenſum eſt, & * ultrà notari debet. Si glans ab ipſis libera eſt, is locus idoneus fibulæ eſt. Tum quà notæ ſunt, cutis acu filum ducente tranſuitur, eiuſq; fili capita inter ſe deligantur, quotidieq́; id mouetur, donec circa foramina cicatriculæ*
* inditur, quæ quo lenior, eo melior eſt, cod. *fiant. Vbi hæ confirmatæ, exempto filo fibula *additur, quæ quo melior, eo lenior eſt. Sed hoc quidem ſæpius inter ſuperuacua, quàm inter neceſſaria eſt.*

De vrinæ reddendæ difficultate, & de Calculo, curationibúſq; eorum. Cap. XXVI.

Vide Aeginetam lib. 6. cap. 59.

RES uerò interdum cogit emoliri manu urinam, cùm illa non redditur, aut quia ſenectute iter eius collapſum eſt, aut quia calculus, uel concretum aliquid ex ſanguine intus ſe oppoſuit. Ac mediocris quoque inflammatio ſæpe eam reddi naturaliter prohibet. Idq́; non in uiris tantummodo, ſed in fœminis quoque interdum neceſſarium eſt. Ergo æneæ fiſtulæ fiunt, quæ ut omni corpori ampliori minoriq́; ſufficiant, ad mares tres, ad fœminas duæ medico habendæ ſunt. Ex uirilibus maxima decem & quinque eſt digitorum : media, duodecim: minima, nouem. Ex muliebribus, maior nouem: minor, ſex. Incuruas uerò eſ-
* leuéſque *ſe eas paulùm, ſed magis uiriles, oportet, leuéſque admodum : ac neque nimis plenas, neque nimis tenues. Homo tum reſupinus, eo modo quo in curatione ani figuratur, ſuper ſubſellium, aut lectum collocandus eſt.*

Medicus

Medicus autem à dextro latere ſiniſtra quidem manu colem maſculi continere, dextra uerò fiſtulam demittere in iter urinæ debet. Atq; *ubi ad ceruicem ueſicæ uentum eſt, ſimul cum cole fiſtulã inclinatam in ipſam ueſicãm compellere, eamq; urina reddita recipere. Fœmina breuius urinæ ſimiliter & rectius* [a] *iter habet, quod mammulæ ſimile inter imas oras ſuper* [b] *naturale poſitum, non minus ſæpe auxilio eget,* [c] *aliquanto minus difficultatis exigit.* Nonnunquam *etiam prolapſus in ipſam fiſtulam calculus, qui ſubinde ea* [d] *extenuatur, non longè ab exitu inhæreſcit.* Eum *ſi-fieri poteſt, oportet* * *uellere uel oriculario ſpecillo, uel eo ferramento, quo in ſectione calculus protrahitur. Si id fieri non potuit,* [e] *cutis extrema quamplurimum attrahenda, & condita glande lino uincienda eſt, deinde à latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximẽdus eſt, tum* [e] *cutis remittenda. Sic enim fit, ut inciſum colem integra pars cutis contegat, & urina naturaliter profluat.*

¶ a meatus vrinarius, οὐρήθρα, de quo vide c.1.lib.4. infra & fiſtulam vocat.
¶ b ſuper vuluæ ceruicem
¶ c ſed aliq. exhibet
¶ d vrina: vel ſubaudi.
* *euellere*
¶ e præputij

Quæ curatio calculoſis adhibeatur.

λιθίασις eiusq; Chirurgia

CVM *ueſicæ uerò calculiq; facta mentio ſit, locus ipſe exigere uidetur, ut ſubiiciam, quæ curatio calculoſis, cum aliter ſuccurri non poteſt, adhibeatur:* Ad *quam feſtinare, cum præceps ſit, nullo modo conuenit: ac neq; omni tempore, neq; in omni ætate, neq; in omnĩ uitio id experiendum eſt: ſed ſolo* Vere *in eo corpore, quod iam nouem annos, nondum quatuordecim exceſsit, & ſi tantum mali ſubeſt, ut neque medicamentis uinci poſsit, neque etiam trahi poſſe uideatur, quominus interpoſito aliquo ſpatio interimat.* Non * *quo non interdum etiam temeraria medicina proficiat, ſed quò ſæpius utique in hoc fallat, in quo plura*

* *quò tamen non, Cod.*

plura & genera & tempora periculi ſunt, quæ ſimul cum ipſa curatione proponam. Igitur ubi ultima experiri ſtatutum eſt, antè aliquot diebus uictu corpus præparandum eſt, ut modicos, ut ſalubres cibos, ut minime glutinoſos aſſumat, ut aquam bibat. Ambulandi uero inter hæc exercitatione utatur, quò magis calculus ad ueſicæ ceruicem deſcendat. Quod an inciderit, digitis quoque, ſicut in curatione docebo, [a] demiſſis cognoſcitur. Vbi eius rei fides eſt, pridie is puer in ieiunio continendus eſt, & tum loco calido curatio adhibenda, quæ hoc modo ordinatur: Homo præualēs & peritus in ſedili alto [b] conſidit, ſupinumq́; eum & [c] aduerſum ſuper genua ſua coxis eius collocatis comprehendit, [d] reductiſq́; eius cruribus, ipſum quoq; iubet manibus ad ſuos poplites datis [e] eos quam maxime poßit attrahere, ſimulq́; ipſe ſic [f] eos continet. Quòd ſi robuſtius corpus eius eſt qui curatur, duobus ſedilibus iunctis duo ualentes [g] inſidunt, quo & ſedilia & interiora crura inter ſe deligantur, ne diduci poßint. Tum is ſuper duorum genua eodem modo collocatur, atque alter (prout conſedit) ſiniſtrum crus eius, alter dextrum, ſimulq́; ipſe poplites ſuos attrahit. Siue autem unus, ſiue duo continent, ſuper humeros eius ſuis pectoribus incumbunt. Ex quibus euenit, ut inter ilia ſinus ſuper pubem ſine ullis rugis ſit extentus, & in anguſtum cōpulſâ ueſicâ, facilius calculus capi poßit. Præter hæc etiamnum à lateribus duo ualentes obiiciuntur, qui circunſtantes, [h] leuare uel unum uel duos qui puerum continent, non ſinunt. Medicus deinde diligenter unguibus circunciſis, * atque ſiniſtra manu

¶ a nempe in anum, ut docet infra

¶ b conſidet

¶ c auerſum: aut aduerſum reſpectu Medici, non Miniſtri

¶ d Crus ducitur extenſione: reducitur flexione, qua genu attollitur popleſq́; attrahitur. Aeger ſuis poplitibus manus ſubiicit externus: Miniſter ipſas ſuis internus demiſſis comprehendit. Sic dextra manu utriuſq; uelut habena, crus dextrum ægroti, item ſiniſtrâ ſiniſtrū ſuſpenduntur atq; diuaricantur Miniſtri arbitrio.

¶ e ea nempe crura.

¶ f eas ſcilicet manus

¶ g inſident, qhorū & Al. quo -- deligentur.

¶ h leuari. Cod. ablenari. Alij labare.

* ſedet, atque ſiniſtræ manus duos digitos, Cod.

duos

*duos eius digitos, indicem & medium, leniter prius unum, deinde alterum in anum eius demittit, dextræq́; digitos ſuper imum abdomen leniter imponit, ne ſi utrinque digiti circa calculum uehementer concurrerint, ueſicam lædant. Neq; uero feſtinanter in hac re, ut in pleriſque, agendum eſt, ſed ita, ut quammaxime id tutò fiat. Nam læſa ueſica neruorum diſtentiones cum periculo mortis excitat. Ac primum circa ceruicem quæritur calculus. Ibi repertus minore negotio expellitur. Et ideo dixi, ne curandum quidem niſi cũ hoc indiciis ſuis cognitum eſt. Si uero aut ibi non fuit, aut receſſit retro, digiti ad ultimam ueſicam dantur, paulatimq́; dextra quoque manus eius ultrà translata ſubſequitur. Atque ubi repertus eſt calculus, qui neceſſe eſt in manus incidat, eò curioſius deducitur, quò minor * leuiorq́; eſt, ne effugiat, id eſt, ne ſæpius agitanda ueſica ſit. Ergo ultra calculum dextra ſemper manus eius opponitur, [a] ſiniſtræ digiti deorſum eum compellũt, donec ad ceruicem peruenitur: In quam ſi oblongus eſt, is compellendus eſt, [b] ut pronus exeat: ſi planus, ſic ut [c] tranſuerſus ſit: ſi quadratus, ut duobus [d] angulis ſedeat: ſi altera parte plenior, ſic ut prius ea qua tenuior ſit, euadat. In rotundo nihil intereſſe ex ipſa figura patet, niſi ſi [e] leuior altera parte eſt, ut ea antecedat. Cum iam eò uenit, [f] ut incidi ſuper ueſicæ ceruicem iuxta anum cutis plagâ lunatâ uſq; ad ceruicem ueſicæ debeat, cornibus ad coxas paulum ſpectantibus, deinde ea parte qua [g] ſtrictior ima plaga eſt, etiamnum ſub cute altera tranſuerſa plaga facien-*

* leuiorq́;

¶ a ſiniſtra digitis eum compellit, Cod.

¶ b vt ne pronus: nam hîc cõtra erectum diſtinguitur. iacens ouum oblongum pronum eſt: ſtans erectum. Pronus minimè, aut vix extrahi poſſet.

¶ c πλαγίως veniat, non in latitudinem, vulgò de cant.

¶ d Sedet binis angulis, immò quaternis, cùm per totam planam ſuperficiẽ iacet, nec in latus procũbẽs carinatur.

¶ e ſcribend. læuior.

¶ f expũge ut: & pro debeat repone debet.

¶ g plaga vnica, nõ tranſuerſa nec lunata, ſed obliquãdo per longitudinem nunc fit, nõ iuxta anũ, ſed digitis minimùm duobus à ſede, in interfœminæo (περιναιὸν Græci vocant) nec ea quidẽ in cõmiſſura (quæ τράμις, vel ὀῤῥὸς) ne fiat conuulſio, haudq́; vulnus coeat: Sed ad latus.

da eſt, qua ceruix aperiatur, donec urinæ iter pateat, ſic ut plaga paulo maior, quàm calculus ſit. Nam qui *meatum fiſtulæ, quam illo loco* οὐρίθραν Græci *uocāt, parum pateſaciunt, cum maiore periculo eôdem reuoluuntur: quia calculus iter, cum ui promitur, facit, niſi recipit.* Idq́; *etiam perniciosius eſt, ſi figura quoq; calculi uel aſpritudo aliquid cò contulit.* Ex quo *& ſanguinis profuſio, & diſtentio neruorũ fieri poteſt.* Quæ *ſi quis euaſit, multo tamen patentiorem fiſtulam habiturus eſt, rupta ceruice, quàm habuiſſet inciſa. Cum uero patefacta eſt, in conſpectum calculus uenit, in cuius* [h] *corpore nullum diſcrimen eſt.* Ipſe *ſi exiguus eſt, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi poteſt.* Si *maior iniiciendus à ſuperiore ei parte* [i] *uncus eſt, eius rei cauſſa factus.* Is *eſt ad extremum tenuis, in ſemicirculi ſpeciem retuſæ latitudinis: ab exteriori parte* [k] *leuis, qua corpori iungitur, ab interiori aſper, qua calculum attingit.* Isq́; *longior potius eſſe debet:* Nam *breuis* [l] *extrahendi uim habet.* [m] V*bi iniectus eſt, in utrunq; latus inclinãdus eſt, ut appareat calculus, & teneatur, quia ſi apprehenſus eſt, ille ſimul inclinatur.* Ideoq́; *eo* [n] *minimo opus eſt, ne cum adduci uncus cœperit, calculus intus effugiat, hic in orã uulneris incidat, eamq́; conuulneret.* In *qua re quod periculum eſſet, iam ſuprà propoſui.* V*bi ſatis teneri calculum patet, eodem penè momento triplex motus adhibendus eſt, in utrumq; latus, deinde extra, ſic tamen, ut leniter id fiat: paulumq́;* [o] *primo calculus attrahatur: quo facto, attollendus uncus* [p] *extremus eſt, uti intus magis maneat, faciliusq; illum producat.*

¶ h Hoc falſum, itaque legẽd. colore (vt in manuſcripto) aut, nonnullum diſcrimen eſt.

¶ i hic vncus anguſtioris cochlearis formã æmulatur: vocatur à lithotomis Crochet.

¶ k leuis.

¶ l Vncos tres habẽt ſola magnitudine differentes. Duobus ſimul vtũtur: maiore calculus attrahitur, extrahitur minore: aut breuioris loco ferramento vtũtur, quod vocant bec de cane, à roſtri anatis ſimilitudine. Ergò lego breuior. Alij tamen, breuis vim extrahendi non habet.

¶ m Quidam ita diſtingunt, vbi iniectus eſt in vtrumq; latus, inclinand.

¶ n eo minore, Cod. ¶ o paulumq́; primo calculus attrahitur: ¶ p vncus extremus, qua parte calculum venatur.

Quod

Quod ſi aliquando à ſuperiore parte calculus parum commodè comprehendatur, à latere erit apprehendendus. Hæc eſt ſimpliciſſima curatio. Sed uarietas rerum quaſdam etiamnum animaduerſiones deſiderat. Sunt enim quidam non aſperi tantummodo, ſed ſpinoſi quoq; calculi, qui per ſe quidē delapſi in ceruicem, ſine ullo periculo eximuntur. In ueſica uero non tuto uel hi conquiruntur, uel attrahuntur: quoniam ubi illam conuulnerarunt, ex diſtentione neruorū mortem maturant: multoq; magis, ſi ſpina aliqua ueſicæ inhæret, eamq; cū duceretur, duplicauit.[q] Colligitur autem *eo, quòd difficilius urina redditur, in ceruice calculum eſſe: eo quòd cruenta deſtillat, illum eſſe ſpinoſum, maximeq; id ſub digitis quoque experiendum eſt, neque adhibenda manus, niſi id conſtitit. Ac tum quoque leniter intus digiti obiiciendi, ne uiolenter promouēdo conuulnerent, tum incidendū. Multi hic quoque ſcalpello uſi ſunt. Meges (quoniam is infirmior eſt, poteſtq; in aliqua prominentia incidere, inciſoq; ſuper illa corpore, quà cauum ſubeſt, non ſecare, ſed relinquere quod iterum incidi neceſſe ſit)*[r] *ferramentum fecit rectum, in ſumma parte labroſum, in ima ſemicirculatum acutumq;. Id receptum inter duos digitos indicem ac medium ſupèr*[s] *pollice impoſito ſic deprimebat, ut ſimul cum carne, ſi quid ex calculo prominebat, incideret. Quo*[t] *cum ſequebatur, ut ſemel quantum ſatis eſſet, aperiret. Quocunque autem modo ceruix ea parte*[v] *ſacta eſt, leniter extrahi, quod aſperum eſt, debet, nulla propter feſtinationem ui admota.*

¶ q duplicauit, nempe tunicarum ſoluta vnitate.

¶ r Latū eſt & breue, labrūq; inter digitos cohibetur ne poſſit elabi: Acie ſemicirculatæ partis tantùm ſecat.

¶ s pollice impreſſo labrorū vertici.

¶ t conſequebatur

¶ v ſecta, vel patefacta.

Signa calculorum, vel arenoſorum, vel mollium.

AT calculus arenoſus, & antè manifeſtus eſt, quoniam & urina, quæ redditur, arenoſa eſt: & in ipſa curatione, quoniam inter ſubiectos digitos neq;[a] æque leniter renititur, & inſuper dilatatur. Item mollis calculus, & ex pluribus minutiſq;, ſed inter ſe parum aſtrictis compoſitus[b] indicatur, in ſe adtrahens quaſdam quaſi ſquamulas. Hos omneis leniter permutatis ſubinde digitorum uicibus ſic oportet[c] abducere, ne ueſicam lædant, néue intus aliquæ diſsipatæ reliquiæ maneant, quæ poſtmodũ[d] curationi difficultatem faciant. Quicquid autem ex his in conſpectum uenit, uel digitis, uel unco eximendum eſt. At ſi plures calculi ſunt, ſinguli protrahi debent, ſic tamen, ut ſi quis exiguus ſupererit, potius relinquatur. Siquidem in ueſica difficulter inuenitur, inuentuſq; celeriter effugit. Ita longa inquiſitione ueſica læditur, excitátque inflammationes mortiferas, adeo ut quidam ſecti, cum diu fruſtráq; per digitos ueſica eſſet agitata, deceſſerint. Quibus accedit etiam quòd exiguus calculus, ad plagam urina poſtea[e] promouente, excidit. Si quando autem is maior, non uidetur niſi rupta ceruice extrahi poſſe, findendus eſt: Cuius repertor Ammonius, ob id Lithotomos cognominatus eſt. Id hoc modo fit: Vncus iniicitur calculo, ſic ut facile eum[f] concuſſum quoque teneat, ne is retro reuoluatur. Tum[g] ferramentum adhibetur craſsitudinis modicæ, prima parte tenui, ſed retuſa[h], quod admotum calculum ex altera parte ictum findit: magna cura habita, ne aut ad ipſam ueſicam per ferramentum perueniat, aut calculi fractura ne quid incidat.

¶ a aquè, ſed leniter

¶ b indicatur, de ſe abſtrahẽs

¶ c adducere

¶ d curationis. malim curationi, vt ἐνοχλεῖν τῇ θεραπείᾳ exprimatur.

¶ e promouetur, & excidit, eod.

¶ f Al. concuſſus.

¶ g Nũc vtũtur forcipe, cuius brachia implicata coeunt vno ter alterũ ineunte: quorũ & ora acuta calculum apprehenſum citra periculum concudunt.

¶ h Aliâs, quod admotũ calculum, ex-veſicam ferram-

De calculis fœminarum.

Hæ

HAec uero curationes in fœminis quoque ſimiles ſunt de[a] quibus tamen parum, proprie quædam dicenda ſunt. Siquidem in his ubi paruulus calculus eſt, ſcalpellus ſuperuacuus eſt,[b] quia is urinam in ceruicem non compellit, quæ & breuior, quàm in maribus, & laxior eſt. Ergo & per ſe ſæpe excidit, & ſi in[c] primo quod eſt anguſtius inhæret,[d] eodem tamen unco ſine ulla noxa educitur. At in maioribus calculis neceſſaria eadem curatio eſt. Sed uirgini[e] ſubiici digiti tanquam maſculo, mulieri per naturalia eius debent. Tum uirgini quidem ſub ima ſiniſteriore ora: Mulieri uerò inter urinæ iter & os pubis incidendum eſt, ſic ut utroque loco plaga tranſuerſa ſit: neque terreri conuenit, ſi plus ex muliebri corpore ſanguinis profluit.

¶ a de quibus parum, propriè tamen quædã

¶ b quia eum vrina in ceruicem compellit, cod.

¶ c nempe vrinæ itinere, quod compreſſius. Vide cap. 1 lib. 4.

¶ d eodẽ vnci genere, quod ſupra deſcriptum.

¶ e ſubiici in anum.

Quæ curatio calculo euulſo habenda ſit.

CAlculo euulſo, ſi ualens corpus eſt, neq; magnopere uexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur. Atque ingredi quoq; eum paulum non alienum eſt, ut excidat ſi quid intus concreti ſanguinis manſit. Quòd ſi per ſe non deſtitit, rurſus ne uis omnis intereat, ſupprimi debet: Idq; protinus in imbecillioribus ab ipſa curatione faciendum eſt. Siquidem ut diſtentione neruorum periclitatur aliquis dum ueſica eius agitatur, ſic alter metus excipitur, remotis medicaminibus ne tantum ſanguinis profluat, ut occidat: Quod ne incidat, deſidère is debet in acre acetum, cui aliquantum ſalis ſit adiectum. Sub quo & ſanguis fere conquieſcit & aſtringitur ueſica, ideóque minus inflammatur. Quod ſi parum proficit,[a] agglutinanda cucurbitula eſt & inguinibus & coxis, & ſuper pubem. Vbi iam ſatis*

** excipit*

¶ a lib. 4. cap. 14. cucurbitulam defigere, hic agglutinare dixit.

uel euocatus eſt ſanguis, uel prohibitus, reſupinus collocandus eſt, ſic ut caput humile ſit, coxæ paulum excitentur: ac ſuper [b] ulcus imponendum eſt duplex aut triplex linteolum, aceto madens. Deinde interpoſitis duabus horis, in ſoliū is aquæ calidæ reſupinus demittendus eſt, ſic, ut à genibus ad umbilicum [c] aqua teneat, cætera ueſtimentis circundata ſint, manibus tantummodo pedibuſq; nudatis, ut & minus [d] digeratur, & ibi diutius maneat. Ex quo ſudor multus oriri ſolet, qui ſpongia ſubinde [e] facile detergendus eſt: finiſq; eius fomenti eſt, donec infirmando offendat. Tum multo is oleo perungendus, inducenduſq; [f] hapſus lanæ mollis, tepido oleo repletus, qui pubem & coxas & inguina, et plagam ipſam contectam eodem ante ſe linteolo protegat: iſq; ſubinde oleo tepido madefaciēdus eſt, ut neq; frigus ad ueſicam admittat, & neruos leniter molliat. Quidam cataplaſmatis calefacientibus utuntur. Ea plus pondere nocent quæ [g] ueſicam urgendo uulnus irritāt, quam calore proficiunt. Ergo ne uinculum quidem ullum neceſſarium eſt. Proximo die, ſi ſpiritus difficilius redditur, ſi urina non excidit, ſi locus circa pubem maturè intumuit, ſcire licet in ueſica ſanguinem concretū remanſiſſe. Igitur demiſſis eodem modo digitis leniter pertractanda ueſica eſt, & diſcutienda ſi qua coierunt: Quo fit, ut per uulnus poſtea procedat. Non alienum etiam eſt, oriculario clyſtere acetum nitro miſtum per plagā in ueſicam cōpellere. Nam ſic quoq; diſcutiuntur, ſi qua cruenta coierunt. Eaq; facere etiam primo die conuenit, ſi timemus ne [h] quid intus ſit, maximeq; ubi ambulādo id elicere imbecillitas prohibuit: cætera eadē facienda ſunt, ut demit-

¶ b vulnus, cod.
¶ c Al. in aqua
¶ d διαφορεῖσθαι dicunt Græci.
¶ e in facie cod.
¶ f Hapſus non eſt πίλημα (lanas coactas Latini dicunt, & coactilia) ineptè enim dixiſſet, hapſum lanæ mollis. Quod coactum molle non eſt, ſed durum. Eſt verò hapſus (παρὰ τὸ ἅπτομαι ἅψομαι) quantum lanæ vno runcinarū contactu & ſactu carminatores diſcriminarūt. Vulgò vocant paumées, à palma. Ergò lanæ ἀγάνα, & quantum vola capere poſſit; per hapſum intelligo. Vſus eſt etiam ea voce lib. 4. cap. 6.
¶ g quo, cod. Al. quia.
¶ h grumus ſanguinis. Vide ſupra initio.

tatur

tatur in ſolium, ut eodẽ modo panniculus, eadem lana ſuperiiciatur. Sed neq; ſæpe, neq; tandiu in aqua calida puer habẽdus, quàm adoleſcens eſt: infirmus, quàm ualens: leui, quam grauiore inflammatione adfectus: is cuius corpus digeritur, quã is cuius aſtrictũ eſt. Inter hæc uerò ſi ſomnus eſt, & æqualis ſpiritus, & madẽs lingua, & ſitis modica, &[i] uẽter imus, ſed & mediocris eſt cũ febre modica dolor, ſcire licet rectè procedere curationem. Atq; in his inflammatio fere quinto uel ſeptimo die finitur: Qua leuata, foliũ ſuperuacuũ eſt. Supini tantummodo uulnus aqua calida fouendum eſt, ut ſi quid[k] urinæ rodet, abluatur. Imponẽda autem medicamenta ſunt pus mouẽtia, & ſi purgãdum ulcus uidebitur melle linendum. Id ſi rodet, roſa[l] tẽperabitur. Huic curationi aptiſſimũ uidetur[m] Enneapharmacum emplaſtrũ. Nam & ſeuũ habet ad pus mouendũ, & mel ad ulcus repurgandũ: [n] medulla etiam maximeq; uitulina, quod in id ne fiſtula relinquatur, præcipue proficit. Linamẽta uerò tum ſuper ulcus non ſunt neceſſaria: ſuper medicamentũ ad id continendum, rectè imponuntur. At ubi ulcus purgatum eſt, puro linamento ad cicatricem perducendum eſt. Quibus temporibus tamen, ſi felix curatio non fuit, uaria circà pericula oriuntur: Quæ præſagire protinus licet, ſi cõtinua uigilia eſt, ſi ſpiritus difficultas, ſi lingua arida eſt, ſi ſitis uehemẽs, ſi uẽter imus tumet, ſi uulnus hiat, ſi transfluens urina id non rodit, ſi ſimiliter ante tertium diem quædam liuida excidunt ſi is aut nihil aut tarde reſpõdet: ſi uehemẽtes dolores ſunt, ſi poſt diem quintum magnæ febres urgent, & faſtidiũ cibi permanet, ſi cubare in uentrẽ iocũdius eſt. Nihil tamẽ peius eſt diſtentione neruorum, & ante nonum diem uomi-

¶ *i uẽter imus ſedet, mediocris & cũ. Infra cõtr. Si uenter imus tumet.*

¶ *k urina*

¶ *l roſ. i. roſaceo*

¶ *m Vide lib. 5. cap. 18.*

¶ *n medullam etiam, maximéque vitulinã, quæ ad id*

tu bilis. Sed cum inflammationis ſit metus, ſuccurri abſtinentia, modicis & tempeſtiuis cibis inter hæc fomentis (de quibus ſuprà ſcripſimus) oportet.

De cancro qui exciſa veſica naſcitur, & qua curatione vti deceat. Cap. XXVII.

¶ a Sic Gangrenā vocat.
¶ b his
¶ c ea
¶ d lamulis. Alij ſquamulis

PRoximus[a] *cācri metus eſt:*[b] *is cognoſcitur, ſi & per uulnus, & per ipſum colem fluit ſanies mali odoris, cumq;*[c] *eo quædam à concreto ſanguine nō abhorrentia, tenuesq; carunculæ*[d] *lanulis ſimiles: præter hæc ſi oræ uulneris aridæ ſunt, ſi dolent inguina, ſi febris non deſuit, eaq; in noctem augetur, ſi inordinati horrores accedunt. Conſiderandū autem eſt, in quam partem cancer is tendat. Si ad colem, indureſcit is locus & rubet, & tactu dolorem excitat, teſticuliq; intumeſcunt. Si in ipſam ueſicam, ani dolor ſequitur, coxæ dureſcunt, non facile crura extendi poſſunt. At ſi in alterutrum latus, oculis id expoſitum eſt paresq; utrinq; eaſdem notas, ſed minores habet. Primum autem ad rem pertinet, corpus rectè iacere, ut ſuperior pars ſemper*[e] *eadem ſit in quam uitium fertur: ita ſi ad colē it, ſupinus is collocari debet, ſi ad ueſicam, in*[f] *uentrē: ſi in latus, in id quod integrius eſt. Deinde ubi uentum fuerit ad curationem, homo in aquam demittetur, in qua marrubium decoctum ſit, aut cupreſſus, aut myrtus, idemq; humor clyſtere intus*[g] *adiiciatur. Tum ſuper ponetur lenticula cum malicorio mixta, quæ utraque ex uino decocta ſint: uel rubus, aut oleæ folia eodem modo decocta, aliáque medicamenta, quæ ad cohibendos purgandóſque cancros propoſuimus: ex quibus, ſi qua erunt arida, per ſcriptorium calamum inſpirabuntur. Vbi ſtare cœperit cancer, mulſo uulnus eluetur: Vitabiturque eo tempore ceratum,*

¶ e ea
¶ f Sic inferior potius quā ſuperior.
¶ g iniicietur

tum,

tum quod ad * *recipiendum id malum corpus emollit: potius plumbum elotum cum uino inungetur, ſuperq́; idem linteolo illitum imponetur. Sub quibus perueniri ad ſanitatem poteſt,*[a] *cum eo tamen quòd non ignoremus, orto Cancro ſæpe affici ſtomachum, cui cum ueſica quoddam conſortium eſt, exq́; eo fieri, ut neque retineatur cibus, neque ſi quis retentus eſt, concoquatur, neque corpus alatur: ideoq́; ne uulnus quidem aut purgari, aut*[b] *ali poßit, quæ neceſſario mortem maturant. Sed ut his ſuccurri nullo modo poteſt, ſic à primo tamen*[c] *diu tenenda ratio curationis. In qua quædam obſeruatio ad cibum quoq́; potionemq́; pertinens neceſſaria eſt. Nam cibus inter principia non niſi humidus dari debet. Vbi ulcus purgatũ eſt, ex media materia olera & ſalſamenta ſemper aliena ſunt. Potione opus eſt*[d] *non modica. Nam ſi parum bibitur, accenditur uulnus, & uigilia urget, & uis corporis minuitur: Si plus æquo aſſumitur, ſubinde ueſica impletur, eòque irritatur. Non niſi aquam autem bibendam eſſe manifeſtius eſt, quàm ut ſubinde dicendum ſit. Solet uerò ſub eiuſmodi uictu*[e] *uenire, ut aluus non reddatur. Hæc aqua ducenda eſt, in qua uel fœnum græcum, uel malua decocta ſit. Idem humor*[f] *roſa miſtus in ipſum uulnus oriculario clyſtere*[g] *agendus eſt, ubi id rodit urina, neq; purgari patitur. Ferè uerò primò per uulnus exit hæc, deinde eo ſaneſcente diuiditur, & pars per colem deſcendere incipit, donec ex toto plaga claudatur, quod interdum tertio menſe, interdum non ante ſextum, nonnunquam exacto quoque anno fit. Neque deſperari debet ſolida glutinatio uulneris, niſi ubi aut uehementer rupta ceruix eſt, aut ex cancro multæ magnæq́; carunculæ,*

* *Al. decipiendum.*

¶ a *Alibi dicit, cum eo, vt ne: & alibi, cum eo tamẽ, vt non.*

¶ b *ali poſſe, id eſt carne impleri, σαρκοῦσθαι.*

¶ c *die*

¶ d *Al. non immodica*

¶ e *euenire*

¶ f *roſ. i. roſaceo*

¶ g *adigendus*

*ſimulq; neruoſa aliqua exciderunt. Sed ut uel nulla ibi fiſtula, uel exigua admodum relinquatur, ſumma cura prouidendũ eſt. Ergo cùm iam ad cicatricẽ uulnus tendit, extentis iacere feminibus & cruribus oportet, niſi tamen molles, arenoſiúe calculi fuerunt. Sub his enim tardius ueſica purgatur. Ideoq; diutius plagam patere neceſſarium eſt, & tum demum ubi iam nihil tale extrà fertur, ad cicatricem perduci. Quòd ſi antequam ueſica purgata eſt, oræ ſe glutinarunt, dolorq; & inflammatio redierunt, uulnus digitis [p] uel aduerſo ſpecillo diducendum eſt, ut torquentibus exitus detur, hiſq; effuſis tum diutius [q] pura urina deſcendat. Tum demum quæ cicatricem inducant, imponẽda ſunt, [r] extendiq; , ut ſuprà docui, pedes quàm maximè [s] uincti. Quòd ſi fiſtulæ metus ex his cauſis, quas propoſui, ſubeſſe uidebitur, quò facilius claudatur ea, uel certè coanguſtetur, in anum quoque danda plumbea fiſtula eſt: extentiſq; cruribus, femina taliq; inter ſe deliganda ſunt, donec qualis * ſutura eſt, cicatrix ſit.*

¶ p auerſo ſpecillo, τῷ τῆς μήλης πυρῆνι.
¶ q ſuprà, cod.
¶ r extendendique
¶ s icti, cod. Alij iuncti. hoc fit, vt admoueantur labra vulneris.
** fultura: Al. ſutura. retineo ſuturâ*

Si naturalia fœminarum concubitum non admittunt, quomodo curari conueniat. Cap. XXVIII.

E*T hoc quidem commune eſſe maribus & fœminis poteſt. Propriè uerò quædam ad fœminas pertinent, ut in primis quòd earum naturalia nonnunquam inter ſe glutinatis oris, cõcubitum non admittunt. Idq; interdum euenit protinus in utero matris, interdũ exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris ſaneſcendo iunctis. Si ex utero eſt, mẽbrana ori uuluæ oppoſita eſt. Si ex ulcere, caro id repleuit. Oportet autem, membranã duabus lineis inter ſe tranſuerſis incidere, ad ſimilitudinem literæ X: magna*

Vide Plin. lib. 7. cap. 16.

gna cura habita, ne urinæ iter uioletur. Deinde undique eam membranam excidere: ac ſi caro increuit, neceſſarium eſt recta linea patefacere: Tum ab ora uel uolſella uel hamo apprehenſam, tanquam habenulam excidere: & intus implicitum in longitudinem linamentum (λήμνισκον Græci uocant) in aceto tinctũ demittere, ſupraq́; ſuccidam lanam aceto madentem deligare: Tertio die * ſoluere ulcus, & ſicut alia ulcera curare: Cumq́; iã ad ſanitatem tendet, plumbeam fiſtulam medicamento cicatricem inducente illinere, eamq́; intus dare: Supraq́; idem medicamentum inijcere, donec ad cicatricem plaga perueniat.*

* At ſi

λήμνισκος.

* ſoluere, & vlcus ſicut

Qua curatione partus emortuus ex vtero excutiatur. CAP. XXIX.

V*Bi * concipit autem aliqua, ſi iam propè maturus partus intus emortuus eſt, neque excidere per ſe poteſt, adhibenda curatio eſt, quæ numerari inter difficilimas poteſt. Nam & ſummam prudentiã modeſrationẽq́; deſiderat, & maximum periculũ affert. Sed ante omnia uuluæ natura mirabilis cũ in multis alijs, tum in hac re quoq́; facile cognoſcitur. Oportet autẽ ante omnia, reſupinam mulierem tranſuerſo lecto ſic collocare, ut feminibus eius ipſius ilia comprimantur. Quo fit, ut & imus uenter in conſpectu medici ſit, & infans ad os [a] uuluæ compellatur, quæ emortuo partu id cõprimit, ex interuallo uerò paulũ [b] dehiſcere. Hac occaſione uſus medicus, unctæ manus indicem digitum primùm debet inſerere, atq́; ibi continere, donec iterũ [c] ad os aperiatur: rurſuſq́; alterũ digitum demittere debebit, & per eaſdem occaſiones alios, donec tota eſſe intus manus poſſit. Ad cuius rei [d] facultatem multum confert, & magnitudo uuluæ, & uis neruorum*

* concepit

¶ a vteri

¶ b dehiſcit.

¶ c os adaperiatur,

¶ d facilitatem, cod.

eius, & corporis totius habitus, & mentis etiam robur, cùm præſertim intus nonnunquam etiam duæ manus dari debeant. Pertinet etiam ad rem quàm calidiſsimum eſſe imum uentrem, & extrema corporis, neque cum inflammatione [e] incepiſſe, ſed recenti re protinus, adhiberi medicinam. Nam ſi [f] corpus iam intumuit, neque demitti manus, neque educi infans, niſi ægerrimè poteſt, ſequiturq́; ſæpe cum uomitu & cum tremore mortifera neruorum diſtentio. Verum intus emortuo corpori manus iniecta, protinus habitum eius ſentit. Nam aut in caput, aut in pedes cõuerſum eſt, aut in tranſuerſum iacet, ferè tamen ſic ut uel manus eius, uel pes in propinquo ſit. Medici uerò propoſitum eſt, ut eum manu dirigat, uel in caput, uel etiam in pedes. Si fortè aliter compoſitum eſt, ac ſi nihil aliud eſt, manus uel pes apprehenſus, corpus rectius reddit: nam manus in caput, pes in pedes eum conuertet. Tum ſi caput proximum eſt, demitti debet uncus undique læuis, acuminis breuis, qui uel oculo, uel auri, uel ori, interdum etiam fronti rectè iniicitur, deinde attractus infantem educit: Neque tamen quolibet is tempore extrahi debet. Nam ſi compreſſo uuluæ ore id tentatum eſt, non enittente eo infans abrumpitur, & unci acumen in ipſum os uuluæ delabitur, ſequiturq́; neruorum diſtentio, & ingens periculum mortis. Igitur cõpreſſa uulua, conquieſcere: hiante, leniter trahere oportet, & per has occaſiones paulatim eum educere. Trahere autem dextra manus uncum, ſiniſtra intus poſita infantẽ ipſum, ſimulq́; dirigere eum debet. Solet etiam euenire, ut is infans humore diſtẽdatur, exq́; eo profluat fœdi odoris ſanies. Quod ſi tale eſt, indice digito corpus illud forandum eſt, ut

[e] cœpiſſe, Vetus.

[f] vteri, eiusq́; ceruicis: cuius tumoris cauſa inflammatio.

effuſo

effuſo humore extenuetur. Tum id leniter per ipſas manus recipiendum eſt:nam uncus iniectus facilè hebeti corpuſculo eleuabitur. In quo quid periculi ſit, ſuprà poſitum. Sed in pedes quoq; conuerſus infans non difficulter extrahitur, quibus apprehenſis per ipſas manus commodè educitur. Si uerò tranſuerſus eſt, neq; dirigi potuit, uncus alæ iniiciendus, paulatimq; attrahendus eſt: Sub quo ferè ceruix replicatur, retròq; caput ac reliquum corpus ſpectat. Remedio eſt, ceruix præciſa, ut ſeparatim utraque pars auferatur. Id unco fit, qui priori ſimulis,* in interiorem tantùm partem per totam aciem exacuitur. Tum id agendum eſt, ut antè caput, deinde reliqua pars auferatur: quia ferè maiore parte extracta, caput in uacuam uuluam prolabitur, extrahique ſine ſummo periculo non poteſt: ſi tamen id incidit, ſuper uentrem mulieris duplici panniculo iniecto, ualens homo non imperitus à ſiniſtro latere eius debet aſſiſtere, & ſuper imum uentrem eius duas manus imponere, alteraq; alteram premere. Quo fit, ut illud caput ad os uuluæ cõpellatur. Idq; eadem ratione quæ ſuprà poſita eſt, unco extrahitur. At ſi pes alter iuxta repertus eſt, alter retro cum corpore eſt, quicquid* protractum eſt, paulatim abſcindendum eſt: & ſi clunes os uuluæ urgere cœperunt, iterum retrò repellendæ ſunt, conquiſitusq; pes eius adducendus. Aliæq; etiamnum difficultates faciunt, ut qui ſolidus non exit, conciſus eximi debeat. Quoties autem infans protractus eſt, tradendus miniſtro eſt. Is eum ſupinis manibus ſuſtinere: medicus dein de ſiniſtra manu leniter trahere umbilicum debet, ita ne abrumpat, dextraq; eum ſequi uſque ad eas, quas ſecundas uocant (quod uelamentum infantis intus fuit)*

* *iniectus hebeti (lego enecti) corpuſculo facile elabitur, cod.*

* *in interiore tantùm parte per totam acie exacuitur*

* *prolapſum, vetus exempl.*

fuit) hiſq; ultimis apprehenſis, neruulas membranulaſq; omnes eadē [b] *ratione manu diducere à uulua, totumq; illud extrahere, & ſi quid intus prӕterea concreti ſanguinis remanet. Tum cōpreſsis in unum feminibus, illa conclaui collocāda eſt, modicum calorem ſine ullo perflatu habente. Super imum uentrem eius imponenda lana ſuccida in aceto &* [c] *roſa tincta. Reliqua curatio talis eſſe debet, qualis in inflammationibus, & in his uulneribus quӕ in neruoſis locis ſunt,* [d] *adhibeatur.*

¶ b leniter, & ſenſim

¶ c roſ. i. roſaceo

¶ d adhibetur

De Ani vitiis, & eorum curatione.

CAPVT XXX.

A*Ni quoq; uitia ubi medicamētis non uincuntur, manus auxilium deſiderant. Ergo, ſi qua* [a] *ſciſſa in eo uetuſtate indurvuerunt, iamq; callū habent, commodiſsimū eſt ducere aluum, tum ſpongiam calidā admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant: Vbi in conſpectu ſunt, ſcalpello ſingula excidere, & ulcera renouare, deinde imponere linamentū molle, & ſuper linteolum illitū melle, locumq; cum molli lana implere, & ita uincire: altero die deincepſq; cӕteris lenibus medicamētis uti, quӕ ad recentia eadē uitia neceſſaria eſſe aliâs propoſui: & utiq; per primos dies ſorbitionibus eum ſuſtinere: paulatim deinde cibis adiicere aliquid, generis tamen eius, quod eodem loco prӕceptum eſt. Si quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primùm id apparuit incidendum eſt, ne anus ipſe ſuppuret. Neq; tamen antè properandum eſt: nam ſi crudum inciſum eſt, inflammationis multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque uulneribus, lenibus cibis, iiſdemq; medicamentis opus eſt.*

¶ a ſiſſa. i. ῥαγάδες. Vide pag. 324. & de ani fiſtulis pag 335. atq; de paſtillo ad ani fiſſa pag. 215.

De

De condylomatum *curatione.

*deeſt & hæmorrhoidum Vide pag.324. & ſequent.

AT tubercula, quæ condylomata appellantur, ubi induruerunt, hcc ratione curantur: Aluus ante omnia ducitur, tum uolſella tuberculum apprehenſum iuxtà radices exciditur. Quod ubi factum eſt, eadem ſequuntur, quæ ſuprà poſt curationem adhibenda eſſe propoſui. Tantummodò ſi quid increſcit, ſquama æris coercendum eſt. Ora etiam uenarum ſundentia ſanguinem ſic tollũtur. Vbi ſanguini qui effluit ſanies adiicitur, aluus [a] acrius ducitur, quo magis [b] oræ proueantur. Eoq; fit, ut omnia [c] uela, quaſi capitula conſpicua ſint. Tum ſi capitulum exiguum eſt, baſimq; tenuẽ habet, adſtringendũ lino paulùm ſuprà eſt quã ubi cum ano committitur. Imponenda [d] ſpongia aqua calida eſt, donec id libeat. Deinde aut ungue, aut ſcalpello ſuprà nodum id [e] exulcerandum eſt. Quod niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur, interdum etiam urinæ difficultas. Si id maius eſt, & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendum eſt, paulumq; ſuprà baſim incidendum, neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neq; quicquã ex ano demẽdum eſt. Quod conſequitur is, qui neq; nimium, neq; parum hamos ducit. Quà inciſum eſt, acus debet immitti, [f] infráq; eã lino id capitulũ alligari. Si duo triáue ſunt, imũ quodq; primum curandum eſt: Si plura, non omnia ſimul, ne tempore eodem undiq; teneræ cicatrices ſint. Si ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongia: deinde linamen tum imponendum. Vnguenda fœmina & inguina, & quicquid iuxta ulcus eſt, ceratumq; ſuperdandum eſt. Farina hordeacea [g] calida implendus is locus, & ſic deligandus eſt. Poſtero die is deſidere in aqua calida debet, eodémque cataplaſmate foueri. Ac bis die, & ante

¶ a acrioribus
¶ b ora
¶ c uenarum
¶ d ſpõgia ex aqua--- donec id doleat.
¶ e vt euacuato ſanguine ac ſpiritu ibi contento, celerius id emoriatur ac decidat.
¶ f infra foramen
¶ g ex calida ſubacta. vult enim fieri cataplaſma.

ante curationem, & poſt eam, ceruices ac fœmina liquido cerato perungenda ſunt: tepidoq́; is loco continendus. Interpoſitis quinq; aut ſex diebus, [h] *oriculario ſpecillo linamenta educenda. Si capitula ſimul non exciderunt, digito promouenda: Tum lenibus medicamentis, iiſdemq́;, quæ alibi poſui, ulcera ad ſanitatem perducenda. Finito uitio quemadmodum agendum eſſet, iam aliâs ſuperius expoſui.*

¶ h μηλωτίδι

De varicum curatione. Cap. XXXI.

varices crurũ, temporum ventriq́; Κιρσοί. fiunt etiam in palpebris, Aet.

A*B his ad crura proximus tranſitus eſt, in quibus orti uarices nō difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum uenularum quæ in capite nocent, & eorum uaricum qui in uentre ſunt curationem diſtuli: quoniam ubique eadem eſt. Igitur uena omnis, quæ noxia eſt, aut aduſta tabeſcit, aut manu exciditur. Si recta eſt, ſi quamuis tranſuerſa tamen ſimplex, ſi modica eſt, melius aduritur. Si curua eſt & uelut in orbes quoſdam implicatur, pluresq; inter ſe inuoluuntur; utilius eximere eſt. Adurendi ratio hæc eſt: Cutis ſuper inciditur, tum patefacta uena, tenui & retuſo ferramento cadente modice premitur: uitaturq́;, ne plagæ ipſius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile eſt. Id interpoſitis fere quaternis digitis per totũ uaricem fit, & tum* [a] *ſuperimponitur medicamētum, quo aduſta ſanantur.* [b] *At exciditur hoc modo: Cute eadem ratione ſuper uenam inciſa, hamulo oræ excipiuntur, ſcalpelloq́; undiq; a corpore uena diducitur, caueturq́;, ne inter hæc ipſa lædatur, eiq́; retuſus hamulus ſubiicitur,* [c] *impoſitoq́; eodem fere ſpatio quod ſupra poſitum eſt, in eadem uena idē fit, quæ quò tendat, facile hamulo extento cognoſcitur. Vbi iam idē,*

¶ a *ſuperponitur*

¶ b *Excidendi ratio hæc eſt Cod.*

¶ c *interpoſitoq́;*

qua

quacūq; uarices ſunt, factum eſt, uno loco adducta per hamulum uena præciditur: deinde quà proximus hamus eſt, attrahitur & euellitur, *ibi rurſus abſcinditur. Ac ſic undiq; uaricibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & ſuper emplaſtrum glutinans iniicitur. * ibiq;

Curatio digitorum cohærentium.

CAPVT XXXII.

AT ſi digiti uel in utero protinus, uel propter communem exulcerationem poſtea cohæſerūt, ſcalpello diducuntur, dein ſeparatim uterq; nō pingui emplaſtro circundatur: Atq; ita per ſe uterq; ſaneſcit. Si uerò ſit ulcus in digito, poſteaq; malè inducta cicatrix curuum eum reddit, primum malagma tentandum eſt. Dein, ſi id nihil prodeſt (quod & in ueteri cicatrice, & ubi nerui læſi ſunt euenire conſueuit) uidere oportet, neruine id uitium, an cutis ſit. Si nerui eſt, attingi non debet: neq; enim ſanabile eſt: ſi cutis, tota cicatrix excidenda eſt, quæ ferè calloſa * efficit, ut extendi digitum non patiatur: tum rectus ſic ad nouam cicatricem perducendus eſt. * efficitur

De Gangrenæ curatione. Cap. XXXIII.

GAngrenā inter ungues alaſq; aut inguina naſci, & ſi quando medicamenta uincuntur, [a] membrū præcidi oportere, alio loco mihi [b] dictum eſt: Sed id quoq; cum periculo ſummo fit. Nam ſæpe in ipſo opere, uel profuſione ſanguinis, uel animæ defectione moriuntur. Verum hic quoq; nihil intereſt an ſatis tutū præſidium ſit, quod unicum eſt. Igitur inter ſanam uitiatamq; partem incidenda ſcalpello caro uſq; ad os eſt: ſic ut neq; contra ipſum articulum id fiat: & potius ex ſana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relin

¶ a Vide pag. 244. Aegineta hanc curationem vocat ἀκρωτηριασμὸν
¶ b pag. 245.

relinquatur. Vbi ad os uentum eſt, reducenda ab eo ſana caro & circa os ſubſecāda eſt, ut ea quoq; parte aliquid * *os nudetur: dein id ſerrula præcidēdum eſt, quàm proxime ſanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons oſsis quam ſerrula exaſperauit,* * *leuāda eſt, ſupraq; inducenda cutis, quæ ſub eiuſmodi curatione laxa eſſe debet, ut quàm maxime undiq; os contegat. Quò cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & ſuper id ſpongia ex aceto deliganda. Cætera poſtea ſic facienda, ut in uulneribus in quibus pus moueri* * *debet, præceptum eſt.*

* *oſſis, Cod.*
* *leuanda*
* *non debet.* *vide pag. 244.*

LIBER OCTAVVS.

De poſitu &* figura totius humani corporis.

CAPVT I.

* *figura oſsiū totius*

SVPEREST *ea pars quæ ad oſſa pertinet, quæ quò facilius accipi poſſit prius poſitus, figurasq; eorū indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte cōcaua, extrinſecus gibba, utrinq; læuis, & quà cerebri membranā contegit, & quà cute capillum* * *gignente contegitur. Eaq; ſimplex ab occipitio & temporibus, duplex uſq; in uerticem à frōte eſt: Oſſaq; eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter ſe connectuntur molliora ſunt: Interq; ea uenæ diſcurrunt, quas his alimentum ſubminiſtrare credibile eſt. Rarò autem caluaria ſolida ſine ſuturis eſt: Locis tamen æſtuoſis facilius inuenitur:* [a] *Et id caput firmißimum, atq; à dolore tutißimum eſt: ex cæteris, quò futuræ pauciores ſunt, eò capitis ualetudo commodior eſt. Neque enim*

* *ſcribitur cingente*

¶ a *Hoc veriſsimum, ſi ſolum externas iniurias conſideres: At ſi etiam internas, falſū. Eſt enim magis morbis obnoxium propter retentos vapores fuliginoſos.*

certus

certus earum numerus eſt, ſicut[b] ne locus quidem.[c] Ferè tamē duæ ſuper aures, tempora à ſuperiore capitis parte diſcernunt. Tertia ad aures per uerticem tendens occipitium à ſummo capite diducit. Quarta ab eodem uertice per medium caput ad frontē procedit, eaq́; modo ſub imo capillo deſinit, modo frōtem ipſam ſecans inter ſupercilia finitur. Ex his cæteræ quidem ſuturæ[d] in unguem committuntur. Hæ uerò quæ ſuper aures tranſuerſæ ſunt, totis oris paulatim extenuantur, atq; ita[e] inferiora oſſa ſuperioribus leniter[f] inſidunt. Craßißimum uero in capite os poſt aurem eſt,[g] quia capillus, ut uериſimile eſt, ob idipſum non gignitur. Sub his quoq; muſculis qui tempora[h] connectunt, os[i] medium in exteriorem partem[k] inclinatam poſitum eſt. At facies ſuturā habet maximam, quæ à tempore incipiens, per medios oculos nareſq́; tranſuerſa peruenit ad alterum tempus: à qua breues duæ ſub interioribus angulis deorſum ſpectant. Et malæ quoque in ſumma parte ſingulas tranſuerſas ſuturas habent. A mediiſq́; naribus aut ſuperiorum dentiū[l] gingiuis per medium palatum una procedit, aliáq; tranſuerſa idem palatum ſecat. Et ſuturæ quidem in pluri mis hæ ſunt. Foramina autem intra caput maxima oculorū ſunt, deinde narium, tum quæ in auribus habemus. Ex his quæ oculorum ſunt, recta ſimpliciáque ad cerebrum tendunt. Narium duo[m] foramina oſſe medio diſcernuntur. Siquidem[n] hæc primùm à ſuperciliis anguliſq́; oculorū[o] eſſe inchoantur ad tertiā ferè partem: deinde in[p] cartilagine uerſæ quò propius ori deſcendunt, eò magis caruncula quoq; molliūtur. Sed ea foramina quæ à[q] ſummis ad imas nares ſimplicia ſunt, ibi rurſus in bina itinera diuiduntur. Aliáq; ex his ad

¶ b nec
¶ c Suturæ propriæ ſunt (i. ῥαφαὶ) ἡ στεφανιαῖα, λαμβδοειδὴς, καὶ ὀβελιαῖα: impropriæ duæ ſuper aures, quæ potius λεπιδοειδῆ προσκολλήματα
¶ d ad
¶ e ſcriptum infirmiora.
¶ f inſident. Alij incidūt.
¶ g quà.
¶ h contegunt
¶ i malarum
¶ k inclinatū
¶ l maxillæ, Aliàs.
¶ m πόροι
¶ n hæ
¶ o oſſe
¶ p cartilaginem
¶ q ab imis ad ſummas, Alijs.

fauces peruia ſpiritum & reddunt & accipiunt, alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa & tenuia foramina[r] *diſſipantur, per quæ ſenſus odoris nobis datur. In aure quoq; primò rectũ & ſimplex iter procedẽdo flexuoſum fit, quod ipſum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt: iuxta ea duo paruuli quaſi ſinus ſunt, ſuperq́; eos finitur os, quod tranſuerſum à genis tendens ab inferioribus oſſibus ſuſtinetur, iugale appellari poteſt, ab eadem ſimilitudine à qua id Græci ζυγῶδες appellant. Maxilla uerò eſt os molle, eaq́; una eſt, cuius eadem & media & etiam ima pars mentũ eſt, à quo utrinq; procedit ad tempora, ſolaq́; ea mouetur. Nam malæ cum toto oſſe, quod ſuperiores dẽtes excipit, immobiles ſunt. Verũ ipſius maxillæ partes extremæ quaſi bicornes ſunt. Alter proceſſus intrà latior, uertice ipſo tenuatur, longiúſq; procedẽs ſub oſſe iugali ſubit, & ſuper id tẽporũ muſculis illigatur. Alter breuior & rotũdior, & in eo ſinu qui iuxta foramina auris eſt cardinis modo fit: ibiq; huc & illuc ſe inclinãs maxillæ** *facultatẽ motus præſtat. Duriores oſſe dẽtes ſunt, quorũ pars maxillæ, pars ſuperiori oſſi malarũ hæret. Ex his quaterni primi quia ſecant,*[s] *τομικοὶ à Græcis nominantur: hi deinde quatuor, caninis dẽtibus ex omni parte cingũtur: Vltra quos utrinque*[t] *fere maxillares quaterni ſunt, præterquã in his in quibus tres ultimi qui ſero gigni ſolent, non increuerunt. Ex his priores ſingulis radicibus, maxillares utiq; binis, quidam etiam ternis quaternis'ue nitũtur. Fereq; longior radix breuiorem dentem edit, rectiq; dentis recta etiã radix, curui flexa eſt: ex eadem radice in pueris nouus dens ſubit, qui multo ſæpius prio-* rem

¶ r id eſt, diſtribuuntur.

Iugale.

** facilitatem*

¶ s τομικοὶ, i. inciſorij ſiue τομεῖς. Canini, κυνόδοντες.

¶ t maxillares ſiue molares, γόμφιοι ſiue μύλαι dicti, quini (ſic enim in antiquo exẽplari ſcriptum, non quaterni) ab utroque latere.

*rem expellit, interdum tamen ſupra infráue eum ſe oſtendit. Caput autem ſpina excipit: Ea cõſtat ex uertebris quatuor & uiginti: Septẽ in ceruice ſunt, duodecim ad coſtas, reliquæ quinq; ſunt proximæ coſtis: Hæ teretes breueſq; ab utroq; latere proceſſus duos exigunt: * mediæ perforatæ, quà ſpinæ medulla cerebro commiſſa deſcẽdit: circà quoq; * per duos proceſſus tenuibus cauis peruiæ, per quæ à membrana cerebri ſimiles membranulæ deducuntur. Omneſq; uertebræ exceptis tribus ſummis à ſuperiore parte in ipſis proceſsibus parum deſidẽtes ſinus habẽt, ab inferiore alios deorſum, uerſus proceſſus exigũt. Summa igitur protinus caput ſuſtinet per duos ſinus receptis exiguis proceſsibus. Quo fit, ut caput ſurſum deorſum [a] uerſus tuberibus exaſperetur. Secunda ſuperiori parti [b] inferiore. Quod ad circuitũ pertinet, pars ſumma anguſtiore orbe finitur. Itaq; ſuperior [c] ſummæ circũdata, in latera quoq; caput moueri ſinit. Tertia eodẽ modo ſecũdã excipit. Ex quo facilis ceruici mobilitas eſt. Ac ne [d] ſuſtinere quidem caput poſſet, niſi utrinque recti ualenteſq; nerui collum continerent, quos [e] κα ρόʃας Græci adpellant. Siquidẽ horũ inter [f] omnes flexus alter ſemper intẽtus ultrà prolabi ſuperiora non patitur. Iámq; uertebra tertia tubercula quæ inferiori inſerantur, excipit. Cæteræ proceſsibus deorſum ſpectãtibus, in inferiores inſinuãtur, ac per ſinus quos utrinq; habent, ſuperiores accipiunt, multiſq; neruis & multa chartilagine cõtinẽtur. Ac ſic uno flexu modico in [g] prõptũ dato cæteris negotiis homo & rectus inſiſtit, & alioquin ad neceſſaria opera curuatur. Infra ceruicẽ uero ſumma coſta contra humeros ſita eſt: inde undecim inferiores uſq; ad imũ pectus perueniũt,*

* medio
* Al. ſubter
[a] Al. uerſus moueatur, & tuberibus
[b] inſeritur eod.
[c] ſumma. Alij ſummè
[d] ſuſtineri
[e] Al. κιφί-ʃας. melius τένοντας.
[f] Quid. omnium flexus alterè. non probo.
[g] in promptu.

hæq; primis partibus rotundæ & leniter quaſi capitulatæ, uertebrarũ tranſuerſis proceßibus ibi quoque paulùm inſinuatis inhærent. Inde* pateſcunt, & in exteriorem partem recuruatæ, paulatim in chartilaginem degenerant: Eaq́; parte rurſus in interiora leniter flexæ, committuntur cum oſſe pectoris, quod ualens ac durum à faucibus incipit, ab utroq; latere lunatum, & à præcordiis iam ipſum quoq; chartilagine mollitum terminatur. Sub coſtis uerò prioribus quinq;, quas* Νόθοι *Græci nominãt, breues tenuioreſque, atq; ipſæ quoq; paulatim in chartilaginẽ uerſæ, extremis abdominis partibus inhæreſcunt, imaq́; ex his maior e iam parte nihil niſi chartilago eſt. Rurſus à ceruice duo lata oſſa utrinq; ad ſcapulas tendunt, noſtri ſcoptula operta,* ὠμοπλάτας *Græci nominãt. Ea in ſummis uerticibus ſinuata, ab his triangula, paulatimq́; lateſcentia ad ſpinam tendunt, & quo latiora quaq; parte ſunt, hoc hebetiora. Atq; ipſa quoque in imo chartilaginoſa, poſteriore parte uelut innatant: quoniam niſi in ſummo nulli oßi inhæreſcunt. Ibi uero ualidis muſculis neruisq́; conſtricta ſunt. At à ſumma coſta paulo interius quàm ubi ea media eſt, os exc reſcit, ibi quidem tenue, procedẽs uerò quo propius lato ſcapularum oßi fit, eo plenius latiusq́;, & paulatim in exteriora curuatur:[a] quod propius altera uerticis parte modice intumeſcens, ſuſtinet iugulum. Id autem ipſum recuruum ac neque inter durißima oſſa numerandum, altero capite in[b] eo quod poſui, altero in exiguo ſinu pectoralis oßis[c] inſidit: paulúmque motu brachij mouetur, & cum lato oſſe ſcapularum infra caput eius neruis &[d] chartilagini connectitur. Hinc[e] humerus incipit, extremis utrinque capiti*

* ſinuatu
* lateſcunt, cod.

Scoptula operta.

¶ a Alÿ ſic, quò propius alteri verticis parti, intumeſcens ſuſt.
¶ b oſſe, nempe lato ſcapularum.
¶ c inſidet
¶ d chartilagine
¶ e βραχίων

capitibus tumidus, mollis, ſine medulla, chartilaginoſus: medius teres, durus, medulloſus, leniter gibbus, & in priorem & poſteriorem, interiorem & exteriorem partem. Prior autem pars eſt, quæ à pectore eſt, poſterior quæ à ſcapulis: interior quæ ad latus tendit, exterior quæ ab eo recedit, quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius quàm cætera oſſa, de quibus adhuc dixi, uerticillatis ſcapularũ oſsibus paruo [a] exceſſu inſeritur, ac maiore parte ex tranſitu neruis deligatur. At inferius duos proceſſus habet, inter quos quod medium eſt, [b] magis etiam extremis partibus ſinuatur. Quæ res ſedem [c] brachio præſtat, quod conſtat ex oſsibus duobus. Radius, quem κερκίδα Græci adpellant, ſuperior breuiorq́;, & primo tenuior, rotundo & leniter cauo capite exiguum humeri tuberculum recipit, atq; ibi neruis & chartilagine cõtinetur. [d] *Cubitus inferior longiorq́;, & primo plenior in ſummo capite, duobus quaſi uerticibus extantibus in ſinu humeri, quem inter duos proceſſus eius eſſe propoſui, ſe inſerit. Primò uerò duobus radiis brachij oſſa iũcta paulatim dirimũtur, rurſusq́; ad manum coeunt, modo craßitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eſt. Dein radius in caput chartilaginoſum conſurgens, in uertice eius ſinuatur. Cubitus rotundus in extremo parte altera paulùm procedit. Ac ne ſæpius dicẽdum ſit, illud ignorari non oportet, plurima oſſa in chartilaginem deſinere: nullum articulum non ſic finiri. Neque enim aut moueri poſſet, niſi [e] leui inniteretur: aut cum carne neruisq; coniungi, niſi ea media quædam materia committeret. In manu uerò* [f] *prima palmæ pars ex multis*

¶ a paruo exceſſu. hæc deſunt in antiquo Cod. Alij legunt inceſſu.
Radius
¶ b altius
¶ c τῷ πήχει
¶ d ἀγκών
Cubitus.
¶ e leui
¶ f καρπος, brachiale, cuius oßicula octo non planè ſolida & abſq; medulla. Quartum omniũ duriſsimum. Horũ figura multiplex.

minutiſq; oßibus conſtat, quorum numerus incertus eſt. Sed oblonga omnia, & triangula: ſtructura quadam inter ſe cõnectũtur, cum inuicẽ ſuperior alterius angulus, alterius planicies ſit: eoq; fit ex his[a] unius oſſis paulum in interiora concaui ſpecies. Verũ[b] ex manu duo exigui proceſſus in[c] ſinus radij conijciuntur. Tum ex altera parte recta quinq; oſſa ad digitos tẽdentia[*] palmam explent, à quibus ipſi digiti oriũtur, qui ex oßibus ternis conſtant, omniumq; eadem ratio eſt.[d] Interius os in[e] uerticem ſinuatur, recipitq;[f] exterioris exiguum tuberculum: neruiq; ea continent, à quibus orti ungues indureſcunt. Ideoq; non oßi, ſed carni magis radicibus ſuis inhærent. Ac ſuperiores quidẽ partes ſic ordinatæ ſunt. Ima uerò ſpina in coxarum oſſe[g] deſidit, quod tranſuerſum longeq; ualentißimum, uuluam ueſicam, rectum inteſtinum tuetur: idq; ab exteriore parte gibbũ, [*] ad ſpinã reſupinatũ, à lateribus, id eſt, in ipſis coxis ſinus rotundos habet: à quibus oritur os, quod pectinem uocant, idq;[h] ſuper inteſtina ſub pube tranſuerſum uentrẽ firmat: rectius in uiris, recuruatum magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat. Inde femina oriuntur, quorum capita rotundiora etiam quàm humerorum ſunt, cùm illa ex cæteris rotundißima ſint. Infrà uerò duos[i] proceſſus à priore & à poſteriore parte habent. Deinde dura, & medulloſa & ab exteriore parte gibba: rurſus ab[k] inferioribus quoq; capitibus intumeſcunt. Superiora in ſinus coxæ, ſicut humeri in ea oſſa, quæ ſcapularum ſunt, conijciuntur, tum infrà[l] introrſus leniter tendunt, quò æqualius ſuperiora membra ſuſtineãt. Atq; in eo inferiora quoq; capita media ſinuantur, quò facilius excipi à cruribus poßint. Quæ commiſſura,

¶ a ex his veluti vnius
¶ b ex hac manus parte duo
¶ c ſinũ. Al. ſinus
* μετακάρπιον
¶ d inferius
¶ e vertice
¶ f ſuperioris
¶ g deſidet, vel deſinit
* & ad
¶ h Al. ſubter
ὕβα
Pecten.
Femina, μηροί.
¶ i Trochanterẽ maiorem & minorem.
¶ k inferiori quoque parte, Alij.
¶ l extrorſus, Alij.

miſſura, oſſe paruo, molli, chartilaginoſo tegitur, patellam uocant. Hæc ſuper innatans, nec ulli oßi inhærens, ſed carne & neruis deligata, pauloq; magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur. Ipſum autem crus eſt ex oßibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus uerò brachio ſimile eſt, adeò ut habitus quoq; & decor alterius ex altero cognoſcatur, quod ab oßibus incipiens, etiam in carne reſpondet. Verum alterũ os ab exteriore parte ſuprà poſitum eſt, quod ipſum quoq; [a] Sura rectè nominatur. Id breuius, ſupraq; tenuius ad ipſos talos intumeſcit. [b] Alterum à priore parte poſitum, cui Tibiæ nomẽ eſt, longius & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur, ſicut cum humero cubitus. Atq; ea quoq; oſſa infra ſupraq; coniuncta [c] media, ut in brachio, dehiſcunt. Excipitur autem crus infra [d] oſſa ex tranſuerſo talorum: idq; [e] ipſum ſuper os calcis ſitum eſt, quod quadam parte ſinuatur, quadam exceſſus habet, & procedentia ex talo recipit, & in ſinum eius inſeritur. [f] Idq; ſine medulla, durũ, magisq; in poſteriorem partem proiectum, teretem ibi figuram repræſentat. Cætera oſſa pedis ad eorum quæ in manu ſunt ſimilitudinem inſtructa ſunt. Plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus reſpondent.

Patella, ἐπιγονίς, vel ἐπιγονατίς, & μύλη, mola

¶ a περόνη

¶ b κνήμη

¶ c medio

¶ d oſſe, Al. oſſe tali obuerſo.

¶ e os tali. Aſtragalumq; talum vocat: Malleolos verò talorũ oſſa: exceſſus ἀποφύσεις: procedentia ἐπιφύσεις.

¶ f os calcis

Oſſa vitiata & corrupta quibus ſignis cognoſcantur, & qua ratione curentur. Cap. 11.

Omne autẽ os ubi iniuria acceßit, aut [a] uitiatur, aut finditur, aut frãgitur, aut foratur, aut colliditur, aut [b] loco mouetur. Id quod uitiatum eſt, primò ferè pingue fit, deinde uel [c] nigrum, uel carioſum: Quæ ſuper [d] natis grauibus ulceribus aut fiſtulis, hisq; in

¶ a fit carioſum & putre

¶ b luxatur.

¶ c 7. Aphoriſm. 2.

¶ d ſupernatis

uel longa uetuſtate, uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet ante omnia os nudare ulcere exciſo: & ſi latius eius uitium eſt, quàm ulcus fuit, carnẽ ſubſecare, donec integrum os undiq; pateat: tum id quod pingue eſt, ſemel iterúmue ſatis eſt admoto ferramẽto adurere, ut ex eo ſtatu[e] ſecedat: aut eradere donec iam aliquid cruoris oſtendatur, [f] quæ interioris nota eſt. Nam neceſſe eſt[g] aridum ſit, id quod uitiatum eſt. Idem in chartilagine quoq; læ ſa faciendum eſt. Siquidem ea quoq; [h] ſcalpello radenda eſt, donec integrũ id ſit quod relinquatur. Deinde ſi uel os, ſiue chartilago raſa eſt, nitro bene trito reſpergendum eſt. Neq; alia facienda ſunt ubi caries, nigritieſue in ſummo oſſe eſt. Siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum, uel radendum eſt. Qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius deſinat. Finis eſt, cùm uel ad album os, uel ad ſolidum uentum eſt. Albo finiri ex nigritie uitium, ſoliditate quadã ex carie manifeſtum eſt. Accedere etiã cruoris aliquid integro ſuprà dictum eſt. Si quãdo autẽ altius deſcenderit, utrumlibet dubium eſt. In carie quidẽ expedita cognitio eſt. Specillum tenue in foramen demittitur, quod magis minúſue intrando, uel in ſummo cariem eſſe, uel altius deſcendiſſe teſtatur. Nigrities colligi quidẽ poteſt etiam ex dolore, & ex [i] febre. Quæ ubi mediocria ſunt, illa altè deſcendiſſe nõ poteſt. Manifeſtior tamen adacta terebra fit. Nam finis uitij eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſiit. Igitur ſi caries altè deſcendit, per terebrã [k] urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine uitium æquent. Tum in ea foramina demittenda candentia ferramentá ſunt, donec inde ſiccum os ex toto fiat. Simul enim poſt hæc & reſoluetur ab inferiore

feriore

¶ e recedat

¶ f Al. qui integrioris, nẽpe partis

¶ g cruoris expers quod carioſum. Alioqui minus uerũ hoc pronunciatũ ſimpliciter.

¶ h σμιλίῳ potius quàm ξυστῆρι.

¶ i & aeris frigidi contactu, & medicamentis.

¶ k id eſt, coercẽda. Al. purganda

feriore oſſe, quodcunq; uitiatum eſt, & is ſinus carne replebitur: & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris. Sin autem [l] *nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoq; partem oßis tranſit, oportet excidi. Atq; idem in carie quoq; ad alteram partem oßis penetrante fieri poteſt. Sed quod totum uitiatum, totum eximendum eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenus quod corruptum eſt, excidi debet. Item ſiue capitis, ſiue pectoris os, ſiue coſta carioſa eſt, inutilis uitio eſt, & excidendi neceßitas eſt. Neq; audiendi ſunt, qui oſſe nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaq; quantũ fieri poteſt, eodem momento & cutis incidẽda eſt, & os detegendũ, & omni uitio liberandũ eſt: Lõgeq; pernicioſißimũ eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia uix, etiã ſi rectè ceßit, curatio ueram ſanitatẽ reddit.*

¶ l legendum nigrities ad alteram quoq;, omißis inculcatis vocibus, Eſt, aut ſi caries

Quomodo os excidatur, & de Modiolo, & Terebra, ferramentis ad id paratis.

Cap. III.

EXciditur uerò os duobus modis. Si paruulum eſt quod læſum eſt, modiolo, quẽ χοινίκιον Græci uocant: Si ſpatioſum, terebris. Vtriuſq; rationẽ proponam. Modiolus ferramentum concauum teres eſt, imis oris [a] ferratum, per quod medium clauus ([b] ipſe quoq; interiore orbe cinctus) demittitur. Terebrarũ autem duo genera ſunt: Alterum ſimile ei, quo fabri utuntur: Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit: deinde ſubitò latius fit, atque iterum ab alio principio paulo minus quàm æqualiter ſurſum procedit. Si uitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poßit, ille potius aptatur. Et ſi caries ſubeſt, medius clauus in foramen demittitur. Si nigrities, an-

¶ a χοινίκιον, Modiolus (à parui modij figura) ferramentũ eſt ſerratum (vt reponendum pro ferratũ) vulgoq; vocatur trepan. Diuerſa tamen ἀβάπτιστος τρυπάνῃ, vt in Lexico obſeruauimus. De his inſtrumentis copioſe & peritè Botallus libro de Vulneribus ſclopettorũ, in quo & figuræ.

¶ b ipſo quoque. Sic rectius, niſi fortè de modiolo (qui ipſe quoq; orbe cingitur) accipias, non de clauo.

fuit) hiſq; ultimis apprehenſis, nenulas membranulaſq; omnes eadẽ [b] ratione manu diducere à uulua, totumq; illud extrahere, & ſi quid intus præterea concreti ſanguinis remanet. Tum cõpreſſis in unum feminibus, illa conclaui collocãda eſt, modicum calorem ſine ullo perflatu habente. Super imum uentrem eius imponenda lana ſuccida in aceto & [c] roſa tincta. Reliqua curatio talis eſſe debet, qualis in inflammationibus, & in his uulneribus quæ in neruoſis locis ſunt, [d] adhibeatur.

> ¶ b leniter, & ſenſim
>
> ¶ c roſ. i. roſaceo
>
> ¶ d adhibetur

De Ani vitiis, & eorum curatione.

CAPVT XXX.

ANi *quoq; uitia ubi medicamẽtis non uincuntur, manus auxilium deſiderant.* Ergo, *ſi qua [a] ſciſſa in eo uetuſtate induruerunt, iamq; callũ habent, commodiſſimũ eſt ducere aluum, tum ſpongiam calidã admouere, ut relaxentur illa, & foras prodeant:* V*bi in conſpectu ſunt, ſcalpello ſingula excidere, & ulcera renouare, deinde imponere linamentũ molle, & ſuper linteolum illitũ melle, locumq; cum molli lana implere, & ita uincire: altero die deincepsq; cæteris lenibus medicamẽtis uti, quæ ad recentia eadẽ uitia neceſſaria eſſe aliâs propoſui: & utiq; per primos dies ſorbitionibus eum ſuſtinere: paulatim deinde cibis adiicere aliquid, generis tamen eius, quod eodem loco præceptum eſt.* S*i quando autem ex inflammatione pus in his oritur, ubi primùm id apparuit incidendum eſt, ne anus ipſe ſuppuret.* Neq; *tamen antè properandum eſt: nam ſi crudum inciſum eſt, inflammationis multum accedit, & puris aliquanto amplius concitatur. His quoque uulneribus, lenibus cibis, iiſdemq; medicamentis opus eſt.*

> ¶ a fiſſa. i. ῥαγάδες. Vide pag. 324. & de ani fiſtulis pag 335. atq; de paſtillo ad ani fiſſa pag. 215.

De

De condylomatum *curatione.

* deeſt & hæmorrhoidum Vide pag.324. & ſequent.

AT *tubercula, quæ condylomata appellantur, ubi induruerunt, hac ratione curantur:* Aluus *ante omnia ducitur, tum uolſella tuberculum apprehenſum iuxtà radices exciditur.* Quod *ubi factum eſt, eadem ſequuntur, quæ ſuprà poſt curationem adhibenda eſſe propoſui.* Tantummodò *ſi quid increſcit, ſquama æris coercendum eſt.* Ora *etiam uenarum fundentia ſanguinem ſic tollũtur.* Vbi *ſanguini qui effluit ſanies adiicitur, aluus* [a] *acrius ducitur, quo magis* [b] *oræ promoueantur.* Eoq; *fit, ut omnia* [c] *uela, quaſi capitula conſpicua ſint.* Tum *ſi capitulum exiguum eſt, baſimq; tenuẽ habet, adſtringendũ lino paulum ſuprà eſt quã ubi cum ano committitur.* Imponenda [d] *ſpongia aqua calida eſt, donec id libeat.* Deinde *aut ungue, aut ſcalpello ſuprà nodum id* [e] *exulcerandum eſt.* Quod *niſi factum eſt, magni dolores ſubſequuntur, interdum etiam urinæ difficultas.* Si *id maius eſt, & baſis latior, hamulo uno aut altero excipiendum eſt, paulumq; ſuprà baſim incidendum, neque relinquendum quicquam ex eo capitulo, neq; quicquã ex ano demẽdum eſt.* Quod *conſequitur is, qui neq; nimium, neq; parum hamos ducit.* Quà *inciſum eſt, acus debet immitti,* [f] *infraq; eã lino id capitulũ alligari.* Si *duo triáue ſunt, imũ quodq; primum curandum eſt:* Si *plura, non omnia ſimul, ne tempore eodem undiq; teneræ cicatrices ſint.* Si *ſanguis profluit, excipiendus eſt ſpongia: deinde linamen tum imponendum.* Vnguenda *fœmina & inguina, & quicquid iuxta ulcus eſt, ceratumq; ſuperdandum eſt.* Farina *hordeacea* [g] *calida implendus is locus, & ſic deligandus eſt.* Poſtero *die is deſidere in aqua calida debet, eodémque cataplaſmate foueri.* Ac *bis die, & ante*

¶ a acrioribus

¶ b ora

¶ c uenarum

¶ d ſpõgia ex aqua--- donec id doleat.

¶ e vt euacuato ſanguine ac ſpiritu ibi contento, celerius id emoriatur ac decidat.

¶ f infra foramen

¶ g ex calida ſubacta. vult enim fieri cataplaſma.

ante curationem, & poſt eam, ceruices ac femina liquido cerato perungenda ſunt: tepidoq́; is loco continendus. Interpoſitis quinq; aut ſex diebus, [b] oriculario ſpecillo linamenta educenda. Si capitula ſimul non exciderunt, digito promouenda: Tum lenibus medicamentis, iiſdemq́;, quæ alibi poſui, ulcera ad ſanitatem perducenda. Finito uitio quemadmodum agendum eſſet, iam aliâs ſuperius expoſui.

¶ b μηλωτίδι

De varicum curatione. Cap. XXXI.

Ab his ad crura proximus tranſitus eſt, in quibus orti uarices nō difficili ratione tolluntur. Huc autem & earum uenularum quæ in capite nocent, & eorum uaricum qui in uentre ſunt curationem diſtuli: quoniam ubique eadem eſt. Igitur uena omnis, quæ noxia eſt, aut aduſta tabeſcit, aut manu exciditur. Si recta eſt, ſi quamuis tranſuerſa tamen ſimplex, ſi modica eſt, melius aduritur. Si curua eſt & uelut in orbes quoſdam implicatur, pluresq; inter ſe inuoluuntur, utilius eximere eſt. Adurendi ratio hæc eſt: Cutis ſuper inciditur, tum patefacta uena, tenui & retuſo ferramento candente modice premitur: uitaturq́;, ne plagæ ipſius oræ adurantur, quas reducere hamulis facile eſt. Id interpoſitis fere quaternis digitis per totū uaricem fit, & tum [a] ſuperimponitur medicamētum, quo aduſta ſanantur. [b] At exciditur hoc modo: Cute eadem ratione ſuper uenam inciſa, hamulo oræ excipiuntur, ſcalpelloq́; undiq; a corpore uena diducitur, caueturq́;, ne inter hæc ipſa lædatur, eiq́; retuſus hamulus ſubiicitur, [c] impoſitoq́; eodem fere ſpatio quod ſupra poſitum eſt, in eadem uena idē fit, quæ quò tendat, facile hamulo extento cognoſcitur. Vbi iam idē,

varices crurū, temporum ventriq́; Κιρσοί. fiunt etiam in palpebris, Aet.

¶ a ſuperponitur

¶ b Excidendi ratio hæc eſt Cod.

¶ c interpoſitoq́;

qua

*quacunq; uarices ſunt, factum eſt, uno loco adducta per hamulum uena præciditur: deinde quà proximus hamus eſt, attrahitur & euellitur, *ibi rurſus abſcinditur. Ac ſic undiq; uaricibus crure liberato, tum plagarum oræ committuntur, & ſuper emplaſtrum glutinans iniicitur.* * ibiq;

Curatio digitorum cohærentium.

CAPVT XXXII.

*AT ſi digiti uel in utero protinus, uel propter communem exulcerationem poſtea cohæſerũt, ſcalpello diducuntur, dein ſeparatim uterq; nõ pingui emplaſtro circundatur: Atq; ita per ſe uterq; ſaneſcit. Si uerò ſit ulcus in digito, poſteaq; malè inducta cicatrix curuum cum reddit, primum malagma tentandum eſt. Dein, ſi id nihil prodeſt (quod & in ueteri cicatrice, & ubi nerui læſi ſunt euenire conſueuit) uidere oportet, neruine id uitium, an cutis ſit. Si nerui eſt, attingi non debet: neq; enim ſanabile eſt: ſi cutis, tota cicatrix excidenda eſt, quæ ferè calloſa * efficit, ut extendi digitum non patiatur: tum rectus ſic ad nouam cicatricem perducendus eſt.* * efficitur

De Gangrenæ curatione. Cap. XXXIII.

GAngrenã inter ungues alaſq; aut inguina naſci, & ſi quando medicamenta uincuntur, [a] membrũ præcidi oportere, alio loco mihi [b] dictum eſt: Sed id quoq; cum periculo ſummo fit. Nam ſæpe in ipſo opere, uel profuſione ſanguinis, uel animæ defectione moriuntur. Verum hic quoq; nihil intereſt an ſatis tutũ præſidium ſit, quod unicum eſt. Igitur inter ſanam uitiatamq; partem incidenda ſcalpello caro uſq; ad os eſt: ſic ut neq; contra ipſum articulum id fiat: & potius ex ſana parte aliquid excidatur, quàm ex ægra relin

¶ a Vide pag. 244. Aegineta hanc curationem vocat ἀκρωτηριασμόν

¶ b pag. 245.

*relinquatur. Vbi ad os uentum eſt, reducenda ab eo ſana caro & circa os ſubſecãda eſt, ut ea quoq; parte aliquid * os nudetur: dein id ſerrula præcidẽdum eſt, quàm proxime ſanæ carni etiam inhærenti: ac tum frons oßis quam ſerrula exaſperauit, * leuada eſt, ſupraq; inducenda cutis, quæ ſub eiuſmodi curatione laxa eſſe debet, ut quàm maxime undiq; os contegat. Quò cutis inducta non fuerit, id linamentis erit contegendum, & ſuper id ſpongia ex aceto deliganda. Cætera poſtea ſic facienda, ut in uulneribus in quibus pus moueri * debet, præceptum eſt.*

* *oßis, Cod.*
* *leuanda*
* *non debet. vide pag. 244.*

LIBER OCTAVVS.

De poſitu &* figura totius humani corporis.

CAPVT I.

SVPEREST *ea pars quæ ad oſſa pertinet, quæ quò facilius accipi poſſit prius poſitus, figuraſq; eorũ indicabo. Igitur caluaria incipit ex interiore parte cõcaua, extrinſecus gibba, utrinq; læuis, & quà cerebri membranã contegit, & quà cute capillum * gignente contegitur. Eaq; ſimplex ab occipitio & temporibus, duplex uſq; in uerticem à frõte eſt: Oſſaq; eius ab exterioribus partibus dura, ab interioribus, quibus inter ſe connectuntur molliora ſunt: Interq; ea uenæ diſcurrunt, quas his alimentum ſubminiſtrare credibile eſt. Rarò autem caluaria ſolida ſine ſuturis eſt: Locis tamen æſtuoſis facilius inuenitur: [a] Et id caput firmißimum, atq; à dolore tutißimum eſt: ex cæteris, quò ſuturæ pauciores ſunt, eò capitis ualetudo commodior eſt. Neque enim certus*

* *figura oßiũ totius*
* *ſcribitur cingente*

¶ a *Hoc veriſsimum, ſi ſolum externas iniurias conſideres: At ſi etiam internas, falsũ. Eſt enim magis morbis obnoxium propter retentos vapores fuliginoſos.*

certus earum numerus eſt, ſicut[b] ne locus quidem.[c] Ferè tamẽ duæ ſuper aures, tempora à ſuperiore capitis parte diſcernunt. Tertia ad aures per uerticem tendens occipitium à ſummo capite diducit. Quarta ab eodem uertice per medium caput ad frontẽ procedit, eaq́; modo ſub imo capillo deſinit, modo frõtem ipſam ſecans inter ſupercilia finitur. Ex his cæteræ quidem ſuturæ[d] in unguem committuntur. Hæ uerò quæ ſuper aures tranſuerſæ ſunt, totis oris paulatim extenuantur, atq; ita[e] inferiora oſſa ſuperioribus leniter[f] inſidunt. Craßißimum uero in capite os poſt aurem eſt,[g] quia capillus, ut ueriſimile eſt, ob idipſum non gignitur. Sub his quoq; muſculis qui tempora[h] connectunt, os[i] medium in exteriorem partem[k] inclinatam poſitum eſt. At facies ſuturã habet maximam, quæ à tempore incipiens, per medios oculos nareſq́; tranſuerſa peruenit ad alterum tempus: à qua breues duæ ſub interioribus angulis deorſum ſpectant. Et malæ quoque in ſumma parte ſingulas tranſuerſas ſuturas habent. A mediiſq́; naribus aut ſuperiorum dentiũ[l] gingiuis per medium palatum una procedit, aliáq; tranſuerſa idem palatum ſecat. Et ſuturæ quidem in plurimis hæ ſunt. Foramina autem intra caput maxima oculorũ ſunt, deinde narium, tum quæ in auribus habemus. Ex his quæ oculorum ſunt, recta ſimpliciáque ad cerebrum tendunt. Narium duo[m] foramina oſſe medio diſcernuntur. Siquidem[n] hæc primùm à ſuperciliis anguliſq; oculorũ[o] eſſe inchoantur ad tertiã ferè partem: deinde in[p] cartilagine uerſæ quò propius ori deſcendunt, eò magis caruncula quoq; molliũtur. Sed ea foramina quæ à[q] ſummis ad imas nares ſimplicia ſunt, ibi rurſus in bina itinera diuiduntur. Aliáq; ex his ad

C

¶ b nec

¶ c Suturæ propriæ ſunt (i. ῥαφαὶ) ἡ στεφανιαία, λαμβδοειδὴς, καὶ ὀβελιαία: impropriæ duæ ſuper aures, quæ potius λεπιδοειδῆ προσκολλήματα

¶ d ad

¶ e ſcriptum infirmiora.

¶ f inſident. Alij incidũt.

¶ g quà.

¶ h contegunt

¶ i malarum

¶ k inclinatũ

¶ l maxilla, Aliàs.

¶ m πόροι

¶ n hæ

¶ o oſſe

¶ p cartilaginem

¶ q ab imis ad ſummas, Alijs.

fauces peruia ſpiritum & reddunt & accipiunt, alia ad cerebrum tendunt. In ultima parte in multa & tenuia foramina[r] *diſsipantur, per quæ ſenſus odoris nobis datur. In aure quoq; primò rectũ & ſimplex iter procedẽdo flexuoſum fit, quod ipſum iuxta cerebrum in multa & tenuia foramina diducitur, per quæ facultas audiendi eſt: iuxta ea duo paruuli quaſi ſinus ſunt, ſuperq; eos finitur os, quod tranſuerſum à genis tendens ab inferioribus oſsibus ſuſtinetur, iugale adpellari poteſt, ab eadem ſimilitudine à qua id Græci* ζυγώδες *appellant. Maxilla uerò eſt os molle, eaq; una eſt, cuius eadem & media & etiam ima pars mentũ eſt, à quo utrinq; procedit ad tempora, ſolaq; ea mouetur. Nam malæ cum toto oſſe, quod ſuperiores dẽtes excipit, immobiles ſunt. Verũ ipſius maxillæ partes extremæ quaſi bicornes ſunt. Alter proceſſus intrà latior, uertice ipſo tenuatur, longiúſq; procedẽs ſub oſſe iugali ſubit, & ſuper id tẽporũ muſculis illigatur. Alter breuior & rotũdior, & in eo ſinu qui iuxta foramina auris eſt cardinis modo fit: ibiq; huc & illuc ſe inclinãs maxillæ* facultatẽ motus præſtat. Duriores oſſe dẽtes ſunt, quorũ pars maxillæ, pars ſuperiori oſſi malarũ hæret. Ex his quaterni primi quia ſecant,*[s] τομικοὶ *à Græcis nominantur: hi deinde quatuor, caninis dẽtibus ex omni parte cingũtur: Vltra quos utrinque*[t] *fere maxillares quaterni ſunt, præterquã in his in quibus tres ultimi qui ſero gigni ſolent, non increuerunt. Ex his priores ſingulis radicibus, maxillares utiq; binis, quidam etiam ternis quaternis'ue nitũtur. Fereq; longior radix breuiorem dentem edit, rectiq; dentis recta etiã radix, curui flexa eſt: ex eadem radice in pueris nouus dens ſubit, qui multo ſæpius priorem*

Margin notes:

[r] id eſt, diſtribuuntur.

Iugale.

** facilitatem*

[s] τομικοὶ, i. inciſorij ſiue τομεῖς. Canini, κυνόδοντες.

[t] maxillares ſiue molares, γόμφιοι ſiue μύλαι dicti, quini (ſic enim in antiquo exẽplari ſcriptum, non quaterni) ab utroque latere.

*rem expellit, interdum tamen ſupra infráue eum ſe oſtendit. Caput autem ſpina excipit: Ea cõſtat ex uertebris quatuor & uiginti: Septẽ in ceruice ſunt, duodecim ad coſtas, reliquæ quinq; ſunt proximæ coſtis: Hæ teretes breuéſq; ab utroq; latere proceſſus duos exigunt: *mediæ perforatæ, quà ſpinæ medulla cerebro commiſſa deſcẽdit: circà quoq; * per duos proceſſus tenuibus cauis peruiæ, per quæ à membrana cerebri ſimiles membranulæ deducuntur. Omnéſq; uertebræ exceptis tribus ſummis à ſuperiore parte in ipſis proceßibus parum deſidẽtes ſinus habẽt, ab inferiore alios deorſum, uerſus proceſſus exigũt. Summa igitur protinus caput ſuſtinet, per duos ſinus receptis exiguis eius proceßibus. Quo fit, ut caput ſurſum deorſum [a] uerſus tuberibus exaſperetur. Secunda ſuperiori parti [b] inferiore. Quod ad circuitũ pertinet, pars ſumma anguſtiore orbe finitur. Itaq; ſuperior [c] ſummæ circũdata, in latera quoq; caput moueri ſinit. Tertia eodẽ modo ſecũdã excipit. Ex quo facilis ceruici mobilitas eſt. Ac ne [d] ſuſtinere quidem caput poſſet, niſi utrinque recti ualentéſq; nerui collum continerent, quos [e] καρόταs Græci adpellant. Siquidẽ horũ inter [f] omnes flexus alter ſemper intẽtus ultrà prolabi ſuperiora non patitur. Iámq; uertebra tertia tubercula quæ infiriori inſerantur, excipit. Cæteræ proceßibus deorſum ſpectãtibus, in inferiores inſinuãtur, ac per ſinus quos utrinq; habent, ſuperiores accipiunt, multiſq; neruis & multa chartilagine cõtinẽtur. Ac ſic uno flexu modico in [g] prõptũ dato cæteris negotiis homo & rectus inſiſtit, & alioquin ad neceſſaria opera curuatur. Infra ceruicẽ uero ſumma coſta contra humeros ſita eſt: inde undecim inferiores uſq; ad imũ pectus perueniũt,*

* medio
* Al. ſubter
[a] Al. verſus moueatur, & tuberibus
[b] inſeritur cod.
[c] ſumma. Alij ſummè
[d] ſuſtineri
[e] Al. κρόταφας. melius τένοντας.
[f] Quid. omnium flexus altè. non probo.
[g] in promptu.

hæq; primis partibus rotundæ & leniter quaſi capitulatæ, uertebrarũ tranſuerſis proceſsibus ibi quoque paulùm inſinuatis inhærent. Inde* pateſcunt, & in exteriorem partem recuruatæ, paulatim in chartilaginem degenerant: Eaq; parte rurſus in interiora leniter flexæ, committuntur cum oſſe pectoris, quod ualens ac durum à faucibus incipit, ab utroq; latere lunatum, & à præcordiis iam ipſum quoq; chartilagine mollitum terminatur. Sub coſtis uerò prioribus quinq;, quas* Νόθας *Græci nominãt, breues tenuioréſque, atq; ipſæ quoq; paulatim in chartilaginẽ uerſæ, extremis abdominis partibus inhæreſcunt, imaq; ex his maior etiam parte nihil niſi chartilago eſt.* Rurſus *à ceruice duo lata oſſa utrinq; ad ſcapulas tendunt, noſtri ſcoptula operta,* ὠμοπλάτας *Græci nominãt.* Ea *in ſummis uerticibus ſinuata, ab his triangula, paulatimq; lateſcentia ad ſpinam tendunt, & quo latiora quaq; parte ſunt, hoc hebetiora.* Atq; *ipſa quoque in imo chartilaginoſa, poſteriore parte uelut innatant: quoniam niſi in ſummo nulli oſsi inhæreſcunt.* Ibi *uero ualidis muſculis neruiſq; conſtricta ſunt.* At *à ſumma coſta paulo interius quàm ubi ea media eſt, os excreſcit, ibi quidem tenue, procedẽs uerò quo propius lato ſcapularum oſsi fit, eo plenius latiuſq;, & paulatim in exteriora curuatur;*[a] *quod propius altera uerticis parte modice intumeſcens, ſuſtinet iugulum.* Id *autem ipſum recuruum ac neque inter duriſsima oſſa numerandum, altero capite in*[b] *eo quod poſui, altero in exiguo ſinu pectoralis oſsis*[c] *inſidit: paulúmque motu brachij mouetur, & cum lato oſſe ſcapularum infra caput eius neruis &*[d] *chartilagini connectitur.* Hinc[e] *humerus incipit, extremis utrinque*

capiti

** ſinuatu*
** lateſcunt, cod.*

Scoptula operta.

¶ a Alÿ ſic, quò propius alteri uerticis parti, intumeſcens ſuſt.
¶ b oſſe, nempe lato ſcapularum.
¶ c inſidet
¶ d chartilagine
¶ e βραχίων

capitibus tumidus, mollis, ſine medulla, chartilaginoſus: medius teres, durus, medulloſus, leniter gibbus, & in priorem & poſteriorem, interiorem & exteriorem partem. Prior autem pars eſt, quæ à pectore eſt, poſterior quæ à ſcapulis: interior quæ ad latus tendit, exterior quæ ab eo recedit, quod ad omnes articulos pertinere in ulterioribus patebit. Superius autem humeri caput rotundius quàm cætera oſſa, de quibus adhuc dixi, uerticillatis ſcapularũ oßibus paruo [a] *exceſſu inſeritur, ac maiore parte ex tranſitu neruis deligatur. At inferius duos proceſſus habet, inter quos quod medium eſt,* [b] *magis etiam extremis partibus ſinuatur. Quæ res ſedem* [c] *brachio præſtat, quod conſtat ex oßibus duobus. Radius, quem* κερκίδα *Græci adpellant, ſuperior breuiorq́;, & primo tenuior, rotundo & leniter cauo capite exiguum humeri tuberculum recipit, atq; ibi neruis & chartilagine cõtinetur.* [d] *Cubitus inferior longiorq́;, & primo plenior in ſummo capite, duobus quaſi uerticibus extantibus in ſinu humeri, quem inter duos proceſſus eius eſſe propoſui, ſe inſerit. Primò uerò duobus radiis brachij oſſa iũcta paulatim dirimũtur, rurſusq́; ad manum coeunt, modo craßitudinis mutato. Siquidem ibi radius plenior, cubitus admodum tenuis eſt. Dein radius in caput chartilaginoſum conſurgens, in uertice eius ſinuatur. Cubitus rotundus in extremo parte altera paulùm procedit. Ac ne ſæpius dicẽdum ſit, illud ignorari non oportet, plurima oſſa in chartilaginem deſinere: nullum articulum non ſic finiri. Neque enim aut moueri poſſet, niſi* [e] *leui inniteretur: aut cum carne neruisq; coniungi, niſi ea media quædam materia committeret. In manu uerò* [f] *prima palmæ pars ex multis*

¶ a paruo exceſſu. hæc deſunt in antiquo Cod. Alij legunt inceſſu.
Radius
¶ b altius
¶ c τῶ πήχει
¶ d ἀγκών
Cubitus.
¶ e læui
¶ f καρπος, *brachiale, cuius oßicula octo non planè ſolida & abſq; medulla. Quartum omniũ durißimum. Horũ figura multiplex.*

minutiſq; oßibus conſtat, quorum numerus incertus eſt. Sed oblonga omnia, & triangula: ſtructura quadam inter ſe cõnectũtur, cum inuicẽ ſuperior alterius angulus, alterius planicies ſit: eoq; fit ex his[a] unius oſſis paulum in interiora concaui ſpecies. Verũ[b] ex manu duo exigui proceſſus in[c] ſinus radij coniiciuntur. Tum ex altera parte recta quinq; oſſa ad digitos tẽdentia palmam explent, à quibus ipſi digiti oriũtur, qui ex oßibus ternis conſtant, omniumq; eadem ratio eſt.[d] Interius os in[e] uerticem ſinuatur, recipitq;[f] exterioris exiguum tuberculum: neruiq; ea continent, à quibus orti ungues indureſcunt. Ideoq; non oßi, ſed carni magis radicibus ſuis inhærent. Ac ſuperiores quidẽ partes ſic ordinatæ ſunt. Ima uerò ſpina in coxarum oſſe[g] deſidit, quod tranſuerſum longeq; ualentißimum, uuluam ueſicam, rectum inteſtinum tuetur: idq; ab exteriore parte gibbũ, *ad ſpinã reſupinatũ, à lateribus, id eſt, in ipſis coxis ſinus rotundos habet: à quibus oritur os, quod pectinem uocant, idq;[h] ſuper inteſtina ſub pube tranſuerſum uentrẽ firmat: rectius in uiris, recuruatum magis in exteriora in fœminis, ne partum prohibeat. Inde femina oriuntur, quorum capita rotundiora etiam quàm humerorum ſunt, cùm illa ex cæteris rotundißima ſint. Infrà uerò duos[i] proceſſus à priore & à poſteriore parte habent. Dein dura, & medulloſa & ab exteriore parte gibba: rurſus ab[k] inferioribus quoq; capitibus intumeſcunt. Superiora in ſinus coxæ, ſicut humeri in ea oſſa, quæ ſcapularum ſunt, coniiciuntur, tum infrà[l] introrſus leniter tendunt, quò æqualius ſuperiora membra ſuſtineãt. Atq; in eo inferiora quoq; capita media ſinuantur, quò facilius excipi à cruribus poßint. Quæ com-*

miſſura,

¶ a ex his veluti vnius
¶ b ex hac manus parte duo
¶ c ſinũ. Al. ſinu
* μετακάρπιον
¶ d inferius
¶ e vertice
¶ f ſuperioris
¶ g deſidet, vel deſinit
* & ad
¶ h Al. ſubter
ἥβη
Pecten.
Femina, μηροί.
¶ i Trochanterẽ maiorem & minorem.
¶ k inferiori quoque parte, Alij.
¶ l extrorſus, Alij.

iuncturam, oſſe paruo, molli, chartilaginoſo tegitur, patellam uocant. Hæc ſupèr innatans, nec ulli oßi inhærens, ſed carne & neruis deligata, pauloq́; magis ad femoris os tendens, inter omnes crurum flexus iuncturam tuetur. Ipſum autem crus eſt ex oßibus duobus. Etenim per omnia femur humero, crus uerò brachio ſimile eſt, adeò ut habitus quoq; & decor alterius ex altero cognoſcatur, quod ab oßibus incipiens, etiam in carne reſpondet. Verum alterũ os ab exteriore parte ſuprà poſitum eſt, quod ipſum quoq;[a] Sura rectè nominatur. Id breuius, ſupraq́; tenuius ad ipſos talos intumeſcit.[b] Alterum à priore parte poſitum, cui Tibiæ nomẽ eſt, longius & in ſuperiore parte plenius, ſolum cum femoris inferiore capite committitur, ſicut cum humero cubitus. Atq; ea quoq; oſſa infra ſupraq́; coniuncta[c] media, ut in brachio, dehiſcunt. Excipitur autem crus infra[d] oſſa ex tranſuerſo talorum: idq́;[e] ipſum ſuper os calcis ſitum eſt, quod quadam parte ſinuatur, quadam exceſſus habet, & procedentia ex talo recipit, & in ſinum eius inſeritur.[f] Idq́; ſine medulla, durũ, magisq́; in poſteriorem partem proiectum, teretem ibi figuram repræſentat. Cætera oſſa pedis ad eorum quæ in manu ſunt ſimilitudinem inſtructa ſunt. Plantæ palmis, digiti digitis, ungues unguibus reſpondent.

Patella, ἐπιγονίς, vel ἐπιγονατίς, & μύλη, mola

¶ a περόνη

¶ b κνήμη

¶ c medio

¶ d oſſe, Al. oſſe tali obuerſo.

¶ e os tali. Aſtragalumq́; talum vocat: Malleolos verò talorũ oſſa: exceſſus ἀποφύσεις: procedentia ἐπιφύσεις.

¶ f os calcis

Oſſa vitiata & corrupta quibus ſignis cognoſcantur, & qua ratione curentur. Cap. 11.

OMne autẽ os ubi iniuria acceßit, aut[a] uitiatur, aut finditur, aut frãgitur, aut foratur, aut colliditur, aut[b] loco mouetur. Id quod uitiatum eſt, primò fere pingue fit, deinde uel[c] nigrum, uel carioſum: Quæ ſuper[d] natis grauibus ulceribus aut fiſtulis, hisq́;

¶ a fit carioſum & putre

¶ b luxatur.

¶ c 7. Aphoriſm. 2.

¶ d ſupernatis

uel longa uetuſtate, uel etiam cancro occupatis eueniunt. Oportet ante omnia os nudare ulcere exciſo: & ſi latius eius uitium eſt, quàm ulcus fuit, carnē ſubſecare, donec integrum os undiq; pateat: tum id quod pingue eſt, ſemel iterúmue ſatis eſt admoto ferramēto adurere, ut ex eo ſtatu[e] ſecedat: aut eradere donec iam aliquid cruoris oſtendatur, [f] quæ interioris nota eſt. Nam neceſſe eſt[g] aridum ſit, id quod uitiatum eſt. Idem in chartilagine quoq; læſa faciendum eſt. Siquidem ea quoq; [h] ſcalpello radenda eſt, donec integrū id ſit quod relinquatur. Deinde ſi uel os, ſiue chartilago raſa eſt, nitro bene trito reſpergendum eſt. Neq; alia facienda ſunt ubi caries, nigritiéſue in ſummo oſſe eſt. Siquidem id uel paulo diutius eodem ferramento adurendum, uel radendum eſt. Qui radit hæc, audacter imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid, & maturius deſinat. Finis eſt, cùm uel ad album os, uel ad ſolidum uentum eſt. Albo finiri ex nigritie uitium, ſoliditate quadā ex carie manifeſtum eſt. Accedere etiā cruoris aliquid integro, ſuprà dictum eſt. Si quādo autē altius deſcenderit, utrumlibet dubium eſt. In carie quidē expedita cognitio eſt. Specillum tenue in foramen demittitur, quod magis minúſue intrando, uel in ſummo cariem eſſe, uel altius deſcendiſſe teſtatur. Nigrities colligi quidē poteſt etiam ex dolore, & ex [i] febre. Quæ ubi mediocria ſunt, illa alte deſcendiſſe nō poteſt. Manifeſtior tamen adacta terebra fit. Nam finis uitij eſt, ubi ſcobis nigra eſſe deſiit. Igitur ſi caries altè deſcendit, per terebrā [k] urgenda crebris foraminibus eſt, quæ altitudine uitium æquent. Tum in ea foramina demittenda candentia ferramentá ſunt, donec inde ſiccum os ex toto fiat. Simul enim poſt hæc & reſoluetur ab inferiore

¶ e *recedat*

¶ f *Al. qui integrioris, nēpe partis*

¶ g *cruoris expers quod carioſum. Alioqui minus uerū hoc pronunciatū ſimpliciter.*

¶ h *σμιλίῳ potius quàm ξυστῆρι.*

¶ i *& aeris frigidi contactu, & medicamentis.*

¶ k *id eſt, coercēda. Al. purganda*

feriore oſſe, quodcunq; uitiatum eſt, & is ſinus carne replebitur: & humor aut nullus poſtea feretur, aut mediocris. Sin autem[l] *nigrities eſt, aut ſi caries ad alteram quoq; partem oßis tranſit, oportet excidi. Atq; idem in carie quoq; ad alteram partem oßis penetrante fieri poteſt. Sed quod totum uitiatum, totum eximendum eſt. Si inferior pars integra eſt, eatenus quod corruptum eſt, excidi debet. Item ſiue capitis, ſiue pectoris os, ſiue coſta carioſa eſt, inutilis uitio eſt, & excidendi neceßitas eſt. Neq; audiendi ſunt, qui oſſe nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaq; quantũ fieri poteſt, eodem momento & cutis incidẽda eſt, & os detegendũ, & omni uitio liberandũ eſt: Lõgeq; pernicioſißimũ eſt, quod in oſſe pectoris eſt: quia uix, etiã ſi rectè ceßit, curatio ueram ſanitatẽ reddit.*

Quomodo os excidatur, & de Modiolo, & Terebra, ferramentis ad id paratis. Cap. III.

Exciditur uerò os duobus modis. Si paruulum eſt quod læſum eſt, modiolo, quẽ χοινίκιον *Græci uocant: Si ſpatioſum, terebris. Vtriuſq; rationẽ proponam. Modiolus ferramentum concauum teres eſt, imis oris*[a] *ferratum, per quod medium clauus (*[b] *ipſe quoq; interiore orbe cinctus) demittitur. Terebrarũ autem duo genera ſunt: Alterum ſimile ei, quo fabri utuntur: Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit: deinde ſubitò latius fit, atque iterum ab alio principio paulo minus quàm æqualiter ſurſum procedit. Si uitium in anguſto eſt, quod comprehendere modiolus poßit, ille potius aptatur. Et ſi caries ſubeſt, medius clauus in foramen demittitur. Si nigrities, an-*

¶ l legendum nigrities ad alteram quoq;, omißis inculcatis vocibus, Eſt, aut ſi caries

¶ a χοινίκιον, *Modiolus (à parui modij figura) ferramentũ eſt ſerratum (vt reponendum pro ferratũ) vulgoq; vocatur trepan. Diuerſa tamen* ἀβάπτιστος τρυπάνη, *vt in Lexico obſeruauimus. De his inſtrumentis copioſe & peritè Botallus libro de Vulneribus ſclopettorũ, in quo & figuræ.*

¶ b ipſo quoque. Sic rectius, niſi fortè de modiolo (qui ipſe quoq; orbe cingitur) accipias, non de clauo.

gulo ſcalpri ſinus exiguus ſit, qui clauum recipiat, ut eo inſiſtente circumactus modiolus delabi non poßit. Deinde *is habena quaſi terebra conuertitur.* Eſtq; *quidam premendi modus, ut &* [c] *foretur, & circumagatur: quia ſi leuiter imprimitur, parum proficit:* Si *grauiter, non mouetur.* Neque *alienum eſt inſtillare paulum roſæ, uel lactis, quo magis lubrico circumagatur:* Quod *ipſum tamen ſi copioſius eſt, aciem ferramenti hebetat.* At *ubi iam iter* [d] *modiolo preſſum eſt, medius clauus educitur, &* [e] *ille per ſe agitur.* Deinde *cùm ſanitas inferioris partis ſcobe cognita eſt, modiolus remouetur.* At *ſi latius uitium eſt, quàm ut illo comprehendatur, terebra res agenda eſt.* Ea *foramen fit in ipſo fine uitioſi oßis atque integri: deinde alterum non ita longè, tertiumq; donec totus is locus qui excidendus eſt, his cauis cinctus ſit.* Atque *ibi quoque quatenus terebra agenda ſit, ſcobis ſignificat.* Tunc [f] *excifiorius ſcalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus, id quod inter utrunque medium eſt, excidit: ac ſic ambitus ſimilis ei fit, qui in anguſtiorem orbem modiolo imprimitur.* Vtro *modo uerò id circunductum eſt, idem exciſorius ſcalper in oſſe corrupto planus ſummam quanque teſtam* [g] *læſit, donec integrum os relinquatur.* Vix *unquam nigrities* [h] *integrum, caries per totum os perrumpit, maximeq; ubi uitiata caluaria eſt.* Id *quoq;* [i] *ſigni ſpecillo ſignificatur, qui depreſſus in id foramen, quod infra ſolidam ſedem habet, & ob id renitens aliquid inuenit, & madens exit.* Si *peruium inuenit, altius deſcendens inter os & membranam nihil oppoſitum inuenit, educiturq; ſiccus: non quò nõ ſubſit aliqua uitioſa ſanies, ſed quoniam ibi ut in latiore ſede diffuſa ſit.*

Siue

¶ c vt & foret, vt & circumag. . .

¶ d leg. modiolo impreſſum. Vide infra, modiolo imprimitur.

¶ e modiolus tum agitur ſine clauo: cuiuſ quidem officiũ eſt, vt modiolũ ſic firmet, ne poßit oberrare dum circumagitur.

¶ f i. ἐκκοπεὺς, *ciſſeau vulgó.*

¶ g edit. Alij: radit, cod.

¶ h in totum, caries perſæpe totum

¶ i ſigno ſpecilli ſignificatur, quod depreſſum in id foramen, quod infra ſolidã ſedem habet, ob id. ſiccum

Siue autem nigrities quam terebra detexit, ſiue caries, quam ſpecillum oſtendit, os tranſit, modioli quidem uſus ferè ſuperuacuus eſt, quia latius pateat neceſſe eſt, quod [k] iam altè proceßit. Terebra uero ea, quam ſecundo loco poſui, utendum: caq; ne nimis incaleſcat, ſubinde in aquam frigidam demittenda eſt. Sed tum maiore [l] cura agendum eſt, cum iam aut ſimplex os dimidium perforatū eſt: aut duplici ſuperius. Illud, [m] ſpatium ipſum: hoc, [n] ſanguis ſignificat. Ergo tum lentius ducenda [o] habena, [p] ſuſpendendaq; magis ſiniſtra manus eſt, & ſæpius [q] attollenda, & foraminis altitudo conſideranda: ut quandocunque os perrumpitur, ſentiamus: neq; [r] periclitemur, ne mucrone cerebri membrana lædatur: Ex quo graues inflammationes cum periculo mortis oriuntur. Factis foraminibus eodem modo media [s] ſæpe, ſed multo circunſpectius excidenda ſunt (ne forte angulus ſcalpri eandem membranā uiolet) donec fiat aditus, per quē membranæ cuſtos immittatur, [t] μηνιγγοφύλακα Græci uocāt. Lamina ænea eſt, firma, paulū reſima, ab exteriore parte læuis, quæ demiſſa [v] eſt, ut exterior pars eius cerebro propior ſit, ſubinde ei ſubiicitur quod ſcalpro [x] diſcutiendum eſt: ac ſi excipit eius angulum, ultrà tranſire non patitur, eoq; & audacius & tutius ſcalprū malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum undiq; os eadē lamina leuetur, tolliq; ſine ulla noxa cerebri poſſit. Vbi totum os eiectum eſt, circumradendæ [y] leuādæq; ſunt oræ, & [z] ſi quis ſcobis membranæ inſedit, colligendum. Vbi ſuperiori parte ſublata inferior re-

¶ k tam

¶ l ne mēbrana lædatur.

¶ m quod inane occurrit inter duas teſtas

¶ n è venulis effuſus qua oſſis cauum ſubeunt.

¶ o inſtar plectri, qua terebra cōuertitur.

¶ p vt ſuſpēſa & quàm leuiſſima minus imprimat.

¶ q ducitur habena terebræ manu dextra: terebram imprimit, moderaturq; ſiniſtra, & attollit cū opus eſt

¶ r ob id ἀβάπτιϛα excogitata.

¶ s ſepta legēd. vt infra c. 4.

¶ t μηνιγγοφύλαξ, membranæ cuſtos, Eleuatoria Chirurgis, de qua & cap. 4.

¶ v lege, demiſſa ſic, vt

¶ x rectè & eleganter, ſed minus eſt elocutus. Plena eſt oratio: Quod malleolo per ſcalprum diſcutiendum eſt. Sic apud Liuium, Tribus arietibus aliquantum muri diſcußit, i. deiecit, diruit, atq; demolitus eſt.

¶ y leuandæ, i. læuigandæ.

¶ z ſi quid ſcobis

licta

licta eſt, non[a] ora tantùm, ſed os quoq; totum[b] lauandũ eſt, ut ſine noxa poſtea cutis increſcat, quæ aſpero [c] oſſe innaſcens protinus, non [d] ſanitatẽ, ſed nouos dolores mouet. Patefacto cerebro, *qua ratione agendum ſit dicam, cum ad fracta oſſa peruenero.* Si *baſis aliqua ſeruata eſt, ſuper imponenda ſunt medicamenta non pinguia, (quæ recentibus uulneribus accommodãtur) ſupraq́; imponenda lana ſuccida oleo atq; aceto madẽs.* Vbi *tempus proceßit, ab ipſo[e] ore caro increſcit, eaq́; factũ manu ſinum cõplet.* Si *quod etiam os aduſtũ eſt, à parte ſana recedit: ſubitq́; inter integram atque emortuam partem caruncula, quæ quod a' ſceßit, expellat[f] eaq́; fere quia teſta tenuis & anguſta eſt,[g] ſquama eſt, id λεπὶς à Græcis nominatur.* Poteſt *etiam euenire, ut ex ictu neq; findatur os, neq; perfringatur, ſed ſummum [h] tamen collidatur, exaſpereturq́;.* Quod *ubi incidit, radi & [i] lauari ſatis eſt.* Hæc *quamuis maxime fiunt in capite, tamen cæteris quoq; oßibus communia ſunt, ut ubicunque idem incidet, eodem remedio ſit utendum.* Atque *cum ea fracta, fiſſa, forata, colliſa ſunt, quaſdam proprias in ſingulis generibus, quaſdam communes in pluribus curationes requirunt.* De *quibus protinus dicam, initio ab eadem caluaria accepto.*

¶ a ore
¶ b leuandũ
¶ c oßi
¶ d affert eleganter ſupprimitur. Satis eſt verbum diuerſis ſubiectis attributum, alteri reſpõdere. cuius ſunt & apud Ciceronẽ exempla.
¶ e oſſe. Cum Hippocr. experientia ſic legẽdum oſtendit. Alij ore, & vlceris ſubaudiunt.
¶ f Idq́; fere
¶ g leg. λεπὶς, id eſt ſquama, à Græc.
¶ h Al. tantùm
¶ i leuari

De caluariæ curatione. Cap. IIII.

*I*Gitur *ubi ea * pertuſa, protinus requirendum eſt, num bilem is homo uomuerit, num oculi eius obcæcati ſint, num obmutuerit, num per nares aureſue ſanguis ei effluxerit, num conciderit, num ſine ſenſu quaſi dormiens iacuerit.* Hæc *enim non niſi oſſe fracto eueniunt.* Atque *ubi inciderunt, ſcire licet neceſſariam, ſed difficilem curationem eſſe.* Si *uero etiam torpor acceß*

** percuſſa, Cod.*

*acceſſit, ſi mens non conſtat, ſi neruorum uel reſolutio, uel diſtentio ſecuta eſt, ueriſimile eſt etiam cerebri membranam eſſe uiolatam, eoq; in anguſto magis ſpes eſt. At ſi nihil horum ſecutum eſt, poteſt etiam dubitari, an os fractum ſit. Et protinus conſiderandũ eſt, lapide, an ligno, an ferro, an alio telo percuſſum ſit, & hoc ipſo leni, an aſpero: mediocri, an uaſtiore: uehementer, an leniter. Quia quò mitior ictus fuit, eò facilius os ei reſtitiſſe credibile eſt. Sed nihil tamen melius eſt, quàm certiore id nota explorare. Ergo quà plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neq; nimis tenue, neque acutum, ne cum in quoſdam ſinus naturales inciderit, opinionem fracti oſsis fruſtrà faciat: neq; nimis plenum, ne paruulæ rimulæ fallant. Vbi ſpecillũ ad os uenit, *nihil niſi lene & lubricum occurrit, integrũ id uideri poteſt. Si quid aſperi eſt, utiq; quà ſuturæ nõ ſint, fractum os eſſe teſtatur. A ſuturis ſe deceptũ eſſe, Hippocrates memoriæ prodidit, more ſcilicet magnorum uirorum, & fiduciam magnarũ rerum habentiũ. Nam leuia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi detrahunt. Magno ingenio, multaq; nihilominus habituro, conuenit etiam ſimplex ueri erroris confeſsio, præcipueq; in eo miniſterio quod utilitatis cauſſa poſteris traditur: ne qui decipiantur eadem ratione, qua quis antè deceptus eſt. Sed hæc quidem alioqui memoria magni profeſſoris, uti interponeremus, effecit. Poteſt autẽ ſutura eo nomine fallere, *quæ æque aſpera eſt, ut aliquis hanc eſſe (etiã ſi rima eſt) exiſtimet eo loco quo ſubeſſe hãc ueriſimile eſt. Ergo eo nomine decipi non oportet, ſed os aperire tutiſsimum eſt. Nam neq; utique certa ſedes, ut ſuprà poſui, ſuturarum eſt, & poteſt *idẽ, & naturaliter commiſſum, & ictu fiſſum eſſe*

* *ſi nihil leue*

Hippocratis erroris ſui confeſsio

* *quia*

¶ *a Al. idem naturaliter*

eſſe, iuxtáue aliquid fiſſum habere. Quin aliquid etiã, ubi ictus fuerit uehemẽtior, quamuis ſpecillo nihil inuenitur, tamen aperire commodius eſt. At ſi ne tum quidem rima manifeſta eſt, inducendum ſuper os atramentum ſcriptorium eſt, deinde ſcalpro id [b] *detrahendum. Nigritiem enim continet, ſi quid fiſſum eſt.* [c] *Solet etiam euenire, ut altera parte fuerit ictus, & os altera fiderit. Itaq; ſi grauiter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neque ea parte qua cutis* [d] *diſcuſſa eſt rima reperitur, non incõmodum eſt parte altera cõſiderare, nũquis locus mollior ſit, & tumeat, eumq; aperire. Siquidem ibi fiſſum os reperietur: nec tamen magno negotio cutis ſaneſcit etiam ſi fruſtra deſecta eſt.* [e] *Os fractum, niſi ſuccurſum eſt, grauibus inflãmationibus afficit, difficiliusq; poſtea tractatur. Raro, ſed aliquãdo tamen euenit, ut os quidem totum integrum maneat, intus uero ex ictu uena aliqua in cerebri membrana rupta aliquid ſanguinis mittat, isq; ibi concretus magnos dolores moueat,* [f] *oculos quibus obcæcet. Sed fere contra id dolor eſt, & eo loco cute inciſa pallidum os reperitur. Ideoq; id quoq; os excidendum eſt. Quacunque autem de cauſſa curatio* [g] *hæc neceſſaria eſt. Si nondum ſatis cutis patefacta eſt, latius aperienda eſt, donec quicquid læſum eſt in conſpectu ſit. In quo ipſo uidẽdum eſt, ne quid ex ipſa membranula quæ ſub cute caluariam cingit, ſuper os relinquatur. Siquidem hæc ſcalpro terebrisue lacerata, uehementes febres cum inflammationibus excitat. Itaq; eam commodius eſt ex toto ab oſſe diduci. Plagam, ſi ex uulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus, qualem acceperimus. Si manu faciẽda eſt, ea fere commodiſſima eſt, quæ duabus tranſuerſis lineis literæ X figu*

¶ b deradendum

¶ c ἀπήχημα vocant hoc fracturæ genus

¶ d diſciſſa

¶ e Hippocr. libr. 7. Apho. 14. 24. 58. & lib. 6. Aph. 50.

¶ f Al. oculóſque

¶ g excidendi oſſis

figuram * *accepit ut deinde à ſingulis procedentibus* [h] *ſingulis cutis ſubſequatur. Inter quæ* [i] *ſi ſanguis fertur, ſpongia ſubinde in aceto tincta cohibendus eſt, occupandusq; obiectis linamentis, & caput altius excitandum. Neq; id uitium ullum metum, niſi inter muſculos qui tempora continent, adfert: ſed ibi quoque* [k] *nihil tutius fit. In omni uerò fiſſo fractóue oſſe, protinus antiquiores medici ad ferramenta ueniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius eſt, antè emplaſtra experiri, quæ caluariæ cauſa componuntur: Eorumq́; aliquid oportet ex aceto mollitum, per ſe ſuper fiſſum fractúmue os imponere: deinde ſuper id aliquanto latius quàm uulnus eſt, eodem medicamento illitum linteolum, & præter ea ſuccidam lanam aceto tinctam. Tunc uulnus deligare, & quotidie reſoluere, ſimiliterq́; curare uſq; ad diem quintum. A ſexto die, etiam uapore aquæ calidæ per ſpongiam fouere,* [l] *cætera ex eadem facere. Quod ſi caruncula increſcere cœperit, & febricula aut ſoluta erit, aut* [m] *leuior, & cupiditas cibi reuerterit, ſatisq́; ſomni accedet, in eodem medicamento erit perſeuerandum. Procedente deinde tẽpor e, molliendũ id emplaſtrũ adiecto cerato ex* * *roſa facto, quo facilius carnem producat: nam per ſe reprimendi uim habet. Hac ratione ſæpe rimæ callo quodam implentur, eſtq́; ea oſsis uelut cicatrix, & latius fracta oſſa, ſi qua inter ſe non cohærebant, eodem callo glutinantur: eſtq́; aliquanto melius uelamentum cerebro, quàm caro quæ exciſo oſſe increſcit. Si uero ſub prima curatione febris intenditur, breuesq́; ſomni, & iidem per ſomnia tumultuoſi ſunt,* [n] *ulcus madet, neque* [o] *alitur, & in ceruicibus glandulæ oriuntur, magni dolores ſunt, cibiq́; ſuper hæc*

faſtid

* *accipit, vet.*
¶ *h angulis*
¶ *i quos*
¶ k *Al. nihilo minus tutò fit.*
¶ *l cætera eadem*
¶ *m lenior*
* *roſ. i roſaceo*
¶ *n Hic mador πλάδος Hippocr. ἐυὶ πλαδαρὸν ἕλκος, i. vlcus madens Celſo. lege Gal. Com. 3. εἰς τὸ περὶ ἄρθρων.*
¶ *o Ἀκυρολογία. talis lib. 7. c. 27. vbi ali vulnus pro σαρκοῦσθαι. Nec enim vulnus alitur, aut vlcus ſed caro alitur, illudq; impletur, vt propriè dixit lib. 5. c. 12.*

faſtidium increſcit, tum demum [p] *ad manũ ſcalprumq́; ueniendum eſt.* Duo uero *ſub ictu caluariæ pericula ſunt, ne uel findatur, uel* [q] *medium deſidat. Si* [r] *fiſſum eſt, poſſunt oræ eſſe compreſſæ,* [s] *uel quia altera ſuper alteram exceßit, uel etiam quia uehementer rurſus ſe commiſerunt:* Ex *quo euenit, ut humor ad membranam quidem deſcendat, exitum uero non habeat, ac ſic eam irritet, & graues inflammationes moueat.* Vbi [t] *medium deſedit eandem cerebri membranam os urget, interdum etiam ex fractura quibuſdam uelut aculeis pungentibus.* His *ita ſuccurrendum eſt, ut tamẽ quàm minimum ex oſſe dematur.* Ergo *ſi ora alteri inſedit, ſatis eſt id quod eminet, plano ſcalpro excidere, quo ſublato iam rima hiat quantum curationi ſatis eſt. At ſi oræ inter ſe comprimuntur, à latere* [v] *eius interpoſito digiti ſpatio terebra foramen faciendum eſt, ab eoq́; ſcalper duabus lineis ad rimam agendus ad* [x] *ſimilitudinẽ* C *literæ, ſic ut uertex eius à foramine, baſis ad rimas ſit.* Quòd *ſi rima longius patet, ab altero foramine rurſus ſimilis ſinus fieri debebit: & ita nihil latens in* [y] *eo oſſe concauum eſt, abundeq́; exitus datur intus* [z] *lædentibus.* [a] Ne *ſi fractum quidem os deſedit, totum excidi neceſſe eſt.* [b] Sed *ſiue totum perfractum eſt, & ab alio ex toto receßit, ſiue circumpoſitæ caluariæ inhæret exigua parte, ab eo quod naturaliter ſe habet, ſcalpro diuidendũ eſt: deinde in eo quod deſedit iuxta rimam quam* [c] *fecimus, foramina addenda ſunt: Si in anguſto noxa eſt, duo: ſi latius patet, tria:* [d] *ſeptaq́; eorum excidenda: & tum ſcalper utrinque ad rimam agendus, ſic ut* [e] *lunatum ſinum faciat, imaq́; pars eius intus ad fracturam, cornua ad os integrum ſpectent.* Deinde, *ſi qua labant, & ex facili*

remo

¶ p εἰς τὴν χειρουργίαν.
¶ q nempe os. *Al.* media.
¶ r Hoc ῥωγμή
¶ s ferè vel quia, Cod.
¶ t eſt ἐγγείσωμα, Galen.
¶ v eius rimæ
¶ x legend. vt habet exẽplar manuſcript. ad ſimilitudinem V. literæ, ſic, ut--rimam
¶ y ſub eo oſſe cum cauatum eſt: *Al.* in eo oſsis concauo eſt,
¶ z *Al.* latentibus.
¶ a Nec ſi
¶ b ἀποσκεπαρνισμὸς Galen.
¶ c ſcalpro.
¶ d media ſepta dixit ſupra, i. interſtitia foraminum hoc loco.
¶ e Hic conuenit figura literæ C. non verò ſuprà

remoueri poſſunt, * *forſice ad id facta colligenda ſunt,* * *forcipe, τῷ ἰσαγρα Gal. 6. Meth.*
maximéq; ea quæ acuta membranam infeſtāt. Si id ex facili fieri non poteſt, ſubiicienda lamina eſt, quā cuſtodem eius membranæ eſſe [f] *propoſui, & ſuper eam quicquid ſpinoſum eſt, & intus eminet, excidendum eſt: eadem lamina quicquid deorſum inſedit attollendum. Hoc genus curationis efficit, ut qua parte fracta oſſa tamē inhærēt ſolidētur: qua parte abrupta ſunt, ſine ullo tormento, ſub* [g] *medicamēti tempore excidāt, ſpatiumq; inter hæc ſatis* [h] *illi magnum ad extrahendā ſaniem relinquatur, pluſq; in oſſe propugnaculi cerebrū habeat, quàm habiturū fuit eo exciſo. His factis, ea mēbrana acri aceto reſpergenda eſt, ut ſiue aliquid ſanguinis ex ea profluit, cohibeatur: ſiue intus cōcretus cruor remanet, diſcutiatur. Tum idem medicamentum eodē modo, qui* [i] *ſuprà poſitus eſt, mollitū, ipſi mēbranæ imponendū eſt. Cateráq; eodem modo facienda ſunt, quæ ad linteolum illitum & lanam ſuccidā pertinēt: collocādusq; is in loco tepido, & curandū quotidie uulnus, bis etiam æſtate. Quòd ſi membrana per inflammationem intumuerit,* [k] *infundēda erit roſa tepida. Si uſq; eò tumebit, ut ſuper oſſa quoq; emineat, coërcebit eam bene trita lēticula, uel folia uitis contrita, & cū recenti uel butyro uel adipe anſerino miſta:* [l] *ceruixque molliri debebit liquido cerato ex irino facto. At ſi parū pura membrana uidebitur, par modus eius emplaſtri & mellis miſcendus erit, idq; ſuper infundendum, eiuſq; continendi cauſſa unum aut alterum linamentum iniiciendum, & ſuper linteolo cui emplaſtrū illitū ſit, contegendum. Ubi plus pura membrana eſt, eadem ratione adiiciēdum emplaſtro ceratum, ut carnem producat. Quod ad abſtinentiam uero*

¶ f cap. 3.
¶ g medicamentis
¶ h illis
¶ i cap. 3.
¶ k infundendū erit id roſ. (i. roſaceum) tepidum.
¶ l ne conuulſio excitetur.

*& primos ulterioresq; cibos potionesq; pertinet, eadem quæ in uulneribus præcepi ſeruanda ſunt: eò magis, quò periculoſius hæc pars afficitur. Quin etiã cùm iam non ſolùm ſuſtineri, ſed ali * his quoq; apparebunt, tamen erunt uitanda quæcunq; mandenda ſunt: item fumus, & quicquid excitat ſternutamentũ. Spem uerò certam faciunt membrana ᵐ mobilis ac ſui coloris, caro increſcens rubicunda, facilis motus maxillæ atq; ceruicis. Mala ſigna ſunt, membrana immobilis, nigra, uel liuida, uel aliter coloris corrupti, demẽtia, *acris uomitus, neruorum uel reſolutio, uel diſtentio, caro liuida, maxillarum rigor, atq; ceruicis. * Cæteraq́; quæ ad ſomnum, cibi deſiderium, febrem, puris colorem attinent, eadem quæ in cæteris uulneribus, uel ſalutaria uel mortifera ſunt. Vbi bene res cedit, incipit ab ipſa membrana, uel ſi os eo loco duplex eſt, inde quoq; caro increſcere: eaq́; id quod inter oſſa uacuum eſt, replet: nonnunquam etiam ſuper caluariam excreſcit. Quod ſi incidit, inſpergenda ſquama æris eſt, ut id reprimat cohibeatq́;, ea carni ſuperdãdo quæ ad cicatricem perducant: Omnibusq; ea locis commodè inducitur, excepta frontis ea parte, quæ paulum ſuper id eſt, quod inter ſupercilia eſt. Ibi enim uix fieri poteſt, * ut per omnem ætatem ſit exulceratio, quæ linteolo medicamentum habente contegenda ſit. Illa utiq; capite fracto ſeruanda ſunt, ut donec iam ualida *cicatrix erit ſoluenda, uitentur frequens balneum & maior uini modus.*

** hos quoque apparebit: Codex manuſcr. oportebit.*

¶ m Quæ συστολῆς ϰ διαστολῆς motum retinet.

** acer*

** Cætera quæ ad*

** Vt non per*

** Alij, cicatrice erit ſoluenda plaga,*

De narium fractarum curatione. Cap. v.

IN *naribus uerò & os & chartilago frangi ſolent, & quidem modo aduerſa, modo à latere. Si aduerſa fracta ſunt, alterúmue ex his, nares deſidunt, diffi-*

culter ſpiritus trahitur. Si à latere os fractum eſt, is locus cauus eſt: ſi chartilago, in alteram partem nares declinãtur. Quicquid in chartilaginem incidit, excitandum leniter eſt, aut ſubiecto ſpecillo, aut duobus digitis utrinq; compreßis. Deinde in longitudinem[a] *implicata linamenta & molli pellicula cincta circunſutaq;, intus** *adiicienda ſunt: Aut eodem modo compoſitum aliquid ex arido*[b] *penicillo: Aut grandis pinna gummi, uel fabrili*[c] *glutine illita, & molli pellicula circundata, quæ deſidere chartilaginem non ſinat. Sed ſi aduerſa ea fracta eſt, æqualiter utraq; naris implenda eſt. Si à latere, craßius eſſe debet ab ea parte in qua naſus iacet, ab altera tenuius, id quod inſeritur. Extrinſecus autẽ circundãda habena eſt mollis,*[d] *media illita miſtis inter ſe ſimila & thuris*[e] *fuligine: eaq;*[f] *ultra aures ducenda, & fronti duobus capitibus agglutinanda eſt. Id enim corpori quaſi gluten inhæreſcit, & cum induruit nares commode continet. Sin quod intus inditum eſt lædit, ſicut maxime fit ubi interior chartilago perfracta eſt, excitatæ nares eadem tantummodo habena continendæ ſunt: Deinde, poſt quatuordecim dies idipſum demendũ eſt. Reſoluitur autem aqua calida, eaq; tum is locus quotidie fouendus eſt. Sin os fractũ eſt, id quoque digitis in ſuam ſedem reponendum eſt: atq; ubi aduerſum id ictum eſt, utraq; naris implenda eſt: ubi à latere, ea in quam os impulſum eſt, imponẽdumq; ceratũ, & paulo uehemẽtius deligandum eſt,** *quia callus eo loco nõ ad ſanitatem tantũmodò, ſed etiã ad tumorẽ increſcit. A tertio die fouendum id aqua calida eſt, tantoq; magis, quanto propius eſſe ſanitati debet. Quòd ſi plura erunt fragmenta, nihilominus** *extrinſecus ſingula in ſuas ſedes*

¶ a Implicata linamẽta, σπληνίσκοις στρεπτοῖς Aetius.
* iniicienda. Alij, adigenda.
¶ b ἐκ ξάνου εἰληθέντος, Aetius.
¶ c fabrile gluten, i. Dioſcoridi, ταυροκόλλα.
d medio.
e Si: antiqua lectio. Alij pollne, i. τῇ μάννῃ.
¶ f ſupra.
* quùm.
* intrinſecus.

digitis erunt compellenda, imponendaq́; extrinſecus eadem habena, & ſuper eam ceratum, neq; ultra faſcia adhibenda eſt. At ſi quod fragmentum undiq; reſolutũ cum cæteris non glutinabitur, intelligetur quidem ex humore, qui multus ex uulnere fertur, uolſella uerò extrahetur. Finitisq; inflammationibus, imponetur aliquod medicamentum ex iis, quæ leniter reprimunt. Peius eſt, ubi aut oßi, aut chartilagini fractæ, cutis quoq; uulnus acceßit. Id admodũ rarò fit: ſi incidit, illa quidem nihilominus eadem ratione in ſuas ſedes excitanda ſunt: Cuti uerò ſuperimponendũ emplaſtrũ aliquod ex his, quæ recentib. uulneribus accõmodata ſunt, ſed inſuper nullo uinculo deligãdum eſt.*

* ſupra, Al.

De aurium fractarum curatione. Cap. VI.

IN *aure quoq; interdum rumpitur chartilago: quod ſi incidit, antequam pus oriatur, imponendum glutinans medicamentum eſt. Sæpe enim ſuppurationem prohibet, & aurem confirmat. Illud & in hac, & in naribus ignorari non oportet: non quidem chartilaginem ipſam glutinari, circa tamen carnem increſcere, [a] ſolidariq; eum locum. Itaq; ſi cum cute chartilago rupta eſt, cutis utrinq; ſuitur. Nunc autem de ea dico, quæ cute integra frangitur. In ea uerò ſi iam pus natum eſt, aperienda altera parte cutis, & ipſa chartilago cõtrà lunata plaga excidẽda eſt. Deinde utendum eſt medicamẽto leniter ſupprimente, quale lyciũ eſt aqua dilutum, donec ſanguis fluere deſinat. Tum imponendum linteolum cum emplaſtro, ſic ut pingue omne uitetur: & à parte poſteriore lana mollis auri ſubiicienda eſt, quæ quod eſt inter hanc & caput compleat. Tum ea leniter deliganda eſt, & à tertio die uapore, ut in naribus poſui, fouenda. Atque in his*

[a] κρατύνεσθαι Hipp.

*his quoq; generibus abſtinentia * primi temporis neceſſaria eſt, donec inflammatio finiatur.*

De maxillæ fractæ curatione, de quibuſdámque ad omnia oſſa pertinétibus. Cap. VII.

A*B his ad maxillam uenturus, indicanda quædam puto communiter ad omnia oſſa pertinentia, ne ſæpius eadem dicenda ſint.* Omne *igitur os, modò*[a] *rectum ut lignum in longitudinem finditur, modò frangitur*[b] *tranſuerſum, interdum*[c] *obliquum: atq; id ipſum nonnunquam retuſa habet capita, nonnũquam acuta.* Quod *genus peßimum eſt, quia neq; facile committũtur quæ nulli retuſo innituntur, & carnem uulnerãt, interdum neruum quoq; aut muſculũ.*[d] Qui*metiam ali quãdo plura fragmenta à*[e] *fragmẽto fiunt.* Sed *in aliis quidem oßibus ex toto ſæpe fragmentũ à fragmento recedit.* Maxillæ *uerò ſemper, aliqua parte etiã uexata, oſſa inter ſe cohærent.* Igitur *in primis, digitis duobus utrinq; prementibus & ab ore & à cute, omninò oſſa in ſuã ſedẽ compellenda ſunt.* Deinde *ſi trãſuerſa maxilla fracta eſt, ſub*[f] *qua caſu ferè dens ſuper proximũ dentem*[g] *excedit: ubi ea in ſuã ſedẽ collocata eſt, duo proximi dentes: aut ſi hi labẽt, ulteriores inter ſe*[h] *ſeta deligandi ſunt.* Id *in alio genere fracturæ ſuperuacuũ eſt.* Cætera *eadẽ facienda ſunt.* Nã *linteolum duplex madens uino & oleo ſuperiniiciẽdũ, cum eadem ſimila, & eadẽ thuris fuligine eſt:* Deinde, *aut faſcia, aut mollis habena*[i] *media in longitudinem inciſa, ut utrinque mentum complectatur, & inde capita eius ſupra caput adducta ibi*[k] *deligantur.* Illud *quoq; ad omnia oſſa pertinens dictum erit, famem primum eſſe neceſſariam: deinde à die tertio humidum cibum, ſublata inflammatione paulò pleniorem, cumq; qui*

* *leg. primis temporibus*

¶ a κάταγμα σχιδακηδόν.

¶ b καυληδὸν vel ῥαφανηδὸν vel σικυηδόν.

¶ c κατακάρσιον ſiue καταπλάγιον.

¶ d Quinetiã. Cũ plura fragmẽta minuta, hoc fracturæ genus κάταγμα καρυηδὸν ſiue ἀλφιτηδὸν vocatur. Et quũ à fragmento fragmentũ recedit, ἀπόθραυσις & ἀποκοπή. Aliud lunatum, quod εἰς ὄνυχα vel καλαμηδὸν fieri dicitur.

¶ e Quidam ſegmento

¶ f quo.

¶ g excidit.

¶ h Hippoc: τριχὶ ἱππείῃ, ἢ χρυσῷ.

¶ i medio. Vide cap. 5.

¶ k deligentur

carnem alat: per omne tempus uinum eſſe alienum: Deinde tertio die reſolui debere: foueriq́; per ſpongiam uapore aquæ calidæ, eademq́; quæ primo fuerunt ſuperdari: Idem die quinto fieri, & donec inflammatio finiatur, quæ uel octauo die, uel ſeptimo fere[l] *reſoluuntur: Ea ſublata rurſus oſſa eſſe tractanda, ut ſi quod fragmentum loco ſuo non eſt, reponatur: Neq; id eſſe ſoluendũ, niſi duæ partes eius temporis, intra quod quæq; oſſa*[m] *conſeruntur, tranſierint. Ferè uerò intra quartumdecimum, & unum & uigeſimum diem ſaneſcunt maxilla, malæ, iugulum, pectus,*[n] *latus, os ſcapularum, coſtæ, ſpina*[o] *coxarũ, os tali, calx, manus, planta.*[p] *Inter uigeſimum, & trigeſimum diem crura, brachiáq́;.*[q] *Inter ſeptimum & uigeſimum, & quadrageſimum, humeri & femina. Sed in maxilla illud quoque adiiciendum eſt, quòd humidus cibus diu aſſumendus eſt. Atque etiam cùm tempus proceſſit, in lagano, ſimilibusq́; aliis perſeuerandum, donec ex toto maxillam callus firmarit. Item utique primis diebus habendum ſilentium.*

¶ l ſoluitur
¶ m συμφύονται, conferuẽt, lib. 2. cap. 10.
¶ n latum os
¶ o, coxarum os tali
¶ p Intra
¶ q Intra

De Iuguli fracti curatione. Cap. VIII.

IVgulum uerò ſi tranſuerſum fractum eſt, nonnunquam per ſe rurſus rectè coit, & niſi mouetur, ſanari ſine[a] *iunctura poteſt. Nonnunquam uerò, maximeq́; ubi motum eſt, elabitur,*[b] *fereq́; id quod à pectore ſub id quod ab humero eſt, in poſteriorem partem inclinatur. Cuius ea ratio eſt, quòd per ſe non mouetur, ſed cum humeri motu conſentit. Itaque eo ſubſiſtente,*[c] *ſub id humerus agitatur. Rarò uerò admodum in priorem*[d] *partem iugulũ inclinatur, adeò ut magni profeſſores nunquam ſe uidiſſe memoriæ mandarint: Sed locuples tamen eius rei autor Hippocrates eſt.*

¶ a vinctura
¶ b fereq́; id quod ab humero eſt, ſub id quod à pectore in poſteriorẽ, &c. ex Hippocrate.
¶ c ſcribend. ſubinde. Alij ſuper id
¶ d priorem, poſterioremue partem

Verùm ut diſsimilis uterque caſus eſt, ſic quædam diſſimilia requirit. Vbi ad ſcapulas iugulum tendit, ſimul dextra manu[e] planè propellendus in poſteriorem partem humerus eſt, & illud in priorem attrahendum: Vbi ad pectus conuerſum eſt, ipſum quidem retro dandum, humerus autem in priorem partem adducendus eſt. Ac ſi is inferior eſt, non id quod à pectore eſt, deprimendum eſt, quia immobile eſt, ſed humerus ipſe attollendus. Si caſu ſuperior eſt, id quod à pectore eſt, implendum lana, & humerus ad pectus deligandus eſt. Si acuta fragmenta ſunt, incidi contrà cutis debet: ex oſsibus ea, quæ carnem uulnerant, præcidenda ſunt: tunc retuſa oſſa committenda ſunt. Si quod ab aliqua parte eminet, opponendum ei triplex linteolum eſt, in uino & oleo tinctum. Si plura fragmenta ſunt, excipienda ſunt ex ferula facto canaliculo, eodemq; intus incerato, ne faſcia diducatur, quæ iugulo compoſito circũdanda eſt ſæpius potius, quàm ualẽtius (Quod ipſum quoque in omnibus oſsibus fractis perpetuum eſt) à dextro uerò iugulo, ſi id fractum eſt, ad alam ſiniſtram: à ſiniſtro ad dexteram: Rurſusq; ſub ala [f] ſua [g] faſciari debet. Poſt hæc ſi iugulum ad ſcapulas inclinatum eſt, brachium ad latus: ſi in partem priorem, ad ceruicem deligandum eſt: Supinusq; homo collocandus, cæteraq; eadem facienda, quæ ſuprà comprehenſa ſunt. Sunt uerò plura oſſa fere immobilia, uel dura, uel chartilaginoſa, quæ uel franguntur, uel forantur, uel colliduntur, uel finduntur, ut malæ, pectus, [h] latus, os ſcapularum, coſtæ, ſpina, coſtarum os, tali, calx, manus, planta: Horum omnium eadem curatio eſt. Si ſuprà uulnus eſt, id ſuis medicamentis nutriendũ eſt: Quo ſaneſcente rimas quoq; oſsis, aut ſi quod [i] ferrumen eſt,

¶ e *placidè, Al.*

¶ f *ſana*

¶ g *faſcia dari, Vetus.*

¶ h *latum os*

¶ i *foramen, vetus exẽplar*

callus implet. Si cutis integra eſt, & os læſum eſſe ex dolore colligimus, nihil aliud quàm quieſcendum, imponendumq́; ceratum eſt, & leniter deligandum, donec ſanitate oſſis dolor finiatur.

De coſtarũ fractarum curatione. Cap. IX.

PRopriè tamen quædam de coſta dicẽda ſunt, quia iuxta uiſcera eſt, grauioribusq́; periculis is locus expoſitus eſt. Hæc quoq; igitur interdum ſic finditur, ut ne ſummum quidem os, ſed interior pars eius, quæ rara eſt, lædatur: interdum ſic, ut eam totam is caſus perruperit. Si tota fracta non eſt, nec ſanguis expuitur, nec febricula ſequitur, nec quicquam ſuppurat, niſi admodum raro, nec dolor magnus eſt; tactu tamen is locus[a] *leniter indoleſcit, abundè eſt eadem quæ ſuprà* [b]*ſcripta ſunt, facere, & à media faſcia incipere deligare, ne in alterutram partem hæc cutem inclinet. Ab uno uerò & uigeſimo die, quo utiq; os debet eſſe glutinatum, id agendum: Cibis uberioribus eſt utendum, ut corpus quàm pleniſſimum fiat, quò melius os ueſtiat, quod illo loco tenerum adhuc, iniuriæ ſub tenui cute expoſitum eſt. Per omne autem tempus curationis uitandus clamor, ſermo quoque, tumultus, ira, motus uehementior corporis, fumus, puluis &* [c] *quicquid uel tuſſim, uel ſternutamentum mouet:* [d] *ne ſpiritum quidem magnoperè continere expedit. At ſi tota coſta perfracta eſt, caſus aſperior eſt. Nam & graues inflammationes, & febris, & ſuppuratio, & ſæpe uitæ periculum ſequitur, & ſanguis* [e] *ſpuitur. Ergo ſi uires patiuntur, ab eo brachio quod ſuper eam coſtam eſt, ſanguis mittendus eſt. Si non patiuntur, aluus tamen ſine ullo acri ducenda eſt, diutiusq́; inedia pugnandum. Panis uerò ante ſeptimum diem non aſſumendus,*

¶ a *leuiter. Alij grauiter*

¶ b *circa finẽ capitis præcedentis.*

¶ c κερχνῶδες *Hippocr. lib. 3. Articul.*

¶ d *Nec. Alij Ne. Vide infra lin. 16.*

¶ e *exſpuitur*

ſed

ſed una ſorbitione uiuendum: imponendumq́; ei loco ceratum ex lino factum cui cocta quoque reſina adiecta ſit, aut [f] Polyarchi *malagma, aut panaces ex uino & [g] roſa, & oleo: ſuperq́; imponenda lana ſuccida mollis, & duæ [h] faſciæ à mediis orſæ, minimeq́; aſtrictæ. Multo uerò magis omnia uitanda, quæ ſuprà poſui, adeò, ut ne ſpiritus quidem ſæpius mouendus ſit. Quòd ſi tuſsis infeſtabit, ad id potio ſumenda erit, uel ex trixagine, uel ex ruta, uel ex herba ſtœchade, uel ex cumino & pipere. Grauioribus uerò doloribus urgentibus, cataplaſma imponi quoque conueniet uel ex lolio, uel ex hordeo, cui pinguis fici tertia pars ſit adiecta:* Et *id quidem interdiu ſuperiacebit, noctu uerò* **idem aut ceratum, aut malagma, aut panni, quia poteſt cataplaſma decidere.* Ergo *quotidie* [i] *quoq; reſoluetur, donec iam cerato aut malagmate poſſumus eſſe contenti, & decem quidem diebus extenuabitur fame corpus: ab undecimo uerò ali incipiet.* Ideoq́; *etiam laxior quàm primo faſcia circunligabitur, fereq́; ea curatio ad quadrageſimum diem perueniet:* [k] *quæ ſi modus erit ſuppurationis, plus malagma quàm ceratum ad digerendum proficiet.* Si *ſuppuratio uicerit, neque per quæ ſuprà ſcripta ſunt, diſcuti potuerit, omnis mora uitanda erit, ne os infrà uitietur: ſed qua parte maximè tumebit, demittendum erit candens ferramentum, donec ad pus perueniat, idq́; effundendum.* Si *nuſquam caput ſe oſtendit, ubi maximè pus* [l] *ſubit, ſic intelligemus: creta* Cimolia *totum locum illinemus, & ſiccari patiemur: quo loco maximè humor in ea perſeuerauerit, ibi pus proximum erit,* [m] *eaq́; uri debebit.* Si *latius aliquid abſcedet, duobus aut tribus locis erit perforandum, demittendum erit linamentum,*

¶ f *Vide pag.* 201.
¶ g *roſ. ol. o. i. roſaceo.*
¶ h *Hippocrates (ex quo hæc omnia) duobus faſciæ à medio orſæ capitibus, ligandum præcipit.*
* *item*
¶ i *legendum queque reſoluentur. Alternis diebus Hippocrates, non quotidie.*
¶ k *Quòd ſi metus erit, cod. Alij, nō metus erit*
¶ l *ſubeſt*
¶ m *eaq́; nēpe locus, vel eā ſcilicet pars*

aut aliquid ex penicillo; quod ſummum lino ſit deuinctum, ut facile educatur. Reliqua eadem, quæ in cæteris aduſtis facienda ſunt. Vbi purum erit ulcus, ali corpus debebit, ne tabes pernicioſa futura id malum ſubſequatur. Nonnunquam etiam leuius ipſo oſſe adfecto, & inter initia neglecto, non pus, ſed humor quidam muccis ſimilis, intus coit, molleſcitq; contra cutis, in qua ſimili uſtione utendum eſt.

Capitis 2. particula.

¶ a Nam ſi id quod ex.. Vetus cod.

De ſpinæ curatione.

IN ſpina quoq; eſt quod propriè notemus.[a] Nam ſi id ex uertebra excidit, aliquo modo fractum eſt, locus quidẽ concauus fit, punctiones autem in eo ſentiuntur: quia neceſſe eſt ea fragmenta ſpinoſa eſſe. Quo fit, ut homo in [b] interiorem partem ſubinde nitatur. Hæc noſcendæ rei cauſa ſunt. Medicamentis uerò iiſdẽ opus eſt, quæ [c] plurima parte huius capitis expoſita ſunt.

¶ b Al. anteriorem

¶ c Al. prima

De humerorũ, brachiorum, femorum, crurum, digitorum fractorũ, vel euulſorum, communibus curationibus. Cap. x.

¶ a Vbiq; femorib. humeros, crura brachiis cõparat; coxasq; ſcapulis. Vide pag. 407. imò & plãtas palmis, ibid. & pag. 444. pedẽ manui: tibiam cubito.

SImiles[a] rurſus ex magna parte caſus curationeſq́; ſunt humeris & femoribus. Communia etiam quædam humeris, brachiis, femoribus, cruribus, digitis: Siquidem ea [b] minimè periculoſè media franguntur. Quò propior fractura capiti uel ſuperiori, uel inferiori eſt, eò peior eſt. Nam & maiores dolores adfert, & difficilius curatur.[c] Ea maximè tolerabilis eſt ſimplex, tranſuerſa: peior ubi fragmẽta, atq; ubi obliqua:[d] peſſimum ubi eadem acuta.[e] Nonnunquam autem fracta in his oſſa in ſuis ſedibus remanent: multo ſæpius excidunt, aliudq; ſuper aliud effertur. Idq; ante omnia conſiderari debet, & ſunt notæ certæ. Si ſuis ſedibus mota, reſima, punctioniſq; ſenſum repræſentant, tactu

¶ b minus

¶ c Earum

¶ d peſſima

¶ e Vide pag. 405.

*tactu inæqualia ſunt. Si uerò non aduerſa, ſed obliqua iunguntur, quod *fit ubi loco ſuo non ſunt, membrum id altero [f] latere breuius eſt, & muſculi eius tument. Ergo ſi hoc [g] depreſſum eſt, protinus id membrũ oportet extendere. Nam nerui, muſculiq́; intenti per oſſa, contrahuntur, neq; in ſuum locũ ueniunt, niſi illos per uim aliquis [h] intendit. Rurſus, ſi primis diebus id omiſſum eſt, inflammatio oritur: Sub qua & difficilè & periculoſe uis neruis adhibetur. Nam diſtentio neruorum, uel [i] cancer ſequitur, uel [k] certum, ut diutiſsimè alatur, pus. Itaq; ſi ante repoſita oſſa non ſunt, poſtea reponenda ſunt. Intendere autem digitum uel aliud quoq; membrum, ſi adhuc tenerũ eſt, etiam unus homo poteſt, cum alteram partem dextra, alteram ſiniſtra prehendit. Valentius membrũ duobus eget, qui in diuerſa contendant. Si firmiores nerui ſunt, ut in uiris robuſtis, maximeq́; eorum fœminibus & cruribus euenit, habenis quoq; uel linteis [l] faſciis utrinq; capita articulorum deliganda, & per plures in diuerſa ducenda ſunt. Vbi paulò lõgius quàm naturaliter eſſe debet, membrum uis fecit, tum demum oſſa manibus in ſuam ſedem compellenda ſunt: indiciumq́; oſsis repoſiti, eſt dolor ſublatus. Et membrum alteri parti æquatum inuoluendum duplicibus triplicibúſue pannis, & uino & oleo tinctis, quos * linteos eſſe commodius eſt. Fere uerò faſciis [n] ſex opus eſt. Prima breuiſsima adhibenda, quæ circa fracturam ter uoluta ſurſum uerſum feratur, & quaſi in [o] cochlea ſerpat: ſatisq́; eſt eam ter hoc quoque modo circuire. Altera dimidio [p] longiore, eaq́; qua parte os eminet,*

** fit ſæpe vbi, Al.*

¶ f è latere

¶ g deprehenſum, Cod.

¶ h intenderit

¶ i Hic quoq; cancri voce abutitur.

¶ k lego, vel certè, ut diutiſſimè alatur pus. Codex, agatur.

¶ l ὑποδεσμίδες, binæ faſciæ primæ. Reliquæ ἐπίδεσμοι, Galen.

** lineos.*

¶ n Hippocr. duabus. Tot inuolucra à peritis Chirurgis improbantur.

¶ o leg. quaſi in cochleã ſerpat, i, quaſi cochleatim, & claviculatim κοχλιώδην καὶ ἑλικοειδῶς.

¶ p longior ea, quæ qua parte os eminet (aut ab ea, ſi totum æquale eſt, vel vndelibet) ſuper

partem fractura inclinat, ab ea latior, ualentiorq́; ferula imponenda eſt. Easq́; omnes[a] citra articulum eſſe oportet reſimas, ne hunc lædant, nec ultrà adſtringi, quàm ut oſſa contineant: & cum [b] ſpatio laxentur, tertio quoque die paulum habenis ſuis coarctari: ac ſi nulla[c] prurigo, nullus dolor eſt, ſic manere donec duæ partes eius [d] temporis quod os quoque conſeruet cõpleantur, poſtea leuius aqua calida fouere: quia primò digeri materiam opus eſt, tum euocari. Ergo cerato quoque liquido id leniter eſt unguendum, perfricandaq́; ſumma cutis eſt, laxiusq́; id deligandum eſt. Tertio quoque die ſoluendum ſic, ut remota calida aqua, cætera eadem fiant. Tantummodo ſingulæ faſciæ quoties reſolutæ fuerint, ſubtrahantur.

¶ a circa

¶ b temporis ſubaudi

¶ c prurigo, ſi nullus

¶ d temporis quo os quoque conſeruet, (vt & cap. 10. Si oſſa nõ conferbuerint) pro quo dixit c. 7. oſſa conferuntur, i. quaſi ferrumine conglutinata coaleſcunt.

De fracti humeri curatione.

HAec communia ſunt: Illa propria. Siquidem humerus fractus, non ſic, ut membrum aliud intenditur: Sed homo collocatur alto ſedili, medicus autem humiliore aduerſus. Vna faſcia brachium amplexa ex ceruice ipſius qui læſus eſt, id ſuſtineat. Altera ab altera parte ſuper[e] caput data, ibi accipit nodũ. Tertia [f] iuncto imo humero deorſum demittitur, ibi quoque capitibus eius inter ſe [g] iunctis. Deinde ab occipitio ipſius, miniſter ſub ea faſcia quam ſecundo loco poſui, correpto, ſi dexter humerus ducendus eſt, dextro: ſi ſiniſter, ſiniſtro brachio, demiſſum inter fœmina eius qui curatur baculũ tenet, medicus ſuper eam faſciam de qua tertio loco dixi [h] palmam iniicit dextrã: ſi ſiniſter, ſiniſtram: ſi dexter humerus ſumatur, ſimulq́; alteram faſciam miniſter attollit, alteram[i] premit medicus: quo fit, ut leniter humerus extendatur. Faſciis uerò, ſi medium aut imum os fractum eſt, breuioribus

¶ e exemplar vetus, ſuper cubitũ, i. πῆχυν

¶ f vincto

¶ g Al. vinctis.

¶ h Al. planam iniicit dextram, ſi ſiniſter: ſiniſtram, ſi dexter humerus ſinuatur, Cod.

¶ i Al. deprimit,

opus eſt: ſi ſummum, longioribus, ut ab eo ſub altera quoque ala per pectus & ſcapulas porrigantur. Pro*tinus uerò brachium, cum deligatur, ſic inclinandum eſt id quod afficit, ut ante faſcias quoque ſic*[k] *figurandum ſit: ne poſtea ſuſpenſum aliter, aliter cũ deligabatur, humerum inclinet.* Brachioq; *ſuſpenſo, ipſe quoq; humerus ad latus leniter deligandus eſt*: Per *quæ ſit, ut minime moueatur, ideoq; oſſa ſic ſe habent, ut aliquis compoſuit. Cum ad ferulas uentum eſt, extrinſecus eſſe earum lõgiſſimæ debent, à lacerto breuiores, ſed ſub ala breuiſſimæ. Sæpius eæ reſoluendæ ſunt, ubi in uicinia cubiti humerus fractus eſt, ne ibi nerui rigeſcant, & inutile brachium efficiant.* Quoties *ſolutæ ſunt, fractura manu continenda: cubitus aqua calida fouendus, & molli cerato perfricandus: ferulæq; uel omnino non imponendæ contra*[l] *eminentia cubiti, uel aliquanto breuiores*[m] *ſunt.*

¶ k *figuratũ*

¶ l *eminentiã*

¶ m *ſint rectius*

De brachij fracti curatione.

A*T ſi brachium fractum eſt, in primis conſiderandum eſt, alterum os, an utrunq; comminutum ſit: non quò alia in eiuſmodi caſu curatio admouenda, ſed primùm ut ualentius extendatur, ſi utrunq; os fractum eſt: quia neceſſe eſt minus neruos contrahi altero oſſe integro, eoſq; intendente*: Deinde, *ut curioſius omnia in continendis oßibus fiant, ſi neutrum alteri auxilio eſt.* Nam *ubi alterum integrum eſt, plus opis in eo, quàm in faſciis, ferulisq; eſt.* Deligari *autem brachium debet paulum pollice ad pectus inclinato: Siquidem is maxime brachij naturalis habitus*[a] *ſit, idq; inuolutum*[b] *mitella cõmodiſſime excipitur, quæ latitudine ipſi brachio, perangustis capitibus collo iniicitur: atq; ita cõmode brachium ex ceruice*[c] *ſuſpenſum*

¶ a *eſt*

¶ b *brachium mitella inuolutum excipere, & ex ceruice ſuſpẽdere, vulgò dicitur porter vn bras en eſcharpe. Eſt verò mitella, parua mitra & calantica, latior inſtarq; faſciæ, ex cuius lateribus tæniæ redimiculaq; depẽdent. Angli mitella uocĕu caput redimiunt.*

ſum eſt. Idq; paulum ſupra cubiti alterius regionem pendere oportet. [d] *Quod ſi ex ſummo cubito id factũ ſit, glutinare id uinciendo alienum eſt. Fit enim brachium immobile,* [e] *ac ſi nihil aliud quàm dolori occurſum eſt, idem qui fuit eius uſus eſt.*

De crurum femorúmque fractorũ curatione.

IN *crure æquè ad rem pertinet, alterum ſaltem os integrum manere. Commune uerò ei fęmorique eſt, quod ubi deligatum eſt, in canalem coniiciendum eſt.* Is canalis ab inferiori parte foramina habet, per quæ ſi quis humor exceſſerit, deſcendat: & à planta moram, quæ ſimul & ſuſtineat eam, & delabi non patiatur: & à lateribus caua, per quæ loris datis mora quidem crus femurq́;, ut collocatum eſt,* [a] *detineat. Eſſe etiam is debet à planta (ſi crus fractum eſt) circa poplitem: ſi* [b] *femur, uſque ad coxam: ſi iuxta ſuperius, caput femoris, ſic ut ipſa quoque ei coxa ſit.* [c] *Neque tamen ignorari oportet, ſi femur fractum eſt, fieri breuius: quia nunquàm in antiquum ſtatum reuertitur, ſummiſq; digitus poſtea cruris eius* [d] *inſiſti, ſed multa tamen femori debilitas eſt, ubi fortunæ negligentia quoque acceſſit.*

De fracti digiti curatione.

D*Igitum ſatis eſt ad unum* [e] *furculum poſt inflammationem deligari.*

Communes curationes ad humeros, brachia, crura, femina, digitósque confractos, pertinentes.

H*Is proprie ad ſingula membra pertinentibus, rurſus*[a] *illa communia ſunt primis diebus fames:*

¶ d Quod ſi in ſummo cubito id fractum ſit, Cod.
¶ e At ſi
** Σωλῆνος, i. canalis (quod Chirurgicum eſt inſtrumentum, rotũdum, oblongum, cauum, in quo crus, aut femur fractum c[illegible]ucitur & continetur) deſcriptio. Vide Hippoc. περὶ ἄρθρων, & Gal. comment. 2. Differt à gloſſocomo.*
¶ a detineatur
¶ b lego, ſi femur vſque ad coxam, iuxta ſuperius caput femoris, ſic ut ipſa quoque in eo coxa ſit
¶ c Ex authoritate Hippocratis hoc perpetuò verum non eſſe, iam conuicit Tagaultius Chirurgiæ lib. 4. ¶ d inſiſti. Sed multa tum femori. ¶ e Alij ferulam, ego funiculum legendũ contendo ex antiqui Codicis fide. Alij reponũt, ad imum fulcrum. ¶ a iſta

dcinde

deinde tum, cum iam increſcēre callum oportet, liberalius alimentum, longa a uino abſtinentia: fomentum aquæ calidæ, dum inflammatio eſt liberale: cum ea deſiit, modicum. Tum etiam[b] longior ulterioribus e liquido cerato membris, & mollis tamen unctio. Neque protinus exercendum id membrum, ſed ad antiquos[c] uſus reducendum eſt. Grauius aliquanto eſt, cum oßis fracturæ carnis quoq; uulnus acceßit, maximeq́; ſi id muſculi fæmoris aut humeri ſenſerunt. Nã & inflammationes multo grauiores & promptiores cancros habent. Ac fæmur quidem ſi oſſa inter ſe[d] ceſſerunt, fere præcidi neceſſe eſt. Humerus uerò quoque in periculum uenit, ſed facilius[e] conſeruatur. Quibus periculis etiam magis id expoſitum, quod iuxta ipſos articulos ictum eſt. Curioſius igitur agendum eſt, & muſculus quidē per medium plagam tranſuerſus præcidendus. Sanguis uerò, ſi parum fluxit, mittēdus, corpus inedia extenuandum. Ac reliqua quidem membra lentius intendenda, & lenius in his oſſa in ſuam ſedem reponenda ſunt: His uerò neque intēdi neruos, neque oſſa tractari ſatis expediat: Ipſiq́; homini permittendum eſt, ut ſic ea collocata habeat,[f] quemadmodũ minime lædunt. Omnibus autem his uulneribus imponendum primo linamentum eſt uino madens, cui roſæ paulum admodum adiectum ſit,[g] cætera eadem deliganda faſciis ſunt aliquanto quam uulnus latioribus, laxius ſcilicet, quàm ſi ea plaga non[h] eſſet, quanto facilius & alienari, & occupari cancro uulnus poteſt, numero potius faſciarũ id agendum eſt, ut laxæ quoq; æquè contineant. Quod in fæmore humeroq́; ſic fiet, ſi oſſa forte recte concurrerint. ſin aliter ſe habebunt, eatenus circundari faſcia debebit, ut impoſitum medi-

camen

¶ b largior exterioribus

¶ c vſus paulatim reducēd.

¶ d receſſerũt, vt cap 20.

¶ e conſeritur, Cod id eſt, συμφύεται. Sic & lib. 8. c. 7.

¶ f ὃν τρόπον, quo vel quali modo.

¶ g cæterum

¶ h eſſet. Quãdo, Cod.

camentum contineat. Cætera eadem quæ ſuprà ſcripſi, facienda ſunt, præterquam quòd neq; ferulis, neq; canalibus, inter quæ uulnus ſaneſcere non poteſt, ſed pluribus tantummodo & latioribus faſciis opus eſt, ingerendúmq; ſubinde in eas eſt calidũ oleum & uinum, magiſque in principio fame utendo uulnus calida aqua fouẽdum, frigúſq; omni ratione uitandum eſt, & tranſeundum ad medicamenta, quæ puri mouendo ſunt: maiórq; [i] uulneri quàm oſsi cura agenda. Ergo quotidie ſoluendum nutriendúmque eſt. Inter quæ ſi quod paruulum fragmẽtum oſsis eminet, id ſi retuſum eſt, in ſuam ſedem dãdum: ſi acutum, antè acumen[k] eius longius eſt præcidendũ: ſi breuius, limãdum, & utrinque ſcalpro [l] limandum, tum ipſum recondendum eſt: ac ſi id manus facere non poteſt[m] uolſella, quali fabri utuntur, iniicienda eſt recte ſe habenti capiti ab ea parte qua ſima[n] eſt, ut ea parte qua gibba eſt, eminẽs os in ſuam ſedem compellat. Si id maius eſt, membranuliſque[o] cinguntur, ſinere oportet[p] ea ſub medicamẽtis reſolui, idq; os, ubi iã nudatũ eſt, abſcindere: quod maturius ſcilicet faciendum eſt:[q] prodeſtq; ea ratione & os coire, & uulnus ſaneſcere. Illud ſuo tempore, hoc prout ſe habet. Nonnũquam etiam in magno uulnere euenit, ut fragmenta quædam uelut emoriantur, neque cum cæteris coẽant: Quod hic quoq; ex modo fluentis humoris colligitur: Quo magis neceſſarium eſt, ſæpius ulcus reſoluere atq; nutrire. Sequitur uerò, ut id os per ſe poſt aliquot dies[r] excidat, cum tam miſera antea conditio uulneris ſit, tamen id interdum maius[s] diutiúſq; facies. Sæpe enim integra[t] cutis oſſe abrumpitur, protinúſque prurigo & dolor oritur.
* Quæ ſoluere, ſi accidit, maturius oportet, & foue-

¶ i vulneris quàm oſsis

¶ k acumen eius ſi longius

¶ l ſcalpro limatũ ipſum.

¶ m vulſellã dixit & fabros: Hippocrates tamen μοχλίσκους, & λαβύκους, i. vectículas, & latomos.

¶ n curua, cod.

¶ o cingitur

¶ p eas

¶ q poteſtque

¶ r excidat. Ac cum

¶ s latiúſque

¶ t cute os. Et quidã τὸ enim expungunt.

* Quam, ſupple plagam.

re aqua per æſtatem frigida, per hyemem egelida: deinde ceratum myrteum imponere. Interdum fractura quibuſdam uelut aculeis carnem uexat, quo à prurigine & punctionibus cognito, aperire id melius, eosq; aculeos præcidere neceſſe habet. Reliqua uerò curatio in utroq; hoc caſu eadem eſt, quæ ubi ictus* protinus intulit puro iam ulcere. Cibis hic quoq; utendum eſt carnem producẽtibus. Si breuius adhuc membrum eſt, & oſſa loco ſuo non ſunt, paxillus tenuis quàm *leuiſſimi generis inter ea demitti debet, ſic ut capite paulum ſupra ulcus emineat, isq; quotidie plenior adigendus eſt, donec par id membrum alteri fiat. Tum paxillus remouendus: uulnus ſanandum eſt: cicatrix inducta fouenda frigida aqua eſt, in qua myrtus, hedera, aliæ'ue ſimiles uerbenæ ſint: illinendumq; medicamentum quod ſiccet: & magis etiam hic quieſcendum, donec id membrum confirmetur. Si quãdo uerò oſſa non conferbuerunt, ª quæ ſæpe ſoluta, ſæpe mota ſunt in aperto deinde curatio eſt: ᵇ poſſunt enim coire. Si uetuſtas occupauit, membrum extendendũ eſt, ut aliquid lædatur: Oſſa inter ſe manu diuidenda, ut concurrendo exaſperentur, *ut ſi quid pingue eſt, eradatur, totumq; id quaſi recens fiat. Magna tamen cura habita, ne nerui muſculiue lædantur. Tum uino fouendum eſt, in quo malicorium decoctum ſit, imponendumq; idipſum oui albo miſtum. Tertio die reſoluendum, fouendúmq; aqua, in qua uerbenæ, de quibus ſuprà dixi, decoctæ ſint. Quinto die idem faciẽdum, ferulæq; circundandæ. Cætera & antè & pòſt eadem facienda, quæ ſuprà ſcripſi. Solent tamen interdum diuerſa inter ſe oſſa* cohærere: Eóq; & breuius membrum & indecorũ fit, & ſi capita acutioria ſunt, adſiduæ punctiones*

** habet, vacat.*

** plagã, deeſt vel ſubauditur*

** lauiſſimi*

¶ a quòd ſæpe mota ſæpe ſoluta ſunt,

¶ b poſſunt enim diu quieſcendo coire.

¶ c et vt

** conſeruere, Cod.*

*ctiones ſentiũtur. Ob quam cauſſam frangi rurſus oſſa & * dirigi debent. Id hoc modo fit: Calida aqua multa membrum id ſouetur, & ex cerato liquido perfricatur, intenditúrq; : & inter hæc medicus pertractãs oſſa: ut adhuc tenero callo manibus ea diducit, compellitq; id quod eminet in ſuam ſedem: & ſi parum ualuit, ab ea parte, in qua os ſe inclinat, inuolutam lana regulam obiicit: Atq; ita deligando aſſueſcere iterum uetuſtæ ſedi cogit. Nonnũquam autem rectè quidem oſſa * cœperũt, ſuperincreuit uero nimius callus, ideóq; locus intumuit. Quod ubi incidit, diu leniterq; id membrum perfricandum eſt ex oleo & ſale & nitro, multúmq; aqua calida ſalſa fouendum, & imponendum malagma quod digerat, aſtrictiuſq; alligandum, oleribúſque & præterea uomitu utendum. Per quæ cum carne callus quoq; extenuatur, confertq; aliquid de * ſinapi, quod cum ficu in alterũ pariter membrum impoſitum, donec id paulum erodat, cóque euocet materiam. Vbi his tumor extenuatus eſt, rurſus ad ordinem uitæ reuertendum eſt.*

* dirimi

* cohæſerunt

* ſinapi cum ficu.

De luxatis oſsibus. Cap. XI.

AC de fractis quidem oßibus hactenus dictum ſit. Mouentur autem ea ſedibus ſuis duobus modis. Nam modò quæ iũcta ſunt inter ſe[a] dehiſcunt, ut cum latum ſcapularum os[b] ab humero recedit: & in brachio radius à cubito: & in crure tibia à ſura: interdũ[c] à ſaltu calcis os à[d] talo, quòd raro tamẽ fit. Modò articuli ſuis ſedibus excidunt. Antè de prioribus dicam, quorum ubi aliquid incidit, protinus is locus cauus eſt, depreſſúſque digitus ſinum inuenit: Deinde grauis inflammatio oritur, atque in[e] talis præcipua. Siquidem febres quoque, &[f] cancros, & neruorum

¶ a hoc διάστασις, vel διάστημα Hippoc.
¶ b à ſummo humero, ἀπὸ τ̃ ἀκρωμίου.
¶ c Al. ſaltu, vel è ſaltu
¶ d aſtragalo
¶ e in talo.
¶ f γαγγραίνας ſic ſolet exponere.

uel diſtentiones, uel rigores[g] *qui caput ſcapulis annectunt, mouere conſueuit.* Quorum *uitandorum cauſſa facienda eadem ſunt, quæ in oſsibus*[h] *mollibus læſis: aliquid ubi incidit protinus his locis propoſita ſunt, ut dolor tumorq́; per ea tollantur.*[i] Nam *diducta oſſa nunquam rurſus inter ſe iunguntur, & ut aliquid decoris*[k] *eo loco ſit, nihil uſus admittitur.* Maxilla *uero, &*[l] *uertebra, omnesq́; articuli cum ualidis neruis comprehendantur, excidũt, aut ui expulſi, aut aliquo caſu neruis, uel ruptis uel infirmatis, faciliusq́; in pueris & adoleſcentulis, quàm in robuſtioribus: hiq́; elabuntur in priorem,*[m] *& in exteriorem partem, quidam omnibus modis, quidam certis.* Suntq́; *quædam communia omnium ſigna, quædam propria ſunt cuiusq́;.* Si *quidem ſemper ea parte tumor eſt, in quam os prorumpit, ea ſinus à qua receſsit.* Et *hæc quidem in omnibus deprehenduntur,*[n] *alia uero ſi in ſingulis.* Quæ *ſimulatq; de quoque dicam, proponenda erunt.* Sed *ut excidere omnes*[o] *articuli non poſſunt, ſic non omnes reponuntur.*[p] Caput *enim nonnunquã compellitur, neq; in ſpina uertebra, neq; ea maxilla quæ utraque parte prolapſa antequam reponeretur, inflammationem mouit.* Rurſum *qui neruorum uitio prolapſi ſunt, compulſi quoque in ſuas ſedes iterũ excidunt.* At *quibus in pueritia exciderũt,*[q] *neq; repoſita ſunt, minus quàm cæteri creſcunt.* Omniumq́;, *quæ loco ſuo nõ ſunt,*[r] *caro ea increſcit, magisq́; in proximo membro, quã in ulteriore.* Vt *puta, ſi humerus loco ſuo nõ eſt,*

¶ g ὀπισθοτόνους

¶ h leg. mollioribus (Nullũ enim os molle, niſi comparatè: talúſque os eſt ſolidiſsimum duriſsimúmque. Alij moll[i]bus legũt, (vt de molusca ſu læſis) læſis, vbi aliquid incidit, his loc. ſunt, vt protinus dolor

¶ i Nam diducta hæc oſſa

¶ k decoris eo loco, ſic nihil vſ. Cod. Alij, loco ſit, nihilominus vſus amittitur. Quidam, dedecoris vſus amittitur.

¶ l vertebræ

¶ m Conciſa breuitas, qua & contraria intelliguntur (poſteriorem, & interiorem, Quin & ſuperiorem, & inferiorẽ) niſi malis hæc duo oppoſuiſſe exempli cauſſa, cætera omiſiſſe.

¶ n legend. alia verò in ſingulis, quæ ſimulátque. *¶ o articuli poſſunt.* *¶ p caput enim non vnquam.* *¶ q neque repoſiti, ſcilicet prolapſi articuli, i. ἄρθρα, oſſiũ capita quæ aliorum ſinibus conduntur.* *¶ r caro in eo magis increſcit, magisq́;.*

maior

maior in eo ipſo ſit, quàm in brachio: maior in hoc, quàm in manus acie. Tum pro ſedibus & pro caſibus qui inciderunt, aut maior aut minor uſus eius membri relinquitur: quoq; in eo plus uſus supereſt, eo minus id extenuatur. Quicquid autem loco ſuo motum eſt, ante inflammationem reponẽdum eſt. Si illa occupauit [s] *tum conquieſcat, laceſſendum non eſt: ubi finita eſt, tentandum eſt in his membris, quæ id patiuntur. Multum autem eò confert & corporis, & neruorum habitus. Nam ſi corpus tenue, ſi humidum eſt, ſi nerui infirmi, expeditius os reponitur: Sed & primò facilius excidit, & poſtea minus fideliter continetur. Quæ cõtraria his ſunt, melius continent. Sed id quod expulſum eſt, difficulter admittunt. Oportet autem ipſam inflãmationem leuare, ſuper ſuccida lana ex aceto impoſita. A cibo, ſi ualentioris articuli caſus eſt, triduo: interdum etiam quinq; diebus abſtinere debet: Bibere aquam calidam dum ſitim finiat: Curioſiusq; hæc facere his oſsibus motis, quæ ualidis pleniſq; muſculis continentur: ſi uero etiam febris acceſsit, multo magis: deinde* [t] *ex die quinto fouere aqua calida, remotaq; lana ceratum imponere ex cyprino factum, nitro quoq; adiecto, donec omnis inflammatio finiatur: Tunc* [v] *infrictionem ei membro adhibere, cibis uti bonis, uti uino modicè, iámq; ad uſus quoq; ſuos id membrum promouere: quia motus ut in dolore peſtifer, ſic aliàs ſaluberrimus corpori eſt. Hæc communia ſunt, nunc de ſingulis dicam.*

¶ s legẽd. dum conquieſcat, laceſſendum non eſt. Cod. tùm conquieſcat. Ceſſandũ enim eſt.

¶ t ex reponito in ſuam ſedem ſic, ex aqua

¶ v frictionẽ Alij: ego antiquã receptámque lectionem retineo. Eſt verò infrictio, ualida vehemẽſque frictio, ſic vt intus ſentiatur.

De maxillæ luxatæ curatione. Cap. XII.

MAxilla in priorem partem propellitur, ſed modò altera parte, modò utraq;. Si altera, in contrariam partem ipſa, mentúmq; inclinatur, dentes pa-

ribus nō reſpondent, ſed ſub his qui ſecant canini ſunt. At ſi utraque, totum mentum in exteriorem partem promouetur, inferioréſque dentes longius quàm ſuperiores excedunt, intentiq́; ſupèr muſculi apparent: Primo quoque tempore homo in ſedili collocādus eſt, ſic ut miniſter à poſteriore parte caput eius cōtineat: uel ſic, ut iuxta parietem is ſedeat, ſubiecto inter parietem & caput eius[a] ſcorteo puluino duro:[b] eóq; caput per miniſtrum urgeatur, quò ſit immobilius. Tum Medici digiti pollices linteolis uel faſciis (ne dilabantur) inuoluti, in os eius coniiciendi: cæteri extrinſecus admouēdi ſunt. Vbi uehemēter maxilla apprehēſa eſt, ſi una parte procidit, cōcutiendum mentum, & ad guttur adducendum eſt. Tunc ſimul & caput adprehendendum, & excitato mento maxilla in ſuam ſedem compellenda, & os eius comprimendum eſt, ſic ut omnia penè uno momento fiant. Si in utraq; parte prolapſa eſt, eadem omnia facienda, ſed æqualiter retro maxilla agenda eſt. Repoſito oſſe (ſi cum dolore oculorum & ceruicis iſte caſus incidit) ex brachio ſanguis mittendus eſt. Cum omnibus uerò quorum oſſa mota ſunt, primò liquidior cibus conueniat, tum his præcipuè, adeò ut ſermo quoque frequenti * motu oris per neruos lædat.*

¶ a Puluinū ſcorteū vocat Criticus πϱοσκεφάλαιον σκύτινον ἢ δερμάτινον i. coriaceum

¶ b eiúſque

* ſin ab utraque

* motu, oris neruos perlædat.

De capite luxato. Cap. XIII.

CAput duobus proceſſibus in duos ſinus ſummæ uertebræ demiſſis, ſuper ceruicem contineri in prima parte propoſui. Hi proceſſus interdum in poſteriorem partem excidunt: quo fit, ut neruus ſub occipitio extēdatur, mentum pectori adglutinetur, neque bibere is, neque loqui poſſit, interdum ſine uoluntate ſemen emittat: quibus celerrimè mors ſuper-

uenit.

uenit. Ponendum autem hoc eſſe credidi, non quò curatio eius rei ulla ſit, ſed ut res indiciis cognoſceretur, & non putarent ſibi medicum defuiſſe, ſi qui ſic aliquem perdidiſſent.

De ſpina luxata. Cap. XIIII.

Claviculæ luxatæ curationem omiſit.

IDem *caſus manet eos, quorum in ſpina uertebræ exciderunt. Id enim non poteſt fieri, niſi* * *ex medulla quæ per medium & duabus membranulis quæ per duos à lateribus* [a] *proceſſus feruntur, & neruis qui continent, ruptis. Excidunt autem & in poſteriorem partem, & in priorẽ, & ſupra ſeptum tranſuerſum, & infra.* * *Si in utranque partem exciderint, à poſteriore parte uel tumor, uel ſinus oritur. Si ſuper ſeptum id incidit, manus reſoluuntur, uomitus aut diſtentio neruorum inſequitur, ſpiritus difficulter mouetur, dolor urget, & aures obtuſæ ſunt. Si ſub ſepto, femina reſoluuntur, urina ſupprimitur, interdum etiam ſine uoluntate prorumpit. Ex eiuſmodi caſibus, ut tardius quàm ex capitis, ſic tamen intra triduum homo moritur. Nam quod Hippocrates dixit, uertebra in exteriorem partem prolapſa, pronum hominem collocandum eſſe, & extendendum, tum calce aliquem ſuper ipſum debere conſiſtere,* * *id intus impellere: in his accipiendum eſt, quæ paulum exceſſerunt, non in his, quæ toto loco mutatæ ſunt. Nonnunquam enim neruorum imbecillitas efficit, ut quamuis non exciderit uertebra, paulum tamen in priorem partem promineat. Id non iugulat: ſed ab interiore parte non contingit quidem* [b] *poſſe: ab exteriore* [c] *ſi propulſum eſt, plerunque iterum redit: niſi, quod admodum rarum eſt, uis neruis reſtituta eſt.*

** &*

¶ a lib. 7. cap. 29.

** Sed in utramuis partẽ*

** idq;. Al. eamq;, ſupple vertebram*

¶ b poſſe, nẽpe excidere. Alij legunt, quidem redire poſſe

¶ c ſi quid propulſ.

De Humero luxato. Cap. XV.

HVmerus autem modò in alam excidit, modò in partem priorem. Si in alam delapſus eſt,[a] & uinctus cubitus recedit ab latere,[b] rurſum iuxta eiuſdem partis aurem cum humero porrigi nõ poteſt, longiusq; altero id brachium eſt. Si in priorem partem, ſummum quidem brachium extenditur, minus tamen quàm naturaliter, difficiliusq; in priorem partem quàm in poſteriorem cubitus porrigitur. Igitur ſi in alam humerus excidit, & uel puerile adhuc eſt corpus, uel molle, certè & imbecillibus neruis intentum eſt, ſatis eſt collocare id in ſedili, & ex duobus miniſtris alteri imperare, ut caput lati ſcapularum oſsis leniter reducat, alteri ut brachium extendat: ipſum poſteriore parte reſidentem, humerum[c] ſub ala eius cogere, ſimulq; & latum os, & altera manu brachium eius ad latus impellere. At ſi uaſtius corpus neruiue robuſtiores ſunt, neceſſaria eſt[d] ſpathula linea, & quæ craſsitudinem duorum digitorũ habet, & longitudine ab ala ad digitos peruenit: In qua ſumma capitulum eſt rotundum, & leniter cauum, ut recipere particulam aliquam ex capite humeri poſsit: In ea bina foramina tribus locis ſunt inter ſe ſpatio diſtantibus, inq; ea lora mollia coniiciuntur. Eaq; ſpatha faſcia inuoluta, quo minus tactu lædat, ad alam à brachio dirigitur, ſic ut caput eius ſummæ alæ ſubiiciatur. Deinde, loris ſuis ad brachium deligatur, uno loco paulùm infra humeri caput, altero paulum ſupra cubitum, tertio ſupra manum. Cui rei protinus interualla tunc quoque foraminum aptata ſunt. Sic brachium deligatum ſuper ſcalæ gallinariæ gradum traiicitur, ita altè, ut conſiſtere homo ipſe non poſsit, ſimulq; in alteram partem corpus demittitur,

[a] in manuſcripto, ei uinctus. Alij eiectus.

[b] rurſumq;

[c] ſub ala digitorum nodis verſus latũ os cogere diceret Hippocrates. In antiquo libro manu exarato ſic, humerum genu ſub ala eius cogere, ſimul & illo latum os, &c. cõfirmatur hæc lectio cap. de femore 20. pag. 444. & 445.

[d] ſpatha. in antiquo ſcala. vocát ἄμβην Hippocr. Vide Gal. 1. Cõm. περὶ ἄρθρων.

tur, in alteram brachium intenditur. Eoq́; *fit, ut capite ligni caput humeri impulſum, in ſuam ſedem, modò cum ſono, modò ſine hoc compellatur.* Multas *alias eſſe rationes ſcire facilè eſt uno* Hippocrate *lecto, ſed non alia magis uſu comprobata eſt.* At *ſi in priorē partem humerus excidit, ſupinus homo collocādus eſt, faſciaq́; aut habena media ala circundanda eſt, capitaq́; eius poſt caput hominis miniſtro tradenda, brachium alteri: præcipiendumq́;, ut illc habenam, hic brachium extendat.* Deinde, *medicus caput quidem* hominis ſiniſtra debet repellere, dextra uerò cubitum cum humero attollere, & os in ſuam ſedem compellere, faciliusq́; id in hoc caſu, quàm in priore reuertitur.* Repoſito *humero, lana alæ ſubijcienda eſt:* Si *in interiore parte os fuit, ut ei opponatur:* Si *in priore parte, ut tamen cõmodius deligetur.* Tum *faſcia primum ſub ala obuoluta,*[e] *caput eius debet comprehendere, deinde*[f] *profectus ad alteram alam, ab eaq́; ad ſcapulas, rurſusq́; ad eiuſdem humeri caput tendere:* Sæpiusq́; *ad eandem rationem circũmagi, donec bene*[g] *id teneat.* Vinctus *hac ratione humerus commodius*[h] *continetur.* Si *adductus ad latus ſit, ad id quoque faſcia deligatur.*

** humeri*

¶ e humeri in ſuā ſedem compulſi.

¶ f profecta

¶ g caput oſſis repoſiti.

¶ h Alij malunt ita legere, continetur, qui adductus quoque ad latus, ad id faſcia deligatur.

De Cubiti luxati curatione. Cap. XVI.

IN *cubito autem tria coire oſſa, humeri, & radij, & cubiti ipſius, ex his quæ prima parte huius uoluminis poſita ſunt, intelligi potuit.* Si *cubitus qui innexus humero eſt ab hoc excidit, radius qui adiunctus eſt, interdum*[a] *trahitur, interdum ſubſiſtit.* In *omnes uerò quatuor*[b] *partes excidere cubitus poteſt: ſed ſi in*[c] *priorem prolapſus eſt, extentum brachium eſt, neque recuruatur.* Si *in*[d] *poſteriorem, brachium curuum eſt, neque extenditur, breuiusq́; altero eſt:* Interdum

** a diſtrahitur. hoc διάστασις, ſiue διάστημα Hippocr.*

¶ b Vide cap. II.

¶ c poſteriorem

¶ d priorem

febrem uomitumq; bilis mouet. Si in exteriorem, interioréue brachium porrectum eſt, ſed paulum in eam partem à qua os receßit recuruatum. Quicquid incidit, reponendi ratio una eſt; neque in cubito tantùm, ſed in omnibus quoque membris longis, quæ per articulum longa [e] teſta iunguntur. Vtrunq; membrum in diuerſas [f] partes extendere, donec ſpatium inter oſſa liberum ſit: Tum id os quod excidit ab ea parte, in quam prolapſum eſt, in contrariam impellere. Extendẽdi tamen alia atq; alia genera ſunt, prout [g] nerui ualent, aut oſſa huc illúcue ſederunt. Ac modò manibus ſolis utendum eſt, modò quædam alia adhibenda. Ergo ſi in priorem partem cubitus prolapſus eſt, extendi per duas manus, interdum etiam habenis iniectis ſatis eſt. Deinde rotundum aliquid à lacerti parte ponendum eſt, & ſuper id repente cubitus ad humerum impellendus eſt. At in aliis caſibus commodißimum eſt eadem ratione brachiũ extendere, quæ fracto [h] cubito ſuprà poſita eſt, & tum oſſa reponere. Reliqua curatio eadem eſt, quæ in omnibus. Celerius [i] tantùm & ſæpius id reſoluendum eſt, multoq; magis aqua calida fouendum, [k] diutius ex oleo & nitro ac ſale perfricandum. In cubito enim celerius, quàm in ullo alio articulo, ſiue extrà remanſit, ſiue intus reuertit, callus circundatur, isq; ſi per quietem increuit, flexus illius poſtea prohibet.

De manu luxata. Cap. XVII.

MAnus quoq; in omnes quatuor [a] partes prolabitur. Si in poſteriorem partem excidit, porrigi digiti non poſſunt: ſi in priorem, non inclinantur: ſi in alterutrum latus, manus in contrarium, id eſt, aut pollicem, aut ad minimum digitum cõuertitur. Reponi non

¶ e teſta, id eſt ὄργανον. hîc tranſlatè pro eo quod Hippocrati κοτύλη, id eſt ſinus qui τὸ ἄρθρον, oßiſque proceſſum cauitate ſua excipit. Longa verò teſta dicitur, ad differentiã τῆς γλήνης, qui ſinus oßis nõ altior, ſed in ſuperficie tantùm depreſſus.

¶ f partes oportet extendere.

¶ g prout nerui illúcue ſe dederunt, cod. Alij cecidererunt.

¶ h humero potius. Vide c. 10. in humeri fracti curatione.

¶ i tamẽ, cod.

¶ k & diutius

¶ a pag. 390. 2.

non difficilimè poteſt. Super durum locum & [b] renitentem, ex altera parte intendi manus, ex altera brachium debet, ſic ut prona ſit, ſi in poſteriorem partem os excidit: ſupina, ſi in priorem: ſi in interiorem exteriorémue, in latus. Vbi ſatis nerui diducti ſunt, ſi in alterutrum latus procidit [c] manus, brachium in contrarium repellendum eſt. At his, quæ in priorem poſteriorémue partem prolapſa ſunt, ſuperimponendum [d] durum aliquid, idq; ſuprà prominens os manu urgendum eſt, per quod uis adiecta facilius in ſuam ſedem compellit.

¶ b renitētem extēdi manus altera parte, altera brachiū.

¶ c Quidā legūt, vt & brachium, in contrarium repellenda eſt.

¶ d molle tamen Hippocr.

De palma. Cap. XVIII.

IN palma quoque oſſa interdum ſuis ſedibus promouentur, modò in priorem partem, modò in poſteriorem. (In latus enim moueri paribus oſſibus oppoſitis non poſſunt) Signum id ſolum eſt quod omnium commune eſt, tumor ab ea, in quam os uenit: ſinus ab ea, à qua receſſit. Sed ſine intentione digitorum, tantummodo bene preſſum os in ſuam ſedem reuertitur.

De digitis. Cap. XIX.

AT in digitis totidem ferè caſus, eademq; ſigna ſunt, quæ in manibus. Sed in his extendendis non æquè ui opus eſt, cùm & articuli breuiores, & nerui minus ualidi ſint. Super menſam tantummodo intendi debent, qui uel in priorem, uel in poſteriorem partem exciderunt, tum iam palma compelli, atque id quod in latus elapſum eſt, digitis reſtitui.

De femore. Cap. XX.

CVm de his dixerim, de his quoque quæ in cruribus ſunt, uideri poſſum dixiſſe. [a] Siquidem etiam in hoc caſu quædam ſimilitudo eſt femori & humero: & tibiæ, & cubito: pedi, & manui. Quædam tamen

¶ a Vide ſupra cap. 10.

ſeparatim

ſeparatim quoq; de his dicenda ſunt. Femur in omnes quatuor partes promouetur, ſæpiſsime in interiorem, deinde in exteriorẽ, rarò admodum in priorẽ, aut poſteriorem. Si in interiorẽ partem prolapſum eſt, crus lõgius altero & [b] uaſtius eſt: extrà enim pes ultimus ſpectat: Si in exteriorẽ, [c] breuius rarumq; fit, & intus inclinatur, calx in greſſu terrã non cõtingit, ſed plan ta ima, meliusq; id crus ſuperius corpus, quam in priore caſu fert, minusq; baculo eget. Si in [d] priore crus extenſum eſt, implicariq; non poteſt, alteri cruri ad calcem par eſt, ſed ima planta minus in priorem partem inclinatur, dolorq; in hoc caſu præcipuus eſt, & maxime urina ſupprimitur. Vbi cũ dolore inflammatio quieuit, commode ingrediuntur, totusq; eorum [e] pes eſt. Sed & ſi in poſteriorem extendi non poteſt crus, breuiusq; eſt; ubi conſtitit, calx quoque terram non contingit. Magnum autẽ femori periculum eſt, ne uel difficulter reponatur, uel repoſitum rurſus excidat. Quidam iterũ ſemper excidere cõtendunt, ſed Hippocrates & Diocles, & Philotimus, & Nileus, & Heraclides Tarentinus, clari admodum autores, ex toto ſe reſtituiſſe memoriæ prodiderunt. Neq; tot genera machinamentorum quoq; ad extendendum in hoc caſu femur, Hippocrates, [f] Andreas Nileus, Nymphodorus, Protarchus, Heraclides, Faber quoq; quidam reperiſſent, ſi id fruſtra eſſet. Sed ut hæc falſa opinio eſt, ſic illud uerum eſt: Cum ibi ualentiſsimi nerui musculiq; ſint, ſi ſuum robur habent, uix admittere: ſi non habent, poſtea non continere. Tentandum igitur eſt, & ſi tenerius membrum eſt, ſatis eſt habenam alteram ab inguine, alterã à genu intendi. Si [g] ualidius.

¶ b legẽdum. vt in manuſc. valgium eſt-- ¶ c breuius va rumq; fit, & pes intus inclinatur- vbi valgus ſiue valgius, qui & vatius, i. στρεβλὸς & βλαισὸς; opponitur ei qui Varus, i. ῥαιβὸς et ῥοικὸς Hippocr. Varo Compernẽ ita Lucilius opposuit lib. 17. Satyr. Compernem, aut Varam fuiſſe Amphitryonis coniugem Alcmenam.

¶ d priorem, crus plicari nõ poteſt, extenſumq; alteri cruri--

¶ e pes etiam ſedet. Sed ſi in poſteriorẽ, extendi- vbi conſiſtit. Alij inſiſtit.

¶ f Andreas, Nileus

¶ g Videtur ignoraſſe σωλῆνος μηχανικοῦ, id eſt, γλωσσοκόμου (vt nõdum reperti) vſum cõmodiſsimum: De quo Gal. 9. meth. & 2. Comm. de fract. Oribaſius lib. de machinamentis. Celſus verò de Canali, qui σωλὴν, cap. 10.

melius adducent qui eaſdem habenas ad ualida bacula deligarint, tumq́; eorum fuſtium imas partes oppoſitæ moræ obiecerint, ſuperioresq́; ad ſe utraq; manu traxerint. Etiamnum *ualentius intenditur membrum ſuper ſcamnum, cui ab utraq; parte axes ſunt, ad quos habenæ illæ deligantur, qui ut in torcularibus conuerſi, rumpere quoque, ſi quis perſeuerauerit, non ſolum extendere neruos*[h] *& muſculos poſſunt.* Collocandus *autem homo ſuper id ſcamnum eſt, aut pronus, aut ſupinus, aut in latus: ſic ut ſemper ea pars ſuperior ſit, in quam os prolapſum eſt, ea etiam inferior, à qua receſſit.*[i] *Neruis extentis in priorē os uenit, rotundum aliquid ſuper inguen ponendū, ſubitoq́; ſuper id, genu adducendum eſt eodē modo, eademq́; de cauſſa, qua idem in brachio fit, protinusq; ſi*[k] *complicari femur poteſt, intus eſt.* In *cæteris uero caſibus, ubi oſſa per uim paulum inter ſe receſſerūt, medicus debet id quod eminet, retro cogere, miniſter contrà*[l] *inde coxa propellere.* [m] Poſito *oſſe, nihil aliud noui curatio requirit, quàm ut diutius is in lecto detineatur, ne ſi motum adhuc neruis laxioribus femur fuerit, rurſus erumpat.*

¶ h *ſed &.* Cod.

¶ i *extentis, ſi in pr.* Cod. *D. in brachij parte, nempe humero. Vide. cap.* 15.

¶ k *Al. plicari*

¶ l *ſanam: ne dum pellitur os in ſuam ſedem, corpus cedat. Hoc nominatim præcipit Hippocr. in luxatione extrorſum facta*

¶ m *Repoſito. vt cap. vlt.*

De Genu. Cap. XXI.

Genu quoque & in exteriorem, & interiorem, & in poſteriorem partem excidere notiſsimum eſt: in priorem non prolabi pleriq; ſcripſerunt: Po*teſtq́; id uero proximum eſſe: cum idem oppoſita patella, ipſa*[a] *quoq; caput tibiæ contineat.* Meges *tamen cum, cui in priorem partem excidiſſet, à ſe curatum eſſe memoriæ prodidit.* In *his caſibus, intendi nerui rationibus iiſdē, quas in femore retuli, poſſunt.* Et *id quidem quod in poſteriorē partem excidit, eodem modo rotundo aliquo ſuper poplitem impoſito, adducto*

¶ a *caput quoque*

ctoq; eo crure, reconditur. * *cætera uerò manibus ſimul, tum oſſa in diuerſas partes compelluntur.*

De Talo. Cap. XXII.

TAlus in omnes[a] *partes prolabitur. Vbi in interiorem partem excidit, ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur. Vbi huic contrarius*[b] *talus, contrarium etiam ſignum extat. Si in priorem partem erumpit, à poſteriore latus neruus durus &*[c] *inſanus eſt, minuſq́; is opus eſt: ſi in poſteriorem, calx penè conditur, plaga maior fit. Reponitur autem is quoq; per manus, prius in diuerſa pede & crure diductis. Et in hoc quoq; caſu diutius in lectulo perſeuerandum eſt, ne is talus, qui totum corpus ſuſtinet, parum confirmatis neruis ferendo oneri cedat, rurſuſq́; prorumpat. Calceamentis quoq; humilioribus primo tempore utendum, ne*[d] *iunctura talum ipſum lædat.*

De Planta. Cap. XXIII.

PLantæ oſſa iiſdem modis quibus in manu, prodeunt, iiſdemq́;[a] *conduntur. Faſcia tantummodò, calcem quoque debet comprehendere [ne cum mediam plantam imumq́; eius uinciri neceſſe eſt, liber talus in*[b] *medio relictus, materiam pleniorem recipiat, ideoq́; ſuppuret.]*

De Digitis. Cap. XXIIII.

IN digitis nihil ultrà fieri debet, quàm quod in his qui ſunt in manu, poſitum eſt. Poteſt tamen[a] *conditus articulus medius aut ſummus*[b] *canaliculo aliquo contineri. Hæc facienda ſunt in his caſibus, ubi ſine uulnere oſſa exciderunt: Hic quoque & ingens periculum eſt, & eò grauius, quò maius membrũ eſt, quoq́ue ualidioribus neruis aut muſculis continetur: Ideoq́; humeris, femoribuſq́; metus mortis eſt:*[c] *Ac ſi repoſita*

oſſa

** Cætera verò manibus ſimul iũctis, oſſa in deuerſus partes compelluntur.*

¶ a in 4.

¶ b eſt in antiquo, caſus

¶ c ignauus minuſq́; id opus eſt, cui trãſlatè plaga maior opponitur: alioqui legiſſem manibuſq́; his opus eſt. Soli enim ægri inſiſtere & ingredi nequeũt, & pro plaga planta: nam in antiquo vnica eliſâ litera adhuc legitur plana, reſq́; in hoc caſu ita legi permittit.

¶ d pro iunctura repone vinctura

¶ a & pro cõduntur, recõduntur, vt linea 1.

¶ b Al. à medio

¶ a reconditus

¶ b σωληναρίῳ

¶ c Al. At

oſſa ſunt, ſpes nulla eſt: Non *repoſitis tamen,nonnullum periculum eſt:*Eoq; *maior in* [c] *utroque timor eſt, quò propius uulnus articulo eſt.* Hippocrates *nihil tuto reponi poſſe, præter digitos & plantas & manus dixit,atq; in his quoque diligenter eſſe agendum, ne præcipitarent.* Quidam *brachia quoq; & crura repoſuerunt :* Et *ne cancri, diſtentionesq; neruorum orirentur, ſub quibus in eiuſmodi caſu fieret mors matura,ſanguinem ex brachio miſerũt.* Verum *ne digitus quidem,in quo minimum ut malum,ſic etiam periculum eſt,reponi* [d] *debet ante inflammationẽ,aut poſtea,* [e] *cum iam uetus res eſt.*Si *repoſito quoque oſſe nerui diſtenduntur,rurſus id protinus expellendũ eſt.* Omne *autem membrum, quod cum uulnere loco motum,neque repoſitum eſt,ſic iacere conuenit,ut maxime cubantem iuuat,tantum ne moueatur,neue dependeat.* In *omniq; tali morbo, magnum ex longa famẽ præſidium eſt :* Deinde *ex curatione eadem quæ propoſita eſt,ubi oſsibus fractis uulnus acceſſit.* Si *nudum os eminet,impedimento ſemper futurum eſt :* Id *quod excedit, abſcindendum eſt, imponendaq; ſuper arida linamenta ſunt, & medicamenta non pinguia, donec quæ *ſola eſſe in eiuſmodi re ſanitas poteſt, ueniat.* Nam *& debilitas ſequitur,& tenuis cicatrix inducitur,quæ neceſſe eſt facile noxæ poſtea pateat.*

¶ c nempe femore & humero: aut in repoſitis & non repoſitis oſsibus.

¶ d debet, niſi ante

¶ e cũ iam uetus luxatio: poſt 9. aut 11. diem

* ſolũm vel ſolũm quæ

FINIS.

Q. SERENI Samonici vita.

Q. Serenus Samonicus Gordiani iunioris præceptor fuit: cuius meminit Spartianus in Caracalla, his uerbis: Occiſi ſunt & in balneis plures,& in cœnis:inter quos Samonicus Serenus, cuius libri plurimi ad doctrinam extant. Macrobius quoque Saturnaliũ tertio, carmina quædam de vrbibus deuouendis in libro quinto Reconditorum Samonici Sereni reperiſſe ſe ait. Superſunt hodie hi hexametri, præcepta Medicinæ continentes.

LECTORI.

Videbis in margine,quot à Cæſareo,& Molineo uiris eruditiſsimis, relicta fuerint errata:quod non illis imputandum, ſed inſcitiæ ſuperioris ſeculi, qua effectum eſt,ut ferè nullus author ſit,qui non(etiã iam ſemel atq; iterum caſtigatus) innumeris adhuc mendis ſcateat. Conſtantinus in hac quoq; recognitione,libenter confitetur,ſe I. Dalechampij Medici inſigniter eruditi,opera atq; labore non mediocriter adiutum eſſe.

Q. SERENI SAMONICI DE MEDICINA PRAECEPTA ſaluberrima.

***

R. Conſtantini opera, poſt Cæſarei & Molinij caſtigationem, diligenter emaculata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Membrorum ſeries certo deducta tenore
Vt ſtet, & aßimilis medicinæ defluat ordo,
Principio celſa de corporis arce loquamur.
Phœbe ſalutiferum, quod pangimus, aſſere carmen,
Inuentúmq́; tuum prompto comitare fauore.
Túq́; potens artis, reduces qui tradere uitas
Noſti, & in cœlum manes reuocare ſepultos,
Qui colis[a] *Aegeas, qui Pergama, quiq́; Epidaurum,*
Qui quondam placidi tectus ſub pelle draconis,
*Tarpeias arces, atq́;** *inclyta templa petiſti,*
Depellens tetros præſenti numine morbos,
*Huc ades, & quicquid** *cupido mihi ſæpe roganti*
*Firmaſti,** *cunctum teneris expone papyris.*

Capiti medendo.

*Balſama ſi geminis inſtillans auribus** *addas,*
Tum poteris alacrem capitis reparare uigorem.
Vel[a] *quæ ſeptenis cenſentur gramina nodis,*

¶ a Aegas Ciliciæ, vbi fanum Aeſculapij, vide Philoſtrat. lib. 1. Alij Aegi-nam legunt ex Ariſtophane in Veſpis.
* *indita*
* *cupidè*
* *nunc tu*
* *indas*
¶ a Plinius li. 24, cap. vlt. Quod è graminum genere ſeptem internodia habet efficaciſsime capiti contra dolores adalligatur.

* nectes
* Al. fructũ
* ſplenia

Vtiliter* nectis, uel corno ex arbore* ſertum.
Pulegium'ue potens una ſuper aure locabis,
Aut illud miſto recoquens clementer aceto,
Cauta nare trabes: ſeu uiſco* lintea nexo
Induces fronti: ſeu tritæ gramina mentæ.
Spongia cum tepidis annexa liquoribus hymbris
Profuit: aut[b] hederæ ex oleo decocta uetuſto.
Profuit* & cochleis frontem tractare minutis.
Si nocuit cerebro uiolentia ſolis aperto,
Sæpe chelidonia ex acido perducta liquore
Sanauit: proſunt & amica papauera ſomno,
Si prius in lento madefacta coquantur oliuo.

¶ b Plin. lib. 24. c. 10.
* Plin. lib. 29. cap. 6.

Hemicranio medendo.

Portio ſi capitis morbo tentetur acuto,
Allia diuerſam lana contecta per aurem
Inducta proſunt, & eodem balſama pacto.
Allia uel ternis piperis terna addita granis
Trita lines: certam dabit hæc tibi cura ſalutem.

Porrigini depellendæ.

Eſt inſenſibilis morbus, ſed noxia forma,
Cùm caput immenſa pexum porrigine ningit.
Copia farris uti* frendentibus edita ſaxis.
Hanc poterit maluæ radix decocta leuare.
Aut tu fœniculum, nitrúmq;, & ſulphura uiua
Contere, deinde caput permiſtis* ablue cunctis:
Furfuribus'ue nouis[a] durum miſcebis acetum,
Vt uarios crines tali des unguine puros.
Prodeſt & tarda demptus teſtudine ſanguis,
Et prodeſt cedro demiſſus ab arbore ſuccus.
Deſinet interea glomerari[b] farrea nubes,
Ceſſabitq; grauis crebræ porriginis hymber.

* frangentibus
* obline
¶ a acerrimũ
¶ b farinacea, vt infra farra lupini, i. farina lupini

Capil

Capillo tingendo.

Quos pudet ætatis longæ, quos ſancta ſenectus
Offendit, cupiunt properos abſcondere canos,
Et nigrum crinem fuco ſimulare doloſo:
His prodeſt acri contrita cupreſſus aceto,
Vel frons lentiſci, uel triſtia poma ſabuci:
Lumbrici[a] quoq; terreſtres miſcentur oliuo, ¶ *a Plin. lib. 31. cap. 15.*
Et iuuenem præſtant rediuiuo flore capillum.
Præterea niueum poterit depellere crinem,
Reſina ex facili cæra uiſcoq; coacta.
Ad rutilam ſpeciem nigros flaueſcere crines,
Vnguento cineris prædixit Tullius autor.* * *Plin. lib. 2. cap. 2.*
Si prægnans artus captiui ſoricis edit,
Dicuntur fœtus nigrantia lumina fingi.

Phthiriaſi arcendæ.

Noxia corporibus quædam de corpore noſtro
Progenuit natura, uolens abrumpere ſomnos,
Senſibus, & monitis uigiles incendere curas.* * *ſenſibus admonitis vigileſque Plin. lib. 7. cap. 51.*
Sed quis non paueat Pherecydis fata tragœdi,
Qui nimio ſudore fluens animalia tetra
Eduxit, turpi miſerum quæ morte tulerunt.
Sylla[a] quoq; infelix tali languore pereſus ¶ *a Plin. lib. 7. cap. 44. & lib. 11. cap. 33. Valerius lib. 9. cap. 4. noita periiſſe tradit,*
Corruit, & fœdo ſe uidit ab agmine uinci.
Sæpius ergo decet mordax haurire ſinapi,
Vel nitro ac ſale permiſtis, acidoq; liquore
Laxatis (ut ſint ſimul allia) tangere corpus,
Aut lacrymis hederæ, aut ſucco perducere cedri.
Quin etiam furfur miſto medicatur aceto.
Vnda maris lendes capiti deducit iniquas,
Et quicquid crebri defendit ſylua capilli.

Prurigini,papulis,ac ſcabiei arcendis.

ILlotus ſudor,uel copia nobilis eſcæ*
Sæpe graui ſcabie correptos aſperat artus.
Ergo lutum prodeſt membris adhibere fricatis,
Quod facit ex aſino[a] ſiccatus corporis humor.
Nec pudeat tractare fimum,quem bucula fudit.
Stercoris ex porco cinerem confundito lymphis,
Sic pauidum corpus dextra parcente foueto.*
Proderit ex oleo puluis,quem congerit altè
Dulcibus ex latebris patiens formica laborum.
Conuenit hinc tepido lita tradere corpora Soli.
Feruentes papulas oleo curato liquenti:
Aut acido Baccho miſcebis[b] farra lupini,
Atq; hinc in calido percurres membra lauacro.
Pruritus autem ſalſos leuat humor aceti,
Siue maris rabidi[c] ſudor,cochleæ'q; minutæ,
Quarum contactu perimetur acerba libido.

Phreneſi,& capiti purgando.

EX uitio cerebri Phreneſis furioſa mouetur,
Amiſſáſq; refert frendens amentia uires.
Siue calens febris iactatos exedit artus,
Siue meri guſtus,ſeu frigoris efficit aura,
Conueniet calidis pecudum pulmonibus aptè*
Tempora languentis medica redimire corona.
Illotis etiam lanis ſuffire memento.
Ceritum ſæpe horrendi medicantur odores,*
*Atq; ideo * ſanos etiam curarier eſt par.*
Purgatur cerebrum manſa radice pyrethri,
Vngitur & ſuccis,dederit quos parua ſabucus,
Expreſſúſq; hederæ mandatur naribus humor.
Aut miſtum rutæ cerebro inſtillatur acetum.
Non ſemper præſens dolor eſt ſanabilis:ergo

Cura

** inopia. vbi vna prod. inter tot breues more Græco. Alij legunt pro nobilis inutilis*

¶ a ſiccatus, Alij ſaccatus. Plin. lib. 28. cap. 18. tradit Aſininã vrinam cum ſuo luto illitam hominis ſcabiem ſanare.

** ſcabidum*

¶ b i. farinã, vt infra de porrigine, farrea nubes, i. farinacea.

¶ c Alcyonium, ſiue ἁλοσάχνη.

** deeſt ex*

** Alij propter verſum Cerritum*

** inſanos*

Cura magis prodeſt uenturis obuia morbis.

De fluore capillorum,& maculis capitis tollendis.

DEfluit expulſus morbo latitante capillus,
*Si rarò * lauitur,ſeu uis epota ueneni,* * *eluitur*
Seu ſalamandra potens,nulliſq; obnoxia flammis,
Eximium capitis tactu deiecit honorem.
[a] *Nonnunquam uariant maculæ,paruiſq; parumper* ¶ *a is morbus eſt ὀφίασις,*
Orbibus aſperſum ducit noua uulnera tempus:
*Viperex pellis cinerem his addito *rebus,* * *morbis*
Roboreáſue pilas urſino iungito ſeuo:
Vel teſtudineo mala permulceto cruore.

Humoribus,& perfrictionibus medendis.

SAepe ita peruadit uis frigoris,ac tenet artus
Vt uix quæſito medicamine pulſa recedat.
Si ranam ex oleo decoxeris,abiice carnem,
Membra foue:parili ſanat ratione rigorem
Vrticæ ſemen,perceptaq; frigora uincit.
Et ceruina poteſt mulcere medulla rigorem.
Decoctum raphani ſemen cum melle uorabis,
*Siue fel urſinum tepefacta dilue * lympha.* * *lympha:*
**Proderit hoc potu,ſeu caßis oſtrea teſtis* * *proderit hoc fotu.*
*Vſta * dabit cinerem,qui pro ſale ſumptus in eſcis* * *dabunt*
** Decutiet gelidum calefacto uertice uirus.* * *diſcutiet*
*Nonnullus liquidum ſumit * mulſumq;,ſinapi,* * *mulſum atque ſinapi,*
**Atque palato agitat retinenſq;,*uomenſq;.* * *Idq;*
Allia nonnulli mandunt,oleiue liquore * *mouenſque.*
Perfundunt calido cerebrum,naſiq; latebras.
Quidam lactucæ credunt prodeſſe ſapores,
Curandi modus hic & ſuauis & utilis idem eſt.

Elephantiaſi propellendæ.

Eſt elephas morbus triſti quoq; nomine dirus,
Non ſolum turpans infandis ora papillis,
Sed cita præcipitans funeſto fata ueneno.
Huic erit aduerſus cedri de cortice ſuccus,
Muſtellæq; cinis, uel fuſus ſanguis ab illa.
Nonnulli dixere ſerum prodeſſe bibendo.
Mentaſtri folium potu, appoſituq́; ſalubre eſt.
Nec fruſtra bulbos & ſulphura iungis aceto.
Præterea nitrum debes cum melle iugatum
Spargere lacte bouis, uarias ſic ungere frontes.
Ceruſſam, & chartam, quam gens Aegyptia mittit,
Tunde ſimul, miſceq́; oleum quod flore roſarum
Conditum eſt: line ſic faciem, ſic redde ſalutem.* * et ſic

Cutis & faciei vitiis propellendis.

Inuida ſi maculet faciem lentigo decoram,
Nec prodeſſe ualent naturæ dona benignæ,
Erucam atq; acidum laticem ſimul illine malis.
Proderit & bulbus mellis dulcedine uictus,
¶ a aceto mulſo *Cruda ue[a] dulcacido miſcebis rapa liquori.*
Sanguine uel leporis morbus delabitur oris.
Frons ſalicis cum flore ſuo contrita medetur.
Sepiolæ cineres ex oßibus omnia tollunt.
Cygnæos adipes hilari miſceto Lyæo,
Omne malum properè maculoſo ex ore fugabis.
Horrebit ſi liuor atrox, aut nigra cicatrix,
Attrito ſapone genas purgare memento
Rugarum ſulcos lentiſci maſtiche tendens.
¶ b impetigo *Si uerò uitium eſt quod ducit ab impete[b] nomen,*
Hoc matutina poteris cohibere ſaliua,
Seu folio platani, quod manſum mane uorabis.
Fœda fluunt curui quæ purgamenta cameli,

Vrentur, cineremq́; dabunt, iungentur aceto
Maſcula thura ſimul, diuináq́; cura ualebit.

Aurium vitijs ſuccurrendis.

Cvm ſæuus teneras dolor alte ſauciat aures,
Fraxinea in flammis fundit quem talea ſuccum
Inſtilles, ſiue[a] *obſcœnos ex uirgine rores,* a menſes. al. vrinam.
Aut ſuccum ex folio, dederit quem populus alba:
Sæpe chelidoniæ rapidum ſociatur acetum,
Adiunctoq́; nitro procedit cura ſalubris.
Mentaſtri liquor expreßus conducere fertur.
Infectum uiolis oleum bene conſulit auri.
Annoſa rubros ſi legeris arbore uermes,
Ex oleo tere, ſic tepidos infunde dolenti.
Si uerò obtuſa ſenſus remoretur in aure,
Lumbricos terræ, ſcumq́; ex anſere rauco
Excoque: ſic ueterem poteris depellere morbum.
Felq́; bouis ſurdis etiam prodeſſe loquuntur,
Si iungas olidæ graue quod minxere capellæ.
Si uero incautas animal penetrauerit aures,
Proderit admiſto pauidi fel muris aceto.
At ſi lympha nocens peruaſerit, anſeris aptus
Immittetur adeps ceparum non ſine ſucco:
Qui grauis eſt oculis, ſenſum tamen auribus auget.
Vis & Phœbigenæ diuinam diſcere curam,
** Sitq́; uel annoſis confecta doloribus auris,* * Si qua
Allia tum ſeptem numero, ſeptemq́; lupinos
Cretaceam dabis in teſtam: tum delphica frondis
*Addatur, * miſto totum ferueſcat aceto,* * totum vt
Doctus eris tepidos illinc immittere rores. ferueſcat

Oculorum dolori mitigando.

Svmma boni eſt alacres homini contingere uiſus,
Quos quaſi cuſtodes, defenſoresq́; pericli

Proſpiciens ſumma natura locauit in arce:
Sic tamen ut nullos paterentur deſuper ictus,
Atque ſupercilio pauidi tegerentur opaco.
Sed dolor immeritum lumen ſi fortè laceßit,
Lana madens oleo noctu connectitur aptè,
Viuentiſue nepæ lumen geſtatur amicum.
Ex folio aulis cineres, confráctaque thura
Et laticem Bacchi fœtæ cum lacte capellæ
Deſuper induces, atque una nocte probabis.
Hyblæi mellis ſucci cum felle caprino
Subueniunt oculis dira caligine preßis.
Vettonicæ manſus ſiccabit lumina ſuccus.
Si tenebras oculis obducit pigra ſenectus,
Expreſſæ marathro guttæ cum melle liquenti
Detergere malum poterunt, uel uulturis atri
Fella, chelidoniæ fuerint quìs gramina miſta;
Hæc etiam annoſis poterunt ſuccurrere morbis.
Fel quoque de gallo mollitum ſimplice lympha
Exacuet puros dempta caligine uiſus.
Siue columbarum fimus miſcetur aceto,
Seu fel perdicis parili cum pondere mellis.
Vina Chelidoniæ ſimili ratione iugantur,
Efficiúntque ſuo præclaros unguine uiſus.
Aſpera quinetiam mulcent & rupta reducunt.
Si genus eſt [a] *morbi, miſerum quod lumen adurit,* ¶ *a ophtalmia, ſiue oculorum inflammatio*
Hic calor infuſo miteſcit lacte canino.
Anguibus ereptos adipes ærugine miſce,
Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.
*Si uerò horrendum ducunt glaucomata *peplum,* ** plumbum*
Spiritus alterius prodeſt, qui grana cumini ** infeſtat, ruſos & gliſcit in orbes,*
Pallentis mandens uiſus exhalat in ipſos.
*Si tumor * inſolitus * typho ſe tollat inani,* ** toſo*

Turgentes

Turgentes oculos uili circumline cœno.

Dentium vitio,& oris fœtori medendo.

HAud facilè eſt acrem dentis tolerare dolorem,
Quo magis eſt æquum medicā pernoſcere curā.
Cùm Baccho uiolas decoxeris,ore teneto.
Manſus item prodeſt ſuccis oleaſter acerbis:
Hinc oſcedo fugit,linguæ quoque uulnera cedunt.
Cum uino piper & nitro tepidum inde dolenti.
Sæpe chelidoniæ ſucco uel lacte capellæ
Saneſcunt dentes,aut tauri felle iuuantur.
Aut acidi latices clauſo uoluuntur in ore.
Manditur apta rubus gingiuis,& bona labris
Lentiſcus,myrtúſque emendant oris odorem.
[a] Quod uerò aſſumpſit nomen de dente fricando, ¶ a Dentifricium.
Ceruino ex cornu cinis eſt,aut ungula porcæ
Torrida,uel cinis ex ouis,ſed non ſine uino,
Muricis aut toſti,uel bulbi extincta fauilla.
Ambitioſa putas,ſunt iſta ſalubria cunctis.
Exeſos autem dentes ſi fortè quereris,
Vre fimum muris,patulis & hiatibus adde,
Vel cinerem dentis ceruini extinguere aceto
Conuenit,atque cauis immittere partibus apte.
Prodeſt & puluis lumbrici corpore toſto.
Ora ambuſta cibo ſanabis lacte canino.
Sæpe etiam gelida gingiuas collue lympha,
Dentibus ut firmum poſsis ſeruare uigorem.
Si uerò infandum proſerpit ad intima uulnus,
Permiſceto ſalem parili cum pondere thuris,
Hinc tractato locum,miram experiere medelam. ¶ b globulos ſtercoris hærētes ouium caudis.
Aut tu ſume [b] pilam quæ caudis hæret ouinis,
Hæc ſiccata dabit molles,& fracta farinas,
*Huius & * attritu tetrum mulcebitur ulcus.* * attactu

Vuæ, faucibus, collo, & quæ mollienda ſunt, medendis.

Aegreſcunt teneræ fauces, cum frigoris atri
Vis ſubijt, uel cum uentis agitabilis aër
** Vertitur, atque ipſas flatus grauis inficit * undas,* * Verritur * auras
*Vel rabidus clamor * fracto cum forte ſonore* * facto
Planum radit iter. ſic eſt Hortenſius olim *Hortenſius*
Abſumptus: cauſis etenim confectus agendis
Obticuit, cum uox domino uiuente periret,
Et nondum extincti moreretur lingua diſerti.
*Ergò * enim ſtudio quæres inhibere dolorem.* * autem
Simplicibus lymphis confunditur acrium mel,
Additur excuſſus niuea ſimilagine furfur,
Decocta hæc clauſo ſimul exercentur in ore.
Præterea fauces extrinſecus ungere prodeſt
*Vrſino & tauri ſeuo, cerisq; * remiſſis,* * liquatis
Omnia quæ geminis æquabis lancibus antè.
*Diſce etiam miram ex * humili medicamine curam.* * uili
Actiaco melli iungas agreſte papauer,
Decoctumq; ſimul mandes, manſumq; uorabis.
Crinitæ porri radices quinque coquantur,
Hinc aqua non feruens uoluatur fauce ſonora,
Nec tamen in ſtomachum deſcendat gutta patentem.
*Si uerò * adflictam langor deiecerit uuam,* * aſſixam
Tunc horas aliquot pronus recubare memento:
Aut illam puluis toſti releuabit anethi,
Aut cinis ex cochlea, uel torrida braſſica flammis,
Verum angina ſibi miſtum ſale poſcit acetum,
Quod refert clauſo uerſatum agitare palato.

De rigore ceruicis.

At ſi ceruices, durataq; colla rigebunt,
Mira loquar, geminus mulcebitur unguine poples,

Hinc

Hinc longum pariter neruos medicina ſequetur.
Anſeris aut pingui torpentia colla ſouetis.* * fouebis
Illinitur ualido multum lens cocta in aceto,
Aut capræ fimus, & bulbi: aut ceruina medulla,
Hoc etiam immotos flectes medicamine neruos.
Quos autem uocitant [a] tolles, attingere dextra
Debebis, qua Gryllus erit preſſante peremptus.

¶ a Tolles, ἀντιάδες, & per diminutionẽ tuſillæ vel tonſillæ, tumor in faucibus: ab attollendo. hoc enim affectæ fauces turgeſcunt. Alij toles ſcribunt.

Tuſsi, & choleribus medendis.

Noxia ſi penitus holerum ſæuire uenena
Perſpicies, cocta lactucæ fronde leuabis:
Proderit & caules aſſumere ſæpe madentes.
Interdum fauces tuſſi quatiuntur atroci,
Allia tum ſumes decocta, & melle peruncta,
** Semina uel raphani permiſto dulcia melle.* * ſemine-- mella,
Aut ſi fraxinea ſemen de fronde reuellis,
Interiora uora uetitus contingere dente.* * veritus
Ouum melle teres domitum ferruentibus undis,
Marrubiumúe potens, hæc faucibus optima ſumes,
Frænabisq́; grauem facili medicamine tuſſim.

Digeſtioni, & ſtomacho medendo.

Qui ſtomachum regem totius corporis eſſe
Contendunt, uera niti ratione uidentur.
Huius enim ualidus firmat tenor omnia membra:
At contrà eiuſdem franguntur cuncta dolore.
Quin etiam (niſi cura iuuat) uitiare cerebrum
Fertur, & integros illinc auertere ſenſus.
Lactucæ ſemen nigræ quod lignea pila
Triuerit, admiſto ieiunus ſumito melle,
Sed cochlear trinum guſtu tibi ſufficit uno.
Aut tritum ſemen raphani, mulſumq́; iuuabit:
Siue duæ partes abſynthi, & tertia rutæ
Decoctis potantur aquis, [a] ſiliquæq́; madentes,

¶ a infra pag. 463. ſiliqueq; legumen de fœno Græce.

Semi

Semina uel maratri fœtæ cum lacte capellæ.
Pulegium quoq; decoctum curabit amicè.
Et potu, & fotu ſtomacho conducit acetum.
Seu cochleas undis calefactas ac propè uictas
Suppoſitis torre prunis, uinoq; garoq;
Perfuſas cape, ſed prodeſt magis eſſe marinas.
At male digeſtis ſi crapula ſæuiet eſcis,
Ex pipere, & calida florem de rore marino
Ebibe: ſeu ſalibus piper adde, & tenue cuminum,
Quæ coctis tinges epulis, & rapta uorabis.
Aut cubitum pergens ſuccum cape triſtis aceti.
Ventriculis mergi raptus ſal tritus & uſtus — * raptus, ſal. toſtus & uſtus
Toſto pane ſuper, piperis quoq; puluere multo
* *Miſcentur, capies diuinum munus in iſtis.* — * Miſcetur
Proderit hoc ſtomacho, uictas & concoquet eſcas,
Grana peregrini piperis diffindito quinq;,
* *Niliaco melli quæ mane inſerta capeſſes.* — * Nicolao molli, genus eſt palmularum de quib. Plinius

Felli, vomitui, uel phthiſi arcendis.

Lutea ſi creſcunt, & cunctis noxia fella,
Allia parua nouem, piperis tot permole grana,
Quæ cyatho diluta gari mandeſq; bibeſq;:
Hæc iterum ſeptena capis, pòſt deniq; quina.
Præterea caules, frondet ſi parua ſabucus,
Decoctos ſale permiſces, ac iungis oliuo:
Tunc capis, ac tali auxilio fella horrida purgas.
Proſunt & pelagi latices, quos pondere iuſto
Dulcibus aſſocias lymphis, melliq; liquenti.
Et niueus prodeſt ex ubere ſuccus aſellæ,
Si tepido uinum infundas, ac mella piperq;.
At uomitum radix narciſſi pota mouebit.
Si uerò phthiſis annoſo ſedet improba morbo,
Intritas uino cochleas hauſiſſe iuuabit.

Prod

Proderit & ueteris ſeui pila ſumpta ſuili.
Carne aſinæ ſeuoq; capræ medicina ſalubris.

Mammis ſanandis, vel ſtringendis.

*VBera fœcundo multum * lactantia ſucco* — *σ-αργάνωσις A. l. lact[illegible] pro lacteſcẽtia.
Sæpe ſibi noxæ nimium manando fuerunt:
Fece igitur ualida [a] duri reprimentur aceti. — ¶ a accerri[illegible]
Poſt partum tumidas iniuſtè aſſurgere mammas
Interdum aſpicies: harum mala commemoratur
Murinus fimus ex pluuio ſedare liquore.
Sin autem clauſas penitus dolor angit acerbus,
Lumbricis terræ turgentes unge [b] corymbos. — ¶ b mammarum papillas
Si caſtigatas ſtudium eſt præſtare papillas,
Ex hedera ſertis ambas redimire memento
Protinus, & raptas fumis mandare coronas:
Anſeris aut ſeuum pariter cum lacte tepenti,
Aut ouum illinito tulerit quod garrula perdix.
Præterea pluuio decocta papauera rore
Hæreſcunt multis pòſt diſſoluenda diebus.
Vis & phœbigenæ cœleſtia ſumere dona,
Vbera cum tetris laniata doloribus urgent?
Nauis[c] ramentum, & quæ nomine praſion herba eſt, — ¶ c I. Zopiſſa
Et quæ uulgari ſermone Inſana uocatur,
Græcos hyoſcyamon propria ſcito dicere lingua,
Nec non & calami radix, lapathiq; legumen
Miſta dabunt miras (experto crede) medelas.

Reiectioni cibi, aut ſanguinis reſtringendæ.

SI ſtomachus nondum concoctas expuit eſcas,
Et magis atq; magis uitium reuomendo ualeſcit,
*Allia cedemus, *cerebrumq; trahemus odorem.* — * tetrumq;
Sin etiam rutilus fertur de pectore ſanguis,
**Sorbitium menthæ, raphanus uel cocta iuuabit.* — * Sorbitio
Sæpe lapis teritur (Specularem nomine dicunt)

Et miſtis hauritur aquis, ſiſtitq; cruorem.
Vritur interdum raptus de robore cortex,
Et cinis ex calido prodeſt epota Lyæo,
Ouorum cinis, aut cochlearum, aut deniq; melis,
**Aut manſus ſalicum fructus prodeſſe putatur,*
Aut platani pilulas acri infundemus aceto:
Nullus erit ſanguis, quem non cibus iſte moretur.

** Aut cinis ſalicum rami*

Iecoris, & lateris vitiis medendis.

SI molles iecoris fibras dolor hauriet acer,
Protinus ex mulſa potãda cleliſphacus herba eſt:
Sumitur & ſemen, quod fraxinus alta profũdit,
Vulturis atq; iecur, uel ius perdicis apricæ.
Præterea ſimili drachma pix dura, piperq́;
*Franguntur, ſic * in mollito puluere iuncta*
Egelidis miſcentur aquis, recreantq́; bibentem.
Abſynthi quoq; decocti potabitur humor.
*Si latus * immeritum morbo tentatur acuto,*
*Accenſum * tinges lapidem ſtridentibus undis,*
Hinc bibis: aut aceris radicem tundis, & unà
Cum uino capis: hoc præſens medicamen habetur.
Quid referam multis compoſita Philonia rebus?
Quid loquar antidotum[a] *uariis? quis iſta requirat?*
At nos pauperibus præcepta feramus amica.
Nec non & iecoris quæretur fibra lupini,
Iungenturq́; ſimul coſtum, foliumq; piperq́;,
Quæ diluta mero dantur potanda Lyæo.
Eſt & uis morbi, quod[b] *telum commemoratur,*
Cum ſubito dolor inſanus furit incitus ictu:
Perſicon huic potum è nuce traditur interiore,
Quæ mihi cura ſatis caſu monſtrante probata eſt.

Ελελίσφακος *ſaluia*

** in molito, Al. ſic commolito*
** immeriti*
** tingens. Al. tingis*

¶ a variis rebus compoſitũ, quale Theriace.
¶ b Telum (πλευρῖτις) lateris dolor eſt. Dictum autẽ ita à medicis, quòd dolore corpus trãſuerberet quaſi gladius, Iſidorus Etymolog. lib. 4. c. 6. Alij pũctionem intelligunt.

Spleni curando.

QVando lien tumido circumligat ilia uinclo,

Et

*Et plenum * ſplenis demonſtrant membra rigorem,*
Mollibus ex [a] hedera tornantur pocula lignis,
Hinc trahet aſſuetos æger quoſcunq; liquores:
Aut uiridis coctorum holerum potabitur unda.
Proderit exucto fluuialis [b] hirudo cruore,
Siue myrica [c] potens, ſeu ros cum pane marinus,
Aut hederæ ſuccus potu appoſituq́; iuuabit.
Nec non intactam ferro quam uideris alnum,
Huic [d] liber eripitur ferro ſine, decoquiturq́;,
Donec uictarum pars tertia ſubſit aquarum.
Hinc medico potu pulſus dolor omnis abibit.
Nonnulli memorant conſumi poſſe lienem,
Eruum ſi ſemper ieiuno ſumpſerit ore.
Arida ficus item feruente domatur aceto,
Et trita illinitur, uel ſplen apponitur hœdi.
Marrubium in uino potum prodeſſe loquuntur,
Præterea piper, ac nepetæ cum flore & anethum,
** Capparis atq; apium, bugloſſaq́; iungitur unà:*
Horum decoctos latices potare ſalubre eſt.
Pulegium, abrotonum nitida cum maſtiche coctum
Ac [d] thymbræ ſpeciẽ (quam cõmemorant cephaloten)
Prædixit ſpleni [e] Deus Idæ poſſe mederi.
*Dulcia, * Plautus ait, grandi minus apta lieni.*
Splen tumidus nocet, & [f] riſum tamẽ addit ineptum,
Vt mihi ſardois uideatur proximus herbis,
Irrita quæ miſeris permiſcent gaudia fatis.
Dicitur exectus faciles auferre cachinnos,
Perpetuoq́; æuo frontem præſtare ſeueram.

Præcordiis ſanandis.

Languida ſi duro turgent præcordia morbo,
Miſcetur mulſæ farris ſextarius unus,
Necnon & lini tunſum, [a] ſiliquæq́; legumen.

** ſplenem- rigore*
¶ a vide Plin. lib. 24. c. 10.
¶ b ſedi admota
¶ c vide Plin. lib 24. cap. 9.
¶ d delibratus cortex coquitur ad tertias.
** Quidam ſic. Nicolaus rapo ac boletus iung-- vide ſupra fol. 460.*
¶ d Satureiæ
¶ e Aeſculapius, cuius delubrum Pergami Idæ vicinum
** Celſus lib. 4. cap. 7.*
¶ f Plin. lib. 11. c. 37. de liene: Sunt qui putent adimi, &c.
¶ a ſiliciæ, τήλεως, i. fœni Græci

Poſt oleo madidus ſaccis immittitur aptis,
Quos uix paſſuris urentes addito membris.
Prodeſt ceruinæ uehemens natura medullæ,* * clemens
Nec nocuit ciceris cocti potaſſe liquorem:
Aut miſiam teneris maluam contundito porris,
Contritumq; ſimul cum maſtiche confer anethum:
Quodq; decem rebus componi ex nomine clarum eſt.
His continge locum. Deus hæc mihi certa probauit.

Ventris dolori mitigando.

SI dolor inſanus tota deſæuit in aluo,
Heminis tribus in lymphæ tu decoque tritum
In uino prius hyſſopum, ualidam quoq; rutam,
Atq; apium, donec pars duplex deſit aquarum.
Potus erit medicus non detrectante palato.
Præterea niuei ſterilis teſta uritur oui,
Quæ poſtquam in tetram fuerit conuerſa farinam,* * tenuem
Ex calidis potatur aquis, & pota medetur.
Nec[a] non iungenda eſt utero noua uirga myricæ, ¶a lege Plin. lib. 24. cap. 9.
Illæſa hæc ferro, terráq; intacta, teratur.* * feratur. Al. trahatur.
Aut medio uentris prodeſt aſpergere terram,
Quam ſignauerunt ueſtigia preſſa rotarum.
Proderit & puluis facili ſub cardine raptus.
Quin etiam ex lymphis tritum potare cuminum
Conueniet, quod iam nobis documenta probarunt.
Mētha quoq; hoc pacto medicos dabit hauſta ſapores * leg. euaneſcet aceto. Al.
Cœliacos autem recreabis pane ſalubri,
Quem madido farre efficies, ac mollibus ouis, ¶b vinum auſterum. Alij acetum intelligunt. leg. clarum, non durum.
Quorum teſta fero prius euaneſcere aceto*
Refert, & teretes bulbos mollire terendo,
Cumq; his Lenæi durum potare[b] fluentum.

Hydropiſi depellendæ.

COrrupti iecoris uitio, uel ſplenis, acerbus* * ſplenis aceruo, i. tumori

Creſcit hydrops, aut cum ſiccatæ febre medullæ,
Atq; auidæ fauces gelidum traxere liquorem,
Tum lympha interius uitio gliſcente tumeſcit,
Secernens miſeram proprio de uiſcere pellem.
Conueniet teneræ radix decocta ſabuci
In geminis calidi cyathis potanda Lyæi.
¶ a ἀμμοχω-σία. *Nec[a] non & tepidis conuolues corpus arenis:*
Appoſituq; lenes nepetæ, guſtuq; iuuabunt.
* *humor* *Helleboro quoq; purgatur lymphaticus* error,*
Aut huius uice quod fert ſemen lenta geniſta
* *ac hauſtis* *Miſcetur mulſis,* & cautis ducitur undis.*
¶ b *ſcyllitico vino* *Sæpe & [b] ſcyllino pelluntur noxia Baccho.*
Eſt qui prævalidum frixo ſale miſcet acetum,
Atq; olei ſucco refricant turgentia membra.*
* *refricat* *Fraxineum ſemen cum Bacchi rore bibendum eſt.*
* *mollis* *Necnon appoſito curantur dropace membra,*
c. in tympanite *Aut calido filicis radicem* mollit Iaccho,*
Qui ſubitò raptos[c] uentos, ſuccosq; reuellit:
Vnguine quo frangit uires languoris aquoſi.

Ventri molliendo.

Specie, id eſt qualitate. *SAepe cibi ſpecie uitio uel corporis ipſo,*
* *cum adſtricta* *Potibus aut duris* reſtricta morabitur aluus,*
* *Mercurialis,* *Vincetur talis mora gramine* Mercuriali,*
Cuius aquam cocti minimo cum melle bibemus.
Prunaq; conueniunt, quæ mittit clara Damaſcus.
Multos præterea medici componere ſuccos
Aſſuerunt: pretioſa tamen cùm ueneris emptum
Fallêris, fruſtraq; immenſa nomiſmata fundes.
Quin age, & in tenui certam cognoſce ſalutem.
* *Vel ſalſum mulſum capræ cum lacte capeſſis.* *Aut igitur tectum lana ſupponis alumen,*
Aut edis in patinis teneræ decocta ſabuci,
Vel cum lacte capræ ſalſum mulſumq; capeſſes.*

Crede

Crede tamen potum meliorem lactis equini:
Dicitur hic ualidos aſinæ peruincere ſuccos.
Syluestris fici lacrymam prodeſſe loquuntur.
Quodq; ſatis melius uerbis dicemus[a] Horati, ¶ a lib.2. Ser. Satyra 4.
Mugilis, & uiles pellent obſtantia conchæ.
Sed cochleas prius eſt urtica aut furfure paſci,
Purior hinc guſtus noxa ſine mouerit aluum.
Sæpe[b] thalaſſomeli adiecto cumulauimus hymbri, ¶ b vide Plin. lib.31. cap. 6. & Dioſc. lib. 5. cap.17.
Hæc purgant, parili fuerint ſi pondere miſta.

Solutioni ventris, & dyſenteriæ compeſcendæ.

Iam uarij caſus mortalia ſecla fatigant,
Vt ſint diuerſis obnoxia corpora morbis.
Sæpe etenim nimio curſu fluit impetus alui: διάῤῥοια.
Frænat commiſto cum feruet braßica uino:
Aut ceraſi uictum longo iam tempore pomum.
Succus aminææ uitis cum pane medetur:
Vel bene permiſtum calida potatur acetum.
Vile quidem facili facto, tamen utile opinor,
Si* lædunt medica data purgatoria dextra, * Lenteni
Adiecto piperis medicatur puluere calda.
Sin autem longo decurrent intima fluxu,
Atq; immane malum multo iam tempore gliſcit,
Torridus ex uino cortex potabitur oui.
Ramentum niuei credunt prodeſſe elephantis.
Arbore[a] Pyramea cortex direpta coquetur ¶ a Moro
Axe ſub æthereo, ſic nigro miſta Lyæo
Immenſum pôterit potu retinere fluorem.
Numinis aut iuſſu cedrum cum maſtiche miſces,
Mollitamq; picem, & raſum[b] de nauibus unguen, ¶ b ζώπιſſαν
Languida quo fidens medicamine membra fouebis.
Proderit & pueris quos dentis origo fatigat,
Caſtaneas coxiſſe nuces, & ſorba uetuſta,

Atq; apium, caulesq; rubus quos fundit acuta:
* cùm ſumpta Potio quæ fluidam* conſumpta morabitur aluum.

* tæniis Lumbricis &* tineis purgandis.

* tænia QVid non aduerſum miſeris mortalibus addit
Natura? interno cum uiſcere* tinea ſerpens,
Et lumbricus edax uiuant inimica creanti:
Quod genus aßiduo laniat præcordia morſu.
Sæpe etiam ſcandens oppletis faucibus hæret,
Obſeſſasq; uias uitæ concludit anhelæ.
Ergo cinis cornu ceruini proderit hauſtus,
* intritum Vel nepetæ* tritum ex uino uel lacte capellæ:
Nec non & ſuccus medici potatur aceti.
* frons, & Prodeſt præterea cum Baccho perſica* frondis.
Democritus memorat menthæ conducere potum.
Sumitur abrotonum, necnon & uile melanthum.
Allia per ſeſe ſanant, aut ius coriandri.
Quin & marrubium decoctum hauſtúmq; iuuabit,
Pulegiúmue potens, & agreſte iungatur anethum:
Syntheſis hæc prodeſt unda mollita calenti.

Colo ſedando.

* colum CVm* colus (inuiſum morbi genus) intima carpit,
¶ a lege Trallianum, & Plinium lib. 3. cap. 7. Mande[a] galeritam uolucrem quã nomine dicũt,
Aut pauidi leporis madefacta coagula pota.
Siue apio* nepetas tereti cum maſtiche iunges,
* nepetam Necnon & ſpecies ambas redolentis anethi,
Quarum decoctos patiens haurito liquores.

Veſicæ, & calculo purgando: & vrinæ prouocandæ.

SI cui ueſicæ tardus cunctabitur humor,
Hæc mora rumpetur uino peruicta uetuſto,
Prodeſt ex paruis acinos potare ſabucis,
* intrita Aut hederæ ſuccum, aut lacrymoſi* trita ſinapis.

Necnon

Necnon reſinas ex Oricia terebintho
In ſpeciem eruiliæ paruos glomerabis in orbes,
Quos ternos tepida miſtos hauſiſſe medela eſt.
Quondam etiam nimio præceps urina fluento
Irrigat exuuias, obſcœnóq; inficit hymbri:
Ergo cinis cornu ceruini proderit hauſtus:
*Vel nepetæ ex uino*tritum uel lacte capellæ.* * intritum
Tum leporis cerebrum ex uino potare iuuabit.
Si dolor internam ueſicæ concoquit aluum,
Subueniet radix frondoſæ epota cupreßi,
Pulegiúmue potens domitum feruentibus undis.
Si uerò in lapides denſus conuertitur humor,
Qui retinet curſus, gemitumq; dolore frequentat,
Saxifragam ſeu[a] fontigenam ſuccurrere credunt. ¶ a Adianton
Præterea ſemen[b] myrti ſylueſtris Iaccho, ¶ b ruſci, oxy myrſines.
Atq; oleo miſtum bibitur, nec deſit acetum,
Vináq; ſumantur fricto condita cumino:
Siue palumborum capitur fimus, acre[c] ferorum ¶ c ſylueſtriũ
Dulcacidis[d] ſparſum ſuccis trituq; ſolutum, ¶ d oxymelite
Necnon obſcœnus capræ potabitur[e] humor, ¶ e vrina, Plin.
Obruit hic morbum,[f] labefactáq; ſaxa remittit. ¶ f calculum frangit. Συλληπτικὸν.

Conceptioni: & Partui.

IRrita coniugij ſterilis ſi munera languent,
*Et ſobolis ſpes eſt multos*iam uana per annos,* * dum Al.
Fœmineo fiat uitio res, nécne, ſilebo:
Hoc poterit quartus magni monſtrare Lucreti.
ed natura tamen medicamine uicta potenti
Sæpe dedit fœtus ſtudio curante paratos.
Aut igitur leporis conſumit fœmina uuluam,
Aut ouis in ſtabulis fractas cum ruminat herbas,* * carptas Al:
Pendentem ſpumam molli deducit ab ore,
Atq; illam meminit miſto potare falerno.

Mercurialis item capitur communiter herba:
Sic cubitum noctu coniunx feſtinat uterque.
Atque ubi iam certum ſpondet prægnatio fœtum,
Vt facili uigeat ſeruata puerpera partu,
Dictamnum bibit: & cochleæ manduntur edules:
[a] Aut qui olim menſes minus octo moratus in aluo,
[b] Irrumpit thalamos, & [c] nexus ſoluit inertes:
[d] Pulegij quoque purgati tunc conuenit hymber,
Cuius opem ueram caſus mihi ſæpe probarunt.
Quinetiam ſtercus ſupponunt uulturis atri,
Sentiat ut minimè partus quam proximus urget:
Oua etiam rutæ & fragili miſcentur anetho,
Quæ diluta ſimul uino, atque exhauſta medentur.

¶ a Aut quũ
¶ b Erumpit thalamis
¶ c vteri acetabula.
¶ d Pulegium defunctos partus eiicit, Plin. lib. 20. cap. 14. At hæc de immaturo partu prohibẽdo alij accipiunt.

Profluuio cuiuſque ſanguinis, & matrici ſubueniendæ.

SI modicus pleno manat de corpore ſanguis,
Subuenit: at nimius cum uita funditur ipſa.
Quapropter multo naris completa cruore
Cùm fluit, attritus cimex conducit odore.
Lana oleo madefit, ſed nondum lauta, roſato:
*Hæc datur in nares, uel * claudit denſius aures.*
Contritis prodeſt cochleis perducere frontem:
Aut galli cerebro, uel ſanguine tinge columbæ.
Quòd niſi ſupprimitur ſanguis, [a] potandus & ipſe eſt.
Præterea Phariis caput emetire [b] papyris.
Detrahe quod [c] ſupereſt, aliò genitalia necte.
Fœmineas prodeſt [d] illinc uincire mamillas,
Menſtruus immenſo ſi profluit impete ſanguis.
Succida lana malos remoratur [e] ſubdita curſus,
Mortua quinetiam producit corpora partu.
Sed quacunque fluit uis immoderata cruoris,
Subereus cortex calidus potatur in undis,

** claudit denſior auras.*
¶ a Sanguis potius in ſartagine frixus comeſusq; ſanguinem vndecunque fluentẽ ſiſtit.
¶ b papyri corona caput cinge.
¶ c ſupereſt aliò: i. alia parte ſanguinis detractio fiat reuulſionis cauſa.
¶ d vinclis
¶ e in peſſo

Antè

Antè minutatim ſtudio uincente terendus.
Pulegij calido purgatur fœmina potu.
Sed ſi fortè cruor clauſa cunctabitur aluo,
Aut molles nepetæ, aut rutæ[f] *quæcunque bibentur.* ¶ f ſatiua, aut ſylueſtris
[g] *Aut ſi puniceos fundit ueſica liquores,* ¶ g At ſi
Marrubium ex paſſo tritum perfunditur undis,
Hi poterunt hauſtus rutilum purgare[h] *colorem.* ¶ h liquorem
Relliquias partus dictami detrahit herba.
Quòd ſi fœminei properabit ſanguinis hymber,
Eſt qui fruſta molæ percuſſu decutit uno,
Quorum aliquod lanis tectum ad præcordia nectit,
Hæc ſimul incantans, ſiſti debere cruorem,
Vt lapis ille uix * *ſolitos iam deſtitit orbes.* * ſolito - orbe

Internecandis, quæ oculos impediunt.

* *Nobilis hirſutas horret laſciuia ſetas,* * mollis &
Et gaudet rapto nudari flore pilorum. ¶ a Hoc uitiũ φαλάγγωσις, et διστιχίασις.
Sed bona nonnunquam uellendi cauſſa uidetur,
Corpora cum releuat ratio manifeſta ſalutis. ¶ b Veſpertilio.
Namque[a] *oculos infeſta pilorum tela laceſſunt,* ¶ c ranæ calamitæ, ſiue diopetis, minimæ & viridiſſimæ, Plin. lib. 32. cap. 7.
Quodq́; illis dederat uallum natura tuendis,
Inde inimica ſeges proprios deſæuit in orbes.
Ergo locum crinis uulſi continge cruore,
Quem dat[b] *auis tremulis ſimulat quæ pellibus alas.*
Præterea quaſcunque uoles auertere ſetas, ¶ d è ſtagnis ceſſ - exos hirudo, cod.
Atque in perpetuum rediuiua occludere tela,
Corporibus uulſis ſaniem perducito[c] *ranæ:* ¶ e glutinat & obturat euulſorum pilorum foramina. Al. vngit
Sed quæ parua ſitu eſt, & rauco garrula queſtu.
Necnon[d] *quæ ſtagnis ceſſantibus hæſit Hirudo*
Sumitur, & uiuens Samia torretur in olla,
Hæc acidis[e] *iungit permiſta liquoribus artus,* ¶ f ſuccreſcere.
Auulſamq́; uetat rurſus[f] *percreſcere ſyluam.*

Omnibus obſcœnis medendis.

DIcendum, & quæ ſit mēbris medicina pudendis.
Languidus antiquo purgatur penis Iaccho,
Ac ſuper illinitur fœcundæ felle capellæ.
Mane nouo myrti frondes commandere prodeſt
¶ g deſpuere *Cui dolet, atq; illas in uulnus* [g] *deſpuat ipſum.*
Fece etiam uini genitalia lauta leuantur,
¶ h aqua marina *Et tumidos teſtes* [h] *nereia lympha coercet,*
Vel bulbi ex mulſo, uel cera immiſta cupreſſo:
* tepuit *Aut faba cum * tepidis Bacchi decocta fluentis.*
Ramicis immenſum fertur cohibere tumorem
Far madidum lympha, & feralis fronde cupreſſi,
* ex fotu *Vnde etiam * potu frons hæc memoratur amica:*
Sin autem exiſtit durum tibi glandibus inguen,
Proderit induci cochleas cum melle minutas.
Obſcœnos ſi ponè locos noua uulnera carpent,
Horrentum manſa curantur fronde ruborum.
At ſi iam ueteri ſuccedit fiſtula morbò,
Muſtellæ cinere immiſſo purgabitur ulcus,
Sanguine ſeu ricini quem bos geſtauerit antè.
Herba chelidoniæ fertur cum melle mederi,
¶ a μυριόφυλλον, millefoliũ, Plin. lib. 24. cap. 16. *Herbaq; cum ſeuo folijs* [a] *de mille uocata.*

Iſchiæ, & articulari morbo.

SAepius occultus uicta coxendice morbus
Perfurit, & greſſus diro languore moratur:
Populus alba dabit medicos de cortice potus,
Necnon & teneræ gracili de fronde geniſtæ.
Arreptos caules, acidoq; liquore madentes
Sumere conueniet, rubiam quoquo ducere potu,
Aut in aminæo cochleas haurire Lyæo.
Si uerò articulos tabes inimica per omnes
Hæſerit, ex ficu betas ac melle ligabis.

Vel

Vel pelagi latices, ſimul & Baccheia dona
Sumere curabis, nimio ſed parcito uino.
Ennius ipſe pater dum pocula ſiccat iniqua,
Hoc uitio tales fertur meruiſſe dolores.

Furunculo medendo.

CVm ſanguis nimius puri commiſtus atroci
Aeſtuat, & papulas altè ſuſtollit acutas,
Reſinam miſces, & ſaxis ordea fracta:
Conſperſa hæc tepidis apponere conuenit undis.
Vis & hyoſcyamum ceræ ſeuoq; iugatum
Nectere, non minus hæc poterit medicina iuuare.
Prætereaq; fimum ex gallo quod legeris albo,
Hymbribus ex acidis fidens appone dolenti.
[a] *Auribus aut pecudum molles exprimito ſordes,*
Vnguine quo fotis dabitur medicina [b] *papillis.*

Carboni medendo.

HOrrēdus magis eſt, perimit qui corpora, carbo,
Vrit hic incluſus, uitalia rumpit acerbus:
Hunc ueteres quondam uarijs pepulere medelis:
Tertia nanque Titi ſimul & centeſima Liui
Charta docet ferro talem candente dolorem
Exectum, aut poto raporum ſemine pulſum:
Infecti dicens uix ſeptem poſſe diebus
Vitam produci: tanta eſt uiolentia morbi.
[a] *Dulcacidum laticem cum lini ſemine iunge,*
Atque fimum pariter [b] *Paphiæ compone columbæ:*
Hinc line [c] *diruptas partes, & clauſa uenena.*
Præterea triti referant & operta lupini.
Nonnullus calcem uiuam diſſoluit aceto,
Fumantemq; niuem papulis apponit acerbis.
Eſt qui gallinæ perducat ſtercore corpus.
Allia uel [d] *piperi parcè commiſta* * *linuntur*

¶ a de ſtercoribus aurium, vt loquitur Marcellus Empir. Alij legũt Velleribus (intelliguntq; de æſypo) pecudum
¶ b papullis propter verſum geminato l.
¶ a Oxymeli
¶ b Columba Veneri ſacra ob laſciuiam
¶ c Al. corruptas
¶ d in datiuo
* *linuntur. Pythagoreæ cumino. Prodent, Horat. 2. Serm. Satyra 6. ô quãdo faba Pythagoræ cognata. Is enim ventri indulſit non omne legumen, vt dixit Iuuenal. Satyra 15. lege Plin. lib. 18. cap. 12.*

Pythagoræ cognata leui condita cumino.
Proderit & madida fermentum polline turgens.

Pani, vomicæ, & ſtrumæ depellendis.

SVnt alij quos dura mouet natura tumores
Non minus horrendi, ſed non ita pernicioſi,
Vomica qualis erit, uel eidem proxima quædam.
Simplice reſina miſcebimus hordea tuſa,
Et mulſos amnes, & purgamenta columbæ.
His bene decoctis languentia membra fouentur.
Mollis odorato ſaba iungatur coriandro,
* *appoſitu,* *Proderit * appoſitum, mollitq; aperitq; tumorem.*
¶ *a eſt gladiolus, ξιφίον, φάσγανον.* *Aut de [a] phaſganio radix decocta paluſtri,*
Quæ ſalis admiſto tundetur condimento.
Proderit & manſum quod traxeris arbore uiſcum.
Gramen hyoſcyami ceræ ſeuoq; uetuſto
Concilia, miſtiſq; locos perduce dolentes.
Exercere etiam corpus medicina potens eſt.
Ouum defundes in fictile, deinde putamen
Marrubij ſucco implebis, pòſt melle liquenti
Omnia conſociata, tepenti proſpera potu
Sumuntur, reſerantq; malum purgántque leuántque.

* *Al. rem--* Igni ſacro * demouendo.

ἐρυσιπέλας *EST etiam morbi ſpecies, quæ dicitur ignis,*
Languida quo multo torrentur membra calore.
Vel tu uicino ſæuum bouis igne remittis,
¶ *a ſimo* *Mollitúmque lines: uel oloris [a] fecibus, oua*
Sed non cocta dabis, ſic torrida membra fouebis.
Lumbricus terræ miſto inducetur aceto,
Aut parili noua ruta modo, ſed iungis oliuum.
Ouaq; cum betis proſunt ſæpe illita tritis.
* *cinerem, hũc ſoc-- Al. ſociandum* *Allia dant * cinerem ſociato oleóque garóque,*
Vnguine quo gliſcens deponet flamma furorem.

Sæpe

Sæpe chelidoniæ pars candida iungitur oui,
*Quæ modico*potu ſed uili trita capeſſes,*
Admiſcere memor lymphas amnemq́; ſalerni.

** Al. in potu*

Podagræ depellendæ.

Q Vædã[a] ſunt rabidæ medicamina digna podagræ,
[b] Cui ter tricenas ſpecies Epidaurius ipſe
Dixit ineſſe deus, requiem tamen indere morbo
Fas erit, & triſtem ſaltem mulcere dolorem.
Ergo age & arreptum ſalicis frondemq́; librumq́;
Cum uino tere, ſic contractos perline neruos.
At cum prima mali ſeſe oſtentabit origo,
Feruida non timidis tolera cauteria plantis:
Seminecisue hirci reſerato pectore calces
Inſere, ſic diræ reprimes primordia peſtis.
Aut ſi corruptus perſederit altius humor,
Trita cupreſſus ibi Baccho iungetur acerbo,
Panibus & teneris: cohibebitq́; addita queſtus
Parua ſabucus item hircino collita ſeuo:
Triticeæq́; acido manantes amne farinæ:
*Aut*nitidum ranæ decoctum uiſcus oliuo,*
Siue chelidoniæ ſuccus ſale miſtus aceto.*
Sunt quibus appoſita ſiccatur hirundine ſanguis.*
Non audita mihi ſit fas, ſed lecta referre,
Hoc[a] quidam raptus morbo per tempora meßis,
Vicino plantas frumenti[b] preßit aceruo,
Euaſitq; grauem caſu medicante dolorem.

¶ a Quædam haud ſunt
¶ b Nec ther (i. θὴρ pro θηριακὴ) cui vndenas ſpecies. Hæc eſt Theriaca Anthiochi, quæ inciſa fuit lapide verſibus in limine ædis Aeſculapij -- leg. Plin. lib. 20. c. vlt: Simplicibus vndecim conſtat.

** nitido*

** ſed*

** hirudine*

¶ a Sextus Pomponius, vide hiſtoriam apud Plin. lib. 22. cap. vlt.
¶ b immerſit vel impreßit.

Vulneribus ferro, aut verberibus factis.

N Aturæ uitiis medicas obiecimus artes:
Nunc & fortunæ iaculis obſiſtere par eſt.
Si cui forte lapis teneros uiolauerit artus,
Necte adipes uetulos & tritam chamæciſſon,

Nec

Nec pudeat [a] luteæ ſtercus perducere porcæ.
Sin autem ſæuo laceratum eſt uerbere corpus,
Tum [b] lixiua cinis ceras diſſoluit & oua,
Admiſtoq́; oleo uibices comprimit atras.
Si uerò infrenus manat de uulnere ſanguis,
Purpura torretur conchyli perlita * *fuco,*
Huius & atra cinis [c] currentem detinet undam:
Verrucæ quoque deſectæ frænare cruorem
Dicitur ambuſtus tyrio de uellere puluis:
Præterea nimios reſerati uulneris amnes
Peniculi cinis aſtringit, uel [d] fimbria porri.
Siue fimus [e] manni cum teſtis uritur oui,
Et reprimit fluidos miro medicamine curſus.

Vlneribus quibuſcunque caſibus factis.

Tam uaria humanæ ſunt uulnera conditionis,
Vt nequeam proprias cunctis aſcribere curas.
Iiſdem igitur monitis caſus ſanabimus omnes,
Sic tamen ut nullus medicinam [a] clauſerit error.
Ergò, modus quicunque obtingit uulneris atri,
Contritus cum melle dabit medicamina bulbus:
Herbáq́; quæ folijs nomen de mille recepit,
Appoſitu prodeſt adipi permiſta uetuſto.
Succida cùm tepido nectetur lana Lyæo,
Ambuſtæúe cinis complebit uulneris ora.
[b] Concludit uerò uel frons uel ramus ab ulmo.
At ſuccis hederæ [c] pulchreſcit fœda cicatrix.

Hominis ac Simiæ morſui.

Siue homo, ſeu ſimilis turpiſsima beſtia nobis
Vulnera dente dedit, uirus ſimul intulit atrum,
Betonicam ex * *duro prodeſt aſſumere Baccho.*
Necnon & raphani cortex decocta medetur,

¶ a quòd luto uolutari gaudeat: unde & amica luto ſus dicitur ab Horat. Ciceroni lutulentus ſus.
¶ b κονία στακτὴ, i. lixiuiū: quo genere loquendi etiam vtitur Plinius & Scribonius Largus.
** Al. ſucco.*
¶ c Hic affectus Διαβήτης de quo Celſus lib. 4. ca. 20.
¶ d fibræ & capillamenta porri. Nam & fimbria quæuis extremitas Nonio.
¶ e mannus (vt apud Horat.) & mānulus (vt apud Plin. Sec.) eſt equuleus mitior, à manus tractatione dictus
¶ a excluſerit
¶ b obducit cicatricem
¶ c cicatricibus quoque decorem facit, inquit Plin. de edera lib. 24. cap. 10.
** puro*

Si trita admorſis fuerit circumlita membris.

Serpentium morſibus,& venenis excludendis.

CVſpide non quiſquam longæ neq; cæde cariſſæ,* * *ſariſſæ*
Fulmine non gladij, uolucris nec felle ſagittæ,
Quàm citò uipereo potis eſt affligier ictu.
Quare aptam dicamus opem,ſuccosq; medentes.
[k] *Quem nocuit ſerpens,fertur caput illius aptè* * *Que Al. Cùm*
Vulneribus iungi:ſanat quem ſauciat ipſa:
Vtq; Lariſſæa curatus Telephus haſta.
Proderit & caulem cum uino haurire ſabuci,
Aut coctum raphani librum tritumq; ligare,
Siue etiam excelſa folium de mole cupreſſi,
Aut tithymallus atrox uulnus contrita perungit.
[a] *Carduus eſt nondum*[b] *doctis fullonibus aptus,*
Ex illo radix tepido potatur in[c] *amni.*
Ceruino ex fœtu commiſta coagula uino
Sumuntur,quæ res membris agit atra uenena.
Aut ferulæ radix potatur in hymbre Lyæi:
Betonicæue leues,gallinæ aut iura uetuſtæ.
Si uerò horrendum uulnus fera fecerit aſpis,
Vrinam credunt propriam conducere potu.
Varronis fuit iſta ſenis ſententia:necnon
(Plinius ut[d] *memorat) ſumpti iuuat hymber aceti.*
Dicendum,& quæ ſit præcox medicina timenti:
Cautio nanq; poteſt diros præuertere morſus,
Si iecur exectum tardo de uulture portes:
Erucis aut ſi totos perduxerit artus,
Quas prius attritas uehementi ſpargis aceto.
Aut tu ceruina per noctem in pelle quieſces,
Aut genere ex ipſo dentem portabis amicum.
Toxica præterea qua ſint pellenda medela,

¶ *a Carduus fullonum, labrum veneris, διψακος.*

¶ *b leg. nondū tactis, nempe podagra. Plin. lib. 28. cap. 6. Virilis vrina podagris medetur, argumēto fullonū, quos ideo tentari eo morbo negāt.*

¶ *c ex aqua fluuiali.*

¶ *d lib. 23. c. 1. Celſus etiā inſignem tradit hiſtoriam lib. 5. cap. 27.*

Expe

Expediam:ſanguis poterit prodeſſe caninus,
Qui facili potu antidotos imitatur honeſtas
Vis & mirificos cautus prædiſcere odores,
Accenſis quibus arcetur teterrima ſerpens,
Aut ſtyracem torres,aut diri uulturis alam,
Vel nepetam, aut frondem rigidæ ſtirpemq; myricæ.

Ictibus Scorpij,& morſibus Muris cæci,vel Aranei.

** fallant, Vt grauis ſcorpius eſt, & araneus hæc * ſopore: ¶ a ſcorpionis ictu,teſte Lucano.*

SVnt minimæ ſpecies, ſed diræ uulnere peſtes,
*Quæ magis in tenui latitantes corpore * fallant:*
Scorpius ut grauis eſt, & araneus: hæc mala ſemper
*Captant ſecuros multa iam nocte * ſopores,*
Et documenta dedit nobis[a] proſtratus Orion,
Magna quòd exiguis perimantur ſæpe uenenis.
At qui uulnus atrox incuſſit ſcorpius ardens,
Continuò capitur,tunc digna cæde retuſus,
Vulneribusq; aptus,fertur reuocare uenenum.
Aut calidis pelagi lymphis loca læſa fouentur:
Siue meri potu diſſoluitur improba peſtis.

¶ b Plin. lib. 8.c.58. Muribus araneis venenatus eſt morſus--Idem vbicunque ſint, orbitã ſi trãſiere moriuntur. Quod tamen falſum eſſe ſcio vt & quod cæci vocentur. Excuſo autẽ quia minus oculati.

Ad cunctos autem morſus ictusq; minorum
Caſeus aptus erit ſimæ de lacte capellæ,
Cumq; hoc abſumi debebit origanus herba:
Hæc duo mirificis curabunt icta medelis.
Necnon feniculo calidum annectatur anethum,
Aut uiuum ſulphur ſicca cum fece Lyæi.
Exiguo piperis cerebrum conſpergito galli,
Quo lita ſaneſcunt depulſo membra dolore.
Sin autem muris nocuit uiolentia [b] cæci,
Quæ ſola ſignauit uoluendis orbita plauſtris
Illine:mira datur uili de puluere cura.

Subitaneo dolori,febri, atque oſtocopo.

Nonnunquam exiſtit ſubiti noua cauſa doloris
Cuius origo latet, ucris reprimenda medelis.
Nanq; chelidoniam miſto ſale nectere prodeſt:
Velleráq; infuſo recalentia ſulphure ſanant.
Oſtocopon lento conducit melleperungi.
Sin autem calidæ depaſcent corpora febres,
Tunc apij ſuccus leni ſociatur oliuo.
Membra lines, fotúq; ferus mulcebitur ignis.
Nec ſpernendus adeps, dederit quem beſtia Melis.
Seminecis cerui lacrymam miſcere liquori*
Conuenit, atq; artus illinc mulcere calentes:*
** Sic lacerat morbum, bilemq; reuoluit in aluum,*
Præterea chymum ſtomacho deſiccat ᵃ iniquum,
Quæ magis atq; magis promittunt corpora claudi.
Febribus aut longis galli noua iura uetuſti
Subueniunt, etiam tremulis medicantia membris.

ὀστοκόπος, oſſium dolor.

* Al. vitis
* illo hinc
¶ a iniquum.
Febribus at lõgis galli noua iura vetuſti (Quo magis, haudq; magis permittunt corpora claudi) Subueniunt-- Plin. lib. 29. c. 4. Ius aluũ ſoluit: validius è vetere gallinaceo. Prodeſt & cõtra lõginquas febres, et torpẽtibus mẽbris tremuliſq;, &c.

Quartanæ typo medicando.

Nec tu crede leuem dilato tempore febrem,
Quæ ſpatiũ ſibi dat, magis ut ceſſando caleſcat,
Lethali quæ graſſatur quartana calore,
Ni medicas adhibere manus curemus & herbas.
Allia non pudeat terno cum cimice trita,
Et diluta mero mediis haurire diebus:
Aut facilem iecoris murini ducere fibram,
Quatuor ᵇ ut duri iungantur ſcrupula Bacchi.
Mira eſt abſynthi cum ſimplice potio lympha.
Sume tribus digitis apprenſum ſemen anethi,
Tantundem marathri, ᶜ mulſum: nec deſit aceti,
In cuius cyatho prædicta ſalubriter hauris.
ᵈ Mæoniæ Iliados quartum ſuppone timenti:
Aut leporis trepidi diluta coagula trade.

¶ b puri.
¶ c mulſum nec deſit acetũ i. oxymel.
¶ d Mæonij, nempe vatis, i. Homeri

Prod

¶ e mulſus Doridis (i. maris) humor, eſt Thalaſſomeli, de quo ſupra cap. de ventr. moll.

Prodeſt & potus, ſed[e] mulſus doridis humor.
Quidam etiam miranda ferunt ueniente calore,
Iurantes[f] ludum Veneris munusq; petendum.
Sed prius eſt oleo [g] partus ferueſcere ranæ
In *triuiis, illoq; artus perducere ſucco.

¶ f Sic Horat. nec amori dare ludum.

¶ g partus ranæ, i. gyrini, lege Plin. lib. 9. cap. 51.

* Al. ex triuiis

Tertianæ typo medicando.

EST etiam alternis febris rediuiua diebus,
Tempora diſcernens quaſi iuſtæ pondera libræ.
Vt poßis igitur talem prohibere furorem,
Inuolues cæra pallentis grana cumini,
Puniceæq; indes pelli, colloq; ligabis.
Pulegij ramus lanæ uelatus amictu
Tempore ſuſpecto medicos præbebit odores.
Præterea tritus cimex potatur in ouo,
Horridus attractu, ſed guſtu commodus apto.

Quotidianæ typo medicando.

AT qui continuis non ceßat adire diebus,
Sed tantum certas morbus diſcriminat horas,
Triticeum metuit granum (ſi credere dignum eſt)
Quod latitans fracto fuerit ſub pane repertum.
Nec non oſſa iuuant ſeptis inuenta domorum,
Conuenit hæc tereti pendentia ſubdere collo.
Multaq; præterea uerborum monſtra ſilebo:
Nam febrem uario depelli carmine poſſe
Vana ſuperſtitio credit, tremulæq; parentes.

Vana ſuperſtitio

Hemitritæo depellendo.

MOrtiferum magis eſt, quod Græcis ἡμιτριταῖον
Vulgatur uerbis: hoc noſtra dicere lingua
Non potuere ulli, puto, nec uoluere parentes.

Inſcr

Inſcribis chartæ quod dicitur[a] Abracadabra,
Sæpius, & ſubter repetis, ſed detrahe[*] ſummam,
Et magis atq; magis deſint elementa figuris
Singula, quæ ſemper rapies, & cætera figes,
Donec in anguſtum redigatur litera conum:
His lino nexis collum redimire memento.
Nonnulli memorant adipem prodeſſe leonis.
Coralium atq; crocum corio connectito filis,
Coralium uerò ſi collo nectere uelles,
Ne dubites illi uirides miſcere ſmaragdos:
Talia languenti conducent uincula collo,
Lethaleſq; abigent (miranda potentia) morbos.

Fracturis, & luxis ſanandis.

INfandum dictu cunctis procul abſit amicis,
Sed[*] Fortuna potens omen conuertat in hoſtes:
Vis indigna nouo ſi ſparſerit oſſa fragore,
Conueniet cerebrum blandi canis addere fractis,
Linthea deinde ſuperq; inductas nectere lanas:
Sæpius & ſuccos conſpergere pinguis oliui,
Bis ſeptem credunt coaleſcere cuncta diebus.
Aut ueteri Baccho[a] capræ fimus inde petulcæ,
Hoc aperit clauſum, trahit hærens, ſanat apertum.
Si uerò caput infiſtus colliſerit ictus,
Ex oleo necti ueſtis debebit arachnes,
Neſciet hæc illinc (niſi cum ſanarit) abire.
Quòd ſi luxa ſuo decedant membra tenore,
Vrere fœmineos crines, ac iungere ſeuum
Congruet, ac tali medicamine mota ligare.
Aut malum ex pingui tritum appoſuiſſe iuuabit.
Aut ſi concluſum ſeruauit tibia uulnus,

CONVS.
Abracadabra
abracadabr
abracadab
abracada
abracad
abraca
abrac
abra
abr
ab
a

*¶ a Monſtra verborum confingunt Magi, talibúſque ineptiis ſcribit Marcellus Empiricus Nouúſque Dioſcorides. Hæc inter phyſica remedia reponit etiam Trallianus, à quibus nec abhorruit Cato: eiúſque generis multa habet Conſtantinus Cæſar in Geoponicis, nonnullaque & ipſe Plinius. Feſtiua verò ſuperſtitio in æquali numero literarum morbi & remedij, vt æquè terminetur. * legend. ſumme, Vt magis- * Al. Et ¶ a Plin. li. 28. cap. 16. Coſtis quidē fractis laudatur vnicè caprinus fimus ex vino vetere, aperit, extrahit, perſanat. * leg. capræ fimū & inde-*

Stercus ouis placidæ iunges adipeſq́; uetuſtos,
Pandere quæ poterunt ulcus,patulóq; mederi.

Neruis inciſis, & dolentibus,atque contractis.

* deſectos

HAud quiſquam credet* diſiectos uulnere neruos
Ad ſolitum rurſus reuocari poſſe uigorem:
Sed prodeſt terræ lumbricos indere tritos,
Queis uetus & rancens ſociari axungia debet.
Si uerò occultus neruos dolor urit inertes,
Vulturis exciſos adipes rutamq́;* remitte,
Aut cæram,& tali recreabis languida fotu.
Conuenit & pelagi calidis perfundier undis.
Carica uel betis lento cum melle iugatur:
Aut Baccho madefacta Ceres cum fronde cupreſsi,
Quo poteris potu recreare rigentia membra.
Sin autem ſubito[a] replicantur corpora morbo,
Contractos reuocat neruos caro ſumpta columbæ.

* remitte, Ac cæram

¶ a curuātur. intelligit ἀγκύλας,i. articulorũ contractiones,quod vitiũ ἀγκύλωσις Aeginetæ. contractos articulos dixit Celſus li. 5.cap.18.

[b] Aegris ſomno adſciſcendo.

NOn ſolum miſeros teterrima febris adurit,
Sed ſuper optato pergit uiduare ſopore,
Ne proſint placidi cœleſtia munera ſomni.
Charta[c] igitur,uariis quam pinxit littera uerbis,
Vritur,inde cinis calido potatur in amni.
Proderit &[d] magnum capiti ſubſternere fulcrum.
Prodeſt & miſtam lymphis potare cupreſſum,
Palladiis[e] itidem ſuccis,quos flore roſarum
Iungis,& immiſces madidum tritumq́; papauer,
Quo lita frons facilem præbebit nocte quietem.
Necnon mandragoræ guſtu ſopor additur altus.
Dilue præterea[f] glomeramina,quæ gerit intus

¶ b ὑπνωτικόν.

¶ c lege Plin. lib.24.cap.11.

¶ d & morio (eſt autem ſpecies Mandragoræ) capitis ſubſternere fulcro: vel capitis ſubſt-fulcri. Alij, Proderit (vt Magi) capræ ſubſternere fella, Plin lib.28, cap. 19.

¶ e Palladios itidem ſuccos cum flore.

¶ f globulos (inſtar pilulæ) ſtercoris, qui è vilis dependent.

Clauſa aries inter geminæ coxendicis umbras,
Inde ſoporati ducentur gutture potus.

Lethargiæ expellendæ.

DIximus hanc ſortem miſeris mortalibus eſſe,
Vt ſint ſæpe mala inter ſe contraria morbi.
Deniq; nonnunquam ſomno ſic membra grauantur,
Vt coniungatur letho ſopor altus acerbo.
Ergo leui flamma torrentur cornua capræ,
Quo nidore grauem depellent lumina ſomnum.
Aut Veneris labrum quæ dicitur herba, bibetur,
Quæ teritur prius, & uino confuſa liqueſcit.
Conueniunt acidis euphorbia miſta fluentis,
Gramina uel rutæ gemina ſi nare trahantur.
Quidam dira iubent, ſepteno cimice trito,
Vt uitientur aquæ, cyathuſq; bibatur earum:
Hæc potiora putant, quàm dulci morte perire.

Comitiali morbo.

ἐπιληψίας, Comitialis morbus.

EST ſubiti ſpecies morbi, cui nomen ab illo eſt,
Quòd fieri nobis ſuffragia iuſta recuſant.*
Sæpe etenim membris atro languore caducis,
Conſilium populi labes horrenda diremit.
Ipſe deus memorat[a] dubiæ per tempora lunæ
Conceptum[b], talis quem ſæpe ruina profudit.
Prodeſt cum ueteri Baccho fel uulturis ampli:
Sed cochlear plenum guſtu tibi ſufficit uno.
Aut cruor ex[c] Progne miſtus cum polline thuris:
Aut apium elixum, aut conditum melle fel agni:
Marrubiúmue pari confuſum pondere mellis,
Cui tu terna dabis guſtu cochlearia in uno.
Aptus muſtellæ cinis eſt & hirundinis una.
Præterea pluuias hominis quas[d] calua ſupina
Excepit proiecta ſinu, conſumere prodeſt.

** recuſet*

¶ a lunæ ſilentis & intermenſtruæ.
¶ b Vide Iul. Fir. 4. Math.
¶ c hirundine
¶ d caluaria

Aut[e] lapis ex nido, uaga quem congeßit hirundo,
Vellitur, & nexu fouet attollitq; iacentem.
Pellitur (ut fama eſt) guſtu quoq; languor anethi.

Regio morbo pellendo.

REgius eſt uero ſignatus nomine morbus,
Molliter hic quoniam celſa[a] curatur in aula.
Huic rubia ex mulſa fertur conducere lympha.
Allia trita dabis uino madefacta calenti.
Vellera cum uiuo ſuffiri ſulphure prodeſt.

Infantibus * dentientibus, vel ſtrige inquietatis.

NVdum hominẽ primùm mater natura profudit:
Inſuper excruciat, niueis cùm dentibus armat.
Collo[a] igitur molli dentes nectentur equini,
Qui primi fuerint pullo creſcente caduci.
Aut teneris cerebrum gingiuis illine porci.
Aut leporis[b] niueum bibitur cum lacte caprino.
Præterea ſi forte premit[c] ſtrix atra puellos
Viroſa immulgens exertis ubera labris,
*Allia præcepit * Titini ſententia necti,*
Qui ueteri claras expreßit more togatas.

Combuſturis igne, vel[d] frigore.

SVnt diuiſa quidem mala frigoris atq; caloris:
Sed tamen amborum ſimuli nocet ulcere uirus.
Illa quoq; uſta putes, quæ ſunt niue læſa rigente.
Conuerſa in cinerem platani pila curat utrunq;.
At uerò ambuſtum flammis, qui candidus oui
Succus ineſt, penna inductus ſanare ualebit.
Aut tu[e] ſuccoſæ cinerem perducito lanæ,

¶ e Et in uẽtre hirundinũ pullis lapilli cãdido aut rubenti colore inueniuntur, qui Chelidonij vocantur à Plin. lib. 11. cap. 37.

¶ a curandus. Vtendũ enim ludis, laſciuia, per quæ mens exhilaretur: Ob quæ morbus regius dictus videtur, inquit, Celſus lib. 3. cap. 24.

** Aliàs ſtridentibus.*

¶ a Dẽtes qui equis primùm cadũt, facilem dentitionẽ præſtant infantibus, &c. Plin. lib. 28. cap. 29.

¶ b ſupple cerebrum potius quàm coagulum.

¶ c fabuloſum hoc de ſtrigibus Plin. arbitratur li. 11. ca. 39.

** Titinius, Setina (licet Alij hoc Afranio tribuant) Paula mea, amabo, pol tu ad laudẽ addito præfiſcinè Ne puella faſcinetur. Lege eruditißimi adoleſcẽtis Ioſephi Scaligeri Coniectanea in Varronem. ¶ d penetrabile frigus adurit, inquit Poeta. ¶ e ſuccoſæ lanæ, id eſt ſuccidæ lanæ.*

Aut

Aut uiuam ex oleo ueteri componito calcem,
Ordea uel franges atq; oui candida iunges.
Adſit adeps porcæ(mira eſt hæc forma medelæ)
Iunge chelidoniis,ac ſic line uulnera ſuccis.
Qúodq; recens uſſit glacies axungia ſimplex
Mulcet,& ex facili grata eſt medicamine cura.

Venenis prohibendis.

VT tutus fias infeſtæ fraude nouercæ,*
Vel quicunq; tuo carpetur liuidus auctu,
Non expectatis eat obuia cura uenenis.
Ante cibos igitur iuglandis fœtus edatur.
Produnt[a] electri uariantia pocula uirus.
Præterea coctæ querno cum cortice lymphæ
Conueniunt potu,demerſáue ficus oliuo.
Sæpe etiam rhaphanum prædixit numen edendum.
Antidotus uerò multis[b] mithrydatica fertur
Conſóciata módis,ſed[c] Magnus ſcrinia regis
Cum raperet uictor,uilem deprendit in illis
Syntheſin,& uulgata ſatis medicamina riſit.
Bis denum rutæ folium,ſalis & breue granum,
Iuglandesq; duas totidem cum corpore ficus:
Hæc oriente die parco conſperſa Lyæo
Sumebat,metuens dederat quæ pocula[d] mater.

Venenis datis.

SI nequit infandum præuertere cautio uirus,
Proximus ille gradus data pocula pellere cura.
Lac aſinæ placidæq; bouis prodeſſe loquuntur.
Betonicam ex paruo ſumunt pleriq; Lyæo.*
Quod ſi hederæ ſuccos,quæ truncos implicat altos,
Inſtilles pateris,poterunt haud ulla nocere
Pocula,quæ quiſquam ſæuis uitiauerit herbis.
Si quis hyóſcyamum guſtarit,lacte capellæ

* à fraude

¶ a Electri (metallum eſt in quo quinta argẽti portio) natiui calices venena deprehendũt. Nam diſcurrunt arquus caleſtib. ſimiles, &c. Plin. lib. 33. cap. 4.

¶ b Aliàs Mithrydatia

¶ c Vide Pli. lib. 23. cap. 8. & lib. 25. cap. 2:

¶ d Alij matri. meus codex,tutor, cui aſtipulatur Iuſtinus Trogus.

* Al. Lyæi.

Exhauſto rabidos poterit mulcere furores.

[a] Vulneribus ex re dubia curandis.

VVlnera tabeſcunt ſpatio uitiata dierum:
Curaq; nil prodeſt, nec ducitur ulla cicatrix.
Sed tamen herbarum tam mira potentia pollet,
Vlceris annoſi ſinus ut coaleſcere poßit.
Marrubium ſi [b] tu recoquas, illoq; liquore
Vulnus atrox foueas, cineres uel hirundinis altæ
Inducas, leporis'ue aſperſa coagula uino,
Aut hederam Baccho decoctam, & ſemen anethi,
Aut cineres alni tardo cum melle ligentur.
Lumbrici terræ poterunt* conducere uulnus,
Aut facilis lapathi coma latior ulcera purgat,
Et commiſtus adeps, ſed* nonnullo ſale tactus.
Pinea præterea uiuo cum ſulphure cortex,
Et pice cum ſpiſſa iam perdita membra reponit.

Verrucis tollendis.

INterdum exiſtit turpi uerruca papilla:
Hinc quondam Fabio [a] uerum cognomen adhæſit,
Qui ſolus patriæ cunctando reſtituit rem.
Id poterit uitium ſanguis curare lacertæ,
Aut urina canis cum terra inducta madenti.
Aut herbæ [b] ſuccus, quæ fertur nomine lathyr:
Et tithymallus item tali ſatis apta medelæ.
Si rupta immenſos fundit [c] uerruca cruores,
Purpureo triti cineres de uellere proſunt,
Quod fuerit uero conchyli ſanguine tinctum.

Hæmorrhoidibus medendis.

EXcruciant turpes anum ſi fortè papillæ,
Agreſtis prodeſt radix* ſuperaddita [a] porri.

Ni

¶ a Hic de vlceribus, etiã ſi cacoethe ſint (quæ tardiſsimè ad cicatricẽ perueniunt) legendumq;, Vlceribus, & rediuiuis. Codex & reduuiæ. At hic de reduuiis ſiue reluuiis vel ſubluuiis (vt habet Marcellus) tractari non videtur.

¶ b ſi melle coquas, Plin. lib. 20. cap. 22.

* obducere

* non vllo

¶ a Fabij Verrucoſi meminit Plin. lib. 34. cap. 7. Et Cicero de Claris Orat. Q. Maximi Verrucoſi.

¶ b ſuccus, lathyris quæ nomine fertur.

¶ c vt θύμος vel θύμιον.

* ſuper addita

¶ a Porrum agreſte, ἀμπελόπρασον, de quo & Plin.

[b] *Ni uiolet, ſanat iuglandis fragmine clauſa.*
Sal niueum ſumes, [c] *Bæticum quod nomine dicunt,*
Dulcia cumq; nigra iunges fuligine mella,
Apponéſque ſuper, pellit medicina dolorem.

Quæ ſequuntur ex Aldino codice, ſpuria ſunt, & indigna Sereno.

PARALYSI DEPELLENDAE.

Primo die ita agendum.

HVnc quicunque cupis citius depellere morbum,
Protinus antidotum ſtudio tu perfice mirum:
Scilicet ut ualeas languenti ferre medelam.
Caſtoreas ſiliquas bis ſex perquirere cura,
Triſtis item digitis lympham metire duobus:
Denique tunc capies phyalam quæ iuſtior extat,
Aut equidem flammas: ſed prunas ſubiice ſolers:
Proderit interea tepidum petentibus illud:
Ieiunis ſed enim potius præbere memento.

Secunda ita medendum eſt.

Cumq; ſecunda dies orbi peruenerit omni,
Haud aliis rebus prudens adiungere cures.
Caſtoris atque nomen ſiliquas appendito ſtatim,
Atque duos ſemis digitos metire memento
In calice atque probo lympham miſcere duobus:
Qui patitur tepidum languens hinc ſorbeat ipſe.

Tertia die ita curandum eſt.

Gratior atque dies ternus cum uenerit imo,
Rurſus in ægroto conſtanter fer medicamen,
Caſtoreas ſiliquas iterum quæ pondere ſint ſex:
Hinc etenim binos digitos metire memento
De lympha liquida: ſed enim ſubiungere cura

[b] Iuglãdis putamine corticisq; ſucco ſanãtur hemorrhoides cecæ: ſed violentum eſt remedium. Lege, Nî violent, ſanãt iuglãdis fragmina clauſas.

[c] Sal Bæticũ apud Plinium libro 31. cap. 7.

Et ſi mili debes tepidum præbere modo tunc.

Ita peragendum eſt à quarta die uſque ad ſextam, & à ſeptima uſque ad nonam, à decima uſque ad duodecimam, & mirificè prodeſt.

Quid quarta die,& reliquis peragendum ſit.

Quartus & ille dies conſentit:nec ne priori
Quintus & eſt ſimilis percellens nanque ſecundo:
Sextus itemque ſimul concordat denique terno:
Septimus uſque nonum percurritur ordine primo:
Sic decimas currens conſcenditur ad duodenum.

FINIS.

*Q. RHEMNII FANNII PALAEMONIS DE PONDERIBVS ET MENſuris Liber.

* *Al. Remi Fanini*

Pondera Pæoniis ueterum memorata libellis
Noſſe iuuat: pondus rebus natura locauit
Corporeis: elementa ſuum regit omnia pondus:
Pondere terra manet: uacuus quoque ponderis æther
Indeſeſſa rapit uoluentis ſydera mundi.
Ordiar à minimis, poſt hæc maiora ſequentur.
Nam maius nihil eſt aliud, quàm multa minuta.
Semuoboli duplum eſt Obolus, quem pondere duplo
*Gramma uocant, * Scrupulum noſtri dixere priores.* Γράμμα, *Aliĭ ſcriplum*
Semina ſex aliĭ ſiliquis latitantia curuis,
Attribuunt ſcrupulo, lentis ueraciter octo,
Aut totidem ſpeltas numerant, triſtéſue lupinos
Bis duo: ſed ſi par generatim his pondus ineſſet,
Seruarent eadem diuerſæ pondera gentes:
Nunc uariant. Etenim cuncta non fœdere certo
Naturæ, ſed lege ualent, hominúmque repertis.
*In ſcrupulis ternis * Drachmam, quo pondere doctis* * *Drachma eſt quo*
Argenti facilis ſignatur nummus Athenis.
Holcéque à drachma non re, ſed nomine differt.
Drachmam ſi gemines, aderit quem dicier audis,
*Siliquus: drachmæ * ſcrupuli ſi adiectio fiet,* * *Al. ſcriplũ ſi adiecero, fiet*
Sextula quæ fertur, nam ſex his uncia conſtat.
Sextula cum dupla eſt, ueteres dixere Duellam.

Vncia fit drachmis bis quattuor:unde putandum
Grammata dicta,quòd hæc uiginti quattuor in ſe
* Al. noſtra Vncia habet:tot enim formis uox * Græca notatur,
Horis quòt mundus peragit noctemq; diemq;.
Vnciaq; in Libra pars eſt,quæ menſis in anno.
Hæc maior Latio libra eſt,gentiq; togatæ:
Attica nam minor eſt,ter quinq; hāc deniq; drachmis,
Et ter uicenis tradunt explerier unam.
* patrio Accipe præterea,*paruo quam nomine Graij
* μνᾶν *Mnam uocitant,noſtriq; Minam dixêre priores,
Centum hæ ſunt drachmæ.quòd ſi deſcripſeris illis
Quattuor,efficies hanc noſtram denique libram:
Attica quæ fiet,ſi quartam dempſeris hinc,Mna.
Cecropium ſupereſt poſt hæc docuiſſe Talentum
Sexaginta minas,ſeu uis,ſex millia drachmas,
Quod ſummum doctis perhibetur pondus Athenis:
Nam nihil his Obolóue minus,maiúſue Talento.
Nunc dicam,ſolidæ quæ ſit diuiſio libræ,
Siue Aßis:namſic legum dixêre periti:
* quid Ex quo *quod ſoli capimus perhibemur habere,
Dicimur aut partis domini pro partibus huius:
Vncia nam libræ ſi deeſt,dixêre Deuncem:
Decuncis, pro decūx, qui & Dextans dici tur, poſitū uidetur. At ſi ſextantem retrahas,erit ille Decuncis:
Sed nullum reliquo nomen Semuncia certum
Dempta dabit:*neq; enim eſt huius Seſcuncia triplex.
Dodrantem reliquum uocitant quadrante retracto:
* Namque eſt Cumq; triens deſit,Beſſem dixêre priores.
Iidem Septuncem dempto quincunce uocarunt.
Poſt hæc Semißis ſolidi pars maxima fertur.
* quod Nam *quæ dimidium ſuperat,pars eſſe negatur,
Vt docuit tenui ſcribens in puluere Muſa.
Cætera dicta prius quibus eſt ſemuncia maior.

De ponderibus, & menſuris humidorum, & frugum.

*Et de ponderibus ſupereſt pars altera nobis, * Hac
Humida metiri, ſeu frugum ſemina mauis,
Cuius principio nobis pandetur origo.
Pes longo ſpatio * latoq; notetur in anglo, * atque alto, latoq; notetur,
Angulus * ut par ſit, quem claudit linea triplex: * & par ſit
Quattuor ex [a] quadris medium cingatur inane. [a] & quadris
Amphora fit Cubus, quem ne uiolare liceret,
Sacrauêre Ioui Tarpeio in monte Quirites.
Huius dimidium fert Vrna, ut & ipſa Medimni
Amphora, terq; capit modium, ſextarius iſtum
*Sex decies haurit, quot ſoluitur in digitos Pes. * Sedecies
At Cotylas, quas ſi placeat dixiſſe licebit
Heminas, recipit geminas Seſtarius unus,
Qui quater aſſumptus fit Graio nomine Chœnix.
Adde duos, Chus fit uulgo, qui eſt Congius idem,
A' quo Sextarij nomen feciſſe priores
Crediderim, quòd eos capiat ſex congius unus.
At Cotyle cyathos bis ternos una receptat,
Sed de abaco nobis id pondus ſæpe notatur.
Bis*quinq; hunc faciũt drachmæ, ſi appẽdere*tentes: * Al. quinæ * Al. velles
Oxybaphus fiet, ſi quinque addantur [b] ad illas. [b] ad iſtas
At Myſtrum cyathi quarta eſt, ac tertia myſtri,
Quam uocitant [c] Cyanem, capit hæc cochlearia bina. [c] Chemen
Quòd ſi menſuræ pondus componere fas eſt,
Sextarij Cyathus pars eſt, quæ eſt uncia libræ:
Necnon oxybaphi ſimilis Seſcuncia fiet.
Siciliquumq; tibi myſtro * ſimulare licebit. * Al. ſimilare, vel aſſimilare
Cochlear extremum eſt, Scrupuliq; imitabitur inſtar.
Attica præterea dicenda eſt Amphora nobis,
Seu Cadus: hanc facies, noſtræ ſi adieceris urnam.

Eſt

*Eſt & bis decies quem conficit * amphora, noſtris*
Culleus: hac nulla eſt maior menſura liquoris.
Eſt etiam terris, quas aduena Nilus inundat,
Artaba, cui ſuperat modij pars tertia poſt tres:
*Nanque * etiam modijs explebitur Artaba triplex.*

De ponderibus variorum liquorum, & aquarum.

ILlúd præterea tecum cohibere memento,
Finitum pondus uarios ſeruare liquores.
*Nam libræ (ut memorant) beſſem Sextarius * addet,*
Seu puros pendas latices, ſeu dona Lyæi.
*Addunt ſemiſſem libræ * labentis oliui,*
Selibramq́; ferunt mellis ſupereſſe bilibri.
Hæc tamen aſſenſu facili ſunt credita nobis:
Nanque nec errantes undis labentibus amnes,
Nec merſi puteis latices, aut fonte perenni
Manantes par pondus habent: non denique uina,
Quæ campi, aut colles nupèrue, aut ante tulere:
Quod tibi[a] mechanica promptū eſt depromere muſa.
*Ducitur * argenti, tenui ue ex ære cylindrus,*
[b] Quantum inter nodos fragilis producit arundo,
Cui [c] cono interius modico pars ima grauatur,
*Ne totus * ſeácat, totus ue ſupernatet undis,*
*Lineáq; à * ſumma tenuis deſcendit [d] ad ima,*
Ducta ſuperficie: tot quæque in fruſta ſequatur,
*Quot * ſcrupulus grauis eſt argēti æris ue cylindrus:*
Hoc cuiuſque poteſt pondus ſpectare liquoris.
*Nam ſi [e] tenuis erit, maiori * mergitur undæ:*

* amphora noſtra
* decem
* addit
* luentis
¶ a mechanica musa, τῇ μηχανικῇ τέχνῃ, mechanicæ artis instrumenti artificio & experiētia.
¶ b quantum arundinis internodium.
¶ c Conus è ligno cylindrum ſubiēs baſi obturat. vide in noſtro Lexico βαρύλλιον.
* Al ſidat.
* Al. à ſummo.
¶ d lege à ſumma- ad imam Ducta ſuperficiem, quæq; in tot fruſta. fruſta ἀκύρως pro ſegmentis, interſtitiis, ac interuallis diſtinctæ lineæ.
* ſcriplis
* potes

¶ e Si liquor tenuis rariq; corporis atq; conſiſtentiæ, plus immergitur ſiditq; Cylindrus: Sin denſioris ſpiſsiorisq; ſubſtantiæ, is ipſe liquor magis reſiſtit ponderi, magisq; hoc ſuſtinet, pluresq; moduli (i. partitæ lineæ diſtinctiones) extant extra liquorem. * Al. immergitur vndæ.

Sin

Sin grauior, plures modulos ſupereſſe notabis.
Aut ſi tantundem laticis ſumatur utrinque,
Pondere præſtabit[f] *grauior: ſi pondera ſecum*
Conueniant, tunc[g] *maior erit, quæ tenuior unda eſt.*
Quòd ſi ter ſeptem numeros texiſſe cylindri
Hos uideas latices, illos cepiſſe ter octo,
His drachma[h] *grauius fatearis pondus ineſſe.*
Sed refert æqui tantum conferre liquoris
(Vt grauior ſuperet drachma) quãtum expulit undæ
Illius aut huius teretis pars merſa cylindri.
Hæc de menſuris, quarum ſi ſigna requires,
Ex ipſis ueterum poteris cognoſcere chartis.

¶ f denſior

¶ g loci plus occupabit

¶ h leuior liquor in quo plus põdus mergitur: grauior cui minus

De inuentione argenti auro in vna maſſa permiſti.[a]

NVnc aliud partum ingenio trademus eodem.
Argentum fuluo ſi quis permiſceat auro,
Quantum id ſit, quoue id poßis deprehendere pacto,
Prima Syracuſij mens prodidit alta magiſtri.
Regem nanq; ferunt Siculam, quam uouerat olim*
Cœlicolûm regi, ex auro ſtatuiſſe coronam:
Compertoq; dehinc furto (nam parte retenti*
Tantundemq; argenti opifex immiſcuit auro)
Oraſſe ingenium ciuis, qui mente ſagaci
Quis modus argenti fuluo latitaret in auro
Repperit, illæſum quod diis erat antè dicatum:
Quod te quale ſiet, (paucis aduerte) docebo.
Lancibus æquatis, quibus hæc appendere mos eſt,
Argenti atq; auri, quod edax purgauerit ignis,
Impones libras, neutrum ut præponderet: hasq;
Submittes in aquam, quas pura ut ceperit unda,
Protinus inclinat pars hæc, quæ ſuſtinet aurum.
Denſius hoc nanq; eſt, ſimilari & craßius unda.

¶ a Hoc Archimedis inuẽtum, lege apud Vitruuiũ cap. 3. lib. 9.

* Siculum

* retenta Argenti tantundem

At tu ſiſte iugum,mediiq; è cardine centri
Interualla nota, quantum diſcerpſerit illinc:
Quotq; notis diſtet ſuſpenſo pondere filum,
Fac drachmis diſtare tribus. Cognouimus ergò
Argenti atq; auri diſcrimina. Deniq; libram
Libra tribus drachmis ſuperat,cùm mergitur unda.
Sume dehinc aurum,cui pars argentea miſta eſt,
Argentiq; meri par pondus,itemq; ſub unda
*Lancibus impoſitum ſpecta:*Propenſior *auri*
Materies ſubſiſtet enim, furtumq; docebit.
Nam ſi ter ſenis ſuperabitur altera drachmis,
Sex ſolas libras auri dicemus ineſſe,
Argenti reliquum:quia nil in pondere differt
Argentum argento,liquidis cum mergitur undis.
Hæc eadem puro deprendere poſſumus auro,
*Si par*corrupto pondus pars altera geſtet.* (* *correpto*)
*Nam*quoties ternis pars illibata grauarit* (* *quotiens*)
**Corruptam drachmis ſub aquã,totidem eſſe notabis* (* *Corruptem*)
*Argenti libras,quas fraus*permiſcuit auro.* (* *promiſcuit*)
Pars etiam libræ quæuis ſi forte ſuperſit,
Hæc quoq; drachmarum ſimili tibi parte notetur.
*Necnon & ſine aquis**

FINIS.

VINDICIANO ATtributum Carmen, videtur eſſe Sereni Peroratio, finisq́ue Poëmatis.

Qvod natum Phœbus docuit, quod Chiron Achillem,
Quod didicere olim Podalyrius atq; Machaon,
A geni tore ſuo, qui quondam uerſus in anguen,
Templa palatinæ ſubiit ſublimia Romæ:
Quod Cous docuit ſenior, quodq́; Abdera ſuaſit,
Quod Logos, aut Methodos, ſimpléxque empirica pangit,
Hoc liber iſte tenet, diuerſo è dogmate ſumptum.
Nanque ſalutiferas diſponit pagina curas.
Iſthic reperies per nomina, perq; medelas,
Deſcriptas ſpecies, & pondera menſurarum
Congrua, quæ ſæpius ſumes, moderamine certo.
Ne fallare uide, neu quæ ſunt parta ſaluti,
Vertat in exitium non ſolers cura medentis.
Sume igitur medicos pro tempore, proq; labore,
Aetate, atq; habitu, ſumma ratione paratus.
Gramine ſeu malis ægro præſtare medelam,
Carmine ſeu potius: nanq; eſt res certa ſaluti
Carmen, ab occultis tribuens miracula uerbis.
Quæ curis hominum, phyſicorum inuenta pararint
Quotq́; ſuis natura bonis terræq;, mariq;,
Aedidit illa ſuis, altrix ſimul, atq; creatrix,
Fœtibus omnigenis, quos parturit: ergo ſalubres
Suggerit impenſas, ponto, & tellure creatas,

Angue,fera,pecude,& fruge,alite,murice piſce,
Lacte, mero,pomis,lymphis,ſale,melle,& oliuo,
Succis, unguinibus, tedis,pice, ſulphure,cera,
Polline farre fabis,lino,ſcobe,uellere,cornu,
Baccis, & balanis,lignis,carbone,fauilla,
Floribus & uariis herbis,holere,atq; metallis,
Sandice cum creta, pſimmytho,pumice, gypſo,
Cadmia,chalcitide,chalcanto, calce, cumino,
Caßitero molli,lepido,cupro, atq; atramento.
Prome etiam ſeu tunde prius,ſeu contere gyro,
Quod uiride hortus habet,uel quod Carnaria ſiccũ:
Allia, ſerpillumq; herbas,tymbramq; ſalubrem,
Braßicaq; & raphanos,ac longis intyba fibris:
Et mentham,& ſinapi,coriandrum,prototomumq;
Erucam,atq; apium,maluam,betamq; ſalubrem,
Rutam,& naſturtium,& amara abſynthia miſce,
Pulegiumq; potens,necnon & lene cuminum.
Palmula nec deſint Dymes,nec poma Damaſci,
Quæ cum multiplici contriueris orbe terendo,
In patinis excocta dabis,aut grandibus ollis.
Verum adaperta coques,ne fumida iura ſaporem
Correptum reddant,quæ mox faſtidiat æger.
Adde & aromaticas ſpecies, quas mittit Eous,
Vel quæ Iudaicis flagrant bene condita capſis,
Thus,coſtum,folium,myrrhã,ſtyracen,crocomagma,
Aſphaltum,albumq; helleborum , nigrumq; bitumen,
Et nardum, & caſias, & amoma,& cinnama rara,
Balſama,peucedanum,ſpicam, crocum,atq; bedellam,
Irim, caſtoreum ſcyllam,opium,panaceam,
Reſinam, lepidum, euphorbum,git,atq; pyretrum,
Zingiber & calidum,mordax piper,& laſer, albens
Agaricum,aſarumq; potens,aloen,aconitum,

Galb

Galbana,ſandaracam,ſampſucum,ſporon,alumen,
Acaciam,propolen,adarchen,cicnon,acanthum,
Andrachnen,acorum, opopanaca,pompholygemq́;,
Cyperum,ladanum,ſagapenon,& tragacanthum,
Scammoniam,cæpam,malabathron,ammoniacum:
Denique reperies iſthic quod lucis in ortu,
Indus,Arabs,Syrus,Perſis,diueſq́; Sabæus
Vicino ſub Sole legunt,quod præbet Orontes,
Eximium ignoto mittit quod Nilus ab ortu
Decerptum foliis,ramo,cute,cortice,uirga:
Quodq́; ab Edymis uectum Seplaſia uendunt,
Et quicquid confert medicis Lalagea cataplus.
Hæc quicunq; leges poteris diſcernere tecum,
Agnoſcenda magis,ſeu exercenda rearis.
Quiſquis tamẽ noſtrum hoc ſtudiũ dignabere quæſo
Præſtes iudicium purum,mentemq́; benignam:
Sic tua perpetuo uegetentur membra uigore,
Et peragas placidam per multa decennia uitam.
Sic non incuſet ualidam,placidamq́; ſenectam,
Nec tibi ſit medicis opus unquam,nec tibi caſus,
Aut morbus,pariant ullum quandoq; dolorem.
Sed procul à curis,& ſano corpore uiuas:
Quotq; hic ſunt uerſus,tot agant tua tempora Ianos.

FINIS.

INDEX AVCTIOR

OMNIVM, QVAE IN CELſo continentur. Et primus numerus librum, ſecundus caput deſignat.

ABdomen lib.4.cap.1
Abdominis ruptura quomodo curanda ſit lib.7.cap. 17.
Abditæ cauſſæ lib.1. proœ.
Abſceſſus quibus ſignis indicentur futuri 25
Abortus periculum quando lib.1. cap.7.
Abſtinentia nimia ſæpe inutilis ibidem
Acceſſiones in febribus 33
Aceti natura & vſus 5.27
Acopa 5.2.3
Acrochordones lib. 2. cap. 14 & lib.5.cap.28
Actiones naturales quæ 1.pro.
Adoleſcentia quibus morbis magis obnoxia ſit 1.1
Adurentia 58
Aduſta quomodo curari debeant 5.26
Aegilops 7.7
Aeſtas periculoſa 2.1
Aeſtate quæ ad victum magis conducant 1.3
Aeſtuanti in balneo, quid opus ſit facere 1.3
Aetatis differentia victu & curatione 1.3
Aetatum differentiæ, quantum ad bonam, malamve valetudinem 2.1
Aeſculapius in deorum numerum relatus. 1.proœ.
Agamemnon 1.proœ.
Agricolam vſu fieri, non diſputatione ibidem
Agrimonia, pag.251.11
Aiax quo genere inſaniæ laborauerit 3.18
Alentia 5.14
Alopecia 6.4
Alphos lib.5.cap.vlt.
Aluum ſtringentia 1.5
Aluum ſoluentia ibid.
Aluus quæ mala 1.5
Aluus ſoluta, quibus remediis coërceatur 1.6
Alui indicatio 2.7
Ambroſia Antidoti nomẽ lib. 5.23
Ammonius lithotom. 7.20
Anatomice, id eſt inſectio corporum neceſſaria 1.proœ.
Ancyloblepharos 7.7
Andreas medicus 5.proœ.
Andreæ collyrium 6.6
Andron medicus 6.18
Angina 4.4
Angina ſubito finita, quid portendat 2.5
Animalium quadrupedũ differentiæ 2.17

Ang

Angues in Italia, & in frigidis regionibus minus terribiles 5.26
Ani vitia quomodo curari debeant 7.30
Anodina 5.25
Ἀνθιάδης, pag. 358.12
Antidoti, & eorum compoſitiones 5.23
Antheræ 6.11
Antigonus rex 3.22
Apollonius medicus 1.proœ.
Apoſtemata 2.1
Aphthæ ibidem
Apollonius, qui Mys cognominatus eſt 5.proœ.
Aperientia 5.8
Aqua frigida quib. proſit 1.9
Aquæ differentia in potionibus 2.17
Aquæ bonitatis probatio ibdiem
Aqua à ferrario fabro in qua candens ferrum tinctum ſit 4.9
Aqua inter cutem quando minime terribilis 2.7
Aqua quomodo hydropicis emittatur. 7.15
Aquilonis flatus quos generet morbos, & quid boni ſanis corporibus adferat 2.1
Area 6.4
Arquatus morbus 3.24
Arteriaces compoſitio 5.26
Articulorum vitia 2.7
Arteria aſpera, eiúſque deſcriptio 4.1
Articulorum dolores 4.vlt.
Ad articulos malagma 5.18
Ariſtonis malagma ididem
Articulorum curationes 5.26
Aſclepiades 1.proœ.
Aſcites 3.21
Aſthma 4.4
Aſius lapis lib. 4.c.vlt.
Aduerſus aſpidis ictum 5.26
Aſteriace, pag. 197.3
Athenio 5.25
Atheroma 7.6
Attoniti qui dicantur 3.26
Atrophia 3.22
Attalicum emplaſtrum 5.19
Attice 203. & 197.5
Auiũ differentiæ in cibo 2.17.
Aurium vitia 6.7. & lib. 6. c. 18
Aurium morbi 7.8
Aurium fractarum curatio 8.6
Autũnus periculoſiſsimus 2.1
Autumnus quos morbos pariat 2.1
Autumni tempore quæ ad victum magis conferant 1.3
Auſter quos morbos generet 2.1
Autopyron 2.17
Baſilicon emplaſtrum 5.19
Bœthus ibidem
Brachij fracti curatio 8.10
Brachium 8.1
Bronchocele 7.13
Bubonocele 7.18
Cachexia 2.1. & 3.22.
Cacoëthes 5.28
Calefacientia 1.3
Calculoſi quibus indiciis cognoſcantur 2.6
Calculus quibus ſignis cognoſcatur, eiúſque curatio, 7.26
Caluaria 8.1

Caligatio oculorum 6.6
Calor quibus proſit. 1.9
Calor quibus corporibus adferat 2.1
Calculo quomodo ſuccurratur 7.26
Cancer in ore 6.15
Cancer in cole 6.18
aduerſus Cantharidas 2.27
Capitis dolores quibus leuentur 2.7
Capitis longus dolor ſi ſine cauſa eſt,&c. ibidem
Capitis deſcriptio 4.1
Capitis morbi, & eorum curatio 4.2
Caput quibus infirmum eſt, quid facere conueniat 1.4
Caput quod firmiſſimum 8.1
Caput luxatum 8.3
de Capillis fluentibus 6.1
Carbunculus in oculis 6.6
Carbunculi in cole curatio 6.18
Carcinodes 6.8
ad Carcinodas malag. 5.18
Cardiacus morbus quis dicatur 3.19
Carcinoma 5.28
Carotides arteriæ, 146.4
Carunculæ narium, 306.8
Caſus quid inuenerit 5.26
Caſſius medicus 1.proœ. & pag.178.22.
Catapotiorum deſcriptio, ſiue varia compoſitio 5.25
Catapotium ad ſomnum ibid.
Catapotium Athenionis ibid.
Catapotium Heraclidis ibid.
Cauſſæ abditæ quæ ſint 1.pag.
Cauſſæ euidentes quæ eod.
Cauſſæ obſcuræ quæ eod.
Cautio Medicinalis in ægrorũ tractatione,pag.227.n.9
Cephalæa 4.2
Cerebri vel membranæ eius percuſſæ curatio 5.22.
Chalazia, pag.341.25
Chyrurgus Tryphon lib.7.in pro.& lib.8.cap.5.
Chirurgus Soſtratus 1.pro.
Cæſarianum collyrium 6.6
Cercis lib.8.c.1
Cherſydrus,pag. 250.21
Chiragra 2.6.& 4.24
Chirurgica lib.1.in proœ.
Chironium vlcus 5.28
Chirurgus qualis eſſe debeat 7.proœ.
Chœnicion 8.3
Cholera. 4. 11. & pag. 441
Chordapſos 4.13
Chordion ibidem
Chrite tuberculum 7.6
Chryſippus 1.in proœ.
Chryſippi diſcipulus medicus 2.21
Chryſippi malagma 5.18
Cibus à quibus rebus melius incipiat 1.2
Ciborum potionumque differentiæ 2.17
Cibus quomodo & quando in febribus dandus lib. 3. cap. 4.5.
Cibi varij edũtur facilius quã concoquuntur 3.6
Cibus febricitãtibus dandus, qualis eſſe debeat ibid. aduerſus cicutam. 5.27

Cir

Ciſſocele 7.18
Circulatores 5.26
Clauus 5.28
Clauus oculorum 7.7
Cleonis collyrium 6.6
Cleophantus Medicus, pag. 116.2
Cœliacus morbus, pag. 175.26
Coli dolor quibus remediis iuuetur 1.7
Coles 4.1
Colicon medicamenti genus, ex quibus rebus cõſtet 4.14
Collyriorum variæ compoſitiones 6.6. & 4.28
Coeuntia in aliqua corporis parte diſſoluentia 5.11
Cœliacus morbus, & eius curatio 4.12
Colophoniaca reſina, p. 211.33
Comitialis morbus 3.23
Concoctio cibi in ſtomacho lib. 1. in proœ.
Concoctio quibus fit, quomodo ſe gerere debeant 1.2
Cõcubitus qualis eſſe debeat 1.1
Concubitus in fœminis, ſi per naturam prohibitus, quomodo reſtitui debeat 7.28
Condita duabus de cauſis inutilia 1 2.
Condylomata 5.28
Condylomatum curatio 7.30
Coquẽtia & maturãtia pus 5.3
Cordis deſcriptio, & vbi ſitum ſit 4.1
Cordis percuſſi ſigna 5.22
Coryza 4.2
Corpus integrum quódnam habeatur 1.3
Corporum inciſio 1. proœ.
Corpus gracile quale 2.1
Corpus quæ extenuent 1.3
Corporis humani deſcriptio. 8.1
Corpus quódnam habiliſſimũ 2.1
Corporis noxæ quinque 5.26
Coſtæ, & earum ſitus atque differentiæ 8.1
Coſtarũ fracturarũ curatio 8.9
Coxarum dolores 4.22
Coxarum dolor quid portendat 2.5
Coxarum os 8.1
Crato medicus 6.7
Creta figularis, p. 26. 50. & 193.11
Cruſtas vulneribus inducentia 5.10
Cruſtas vlcerum reſoluentia eodem
Cremaſteres 7.18
Craſſiſſimum os in capite 8.1
Cubitus ibid.
Cubitus luxatus quomodo reſtitui debeat, & quod in eo oſſa coeant 8.16
Curta in auribus quomodo ſarciri debeant 7.9
Cutem purgantia 5.16
Cucurbitularum genera duo 2.10
Curata, i. τεθεραπευμένα, quæ pag. 210.13
Curatio morborum quot modis fiat 2.8
Curationum duo genera 7.7
Cucurbitulis quomodo ſanguinis detractio fiat 2.10

Cutiliæ aquæ, pag.166.8
Curta aurium,labrorum,narium, pag.354.7
Cynicus ſpaſmus 4.2
Democritus lib.1.proœ.
Deiectio 1.3
Deiectio quando ſine vlla noxa ſit 2.4
Deſruti differentia in potionibus 2.17
Denarij pondus 5.17
Dentium ſitus & ordo & numerus & nomina 8.1
Dentium dolor 6.7
Dentium curatio 7.12
Dentes quomodo extrahendi ſint ibidem
Deſtillatio,eiúſq; curatio 4.2
Deſtillatione laborantibus quid opus ſit 1.5
Deſidia lib.1.in proœ.
Detractio materiæ à corporibus,quot modis fiat 2.8
Dexij malagma 5.18
Diabetes, pag.187.2
Diaphragma 1.proœ.
Diætetica medicina ibidem
Diarrhœa, pag.183.3
Dies critici 3.4
Digiti lib.8.cap.1.19
digitorũcohęrẽtiũ curatio7.32
Digitorum vlcera 6.19
Difficilimè curationem admittentia 5.22
Diocles 1.proœ.
Dioclis graphiſcus pag.338.5
Diſciplina corpori inimica ib.
Dionyſij collyrium 6.6
Diuitis phrenetici hiſtoria, 121.30.
Dyſpnœa 4.4
Dyſenteria 4.15
Ectropium oculorum 7.7
Elæodes .26
Elcodes 5.28
Elephantia 3.25
Elaphantinum emplaſtrum, pag.213.16
Empyricus vnde dictus ſit lib. 1.in proœ.
Empyrici qui ſint ibidem
Empedocles ibidem
Emplaſtrorum variæ compoſitiones,& deſcriptiones 5.17.& deinc.
Emproſthotonos 4.3
Encanthis 7.7
Enterocele 7.18
Enneapharmacum empl. 5.19
Epheſium emplaſtrum 5.19
Epinyctis 5.28
Ephelis 6.5
Epiplocele 7.18
Epiſpaſtica 5.18.& 19
Eraſiſtratus 1.in pr.& pa.163.16
Errorem ſuum de ſuturis in capite, ingenuè confeſſus eſt Hippocrates 8.4
Eryſipelas lib.5.c.26.& 28
Euidentes cauſſæ 1.proœ.
Euocantia & educentia 5.12
Euticleus 5.18
Euelpidis collyrium 6.6
Euelpiſtus chirurgus 7.pro.
Exagitatio quid faciat 4.15
Exanthemata 5.28
Expendere, vulgò diſpenſare. pag.218.nu.25
Experientia 1.in proœ.
Exercitatio quibus fiat modis

dis 1.2
Exercitationis finis, quiſnam eſſe debeat ibidem
Exercitationẽ quæ ſequi debeant ibid.
Excedentia 5.7
Ἐξόμφαλοι 317.24
Expletus cibo potúue quid facere debeat 1.2
FAcies in homine 8.1
Fatigato quotidianũ cubile tutiſſimum 1.3
Fatigatum inter ambulãdum quæ reficiant ibid.
Febrium differentiæ 3.5
Febrem ſæpe præſidio eſſe 2.6
Fel,& eius ſitus 4.1
Ferarũ differẽtiæ in cibis 2.17
Femur 8.1
Fiſtulæ in homine ibid.
Fiſtularum curatio 5.28
Fluxus ventris, eiuſq; curatio 4.19
Fœmina 8.1
in Fœminis ſecundæ 7.30
Fomenta,pag.77.nu.28.& 2.& pag.115.nu.6
Frigus quibus profit ibid.
Frigus quid mali corporibus adferat 2.1
Frigus in febrib.qd dicatur 3.3
Fructuum arboreorum differentiæ in cibis 2.17
Frumentorum differentiæ in cibis ibid.
Furunculus 5.28
GAlli, pag.248.18
Gangrenæ curatio, pag. 243.& 399
Ganglion 7.6
Gargarizationes 5.22
Genuum dolores, & eorum curatio 4.23
Genu luxatum 8.21
Gingiuarum vlcera 5.18
Glaucias 1.proœ.
Glandulæ 4.1
Glande coles quo pacto tegendus 7.25
Glãs colis ſiue penis cõtecta, quomodo aperiẽda ſit.ibid.
Glutinantia 5.2
Glutinatio vulnerum 5.26
Gonorrhœa pag.187.15
Gorgias medicus 2.14 & lib.7.in proœ.
Grauedines quomodo curentur 4.2
Grauedine laborantibus quid conueniat 1.5
Gubernatorem vſu fieri non diſputatione 1.proœ.
HAmmonius medicus 7. procœmio
Hapſus 7.26
Hecatæi emplaſtrum 5.19
Hepaticus morbus 4.7
Hemorrhois 6.18
Herba ſolaris pag.250.3
herbarũ differẽtię in cibis 2.17
Heraclides 1.proœ.
Herophilus lib.1.in proœ.& lib.5.cap.25
Hecatæus 5.25
Heraclides Tarentinus, pag. 117.15
Hermonis collyrium 6.6
Hernia 7.18
Heron, ſiue Hieron medicus 7.proœmio

Herpes 5.28
Hippocrates 1.proœ.
Hippocrates omnis medicinæ parens 7.proœ. ſui erroris confeſſio, lib.8.cap.4
Hirenæus 5.25
Hieracis collyrium 6.6
Hieræ compoſitio 5.27
Homerus 1.proœ.
Homo ſanus, nullis ſe medicorum legibus obligari debet 1.1
Hominem ſanum, variũ vitæ genus habere oportet eod.
Horror in febribus 3.3
Humectantia 1.3
Humerus 8.1
Humerorum dolores quibus tollantur 2.7
Humeri fracti curatio 8.10
Humerus luxatus quomodo reſtitui debeat 8.15
Humor ſpiſſeſcens, aceto intus ſumpto diſcutitur 5.26
Hyeme quæ magis conueniãt 1.3
Hyems ſalubris eſt 2.1
Hyems quos morbos pariat, ibidem
Hydrocele 7.18
Hydrops, ac eius ſpecies tres 3.21
Hydropis curatio ibid.
Hydrocephalos 4.2
Hydropici memorabilis narratio, pag.129.5
Hydrophobi, pag.27.17
aduerſus Hyoſcyamum 5.27
Hypoſarca 3.21
Hypochyſis 6.6
Ichor 5.26
Iecur,& eius ſitus 4.18
ad Iecur dolens malagma 5.18
Ieiuni hominis vis aduerſus ſerpentis ictum 5.26
Ignauia quid faciat 1.1
Ileos 2.1
Ileon 4.13
ad Infantem mortuum expellendum 5.25
Ilia,& eorum ſitus 4.1
per Imbres qui morbi oriantur 2.1
Imbecilliſſima materia quæ 2.17
Implentia 5.14
Inſanabilia quæ ſint 5.26
Infibulatio quomodo fiat 7.25
Inedia ſi cui eueniat, quid faciendum 1.2
Inguen quomodo incidẽdum ſit 7.20
Intemperantia qua in re tolerabilior 1.2
Intemperãtiæ exemplum 3.21
Inſania quibus ſignis denunciet ur futura 2.5
Inſaniæ ſpecies 3.18
Inſanientium communia remedia 3.18
Inteſtinum ieiunum, & cur ita dictum 4.1
Inteſtinum tenuius ibid.
Inteſtinum craſſius ibid.
Inteſtinorum nomina diuerſa, & differentiæ, & ſitus ibidem
Inteſtinum cæcum & rectum ibid.
Inteſtinorum morbi, & eorum curatio

curatio 4.10
Inteſtini tenuioris morbi curatio 4.14
Iecinoris morbus 4.8
in Iecinoris morbo quæ periculoſa 2.7
Inteſtinorum percuſſorum ſigna 5.26
Inteſtina vulnerata quomodo curari debeant 7.16
Iollæ medici compoſitio 5.22
Iecinoris percuſſi ſigna 5.26
Iſchiadicus morbus, pag.188.1
Iudæi compoſitio 5.22
Iudæi emplaſtrum 5.19
Iugale lib.8.cap.1
Iuguli fracti curatio 4.8
LAbor quid faciat 1.1
Laborem quis facilius toleret per ætatem 1.3
Laborantibus ex partu remedium 5.25
Lactuca marina, pag.195.18
Lagophthalmos 7.7
Lateris dolor 4.6
ad Laterum dolores malagma 5.18
Lauatio 1.3
Lenticula 6.5
Lepis 8.38
Lethargus 3.20
Læuitas inteſtinorum, à quibus ætatibus depellitur 2.7
Leguminum differentiæ in cibis 2.17
Leuce lib.5.cap.vlt.
Leuia ingenia qualia 8.4
Læuitas inteſtinorum, & eius curatio 4.16
Leucophlegmatias 3.21
Læuantia ſiue læuigantia 5.15
Lienteria 2.8
Lien ſiue lienis 4.1
Lienes quibus magni ſint 2.5
Lienis malum quando periculoſum 2.7
Lienis morbi curatio 4.9
ad Lienem malagma 5.18
Lienis vulnerati ſigna 5.26
Linguæ reſolutio, eiuſq; curatio 4.2
Linguarum vlcera 6.12
Lippitudine laborãtibus quid opus ſit 1.5
Literarũ diſciplina animo neceſſaria, corpori inimica 1. proœ.
Lucubrandum quando potiſſimum 1.2
Luxata membra quomodo reſtitui debeant 8.11
Luxuria lib.1.in proœ.
MAchaon lib.1.in proœ.
Malagmatum compoſitiones variæ 5.17
Malæ 8.1
Manus luxata quomodo reſtitui debeat 8.17
Materia extrahenda per malagmata 5.18
Materiæ genere & modo vtendum pro viribus cuiuſq; 2.17
Maxilla 8.1
Maxillæ fractæ curatio 8.7
Maxillæ luxatæ curatio 8.12
Medicina nuſquam non eſt 1. procœmio
Medicina q̃d promittat ibid.
Medicina

Medendi ſcientia, ſapientiæ pars ibid.
Medicina triplex ibid.
Medicina quæ victu curat in duas partes diuiſa ibid.
Medicinæ quæ pars difficilima ibid.
Medicinam artem coniecturalem ibid.
Medicina quid ibid.
Medicorum officium, quod nam ſit in curando ex Aſclepiadis ſententia 3.4
Medici periti officium circa ægrum, cuiuſmodi eſſe debeat 3.6
Media materia 2.17
Medullæ percuſſæ ſigna 5.26
Meges chirurgus lib.5.cap.28. & lib.7.in procemio
Melas li.5.ca.vlt.
Melancholia 2.5
Mellis natura in medicina 3.9
ad Melicerias malagma 5.18
Meliceria 5.26
Meliceria ſiue meliceris lib.5. cap.28.& lib.7.cap.6.
Meningophylax 8.3
Menophilus medicus 8.7
Menemachus 6.9
Menſa ſecunda 1.2
Metrodorus medicus, Epicuri diſcipulus 3.21
Mentum 8.1
Mithridatis antidotum 5.23
Modiolus 8.3
Mollientia. 5.15
Morbos in deorum iram relatos 1.in proœ.
Morbos non eloquentia, ſed remediis curari ibid.
Morborum tria genera ibid.
Morbi per ſingulas tempeſtates 2.1.
Morbus comitialis, qua ætate ægre curetur 2.7
Morborum diuiſio & differentiæ 3.1
Morbus increſcens quibus ſignis dinoſcatur 3.2
Morbi decedentis quæ notæ ſint eodem.
Morbus ſi acutus fuerit quomodo eger tractandus ſit, eodem
Morbus ſi longus ſit quomodo æger tractandus ſit, eodem
Morbus comitialis 3.23
Morſus omnis quodammodo venenoſus 5.26
Mortis indicia quæ 2.5
Mos magnorum virorum qui ſit 8.4
Mulieri grauidæ quæ incommoda euenire poſsint 2.5
Mulſi differentia in potionibus 2.17
Mutatio per vitę curſum, quomodo moderanda 1.3
Muralis herba, pag.273.27
Mycon 5.18
Myrobalanus, pag.172.26
Myron 5.28
Mirmecia 4.28
Myrteta pag.76.6.& 130.19
Mydriaſis oculorum 6.6
NArium morbi 6.6
Narium fractarum curatio 8.5

Naturales

Naturales cauſſæ quæ ſint 1.proœ.
Naturalia fœminarum clauſa 7.28
Nauiganti & nauſea preſſo, quid facere opus ſit. 1.3
Negotio ſi hominis prima curatio, exercitatio eſt 1.2
Neruorum dolore laborantibus, quid obſeruandum ſit 1.9
Neruorum diſtentio, quibus futura deprehendatur 2.5
Nileus, ſiue Nilei collyriũ 6.5
Nitrum rubrum, pag. 273.29
Notæ in ſingulis morbis obſeruandæ 2.6
Notæ 8.1
Noxarum corporis genera 33 4
Numenij malagma 5.18
Nymphodorus medi. 8.20
OBſcœnarum partium vitia quomodo curanda ſint 6.18
Oculorum varij morbi 6.6
Oculorum naturæ indicatio 7.7
Oculorum vitia, & eorum curationes 6.6
Olerum differentię 5.17
Oleum Syriacum, pag. 155.31
Omentum, eiúſq; officiũ 4.1
Omenti curatio 7.21
Omoplatæ 8.1
Opiſthotonos 4.3
ὀφίασις 6.4
Oreſtes, quo genere inſaniæ laborauerit 3.18
Oris vlcera, quomodo curari debeant 7.11. & 6.11.
Ortopnœa 4.4
Oſsis fracti curatio 8.7
Os quot modis excidatur 8.5
Oſſa vitiata 8.1
O cheos 7.18
ὄζαινα 6.8 & 7.8
Ozu 5.11
PAlma 8.1
Patella ibidem
Partus emortuus in vtero, quomodo excutiendus 7.29
Ad Panum malagmata 5.28
Paralyſis 2.1
Paralyſis oculorum 6.6
Paraſynanche 4.4
Periculum in tabe quæ denuncient 2.7
παρωνυχία 312.7
Parotides 6.16
ad Parotidas malagm. 5.18
Partium animalium differentiæ in cibis 2 17
Partus emortuus lib. 7. c. 27.
Panificia eodem
Paſsi differentia in potionibus eod.
Paſtillorum deſcriptiones, & variæ compoſitiones 5.20
Paſtillus Polybij ibid.
Paſtillus Andronis ibid.
Parotides arteriæ 4.1
Patella 8.1
Pecten ibid.
Pediculi in palpebris oculorum 6.6
ad Pedum dolores malagma 5.18.
Peripneumonia 4.7

Perito

Peritonæum 49.10
Perſonata 251.12
Perniones. 259.17
Peſſi compoſitio 5.21
Peſsi alia compoſitio eod
Peſsi Numenij eod.
Peſtilentia vnde fiat 1.2
in Peſtilentia quæ ſint obſeruanda 1.3.ca.10
Petro medicus 3
Pharmaceutica 1.pro.
Phacos 6.5
Phagedenæ in cole naſcentis curatio 6.18
Philippus Epirotes medicus 3.21
Philocratis emplaſtrum 5.19
Philocrates 5.26
Philon 6.6
Philotis collyrium eodem
Philoxenus medicus 6.19
Philotimus 8.20
Plegmone 1.in pro.
Phrenefis ſiue phrenetidis genera plura 3.18
φθειρίασις, i. pedicularis morbus, pag.188.6
Phthiſis 2.cap.1.& lib.3. cap.22
Phygethlon 5.18. & 6.28
Phymata 2.7.& 5.18.& 5.28
Piſciũ differẽtiæ in cibis 2.17
Pituita oculorum quomodo curanda ſit 7.7
Planta 8.1
Pliſtonicus Praxagoræ diſcipulus 1.in proœ.
Podagra lib. 2.c.6. & 4. 24.
Podagræ calidæ curatio per malagma 5.18
Polypus 6.8
Polypus in naribus 7.19
Ponderum ratio 5.17
Porrigo 6.2
Potionum differentiæ 2.17
Potiones in febribus,quando & quomodo dari debeãt 3.6
Praxagoras lib.1.in proœ.
Prandium quid requirat 1.3
Protarchus 5.28
Proptoſis 6.6
Prudens. medicus quis habeatur 5.26
Pſorici deſciptio 6.6
Pſydracion 5.28
Pſylli quibus medicamẽtis vtuntur aduerſus venena 5.26
Pterygion 6.19
Pterygion,i.vnguis oculorum pag.342.3
Ptolemæus rex 5.23
Ptolemæus chirurgus 6.7
Pueritia quibus morbis periclitetur 2.1
Pulmo vbi ſitus ſit, & qualis ſit 4.1
Pulmonis morbus, quæ pericula portendat 2.7
Pulmonis percuſsi ſig. 5.26
Purgantia 5.5
Purgationes reiectæ ab Aſclepiade 1.2
Purgationes interdum neceſſariæ,interdum inutiles 1.3
Puſtulæ in oculis 6.6
Puſtularum genera 5.28
Pus,eiuſq; differentia 5.26
Puris ſignificatio 2.7
Pus coquentia ſiue maturantia & mouentia 5.3
Pyloros 4.

Pyrites 5.18
Pythagoras 1.proœ.
Quartana neminẽ iugulat 3.15
in Quartana veteri, quid obſeruare proſit 3.15
Quartanæ febris curatio ibid.
RAdius 8.1
Rationalis medicus quis & vnde dicatur 1.proœ.
aduerſus Rabidi canis morſum 5.26
Ramex 7.18
Ramicis curatio 7.22
Recidiua quando timẽda 3.4.
Refrigerantia quæ 1.3
Regius morbus, & cur ita dictus ſit 3.24
Renes & eorum ſitus 4.1
Renum curatio 4.10
Renum percuſſorum ſiue vulneratorum ſigna 5.26
Reſolutio ſtomachi 4.5
Reſolutio oculorum 6.6
Rhagadia 6.18
Rhyas 7.7
Rhypodes emplaſtrum 5.19
ῥιζάγρα, pag.358
Rodentia 5.6
Roſæ natura in medicina 3.9
Rubrica, impetiginis ſpecies, pag.272.25
SAcer ignis 5.28
Sanguis ex naribus, quiſæpe fluit 2.5
Sanguis gladiatoris aduerſus Comitialẽ morbũ, pag.139.25
Sanguinis detractio, quot modis fiat 2.9
Sanguinis natura & proprietas 4.3
Sanguinem ſupprimentia 5.1
ad Sanguinem ſupprimẽdum malagma 5.18
Sanguis, atq; eius differentia 5.26
aduerſus Sanguinis profuſionem in vulneribus eod.
Snguinalis herba pag.89.25
aduerſus Sanguiſugam ibid.
Sanies, & eius differẽtia ibid.
de Sanitate tuẽda librum ſcripſit Aſclepiades 1.13
Satietas nimia nunquam vtilis 1.2
Sarcophagus 4.cap.vlt.
Sarcocele 7.18
Soſagoras 5.18
Scapulæ 8.1
Scoptula eod.
Scorpio ſibi ipſe medetur 5.26
aduerſus Scorpionis ictũ ibid.
Scrotum quod & ſcortũ quidam dicere malunt 7.18
Secundæ quæ ſint 7.29
Secunda menſa 1.2
Seminis profuſio, & eius curatio 4.21
Senectus, quibus morbis magis obnoxia ſit 2.1
Septum tranſuerſum lib.1.in proœ.& lib.4.cap.1
Septi trãuerſi percuſsi ſigna 5.26
Septicum 7.21
Serapion 1.in proœ.
Siccitas quid mali inferat corporibus 2.1
Signa in ægrotantibus bona quæ ſint 2.2

Signa in ægrotantibus mala quæ ſint 2.3
Signa longæ valetudinis quæ ſint 2.4
Signa membrorum percuſſorum 5.26
Sili pag.222.25
Saliens pag. 23.7
Siligo 2.7
Singultus frequens quid indicet 2.5
Singultus ſternutamento finitur 2.7
Sphagitides venæ 4.1
Sphacelos, Syderatio, pag. 322.6
Spaſmos 2.1
Spina luxata quomodo reſtitui debeat 8.14
Sputum quid ſignificet 2.7
Staphyloma 7.7
Statura longa 2.1
Steatomata 7.6
Sternutamenta quomodo excitanda 5.22
Stercus animalium 5.5.& 8.12
Stomachum infirmum indicantia 1.8
Stomacho laborantibus quæ agenda ſint eodem
Stomachi infirmitas quibus ſignis cognoſcatur ibid.
Stomachus nonnũquam pro gula accipitur 4.1
Stomachi duplex ſignificatio ibidem
Stomachi curatio 4.5
Stomachi percuſsi ſig. 5.26
Stomachus ſtudioſorum qualis plerunque fit 1.2
Stomoma 6.6
Stranguria 2.1
Struma 5.28
Strophos 2.6
Subcutliæ aquæ: pag.166.9
Sudanti ex labore & itinere frigida potio periculoſiſsima eſt 1.5
Sudationes, pag.76.4
Suffuſio oculorum 6.6
Sumpturis cibum poſt fatigationem, quæ obſeruanda 1.3
Suppurationes 5.27
Supprimentia ſanguinem 5.1
Suturæ in capite quot ſint 8.1
Sycoſis 6.3
Synanche 4.4
Tabes 2.1& 4.7
Tabes, eiuſque ſpecies 3.22
Tali 8.1
Talus luxatus, quomodo reſtitui debeat 8.22
Telum latum,quomodo educendum 7.5
Telis extrahendis remedium eodem
Tempora anni conſyderanda 1.3
Tempeſtates quæ optimæ, quæq; peſsimæ 2.1
Teneſmus, pag. 182.11
Terebra 8.3
Tetanus 2.1& 4.3
Teterapeumena 5.19
Tetrapharmachum emplaſtrũ 5.19.& 6.18
Teſticulorum natura, & eorum morbi 7.18

de

de Teſticulorum morbis 6.18
Teſticulorum inciſio 7.19
Tharrias medicus 3.20
Themiſon 1.in proœ.
Theodoti collyrium 6.6
Therioma 5.28
Theoſenus 5.18
Thymium 5.28
Tibiæ 8.1
Tinei compoſitio 5.22
Titio extinctus 3.12
Tollas pag.441.
Tonſillarum vitium 6.10.& 7.12
Tonſillis laborantibus, quid conueniat 1.5
Tormina quando periculoſa non ſint 2.7
Tormina quibus bona ſint, eodem
Tormina, id eſt dyſenteria 4.15
Triſtitia lõga quid indicet 2.5
Tuſsis 4.4
Tympanites 3.21
Valetudinis inſtantis quæ ſigna lib.1.proœ.
Valentiſsimum quid 2.17
Vari 6.5
Varices quomodo curandi ſint 7.17
Varicum curatio 7.31
Vectus toto die quid facere debeat 1.3
Ventrem ſolutum quid comprimat eod.
Ventrem compreſſum quid ſoluat eodem
Ventriculus ex quibus conſtet,& eius ſitus 4.1
Ventriculus ex quibus conſtet,& eius ſitus 4.1
Vẽtriculi vulnerati ſigna 5.26
Venarum ora ſubito ſuppreſſa,alioqui ſanguinẽ fundere conſueta,quid indicent 2.5
Venere abſtinẽdum quando, & quando non ſit 1.3
Venti qui nam ſalubres,&qui non ſint 1.1
Venenis omnibus contrariũ quid 5.26
aduerſus Venenoſorum animalium ictus eod.
Ver ſaluberrimum 2.1
Vere quæ ad victum magis conueniant 1.3
Vere qui morbi fiant 2.1
Vertebræ 8.1
Veſica,& eius ſitus 4.1
Veſicæ vulneratæ ſigna 5.26
Vinum ſigninum, pag.166.17 & pag.18.5
Vinum reſinatum, ibid.
Vitiliginis ſpecies, 274
Viuere elatum Aſclepiades funeri obuius intellexit 2.5
Viuorum corpora incidere, crudele & ſuperuacuum eſſe 1.proœ.
Vmbilici prominentis curatio 6.17
Vmbilici vitia quomodo curari debeant 7.18
Vngues 8.1
Vnguis oculorum, pag.341.27
Vnctio 1.3
Vomitus quando, & quibus vtilis aut inutilis eod.
Vomitus ſi poſt cibũ fieri debeat,

beat, quomodo prouocandus eodem
Vrina ſana quæ 1.2
Vrinæ reddendæ difficultati, quomodo ſuccurratur lib.7. cap.26.& lib.1.cap.25.
Vrina parum liquida, in ſano homine quid ſignificet 2.5.
Vrina quæ mala 2.3
Vreteres 4.1
Vti ſynanche 4.4
Vua morbus intra fauces 6. 14.& 7.12
Vulnera quomodo glutinanda 5.26
Vulnerum ſigna eod.
Vulnerum differentiæ ex ipſo morſu eodem
Vulnus glutinantia 5.2
Vulnera aperientia 5.4
Vulſella 7.30
Vulua & eius ſitus 4.1
Vuluæ percuſſæ ſigna 3.26
Vuluæ natura mirabilis 7.21
Xerophtalmia, i. arida lippitudo, pag.295.25
Vuluæ morbus, ὑστερικὴ πνὶξ, pag.185.19.
ZEnon lib.5.in proœ.
Zophyrus lib.5.c.25

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

348.5. condon.] coalitae.
10. 14q. cano.] d'Jal q̄ da.
349. 24. haud acerta, haud mini[illegible] u[illegible].
172.5. Febri mista.] loc. corr.
190.23. [illegible]] lacuna [illegible]. [illegible] 5042, si no [illegible], [illegible] n. multo [illegible] fuit.
354.17 mutationi] mutuatione.
23. curatu] lunatu est. [illegible] aliqd loc loco [illegible] suspicam. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
356.30. [illegible]] marci[illegible].
357.14. os varu] gengiuarū os.
357.24. fractu] attractu. vel extractu.
187.29. [illegible] [illegible] auto ru[illegible]] cuncta [illegible]
328.10. [illegible]] [illegible]ditur.
328.20. [illegible]] [illegible] inde.